N.V. GOGOL

OPERE

ДРАМАТИЧЕСКИЕ
ПРОИЗВЕДЕНИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ХУДОЖЕСТВЕННОЙ литературы
МОСКВА 1952
N.V. GOGOL
OPERE
ÎN ŞASE VOLUME
VOLUMUL IV
OPERE DRAMATICE
EDITURA CARTEA RUSĂ BUCUREŞTI 1957
Traducere de
ALEXANDRU KIRITESCU şi ADA STEINBERG
Comedia „C & d/ar Za” tradusă de LUCIA DEMETRIUS
Laureată a Premiului de Stat Şi
ELENA CULACOV

Coperta şi prezentarea grafică D, ADLER

N. V, Goyol Da-utrMuHp *mi*
REVIZORUL
COMEDIE ÎN CINCI ACTE

De ţi-e mutra strâmbă, nu da vina pe oglindă.
Zicătoare populară

PERSONAJELE

ANTON ANTONOVICI SKVOZKIK DMVUANOVSKI, primarul oraşului. ANNA ANDREEVNA, nevasta lui.

MARIA ANTONOVNA, fiica lor.

LUKA LUKICI HLOPOV, inspector şcolar.

NEVASTA LUI.

AMMOS FEODOROVICI LEAPKIK-TEAPKIN, judecător.

ARTEMI FILIPOVICI ZEMLIANIKA, epitropul aşezămintelor de binefacere.

IVAN KUZMICI ŞPEKIN, dirigintele poştei.

PIOTR IVANOVICI DOBCINSKI

PIOTR IVANOVICI BOBCINSKI

mo§, ieri locuind la oraş.

IVAN ALEXANDROVICI HLESTAKOV, cinovnic din Petersborg.

OSIP, sluga acestuia.

HRISTIAN IVANOVICI CHIBNER, medicul judeţului.

FEODOR ANDREEVICI LIULIUKOV f…

IVAN LAZAREVICI RASTAKOVSKL cinovnici la pensie şi persoane STEPAN IVANOVICI KOROBKJN l cu vază ale <, raşukn-STEPAN ILICI UHOVERTOV, comisar de poliţie.

SVISTVNOV f

PUCOVIŢÂN (gardieni

DE RJ IM OR DA 1

ABDL LIN, negustor.

FEVRONIA PETROVA POŞLEOPKINA, lăcătuşăreasă.

NEVASTA UNUI SUBOFIŢER.

MIŞKA, sluga primarului.

O SLUGĂ DE LA HAN.

Tot felul de musafiri, negustori, târgoveţi şi jelbari.

CARACTERE ŞI COSTUME

OBSEHVATII PENTRU DOMNII ACTORI

PRIMARUL este un cinovnic îmbătrânât în slujbă şi –

în felul în – deloc prost. Cu toate că-i sper [ar, ştie să-şi ţină foarte bine rangul. Destul de serios, chiar oarecum filosof; vorbeşte nici prea tare, nici prea mult, nici prea puţin. Fiecare vorbă pe care o spune, îşi are greutatea oi. Trăsăturile feţei i-a aspre şi grosolane» ca la toţi care şi-au început slujba grea de la treptele cele mai de jos. Trecerile de la spaimă la bucurie şi de la ton umil la îngâmfare sunt la el destul de repezi, ca la oamenii primitivi. Poartă de obicei mundir cu epoleţi şi botfori cu pinteni. Părul cărunt îl poartă tăiat scurt.

ANNA ANDREEVNA, nevasta lui, este o cochetă de provincie încă destul de tânără, crescută pe jumătate în lumea romanelor şi albumelor cu suveniruri, pe jumătate în grija cămării şi a servitoarelor. Foarte curioasă, de cum i se iveşte prilejul, îşi arată îndată vanitatea* Dacă îşi domină câteodată bărbatul, asta se întâmplă numai din pricină că el nu găseşte ce să-i răspundă. Autoritatea asta a ei, care constă din tot felul de muştruluieli şi înţepături, se referă numai la fleacuri. Cât ţine piesa, schimbă rochiile de patru ori.

HLESTAKOV este un tânăr de vreo douăzeci şi trei de ani, subţirel, slăbuţ, care prostănac şi, cum se spune, fără scaun la cap – unul dintre oamenii care sunt consideraţi fluşturatici prin cancelarii. Vorbeşte şi face totul fără nicio raţiune. Nu-i în stare să-ţi fixeze luarea-aminte asupra vreunei idei. Vorba lui este nelegată, iar cuvintele îi ies din gură când nici nu te aştepţi. Cu cât interpretul acestui rol va arăta mai multă simplitate şi naivitate, cu atât mai bine are să joace. E îmbrăcat la modă.

OSfP este o slugă cum sunt de obicei toate slugile când îmbătrânesc. Vorbeşte cu multă seriozitate şi se uită mai mult în jos. E sfătos. şi-i place să facă pe moralistul cu stăpânul său, însă când acesta nu-i de faţă. Glasul lui, totdeauna potolit, de câte ori vorbeşte cu stăpânu-său sună

răstit şi capătă oarecare asprime, ba ajunge chiar să sune oarecum grosolan. Mai deştept decât stăpânul lui, ghiceşte mai repede cum stau lucrurile, dar nu-i place vorba lungă şi-i un potlogar din cei tăcuţi. Haina pe care o poartă este o redingotă ponosită, cenuşie sau albastră.

BOBCINSKI şi DOBCINSKI sunt amândoi mărunţei, îndesaţi şi foarte curioşi să ştie toate câte se întâmplă. Seamănă unul cu altul nici că se poate mai bine: am îndoi au burticică, am îndoi vorbesc pe nerăsuflate şâşi ajuta aşa de mult vorba cu gesturi din mâini, încât stai şi te minuneze Dobciński care-i ceva mai nălluţ, arată mai serios decât Bobciński; în schimb, Bobciński este mai puţin sfios şi mai vioi decât Dobciński.

LEAPKIN-TEAPKIN, judecătorul, este un om care să tot fi citit cinci sau şase cărţi în viaţa lui, pricină care l-a făcut să ajungă întrucâtva liber-cugetălor. E mare iubitor de tot soiul de subînţelesuri, şi din această cauză fiecare cuvânt pe care îl rosteşte e cu tâlc* Interpretul acestui personaj trebuie să păstreze necontenit o mină care să exprime importanţă. De vorbit, trebuie să vorbească lungind cuvintele şi cu o voce adânca de bas, răguşită şi hârâită, de parcă ar fi un ceas de perete vechi, care mai întâi şuieră şi numai după aceea bate ora.

ZEMLIANIKA, epitropul aşezămintelor de binefacere ale oraşului, este un om foarte gras, greoi şi stângaci, ceea ce ira-l împiedică să fie un şmecher şi jumătate, şi, pe deasupra, potlogar. Foarte îndatoritor, se află veşnic în treabă.

DIRIGINTELE POŞTEI este un om a cărui naivitate merge până la prostie.

Celelalte roluri n-au nevoie de explicaţii deosebite, deoarece tipurile pe care le reprezintă le avem totdeauna dinaintea ochilor noştri.

Domnii actori trebuie să bage bine de seamă mai ales

la ultima scenă. Ultimele cuvinte care se pronunţă trebuie să producă efectul unei comoţâuni electrice instantanee asupra tuturor. Întreg grupul de interpreţi trebuie să-şi schimbe poziţia cât ai clipi din ochi. Strigătul de uimire pe care îl scot femeile trebuie să răsune deodată, parc-ar ieşi dintr-un singurpiept. Neţinerea în seamă a acestor observaţii poate face să se piardă toi efectul finalului.

ACUL I N T I 1

O odaie în casa primarului se: E N \ i

Primarul, cp! Iropul aşezămintelor de binefacere, inspectorul şcolar, judecă* torul, comisarul de poliţie, medicul judeţului, doi gardieni.

PRIMARUL: Domnilor, v-am poftit ca să vă aduc la cunoştinţă o veste foarte neplăcută: vine la noi un revizor.

AMMOS FEODOROVICI: Cum aşa, un revizor?

ARTEMI FILIPPOVICI: Ce fel de revizor?

PRIMARUL: Un revizor de la Petersburg. Vine incognitu. Şi pe deasupra cu dispoziţii secrete.

AMMOS FEODOROVICI: Na-ţi-o bună!

ARTEMI FILIPPOVICI: N-aveam, se vede, destule belele, ca să ne mai cadă şi ăsta pe cap!

LUKA LUKICI: Doamne, dumnezeule! Şi, pe deasupra, cu dispoziţii secrete!

PRIMARUL: Parcă presimţeam eu ceva: toată noaptea am visat doi şobolani tare ciudaţi. Drept să vă spun, n-am văzut de când sâni şobolani ca ăştia: negri şi de o mărime nefirească. Au venit, au adulmecat şi s-au dus. Dar staţi să vă citesc scrisoarea pe care am primit-o de la Andrei Ivanovâci Cimâhov. Dumneata, Artemi Filippovici, o ştii. Iată ce-mi scrie: „Iubite prietene, cumetre şi binefăcător… (*îşi trece repede ochii peste scrisoare, mormăind ceva cu glas scăzut*) … să-ţi aduc la cunoştinţă”… A, da… „mă grăbesc să-ţi aduc la cunoştinţă că a sosit aici un cinovnic, cu însărcinarea de a revizui

toată gubernia şi mai cu seamă judeţul nostru. (*Ridică degetul cu înţeles.*) Cu toate că se dă drept persoană particulară, am aflat despre însărcinarea lui de la nişte persoane cum nu se poate mai demne de încredere. Fiindcă ştiu că ai şi tu micile tale păcate, ca toată lumea de altfel, că doar eşti om cu cap şi nu-ţi place să laşi să-ţi scape ce-ţi pică în mână…" (*Se opreşte.*) Ei, şi aici înşiră… (*urmează*) „aşg că te sfătuiesc să-ţi iei toate măsurile, pentru că el poate sosi în orice clipă, dacă nu s-a întâmplat chiar să fi sosit până acum, şi să fi tras undeva incognito… Ieri…" Ei, aici a trecut la chestii de familie: a sosit la noi soră-mea Anna Kirilovna, împreună cu bărbatu-său. Ivan Kirilovici s-a îngrăşat foarte tare şi tot mai cântă din scripcă…" şi aşa mai departe. Aşa că vedeţi cum stă chestia.

AMMOS FEODOROVICI: Da. E o chestie ciudată… nemaipomenit de ciudată! Degeaba nu vine ei. Trebuie să fie ceva!

LUKA. LUKICI: De ce să vină, Anton Antonovici? De ce să vină revizorul la noi?

PRIMARUL: De ce? Pesemne c-aşa ne-a fost scris! (*Oftează.*) Pân-acuma – slavă domnului – călcau alte oraşe, dar azi, uite că ne-a venit şi nouă rândul.

AMMOS FEODOROVICI: Anton Antonovici, eu unul aş crede că trebuie să fie aici mai degrabă o chestie subţire şi mai mult politică. Uite cum mă socot eu: Rusia… da… Rusia are de gând să pornească război şi ministeriul, cum vedeţi, a trimis pe-un cinovnic să afle dacă n-o fi undeva vreo trădare.

PRIMARUL: De unde-ai mai scos-o şi pe asta? Tocmai dumneata, om deştept! Trădare într-un oraş de provincie! Da' ce? Parcă aici suntem la graniţă? De-aici trei ani să tot alergi şi tot nu dai de hotarele împărăţiei.

AMMOS FEODOROVICI: Ba nu, vă spun că aşa-i: are

ea, stăpânirea, o socoteală. Măcar că-i departe capitala, vrea să miroase cum stau lucrurile pe la noi.

PRIMARUL: C-o fi ştiind, că n-o fi ştiind, treaba-i însă, domnilor, că eu v-am prevenit. În ceea ce mă priveşte, am şi luat unele măsuri şi vă sfătuiesc să faceţi şi dumneavoastră la fel. Mai cu seamă pe dumneata, Artemi Filippovici. Nu încape îndoială că cinovnicul care soseşte are să vrea, înainte de toate, să viziteze aşezămintele de binefacere de sub oblăduirea dumitale, aşadar, ia seama că toate să fie în huna rânduială, scufiile curate, iar bolnavii să nu umble prin spital ca la ei acasă cum fac de obicei, şi murdari de crezi că-s coşar i.

ARTEMI FILIPPOVICI: Nu e cine ştie ce treabă! Cât despre scufii, mă rog, pot să le dau şi curate.

PRIMARUL: Da. Şi mai trebuie ca la fiecare pat să fie scris pe latineşte sau mai ştiu eu pe care altă limbă…

— Asta-i de-acu* treaba dumitale, Hristian fvanovici: Ia fiecare trebuie trecută boala, ziua şi luna în care s-a îmbolnăvit… Nu-i bine că la dumneata bolnavii fumează un tutun aşa de tare că de cum intri în spital îţi vine a strănuta. Şi ar fi nimerit dacă s-ar putea să fie cât mai puţintei la număr, pentru că, altminteri, are să deic îndată vina pe îngrijirea proastă sau pe nepriceperea doctorului.

ARTEMI FILIPPOVICI: Despre partea medicală, Hristian Ivaiiovici şi cu mine am avut grija să luăm măsurile noastre: cu cât. lăsăm să lucreze natura, cu atâta-i mai bine. Nu folosim doctorii scumpe. Ia, nişte oameni de rând: dacă-i să moară, tot mor, iar dacă o fi să se vindece, se vindecă ş-aşa. Unde mai pui că tare-i vine greu lui Hristian Ivanovici să se-nţeleagă cu bolnavii, căci nu ştie o boabă ruseşte.

Hristian Ivanovici scoate un sunet care aduce în parte cu i, însă puţin şi cu e.

PRIMARUL: Te-aş sfătui şi pe dumneata, Ammos

Feodorovici, să vezi mai de aproape ce se petrece la judecătorie. Acolo, în sală, unde se adună de obicei părţile, aprozii au pus nişte gâşte pe ouă şi au scos boboci, care ţi se încurcă întruna în picioare. Nu zic să nu se îngrijească Lot omul de gospodărie. Asta-i faptă de toată lauda şi de ce n-ar face-o şi aprodul? Numai că, vezi dumneata, într-un loc ca ăsta nu şade bine. Voiam să ţi-o spun şi mai înainte, numai că am tot uitat.

AMMOS FEODOROVICI: iacătă, chiar acum îi poruncesc să ducă gâşlele la bucătărie. N-ai vrea să vii azi la masă la noi?

PRIMARUL: Şi, afară de asta, nu-i bine să fie întinse ia uscat, acolo la dumneata, chiar în sala de şedinţe, tot felul de otrepe, iar deasupra dulapului cu arhiva să atârne harapnicul dumitale de vânătoare. Ştiu că eşti vânător pătimaş, însă, oricum, tot socot că ar fi mai potrivit să-l iei de acolo pentru o bucată de vreme, cât rămâne la noi revizorul. După asta, mă rog, îl poţi at. îrna iar la loc. Tot aşa şi în privinţa asesorului dumitale. Şi-o fi cunosc în d el meseria, nu zic nu, dar când te apropii de el, te trăsneşte un miros de parcă acu’ ar ieşi din veinâţă – şi asta iarăşi nu-i bine. De când mă tot ţineam să-ţi spun, dar m-am luat cu una, cu alta, şi-am uitat. Dacă-i în adevăr mirosul lui natural, cum zice el, este atunci leac şi împotriva acestei metehne; trebuie sfătuit să mănânce ceapă sau usturoi… sau mai ştiu cu ce. În privinţa asta l-ar putea ajuta şi Hristian Ivanovâci, cu diferite doctorii.

Hristian Ivanovâci scoate din nou acelaşi sunet.

AMMOS FEODOROVICI: Degeaba. Mirosul ăsta nu i-l mai poţi scoate. Spune că de mic copil l-a lovit doică-sa de nu ştiu ce, şi că de atunci cam împrăştie miros de votcă.

PRIMARUL: Dacă am amintit de asta, apoi am făcut-o numai aşa între altele. În privinţa felului cum îs făcuţi oamenii, adică a micilor păcate, cum le zice Andrei

Ivanovâci în scrisoarea lui, n-am ce spune. Ar fi şi ciudat să vorbim despre asta, pentru că nu-i om care să nu-şi aibă micile lui păcate. Aşa e de la dumnezeu, degeaba se ridică volterienii împotrivă.

AMMOS FEODOROVICI: Dar ce înţelegi dumneata, Anton Antonovici, prin mici păcate? Sunt păcate şi păcate. Iaca, en spun deschis că iau mită. Da', mă rog, vorba-i ce fel de mită iau? Căţei de vânătoare! Păi, asta-i cu totul altceva.

PRIMARUL: Ei c-or fi căţei de vânătoare, c-o fi altceva, tot mită se cheamă că este.

AMMOS FEODOROVICI: Ba să mă ierţi, Anton. Antonovici. Uite, dacă are cineva, să zicem, o şubă, care face cinci sute de ruble, sau are nevastă-sa un şal…

PRIMARUL: Ei şi dacă dumneata primeşti mită numai căţei de rasă? Ce-i cu asta? în schimb nu crezi în dumnezeu şi pe la biserică nu calci, pe când eu cel puţin sunt neclintit în credinţa mea şi nu-i duminică să nu ascult liturghia. Dumneata însă… Las' că te ştiu. Când începi să vorbeşti despre facerea lumii, ţi se face părul măciucă, nu alta.

AMMOS FEODOROVICI: Eu ani ajuns singur cu mintea mea la asemenea convingeri.

PRIMARUL: Ei, câteodată-i rău să ai prea multă minte, mai rău chiar decât să n-ai deloc. De altfel, dacă am pomenit de judecătoria judeţeană, am făcut-o numai aşa, fiindcă, la dreptul vorbind, nu prea cred să-şi vâre vreodată nasul cineva acolo. Judecătoria este un loc de pizmuit, ocrotit de însuşi dumnezeu. Dar iacă dumneata, Luka Lukici, cum eşti inspector şcolar, trebuie să ai mai cu seamă grijă în privinţa profesorilor. Or fi ei oameni învăţaţi, cu educaţia făcută în tot felul de şcoli înalte, nu-i însă mai puţin adevărat că au nişte năravuri-fireşte datorite însuşirii lor de oameni învăţaţi, însă foarte

ciudate. Unul dintre ei, de pildă acel buhăit la faţă… – nu-mi aduc aminte cum îl cheamă – nu-i chip să se urce pe catedră, fără să se strâmbe, uite-aşa (*se strâmbă*), iar după asta îşi trece mâna pe sub cravată şi începe să-şi netezească barba, parc-ar călca-o. Că se strâmbă aşa la elevi, bineînţeles încă n-ar fi mare lucru: poate că aşa trebuie să facă, acolo, la şcoală – eu, unul, nu-s în stare să-mi dau scama de asta – dar judecaţi mă rog şi dumneavoastră, ce se întâinplă dacă se strâmbă faţă de străini. Poate să iasă rău du lui. Ihtuiiiu 1 revizor, sau altul cine-o mai fi, o să creadă că-l maimuţăreşte pedânsul. Dracu' ştie ce mai poate ieşi din una ca asta.

LUKA LUKICI: Da' ce-i pot face eu, zău aşa! I-am spus până acuma de câteva ori. Chiar şi zilele trecute, când a intrat în clasă mareşalul nobilimii i-a tras o strâmbă tură cum n-am văzut de când sunt. De făcut, n-o fi făcut-o el într-adins ca să-mi atragă un pocinog, dar eu m-am ales c-o muştruluială: că de ce vârâm în cap tineretului idei liber-cugetătoare?

PRIMARUL: Trebuie să-ţi mai atrag atenţia şi asupra profesorului de partea istorică. Că-i om învăţat, asta se vede, îi doar tobă de carte, numai că explică cu atâta foc, încât uită de toate. L-am auzit şi eu odată: ci, câtă vreme a fost vorba de asâncni şi de babilonieni, treacă-meargă, dar cum a ajuns la Alexandru Machidon, nici nu pot să vă spun ce l-a apucat. Credeam că s-a aprins şcoala, zău aşa! A sărit jos de pe catedră, a pus mâna pe un scaun şi l-a trântit de pământ, să-l facă praf. Că Alexandru Machidon e un erou, nu mai încape vorba, dar de ce să fărâme din pricina asta scaunul? Că-i doar avutul statului!

LUKA LUKICI: Da, asta aşa-i: tare-i pătimaş! l-am spus-o pân-acum de câteva ori… Şi mi-a răspuns: „Dumneata faci ce vrei, da' eu când e vorba de ştiinţă îmi dau şi viaţa".

PRIMARUL: De, aşa-i legea neînţeleasă a destinului. Omul deştept – sau îi beţiv, sau se strâmbă în aşa hal, de-ţi vine să te cruceşti, nu alta.

LUKA LUKICI: Să te ferească dumnezeu să slujeşti în învăţământ. Tremuri întruna: fiecare se amestecă unde nu-i fierbe oala şi fiecare vrea s-arate că-i şi el om deştept.

PRIMARUL: Asta încă n-ar fi nimic, de n-ar fi blestematul acela de incognito. Iacătă-l ivindu-se deodată şi aruncându-şi ochii: „Aha! Aicea îmi sunteţi, huluhaşilor? Ia să-mi spuneţi, mă rog, care din voi este judecătorul?” „Leapkin-Teapkin”. „Ia fă-te-ncoace, Leapkin-Teapkin! Şi cine-i epitropul aşezămintelor de binefacere?” „Zemlianika”. „Aduceţi-l încoace pe Zemlianika!” Iacă asta nu-i bine!

scena n

Aceiaşi şi dirigintele poştei.

DIRIGINTELE POŞTEI: Ia spuneţi-mi şi mie, domnilor, ce s-a întâmplat? Ce cinovnic urmează să vină?

PRIMARUL: Da’ ce, dumneata n-ai auzit?

DIRIGINTELE POŞTEI: Am auzit-o de la Piotr Ivanovâci Bobciński. A trecut pe la mine, la oficiu.

PRIMARUL: Ei şi ce zici dumneata de asta?

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce să zic? Cred c-o să avem război cu turcii.

AMMOS FEODOROVICI: Ce-am spus mai adineauri? Şi eu tot aşa cred.

PRIMARUL: Da, şi-aţi nimerit-o amândoi cu oiştea-n gard. DIRIGINTELE POŞTEI: Să ştiţi că avem război cu turcii. Şi de ticăloşia asta numai franţuzu-i de vină.

PRIMARUL: Care război cu turcii? Rău are să fie de noi nu de turci. Asta o ştiu de pe acum: am aici o scrisoare…

DIRIGINTELE POŞTEI: Dacă-i aşa, atuncea n-avem război cu turcii.

PRIMARUL: Ei, cum îi? Dumneata ce zici, Ivan Kuzmici? DIRIGINTELE POŞTEI: Ce să zic? Dar dumneata, Anton Anto novici, ce zici?

PRIMARUL: Ce să zic eu? De temut nu mă tem, da' mă cam neliniştesc... Negustorimea şi toţi cetăţenii mă cam pun pe gânduri... Spune lumea că am cam făcut-o de oaie, dar eu, zău aşa, chiar de-am luat de la câte unu, am făcut-o, ce-i drept, fără duşmănie. Îmi vine chiar a crede... (*îl ia de braţ pe dirigintele poştei şi-l duce cu el într-un colţ.*) îmi vine chiar a crede să nu fi fost vreun denunţ împotriva mea. Într-adevăr, de ce-ar veni la noi un revizor? Ascultă, Ivan Ieuzmici, n-ai putea dumneata, în interesul nostru, al tuturor, să faci aşa ca orice scrisoare care ajunge la dumneata, la oficiul poştal, atât cele care sosesc cât şi cele care pleacă, să fie – ştii dumneata – să fie puţin despecetluite şi citite? Ca să vezi ce-i la ele: vreun denunţ sau numai corespondenţă obişnuită. Dacă nu-i denunţ, pecetluieşti scrisoarea, dar, la urma urruei, îi poţi da drumul şi aşa, despecetluită.

DIRIGINTELE POŞTEI: Las ca ştiu! Ştiu! N-ai să mă-nveţi dumneata asta pe mine. Dar n-o fac atâta din precauţiune, cât, din curiozitate. Mor să ştiu ce mai este nou în lume. Află dumneata că-i o lectură foarte interesantă. Dai de câte o scrisoare care-ţi umple inima de plăcere când o citeşti, nu alta, aşa de frumos sunt întoarse anumite pasaje. Pe urmă, afli atâtea... Mai abitir chiar decât în „Moskovskie vedoinosti"[1]).

PRIMARUL: Ei şi ce? Spune te rog, n-ai citit în niciuna din ele despre vreun cinovnic din Petersburg?

DIRIGINTELE POŞTET: Nu. Despre cei din Petersburg n-am citit nimic, însă de unii din Kostroma şi din Saratov se vorbeşte mult. Tare-i păcat, zău aşa, că nu

---

1 Analele Moscovei, ziar fondat de Universitatea din Moscova. A apărui între 1766 1917. (N. refl. rom.)

citeşti şi dumneata scrisorile. Găseşti câte un pasaj minunat. Uite, nu demult, am citit o scrisoare în care un locotenent scria prietenului său, şi-i zugrăvea un bal cu vorbe cum nu se poate mai şăgalnice… Tare, tare frumos mai scria. „Viaţa mea, draga prietene, se scurge parc-aş trăi în nori. Domnişoare câte vrei, muzica cântă, stindardele flutură…” Şi cu ce avânt descrie tot. Cu ce avânt! Am opril-o anume la mine. Vrei să ţi-o citesc?

PRIMARUL: Nu de asta îmi arde mie acum. Dragă Ivan Kuzmici, uite ce te rog să faci: dacă din întâmplare îţi cade în mâna vreo plângere sau vreun denunţ, nu sta deloc pe gânduri şi opreşte-le.

DIRIGINTELE POŞTEI: Cu cea mai mare plăcere.

AMMOS FEODOROVICI: Bagă numai de seamă să nu-ţi găseşti beleaua.

DIRIGINTELE POŞTEI: Of, doamne!

PRIMARUL: N-avea grijă! Nu se-ntâmpla nimica. Altceva ar fi dacă s-ar bate toba, dar aşa, e o afacere care rămâne în familie.

AMMOS FEODOROVICI: Da, rău se încurcă treaba. Şi eu care trebuie să-ţi mărturisesc, am venit la dumneata, Anton Antonovici, ca să-ţi dăruiesc o căţeluşă. Îi soră bună cu câinele pe care îl cunoşti. Trebuie să fi auzit că Ceptovici l-a dat în judecată pe Varhoviński şi acuma ţine-te băiete trai: ba! e câmpul după iepuri şi pe moşia unuia şi pe a celuilalt.

PRIMARUL: Bine omule, de iepurii dumitale îmi arde mie acum. Mi-e capul numai la blestematul acela de incognito. Mă tot aştept să se deschidă uşa şi să dea buzna…

SCENA III

Aceiaşi şi Bobciński cu Dobciński, care intră amândoi cu Bufletul la gură.

BOBCINSKI: O întâmplare nemaipomenită!

DOBCINSKI: O veste neaşteptată!

TOŢI: Da’ ce-i? Ce s-a întâmplat?

DOBCINSKI: Ceva la care nu ne aşteptam deloc: intrăm amândoi la hotel…

BOBCINSKI: (*tăindu-i vorba*). Intrăm, Piotr Ivanovicişi cu mine, hi hotel…

DOBCINSKI: (*tăindu-i vorba*). Dă-mi voie, Piotr Ivanovici. Lasă-mă să spun eu.

BOBCINSKI: Ba nu. Dă-mi voie mie. Dă-mi voie mie, te rog… De altfel, dumneata nici n-ai darul să istoriseşti.

DOBCINSKI: Iar dumneata ai să te încurci şi ai să uiţi câte ceva. BOBCINSKI: Ba nu uit. Ce dumnezeu! Las că-mi aduc aminte.

Nu te amesteca dumneata şi lasă-mă să spun eu, zău nu te amesteca! Faceţi bunătatea, domnilor, şi-i spuneţi lui Piotr Ivanovici să nu se mai amestece.

PRIMARUL: Zii odată, pentru numele lui dumnezeu! Ce s-a întâmplat? Mi-a sărit inima din loc. Staţi jos, domnilor! Luaţi-vă scaune! Uite, Piotr Ivanovici, un scaun pentru dumneata.

Toţi se aşază în jurul celor doi.

Ei, ce s-a întâmplat?

BOBCINSKI: Daţi-mi voie, daţi-mi voie! Las că vă spun toate pe rând. Cum am avut plăcerea să plec de la dumneata, ştii atunci când ai binevoit să te tulburi atâta din pricina scrisorii pe care ai primit-o… Da. Şi-aşa, cum am plecat, am dat fuga… numai vezi, te rog, Piotr Ivanovici, de nu mă întrerupe. Ştiu tot. Ştiu tot, tot, tot. Aşa că eu, să vedeţi, am dat fuga la Korobkin. Dar negăsindu-l acasă, am cotit-o la Rastakovski, care nici el nu era acasă, aşa că am intrat la Ivan Kuzinici ca să-i comunic şi lui noutatea pe care ai primit-o dumneata. Plecând de la el, mă întâlnesc cu Piotr Ivanovici…

DOBCINSKI: (*întrerupându-l*). Lângă chioşcul unde

se vând plăcinte.

BOBCINSKI: Lângă chioşcul unde se vând plăcinte. Mă întâlnesc cu Piotr Ivanovici şi-i spun: „Ai auzit de vestea pe care i-a dat-o lui Anton Antonovici cineva de toată încrederea?” Când colo Piotr Ivanovici o şi aflase de la Avdotia. cămărăşiţa dumitale, care fusese trimisă cu nu ştiu ce treabă la Filip Antonovici Poceciuiev.

DOBCINSKI: (*întrerupându-l*). După un butoiaş pentru votcă franţuzească.

BOBCINSKI: (*dându-i mâinile la o parte*). După un butoiaş pentru votcă franţuzească. Şi iacătă ne-am dus am îndoi, Piotr Ivanovici şi cu mine, la Poceciuiev… Dumneata, Piotr Ivanovici… asta… Te-aş ruga să ai bunătatea să nu mă întrerupi!… Şi ne-am dus la Poceciuiev, dar pe drum Piotr Ivanovici îmi spune: „Hai să trecem pe la han. De dimineaţă n-am luat nimic în gură şi simt parc-aş avea un gol în stomah…” Da… aşa-i cu stomahul lui Piotr Ivanovici. „Le-a venit la han, zice el, nişte păstruga proaspăta. Ce zici de-o gustare?” N-am intrat bine în han când, deodată, un tânăr…

DOBCINSKI: (*întrerupându-l*). Cu o înfăţişare destul de plăcută, în haine particulare…

BOBCINSKI: Cu o înfăţişare destul de plăcută, în haine particulare, se învârtea prin sală – uite aşa – parcă gândindu-se la ceva, iar după chip se arăta că are multă minte, multă de tot… (*învârtind arătătorul în dreptul frunţii*). Eu parc-am presimţit ceva şi-i spun lui Piotr Ivanovici: „Să ştii că aici nu-i lucru curat”. Da, aşa i-am spus. Iar Piotr Ivanovici i-a şi făcut semn cu degetul hangiului, lui Vlas, hangiul… căruia nevasta i-a născut acum trei săptămâni un băiat straşnic de vioi, parcă anume făcut să fie şi el hangiu, ca şi taică-său. Şi, chemându-l Piotr Ivanovici pe Vlas, l-a întrebat încetişor: „Cine-i, mă rog, tânărul ăsta?” Iar Vlas zice: „Ăsta-i…” Te rog din nou,

Piotr Ivanovici, să nu mă întrerupi! Te rog să nu mă întrerup!! Dumneata nu poţi povesti. Zău aşa, nu poţi povesti. Dumneata sâsâi. Ştiu că ai un dinte lipsă în gură şi d-aia sâsâi… „Asta-i, zice, un tânăr cinovnic care vine de la Petersburg – da – şi-l cheamă Ivan Alexandrovici Hlestakov, se duce în gubernia Saratovului şi se poartă cum nici că se poate mai ciudat. Iaca-ia două săptămână de când stă la noi, nu iese din ban, spune sjă i se treacă totul la socoteală şi nu vrea să plătească măcar o copeică”. Cum mi-a spus asta, m-am şi lămurit. Parcă mă luminase cel de sus. „Ehei!” i-am spus eu lui Piotr Ivanovici…

DOBCINSKI: Ba nu, Piotr Ivanovici, eu am spus „Ebei!” BOBCINSKI: Întâi ai spus dumneata, dar apoi am spus şi eu.

„Ehei, am spus noi, Piotr Ivanovici şi cu mine, ce are el de stat aici, când drumul lui este în gubernia Saratovului?” Da. Ăsta trebuie să fie cinovnicul eu priciua.

PRIMARUL: Cine? Care cinovnic?

BOBCINSKI: Păi cinovnicul acela despre care ai primit dumneata meunoştinţare.

— Revizorul!

PRIMARUL: (*înspăimântat*). Nu mai spune! Doamne fereşte! N-o fi ăsta?

DOBCINSKI: El e* Nici nu plăteşte şi nici nu pleacă. Cine altul poate fi decât ei? Foaia lui de drum e vizată doar pentru Saratov.

BOBCINSKI: El e! Zău că-i el! În toate îşi vâra nasultoate vrea să le afle. Văzându-ne, pe Piotr Ivanovici şi pe mine că mâncăm somon – şi că mâncăm mai mult, din cauză că Piotr Ivanovici, în privinţa stomabului… – ni s-a uitat şi în farfurii. Am simţit că mă trec fiorii, zău aşa.

PRIMARUL: Îndură-te doamne de păcătoşii de noi! Şi-n care odaie a tras la ban?

DOBCINSKI: În cea de sub scară. La numărul cinci.

BOBCINSKI: În camera în care s-au luat la bătaie anul trecut ofiţerii care erau în trecere.

PRIMARUL: Şi-i demult aici?

DOBCINSKI: De vreo două săptămâni. A sosit în ziua de sfântul Vasili Egipteanul.

PRIMARUL: De două săptămâni! (*Aparte.*) o doamne, dumnezeule! Îndură-ţi-vă de mine sfinţi părinţi! Păi în aceste două săptămâni a fost bătută la poliţie nevasta aceea de subofiţer... nu s-au dat provizii pentru arestaţi... pe uliţe parcă-i la crâşmă, aşa zac gunoaiele! mai mare ruşinea! M-am făcut de râs! (*Se apucă, cu mâinile de cap.*)

*

ARTEMI FILIPPOVICI: Cum rămâne, Anton Antonovici? Ne punem în mare ţinuta şi să ne ducem la hotel?

AMMOS FEODOROVICI: Nu, nu! Să trimitem întâi poliţaiul, preoţimea, şi negustorimea. Aşa scrie şi-n „Cartea lui Ioan Masonul”...

PRIMARUL: Nu, nu! Dacă-i aşa, daţi-mi voie să mă duc singur. Am mai avut eu întâmplări grele în viaţa mea şi am ieşit basma curată, ba am mai primit şi mulţumiri pe deasupra. Poate că dumnezeu m-a scoate şi acu din încurcătură. (*Lui Bobciński.*) Spuneai că-i tânăr?

BOBCINSKI: Tânăr. Cam la vreo douăzeci şi trei-douăzeci şi patru de ani, nu mai mult.

PRIMARUL: Cu atât mai bine; pe unul tânăr mai degrabă îl dibuieşti. Rău îi când ai de-a face cu un drac bătrân, dar unuia tânăr îi citeşti tot pe faţă. Dumneavoastră, domnilor, luaţi măsurile cuvenite fiecare la slujba lui, iar eu m-oi duce singur – sau uite, îl iau şi pe Piotr Ivanovici, chipurile, să facem aşa, o simplă plimbare ca nişte particulari şi ne abatem pe la ban, ca să vedem dacă n-au cumva călătorii a se plânge de ceva neajunsuri sau neplăceri. Ei, Svistunov!

SVISTUNOV: Porunciţi!

PRIMARUL: Repede-te numaidecât la comisar, sau nu, am nevoie de tine. Spune-i cuiva din curte să vină comisarul la mine şi asta cât mai repede, iar tu întoarce-te aici.

Gardianul o zbugheşte afară.

ARTEMI FILIPPOVICI: Hai, Ammos Feodorovici, bai să mergem! mai ştii ce bocluc ne paşte?

AMMOS FEODOROVICI: Dar dumneata de ce te-ai teme? Le pui în cap bolnavilor scufii curate şi gata!

ARTEMI FILIPPOVICI: Parcă de scufii e vorba! Avem dispoziţii să le dăm bolnavilor supă de ovăz, dar toate coridoarele trăsnesc a varză, că trebuie să te ţii de nas.

AMMOS FEODOROVICI: În privinţa asta eu îs liniştit. La dreptul vorbind, cine să treacă pe la judecătorie? Ei şi chiar de-o fi să-şi arunce ochii pe o hârtie oarecare, o să-i pară rău cât o trăi. Iaca eu, sunt cincisprezece ani de când tot stau în scaunul de judecător, dar numai de-mi arunc ochii pe vreun memoriu, că îmi vine să iau câmpii. Nici chiar Solomon n-ar ajunge să se dumirească unde-i dreptatea şi unde-i strâmbătatea.

Judecătorul, epitropul aşezămintelor de binefacere, inspectorul şcolar şi dirigintele poştei pleacă toţi. Dând să iasă, se ciocnesc în uşă cu gardianul care se întoarce.

SCENA n

Primarul, Bobciński, Dobciński ţi gardianul.

PRIMARUL: Drosca mai e la poartă?

GARDIANUL: Mai este.

PRIMARUL; Ieşi în uliţă… Ba nu, stai! Fugi şi adă… Dar ceilalţi unde-s? Cum se poate să fii numai lu’ singur aici? Doar am dat ordin să vină şi Prohorov. Unde-i Prohorov?

GARDIANUL: E la secţie, da’ ce folos.

PRIMARUL: Cum aşa?

GARDIANUL: lac-aşa! L-au adus azi dimineaţă beat mort. Am turnat două vedre de apă pe el şi tot nu s-a trezit.

PRIM ARUL: (*luându-se cu mâinilede cap*). Of, doamne dumnezeule! Ieşi repede în uliţă. Ba nu: intră iute în odaia de alături – auzi ce-ţi spun? – şi adă-mi de acolo şpanga şi bicornul meu cel nou. Hai, Piotr Ivanovici, să mergem!

BOBCINSKI: Şi eu... şi eu... Anton Antonovici, daţi-mi voie să viu şi eu.

PRIMARUL: Nu, nu, Piotr Ivanovici, asta nu se poate. Ar fi o nesăbuială fără rost. Afară de asta, nu-i nici loc în droşcă.

BOBCINSKI: Nu face nimica, nu face nimica. Că atâta vreau, să-mi arunc măcar ochii prin crăpătura uşii, să văd ce-are să iasă.

PRIMARUL: (*luând şpanga din mâna gardianului*). Dă fuga chiar acuma de-i strânge pe toţi vătafii şi las să-şi îce fiecare câte o... Dar tare-i zgâriată şpanga! Blestematul cela de negustoraş, Abdul în vede doar cât îi de veche şpanga asta a mea de primar, dar să-mi aducă una nouă nu-i vine în minte! Măi, că şireată-i tagma asta! Eu unul socot că potlogarii de negustori au şi ticluit pe ascuns jalbele împotriva mea... Las' să-şi iee fiecare vătaf câte o uliţă în mână...

— Ei drace, ce zic eu o uliţă? – să ia fiecare câte-o măturâ în mână şi să măture uliţa care duce la han. Numai s-o măture până o fac oglindă... Auzi ce-ţi spun? Şi bagă de seamă! Că te ştiu eu pe tine. Te-ai înhăitat cu toţi pungaşii, şterpeleşti linguriţele de argint şi le vâri în botfori. Luaţi seama, eu toate le ştiu... Ia spune, ce-ai făcut negustorului aceluia, lui Cerniaev? Ha? Ţi-a dat doi arşini de postav de-un mundir şi tu i-ai înşfăcat tot balotul. Furi prea mult pentru cinul tău. Vezi de-ţi bagă minţile în cap. Hai, şterge-

o!

scena v Aceiaşi şi comisarul.

PRIMARUL: Bine c-ai venit, Stepan Ilici! Pai bine, treabă-i asta? Spune-mi, pentru numele lui dumnezeu, unde dracu’ te-ai topit?

COMISARUL: Aici am fost, chiar lângă poartă.

PRIMARUL: Ian-ascultă Stepan Ilici! Află că cinovnicul cela de la Petersburg a sosit. Ce măsuri ai luat în privinţa asta?

COMISARUL: Acelea pe care le-aţi poruncit. L-am pus pe gardianul Pugoviţân cu vătafii de poduri să măture trotuarele.

PRIMARUL: Dar Derjimorda unde-i?

COMISARUL: Derjimorda este dus cu tulumba.

PRIMARUL: Prohorov tot beat?

COMISARUL: Tot.

PRIMARUL: Şi cum se face că ai tolerat aşa ceva?

COMISARUL: Numai unul dumnezeu ştie. Ieri s-a întâmplat o păruială la o barieră şi s-a dus acolo să facă ordine… Când s-a întors, era criţă.

PRIMARUL: Ascultă la mine! Uite ce să faci: cum gardianul Pugoviţân… îi înalt, să-l pui cu ordinea la pod. Să dai jos cât mai repede zaplazul cel vechi de lângă cizmar şi să pui să bată pe locul acela nişte pari cu şomoioage de paie în vârf, ca să semene, chipurile, cu o lucrare începută. Cu cât s-or vedea mai multe dărâmâri, cu atât o să se zică că primarul are grijă de oraş. Of, doamne dumnezeule. Am uitat că lângă zaplazul acela au fost aruncate vreo patruzeci de căruţe cu tot felul de gunoaie! Scârnav oraş! Abia ai ridicat undeva un monument oarecare, sau chiar un simplu gard, că dracu’ ştie de unde se şi înfiinţează tot soiul de gunoaie! (*Oftează*.)

Dacă cinovnicul care a venit s-o apuca să întrebe pe vreunul dacă-i mulţumit cu slujba, să i se răspundă:

„Suntem mulţumiţi de toate, Înălţimea Voastră!” Celuia care ar răspunde că nu-i mulţumit, i-oi arăta eu pe urmă nemulţumire de-are să-i placă… Of-of-of! Păcate şi numai păcate. (*În loc să-şi ia bicornul, apucă cutia bicornului.*) Dă doamne să ies cât mai repede din încurcătura asta s-am să aprind o luminare la biserică, cum nu s-a mai văzut până acuma. Am să pun pe bestiile de negustori să dea fiecare câte trei puduri de ceară. Of, doamne dumnezeule! Ha idem, Piotr Ivanovici. (*Dă să-şi pună în Cap în locul bicornului, Cutia de Carton.*)

COMISARUL: Anton Antonovici, asta-i cutia, nu bicornul. PRIMARUL: (*aruncă cutia*). Alia, cutia. Dracu’ s-o ia de cutie!

Dacă o fi să întrebe de ce n-am ridicat biserica de pe lângă bolniţă, pentru care-i alocată suma încă de-acuma cinci ani, nu uita să-i spui c-am început s-o clădim, însă a ars. Am şi înaintat un raport în privinţa asta. Vezi, te rog, să nu uite vreunul şi să-i vină a spune, din prostie, că nici gând s-o fi început. Înştiinţează) pe Derjimorda să-şi mai stăpânească pumnii. Prea le învineţeşte oamenilor ochii, de dragul ordinii, şi celor cu vină, şi celor fără. Hai, Piotr Ivanovici, să mergem. (*Dă să iasă, dar se întoarce.*) Mai cu seamă, nu lăsa ţi solda ţii să iasă pe uliţă. Mârlanii ăştia de la garnizoană pun peste cămaşa numai mundirul, iar în jos, umblă goi.

Ies toţi.

SCENA VI

Anna Andreevna şi Maria Actonovna dau buzna pe scenă.

ANNA ANDREEVNA: Dar unde-s? Unde-or fi? Of, doamne!…(*Deschide uşa.*) Măi bărbate! Antoşa! An toane! (*Vorbeşte repede.*) Tu eşti de vină! Numai tu! Cu fâţâielile tale! Ba unde mi-e agrafa, ba cine mi-a luat eşarfa… „Agrafa… ieşirfa…” (*Aleargă la fereastră şi strigă.*) Anton,

încotro? Unde te duci? Cine a sosit?... Revizorul? Cu mustăţi?... Ce fel de mustăţi?

GLASUL PRIMARULUI: Lasă maica, îţi spun eu mai târziu! mai târziu!

ANNA ANDREEVNA: Mai târziu! auzi, mai târziu! Dar eu nu vreau... mai târziu... Mie să-mi spui un singur lucru: Ce este? Colonel?... Aud?... (*Cu dispreţ.*) A plecat! Te fac eu să mă pomeneşti!... Şi toată treaba asta numai din pricina ta: „Mamaie, mamaie, aşteaptă numai să prind eşarfa la spate, cu agrafa. Indată-s gata!" Ei, acum îţi place „îndată"? Uite că n-am aflat nimica! De vina-i numai blestemata asta de cochetărie a ta. Cum a auzit că-i aici dirigintele poştei: dă-i şi dă-i şi fandoseşte-te dinaintea oglinzii, şi suceşte-te la dreapta, şi suceşte-te la stânga. Îşi închipuie că nu mai poate după dumneaei! Dar ia să vadă cum se strâmbă la ea, de îndată ce întoarce spatele!

MARÂA ANTONOVNA: Acuma ce mai vrei să facem, mamaie! Oricum, peste două ceasuri, avem să aflăm tot.

ANNA ANDREEVNA: Peste două ceasuri? Foarte mulţumesc! A şi găsit, mă rog, răspuns! De ce nu ţi-a venit să spui că peste o lună? Ar fi şi mai nimerit. (*Se apleacă pe fereastră afară.*) Ei, Avdotia! Ai auzit tu, Avdotia, să fi sosit cineva la noi în oraş?... N-ai auzit? Proasta mai eşti!... Ţi-au făcut semn cu mâna să pleci? Ei şi? N-aveau decât să facă. Tu tot se cuvenea să-i descoşi. N-ai putut afla? Eşti îmbrobodită rău. Capul ţi-e numai la măritiş. Ce spui? Au plecat repede? Trebuia să fugi după droşcă. Du-te, du-te chiar acuma! auzi? Fugi de află încotro au plecat. Şi vezi de-i descoase binişor: câne-i călătorul, ce fel de om este? auzi tu? Uită-te prin crăpătura uşii şi află tot. Ce ochi are: negri sau de ce culoare or fi? Şi îndată să şi fii înapoi. Auzi? Repede! Dar ştii: repede, repede! (*Strigă până ce cade cortina. Şi tot până alunei* rămân *amândouă la fereastră.*)

ACTUL AL DOILEA

O odăiţă într-un han. Un pat, o masa, un geamantan, o sticlă goală r nişte cizme, o perie de haine ţi altele.

SCENA I

Osip, tolănit pe patul lui stăpânu-său.

OSIP: Al dracului mi-e a mânca! îmi chiorăie maţele de foame, parcă mi-ar suna în pântece trompeţii unui regiment întreg. Cum văd eu, slabă nădejde să ajungem acasă. Ce te faci? laca-i a doua lună de când am plecat din Piter. Hulubaşut a topit pe drum toţi bănişorii, s-a aerisit şi acuma şade cu coada între vine. Ar fi ajuns ei, banii, cu vârf şi îndesat pentru caii de poştă, dar se putea să nu-şi arate ifosele în fiecare oraş? (*Maimuţărindu-şi stăpânul.*) „Ei, Osip, ia du-te de vezi să-mi deie cea mai bună odaie, şi spune să mise pregătească la masă tot ce au mai bun. Mâncări de rând nu pot lua în gută; mie-mi trebuie masă aleasă”. Drept să spun, aş înţelege dac-ar fi cel puţin ceva de capul lui, dar aşa, i-un biet conţepist. Face cunoştinţă pe drum cu toi felul de călători, bate cărţile cu ei şi iese curăţat. Uf, m-am săturat până-n gât de aşa viaţă! Zău că-i mai bine la ţară: o fi lipsind acolo publicul distins, mai acătării, dar şi grijile-s mai puţine. Îţi iei o muiere, stai întins pe cuptor cât îi veacul şi înfuleci la plăcinte. Nu zic ba, dacă e să vorbim după dreptate, apoi cea mai bună viaţă din toate îi la Piter. Numai bani să fie, că acolo-i viaţa subţire, cu politeţuri: ai tiatre, câini care-ţi saltă în două picioare şi tot ce pofteşti.

Şi toţi vorbesc acolo aşa cu dichis şi cu delicatese, că doar* nobilimea dacă e mai ceva. Când ieşi în Piaţa Şciukin, te strigă negustorii „stimabile”; la trecerea cu podul umblător de pe un mai pe altul, şezi laolaltă cu cinovnicii; dacă-ţi vine gust să stai la taifas – o ştergi la vreo dugbeniţa unde dai de câte-un cavaler care-ţi spune verzi şi uscate despre viaţa în tabără şi-ţi tălmăceşte cum

le zice stelelor de pe cer, de ţi se pare că le vezi pe toate ca-n palmă. Mai vine pe acolo şi câte-o ofiţerească bătrână, şi, câteodată, câte o fată încasă, ştii, una aşa… fiu, fiu, fiu! (*Râdeşi clatină dincap.*) Lumea-i dată dracului, are purtări cu adevărat galantereşti. O vorbă nesăbuită n-auzi acolo şi fiecare îţi dă numai cu „dumneavoastră”. Ţi se urăşte de umblat pe jos, ini un birjar şi te tolăneşti în trăsură ca boierii, iar dacă nu vrei să-i plăteşti „nu te sileşte nimeni: nu-i casă să nu-şi aibă două ieşiri, aşa că o zbugheşti pe din dos, şi nici dracu’ nu te mai găseşte. Un singur lucru îi rău: câteodată te gliiftu eşti pe cinste, iar altă dată mai să crăpi de foame. Ca, de pildă, acuma. Şi de toate acestea numai dumnealui e de vină. Da’ parcă ce-i poţi face? Când îi trimite babacu’ bănişori, ce-ar fi să-i chibzuiască?

— Da ţi-ai găsit!… Se pune pe ciolbanuri, umblă nunţai în trăsură, trebuie să-i cumperi neapărat în fiecare zi bilet la tâatru şi când te uiţi, n-a trecut bine săptămâna că mă şi trimite la talcioc, să-i vând fracul cel nou. Uneori îşi vinde tot, până şi ultima cămaşă, de rămâne numai cu un surtucel şi cu o mântăluţă… Zău că spun drept! Să fi văzut frumuseţe de postav, de cel inglizesc! Numai fracul singur l-a costat o sută cincizeci de ruble şi i-a făcut vânteu douăzeci. Cât despre pantaloni, ce să mai pomenim – îi dă chiar pe degeaba. Şi de ce asta? Pentru că nu vrea să se ţină de treaba. În loc să-şi vadă de slujbă, umblă teleleu pe Nevski Prospekt şi bate cărţile. Ehei, de-ar şti boierul bătrân! Nu s-ar uita el că eşti cinovnic, ţi-ar ridica cămeşuica şi aşa papară ţi-ar da că patru zile te-ai tot scărpina. Dacă-i de slujit, apăi slujeşte! facătă, ne-a spus acuma bangiulcă nune mai dă de mâncare, până ce nu-i plăteşte pe trecut. Ei, şi dacă nu-i plăteşte? (*Oftează.*) Of, doamne dumnezeule! Măcar o ciorbă cu varză! Cât mi-e de foame mie acuma, toată lumea aş înghiţi-o. Bate cineva. El trebuie să fie. (*Sare repede din pat.*)

SCENA II Osâp şi Hlestakov.

HLESTAKOV: Ţine astea (*îi dă şapca şi bastonul*). Ce, iar te-ai tăvălit pe crivat?

OSIP: De ce să mă tăvălesc? Parcă ce, n-am mai văzut crivat? HLESTAKOV: Minţi! Te-ai tăvălit. Nu vezi că-i tot răscolit? OSIP: Da' ce-mi trebuie mie crivat? Nu ştiu eu ce-i crivat? Am doar picioarele mele şi pot sta şi în picioare… Ce nevoie am eu de crivatul dumneavoastră?

HLESTAKOV: (*se plimbă prin odaie*). Ia vezi acolo, mai e tutun în pungă?

OSIP: De un* să fie? Ce mai rămăsese, l-aţi fumat de acu' patru zile.

HLESTAKOV: (*se plimbă întruna prin odaie şi îşi muşcă buzele, strâmbându-se în toate felurile, apoi spune cu glasul tare şi hotărât*). lan-ascultă. Osip!

OSIP: Ce doriţi?

HLESTAKOV: (*cu glasul tot aşa de tare, însă mai puţin hotărât*}. Ia du-te tu…

OSIP: Unde să mă duc?

HLESTAKOV: (*cu glasul chiar deloc hotărât şi nicidecum, tare, sunând mai mult a rugăminte*). *Jos*, la bufet… Şi spune acolo, să-mi aducă masa.

OSIP: Nici prin gând nu-mi trece să mă duc.

HLESTAKOV: Cum de cutezi, prostule?

OSIP: lac-aşa! De m-oi duce, sau de nu m-oi duce, totuna, nu iese nimica. Hangiul a zis că nu ne mai dă de mâncare.

HLESTAKOV: Cum de îndrăzneşte să nu deie? auzi prostie! OSIP: Ba mi-a mai zis şi aşa: „Află, zice, că mă duc până la primar să mă jeluiesc că-i a treia săptămână de când boieru-tău nu plăteşte. Tu şi cu boieru-tău – cică – sunteţi amândoi nişte potlogari, ba boieru-tău îi şi pungaş. Am mai văzut noi – zice – golani şi nemernici ca de-a Ide voi".

HLESTAKOV: Iar tu, dobitocule, te bucuri să mi le aduci îndată la ureche.

OSIP: Şi-a mai zis: „Păi aşa poate veni oricine să se nărăvească la viaţă hună, pe datorie şi să nu te mai poţi descotorosi după asta de dânsul. Eu – zice – n-am să şuguiesc, eu am să mă jeluiesc, ca să-l ducă la secţie şi să-l închidă la puşcărie”.

HLESTAKOV: Ei, ei, ajunge, prostule! Hai, du-te, du-te şi-i spune să-mi dea de mâncare. Auzi, vită încălţata.

OSIP: Da’ mai bine mă duc să-l chem la dumneavoastră chiar pe hangiu.

HLESTAKOV: Ce-mi trebuie mie hangiul? Du-te tu de-i spune. OSIP: Zău conaşule că…

HLESTAKOV: Ei bine, du-te dracului şi cheamă-l aici pe hangiu. *Osip iese* scena rii Hlestakov singur.

HLESTAKOV: „Grozav aş vrea să mănânc ceva! M-am plimbat puţin crezând că poate mi-a trece pofta de mâncare, dar – dracu’ s-o ia de poftă! Văd că nu-mi trece. De n-ar fi fost cheful de la Penza, mi-ar fi rămas bani de drum până acasă. Căpitanul acela de pedestraşi m-a dat gata de tot! Al naibii câştigă la stos, bestia! Am stat în totul un sfert de ceas la joc – şi m-a lefterit. Cu toate acestea, grozav aş mai fi vrut să mă masor încă odată cu dânsul. Păcat numai că n-am mai avut prilejul. Scârbos orăşel! Nici la băcănii nu capeţi nimic pe datorie. Asta-i chiaR o mârşăvie! (*începu să fluiere uvertura din „fâobert leDiable”, apoi „Nu mai coase, maică”, iar la urmă le încurcă pe toate.*) Văd că nu vrea să vină nimeni.

SCENA IV

Hârstakov, Osip şi o slugă de la han.

SLUGA: „Jupânul mi-a poruncit să vă întreb ce doriţi. HLESTAKOV: Buna-ziua, frăţioare! Ei, cum o duci? Sănătos? SLUGA: Slavă domnului!

HLESTAKOV: Dar la han la voi, cum mai merge?

Toate-s bune? SLUGA: Slavă domnului. Toate-s bune.

HLESTAKOV: Şi aveţi mulţi călători?

SLUGA: Destui.

HLESTAKOV: Ascultă, drăguţa, până acuma tot nu mi s-a adus masa, aşa că grăbeşte-i te rog. Vezi să mi-o aducă mai repede că îndată după masă am nişte treburi.

SLUGA: Păi, jupânul a zis că nu vă mai dă nimic. Mi se pare chiar că are de gând să meargă azi să se jeluiască primarului.

HLESTAKOV: Şi de ce s-ar jelui? Judecă şi dumneata, drăguţa. Se poate una ca asta? Vreau şi eu să mănânc ceva. Altfel, s-ar putea să slăbesc şi mai rău. Mie tare foame. Îţi spun ca să ştii: nu glumesc deloc.

SLUGA: Aşa o fi. Dar dumnealui a zis: „Nu-i dau de mâncare, până nu-mi plăteşte ce-a luat până acuma”. Aşa a zis.

HLESTAKOV: Du-te şi-l mai îmbunează. Mai înduplecă-l. SLUGA: În ce chip?

HLESTAKOV: Vezi de-l lămureşte şi tu ca lumea, că am nevoie să mănânc. Cât priveşte banii, asta-i altă treabă... Şi-o fi închipuind cumva mocofanul că dacă lui nu-i pasăţând nu mănâncă o zi, apoi şi cu alţii e la fel? Ia te uită la el!

SLUGA: Mă rog. Eu am să-i spun.

SCENA V

Hlestakov singur.

HLESTAKOV: Oricum, proastă treabă dacă nu-mi dă nimica de mâncare. Foame ca acuma, nu mi-a fost încă niciodată. Să mai pun la hă taie ceva din haine? Să-mi vând pantalonii? Nu. Mai bine să flămânzesc puţin, dar să ajung acasă îmbrăcat ca la Petersburg. Păcat numai că loahâm nu mi-a dat cu chirie o caretă. Al dracului de bine ar fi fost să fi sosit acasă în caretă, să fi tras ţanţoş la scară la vreunul din moşierii vecini, cu felinarele aprinse şi cu Osip

dinapoi, în livrea. Îmi închipui ce zarvă s-ar stârni. „Cine a venit? Cine să fie?” Deodată, intră lacheul şi anunţă: (*Se îndreaptă din şale şi imită pe un lacheu.*) „*Ivan* Alexandrovici Hlestakov de la Petersburg întreabă dacă binevoiţi să-l primiţi?” Bădăranii de-acolo nici măcar nu ştiu ce înseamnă „dacă binevoiţi să-l primiţi”. Orice caraghios de moşier care vine la dânşii, de cum a sărit din brişcă, dă buzna ca un urs de-a dreptul în salon… Iar dacă-ţi iese înainte vreo domnişoară, fata mai frumuşică, te apropii şi hodoronc-tronc: „Domnişoară, mă bucur… (*îşi freacă mâinile şi pocneşte din călcâie*). Ptiu! TScuipă.) îmi vine leşin de foame ce mi-e!

SCENA VI

Hlestakov, Osip, apoi sluga.

HLESTAKOV: Ce se aude?

OSIP: Aduce masa.

HLESTAKOV: (*late din palme şi saltă pe scaun*). Aduce! Aduce! Aduce!

SLUGA: (*intră cu nişte farfurii şi un şervet*). Jupânul a zis că va mai dă azi şi gata!

HLESTAKOV: Ei jupânu-tău, jupânu-tău… Puţin îmi pasa de jupânu-tău! Ce-ai acolo?

SLUGA: Supă şi friptură.

HLESTAKOV: Cum aşa? Numai două feluri?

SLUGA: Numai.

HLESTAKOV: Da’ ce e prostia asta! Nu primesc! Du-te şi-i spune: Ce treabă e asta? E prea puţin.

SLUGA: Jupânul zice că şi asta-i prea muţt.

HLESTAKOV: Dar mâncărică de ce n-ai adus?

SLUGA: Mâncărică nu-i.

HLESTAKOV: Şi de ce nu-i? Doar am trecut pe lângă bucătărie şi am văzut cu ochii mei c-au gătit o mulţime de mâncare. Iar în sufragerie am văzut azi dimineaţă doi bondoci mâncând somon şi câte altele.

SLUGA: O fi aşa, dar nu-i…

HLESTAKOV: Cum aşa, nu-i?

SLUGA: S-au isprăvit.

HLESTAKOV: Dar somonul, dar peştele, dar pârjoalele? SLUGA: Păi astea-s pentru domni mai acătării.

HLESTAKOV: Of!… Nerodule!

SLUGA: Mă rog…

HLESTAKOV: Bine, mă ticălosule, cumsefacecă lor le daţi de mâncare şi mie nu? De ce, dracu' să vă ia, nu-mi daţi şi mie? Parcă nu-s şi cu călător ca şi ei?

SLUGA: Păi, ce mai vorbă, nu sunteţi ca ei.

HLESTAKOV: Dar ei cum sunt?

SLUGA: Cum vreţi să fie? Ce mai vorbă: d-ăia care plătesc, HLESTAKOV: Nu mai vreau să stau la discuţii cu un nerod ca tine. (îşi *toarnă supă din ceaşcă în farfurie şi începe să maniace*.) Ce fel de supă e asta? Ai turnat în ceaşcă apă chioară: n-are niciun gust, ba mai şi pute. Nu vreau supa asta. Adă-mi alta!

SLUGA: O luăm înapoi. Jupânul a zis că dacă nu vă place, atâta pagubă.

HLESTAKOV: (*apărând farfuria cu mâna*). Ei, ei… Domol, prostule! Apucături de acestea prind poate la alţii, nu la mine. Eu nu-s de teapa lor. Nu te-aş sfătui să te porţi aşa cu mine. (*Mănâncă*.) Doamne dumnezeule, ce supă! (*Mănâncă mai departe*.) Nu cred să fie un singur om în lumea asta care să fii în cât asemenea supă. Lite, în locul ochiuri lor de grăsime, plutesc fulgi! (*Taie carnea de pasăre*.) Valeu, valeu! Ce fel de găină-i asta? Dă-mi friptura! A mai rămas în farfurie puţină Supă. ia-o tu, Osip! (*începe să taie friptura*.) Ce fel de friptură-i asta? Asta nu-i friptură.

SLUGA: Aluneca ce-i?

HLESTAKOV: Dracu' ştie ce-o fi, numai friptură nu-i.

Asta-i talpă friptă, nu carne de vacă. (*Mănâncă.*) Ia te uită cu ce mă hrănesc potlogarii, canaliile! O bucăţică numai de mesteci, că le şi fulgeră în fălci. (*Se scobeşte în dinţi cu degetele.*) Nemernicilor! Parcă-i scoarţă de copac, nu alta. Poftim, a rămas în măsele! Ţi se înnegresc şi dinţii de la aşa mâncare. Potlogarii! (*Îşi şterge gura cu şervetul.*) Altceva nu mai este?

SLUGA: Nu.

HLESTAKOV: Canalii! Nemernici! Măcar să mai fi dat vreo mâncărică sau o prăjitură. Atâta ştiţi, trântorilor: să-i jupuiţi pe călători!

Sluga strânge masa şi iese împreună cu Osip, ducând amândoi tacâmurile.

SCENA VII Hlestakov, apoi Osip.

HLESTAKOV: Parcă nici n-aş fi mâncat, zău aşa! mai rău mi-am stârnât foamea! De-aş avea ceva mărunţiş, aş trimite în piaţă să-mi cumpere măcar o jimblă.

OSIP: (*intrând*). A venit primarele ca să afle nu ştiu ce şi întreabă de dumneavoastră.

HLESTAKOV: (*speriat*). Na-ţi-o bună! Bestia asta de hangiu s-a şi grăbit să mă reclame. Ce să mă fac dacă într-adevăr mă înhaţă şi mă bagă la închisoare? Ce-ar fi, poate, dacă... în chip demn... Nu, nu. Nu vreau! În oraş umblă ofiţeri şi lume, şi tocmai eu, care mi-am luat aere şi am schimbat ocheade cu fata unui negustor... Nu, nu vreau. Dar, la drept vorbind, cum de îndrăzneşte? Ce-s eu, negustor sau meseriaş?(*Făcându-şi curaj şi scoţându-şi pieptul în* afară.) Am să-i spun drept în faţă: „Cum de îndrăzneşti? Cum de...” (*Clanţa uşii se mişcai Hlestakov păleşte şi se face mic de tot.*)

SCENA VIII

Hlestakov, primarul şi Dobciński. Primarul intră şi se opreşte. Timp de câteva minute stau amându-i speriaţi şi se holbează unul la altul.

PRIMARUL: ffşi *mai vine puţin în fire şi duce mâinile la vipuşca pantalonului*). Să trăiţi!

HLESTAKOV: (*se înclină*). Am onoarea…

PRIMARUL: Mă iertaţi…

HLESTAKOV: Mă rog…

PRIMARUL: Ca părinte al acestui oraş, socot de datoria mea să mă îngrijesc ca tuturor călătorilor şi feţelor cinstite să nu li se facă niciun fel de strâmbătăţi…

HLESTAKOV: (*la început se cam bâlbâie, însă către sfârşitul replicii glasul i se întăreşte.*) Ce să faci? Nu-i din vina mea… Zău, am să plătesc… îmi trimite de la ţară…

Bebcînski îşi vira capul pe uşă.

Mai degrabă el e de vină: carnea de vacă pe care mia dat-o era aşa de tare, parcă era talpă, iar supa – dracu’ ştie ce a turnat, acolo. Am fost silit s-o arunc afară pe geam. Zile întregi m-a lăsat să mor de foame… Ceaiul, iarăşi, e groaznic: pute a peşte. Atunci de ce aş… Asta-i bună!

PRIMARUL: (*cu sfiiciune*). Iertaţi-mă, dar zău că nu-i din vina mea. La mine în piaţă carnea de vaca totdeauna-i hună. O aduc negustorii de la Holmogor, oameni aşezaţi şi cu frica lui dumnezeu. Nici nu mă dumiresc de unde o fi luat, hangiul, carnea asta! Şi dacă ceva, cumva, nu-i cum trebuie… Binevoiţi a-mi îngădui să vă propun ceva. Poate că veniţi cu mine să vă găsesc altă gazdă.

HLESTAKOV: Nu, nu vreau! Ştiu eu ce înseamnă altă gazdă… închisoarea, vrei să spui! Ce drept aveţi, mă rog? Cum de îndrăzniţi?… Iaca eu… Eu am o funcţie la Petersburg. (*Făcându-şi curaj*). Eu, eu, eu…

PRIMARUL: (*aparte.*) Doamne, dumnezeule… Da’ ce se mai înfurie! Ştie tot! Blestemăţii aceia de negustori i-au spus tot!

HLESTAKOV: (*făcându-şi curaj*). N-am să merg, chiar de ai veni aici cu toţi oamenii dumitale. Am să mă plâng de-a dreptul ministrului. (*Bate cu pumnul în masă.*) Cine

eşti dumneata aici?

PRIMARUL: (*stă drepţi şi tremură din tot corpul*). Îndurați-vă de mine şi nu mă nenorociţi! Am nevastă şi copii mici… Nu duceţi la pierzanie pe un biet om!…

HLESTAKOV: Nimic nu vreau s-aud! Atâta mai lipsea! Ce-i, treaba mea? Şi pentru că ai dumneata nevastă şi copii, înseamnă să intru cu la puşcărie? Frumos, n-am ce zice!

Bobciński îşi vârâ capul pe uşă şi de frică şi-l trage înapoi.

Nu, vă foarte mulţumesc, dar nu vreau.

PRIMARUL: (*tremurând*). Din nepricepere, zău aşa. Din nepricepere. Nu ne ajung mijloacele… Judecaţi şi dumneavoastră: leafa nu ajunge nici pentru ceai şi zahăr. Şi chiar dacă am luat pe aici, pe colo câte un sperţ, au fost doar mezelicuri, câte ceva de-ale gurii, sau de-un rând-două de haine. Cât despre ce spune văduva subofiţerului, care se îndeletniceşte cu negoţul şi care trăncăneşte că, eu, chipurile, aş fi pus s-o bată, asta-i clevetire, zău aşa, curată clevetire! Scorneli de-ale duşmanilor mei. Lumea aşa-i de rea aicea, că ar fi gala să-mi facă de petrecanie.

HLESTAKOV: Ei şi? Ce am eu cu ea? (*Cade pe gânduri*.) Oricum, nu pricep de ce-mi îndrugi dumneata despre răutatea oamenilor de aici sau de nu ştiu ce văduvă de subofiţer… Că ai bătut-o pe nevasta subofiţerului, asta-i cu totul altă treabă, dar să mă baţi pe mine, n-ai să le încumeţi dumneata. Până să-ţi îngădui una ca asta, mai paşte murgule iarbă verde… Atâta ar mai lipsi. Ia te uită la dumnealui! De plătit banii, i-oi plăti… numai că n-am acuma. De aceea am şi rămas aici, pentru că n-am o copeică.

PRIMARUL: (*aparte*). Mă ia subţire! Ian te uită cum bate şaua şi cum le îmbrobodeşte pe toate. Pas de te dumireşte ce vrea, din care parte să te apropii de el! Dar

n-am încotro, de încercat tot trebuie să încerc. Ce-o fi, o fi! Ia să încerc, poate că tot iese ceva... (*Tare.*) Dacă aveţi într-adevăr nevoie de bani, sau de altceva, sunt gata să vă servesc chiar şi în clipa asta. Am îndatorirea să-i ajut pe călători.

HLESTAKOV: Da, da. împrumutaţi-mi atunci nişte bani, ca să plătesc îndată hangiului. Vreo două sute de ruble mi-ar ajunge; poate chiar şi mai puţin.

PRIMARUL: (*scoţând nişte bancnote*). Aveţi aici două sute de ruble în cap. Nu vă mai osteniţi să le număraţi.

HLESTAKOV: (*luând banii*). Mulţumesc foarte mult. Cum ajung la ţară vi-i trimit... Nu m-am aşteptat să rămân... Văd că sunteţi un om cu suflet nobil. Acuma se schimbă chestia.

PRIMARUL: (*aparte*). Slavă domnului! A luat banii. De acuma încolo treaba pare să meargă strună. De altfel, în loc de două Sute, i-am vârât patru.

HLESTAKOV: Ei, Osip!

Intru Osip.

Ia cheamă încoace sluga hangiului. (*Primarului şi lui Dobciński.*) Dar ce staţi în picioare? Aveţi, mă rog, bunătatea şi luaţi loc. (*Lui Dobciński.*) Şedeţi, vă rog.

PRIMARUL: Lăsaţi. Stăm foarte bine şi-n picioare. HLESTAKOV: Aveţi, mă rog, bunătatea şi staţi jos. Acum văd pe deplin sinceritatea caracterului şi bunăvoinţa dumneavoastră, dar la început recunosc că m-am gândit să nu fi venit ca să mă... *a ui Dobciński.*) Şedeţi, vă rog.

Primarul şi Dobciński se aşaza. Bobciński îşi vâra capul pe uşă şi trage cu urechea.

PRIMARUL: (*aparte*). Ar trebui să fiu mai îndrăzneţ. Vrea să-i respectăm incognitoul. Bine. S-o luăm de bună şi să ne facem că nu ştim cu ce fel de om avem de-a face. (*Tare.*) Treceam tocmai pe aici în interes de serviciu, cu dumnealui, cu Piotr Ivanovici Dobciński, moşier de prin

partea locului, şi am intrat dinadins la han, ca să aflu dacă-s găzduiţi cum se cuvine călătorii, fiindcă eu nu-s ca alţi primari, cărora nici că Io pasă de aşa ceva, deoarece cu, eu, chiar lăsând la o parte îndatoririle slujbei mele, vreau şi din creştinească dragoste pentru aproapele nostru ca fiecare muritor să fie bine primit. Şi iată, ca un fel de răsplată, întâmplarea mi-a dat prilejul să fac o cunoştinţă aşa de plăcută.

HLESTAKOV: Şi eu sunt foarte bucuros. Recunosc, ca fără de dumneavoastră, zăceam aici mult şi bine. Habar n-aveam cu ce să plătesc.

PRIMARUL: (*aparte*). Asta s-o spui altora, că nu ştiai cu ce ai fi plătit. (*Tare.*) Mi-ngăduiţi oare să vă întreb unde şi înspre ce locuri binevoiţi să plecaţi?

HLESTAKOV: Plec la mine la moşie, în gubernia Saratovului. PRIMARUL: (*aparte, cu o faţă care a căpătat deodată o expresie ironică*). În gubernia Saratovului! Şi nici măcar nu roşeşte! Cu ăsta trebuie să fii cu ochii în patru. (*Tare.*) Bună ispravă aţi pus la cale. În privinţa drumurilor, pe de o parte unii spun că ar fi oarecari neplăceri, din pricina întârzierilor cu caii de schimb la staţiile de poştă, dar pe de altă parte, ce desfătare a minţii! Pentru ca – nu-i aşa? – faceţi călătoria asta mai mult pentru propria dumneavoastră plăcere.

HLESTAKOV: Ba deloc, M-a chemat taică-meu. S-a supărat bă* târnul că n-am înaintat până acuma în slujbă la Petersbu Yg. Crede că numai ce-ai ajuns acolo, îţi şi agaţă ordinul Vladimir la cheutoare. Nu, că tare l-aş trimite să se vânture şi el pe la cancelarie!

PRIMARUL: (*aparte*). Ia te uită mă rog, ce mai toarnă la gogoşi! Acuma l-a mai scos şi pe tată-său. (*Tare.*) Şi pentru multă vreme binevoiţi să plecaţi acolo?

HLESTAKOV: Drept să vă spun, nu ştiu. Vedeţi că ghiujul bătrân de taică-meu e îndărătnic şi dârz ca un

catâr. Am să i-o torn drept în faţă: poţi să faci ce vrei, dar eu fără Petersburg nu pot trăi. D-apoi, chiar aşa, de ce să-mi prăpădesc eu zilele cu mujicii? Acum sunt alte cerinţe. Sufletul mi-e însetat de cultură.

PRIMARUL: (*aparte*). Frumos le mai învârteşte! Minte –, minte – şi nicăieri nu se încurcă. Şi când te gândeşti ce mic, ce prăpădit este! Să-l striveşti cu unghia, nu alta! Ehei, aşteaptă tu, cu mine nu-ţi merge, tot scapi tu vreo vorbă. Las că te trag de limbă şi aflu eu mai multe de la tine. (*Tare*.) Aţi binevoit să faceţi o observaţie foarte justă. Ce poate face cineva într-un fund de ţara? Chiar de-am lua, de pildă, târgul nostru: nu dormi nopţile, te strădu eşti pentru patrie, nu precupeţeşti nimica, cât despre răsplată, cine ştie dacă are să vie vreodată. (Îşi *plimbă ochii prin odaie*.) Mi se pare că odaia asta e cam igrasioasă?

HLESTAKOV: Scârboasă odaie şi nişte ploşniţe cum n-am mai văzut nicăieri. Te muşcă parc-ar fi câini, nu alta.

PRIMARUL: Nu mai spuneţi! Cum se poate ca un oaspete aşa de luminat ca dumneavoastră, să rabde una ca asta? Şi încă de la cine? De la nişte netrebnice de ploşniţe care nici n-ar fi trebuit să se nască pe lume! Dar nu-i şi întunecoasă odaia dumneavoastră?

HLESTAKOV: Cum nu, întunecoasă de tot. Iar hangiul şi-a luat obiceiul să nu dea luminări. Când vreau câteodată să fac ceva, să citesc, sau îmi vine gustul să compun vreo poezie – degeaba, nu pot, e întuneric de-ţi scoţi ochii.

PRIMARUL: Aş îndrăzni să vă rog… dar nu, nu-s vrednic. HLESTAKOV: Cum aşa?

PRIMARUL: Nu, nu. Sunt nevrednic, cu totul nevrednic! HLESTAKOV: Dar despre ce-i vorba?

PRIMARUL: Aş îndrăzni poate… Am la mine acasă o odaie minunată, luminoasă, liniştită. Dar nu… îmi dau seama că ar fi o cinste mult prea mare pentru mine. Nu vă

supăraţi, – dacă v-am propus-o, am făcut-o, zău aşa, din bunătatea inimii.

HLESTAKOV: Da mă rog, dimpotrivă, sunt încântat. Mi-e neasemuit mai plăcut să locuiesc într-o casă particulară, decât în cârciuma asta.

PRIMARUL: Mare bucurie mi-aţi face! Da-ce-o să se mai bucure nevastă-mea! Aşa sunt eu de felul meu încă din copilărie: primitor, mai cu seamă când oaspetele este un om aşa de luminat. Să nu credeţi că vi-o spun din linguşire. Nu, n-am cusurul ăsta. Totul vine din adâncul sufletului.

HLESTAKOV: Vă mulţumesc foarte mult. Nici eu n-am ochi să văd oamenii cu două feţe. Îmi place foarte mult că sunteţi sincer şi primitor. Trebuie să recunosc că nici n-am nevoie de altceva decât să mi se arate devotament şi consideraţie, consideraţie şi devotament.

SCENA IX

Aceiaşi, şi sluga de la han, însoţită de Osâp. Bobciński se uită din uşă.

SLUGA: Aţi binevoit să mă chemaţi?

HLESTAKOV7: Da. Dă-mi socoteala.

SLUGA: Păi v-am dat-o deunăzi.

HLESTAKOV: Nu-mi mai aduc aminte de socotelile tale tâmpite. Spune cât era acolo?

SLUGA: În ziua întâia aţi binevoit să cereţi masa, a doua zi aţi cerut numai somon şi după asta aţi luat toate pe datorie.

HLESTAKOV: Tâmpitule! Iar începi cu socotelile tale? Spune cât face tot ce-am luat?

PRIMARUL: Nu va mai îngrijiţi de asta. Lăsaţi că aşteaptă. (*Slugii.*) Banii ţi-i trimite dumnealui. Şterge-o!

HLESTAKOV: Că bine zici! Chiar aşa. (*Pune banii la loc.*) *Sluga iese. Bobciński se tot uită din uşă.*

SCENA X

Primaru'), Hleelakov, Dobciński.

PRIMARUL: N-aţi dori cumva să vizitaţi acum câteva din instituţiile oraşului nostru, cum ar fi, de pildă, aşezămintele de binefacere şi altele?

HLESTAKOV: Ce să fac acolo?

PRIMARUL: Numai aşa, ca să vedeţi cum merge treaba… buna rânduială care domneşte…

HLESTAKOV: Sunt gata. Cu cea mai mare plăcere.

Bobciński îşi t'ară capul pe uşă.

PRIMARUL: Dacă veţi dori, vom trece de asemenea pe la şcoala judeţeană ca să vedeţi metoda noastră de predare a ştiinţelor.

HLESTAKOV: Mă rog, mă rog!

PRIMARUL: După asta, dacă veţi mai binevoi, veţi vizita arestul şi închisorile oraşului, ca să vă daţi seama cum sunt ţinuţi la noi răufăcătorii…

HLESTÂKOV: Ce nevoie să văd închisorile? Dacă-i să vizităm ceva, a lancea mai degrabă aşezâmintele de binefacere.

PRIMARUL: Voia dumneavoastră. Şi cum aveţi de gând să mergeţi? în trăsura dumneavoastră, sau împreună cu mine, în droşca mea?

HLESTAKOV: Merg mai degrabă cu droşca.

PRIMARUL: (*lui Dobciński*). Ei, Piotr Ivanovici, dacă-i aşa, nu mai este loc pentru dumneata.

DOBCINSKI: Nu-i nimica. Merg şi pe jos.

PRIMARUL: (*lui Dobciński*, *încetişor*). Ascultă! Trage o fugă, cât te ţin picioarele, şi du două bileţele, unu) lui Zemlianâka, la eforia aşezămintelor de binefacere, iar celălaltnevesti-mi. (*Lui Hlestakov*.) Aş putea îndrăzni să vă cer voie să scriu de faţă eu dumneavoastră numai două rânduri nevestei mele ca să se pregătească de primirea unui oaspe aşa de onorabil?

HLESTAKOV: La ce să vă mai osteniţi?… De altfel aveţi acolo cerneală, numai hârtie, nu ştiu zău dacă se

găseşte. Poate scriţi pe socoteala asta?

PRIMARUL: Cum nu, scriu şi pe socoteală. (*Scrie, şi cât timp scrie, vorbeşte aparte.*) Acu' să vedem cum o merge treaba după o gustare şi o bu teică pântecoasă. Ani o Maderă din pivniţele guberniei care chiar dacă nu-i arătoasă la vedere, dar îl darâruă şi pe un elefant. Numai să aflu cu cine am de-a face şi în ce măsură trebuie să mă feresc de el… (*Dă bileţelele lui Dobciński, care le ia şi dă să plece spre uşă, când, deodată, uşa iese din ţâţâni şi Bobciński, care asculta de cealaltă parte a uşii, zboară cu uşă cu tot până în mijlocul scenei. Toţi strigă de uimire. Bobciński se ridică de jos.*)

HLESTAKOV: Ce-i? Nu cumva v-aţi lovit?

BOBCINSKI: Nu-i nimica, nu-i nimica. N-am păţit cine ştie ce nenorocire. Numai n mică julitură deasupra nasului. Trag o fugă la Hristian Ivanovici, care are un soi de plasture… Cum îl pune, trece.

PRIMARUL: (*îi face lui Bobciński tot felul de semne de mustrare. Apoi lui Hlestakov.*) Nu-i nimica. Poftiţi vă rog, să mergem. Iar servitorului dumneavoastră îi voi spune să vă ducă geamantanul la mine. (*Lui Osip.*) Ascultă prietene, duci toate lucrurile la mine acasă, la primar. Pe oricine l-ai întreba îţi arată. Poftiţi mă rog. (*fi face loc lui Hlestakov să treacă înainte şi dă să iasă după el, însă din uşă se întoarce să-i spună lui Bobciński cu dojană în glas.*) Ai făcut-o fiartă! Alt loc să cazi, n-ai găsit? Te-ai întins ca o plăcintă] (*Iese cu Bobciński după el.*)

Se lasă cortina.

ACTUL AL TREILEA

Odaia din actul întâi

SCENA I

Anna Andrecvna şi Maria Antonevna mai stau încă la fereastră în aceeaşi poziţie.

ANNA ANDREEVNA: Ei, poftim! De-un ceas întreg de

când aşteptăm, iar tu n-ai mai isprăvit cu fâţâielue tale prosteşti. Eram gata, dar tot mai trebuia să te mocoşeşti cu câte ceva. Mai bine nu te ascultam. Tare mi-e necaz! Şi, ca dinadins, ţipenie de om nu se vede pe uliţă, pare-au murit toţi.

MARÂA ANTONOVNA: Nu te necăji, mamaie. Peste câteva minute aflăm tot. Acuşi trebuie să pice şi Avdotia. (*Se uită pe fereastră şi scoate un ţipăt.*) Ah! mamaie, mamaie! Uite, colo, în capul uliţei, vine cineva.

ANNA ANDREEVNA: Unde vine? Totdeauna ai fel de fel de vedenii!... Ba nu, ai dreptate. Vine. Cine să fie?... Nu-i tocmai înalt... cu frac... Oare cine să fie? Tu ce zici? De-ai şti ce necaz mi-e! Cine poate să fie?

MARIA ANTONOVNA: E Dobciński, mamaie!

ANNA ANDREEVNA: Care Dobciński? Totdeauna ţi se năzare mai ştiu eu ce... Ba nu-i deloc Dobciński. (*Face semn cu batista.*) Ei, dumneata, de-acolo, vină-ncoace! Dar mai repede!

MARIA ANTONOVNA: Zău mamaie că-i Dobciński.

ANNA ANDREEVNA: Uite, vezi, nu faci decât să mă contrazici. Când îţi spun eu că nu-i Dobciński!

MARIA ANTONOVNA: Acum ce mai spui mamaie? Vezi că-i Dobciński?

ANNA ANDREEVNA: Destul! Acuma văd şi eu că-i Dobciński. De ce te mai ciorovăieşti cu mine? (*Strigă pe fereastră.*) Vino mai repede, mai repede! Abia te mişti. Hai, spune unde-s?... Cum?... Dar vorbeşte odată, omule, de-acolo de unde eşti – că-i totuna. Cum... E tare sever? Daa? Dar bărbatu-meu, bărbatu-meu?... (*Se trage puţin îndărăt de la fereastră şi spune înciudată.*) Că prost mai este! Cică până n-o intra în odaie, nu poate spune nimic.

SCENA II Aceleaşi şi Dobciński.

ANNA ANDREEVNA: Spune, mă rog, şi dumneata: frumos îţi şade? M-am bizuit numai pe dumneata, ca pe un

om cumsecade. Dintr-odată, toţi au fugit din casă şi dumneata după ei! Iar eu până acuma n-am aflat nimic precis de la nimeni. Nu ţi-e ruşine? Ţi-am botezat pe Vanicika şi pe Lizanka dumitale, iar dumneata uite cum te porţi cu mine!

DOBCINSKI: Zău cumătră, aşa de tare am fugit să-ţi aduc respectele mele, încât nici nu mai pot răsufla. Respectele mele, Maria Antonovna!”

MARIA ANTONOVNA: Bună ziua, Piotr Ivanovici!

ANNA ANDREEVNA: Ei, ce se aude? Hai, spune-ne şi nouă, cum şi ce fel e pe acolo?

DOBCINSKI: Anton Antonovici v-a trimis un bileţel.

ANNA ANDREEVNA: Dar el... el ce e? General? DOBCINSKI: Nu, nu-i general, dar nici nu-i mai prejos de un general... Să vezi cultură ce are, şi ce măreţie în tot ce face!

ANNA ANDREEVNA: Ah! Trebuie să fie chiar acela despre care i s-a scris lui bărbatu-meu.

DOBCINSKI: Chiar el e! Noi am descoperit-o cei dintâi, Piotr Ivanovici şi cu mine.

ANNA ANDREEVNA: Hai spune: ce-i şi cum?

DOBCINSKI: Slavă domnului, merge bine. La început I-a primit pe Anton Antonovici cam aspru... Da, cam aspru... Era supărat şi i-a spus că la han toate merg prost, că n-o să vină la Anton Antonovici şi că nu vrea să stea la închisoare pentru el, însă pe urmă, când a aflat de nevinovăţia lui Anton Antonovici şi când au început să discute mai intim, şi-a schimbat numaidecât părerea şi, slavă domnului, treaba s-a pus pe roate. Acuma s-a dus să viziteze aşezămintele de binefacere... Drept să vă spun, Anton Antonovici s-a gândit chiar să nu fie cumva un denunţ secret. O cam sfeclisem şi eu.

ANNA ANDREEVNA: Dar dumneata de ce-ai avea să te tenii, că doar nu eşti slujbaş?

DOBCINSKI: Păi să vedeţi: când vorbeşti cu un înalt dregător, simţi că te-apucă frica.

ANNA ANDREEVNA: Bine, dar... Toate astea-s prostii. Mai bine mi-ai spune cum arată. E tânăr sau bătrân?

DOBCINSKI: Tânăr, foarte tânăr. Să tot aibă vreo douăzeci şi trei de ani. Însă de vorbit, vorbeşte ca un om bătrân: „Mă rog, zice, am să mă duc şi acolo, şi dincolo...” (*Face un gest cu mâinile*.) Şi aşa de frumos le spune pe toate: „Mie îmi place, zice, să scriu şi să citesc, mă stinghereşte numai că aici în odaie e cam întuneric”.

ANNA ANDREEVNA: Dar cum e, brunet sau blond? DOBCINSKI: Nu. E mai mult şantret. Şi are nişte ochi vioi. ca de sălbătaciune, încât te fac să te fâstâceşti.

ANNA ANDREEVNA: Ia să văd ce-mi scrie în bilet. (*Citeşte*.) „Sufleţelule, mă grăbesc să te înştiinţez că situaţia mea a fost foarte jalnică, însă cu ajutorul domnului, pentru doi castraveţi muraţi şi separat o jumătate porţie de icre, o rublă şi douăzeci şi cinci de copeici. (*Se opreşte*.) Nu mai pricep nimic. Ce au de-a face aici castraveţii muraţi şi icrele?

DOBCINSKI: Să vedeţi, de tare ce se grăbea, Anton Antonovici a scris bileţelul pe o hârtie, pe care era o socoteală.

ANNA ANDREE NA: Ah, da! Ai dreptate. (*Citeşte mai departe*. „... însă, cu ajutorul domnului, pare că totul se va isprăvi cu bine. Pregăteşte cât mai repede pentru un oaspe simandicos odaia cu tapetele galbene. Nu te mai osteni să faci gustări înainte de masa, pentru că gustările avem să le luăm la Artemi Filippovici, ia eforia aşezămintelor de binefacere. Vin, însă, vezi de pregăteşte cât mai mult. Spune-i negustorului Abdul în să-mi trimis tă tot ce are mai bun, că de nu, îi întorc pe dos toată pivniţa. Îţi sărut mânuşiţa, sufleţelule, şi rămân al tău Anton Skvoznik-

Dmuhanovski…” Vai de mine! Dar atunci trebuie să ne grăbim. Ei, cine-i pe-acoto? Mişka!

DOBCINSKI: (*se repede şi strigă din uşă*). Mişka! Mişka! Mişka!… *Intră Mişka.*

ANNA ANDREEVNA: Ascultă. Repede-te până la prăvălie la Abdulin… Stai să-ţi dau un bilet. (*Se aşază la masă şi, în timp ce scrie, vorbeşte.*) Biletul ăsta îl dai lui Sidor, vizitiul, să tragă o fugă la prăvălia lui Abdul m şi să aducă de acolo nişte vin, iar tu apucă-te numaidecât de scuturat odaia de alături, ca pentru musafiri. Pui acolo un pat, un spălător şi tot ce mai trebuie.

DOBCINSKI: Eu, Anna Andreevna, dau o fugă cât mai repede, să văd cum se descurcă dumnealui pe acolo.

ANNA ANDREEVNA: Du-te, du-te! Nu te mai ţin.

SCENA III

Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

ANNA ANDREEVNA: Ei, Maşenka, acuma trebuie să ne ocupăm de toaletele noastre. Dumnealui e fante de capitală, atât ar mai lipsi să mai şi râdă de noi! Ţie ţi s-ar potrivi cel mai bine rochia albastră cu volănaşe.

MARIA ANTONOVNA: Vai mamaie! Rochia albastră nu-mi place nici de frică. Şi Leapkina-Teapkina poartă rochie albastră, şi fata lui Zemlianika tot albastră. Nu, mai curând pun rochia cea înflorată.

ANNA ANDREEVNA: Aia înflorată!… Zău că spui asta numai ca să mă contrazici. Aia albastră are să te prindă mult mai bine, pentru că eu vreau să pun rochia mea galbenă-pai. Îmi place foarte mult rochia galbenă-pai.

MARIA ANTONOVNA: Uf, mamaie! Dar nu te prinde deloc rochia galbenă-pai!

ANNA ANDREEVNA: Nu mă prinde rochia galbenă-pai?

MARIA ANTONOVNA: Nu te prinde. Nu te prinde în ruptul capului: pentru rochia asta trebuie să ai ochii de

culoare închisă.

ANNA ANDREEVNA: Asta-i nostim! Cum aşa? Ochii mei nu-s de culoare închisă? Nici că se poate mai închisă. Auzi prostie! Cum să nu fie de culoare închisă, dacă eu, când îmi dau în cărţi, totdeauna mă pun de trefla?

MARIA ANTONOVNA: Vai, mamaie! Dar mata eşti mai mult de cupă.

ANNA ANDREEVNA: Prostii, curat prostii! N-am fost niciodată de cupă. (*lese grăbită, împreună cu Maria Antonovna şi spune din culise.*) Auzi ce i se năzăreşte: eu de cupă! Doamne fereşte!

După plecarea Ier, uşa odăii de alături se deschide şi Mişka aruncă afară nişte gunoi. În acelaşi timp, pe cealaltă uşă, intră Osip cu un geamantan în cap.

SCENA IV Mişka şi Osip.

OSIP: Unde să-i dau drumul?

MIŞKA: Aicea, nenicule, aicea!

OSIP: Aşteaptă! Lasă-mă întâi să răsuflu. Of! Amărâtă viaţă! Când ţi-e pântecele gol, orice povară ţi se pare grea.

MIŞKA: Ia spune, nenicule, generalul vine degrabă?

OSIP: Care general?

MIŞKA: Pai boierul dumitale.

OSIP: Boierul? Păi ce fel de general e?

MIŞKA: Cum aşa, nu-i general?

OSIP: Ba-i general, da' din partea ailaltă.

MIŞKA: Şi asta-i mai mult sau mai puţin decât un general adevărat?

OSIP: Mai mult.

MIŞKA: Zi aşa?! De asta s-a stârnit pesemne asemenea zarvă la noi. OSIP: Ian ascultă, băiete! Cum văd eu, eşti iute de picior. Ce-ar fi să-mi pregăteşti ceva de mâncare?

MIŞKA: Pentru dumneata, nenicule, nu-i încă nimica gata. Doară n-ai să mănânci din mâncarea noastră

obişnuită. Da’ cum s-o pune boierul dumitale la masă, are să ţi se dea din aceeaşi mâncare ca şi lui.

OSIP: D-apoi din mâncarea voastră obişnuită ce aveţi?

MIŞKA: Ciorbă, caşă şi plăcintă.

OSIP: Ciorbă, caşă şi plăcinta? Adă-ncoace! Nu-i nimica, mâncăm de toate. Ei, bai şi-om duce întâi geamantanul. Dar altă ieşire mai este?

MIŞKA: Este.

Amândoi duc geamantanul în odaia de alături.

SCENA V

Cei doi gardieni dau de perete amândouă canaturile uşii, pe care intra Hlestakov, urmat de primar. Vin apoi epitropul aşezămintelor de binefacere, inspectorul şcolar, Dobciński şi Bobciński cu un plasture pe nas. Primarul arată cu un gest celor doi gardieni o bârtie căzută pe jos. Amândoi se reped s-o ridice, îmbrâucindu-se unul pe altul.

HLESTAKOV: Bune aşezăminte aveţi! îmi place că în oraşul dumneavoastră arătaţi călătorilor în trecere tot ce aveţi. În alte oraşe nu mi s-a arătat nimic.

PRIMARUL: În alte oraşe – daţi-mi voie să vă raportez – primarii şi cinovnic îi au mai multă grijă de ei, adică de folosul cu care se pot alege. Aicea însă, putem spune că alt gând n-avem, decât să ne arătam, prin sârguinţă şi băgare de seamă, vrednici de luarea-aminte a mâiniarâlor noştri.

HLESTAKOV: Gustarea a fost foarte bună. M-am îndopat de-a binelea! La dumneavoastră se mănâncă în fiecare zi aşa? PRIMARUL: Nu. A fost pregătită anume pentru un oaspete aşa de plăcut.

HLESTAKOV: Mie, de altfel, îmi place să mănânc. Doară de asta trăieşte omul, pentru desfătarea lui. Cum se cheamă, mă rog, peştele acela?

ARTEMI FILIPPOVICI *z* (*se apropie în fugă de H*

lestakov). Păstrugă! HLESTAKOV: Dar ştiţi că-i grozavă! Unde am luat noi gustarea?

La spital, sau unde?

ARTEMI FILIPPOVICI: La eforia aşezămintelor de binefacere. HLESTAKOV: Da-da, mi-aduc aminte. Erau acolo şi nişte paturi. Bolnavii s-au însănătoşit? Mi s-a părut că nu prea erau mulţi.

ARTEMI FILIPPOVICI: Au mai rămas cel mult vreo zece. Ceilalţi s-au făcut sănătoşi. Asta-i, de altfel, orânduiala la noi. Poate să nu vă vină a crede, însă de când am luat eu conducerea, toţi se înzdrăvenesc ca muştele. Nici n-apuca bine bolnavul să intre în spital, că se şi face sănătos, şi asta datorită nu atât leacurilor, cât omeniei şi rânduielii care domnesc la noi.

PRIMARUL: Nici nu îndrăznesc să vă raportez toată bătaia de cap legată de îndatoririle de părinte al oraşului! Atâtea treburi şi de tot felul 1, privind mai a les curăţenia, reparaţiile, ordinea... într-un cuvânt, chiar celui mai destoinic om şi încă i-ar veni greu. Însă, cu ajutorul domnului, toate merg bine. Desigur că alt primar s-ar fi gândit numai la interesele lui, dar să mă credeţi că eu, chiar şi atuncea când mă cule, tot mă ginţi esc: „doamne dumnezeule, cum aş face ca şefii mei să-mi vadă râvna şi să fie mulţumiţi de mine?...” De ni-or răsplăti sau nu m-or răsplăti, asta-i, bineînţeles, voia lor, dar eu am cel puţin liniştea sufletească. Când ştiu că în oraş toate-s în bună rânduială, când străzile sunt măturate, puşcăriaşii bine ţinuţi, beţivii puţini la număr, ce-mi mai trebuie mie? Zău că nu mai vreau niciun fel de onoruri. Onorurile sunt, ce-i drept, ademenitoare, dar, faţă de virtute toate sunt numai praf şi deşertăciune.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*aparte*.) Ian te uită, trântorul, ce se mai laudă! Mare dar i-a dat dumnezeu!

HLESTAKOV: Asta aşa este. Vă mărturisesc că-mi

place şi mie să-mi las mintea pradă visărilor; uneori în proză, alteori în versuri.

BOBCINSKI: (*către Dobciński*). Are dreptate, Piotr Ivanovici. Perfecta dreptate! Şi face nişte observaţii… vezi cât de colo că-i tobă de carte.

HLESTAKOV: Spuneţi-mi, mă rog, n-a veţi aici la dumneavoastră niscaiva distracţii sau cercuri unde s-ar – putea, de pildă, juca cărţi?

PRIMARUL: (*aparte*). Ehei! Ştim noi, drăguţă, unde baţi tu şaua! (*Tare.*) Doamne fereşte! Aici la noi nici nu s-a auzit măcar de asemenea cercuri. N-am luat o carte în mână de când sunt, ba nici nu ştiu cum se joacă în cărţi. Niciodată nu le-am putut suferi iar de mi s-a întâmplat vreodată să văd un rigă de tobă, sau altă figură, m-a apucat aşa scârbă, că-mi venea să scuip, nu alta. Odată mi s-a întâmplat că vrând să fac plăcere copiilor, le-am clădii un castel din cărţi de joc, iar după asta le-am visat toată noaptea blestematele acele de cărţi. Ducă-sp pe pustii! Cum de-şi poate pierde cineva cu ele un timp aşa de preţios?

LUKA LUKICI: (*aparte*). Iar mie mi-a câştigat abia ieri, potlogarul, o sută de ruble!

PRIMARUL: Mai degrabă întrebuinţez timpul ăsta în folosul statului.

HLESTAKOV: Totuşi n-aveţi dreptate… Totul atârnă de latura din care priveşti lucrurile. Dacă, de pildă, ţii numaidecât să treci mâna, când ar trebui să triplezi miza… atuncea da, desigur… Nu, nu spuneţi aşa. Câteodată tare te mai ispiteşte să joci.

SCENA VI

Aceiaşi, Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

PRIMARUL: Îndrăznesc să vă prezint familia mea: nevastă-mea şi fiică-mea.

HLESTAKOV: (*salutându-le*). Cât de fericit sunt,

doamnă, că am, ca să zic aşa, deosebita plăcere de a vă privi…

ANNA ANDREEVNA: Nouă ne e şi mai plăcut să vedem o persoană aşa de însemnată.

HLESTAKOV: (*pozând*). *Să* am iertare, doamnă, dar e întocmai dimpotrivă. Pentru mine e şi mai plăcut.

ANNA ANDREEVNA: Cum se poate? Sau binevoiţi să spuneţi aşa, numai ca să-mi faceţi un compliment. Staţi jos vă rog.

HLESTAKOV: Chiar în picioare de-aş sta alături de dumneavoastră, şi încă e o mare fericire pentru mine. De altfel, dacă ţineţi cu tot dinadinsul să şed, uite că şed. Cât de fericii mă simt să pot şedea în sfârşit lângă dumneavoastră!

ANNA ANDREEVNA: Vai de mine! Nici nu îndrăznesc să iau vorbele dumneavoastră pe seama mea. Cred că, după traiul din capitală, voiajul trebuie să vă fi părut foarte neplăcut.

HLESTAKOV: Nici că se poate mai neplăcut! *Comprenez-vous*, să fii obişnuit să trăieşti în lumea mare şi să te trezeşti dintr-odată la drum, prin hanuri murdare şi în bezna inculturii… Vă mărturisesc că dacă nu se ivea prilejul acesta care să mă fi… (*se uită la Anna Andreevna*, *pozând*) răsplătit pe deplin pentru toate…

ANNA ANDREEVNA: În adevăr, a trebuit să vă fie foarte neplăcut.

HLESTAKOV: De altfel, doamnă, în clipa asta mi-e foarte plăcui. ANNA ANDREEVNA: Vai de mine! îmi faceţi prea mare onoare.

N-o merit.

HLESTAKOV: De ce să n-o meritaţi? O meritaţi, doamnă.

ANNA ANDREEVNA: Trăiesc aici ca într-un sat… HLESTAKOV: Dar şi la ţară e de altfel frumos, sunt dealuri,

pâraie... Desigur, ce alt loc s-ar putea compara cu Petersburgul? Ehei, Petersburgul! Zău, ce viaţă e acolo! Poate vă închipuiţi de mine că aş fi un biet copist? Nu-i aşa. Şeful de secţie mi-e prieten bun. Mă bate pe umăr şi-mi zice: „Vina, frate, la mine la masă!" Pe la departament trec numai pentru două minute şi numai ca să spun: „Treaba asta trebuie făcuta aşa, iar astălaltă aşa". Iar conţopistul de acolo, un adevărat zgârie hârtie, îi şi dă drumul penei ce prinde a zbura scârţ... scârţ... Au vrut chiar să mă facă asesor de colegiu, dar mi-am zis: ce folos? Aprodul, cum mă vede, fuge după mine pe scări cu peria în mână strigându-mi: „Ivan Alexandrovici, daţi-mi voie să vă şterg cizmele de praf. (*Către primar.*) De ce staţi în picioare, domnilor? Luaţi loc, mă rog!

PRIMARUL: După cinul nostru mai putem sta şi în picioare.

Toţi vorbesc ARTEMI FILIPPOVICI: Lasali că stăm şi în laolaltă...

picioare.

LUKA LUKICI: Nu vă supăraţi pentru noi... HLESTAKOV: Vă rog nu faceţi fasoane şi staţi jos.

Primarul şi toţi ceilalţi se aşază.

Nu-mi plac ceremoniile. Ba dimpotrivă, totdeauna caut să mă furişez ca să trec nevăzut. Dar niciodată nu te poţi ascunde. Niciodată! N-apuc să mă duc undeva, că îndată aud şoptind: „Uite ca vine Ivan Alexandrovici!" într-o zi m-au luat chiar drept comandantul suprem. Solda ţii au sărit cu toţii din postul de gardă şi au înţepenit, aşa, cu armele. După asta, ofiţerul, care mi-e bun prieten, mi-a zis: „Ei frate. Te-au asemuit cu comandantul suprem".

ANNA ANDREEVNA: Nu mai spune!

HLESTAKOV: Cunosc şi actriţe drăguţe. Pentru că, să vedeţi, eu scriu tot felul de mici vodeviluri... Mă văd adesea cu literaţi. Sunt foarte bun prieten cu Puşkin. Se

întâmplă adesea să-i zic: „Ce mai faci, frate Puşkin?”. „Ce să fac, frate? îmi răspunde. Toate-s parcă nu ştiu cum...” Mare original!

ANNA. ANDREEVNA: Va să zică dumneavoastră, afară de alte îndeletniciri, mai şi scrieţi? Ce plăcut trebuie să fie când eşti scriitor. Probabil că publicaţi şi în reviste?

HLESTAKOV: Da. Public şi în reviste. De altfel am o mulţime de opere: „Nunta lui Figaro”, „Robert le Diabie”, „Norma”. Nici nu-mi mai aduc aminte de toate titlurile. Şi toate acestea au pornit de la o întâmplare. Nu voiam să scriu, însă, direcţia teatrului mi-a spus: „Te rugăm frate, scrie ceva pentru noi”. Şi mi-am zis: „Hai fraţilor, să vă scriu”. Mi se pare chiar că le-am scris toate într-o singură seara, de-au rămas toţi cu gura căscată. Am o uşurinţă de gândire nemaipomenită! Tot ce s-a publicat sub pseudonimul Baronul Brambeus, „Fregata Speranţa”, „Telegraful moscovit”... Toate le-am scris eu.

ANNA ANDREEVNA: Spuneţi, vă rog, atunci dumneavoastră sunteţi baronul Brambeus?

HLESTAKOV: Mai încape vorbă! Unde mai pui că eu le corectez: tuturor a articolele. Editorul Smirdin îmi plăteşte pentru asta patruzeci de mii de ruble.

ANNA ANDREEVNA: Atunci fără îndoială că şi „Iuri Miloslavski” e opera du ’mneavoastră?

HLESTAKOV: Da. Opera mea.

ANNA ANDREEVNA: Mi-am închipuit numaidecât.

MARIA ANTONOVNA: Vai, mamaie! Dar acolo scrie că e opera domnului Zagoskin!

ANNA ANDREEVNA: Ei poftim! Ştiam eu că şi în asta ai să în contrazici.

HLESTAKOV: Ah, da! E adevărat. Romanul este scris de Zagos kin, dar vedeţi că mai este şi alt „Iuri Miloslavski” pe care l-am scris eu.

ANNA. ANDREEVNA: Atunci probabil că l-am citit pe

al dumneavoastră. Tare frumos e scris!

HLESTAKOV: Drept să vă spun, trăiesc numai de pe urma literaturii. Casa mea e cea mai de seamă casă din tot Petersburgul. Aşa i se şi spune: casa lui Ivan Alexandrovici. (*Adresându-se tuturor.*) Domnilor, dacă se întâmplă să călătoriţi la Petersburg, vă rog să poftiţi la mine. Că doară dau şi baluri.

ANNA ANDREEVNA: Îmi închipui ce gust şi ce splendoare trebuie să domnească la aceste baluri!

HLESTAKOV: Mai încape vorba! De pildă am un pepene pe masă, un pepene verde care costă şapte sute de ruble. Crăticioara cu supă vine direct de la Paris, cu vaporul. Când deschizi capacul, iese un abur care n-are seamăn în natură. În fiecare zi sunt poftit la alt bal. Avem acolo partida noastră de whist la care joacă ministrul afacerilor externe, ambasadorul Franţei, Angliei, Germaniei şi cu mine. Nici nu vă puteţi închipui cât. de tare oboseşti jucând whist. La întoarcere, după ce-am urcat în fugă scara, până la etajul al patrulea unde stau, atâta îi spun bucătăresei: „Ţine Mavruşka, mantaua!” Dar ce îndrug eu? Am şi uitat că stau la mezanin. Numai scara mă costă… Dar ce interesant e să te uiţi la mine în anticameră, când încă nu m-am trezit. Conţii şi prinţii se înghesuiesc acolo şi bâzâie ca nişte bondari. Atâta aud bzzz, bzzz… Uneori pică şi câte un ministru…

Primarul şi ceilalţi, cuprinşi de sfiiciune, se ridică de la locurile lor.

Chiar şi pe scrisorile mele scrie „Excelenţei sale…” Mi s-a întâmplat odată să conduc chiar departamentul. Fapt curios, directorul plecase undeva – unde plecase nu ştia nimeni. Ei, bineînţeles că au început numaidecât discuţii, cine şi cum să-i ia locul? Erau destui doritori printre generali şi unii se şi apucaseră chiar de treabă, însă şi-au dat numaidecât seama că lucrul nu sporeşte –

prea era complicat. La prima vedere li se părea uşor, însă când se uitau mai de aproape şi dădeau de greu, o lăsau dracului. Când au văzut ei că nu pot face nimica, au prins a umbla după mine şi, în aceeaşi clipă pe toate uliţele au început să mişune curieri şi iar curieri. Vă puteţi închipui ce era, dacă numai curierii care mă căutau erau treizeci şi cinci de mii". Care-i situaţia?" am întrebat eu. „Ivan Alexandrovici, poftiţi de conduceţi dumneavoastră departamentul!" Ieşisem în halat şi, drept să vă spun, m-am cam fâstâcit. La început am vrut să refuz, însă m-am gândit să nu ajungă până la suveran. Apoi mai era şi chestia avansării în grad. „Mă rog, domnilor, le-am zis, primesc funcţia asta. O primesc, tocmai aşa, vorbă cu vorbă am zis, pentru că n-am încotro. Numai să ştiţi că la mine nu merge cu şoalda... nu merge deloc! Am ochi şi la ceafă. Păi eu..." Şi, ce-i drept, când treceam prin departament, parcă se cutremura pământul. Toţi se vânzoleau şi tremurau ca varga.

Primarul şi ceilalţi tremură şi ei de spaimă. *Hlestakov se înflăcărează şi mai tare*.

Ehei! Mie, unuia, nu-mi place şaga. Am făcut să le intre frica în oase. Până şi Consiliul de stat se teme de mine. Păi cum! Aşa sunt eu! Nu-mi pasă de nimeni... Le-am spus tuturor: „Lăsaţi, că ştiu eu ce am de făcut". Mă repezeam peste tot. În fiecare zi mă duceam la palat. Chiar mâine mă face feldmare... (*Lunecă* şi-i *cât pe ce sacada, dar cinovnicii sar şi l sprijină*.)

PRIMARUL: (*se apropie de Hlestakov, tremurând din tot trupul, şi se sileşte să vorbească*). Dar... ex... ex... ex... exce...

HLESTAKOV: (*repede, cu glas tăios*). Ce este?

PRIMARUL: Dar... ex... ex... ex... ex...

HLESTAKOV: (*cu acelaşi glas*). Ce te tot bâlbâi? Nu pricep nimic. PRIMARUL: Ex... ex... Excelenţa voastră, n-

ar vrea să se odihneas că?... Iaca, aveţi aici o odaie şi tot ce vă trebuie.

HLESTAKOV: Să mă odihnesc? Fleacuri... Dar mă rog, dacă vreţi, sunt gata să mă odihnesc. Gustarea dumneavoastră, domnilor, a fost tare bună. Sunt mulţumit, foarte mulţumit. (*Declamator*.) Chetadon, chetadon!... (*Intră în odaia de alături, urmat de primar*.)

scena. vit

Aceiaşi, afară de Hlestakov şi de primar.

BOBCINSKI: (către Dobciński). Iaca om, Piotr Ivanovici! Aşa om zic şi eu. De când trăiesc, nu m-am nimerit în faţa unei persoane atât de simandicoase. Eth cât pe ce să mor de frică. Cum crezi, Piotr Ivanovici? Cine poate fi dumnealui, după cin?

DOBCINSKI: Eu socot că-i aproape general.

BOBCINSKI: Ba eu cred că generalii nu-i ajung nici la călcâie. Dar, dacă o fi general, atuncea să ştii că-i generalisim în persoană. Ai auzit cum ţinea din scurt Consiliul de stat? Haide repede să le spunem şi lui Animos Feodorovici şi lui Korobkân. La revedere, Anna Andreevna!

DOBCINSKI: La revedere, cumătră!

Pleacă amândoi.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*lui Luka Lufdei*). Mi-e groază, nu alta. Dar de ce mi-e groază nu ştiu nici eu. Nici nu ne-am pus munci irele. Ce ne facem, dacă după ce se scoală toarnă un raport la Petersburg?(*Pleacă îngândurat, împreună eu inspectorul şcolar, rostind*): La revedere, doamnă!

SCENA VIII

Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

ANNA ANDREEVNA: Ah! Ce om plăcut!

MARIA ANTONOVNA: Ah! Drăguţul de el!

ANNA ANDREEVNA: Şi ce purtări distinse! Vezi îndată că-i om din lumea mare a capitalei. Recepţii şi toate

celelalte… Vai.

ce bine e! Tare îmi plac tinerii ca el! Sunt moartă după ei. De altfel, i-am plăcut şi eu foarte mult. Am băgat de seamă că se uita tot timpul la mine.

MARIA ANTONOVNA: Ah, mamaie! La mine se uita.

ANNA ANDREEVNA: Mai domol, mă rog, cu prostiile tale. De data asta n-ai nimerit-o.

MARIA ANTONOVNA: Nu mamaie, zău că-i aşa.

ANNA ANDREEVNA: Ei poftim! Se poate ca tu să nu mă contrazici? Nu-i chip cu tine şi pace! Cum aşa, să se uite la tine? Şi de ce, mă rog, să se uite la tine?

MARIA ANTONOVNA: Zău mamaie că s-a uitat tot timpul la mine. Şi când a început să vorbească despre literatură şi pe urmă, când povestea cum a jucat whist cu ambasadorii, tot la mine se uita.

ANNA ANDREEVNA: Poate că s-a uitat la tine o dală sau de două ori, du* numai aşa. Probabil că şi-a zis: „Hai să mă uit o dată şi la asta

SCENA IX Aceleaşi şi primarul.

PRIMARUL: (*intr & în vârful picioarelor*). Sst!… Sst! …

ANNA ANDREEVNA: Ce este?

PRIMARUL: Îmi pare rău că l-am îmbătat. Dar ce ne facem dacă o fi adevărat măcar jumătate din ce a spus? (*Cade pe gânduri.*) Da’ se poate oare să nu fie adevărat? Omul la beţie spune tot! Ce are pe inimă arc şi pe limbă. Desigur că a mai înflorit el puţintel lucrurile, dar parcă se poate ca cineva să stea de vorbă, fără să-şi mai înflorească povestea? Joacă în cărţi cu miniştri, se duce la curte… Nu zău, cu cât mă gândesc mai mult – dracu’ să-l ştie, mă întreb ce să mai cred. Şi aşa îmi vuieşte capul, parc-aş sta într-o clopotniţă, sau aş aştepta să mă spânzure.

ANNA ANDREEVNA: Ba eu n-am simţit nici cea mai mică sfiiciune. N-am văzut într-însul altceva decât un om

cult, subţire, din lume naltă. Cât despre cinurile lui, nici nu vreau să ştiu.

PRIMARUL: Aşa sunteţi voi, femeile. O vorbă vă e de ajuns şi aţi luat-o razna. Aveţi toate capul numai la fleacuri. Aruncaţi vorbele în vânt, fără nicio noimă. Şi ce vă pasă? Scăpaţi cu o bătaie şi gata. Dar cu noi, bărbaţii, alta-i treaba. Într-o bună zi, ia-l de unde nu-i! Tu, sufleţelule, ai vorbit cu el fără să te sinchiseşti de nimic, parc-ar fi un Dobciński oarecare.

ANNA ANDREEVNA: De asta te-aş ruga să nu duci tu grijă, în privinţa asta, noi două ştim ceva. (*Se uită la fiică-sa.*)

PRIMARUL: (*vorbind numai pentru el*). Ehei! Ce mai pierz eu vremea cu voi? Na-ţi-o bună!... Nici până acuma nu mi-am venit în fire din spaima pe care am tras-o. (*Deschide uşa şi strigă din uşă*:) Mişka! Ia cheamă-i pe gardieni, pe Svistunov şi pe Derjimorda. Trebuie să fie undeva pe-aici prin apropiere, după poartă. (*După o scurtă pauza.*) Ciudat e orânduită acuma lumea: de-ar fi măcar un om arătos. Dar aşa slăbănog şi subţirel cum e – pas de afla cine-i. De-ar fi fost în uniformă militară era, oricum, mai arătos, da-aşa, când îşi pune frăcuşorul – ai zice că-i o muscă cu aripile ciuntite. Dar la ban, tare s-a mai ţinut pe poziţie. Aşa îi dădea înainte cupildurile şi cu vorbele în doi peri, de mi se părea că o viaţă întreagă n-avem s-o scoatem la capăt cu dânsul. Însă până la urmă, tot s-a dat pe brazdă. Ba a şi vorbit mai mult decât se cuvenea. Se vede cât de colo că omul e încă tânăr.

scena x

Aceiaşi şi Osip. Toţi fug înaintea lui şi-i fac senin cu degetul să vină mai aproape.

ANNA ANDREEVNA: Ia vină-ncoace, dragă.

PRIMARUL: Sst! Ce-i? Ce face? Doarme?

OSIP: Încă nu. Deocamdată casca oleacă şi se

întinde.

ANNA ANDREEVNA: Ascultă, cum te cheamă?

OSIP: Osip, doamnă.

PRIMARUL: (*către nevastă-sa şi fiică-sa*). Ajunge! Isprăviţi odată*lui Osip*.) Ei prietene, te-au hrănit bine?

OSTP: Cum nu! M-au hrănit bine. Mulţămesc dumneavoastră. ANNA ANDREEVNA: la să-mi spui: pe la boierul tău trebuie să vină o mulţime de conţi şi de prinţi?

OSIP: (*aparte*). Ce să-i spun? Dacă până acuma m-a hrănit bine, înseamnă că după asta are să mă hrănească şi mai bine. (*Tare*.) Da, vin şi conţi.

MARIA ANTONOVNA: Osip, sufleţelule, tare drăguţ e boierul tău!

ANNA ANDREEVNA: Ia spune-mi, te rog, Osip, cum e... PRIMARUL: Da' mai isprăviţi-o odată! Cu vorbele voastre goale, mă împiedicaţi pe mine. ia spune, prietene...

ANNA ANDREEVNA: Dar ce fel de cin are boierul tău?

OSIP: Un cin ca toate cinurile.

PRIMARUL: Of, doamne! Da' nu mai conteniţi odată cu întrebările voastre prosteşti? O vorbă nu mă lăsaţi să scot, şi doară-i chestie serioasă! Ia spune, prietene, ce fel de om e boierul tău? Este aspru din fire? îi place să dojenească oamenii, sau ba?

OSIP: Îi place rânduiala. Cere ca toate să fie după tipic. PRIMARUL: Ştii că-mi place chipul tău! Măi, prietene, cum se cot eu, trebuie să fii om bun. Ei acum...

ANNA ANDREEVNA: Ascultă, Osip, cum umblă îmbrăcat boierul tău? în mundir, sau...

PRIMARUL: Ajunge, moriştelor! Zău aşa că ajunge! Trebuie să vorbesc despre ceva de seamă, de care atârnă viaţa unui om... (*Lui Osip*.) Ei, prietene, zău că-mi placi foarte mult. Ştii că acuma-i cam rece şi întrucât voi sunteţi călători, nu strică să bei un păhărel de ceai mai mult. Na,

ţine de la mine două ruble.

OSIP: (*ia banii*). Mulţămesc, domnule. Să vă deie dumnezeu sănătate, că aţi ajutat un om sărac.

PRIMARUL: Bine, bine. Mă bucur şi eu. Ia spune, prietene… ANNA ANDREEVNA: Ascultă Osip, ce ochi îi plac mai mult boierului tău?

MARIA ANTONOVNA: Osip draga, tare drăguţ nas are boierul tău!…

PRIMARUL: Da' staţi oleacă! Lăsaţi-mă şi pe mine să scot o vorbă. (*Lui Osip.*) Ia spune, te rog, prietene, la ce cată mai mult boierul tău, adică ce-i place lui mai mult la drum?

OSIP; îi place şi lui după cum se întâmplă. Mai mult decât toate îi place însă primirea bună şi ospătarea, de asemenea bună.

PRIMARUL: Zici ospătarea bună?

OSIP: Da, bună. Măcar că-s iobag, boierul îmi poartă de grija, ca să-mi fie şi mie bine. Zău aşa! Când se întâmplă să ne oprim undeva, mă întreabă; „Ei, Osip, te-au hrănit bine?" „Prost, Înălţimea Voastră!" „Ei, Osip, zice dumnealui, gazda asta nu-i de nădejde! Vezi de-mi adă aminte de ea când ne-om întoarce acasă". „Da-cu, nu. Lasă, îmi zic, (*face un gesteumtna a lehamite*) ce să-i mai duc aminte? Dumnezeu cu el! Lasă-l în plata domnului! Că eu îs om de rând".

PRIMARUL: Da, da. Ai dreptate! Ţi-am dat adineauri de-un pahar de ceai. Mai ţine acuma, pe deasupra şi pentru covrigi.

OSIP: La ce vă mai osteniţi? (*Ascunde banii.*) Poate numai aşa, să beau un păhărel în sănătatea înălţimii voastre.

ANNA ANDREEVNA: Vină, Osip, la mine, să-ţi dau şi eu.

MARIA ANTONOVNA: Osip dragă, sărută-l pe boierul

tău din partea mea.

Din odaia de alături se aude tuşind nu prea tare Hlestakov.

PRIMARUL: Ssst! (*Se ridică învârful degetelor*. *Toată scena urmează* în şoaptă.) Să vă ferească dumnezeu să faceţi zgomot. Hai plecaţi odată! Ajungă-vă!...

ANNA ANDREEVNA: Ha idem, Maşenka. Am să-ţi spun ce am băgat de seamă la musafirul nostru, ceva de care nu putem vorbi decât între noi.

PRIMARUL: Doamne! Ce-au să mai trăncănească acuma împreună! Cred că dacă i-ar veni cuiva în gând să le asculte, şi-ar astupa urechile. (*Lui Osip*.) Ei, prietene...

SCENA XI

Aceiaşi, Perjimorda şi Svistunov.

PRIMARUL: Ssst! mai rar urşi ca voi! Ce v-a găsit de bocăniţi aşa cu cizmele? Parcă aruncă cineva saci dintr-o căruţă. Unde dracu' aţi fost?

DERJIMORDA: Am fost din porunca...

PRIMARUL: Şt! (*îi închide gura cu palma*.) Ia te uită cum cârâie cioara! (*Îl îngână*.) Am fost din porunca... Urli ca din butoi! (*Lui Osip*.) Tu, prietene, du-te de pregăteşte alături ce-i trebuie boierului tău. Cere să-ţi deie din casă tot de ce ai nevoie.

Osip iese.

Iar voi să staţi în cerdac şi să nu vă clintiţi din loc. Nu lăsaţi pe nimeni în casă, şi, mai cu seamă, pe negustori. Dacă daţi drumul măcar unuia, să ştiţi... Cum vedeţi pe vreunul cu o jalbă, sau chiar dacă nu vine cu jalbă, dar pare că ar vrea să se jelti iască împotriva mea, luaţi-l de gât şi faceţi-i vânt binişor, uite aşa... (*Arată cu piciorul*.) Auziţi? Ssst!... Ssst!... (*Iese în vârful picioarelor în urma gardienilor*.)

*

ACTUL AL PATRULEA Aceeaşi odaie în casa

primarului.

SCENA I

Animos Feodorovici, Artemi Filippovici, dirigintele poştei, Luka Lukâci, Dobciński şi Bobciński, toţi în mundâre de mare ţinută, intră încetişor aproape în vârful picioarelor. Întreaga scenă este jucată cu jumătate de glas.

AMMOS FEODOROVICT: (*aşezându-i pe toţi în semicerc*). Domnilor, pentru numele lui dumnezeu 1 Aşezaţi-vă mai repede în semicerc şi luaţi seama să fie mai multă ordine. Vai de capul nostru! Şi la palat se duce, şi Consiliul de stat îl ţine din scurt. Aşezaţi-vă în front, neapărat în front! Dumneata Piotr Ivanovici fugi din partea asta, iar dumneata Piotr Ivanovici stai aici.

Cei doi Piotr Ivanovici dau fuga în vârful degetelor la locurile indicate.

ARTEMI FILIPPOVICI: Orice-ai zice dumneata, Ammos Feodorovici, dar trebuie să întreprindem ceva.

AMMOS FEODOROVICI: Dar ce să întreprindem?

ARTEMI FILIPPOVICI: Lasă ca ştii dumneata ce.

AMMOS FEODOROVICI: Să-i vârâm ceva?

ARTEMI FILIPPOVICI: Mda! Să-i vârâm! Dar cum?

AMMOS FEODOROVICI: La dracu'! Primejdioasă treabă. Are să înceapă să zbiere, că de!... e om de stat. Poate să-i înfăţişăm ca un fel de danie din partea nobilimii, pentru vreun monument?

DIRIGINTELE POŞTEI: Se mai poate şi altfel: să-i spunem că au venit nişte bani prin poştă şi nu ştim cui au fost expediaţi.

ARTEMI FILIPPOVICI: Bagă numai de seamă să nu te expedieze prin poştă undeva mai departe. Ascultaţi-mă pe mine. Într-un stat bine organizat, treburile astea nu aşa se fac. De ce, mă rog, ne-am adunat aici un întreg escadron? Trebuie să ne prezentăm unul câte unul, şi să facem... cele de cuviinţă între patru ochi, ca nici urechea să nu audă...

Iac-aşa se face într-o societate bine organizată. Uite, dumneata Ammos Feodorovici, ai să fii cel dintâi.

AMMOS FEODOROVICI: Mai bine să fii dumneata, că doar la instituţia dumitale a gustat pâine şi sare înaltul oaspe.

ARTEMI FILIPPOVICI: Atuncea ar fi mai bine să înceapă Luka Lukici, care-i dascălul tineretului.

LUKA LUKICI: Nu pot, domnilor, nu pot, vă mărturisesc că eu am fost educat în aşa fel, încât atunci când mă aflu dinaintea unui superior în grad, bâţâi de frică şi mi se leagă limba în gură. Piu, domnilor. Pe mine vă rog să mă scutiţi. Zău aşa, scutiţi-mă!

ARTEMI FILIPPOVICI: Păi, cum vezi, Ammos Feodorovici, afară de dumneata nu-i nimeni care să înceapă. Dumitale îţi curg vorbele din gură, parc-ai fi Cicero.

AMMOS FEODOROVICI: Da' de unde! Eu şi Cicero! Ia te uită ce-au născocit. Este drept că uneori, când vorbesc de ogari sau de vreun copoi mă cam aprind…

TOŢI: (*lăbâră & e asupra tui*). Nu. Nu te aprinzi numai când e vorba de câini, dar şi despre turnul Babel… Ammos Feodorovici, nu ne lăsa la aman!… Fii pentru noi ca un părinte!… înduplecă-te de noi, Ammos Feodorovici!

AMMOS FEODOROVICI: Mai slăbiţi-mă, domnilor.

În timpul acesta vine din odaia lui Hlestakov zgomot de paşi şi de tuse. Toţi se grăbesc care mai de care spre uşă, înghesuindu-se ca să iasă mai repede, ceea ce nu se poate face fără ca unii dintre ei să nu fie căleaţi pe picior, Păşună tot felul de exclamaţii înăbuşite.

GLASUL LUI BOBCINSKI: Aoleu, Piotr Ivanovici, Piotr Ivanovici! M-ai călcat pe picior!

GLASUL LUI ZEMLIANÂKA: Daţi-vă înlături, domnilor, să răsuflu şi eu, prea din cale-afară mă strângeţi.

Se mai aud câteva exclamaţii de „Vai!" şi „Valeu!"

până ce, în sfârşit, ies toţi şi scena rămâne goală.

SCENA II

Hlestakov singur iese din odaia lui eu ochii umilaţi de somn.

HLESTAKOV: Mi se pare că i-aiu tras un somn, pe săturate. De unde dracu' au luat atâtea saltele şi pilote? Sunt ud leoarcă. Tare mă tem că ieri, la gustare, mi-au pus ceva în vin. Şi acuma îmi vâjâie capul. După câte văd eu, aicea poţi petrece vremea foarte plăcut. Îmi place foarte mult ospitalitatea, dar recunosc că-mi place încă şi mai mult când sunt primit din toată inima şi nu din interes. Fata primarului nu-i deloc urâtă, iar maică-sa nu-i nici ea de lepădat... Nu ştiu ce să zic, dar mie unuia, drept să spun, traiul de aici îmi place.

SCENA III

Hlestakov şi Ammos Feodorovici.

AMMOS FEODOROVICI: (*intră şi se opreşte*. *Aparte*). Doamne dumnezeule! Scoate-mă basma curată din încurcătura asta! Simt cum mi se taie picioarele! (*Ia poziţie de drepţi*, *cu mina la şpanga*. *Tare*.) Am onoarea să mă prezint: Leapkin-Teapkin, asesor de colegiu, judele judecătoriei locale a judeţului.

HLESTAKOV: Vă rog staţi jos. Care va să zică, dumneavoastră sunteţi judecătorul din localitate?

AMMOS FEODOROVICI: Din opt sute şaisprezece am fost. ales prin voinţa nobilimii pe termen de trei ani şi de atunci am păstrat slujba asta până în ziua de azi.

HLESTAKOV: Cred că-i profitabil să fii judecător.

AMMOS FEODOROVICI: După trei termene de câte trei ani, la propunerea şefilor mei am fost decorat cu ordinul sfântul Vladimir, clasa patra... (*Aparte*.) Am banii în palma şi simt cum mă ani.

HLESTAKOV: Ordinul Vladimir îmi place... Uite ordinul Anna de clasa treia, nu-mi mai place aşa de mult...

AMMOS FEODOROVICI: (*întinde înainte, puţin câte puţin, pumnul strâns. Aparte*). Doamne, dumnezeule! Parcă stau pe jăratic. Nici nu mai ştiu unde mă aflu.

HLESTAKOV: Mă rog, da' ce ţineţi în mână?

AMMOS FEODOROVICI: (*se zăpăceşte şi lasă să-i scape bancnotele din pumn*). Nimic!

HLESTAKOV: Cum aşa nimic? Am văzut că v-au căzut nişte bani.

AMMOS FEODOROVICI: (*tremurând din tot trupul*). Ce bani? Care bani? (*Aparte.*) Of, doamne! Mă şi văd dat în judecată şi eu duba la poartă.

HLESTAKOV: (*ridică bancnotele de jos*). Ba sunt bani.

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*). Ei, de-acu* s-a isprăvit cu mine. Sunt pierdut, pierdut!…

HLESTAKOV: Ştiţi ceva? împrumuta ţi-mi-i mie!

AMMOS FEODOROVICI: cu *graba*). Cum nu, cum nu… Cu cea mai mare plăcere. (*Aparte.*) Hai, curaj, curaj! maică precistă, sco & te-mă din încurcătură!

HLESTAKOV: Înţelegi dumneata, am cheltuit pe drum ba cu una, ba cu alta… şi am ajuns cam lefter. Cum sosesc la ţară.

vi-i trimit.

AMMOS FEODOROVICI: Vai de mine! Se poate? şi aşa cinstea-i mult prea mare pentru mine… Desigur, cu slabele mele puteri, cu râvna pe care o pun şi cu stăruinţa faţă de mai marii mei, voi căuta să fiu vrednic de… (*Se ridică în picioare şi rămâne ţeapăn, cu mâna la vipuşca.*) Ne mai îndrăznind se va supăr cu prezenţa mea mai mult. N-aveţi cumva să-mi daţi vreo poruncă?

HLESTAKOV: Ce poruncă?

AMMOS FEODOROVICI: Vreau să spun dacă n-aveţi cumva de dat vreo poruncă în privinţa judecătoriei din judeţ. HLESTAKOV: Ce am eu să dau poruncă? N-am acuma nicio treabă cu judecătoria.

AMMOS FEODOROVICI: (*îl salută şi, în timp ce iese, aparte*). A noastră-i izbânda!

HLESTAKOV: (*după ieşirea acestuia*). De treabă om, judecătorul!

SCENA IV

Hlestakov şi dirigintele poştei care intră, ţanţoş, ca la paradă în mundirul lui şi cu mina la spangă.

DIRIGINTELE. POŞTEI: Am onoarea să mă prezint: Şpekin, consilier de curte, dirigintele poştei.

HLESTAKOV: Poftiţi, mă rog! îmi place foarte mult societatea agreabilă! Staţi jos. Cred că locuiţi tot timpul aici?

DIRIGINTELE POŞTEI: Întocmai.

HLESTAKOV: Mie îmi place orăşelul ăsta 7-B ine înţeles că uliţele nu-s chiar aşa de pline de lume, dar ce-are a face? Doar nu-i capitală aici. Nu-i aşa că nu-i capitala?

DIRIGINTELE POŞTEI: Nici că se poate mai adevărat. HLESTAKOV: Numai în capitală găseşti oameni de bonton şi nu nişte provinciali nătângi. Nu sunteţi de aceeaşi părere?

DIRIGINTELE POŞTEI: Întocmai. (*Aparte.*) Cum văd eu, nu-i deloc mândru. Întreabă de toate.

HLESTAKOV: Trebuie totuşi să recunoaşteţi că şi într-un orăşel mic poţi trăi fericit.

DIRIGINTELE POŞTEI: Întocmai.

HLESTAKOV: Pentru asta n-ai nevoie de mare lucru. Să fii stimat şi iubit din toată inima, şi atâta tot. Aşa este? DIRIGINTELE POŞTEI: Aşa. Nici că se poate mai adevărat.

HLESTAKOV: Drept să vă spun, mă bucur că suntem de aceeaşi părere. Desigur că lumea va spune despre mine că-s ciudat, dar dacă aşa mi-e firea! (*I se uită drept în ochi. Aparte.*) Ce-ar fi să-i cer acestui şef de poştă un împrumut? (*Tare.*) Să vedeţi ce lucru ciudat mi s-a întâmplat în drum.

M-am lefterit de tot. Nu mi-aţi putea împrumuta trei sute de ruble?

DIRIGINTELE POŞTEI: Cum nu! Socotesc chiar drept o mare fericire… Sunt gata din tot sufletul să vă servesc. Poftim!

HLESTAKOV: Vă sunt foarte recunoscător. Trebuie să vă spun că tare nu-mi place să mă lipsesc de ceva la drum. Şi apoi, la ce bun? Nu-i aşa?

DIRIGINTELE POŞTEI: Întocmai. (*Se ridică şi ia poziţia de drepţi, cu mâna la şpangă.*) Ne mai îndrăznind se va supăr mai mult cu prezenţa mea… Nu cumva aveţi vreo observaţie de făcut în privinţa administraţiei poştelor?

HLESTAKOV: Nu. Nimic.

Dirigintele poştei saluta şi iese»

(*Hlestakov îşi aprinde o ţigară de foi.*) Mi se pare că şi dirigintele poştei este un om foarte bun. Că e foarte îndatoritor, asta o ştiu. Îmi plac oamenii ca el.

SCENA V

Hlestakov şi Luka Lukici. care intră pe uşă mai mult împins. Cineva din spatele lui spune cu glas aproape tare: nle te pierzi aşa cu firea?”

LUKA LUKICI: (*intră ţanţoş ca la paradă, cu mâna la şpangă şi tremură destul de tare*). Am onoarea să mă prezint: HIopov, consilier titular şi inspector şcolar al judeţului.

HLESTAKOV: A, poftiţi!… Vă rog staţi jos. Nu doriţi o ţigară de foi? (*îi întinde o ţigară.*)

LUKA LUKICI: (*nehotărât, aparte*). Ei poftim! La aşa ceva chiar nu m-am aşteptat!… Să iau, să nu iau…

HLESTAKOV: Luaţi, luaţi vă rog. E o ţigară hună. Desigur că nu-i ca la Petersburg… Acolo, drăguţă, fumam ţigări de cele cu douăzeci şi cinci de ruble suta. Când fumezi una, îţi vine să-ţi săruţi degetele. Poftim foc. (*îi*

întinde luminarea.)

Luka Lukici, care tremură din tot trupul, încearcă să aprindă ţigarq.

Nu cu capătul ăsia.

LUKA LUKICI: (*de frică ce-i este, lasă să scape ţigara, scuipă şi face cu mâna un semn de deznădejde. Aparte.*) Dracu' să le ia pe toate! M-a nenorocit blestemata asta de sfiiciune…

HLESTAKOV: După câte văd eu, nu sunteţi mare amator de ţigări. Eu însă trebuie să vă mărturisesc că ţigările sunt slăbiciunea mea. Nici în privinţa sexului frumos nu pot rămânea niciodată nepăsător. Dar dumneavoastră? Care vă plac mai mult, brunetele sau blondele?…

Luka Lukici e cu desâvtrşire nedumerit ce să răspundă.

Nu, nu. Spuneţi-mi deschis! Brunetele sau blondele?

LUKA LUKICI: Nici nu mă încumet să mă gândesc la aşa ceva. HLESTAKOV: Nu, nu! Vă rog, nu căutaţi să schimbaţi vorba.

Vreau să ştiu neapărat care e gustul dumneavoastră. LUKA LUKICI: Îndrăznesc să vă raportez… (*Aparte.*) Am ajuns să nu mai ştiu ce vorbesc…

HLESTAKOV: Aha! Nu vreţi să-mi spuneţi. Nu cumva v-a sucit capul vreo brunetă? Recunoaşteţi: vi l-a sucit?

Luka Lukici tace.

Aha! V-aţi înroşit!… Vedeţi? Vedeţi? De ce nu vreţi să-mi spuneţi?

LUKA LUKICI: M-am intimidat exce… înăl… Înălţimea Voastră…(*Aparte.*) Mi-a făcut pocinogul, blestemata asta de limbă!… M-a nenorocit!

HLESTAKOV: V-aţi pierdut cumpătul? Ce-i drept, în ochii mei este ceva care descumpăneşte oamenii. Cel puţin ştiu că nu-i femeie care să-mi poată înfrunta privirea. Nu-i

aşa?

LUKA LUKICI: Ba aşa!

HLESTAKOV: Să vedeţi ce lucru ciudat mi s-a întâmplat în drum. M-am lefterit de lot. Nu mi-aţi putea înlesni trei sute de ruble?

LUKA LUKICI: (*îţi pipăie buzunarul. Aparte*). Asta ar fi frumos, să n-am... Ba am, ba am! (*Scoate bancnotele şi, tremurând, i le întinde lui Hlestakov.*)

HLESTAKOV: Vă mulţumesc frumos.

LUKA LUKICI: (*ia poziţia de drepţi cu mâna la şpanga*). Ne mai îndrăznind să vă supăr mai mult, cu prezenţa mea.

HLESTAKOV: La revedere.

LUKA LUKICI: (*iese aproape în goană în timp ce spune aparte*). Slavă domnului! Poate că acuma nu mai inspectează clasele!

SCENA VI

Hlestakov şi Artemi Filippovici, care intră ţanţoş, la la paradă, cu mina la şpangă.

ARTEMI FILIPPOVICI: Am onoarea să mă prezint: Zemlianika, consilier de curie, eforul aşezămintelor de binefacere ale oraşului.

HLESTAKOV; Bună ziua. Mă rog dumneavoastră, staţi jos. ARTEMI FILIPPOVICI: Am avut onoarea să vă însoţesc personal şi să vă primesc la eforia aşezămintelor de binefacere, a căror conducere îmi este încredinţată.

HLESTAKOV: A, da! Mi-aduc aminte. M-aţi primit cu o gustare foarte bună.

ARTEMI FILIPPOVICI: Sunt bucuros că-mi pot sluji patria. HLESTAKOV: Trebuie să recunosc că-mi place bucătăria bună.

Asta-i slăbiciunea mea! Spuneţi-mi, mă rog, ieri mi s-a părut că sunteţi mai scund? Este drept?

ARTEMI FILIPPOVICI: Se prea poate. (*După o*

pauză.) Ce vă pot spune, însă, este că nu-mi cruţ nicio osteneală şi îmi îndeplinesc slujba cu toată râvna. (*Se trage, cu scaun cu tot, mai aproape de Hlestakov şi vorbeşte cu glas scăzut*). În schimb, ştiţi, dirigintele poştei de aici, nu-şi vede deloc de treabă, dar ştiţi deloc. Toate-s la el nici că se poate mai încurcate, coletele întârzie... Vă rog să cercetaţi înadins chiar dumneavoastră. Tot aşa şi judecătorul, care a fost aici chior acuma, înainte de a intra eu. Umblă numai după iepuri, ţine câini la sediul instituţiei, iar purtarea lui, de-ai fi să spun tot adevărul în faţa dumneavoastră – şi desigur nu e treabă uşoară, dar o fac pentru binele patriei, cu toate că mi-e rudă şi prieten – purtarea lui, zic, e din cele mai scandaloase. Este aici un moşier, căruia îi zice Dobciński, pe care aţi binevoit să-l vedeţi. Nu iese bine acest Dobciński de acasă, hop că se înfiinţează judecătorul la nevastă-sa. Sunt gata s-o declar sub jurăra în... Să vă uitaţi într-adins la copiii lui Dobciński: niciunul nu seamănă cu el. Toţi, până şi fetiţa cea mică, seamănă leit cu judecătorul.

HLESTAKOV: Nu mai spuneţi! Asta n-aş fi crezut-o în ruptul capului.

ARTEMI FILIPPOVICI: De asemenea şi inspectorul şcolar al judeţului. Mă mir cum de i-a putut încredinţastăpânirea un astfel de post. E mai rău ca un iacobin![2]}.

— Îndrumează tineretul spre principii atât de dăunătoare, încât îmi vine şi greu să vi le spun. Nu binevoiţi a porunci să vi le aştern mai bine toate acestea pe hârtie?

HLESTAKOV: Bun. Fie şi pe hârtie. Îmi va face multă plăcere. Ştiţi, când mă plictisesc, tare îmi place să citesc ceva distractiv... Cum e numele dumneavoastră de familie?

---

2) Membru al ciutului iacobin, reprezentant al burgheziei revoluționare, In perioada revoluției din Franța între 1793—94. (N. red. rom.)

Mereu îl uit.

ARTEMI FILIPPOVICI: Zemlianâka.

HLESTAKOV; Ah, da!... Zemlianâka... Spuneţi-mi, mă rog, copii aveţi?

ARTEMI FILIPPOVICI: Cum nu, am. Cinci. Doi sunt chiar mari. HLESTAKOV: Nu mai spuneţi! Chiar mari? Şi cum?... Adicătă... ARTEMI FILIPPOVICI: Adicătă binevoiţi să mă întrebaţi cum! cheamă?

HLESTAKOV: Da, da. Cum îi cheamă?

ARTEMI FILIPPOVICI: Nikolai, Ivan, Elizaveta, Maria, şi Perepetuia.

HLESTAKOV: Foarte bine.

ARTEMI FILIPPOVICI: Ne mai îndrăznind să vă supăr mai mult cu prezenţa mea şi să vă iau din timpul pe care îl aveţi pentru sfintele dumneavoastră îndatoriri... (*Dă să plece*.)

HLESTAKOV: (*care îl petrece*). Nu face nimic. Ştiţi că-i nostim ce mi-aţi spus! mai poftiţi şi altă dată. Mă dau în vânt după asemenea istorii. (*Se întoarce înapoi la uşă, o deschide şi strigă pe urma lui Artemi Filippovici care a ieşit între timp*.) Ei, dumneavoastră, cum vă ziqe? Vă uit mereu numele.

ARTEMI FILIPPOVICI: Artemi Filippovici.

HLESTAKOV: Artemi Filippovici, fiţi bun... Mi s-a întâmplat, ceva curios: pe drum am rămas fără leţcaie. N-aveţi cumva să-mi împrumutaţi patru sute de ruble?

ARTEMI FILIPPOVICI: Ba am.

HLESTAKOV: De-aţi şti ce bine pică... Vă mulţumesc frumos.

SCENA V II

Hlestakov, Bobciński şi Dobciński.

BOBCINSKI: Am onoarea să mă prezint: Piotr Bobciński, fiul lui Ivan Bobciński, locuitor al acestui oraş.

DOBCINSKI: Piotr Dobciński, moşier – fiul lui Ivan

Dobciński. HLESTAKOV: Ah, da! V – am mai văzul. Mi se pare chiar că aţi căzut atunci. Ei, cum merge nasul?

BOBCINSKI: Slavă domnului! Nu face să vă îngrijiţi de asta. Zgaiba s-a şi uscat, s-a uscat de tot.

HLESTAKOV: Bine că s-a uscat. Îmi pare bine... (*Deodată, tăios*). Bani aveţi?

BOBCINSKI: Bani? Cefei de bani?

HLESTAKOV: (*repede şi cu glas tare*). Să-mi împrumutaţi vreo mie de ruble.

BOBCINSKI: O sumă aşa de mare n-am. Zău că n-am 1 Nu ai dumneata, Piotr Ivanovici?

DOBCINSKI: N-am la mine. Pentru că – binevoiţi să aflaţi – eu ţin banii la casa asistenţei sociale.

HLESTAKOV: Ei, dacă n-aveţi o mie, daţi-mi măcar o sută.

BOBCINSKI: (*scotocind prin buzunare*). Piotr Ivanovici, nicio sută de ruble n-ai la dumneata? Eu am cu totul patruzeci în hârtii.

DOBCINSKI: (*desfăcând portofelul*). Am în totul douăzeci şi cinci de ruble.

BOBCINSKI: Caută maibâne, Piotr Ivanovici. Ştiu că ai o gaură în buzunarul din dreapta. Vezi să nu fi căzut ceva pe acolo.

DOBCINSKI: Nu, zău, nici în gaură n-am.

HLESTAKOV: Nu face nimica. Am cerut aşa, într-o doară. Bine. Fie atunci şaizeci şi cinci. Totuna-i. (*Ia banii.*)

DOBCINSKI: Îmi iau îndrăzneala să vă cer ceva cu privire la o afacere foarte delicată.

HLESTAKOV: Despre ce-i vorba?

DOBCINSKI: Este un caz foarte delicat. Să vedeji: feciorul meu mai mare mi s-a născut înainte de a mă fi însurat.

HLESTAKOV: Da?

DOBCINSKI: Adică aşa vânt; vorba. Însă de născut,

mi s-a născut tot aşa de bine ca şi când aş fi fost însurat în toată legea. Situaţiei acesteia i-am pus apoi capăt, cum se şi cuvenea, prin cununie, după toate rânduielile. Binevoiţi să aflaţi că aş vrea acuma să-l recunosc de fiu şi după lege, ca să-l cheme şi pe el Dobciński, ca şi pe mine.

HLESTAKOV: Bine. Să-l cheme! Asta se poate.

DOBCINSKI: Nu v-aş mai fi supărat, dar e păcat de băiat care-i foarte înzestrat… Tare mult mai făgăduieşte! Spune pe de rost tot felul de poezii, iar de-i cade în mână un briceag, îndată se apucă să cioplească. Ciopleşte cărucioare şi cu atâta iscusinţă, mai dibai ca cel mai bun scamator. Iaca, ştie şi Piotr Ivanovici.

BOBCINSKI: Da. Foarte înzestrat băiat.

HLESTAKOV: Bine, bine. Mă ocup eu de asta… Am să vorbesc… Nădăjduiesc s-o fac… Da, da. (*Lui Bobciński.*) Poate aveţi şi dumneavoastră să-mi spuneţi ceva?

BOBCINSKI: Cum să n-am? Am chiar o rugăminte cât se poate de umila.

IiLTV/TAKOV: Şi care anume? în ce privinţă?

BOBCINSKI: Vă rog cu respect că atunci când va fi să vă duceţi la Petersburg, să le spuneţi tuturor marilor dregători de acolo, adică senatorilor, amiralilor, uite aşa: excelenţa voastră sau luminăţia voastră, în oraşul cutare şi cutare locuieşte

Piotr Ivanovici Bobciński. Să le spuneţi chiar aşa: locuieşte Piotr Ivanovici Bobciński.

HLESTAKOV: Foarte bine.

BOBCINSKI: Iar de aveţi cumva prilejul să-l vedeţi pe suveranul nostru, vă rog să-i spuneţi şi suveranului: Maiestatea voastră imperială, în oraşul cutare şi cutare locuieşte Piotr Ivanovici Bobciński.

HLESTAKOV: Foarte bine.

DOBCINSKI: Ne iertaţi că v-am supărat cu prezenţa noastră. BOBCINSKI: Ne iertaţi că v-am supărat cu

prezenţa noastră. HLESTAKOV: Dimpotrivă… dimpotrivă… Mi-a făcut mare plăcere. f/i *petrece până la uşă*.)

SCENA VIII Hlestakov singur.

HLESTAKOV: Dar mulţi cinovnici mai sunt aici! Mi se pare totuşi ca ei mă iau drept un om de stat. E adevărat că ieri le-am cam aruncat cu praf în ochi… Mai rar aşa tâmpiţi! Ce-ar fi să-i scriu despre toată istoria asta lui Triapicikin, la Petersburg? Tot ticluieşte el articolaşe. Încalţe să-i încondeieze binişor!… Ei Osip! Ia să-mi aduci tu hârtie şi cerneală.

(*Osip îşi vâră capul pe uşă*) *„îndată”*.

HLESTAKOV: … Ce-i drept, ferească dumnezeu să nimerească cineva în gura lui Triapicikin. Pentru un cuvânt de duh, nici pe tata-său nu-l cruţă. Şi afară de asta, îi plac şi banii… De altfel, cinovnicii aceştia sunt oameni tare de treabă. Frumos din partea lor că m-au împrumutat cu bani. Ia să văd câţi bani am strâns. Trei sute de la judecător, trei sute de la dirigintele poştei, fac şase sute, şapte sute, opt sute… – slinoasă hârtie! – opt sute, nouă sute… Oho! am întrecut mia… Ehei, căpitane!… Acuma să-mi ieşi în cale! Am vedea noi care pe care!

SCENA IX

Hlestakov şi Osip, care intră cu cerneală şi hârtie.

HLESTAKOV: Ei, ai văzut prostule, cum sunt primit şi ospătat?(*începe să scrie*.)

OSIP: Văd. Slavă domnului! Numai, ştiţi ceva, Ivan Alexandrovici?

HLESTAKOV: (*scriind*). Ce?

OSIP: Plecaţi de-aici. Zău aşa, e timpul.

HLESTAKOV: (*scriind mai departe*). Prostii! Şi de ce-ai pofti să plec?

OSIP: lac-aşa! Lăsa ţi-i în plata domnului. Am petrecut aici două zile. Ajunge! La ce să vă încurcaţi cu ei mai mult? Daţi-i încolo! Ne trezim, doamne fereşte, că mai

vine altul… zău aşa, Ivan Alexandrovici! Caii de poştă îs buni aici. Ce-am mai zbura!

HLESTAKOV: (*scrie*). Nu. Am chef să mai rămân. Plecăm mâine. OSIP: De ce să lăsăm pe mâine? Zău, Ivan Alexandrovici, haideţi să plecăm azi! Cu toate că vi se arată aicea mare cinste, dar ştiţi şi dumneavoastră, tot mai bine este să plecaţi. Că doar v-au luat drept altul… Pe urmă şi boieru ăl bătrân are să se supere că am zăbovit atâta. Ce-am mai zbura! Aici ne-ar da şi cai buni.

HLESTAKOV: (*scrie*). Bine, bine. Dar mai întâi, du-te cu scrisoarea asta şi, totodată, ia şi foaia de drum pentru caii de poştă. Vezi de deschide bine ochii, să fie caii buni. Spune-le surugiilor că le dau câte o rublă, dar să mă ducă întocmai ca pe curierii împărăteşti şi să cânte tot drumul… (*Scrie întruna.*) îmi închipui cum are să moară de râs Triapicikin…

OSIP: Eu, boierule, oi trimite scrisoarea cu un om de aici, şi mai curând m-oi apuca să strâng lucrurile, ca să nu ne pierdem vremea degeaba.

HLESTAKOV: Bine. Adă numai o luminare.

OSIP: (*ieseşi vorbeşte din culise*). Ia ascultă, frate, duci scrisoarea asta la poştă şi-i spui dirigintelui s-o trimită fără plată. Şi-i mai spui să repeadă îndată aicea cea mai bună troică, din acele pentru curieri, iar drumu’ spune-i că boieru nu-l plăteşte, pentru că merge pe socoteala statului. Să grijească să se facă treaba cât mai degrabă, pentru că altfel se supără boieru. Stai, că scrisoarea încă nu-i gata.

HLESTAKOV: (*tot mai scriind*). Sunt curios să ştiu unde o fi stând acuma Triapicikin, pe strada Poştei sau pe Gorohovaia? Că şi lui îi place să se mute des dintr-o casă într-alta, fără să plătească. Hai să pun la întâmplare strada Poştei… (*împătureşte scrisoarea şi scrie adresa.*)

Osip aduce luminarea. Hlestakov pecetluieşte plicul. În timpul acesta se aude glasul lui Derjimorda: „*Unde te*

vâri bărbosule? *Parcă ţi-am mai spus odată că nu-i voie să las pe nimeni înăuntru…*”

(*îi dă scrisoarea lui Osip*). Ţine scrisoarea şi du-o!

GLASURILE NEGUSTORILOR: Lasă-ne, tă tu cu Ie. N-ai dreptul să ne opreşti, ca doar am venit cu treabă.

GLASUL LUI DERJIMORDA: Hai căraţi-vă! Căraţi-vă de-aici! Nu primeşte pe nimeni: doarme.

Zgomotul se tot înteţeşte.

HLESTAKOV: Ce să fie asta, Osip? la vezi tu ce-i afară!

OSIP: (*se uită pe fereastră*). Nişte negustori care vor să intre, da’ nu-i lasă gardianul. Flutură în mâini nişte hârtii. Pesemne că vor să vă vadă pe dumneavoastră.

HLESTAKOV: (*se apropie de fereastră*). Ce s-a întâmplat, dragii mei?

GLASURILE NEGUSTORILOR: Am venit la Înălţimea Voastră. Porunciţi să ne primească jalbele.

HLESTAKOV: Dat Me drumul, daţi-le drumul! Lăsaţi-i înăuntru! Osip, spune-le să intre.

Osip iese.

(*Hlestakov ia jalbele pe fereastră, desface una şi citeşte*): „Prea înaltei sale luminăţii, domnului financiar, din partea negustorului Abdulin…” Dracu’ să-i ştie! Cinuri de-aldeastea nici nu-s!

SCENA X

Hlestakov şi negustorii, care au cu ei un coş cu sticle de vin şi nişte căpăţâni de zahăr.

HLESTAKOV: Ce s-a întâmplat, iubiţilor?

NEGUSTORII: Am venit să ne jeluim înălţimii voastre… HLESTAKOV: Şi ce poftiţi?

NEGUSTORII: Stăpâne, nu ne lăsa la aman! Răbdăm pe degeaba tot soiul de obide.

HLESTAKOV: Din partea cui?

UNUL DINTRE NEGUSTORI: Păi toate din partea

primarului de aci. Aşa primar, stăpâne, n-a fost de când îi lumea. Atâtea obide ne face, că nici nu le poţi zugrăvi. Ne-a nenorocit de tot cu cartiruirea. Nu ne-a rămas alta decât să ne punem gâtul în juvăţ. Tare urât se poartă cu de-alde noi. Ne apucă de barbă şi ne strigă: „Măi tătarule, măi…” Zău aşa! Şi măcar de nu i-am face pe placi Dar noi toate batârurile i le facem. Că-i dăm nevesti-sii şi fiică-sii de rochii, n-avem nimic împotrivă. Dar să vedeţi, că lui tot nu-i ajunge. Vine prin prăvălii şi ia tot ce vede. Cum ocheşte o bucată de postav, zice: „Ehei, drăguţule, bun postavl la să-l duci la mine acasă!” Şi-l duci, n-ai ce-i Tace. Dar în bucata aia să tot fie pe puţin cincizeci de arşini.

HLESTAKOV: Cum se poate? auzi potlogarul!

NEGUSTORII: Zău aşa! N-am pomenit încă aşa primar. Cum îl vezi venind spre prăvălie, ascunzi tot. Şi să vedeţi că nu ia numai cine ştie ce trufandale; orice porcărie îi bună pentru dânsul. Ia câte un pumn, de pildă, şi din nişte prune uscate, care, de şapte ani de când zac în butoi, şi nu le mănâncă nici băieţii mei din prăvălie. Ziua lui e de sfântul Anton, şi ţi s-ar părea că, de vreme ce i-ai adus tot de ce are nevoie, gata, ai scăpat. De unde! mai trebuie să-i dai, pentru că, zice el, ziua lui e şi de sfântul Onufri. Ce să-i faci? îi duci şi de sfântul Onufri.

HLESTAKOV: Ăsta-i un bandit, nu alta!

NEGUSTORII: Şi ce bandit! Dar ia încearcă de te pune cu dânsul, că-ţi încartiruieşte în casă un regiment întreg. Iar de nu-i faci pe plac, porunceşte să-ţi închidă prăvălia. „N-am să te pedepsesc cu bătaia, îţi zice el, şi nici n-am să te pun la cazne, că asta-i oprit de lege, dar am să te fac, drăguţule, să mănânci numai scrumbii sărate!”

HLESTAKOV: Auzi nemernicul! Ăsta merită să fie trimis în Siberia.

NEGUSTORII: Oriunde l-ai trimite, milostenia ta, toate ar fi bune, numai să fie cât mai departe de noi!

Părintele nostru, nu ne dispreţul pâinea şi sarea! Ţi-am adus plocon nişte zahăr şi un coş cu vin.

HLESTAKOV: Nici să nu vă gândiţi la una ca asta. Nu iau niciun fel de mită. Ei dacă ar fi, de pildă, să-mi propuneţi un împrumut de trei sute de ruble, atunci ar fi cu totul altceva. Un împrumut, pot lua.

NEGUSTORII: Te rugăm părinte. (*Scot banii.*) Dar de ce să-ţi dăm doar trei sute? Ia mai bine cinci sute, numai ajută-ne.

HLESTAKOV: Mă rog! Dacă-i vorba de împrumut, n-am nimic împotrivă; pot lua.

NEGUSTORII: (îi *prezintă banii pe o tavă de argint*). Te rugăm să-i primeşti cu tavă cu tot.

HLESTAKOV: La urma urmei, daţi încoa* şi lava.

NEGUSTORII: (*înclinându-se*). Dacă-i aşa, te rugăm, ia totodată şi vinul şi zahărul.

HLESTAKOV: Nu, asta nu! Nu iau niciun fel de mită…

OSIP: De ce nu vreţi să luaţi, Înălţimea Voastră? Luaţi! Prinde bine la drum. Ia aduceţi încoace căpăţânile şi sacul. Daţi toate încoace, că toate-s de folos. Ce mai aveţi acolo? O frânghiuţă, daţi aici frânghiuţă, că şi-o frânghiuţă prinde bine la drum. Se strică telega, sau altceva, să ai cu ce lega.

NEGUSTORII: Ne faci bunătatea asta, Înălţimea Voastră? Că dacă nici Înălţimea Voastră nu ne poate ajuta, nici numai ştim ce ne rămâne de făcut: nu ne rămâne alta decât să ne spânzurâm.

HLESTAKOV: Neapărat, neapărat! Am să mă străduiesc.

Negustorii pleacă. Se aude un glas de femeie. „Nu. N-ai să îndrăzneşti tu să mă opreşti. Află că m-oi jelui de tine chiar lui. Nu mă-mpinge aşa”.

HLESTAKOV: Cine-i acolo? (*Se apropie de fereastră*). Ce s-a întâmplat, mătuşico?

GLASURILE A DOUA FEMEI: Te rog, părinte, fie-ţi milă de mine!… Te rog, stăpâne, ascultă-mă!

HLESTAKOV: (*din fereastră*). Dă-i drumul.

SCENA XI

Hlestakov, lăcăluţarea «a fi nevastă de subofiţer.

LĂCĂTUŞĂREASA: (*se înclină până la pământ.*) Milostiveşte-te de mine!…

NEVASTA DE SUBOFIŢER: Milostiveşte-te de mine! … HLESTAKOV; Dar cine sunteţi voi?

NEVASTA DE SUBOFIŢER: Sunt nevasta subofiţerului Ivanov.

LĂCĂTUŞĂREASĂ: Pe mine mă cheamă Fevronia Petrova Poşleopkina. S în tem târgoveţi de aici. Bărbatu-meu îi lăcătuş, tată-meu…

HLESTAKOV: Stai, vorbeşte întâi dumneata. Spune, ce doreşti? LĂCĂTUŞĂREASĂ: Înduraţi-vă de mine. Am venit să mă jeluiesc de primar. Trimită-i-ar dumnezeu toate pacostele pe cap! Potlogarul! N-aibă parte de nimica nici el, nici copiii lui, nici neam din neamul lui…

HLESTAKOV: Dar ce este?

LĂCĂTUŞĂREASĂ: Pungaşul mi-a tuns chilug bărbatul şi l-a luat la oaste, cu toate că nu ieşise la sorţi. Dar nici după lege nu putea să-l ia, că bărbatu-meu era doar însurat.

HLESTAKOV: Şi-atuncea cum de-a făcut-o?

LĂCĂTUŞĂREASA: A făcut-o pungaşul, iaca, a făcut-o! Bătu-l-ar dumnezeu pe lumea asta şi pe ailaltă! Şi dacă o fi având vreo mătuşă, da re-ar boala şi-n mătuşă-sa, iar de mai trăieşte taică-său, deic damblaua într-însul şi oprească-i-se un «se în gât, ticălosul! Trebuia să-l icie la oaste pe feciorul croitorului, care-i un beţivan cum nu se află, însă părinţii i-au dat nişte plocoane pe cinste şi-atuncea s-a legat de feciorul Panteleevei, negustoreasa. Dar şi Panteleeva a trimis nevesti-sii vreo trei valuri de

pânza şi atunci s-a apucat de capul meu: „Ce-ţi trebuie ţie bărbat? Bărbatu-tau nu-i bun de nimica”. Oi fi ştiind eu mai bine dacă bărbatu-meu îi bun sau

JP

nu. Asta-i treaba mea şi nu a lui, potlogarul! „Bărbatu-tău i-un hoţ, mi-a zbierat, şi chiar de n-a furat până acuma, totuna, are să fure. Afară de asta, la anul tot îl ia”. Dar cum să stau eu făr* de bărbat? Nu s-a gândit, ticălosul, că-s o biată femeie? Stinge-i-s-ar tot neamul de pe lumea asta să i se stingă! Iar de-i trăieşte soacra, apoi şi soacră-şi…

HLESTAKOV: Bine, bine… (*în timp ce-o petrece pe bătrână, către nevasta subofiţerului.*) Ei, dar cu tine ce este?

LĂCĂTUŞĂRF. AŞA: (*plecând*). Nu uita, părintele nostru. Miiostiveşte-te de noi.

NEVASTA SUBOFIŢERULUI: Am venit să mă plâng împotriva primarului…

HLESTAKOV: Ei, despre ce-i vorba? Ce ţi-a făcut? Spune pe scurt. NEVASTA SUBOFIŢERULUI: M-a bătut, domnule. HLESTAKOV: Cum aşa, te-a bătut?

NEVASTA SUBOFIŢERULUI: Din greşeală, părintele nostru; Muierile de-aici de la noi s-au luat de păr în piaţă. Poliţia a venit prea târziu, şi, găsindu-mă acolo, m-a înhăţat pe mine. Şi aşa mamă de bătaie mi-au tras, că două zile n-am putut să şed jos.

HLESTAKOV: Şi ce-i de făcut acuma?

NEVASTA SUBOFIŢERULUI: De bunăseama nu mai ai ce face acuma. Dar porunceşte-i să-mi plătească măcar o amendă pentru greşeală. Eu n-am de ce da cu piciorul norocului, aşa că banii tare bine mi-ar prinde acuma.

HLESTAKOV: Bine, bine! Am să dau poruncă.

În fereastră mai apar mâini care ţin jalbe.

Mai sunteţi acolo? (*Se apropie de fereastră.*) Nu mai

primesc! Ajunge, ajunge! Lăsaţi-mă în pace! (*Pleacă de la fereastră*.) Ei drăcia dracului! M-am săturat! Osip, nu mai dai drumul la nimeni.

OSIP: (*strigă din fereastră*). Hai plecaţi! Plecaţi de-aici! Nu mai are timp azi. Veniţi mâine!

Uşa se deschide şi apare silueta unui om într-o manta de postav păros, CU barbă, cu o buză umflată şi legat la fălci. În spatele acestuia, se ivesc în perspectivă alte siluete.

Hai, cară-te!... Cară-te de-aici!... Ce te bagi? (*Se propteşte înaintea primului am, cu palmele în burta acestuia, îl împinge îndărăt, iese odată cu dânsul în antret şi închide uşa după el*.)

SCENA XII

Hlestakov Maria Antonovna.

MARIA ANTONOVNA: Ah!

HLESTAKOV: De ce v-aţi speriat aşa, domnişoară?

MARIA ANTONOVNA: Nu m-am speriat.

HLESTAKOV: (*pozând*). Vai de mine, domnişoară, îmi pare foarte bine că m-aţi luat drept un om care... îngăduiţi-mi să vă întreb: încotro aţi avut intenţia să vă duceţi?

MARIA ANTONOVNA: Drept să vă spun, nu mă duceam nicăieri. HLESTAKOV: Şi de ce, mă rog, nu vă duceaţi nicăieri?

MARIA ANTONOVNA: Credeam că mamaia poate-i aici... HLESTAKOV: Nu-i. Aş vrea să ştiu, de ce nu vă duceaţi nicăieri? MARIA ANTONOVNA: Mi se pare că v-am stingherit. Eraţi ocupat cu afaceri importante.

HLESTAKOV: (*păzind*). Ochişorii dumneavoastră fac mai mult decât toate afacerile importante... Dumneavoastră nu mă puteţi stingheri nicicum şi niciodată. Dimpotrivă, îmi puteţi face numai plăcere.

MARIA ANTONOVNA: Vorbiţi cum se vorbeşte în căpiţă la.

HLESTAKOV: Fiindcă am de-a face cu o făptură atât de minunată cum sunteţi dumneavoastră. Pot nazui la fericirea de a vă oferi un scaun? Ba nu. Dumneavoastră nu un scaun ar trebui să vi se ofere, ci un tron.

MARIA ANTONOVNA: Drept să vă spun, nu ştiu… Trebuie numaidecât… (*Se aşază.*)

HLESTAKOV: Ce splendidă eşarfă!

MARIA ANTONOVNA: Sunteţi un zeflemist. D-abia aşteptaţi prilejul să râdeţi de noi, provincialii.

HLESTAKOV: Cât de mult aş dori, domnişoară, să fiu eşarfa dumneavoastră şi să vă înlănţui gâtul de crin.

MARIA ANTONOVNA: Nu înţeleg deloc ce vreţi să spuneţi: eşarfă… Ciudată vreme e azi aflata.

HLESTAKOV: Dar buzele dumneavoastră, domnişoară, fac mai mult decât orice vreme.

MARIA ANTONOVNA: O, cum vorbiţi… V-aş ruga mai curând să-mi scrieţi nişte versuri în album, drept amintire. Trebuie să ştiţi multe versuri.

HLESTAKOV: Pentru dumneavoastră, domnişoară, fac tot ce vreţi. Ce versuri doriţi? N-aştept decât poruncă.

MARIA ANTONOVNA: Nişte versuri, ştiţi, din acele noi, frumoase.

HLESTAKOV: Mare scofală nişte versuri! Cunosc o mulţime de versuri.

MARIA ANTONOVNA: Spuneţi, spuneţi ce versuri aveţi de gând să-mi scrieţi?

HLESTAKOV: Ce să le mai scriu? Le ştiu şi aşa.

MARIA ANTONOVNA: Îmi plac foarte mult versurile! … HLESTAKOV: Ştiu o mulţime de versuri, de tot soiul. De pildă, aceste: „O, tu, om, care, în amărăciune, cârteşti zadarnic împotriva lui dumnezeu…” Şi câte altele… Numai, vedeţi, acum nu-mi vin în minte. De altfel, toate acestea sunt fleacuri, în loc de a vă spune versuri, mai bine să vă zugrăvesc amorul meu, pe care o privire a

dumneavoastră...(*îşi trage scaunul mai aproape.*)

MARIA ANTONOVNA: Amorul!... Nu înţeleg ce-i amorul. N-am cunoscut încă niciodată amorul. (*îşi trage scaunul înapoi.*)

HLESTAKOV: (*îşi apropie iar scaunul*). De ce vă trageţi scaunul? Stăm mai bine aproape unul de altul.

MARIA ANTONOVNA: (*îşi trage scaunul şi mai înapoi*). De ce-am sta aproape? Nu-i totuna dacă stăm departe?

HLESTAKOV: (*îşi apropie iar scaunul*). De ce să stăm departe? Nu-i totuna dacă am sta aproape?

MARIA ANTONOVNA: (*îşi trage scaunul înapoi*). Dar nu văd de ce-am sta?

HLESTAKOV: (*îşi apropie iar scaunul*). Vi se pare numai că stăm aproape. Închipuiţi-vă că stăm departe. Cât de fericit aş fi, domnişoară, dacă v-aş putea strânge în braţe!

MARIA ANTONOVNA: (*se uita pe fereastră*). Ce pasăre zboară acolo? O coţofană, sau ce?

HLESTAKOV: (*o sărută pe umăr şi se uită pe fereastră*). O coţofană. MARIA ANTONOVNA: (*se ridică indignată*). Ce obrăznicie! Asta-i chiar din cale-afară...!

HLESTAKOV: (*o opreşte*). Mă iertaţi, domnişoară. Am făcut-o din dragoste, numai din dragoste!

MARIA ANTONOVNA: Prea mă socotiţi provincială!... (*Dă să plece, dar nu se hotărăşte.*)

HLESTAKOV: (*căutând s-o oprească*). Asta-i din dragoste, numai din dragoste! Nu vă supăraţi, Maria Antonovna! Am glumit numai. Sunt gata să vă cer iertare în genunchi. (*Cade în genunchi*). Iertaţi-mă, iertaţi-mă 1 Vedeţi şi dumneavoastră că v-am căzut în genunchi...

SCENA. XIII

Ace aţi şi Anna Andreevna.

ANNA ANDREEVNA: (*dând cu ochii de Hlestakov în*

genunchi). Ah! Ce figură 1

HLESTAKOV: (*ridicându-se*). Ei, drăcia dracului!

ANNA ANDREEVNA: (*către fiică-sa*). Ce înseamnă, domnişoară? Ce fel de purtări sunt astea?

MARIA ANTONOVNA: Eu, mamaie…

ANNA ANDREEVNA: Pleacă de aici! auzi? Pleacă, pleacă! Să nu te mai văd în ochi!…

Maria Antonovna pleacă plângând.

Mă iertaţi… Drept, să vă spun, sunt atât de uluită.

HLESTAKOV: (*aparte*). Dar şi mama e destul de nurlie, şi nu-i deloc urâtă… (*Cade în genunchi*.) Aflaţi, doamna, că ard de dragoste!

ANNA ANDREEVNA: Cum aşa? Staţi în genunchi? Ah! Ridicaţi-vă, ridicaţi-vă, vă rog! Podeaua nu-i deloc curată.

HLESTAKOV: Nu se poate. Trebuie să rămân în genunchi, neapărat în genunchi! Vreau să ştiu ce mi-e sortit: viaţa sau moartea!

ANNA ANDREEVNA: Dar daţi-mi voie, nu pot să-mi dau bine seama de înţelesul cuvintelor dumneavoastră. Dacă nu mă înşel, declaraţia pe care o aud, priveşte pe fiica-mea.

HLESTAKOV: Ba nu. Sunt îndrăgostit de dumneavoastră. Viaţa îmi atârnă de un fir de păr. Dacă nu-mi împărtăşiţi dragostea mea veşnică, nu mai sunt vrednic să trăiesc în lumea asta. Cu inima în flăcări, vă cer mâna.

ANNA ANDREEVNA: Daţi-mi însă voie să vă spun, că într-un anumit fel sunt… oricum… măritată.

HLESTAKOV: Nu-i nimic. Dragostea nu cunoaşte deosebiri! Deşi Karamzin a spus: „Legile condamnă*”. Vom fugi undeva, în desiş, pe un mal de apă. Vă cer mâna. Mâna dumneavoastră!

SCENA XIV

Aceiaşi, şi Maria Antonovna care dă buzna pe uşă.

MARIA ANTONOVNA: Mamaie, a spus tataia… (*Dă deodată cu ochii de Hlestakov în genunchi şi strigă.*) Al!

ANNA ANDREEVNA: Ei, ce e? Ce s-a întâmplat? De ce ai venit? Ce-i zăpăceala asta? Dai buzna peste oameni ca o pisică turbată. Şi ce te-a găsit, mă rog, mirarea? Ce ţi s-a năzărit? Se poartă parc-ar fi o fetiţă de trei ani. Nu s-ar zice deloc, dar deloc, că are optsprezece. Nu ştiu când o să-ţi vină mintea la cap şi ai să te porţi şi tu ca o fată bine crescută. Când ai să ştii şi tu odată care-s regulile buneicuviinţe şi ai să te potoleşti în sfârşit?

MARIA ANTONOVNA: (*printre lacrimi*). Zău mamaie, nu ştiam…

ANNA ANDREEVNA: Am spus eu că aisticleţi în cap. Te iei după fetele lui Leapkin-Teapkân. Ce ai tu să te uiţi la ele? N-ai de ce te uita la ele. Tu ai alte pilde… ia-te după maică-ta! Uite pildele pe care trebuie să le urmezi!

HLESTAKOV: (*apucă mina fetei*). Anna Andreevna, nu vă împotriviţi fericirii noastre. Binecuvântaţi o dragoste veşnică.

ANNA ANDREEVNA: (*uluita*). Atuncea de dânsa sunteţi… HLESTAKOV: Hotărâţi dumneavoastră: viaţa sau moartea? ANNA ANDREEVNA: Ei vezi, proasto, vezi? Pentru o nătângă ca tine musafirul nostru a binevoit să stea în genunchi, şi ai mai dat buzna pe uşă ca o nebună. Zău că meriţi să ţi-o fac şi să refuz. Nu eşti vrednică de aşa fericire.

MARIA ANTONOVNA: De-acuma încolo, nu mai fac, mamaie. Zău aşa că nu mai fac.

SCENA XV

Aceiaşi şi primam Iscare intră cu sufletul la gură.

PRIMARUL: Excelenţa voastră, nu mă nenorociţi, nu mă nenorociţi!

HLESTAKOV: Dar ce-i cu dumneata?

PRIMARUL: Au fost aici negustorii şi vi s-au plâns

împotriva mea. Vă asigur, pe cinstea mea, că nici jumătate din ce v-au spus ei nu-i adevărat. Ei sunt aceia care înşală şi fură lumea la cântar. Nevasta subofiţerului a minţit spunându-vă că am bătut-o eu. Minte, zău că minte. Singură s-a bătut…

HLESTAKOV: Lua-o-ar naiba pe nevasta subofiţerului! De ea îmi arde mie acuma?

PRIMARUL: Să nu-i credeţi, excelenţa voastră, să nu-i credeţi! Sunt aşa de mincinoşi că niciun copil nu i-ar crede. Tot oraşul îi ştie de mincinoşi. Cât despre pungăşiile lor, îndrăznesc să vă raportez că potlogari ca ei, nu s-a văzut de când lumea.

ANNA ANDREEVNA: Ştii tu ce cinste ne face Ivan Alexundrovici? Ne cere mâna fiicei noastre.

PRIMARUL: Cum? Cum?… Ai căpiat se vede, maică! Nu vă supăraţi, vă rog, excelenţa voastră» dă-i cam într-o ureche. Aşa a fost şi maică-sa.

HLESTAKOV: Ba nu… E adevărat. Vă cer mâna fiicei dumneavoastră. M-am îndrăgostit de ea.

PRIMARUL: Nu-mi vine a crede, excelenţa voastră!

ANNA ANDREEVNA: Păi dacă îţi spune cu gura dumnealui! HLESTAKOV: Poate credeţi că glumesc? Din dragoste pot să-mi ies şi din minţi.

PRIMARUL: Nu îndrăznesc să cred. Nu-s vrednic de aşa cinste.

HLESTAKOV: Dacă nu vă învoiţi să-mi daţi mâna Mariei Antonovna, dracu’ ştie ce sunt în stare să fac…

PRIMARUL: Nu-mi vine a crede, excelenţa voastră. Îmi parecă glumiţi.

ANNA ANDREEVNA: Of! Tare greu de cap mai eşti! Ai auzit doar cu urechile tale!

PRIMARUL: Dar nu pot crede…

HLESTAKOV: Daţî-mi-o! Daţi-mi-o! Când ajung la disperare, sunt gata de orice. Aflaţi că dacă mă împuşc, au

să vă dea în judecată.

PRIMARUL: Of, doamne, dumnezeule! Nu mă ştiu vinovat nici cu trupul, nici cu cugetul. Binevoiţi, excelenţa voastră, să faceţi precum doriţi. Numai să nu vă supăraţi. Zău că nu mai ştiu nici eu acuma ce se petrece în capul meu. M-am prostit aşa de tare, cum n-am fost de când sunt.

ANNA ANDREEVNA: Haide, binecuvântează-i!

Hlestakov se apropie cu Maria Antonovna.

PRIMARUL: Să vă binecuvânteze dumnezeu! Eu n-am aicea nicio vină…

Hlestakov şi Maria Antonovna se sărută. Primarul se uită la ei.

Ei, drace! E chiar aşa!… (*Se freacă la ochi*.) Da, se sărută! Ah doamne! Chiar se sărută! Atuncea s-au logodit cu adevărat! (*Sare* în *sus de bucurie şi strigă*.) Halal, Antoşa, Antoşa! Halal primar! Ian te uită cum s-au întors lucrurile!…

SCENA XVI Aceiaşi şi Osip.

OSIP: Caii aşteaptă la scară.

HLESTAKOV: Bine… Vin îndată.

PRIMARUL: Cum asta? Binevoiţi să plecaţi?

HLESTAKOV: Da. Plec.

PRIMARUL: Dar atunci cum rămâne? Adică… Mi se pare că aţi binevoit să faceţi aluzie cu privire la o căsătorie?…

HLESTAKOV: A, asta? Dar plec numai pentru un minut… pentru o zi, la un unchi al meu, un bătrân bogat. Mâine mă şi întorc.

PRIMARUL: Nu îndrăznim deloc să vă reţinem. Nădăjduim să vă întoarceţi cu bine.

HLESTAKOV: Sigur, sigur, mă întorc numaidecât. La revedere, dragostea mea… Nu… Nici n-am cuvinte… La revedere, sufleţelule! (Îi *sărută mâinile*.)

PRIMARUL: N-aveţi nevoie de ceva la drum? Mi se pare că vă trebuiau nişte bani?

HLESTAKOV: O, nu! Ce să fac cu ei? (*După o clipă de gândire.*) Adică… mă rog…

PRIMARUL: Şi cât doriţi?

HLESTAKOV: Mi-aţi dat atunci două sute, adică nu două, patru sute. Nu vreau să profit de greşeala dumneavoastră. Şi acuma, dacă sunteţi aşa de drăguţ, daţi-mi tot atâta, ca să se facă opt sute. În cap.

PRIMARUL: Îndată. (*Scoate asignatele din portofel.*) Ca să vedeţi cum s-a nimerit! Numai hârtii noi-nouţe.

HLESTAKOV: Ah, da! (*Ia asignatele şi se uită la ele.*) Bun lucru! Bani noi, noroc nou! Parcă aşa se spune?

PRIMARUL: Întocmai.

HLESTAKOV: La revedere, Anton Antonovici! Va rămân foarte îndatorat pentru ospitalitatea dumneavoastră. Vă mărturisesc deschis că nicăieri n-am fost aşa de bine primit. La revedere, Anna Andreevna! La revedere Maria Antonovna, sufleţelul meu!

Ies cu toţii.

Din culise.

GLASUL LUI HLESTAKOV: La revedere, Maria Antonovna, îngerul sufletului meu!

GLASUL PRIMARULUI: Cum asta? Plecaţi cu căruţa de poştă? GLASUL LUI HLESTAKOV: Da. Aşa-s eu obişnuit. Caretele cu arcuri îmi dau dureri de cap.

GLASUL SURUGIULUI: Prrr!…

GLASUL PRIMARULUI: Atunci măcar să vă aşternem ceeva. Poate vreun covoraş? Nu porunciţi să vă dau un covoraş?

GLASUL LUI HLESTAKOV: Nu. Ce nevoie? Astea-s fleacuri. Adică… mă rog, puteţi da şi un covoraş.

GLASUL PRIMARULUI: Ei, Avdotia, du-te în pod şi scoate cel mai bun covor, acela persan, pe fond albastru.

Hai fuga!

GLASUL SURUGIULUI: Prrr!…

GLASUL PRIMARULUI: Atunci pe când porunciţi să vă aşteptăm? GLASUL LUI HLESTAKOV: Mâine sau poimâme.

GLASUL LUI OSIP: Aha! Un covor? Ia dă-l încoace! Aşterne-l, uite aşa. Acuma dă-mi nişte fân să pun în partea asta.

GLASUL SURUGIULUI: Prrr!

GLASUL LUI OSIP: Uite. În partea asta. Aici! mai pune! Buun. De-acu are să fie bine. (*Bate cu palma peste covor*.) Acuma, Înălţimea Voastră, vă puteţi aşeza.

GLASUL LUI HLESTAKOV: La revedere, Anton Antonovici! GLASUL PRIMARULUI: La revedere, excelenţa voastră! GLASURILE FEMEILOR: La revedere, Ivan Alexandrovici! GLASUL LUI HLESTAKOV: La revedere, mamaie!

GLASUL SURUGIULUI: Hii, zmeilor!

Se aude zvon *de zurgălăi. Se lasă cortina*.

ACTUL AL CINCILEA

Aceeaşi odaie

SCENA I

Primarul, Anna Andreevna şi maria Antonovna.

PRIMARUL: Ei, ce zici acuma, Anna Andreevna? Te-ai fi gândit tu vreodată la una ca asta? Mai rar aşa noroc pe capul cuiva, fie el dracu’ afurisit! Acuma recunoaşte şi tu deschis că nici în vis n-ai visat aşa ceva. Dintr-o biată primăreasă, să te trezeşti deodată… Măi că mare drăcie! Ian te uită cu ce om de seama te-ai înrudit!…

ANNA ANDREEVNA: Ba să mă ierţi. De când ştiam eu de asta! Minunea ţi s-o fi părând aşa de mare ţie, care eşti om de rând şi n-ai văzut niciodată oameni de lume.

PRIMARUL: Da’ parcă ce, maică? Sunt doar şi eu oui de lume. Dar oricum, Anna Andreevna, mari ipochimeni am

ajuns amândoi, când stai şi te gândeşti! Ce zici Anna Andreevna? Dracu' să mă ia, da' tare sus ne-am cocoţat! De-acum, să vezi ce-e să-i frec pe berecheţii mei, de le-o trece gustul de jalbe şi denonsuri. Ei, care-i acolo?

Intră unul din gardieni.

Aha! Tu eşti, Ivan Karpovici? Ia să mi-i pofteşti mata pe negustori. Le arăt eu, canaliilor! Tocmai de mine au găsit să se jeluiască? auzi, blestematele de iulie! Aşteptaţi oleacă, huluhaşilor. V-am jumulit eu până acuma cât v-am jumulit, da' de-acuma-ncolopielea o iau de pe voii la să-i treci la catastif pe toţi câţi s-au jaluit de mine, dar şi mai vârtos să-i treci pe scribălăii ăia, care le-au scris jalbele. Şi-apoi, spune-le tuturor, ca să ştie, marea cinste pe care a hărăzit-o dumnezeu primarului, ca să-şi deie fata nu după un om de rând, ci după unul fără seamăn pe lume, unul care poate tot, tot, tot! Vezi de vesteşte toată lumea ca s-o afle fiecare. Strigă în gura mare, trage clopotele! La naiba! Dacă-i praznic, praznic să fie!

Gardianul iese.

Va să zică aşa-i, Anna Andreevna! Ei, ce zici? Ce facem acum? Mat stăm aici, sau plecăm la Piler?

ANNA ANDREEVNA: Natural că la Petersburg. Cum putem rămâne aici?

PRIMARUL: Ei, dacă zici tu la Piter, fie şi la Piter. Dă-i bine şi aici. Mă gândesc numai că am s-o dau la dracu' slujba asta a mea de primar. Aşa-i, Anna Andreevna?

ANNA ANDREEVNA: Nici vorbă! Parcă mare lucru e să fii primar?

PRIMARUL: Când stai şi te gândeşti, Anna Andreevna, poate că pun mâna acuma pe un cin de seamă, pentru că el e prieten la cataramă cu toţi miniştrii, se duce pe la curte, aşa că poate să-mi facă rost de o asemenea avansare încât cu timpul să mă pricopsesc cu un mundir de general. Cum crezi, Anna Andreevna: pot eu ajunge

general?

ANNA ANDREEVNA: Ba bine că nu! Desigur că poţi.

PRIMARUL: Ei drace! Bună treabă să fii general! îţi pune un cordon peste umăr... Ce fel de cordon ţi se pare ţie mai bun, Anna Andreevna?... Roşu sau albastru?

ANNA ANDREEVNA: Bineînţeles că albastru. E mai frumos* PRIMARUL: Ian te uită! s-a deschis pofta. Dar şi roşu e bun.

Ai să mă întrebi de ce vreau să fiu general? Pentru că de s-ar întâmpla să plec undeva, curierii şi aghiotanţii ar galopa peste tot locul înaintea mea la staţiile de poştă, strigând: „Repede, cai!” Pe la popasuri aşteapia tot felul de consilieri titulari, căpitani, primari, dar degeaba, pentru ca lor nu li se dau cai, pe când ţie, nici că-ţi pasă. Tu stai la masă la câte-un guvernator, iar primarul tot mai aşteaptă la staţiei He-he-be!... (Se strică de râs.) Dracu’ să mă ieie, da’ tare ispititoare treabă I

ANNA ANDREEVNA: Ţie tot ce-i grosolan îţi place. Înţelege, odată, omule, că trebuie să-ţi schimbi viaţa pe de-a întregul. Cunoştinţele tale n-au să mai fie, acolo, un judecător oarecare, cu capul numai la câini, cu care te duci la vânat iepuri, sau un de-alde Zemlianika. Cunoştinţele tale au să fie dimpotrivă conţi şi altă lume bine, ştii, tot oameni cu purtări subţiri. Numai, drept să-ţi spun, mă cam tem să n-o scrânteşti. Câteodată trânteşti nişte vorbe pe care în lumea bună nu le auzi.

PRIMARUL: Ei şi mare lucru? Ce poate strica o vorbă?

ANNA ANDREEVNA: Bine, cât eşti primar, mai merge, însă acolo-i cu totul altă viaţă.

PRIMARUL: Da. Zice lumea că se găsesc pe acolo mai cu seamă două feluri de peştişori grozav de buni la gust: stridiile şi păslăreii, pe care numai să-i vezi, şi-ţi Iasă gura apă.

ANNA ANDREEVNA: Poftim, la ce se gândeşte! I-e capul numai ia peştişorii Eu, dacă mă întrebi, vreau ca locuinţa noastră să fie cea dintâi din toată capitala, iar în odaie la mine aşa de tare să miroasă a parfumuri, încât să nu poţi intra fără să-ţi închizi ochii. (*îşi închide ochii şi respiră adânc*.) Ah! Ce frumos miroase!

scena ti Aceiaşi şi negustorii.

PRIMARUL: Aha, şoimilor!... Noroc!

NEGUSTORII: (*i se închină*). Să trăieşti, tătucule!

PRIMARUL: Ei, huluhaşilor, cum o mai duceţi? Merge alişverişul?... Ce-i berecheţilor, staţi cât e ziulica de mare lângă samovar, la ceai, şi înşelaţi lumea la arşin? Şarlatanilor, pungaşilor, bestiilor! V-aţi jeluit, aşa e? Ei, şi cu ce v-aţi ales? Credeaţi poate că îndată mă şi închid? Lua-v-ar toţi dracii să vă ia! Ştiţi voi că...

ANNA ANDREEVNA: Ah! Doamne dumnezeule! Antoşa, urât mai vorbeşti!

PRIMARUL: (*cu nemulţumire în glas*). Doar n-oi sta acuma să mă uit cum vorbesc!... Ştiţi voi că cinovnicul acela, căruia v-aţi jeluit, se însoară cu fiică-mea? Aţi auzit? Ei, ce ziceţi acuma? Acuma am să vă... Ehei!... înşelaţi lumea... Luaţi câte o furnitură, predaţi postav putred şi înşelaţi vistieria cu o sută de mii de ruble, iar pentru cei douăzeci de arşini pe care! azvârliţi plocon, aţi vrea poate să vă dea şi decoraţii. Apăi de s-ar fi aflat astea, atunci... Vă scoateţi pântecul înainte şi o luaţi razna, că deh! omul e negustor şi nimeni n-are voie să-l atingă. „Noi negustorii, ziceţi, nu suntem mai prejos decât nobilimea”. Halal nobilime! – n-am ce zice. Vai de capul tău, pocitanie! Păi nobilul învaţă carte. L-o fi bătând la şcoală, da’ treaba asta îşi are rostul ei: îl baţi ca să înveţe lucruri folositoare. Dar cu voi cum stă treaba? De la început o luaţi cu coţcăriile; jupânul vă bate pentru că nu vă pricepeţi să înşelaţi lumea. Vezi câte unul, un mucos, nu ştie bine „Tatăl nostru”, dar a

şi învăţat să fure la cântar. Cum însă i se rotunjeşte pântecul şi-şi umple buzunarele, prinde a se fuduli de nici cu prăjina nu-i ajungi la nas. Credeţi că dacă daţi pe gât şaisprezece samovare pe zi, trebuie numaidecât să faceţi pe grozavii? Scuip pe voi şi pe toată ţâfna voastră!

NEGUSTORII: (*i se închină*), iertaţi-ne, Anton Antonovici! PRIMARUL: Aha! V-aţi dus cu jalba? Dar ia spune, cine te-a ajutat pe tine să învârteşti şmecheria ceea cu construcţia podului, atunci când ai pus în deviz douăzeci de mii de ruble pentru lemn, deşi nu era acolo nici măcar de-o sută? Cine te-a ajutat, ţăcălie de ţap? Eu te-am ajutat. Ai uitat asta? De te-aş fi denunţat pentru treaba asta, te trimiteau în

Siberia. Ei, ce spui? Aud?

UNUL DINTRE NEGUSTORI: Am păcătuit faţă de dumnezeu, Anton Antonovici! Ne-a împins necuratul. Nu ne mai jeluim cât! lumea. Cere-ne tot ce pofteşti, numai nu te supăra!

PRIMARUL: „Nu te supăra!” Uite, acuma te tăvăleşti la picioarele mele. Şi de ce te tăvăleşti? Pentru că a ieşit pe-a mea. Dar să se fi aplecat cumpăna cât de cât de partea ta, canalie, m-ai fi înfundat tu bine în mocirlă, şi mi-ai fi dat pe deasupra şi cu parul în cap.

NEGUSTORII: (*se înclină până la pământ*). Anton Antonovici, nu ne nenoroci!

PRIMARUL: „Nu ne nenoroci!” Acuma vă miorlăiţi: nu ne nenoroci, dar înainte cum spuneaţi? (*Ridică mâna.*) Ce v-aş mai… Să vă ierte dumnezeu. Ajunge! Nu port pică nimănui. Numai băgaţi bine de seamă, şi deschideţi bine urechile la ce vă spun: nu-mi mărit fata după un boiernaş oarecare, aşa că potriviţi-o şi voi cu felicitările… Că doar nu-mi dau fata după un nobil oarecare! Să nu credeţi cumva că scăpaţi cu o bucată de batog sau cu o căpăţână de zahăr… Aţi înţeles? Ei, şi acu’ duceţi-vă cu dumnezeu.

Negustorii pleacă.

SCENA III

Aceiaşi, Ammos Feodorovici, Artemi Filippovici, şi apoi Rastakovski.

AMMOS FEODOROVICI: (*încă din pragul uşii*), I-adevărat, Anton Antonovici, ce se zvoneşte? Cică ar fi dat norocul cel mare peste dumneata.

ARTEMI FILIPPOVICI: Am onoarea să vă felicit pentru marca dumneavoastră fericire. M-am bucurat din toată inima când am auzit. (*Se apropie de Anna Andreevna şi-i sărută mâna.*) Anna Andreevna!...(*Se apropie de Maria Antonovna şi-i săruta mâna.*) Maria Antonovna!...

RASTAKOVSKI: (*intră*). Felicitările mele, Anton Antonovici! Să vă dea dumnezeu ani mulţi, dumneavoastră şi tinerei perechi. Să ajungeţi să vedeţi o droaie de nepoţi şi de strănepoţi, Anna Andreevna!... (*Se apropie de Anna Andreevna şi-i sărută mâna.*) Maria Antonovna!... (*Se apropie de Maria Antonovna şi-i sărută mâna.*)

SCENA IV

Aceiaşi, Korobkin cu nevasta şi Liuliukov.

KOROBKÂN: Anton Antonovici, am onoarea să vă felicit Anna Andreevna!... (*Se apropie de Anna Andreevna şi-i sărută mâna.*) Maria Antonovna!... (*Se apropie de Maria Antonovna şi-i sărută mâna.*)

NEVASTA LUI KOROBKIN: Anna Andreevna, vă felicit din toată inima. Deie dumnezeu să fiţi fericiţi!

LIULIUKOV: Anna Andreevna, am onoarea să vă felicit. (*Se apropie de Anna Andreevna, îi sărută mâna, apoi se întoarce spre spectatori şi plin de el plescăie din limbă.*) Maria Antonovna, am onoarea să vă felicit. (*Se apropie de Maria Antonovna, îi sărută mâna, apoi se întoarce spre spectatori şi plin de el iarăşi plescăie din limbă.*)

SCEKA V

Intra o mulţime de musafiri în redingote şi fracuri, se apropie mai întâi de Anna Andreevna, îi sărută mâna exclamând „Anna Andreevna! 4 apoi spre Maria Antonovna, exclamând „Maria Antonovna! 4** Printre musafiri îşi fac loc Bobciński şi Dobciński.

BOBCINSKI: Am onoarea să vă felicit…

DOBCINSKI: Anton Antonovici, am onoarea să vă felicit. BOBCINSKI: …cu prilejul acestui fericit eveniment. DOBCINSKI: Anna Andreevna!

BOBCINSKI: Anna Andreevna!

Dau buzna amândoi în acelaşi timp spre Anna Andreevna, se apleacă să-i sărute mâna şi se ciocnesc cu frunţile.

DOBCINSKI: Maria Antonovna! (*Îi sărută mâna.*) Am onoarea să vă felicit. Aveţi să fiţi foarte, foarte fericită, aveţi să purtaţi numai rochii de aur, iar la masă numai ciorbe delicate aveţi să mâncaţi. Cred că vă veţi petrece foarte plăcut timpul.

BOBCINSKI: (*întrerupându-l*). Maria Antonovna, am onoarea să vă felicit să vă dea dumnezeu toate bogăţiile şi tot aurul din lume. Şi un fecioraş mic de tot, (*arată cu mâna*) iac-aşa de mic, ca să-l poţi ţine în palmă şi care să ţipe oa-oa-oa!…

*

SCENA VI

Mai sosesc câţiva musafiri, care sărută mâna gazdelor, printre ei este şi Luka Lukici cu nevasta.

LUKA LUKICI: Am onoarea…

NEVASTA LUI LUKA LUKICI: (*o ia înaintea bărbatului ei*). Te felicit Anna Andreevna!

Se sărută.

Aşa m-am bucurat! Mi-a spus cineva: „Anna Andreevna îşi mărită fata”. „Ah! Doamne”, mi-am zis eu şi aşa m-am bucurat, că i-am şi spus lui bărbatu-meu:

„Ascultă, Lukancik, auzi noroc ce-a dat peste Anna Andreevna!” „Ei, m-am gândit eu, slavă domnului!” Şi zic: „Aşa sunt de încântată, încât ard de nerăbdare să i-o spun Annei Andreevna personal…” „Ah! Doamne dumnezeule, mi-am zis eu, Anna

Andreevna tocmai aştepta să-i cadă o partidă bună pentru fiică-sa, şi uite că soarta a vrut să se sntâmple tocmai precum şia dorit”. Şi crede-mă, că de bucurie, mi s-a încleştat gura! Plângeam, doar plângeam… dar ce plâns: cu hohote! Luka Lukici m-a şi întrebat: „Ce ai, Naştenka, de plângi aşa de tare?” „Nu ştiu nici eu, Lukancik, i-am spus eu, însă uite cum îmi curg lacrimile şiroaie”.

PRIMARUL: Domnilor, staţi jos, vă rog! Ei, Mişka, mai adă scaune!

Musafirii se aşaza.

SCENA VII

Aceiaşi, comisarul şi cei doi gardieni.

COMISARUL: Înălţimea voabtră, am onoarea să vă felicit şi să vă doresc ani mulţi şi fericiţi.

PRIMARUL: Mulţumesc, mulţumesc! Domnilor, staţi jos, vă rog! *Musafirii se aşază*.

AMMOS FEODOROVICI: Dar spune-ne, mă rog, Anton Antonovici, cum a început asta, adicată cum s-a desfăşurat treptat toată tărăşenia?”

PRIMARUL: S-a desfăşurat într-un chip nemaipomenit: chiar domnia sa, personal, a binevoit să ne facă cererea.

ANNA ANDREEVNA: Şi a făcut-o în felul cel mai respectuos şi delicat. Ce minunat de frumos mi-a vorbit. Mi-a spus: „Anna Andreevna, numai din respect pentru meritele dumneavoastră…” Şi este un om atât de admirabil, atât de bine educat şi cu purtări atât de nobile! „Credeţi-mă, Anna Andreevna, mi-a spus, viaţa mea nu face o leţcaie, dar, dacă am luat hotărârea asta, e din

respect pentru rarele dumneavoastră calităţi”.

MARIA ANTONOVNA: Ah! mamaie. Dar asta mi-a spus-o mie! ANNA ANDREEVNA: Isprăveşte odată! Tu nu înţelegi nimic şi nu te amesteca în treburi care nu te privesc! „Anna Andreevna, sunt uimit…” Şi, uite aşa, m-a copleşit cu un şuvoi de cuvinte măgulitoare… Iar când am vrut să-i spun: „Nu îndrăznim în ruptul capului să nădăjduim într-o cinste atât de mare…”, a căzut deodată în genunchi şi a rostit în chipul cel mai nobil: „Anna Andreevna, nu mă nenorociţi! Răspundeţi sentimentelor mele, că de nu îmi pun capăt zilelor”.

MARIA ANTONOVNA: Zău, mamaie, că asta mi-a spus-o miel ANNA ANDREEVNA: Bineînţeles… a adus vorba şi de tine. Asta nu tăgăduiesc…

PRIMARUL: Ce ne-a mai speriat! Zor, nevoie, că se împuşcă. „Mă împuşc, mă împuşc!… „aşa striga!

MAI MULŢI MUSAFIRI: Nu mai spuneţi!

AMMOS FEODOROVICI: Extraordinară întâmplare!

LUKA LUKICI: Adevărat voia sorţii.

ARTEMI FILIPPOVICI: Nu soarta, batiuşka; soarta-i oarbă, dar meritele lui Anton Antonovici. (*Aparte*.) Porcului ăstuia îi pică totdeauna norocul în covată.

AMMOS FEODOROVICI: Anton Antonovici, dacă ţii să iei căţelul pe care l-ai tocmit, mă rog, ţi-l pot da.

PRIMARUL: Nu-mi arde mie acum de căţei.

AMMOS FEODOROVICI: Ei, dacă nu-l vrei, ne putem înţelege asupra altui câine.

NEVASTA LUI KOROBKIN: Ah! Arma Andreevna. Nici nu-ţi închipui cât de mult mă bucur de fericirea dumitale!

KOROBKIN: Daţi-mi voie să vă întreb unde se află acum înaltul oaspe! Am auzit că a plecat nu ştiu pentru ce.

PRIMARUL: Da. A plecat pentru o zi, cu o treabă foarte însemnată.

ANNA ANDREEVNA: E dus la un unchi al lui, ca să-i

ceară binecuvântarea.

PRIMARUL: Ca să-i ceară binecuvântarea, dar chiar mâine…

(*strănută*).

Urările de sănătate se contopesc într-o singură larmă de glasuri.

Vă mulţumesc foarte mult… dar mâine chiar se întoarce. (*Strănută*).

Iar se aude larma de urări, dintre care mai tare glasurile:

COMISARUL: Să trăiţi Înălţimea Voastră!

AL LUI BOBCINSKI: O sută de ani şi-un sac de bani.

AL LUI DOBCINSKI: Să trăieşti, să-mbătrâneşti!

AL LUI ARTEMI FILIPPOVICI: Lua-te-ar dracu’ să te ia!

AL NEVESTEI LUI KOROBKIN: Dare-ar ciuma în tine!…

PRIMARUL: Mulţumesc, mulţumesc! Asemenea şi dumneavoastră.

ANNA ANDREEVNA: Ne gândim acum să ne mutăm la Petersburg. Drept să vă spun, atmosfera de aici e din cale-afară de provincială, chiar ca la ţară. Recunosc că-i o pacoste să stai aici… Apoi mai este şi bărbatu-meu care capătă acolo cinul de general.

PRIMARUL: Domnilor, ce mai la deal la vale, vă spun deschis: tare aş vrea să ajung general!

LUKA LUKICI: Dumnezeu să-ţi ajute să izbuteşti!

RASTAKOVSKL: Nu poate omul ce poate domnul!

AMMOS FEODOROVICI: La corabie mare, ape largi.

ARTEMI FILIPPOVICI: Cum îi fapta şi răsplata!

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*). Te pomeneşti că ăsta chiar ajunge general. Şi-i şade lui să fie general, cum îi şade chelului tichia de mărgăritar. Ehei, frate, ia-o mai domol. Până acolo mai e! Am mai văzut cu şi pe alţii, mai

dihai decât tine, şi care până azi tot n-au ajuns generali.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*aparte*). Ia te uită, lua-l-ar dracu'! I-a venit acum gustul să se facă general. Dar mai ştii? poate că ajunge şi general, pentru că râie, are el destulă. (*Către primar.*) Anton Antonovici, când o fi, vezi de nu uita de noi.

AMMOS FEODOROVICI: Iar dacă ni s-o întâmplă ceva, de pildă să avem nevoie de dumneata pentru vreo treabă, ocroteşte-ne şi mai departe.

KOROBKIN: La anul vreau să-mi duc feciorul în capitală ca să intre în slujba statului. Tare te-aş ruga, să ai mata bunătatea să-l iei sub ocrotirea dumitale şi să-i ţii loc de tată sărăcuţului de orfan.

PRIMARUL: Din partea mea, bucuros, sunt gata să stărui... ANNA ANDREEVNA: Aşa eşti tu Antoşa. Totdeauna gata să promiţi. Mai întâi, nici n-ai să ai timp să te gândeşti la toate. Şi apoi ce ai tu să te încurci cu fel de fel de făgăduieli? De ce mă rog ai face-o?

PRIMARUL: De ce, draga mea? Câteodată mai poţi face un bine. ANNA ANDREEVNA: Desigur că de făcut, poţi face, dar n-ai să iei doar sub ocrotirea ta pe orice flecuşteţ.

NEVASTA LUI KOROBKIN: Aţi auzit cum ne tratează?

O DOAMNĂ DINTRE MUSAFIRI: Da. O cunosc eu! Totdeauna a fost aşa: n-apuci s-o pofteşti să şadă, că şi pune picioarele pe masă...

SCENA VIII

Aceiaşi şi dirigintele poştei care vine gâlâind, în mină cu o scrisoare des pecetluita.

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce chestie, domnilor! Cinovnicul pe care l-am luat drept revizor, nu era revizor!

TOŢI: Cum aşa? Nu era revizor?

DIRIGINTELE POŞTEI: lac-aşa! Nu era revizor! Am aflat-o din scrisoarea as ea...

PRIMARUL: Ce vorbeşti! Cum aşa? Din care scrisoare? DIRIGINTELE POŞTEI: Păi chiar din scrisoarea lui. Mi s-a adus o scrisoare la poştă. Când mă uit la adresă, văd „strada Poştei”. Am sfeclil-o! „Ei, mi-am zis eu, se vede că a găsit nereguli în privinţa poştei şi dă de ştire direcţiei”. Şi atunci am luat scrisoarea şi am deschis-o.

PRIMARUL: Cum aşa, ai deschis-o?

DIRIGINTELE POŞTEI: Nu-mi dau seama nici acum. M-a împins o putere nefirească. Chiar chemasem un curier, ca să-l trimit cu ştafetă – însă m-am simţit cuprins de o curiozitate cum n-am mai avut de când sunt. Nu puteam răbda. Nu puteam răbda şi pace! Era ceva care mă atrăgea întruna. Un glas îmi şoptea la ureche: „N-o deschide! Te nenoroceşti! Ai să pieri ca un pui de vrabie”. Iar la cealaltă îmi şoptea chiar necuratul: „Deschide-o, deschide-o, deschide-o!” Cum am tras de pecete am simţit foc în vine, iar când am deschis scrisoarea, am început să dârdâi de frig. Îmi tremurau mâinile şi mi se învârtea capul.

PRIMARUL: Cum de te-ai încumetat să deschizi scrisoarea unui împuternicit aşa de sus-pus?

DIRIGINTELE POŞTEI: Păi să vezi, aicca-i toată şotia: nu-i nici împuternicit şi nici sus-pus.

PRIMARUL: Atuncea ce-o fi, după părerea dumitale? DIRIGINTELE POŞTEI: Dracu’ ştie ce-o fi! Nici câine, nici ogar. PRIMARUL: (*înfuriindu-se*). Cum aşa? Nici câine, nici ogar?

Cum de îndrăzneşti să-l faci câine şi ogar? Şi să mai spui „că dracu’ ştie ce-o fi”. Îndată te arestez…

DIRIGINTELE POŞTEI: Cine să mă aresteze? Dumneata? PRIMARUL: Da, eu!

DIRIGINTELE POŞTEI: N-ai atâta putere!

PRIMARUL: Ştii dumneata că se însoară cu fiica-mea? Ştii c-o să ajung şi eu curând un mare dregător şi că te pot trimite în Siberia?

DIRIGINTELE POŞTEI: Ehei, Anton Antonovici! Care Siberie?... Siberia e departe! mai bine, să vă citesc scrisoarea. Domnilor, daţi-mi voie să vă citesc scrisoarea.

TOŢI: Citeşte!... Citeşte!...

DIRIGINTELE POŞTEI: (*citeşte*). „Dragul meu Triapicikin, mă grăbesc să-ţi împărtăşesc minunăţiile care s-au petrecut cu mine. Pe drum am fost curăţat şi lăsat lefter de către un căpitan de pedestraşi, aşa că hangiul au Ea de gând să mă bage la puşcărie, când deodată, luându-se după fizionomia mea pelersburgheză, cum şi după îmbrăcăminte, tot oraşul a crezut că sunt un guvernator general. Acum stau în gazdă la primar, mă desfăt din plin şi le fac o curte îndrăcită atât nevesti-sii, cât şi fiică-sii. Nu m-am hotărât încă cu care să

Încep – cred însă mai întâi cu mama, pentru că, după câte îmi pare mie, e gata să cedeze. Mai ţii minte cum trăgeam amândoi mâţa de coadă şi făceam tot felul de şmecher îi ca să mâncăm de pomană? Cum m-a apucat odată de guler cofetarul acela pentru nişte plăcinte pe care le consumasem în contul regelui Angliei? Acum însă s-a întors roata. Toţi îmi împrumută cât vreau. Sunt nişte caraghioşi de toată nostimada. De i-ai cunoaşte, te-ai strica de râs. Cum ştiu că scrii articolaşe, ce-ar fi să-i pui în istorioarele tale? în primul rând vine primarul, care numai paie nu mănâncă, de prost ce e...”

PRIMARUL: Nu se poate! Nu scrie asta acolo!

DTRIGINTELE POŞTEI: (*arătându-i scrisoarea*). Uite, citeşte şi dumneata!

PRIMARUL: (*citeşte.*) „Care numai paie nu mănâncă de prost ce e”. Nu se poate! Dumneata ai scris!

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce rost avea să scriu eu?

ARTEMT FILIPPOVICI: Citeşte mai departe!

LUKA LUKICI: Citeşte!

DIRIGINTELE POŞTEI: (*citeşte*). „Primarul care

numai paie nu mănâncă de prost ce e…”

PRIMARUL: Lua-l-ar dracu’! mai era nevoie să repete? Parcă nu ajunge cât e scris acolo?

DIRIGINTELE POŞTEI: (*citeşte mai departe*). Hm… hm… hm… hm… „numai paie nu mănâncă de prost ce e. Dirigintele poştei este şi el un om cumsecade…” (*Se opreşte din citit.*) Ei, şi despre mine spune ceva urât.

PRIMARUL: Ce anume spune? Citeşte!

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce rost are să citesc?…

PRIMARUL: Ei drăcia dracului! Dacă-i să citim, atunci să citim! Citeşte tot!

ARTEMI FILIPPOVICI: Daţi-mi voie să citesc eu. (*îşi pune ochelarii şi citeşte.*) „Dirigintele poştei este leit Miheev, paznicul departamentului şi mă prind că ticălosul trage la măsea tot aşa de straşnic ca şi el”.

DIRIGINTELE POŞTEI: (*către spectatori*). Un mucos obraznic căruia i se cuvine o bătaie bună, şi atâta tot!

ARTEMI FILIPPOVICI: (*citeşte mai departe*). „Epitropul aşezămintelor de binefa… fa… fa… fa…” (*Se bâlbâie.*)

KOROBKIN: De ce te-ai oprit?

ARTEMI FILIPPOVICI: Scrisul nu-i citeţ… Dar, ce mai calea, valea, se vede cât de colo că-i un ticălos.

KOROBKIN: Daţi-mi mie scrisoarea. Cred că ochii mei sunt mai buni. (*Vrea să ia scrisoarea.*)

ARTEMI FILIPPOVICI: (*nuvrea să dea scrisoarea din mână*). Lăsaţi că trec peste asta. Mai departe scrisul e citeţ.

KOROBKIN: Permiteţi-mi, mă pricep eu…

ARTEMI FILIPPOVICI: Lăsaţi că de citit pot citi şi eu. Mai departe zău că totul e citeţ!

DIRIGINTELE POŞTEI: Nu. Până acuma s-a citit tot, aşa că citeşte tot şi de-aici înainte.

TOŢI: Artemi Filippovici, dă scrisoarea! Dă-o! (*Lui*

Korobkin.) Citeşte-o dumneata!

ARTEMI FILIPPOVICI: O dau îndată! (*Dă scrisoarea*.) Poftim…(*Acoperă ceva cu degetul*.) Uite, citeşte de aici încolo.

Toţi tabără pe el.

DIRIGINTELE POŞTEI: Citeşte, citeşte! auzi prostii! Citeşte tot!

KOROBKIN: (*citeşte*). „Epitropul aşezămintelor de binefacere, unul anume Zemlianika, este un adevărat porc cu tichie”.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*către spectatori*). Măcar de-ar fi de duh! auzi, porc cu tichie! A mai văzut cineva porc cu tichie?

KOROBKIN: (*citeşte mai departe*). „Inspectorul şcolar pute a ceapă cale de o poştă”.

LUKA LUKICI: (*către spectatori*). *Zău* că n-am luat ceapă în gură de când sunt.

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*). Slavă domnului că de mine, cel puţin, nu scrie nimic!

KOROBKIN: (*citeşte*). „Judecătorul…”

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*). Poftim! (*Tare*.) Domnilor, mi se pare că scrisoarea e prea lungă. Ce dracu’ găsiţi într-însa? La ce să mai citim aşa prostii?

LUKA LUKICI: Ba nu! Citeşte!…

DIRIGINTELE POŞTEI: Citeşte!

ARTEMI FILIPPOVICI: Te rog, citeşte!

KOROBKIN: (*citeşte mai departe*). „Judecătorul Leapkin-Teanion este un om de cel mai îngrozitor… *moveton*[3]) …” (*se opreşte*). Ăsta trebuie să fie vreun cuvânt franţuzesc.

AMMOS FEODOROVICI: Dracu’ ştie ce-o fi însemnând! Ar fi bine să însemne numai potlogar. Dar mai ştii? S-ar putea să însemne şi mai rău.

---

3) Mauvais ton — prost crescut (In limba franceză). (N. trad.)

KOROBKIN: (*citeşte mai departe*). „Dar de altfel oamenii sunt primitori şi cumsecade. Dragă Triapicikin, te las cu bine. Vreau să-ţi urmez pilda şi să mă îndeletnicesc şi eu, de-acum încolo, cu literatura. Tare-i plictisitor, frate, să trăieşti aşa. Simt şi eu nevoie de-o branã sufletească. Îmi dau seama că trebuie să mă ocup de ceva înălţător. Scrie-mi la Podkatilovka în Gubernia Saratovului”. (*întoarce scrisoarea şi citeşte adresa*.) „Domniei sale domnului Ivan Vasilievici Triapicikin, la Sankt-Petersburg, strada Poştei, numărul nouăzeci şi şapte, în curte, etajul al treilea, dreapta”.

UNA DIN DOAMNE: Ce duş neaşteptat!

PRIMARUL: Dacă a vrut să mă omoare, apoi m-a omorât! Sunt pierdut, pierdut de-a binelea! Nici nu mai văd bine înaintea ochilor. În loc de obraji, văd râturi de porc şi atâta tot... întoarceţi-l! întoarceţi-l din drum. (*Face semne cu mâna*).

DIRIGINTELE POŞTEI: De unde să-l mai întorci? Parcă anume am poruncit căpitanului de poştă să-i dea cea mai bună troică şi dracu’ m-a pus să-i mai şi scriu ordin pentru celelalte staţii.

NEVASTA LUI KOROBKIN: Mai rar aşa ruşine!

AMMOS FEODOROVICI: Lua-o-ar dracu’ de treabă! I-am împrumutat trei sute de ruble...

ARTEMI FILIPPOVICI: Şi eu i-am dat trei sute.

DIRIGINTELE POŞTEI: (*oftează*). Of! Şi eu tot trei sute i-am dat.

BOBCINSKI: De la Piotr Ivanovici şi de la mine a luat şaizeci şi cinci de ruble asignate.

AMMOS FEODOROVICI: (*îşi desface mâinile înlături cu nedumerire*). Cum de s-a putut întâmplă una ca asta? Cum de ne-am lăsat prostiţi în aşa Hal?

PRIMARUL: (*îşi dă cu pumnii în cap*). Cum de-am putut eu? Cum de am putut – eu, bătrân nătâng? Mi-am

ieşit din minţi, berbec tâmpit ce sunt! De treizeci de ani, de când sunt în slujba asta, nu s-a găsit negustor, nu s-a găsit antreprenor, care să mă ducă de nas! Am băgat în cofă pe iuţi potlogarii, şmecherii şi pungaşii care înşelau lumea. Pe trei gubernatori i-am păcălit. Şi încă ce gubernatori! (*Face un semn cu mâna.*) Da' ce să mai vorbim de gubernatori!

ANNA ANDREEVNA: Dor asta nu se poate Antoşa! Doar s-a logodit cu Maşenka!…

PRIMARUL: (*furios*). S-a logodit! Pe dracu' s-a logodit! mai slăbeşte-mă cu logodna ta! (*înnebunit.*) Iaca, uitaţi-vă oameni buni! Uitaţi-vă toţi, toată lumea, toată creştinătatea, cum a fost tras pe sfoară primarul, prostul de primar, ticălosul de bătrân!… (*Se ameninţă singur cu pumnul.*) Ei nasosule! Ai luat pe-un sfrijit de coate-goale drept un om de seamă. Iar el îşi vede liniştit de drum în clinchete de zurgălăi. Toată lumea are s-o umple cu istoria asta. N-ajunge că ai să fii de râsul tuturor – dar s-o mai găsi un scriitoraş, un zgârie-hârtie, care să te pună într-o comedie de-a lui. Şi vezi, asta-i jignitor. N-or să se uite nici fa numele bun pe care îl ai, nici la cinul pe care îl porţi, şi toţi s-or hlizi şi vor bate din palme. De cine râdeţi? De voi râdeţi!… Ehei, ticăloşilor!… (*Cuprins de furie, tropăie cu picioarele în podea.*) Oof! Pe toţi zgârie-hârtie ăştia, pe scriitoraşi, pe blăstămaţii aceştia de liberali, sămânţa diavolului, pe toţi i-aş lega burduf şi praf i-aş face. Lua-i-ar dracu' pe toţi!… (*Ameninţă cu pumnul şi bate cu călcâiul în podea. După o oarecare pauză.*) Nici acuma nu-mi pot veni în fire. Adevărat: dacă dumnezeu vrea să pedepsească pe cineva, mai întâi! ia minţile. Avea vreo asemănare filfizonul ăsta cu un revizor? Niciuna! (*Arată unghia degetului mic.*) Nici atâtica nu semăna! Dar toţi s-au găsit să strige într-un glas că el e revizorul, că el e revizorul!… Cine a scornit-o cel dintâi că el e revizorul? Răspundeţi!

ARTEMI FILIPPOVICI: (*desfăcând mâinile înlături în semn de neputinţă*). Să mă tai dacă ştiu cum des-a întâmplat. Parcam avut orbul găinilor. Ne-a încurcat dracul minţile.

AMMOS FEODOROVICI: Cine a scornit-o?... Uite cine a scornit-o!... (*Arătând către Dobciński şi Dobciński*). Uite, berecheţii ăştia au scornit-o!

BOBCINSKI: Ba nu! Zău că n-am nicio vină! Nici prin gând să-mi fi trecut aşa ceva!

DOBCINSKI: Eu n-am spus nimic, curat nimic!

ARTEMI FILIPPOVICI: Ba voi aţi spus!

LUKA LUKICI: Ba bine că nu! N-aţi venit voi în goană de la ban urlând ca nebunii: „A sosit, a sosit! Şi nu vrea să plătească nimici" Că bună poamă aţi mai găsit!

PRIMARUL: Bineînţeles ca voi! Bârfitorii târgului! Mincinoşi blestemaţi!

ARTEMI FILIPPOVICI: Lua-v-ar dracu' cu revizorul vostru şi cu poveştile voastre cu tot!

PRIMARUL: Cât îi ziulica de mare, umblaţi lela prin târg şi înnebuniţi lumea. Meliţe blestemate! Numai de bârfelî vă ţineţi, coţofene jumulite!

AMMOS FEODOROVICI: Flecari blestemaţi!

LUKA LUKICI: Caraghioşilor!

ARTEMI FILIPPOVICI: Stârpiturilor!

Toţi tabără pe ei.

BOBCINSKI: Zău că n-am spus eu. Piotr Ivanovici a spus! DOBCINSKI: Ba nu! Piotr Ivanovici. Cel dintâi dumneata ai... asta... BOBCINSKI: Ba deloc! Dumneata întâi...

ultima scena Aceiaşi şi un jandarm.

JANDARMUL: Un cinovnic trimis de împărat a sosit de la Petersburg şi vă pofteşte să veniţi chiar acuma la el. Dumnealui a tras la han.

La *auzul acestor cuvinte, toţi rămân ca trăsniţi. Toate*

doamnele scot în acelaşi timp un strigăt de uimire. Întreg grupul îşi schimbă brusc poziţia şi rămâne ca împietrit.

SCENĂ MUTĂ

Primarul stă în mijloc, drept ca un stâlp, cu mâinile desfăcute înlături şi cu capul dat pe spate. La dreapta lui, stau în picioare nevastă-sa şi fiică-sa, amândouă cu întregul trup înclinat către el. În *spatele lor, dirigintele poştei, întors către spectatori în chipul unui mare semn de întrebare –, îndărătul lui, Luka Lukici, zăpăcit şi arătând cât se poate de nevinovat. În spatele acestuia, chiar la marginea scenei, tot în picioare, şi rezemate una de alta, stau trei doamne, ale căror feţe exprimă cea mai cumplită ironie faţă de familia primarului. Înstânga primarului se află*: *Zemlianika, cu capul puţin aplecat într-o parte, parcă ar asculta ceva*; *în spatele lui, cu mâinile deschise înlături, aproape chircit, stă judecătorul care îşi mişcă buzele parc-ar vrea să şuiere sau să spună*: *„Na-ţi-o bună că ţi-am dres-d. În spatele lui se află Korobkin, întors spre spectatori şi privind, cu un ochi micşorat, sclipind de batjocură, la adresa poliţaiului. După el, chiar la marginea scenei stau Bobciński şi Dobciński cu mâinile întinse unul către altul, cu gura căscată şi ochii zgâiţi. Ceilalţi musafiri au înţepenit, nici mai mult nici mai puţin, parcă i-ar fi trăsnit. Tot grupul stă aşa încremenit, păstrând această poziţie cam timp de un minut şi jumătate.*

Apoi se lasă cortina.

CĂSĂTORIA

O întâmplare cu totul neverosimilă în douăţacte «crud în anul *1833*

PERSONAJELE

AGAEIA TIHONOVNA, fată tio măritat, fiică de negustor. ARINA PANTEI. EIMONOVKA. mătuşa ei.

FIOKLA IVANOVNA, peţitoare.

PODKOLESIN, funcţionar de gradul al 7-lea. KOCIKARIOV, prietenul lui.

IAIŞNIŢA1), funcţionar de administraţie.

ANUCIKIN, ofiţer de infanterie în retragere.

JEVAKIN1), ofiţer de marină.

DUNIAŞKA, o fetiţă (slujnică).

STARIKOV, hangiu.

STEPAN, servitorul lui Podkolesin.

*) *Taişnitv* – jumări (în limba rusă). (N. trad.)

*) deja cuvântul jetul» – a mesteca (în limba rusă). (N. trad.)

ACTUL I

SCENA I Odaie de burlac.

PODKOLESIN: (*singur, stă culcai pe divan cu luleaua în gura*). Uite, când începi să te gândeşti şi să te răzgândeşti aşa, singur, în clipele de răgaz, vezi că tot trebuie să te căsătoreşti, la urma urmei. Ce să faci? Trăieşti, trăieşti şi până la sfârşit ţi se urăşte. Uite că iar am lăsat să treacă câşlegile! Şi doar totul e gata; peţitoarea vine întruna de trei luni. Zău că mi-e şi ruşine! Hei, Stepan!

scena în Podkolesin, Stepan.

PODKOLESIN: N-a venit peţitoarea?

STEPAN: Nu, să trăiţi!

PODKOLESIN: Da’ la croitor ai fost?

STEPAN: Fost.

PODKOLESIN: Ei, coase la frac?

STEPAN: Coase.

PODKOLESIN: A ajuns departe cu lucrul?

STEPAN: Da, departe. A început să facă butonierele.

PODKOLESIN: Ce spui?

STEPAN: Asta spun: a început să facă butonierele.

PODKOLESIN: Şi nu te-a întrebat pentru ce, adică, are nevoie conaşul de frac?

STEPAN: Nu, n-a întrebat.

PODKOLESIN: Poate că ţi-a spus: nu cumva cenaşui vrea să se însoare?

STEPAN: Nu, nu mi-a spus nimic.

PODKOLESIN: Bine, dar ăi fi văzut la el şi alte fracuri. Că doar lucrează şi pentru alţii?

STEPAN: Da, atârnau acolo o grămadă de fracuri.

PODKOLESIN: Da postavu lor, ce zici, nu era mai prost decât al meu?

STEPAN: De, al dumneavoastră parcă e mai cilibiu.

PODKOLESIN: Ce spui?

STEPAN: Spui că al dumneavoastră, de la frac, e mai cilibiu. PODKOLESIN: Bine. Ei şi nu te-a întrebat de ce adică îşi face conaşul un frac dintr-un postav aşa de fin?

STEPAN: Nu.

PODKOLESIN: N-a adus vorba aşa, că boierul, adică, poate vrea să se căsătorească?

STEPAN: Nu, n-a pomenit de asta.

PODKOLESIN: Dar tu i-ai spus ce grad am şi unde fac serviciul? STEPAN: Spus.

PODKOLESIN: Şi el ce-a zis?

STEPAN: A spus: o să-mi dau osteneala.

PODKOLESIN: Bine. Acum du-te.

Stepan iese.

SCENA III

Podkolesin singur

PODKOLESIN: Eu unul sunt de părere că fracul negru e totuşi mai serios. Cele colorate li se potrivesc funcţionarilor de gradul al 8-lea, al 9-lea... şi a altora, din ăştia mai mărunţei, e prea tineresc. Cei cu grade mai mari

trebuie să observe... aia... cum îi zice? Na, c-am uitat cuvântul. Şi era un cuvânt straşnic, dar l-am uitat! Da, tătucule, ori cum ai suci-o, dar un funcţionar de gradul al 7-lea e egal în grad cu un-colonel, numai că n-are epoleţi pe uniformă. Hei, Stepanei

SCENA IV Podkolesin, Stepau

PODKOLESIN: Da' vax ai cumpărat?

STEPAN: Cumpărat.

PODKOLESIN: De unde l-ai cumpărat? De la prăvălioara aia de pe Voznesenski Prospekt despre care ţi-am vorbit eu?

STEPAN: Da, chiar de acolo.

PODKOLESIN: Şi e bun vaxul?

STEPAN: Bun.

PODKOLESIN: Ai încercat să faci ghetele cu el?

STEPAN: Încercat.

PODKOLESIN: Ei, şi străluceşte?

STEPAN: De Strălucit, străluceşte el bine.

PODKOLESIN: Da' când ţi-a vândut vaxul nu te-a întrebat pentru ce adică are nevoie conaşul de asemenea vax?

STEPAN: Nu.

PODKOLESTN: Şi n-a spus el: Nu cumva boierul are de gând, ca să zicem aşa, să se însoare?

STEPAN: Nu, n-a spus nimic.

PODKOLESIN: Bine, du-te.

(*Stepan iese*)

SCENA v Podkolesin singur

PODKOLESIN: S-ar părea că ghetele sunt un lucru simplu, da' uite, dacă sunt Cusute prost, dacă vaxul e roşeai, nu mai ai parte în societatea înaltă de acelaşi respect. Nimic nu mai merge cum trebuie... Şi, dată mai ai şi bătături, ţi-e lehamite. Sunt gata să îndur orice, numai bătături nu. Hei, Stepanel

SCENA VI Podkolesin, Stepan

STEPAN: Porunciţi?

PODKOLESIN: I-ai spus cizmarului să aibă grijă să nu-mi facă bătături?

STEPAN: Spus.

PODKOLESIN: Şi ce-a zis?

STEPAN: A zis: bine. (Iese)

SCENA VII Podkolesin, apoi Stepan

PODKOLESIN: Multă bătaie de cap îţi mai dă şi însurătoarea asta, naiba s-o ia. Ba una, ba alta, ba mai ştiu eu ce, ca să meargă toate strună. Nu, naiba s-o ia, nu-i o treabă aşa de uşoară cum se spune. Hei, Stepane! (*Stepan intră*) Voiam să-ţi mai spun…

STEPAN: A venit bătrâna.

PODKOLESIN: A! A venit? Clieam-o aici.

Stepan iese

Da, asta e o treabă… o treabă nu prea… o treabă grea.

scena un Podkolesin, Fiokla

PODKOLESIN: A! Bună ziua, bună ziua, Fiokla Ivanovna. Ei, ce mai e? Cum e? Ia scaunul, stai jos şi povesteşte. Ei, cum e, cum? Ce-i cu… stai cum îi zice: Metania?

FIOKLA: Agafia Tihonovna.

PODKOLESIN: Da, da, Agafia Tihonovna. O fi o fecioară de vreo 40 de ani.

FIOKLA: Ei, uite că nu! Ba după ce-o şi te-nsori, o să mă lauzi şi o să-mi mulţumeşti în fiecare zi.

PODKOLESIN: Minţi, Fiokla Ivanovna!

FIOKLA: Sunt prea bătrână, tătucule, ca să mai mint. Dracu’ minte! PODKOLESIN: Dar zestre? Zestrea? la mai povesteşte-mi o dată. FIOKLA: Ca zestre, o casă de piatră, în cartierul Moscova chiar, cu două iataje, care aduce bani, nu glumă! mai mare dragul 1 Numai negustorul de cereale

le plăteşte 700 pentru prăvălioară. La bala de bere vine lume peste lume. Două corpuri de case: unu* numai din lemn şi altul cu temelia de piatră. Fiecare aduce câte 400 rubluri venit. Mai are şi o grădină de zarzavat în cartierul Vîborg. Acu trei ani, i-a închiriat-o un negustor ca să pună varză, dar ce negustor cumpătat! Nu ia în gură nicio băutură spirtoasă şi are şi trei flăcăi: pe doi i-a însurat şi „al treilea, zice, e încă tânăr. Lasă să stea în prăvălie, ca să mai dea o mână de ajutor la negoţ. Eu, zice, sunt bătrân, lasă să stea fecâoru-miu în prăvălie, ca să meargă negustoria mai uşor”.

PODKOLESIN: Dar ea, cum e? Cum arată?

FIOKLA: O bomboană de fată! Albă ca laptele, rumenă ca un bujor, aşa de dulce cum nici nu poci să spui! O să fii mulţumit până aici! (*Arată până la gât.*) o să spui şi la prieteni şi la duşmani: „Halal de Fiokla Ivanovna! Foarte mulţumesc!”

PODKOLESIN: Ei bine, totuşi nu e din familie de ofiţer superior! FIOKLA: E fată de negustor de gradul al treilea. Da’ cum e ea, nu l-ar face de ruşine nici p-un general. Nici nu vrea să audă de negustor. „După mine, zice, fie el cum o fi, bărbatul, zice, chiar şi nearătos, numai să fie Nobel!” Velicates, nu altceva! Duminica, când îşi pune rochia de mătase, doamne, ce-i mai foşneşte. Juri că-i prinţesă!

PODKOLESIN: Tocmai de-asta te-am întrebat şi eu, că sunt funcţionar de gradul 7, aşa că pentru mine, înţelegi…

FIOKLA: Păi, cum să nu înţeleg, că e normal. Am avut şi noi unu* de gradu ăsta, dar I-au refuzat, nu Le-a plăcut. Avea un năravcurios: cum spunea un cuvânt, era o minciună. Şi ce chipeş era! Ce să-i faci, aşa l-a făcut dumnezeu. Nici el nu era mulţumit, dar nu putea să nu mintă. Aşa a vrut dumnezeu!

PODKOLESIN: Ei, şi afară de asta, nu mai ai şi altele, de alt soi?

FIOKLA: Dar de care soi mai vrei? Asta e a mai bună din toate. PODKOLESIN: E eh iar cea mai bună?

FIOKLA: Chiar dacă ai să colinzi lumea întreagă, n-ai să găseşti alta ca ea.

PODKOLESTN: Să ne gândim, să ne mai gândim, maică. Mai vino şi poimâine. Şi atunci, amândoi, ştii, uite aşa, eu o să stau iarăşi culcat şi tu o să-mi povesteşti... *

FIOKLA: Ia mai lasă, tătucule, că vin de trei luni la tine şi fără niciun folos. Stă în halat şi atâta ştie, să tragă din lulea 1 să pufăie din lulea!

PODKOLESTN: Tu crezi că însurătoarea e ca şi cum aş striga: Hei, Stepane, dă-mi ghetele! Mi le trag în picioare şi gata! Trebuie să le gândeşti bine, să te uiţi bine.

FIOKLA: Fie şi aşa. Dacă vrei să te «îţi, uită-te. Pentru asta e marfa, ca să te uiţi la ea. Hai, porunceşte să-ţi dea caftanul şi porneşte de îndată la drum, că tot e dimineaţă şi ai timp berechet.

PODKOLESIN: Acum? Păi, uite ce vreme închisă e. Dacă pornesc şi deodată mă apucă ploaia?

FIOKLA: De, tot tu te alegi cu paguba. Că, vezi, ai început să încărunţeşti. În curând, n-ai să mai fit hun pentru o treabă ca însurătoarea. Mare lucru că eşti fucsionar de gradu 7. Păi, facem noi rost de asemenea pretandanţi, că nici nu o să ne mai uităm la tine!

PODKOLESIN: Ce tot îndrugi la prostii? Cum ţi s-a năzărit deodată să spui că am părul cărunt? Unde e păr cărunt? (*îşi pipăie părul.*)

FIOKLA: Cum să nu încărunţească părul, că de asta trăieşte omul? Ia te uită! Nu poci să-i faci pe plac cu asta, nu poci să-i faci pe plac cu aia. Păi, am eu în vedere un căpitan, că nu-i ajungi nici până la degetu' ăl mic. Are un glas, curat trompetă, face serviciu la amilaritate.

PODKOLESIN: Minţi. O să mă uit în oglindă, să văd de unde ai scos tu că am păr alb. Ei, Stepane! Adu-mi oglinda! Ba nu, aşteaptă, o iau eu. Auzi, auzi! Dumnezeu să mă păzească, asta ar fi mai rău decât vărsatul! (*Intră în altă odaie*.)

SCENA IX Fiokla, Kocikariov

KOCIKARIOV: (*intră în fugă în odaie*). Podkolesin, ce e? (*O vede pe Fiokla*.) Dar tu, cum de eşti aici? la ascultă… de ce dracu' m-ai însurat?

FIOKLA: Păi, ce rău e în asta? Ai îndeplinit legea.

KOCIKARIOV: Am îndeplinit legea. Mare lucru e o nevastă! Crezi că nu ma puteam lipsi de ea?

FIOKLA: Păi, tu singur mă zoreai întruna: însoară-mă şi însoarămă, mătuşă.

KOCIKARIOV: Ah! Cârtiţă bătrână ce eşti! Da' pe aici ce cauţi? Nu cumva şi Podkolesin ar vrea…

FIOKLA: Ei şi? L-a luminat dumnezeu.

KOCIKARIOV: Aşa? Ce ticălos! Şi mie nu mi-a spus nimic despre asta. Ia te uităf. Pe ascunselea, mă rog dumitale, hai?

SCENA X

Aceiaşi. Podkolesin cu oglinda în mină se priveşte cu atenţie.

KOCIKARIOV: se *apropie de el pe furiş pe la spate şi-l sperie*). Puf!

PODKOLESIN: (*scoate un ţipăt şi scapă oglinda*). Nebuniile! Ce-i asta? Te ţii de prostiri M-ai speriat în aşa hal, că mi-a sărit inima din loc.

KOCIKARIOV: Ei, nu-i nimic! Am glumit.

PODKOLESIN: Ce-ţi trece prin cap! Glume-s astea? Nu pot nici acuma să-mi vin în fire de spaimă. Uite că am spart şi oglinda. Şi doar n-am căpătat-o pe degeaba. A fost cumpărată la magazinul englezesc!

KOCIKARIOV: Ei lasă, îţi fac eu rost de alta.

PODKOLESIN: Da, îmi faci rost! Lasă că ştiu eu câte parale fac oglinzile alea! Te arată mai bătrân cu zece ani şi cu mutra strâmbă.

KOCIKARIOV: la ascultă, eu ar trebui să fiu supărat pe tine. Mi-a scunzi mie, prietenul tău, lot. Ţi-ai pus în gând să te însori?

PODKOLESIN: Ei aş! Fleacuri! Nici nu mi-a trecut prin minte. KOCIKARIOV: Uite mărturia aici, de faţă. (*Arată spre Fiokla.*)

Uite-o aici, ştie toată lumea ce vânează asta. Bine, nu-i nimic, nu-i nimic. Nu e nimic rău în asta. O treabă creştinească, de folos chiar patriei. Poftim, am să iau asupra mea toată osteneala. (*Arată spre Fiokla.*) Hai, spune, cum e, ce fel e şi aşa mai departe. Din neam nobil, funcţionăresc, negustoresc, cine e şi cum o cheamă?

FIOKLA: Agafia Tibonovna.

KOCIKARIOV: Agafia Tihonovna Brandahlâstova?[4])

FIOKLA: Da' de unde. Kuperdeaghina.2)

KOCIKARIOV: Nu sta cumva pe Şestilavocinaia? 8)

FIOKLA: Da' de unde; mai curând spre Peski, pe ulicioara Miinîi.

KOCIKARIOV: Aha, sigur, pe ulicioara Mâlnîi, casa de lemn, numaidecât după prăvălioară.

FIOKLA: Nicidecum după prăvălioară, după hala de bere.

KOCIKARIOV: Cum după hala... uite că nu mai ştiu!

FIOKLA: Uite cum: dacă o apuci pe ulicioară, vezi ghereta de vardist drept în faţa ta; cum treci de gheretă, o iei Iastânga şi dai cu ochii, da, ştii, uite aşa, dai drept cu ochii de o casă de lemn în care locuieşte croitoreasa care a trăit înainte cu secletaru general de la sinat. Tusă nu intri

---

4) De la cuvîntul hrondnMisf — poșiita (în limba rusă). (N. trad.)

») De la cuvin tul fcuper — tîrtiță (în limba rusă). (N. trad.)

3) De la cuvîntul țesti-laroh — șase prăvălii (în limba rusă). (N. trad.)

la croitoreasă, da’ numaidecât după ea e o a doua casă, de piatră, aia e tocmai casa ei, în care, adică, stă Agafia Tihonovna, fata.

KOCIKARIOV: Bine, bine. Lasă pe mine, că le fac eu toate. Tu du-te, că nu mai e de tine aici.

FIOKLA: Cum aşa? Adică vrei să rânduieşti tu singur nunta? KOCIKARIOV: Singur. Singur. Tu să nu te mai amesteci de-acum înainte.

FIOKLA: Vai, ce neruşinat! Păi, asta nu e treabă bărbătească! Tătucule, zău, lasă-te păgubaş!

KOCIKARIOV: Pleacă, pleacă. Nu te pricepi şi nu te mai amesteca. Fiecare să-şi cunoască lungul nasului! Şterge-o!

FIOKLA: Atâta ştii: să iei oamenilor pâinea de la gură. Om fără dumnezeu! S-a amestecat într-un moft ca asta! Dacă aş fi ştiut, n-aş mai fi scos o vorbuliţă. (*Pleacă furioasa*.)

SCENA XI Podkolesin, Kocikarâov

KOCIKARIOV: Ei, frate, treaba asta nu rabdă amânare. Haidem. PODKOLESIN: Bine, dar eu încă nu m-am hotărât. Doar aşa, m-am gândit…

KOCIKARIOV: Fleacuri! Fleacuri! Numai să nu te ruşinezi… am să te însor fără să simţi când. Mergem chiar acum la fată şi ai să vezi că s-a şi făcut.

PODKOLESIN: Ia te uită! Să plecăm acum, pe loc! KOCIKARIOV: Păi, sigur. Ce te împiedică? Vezi şi tu, ce chili pir că nu eşti însurat? Uită-te la odaia ta. Ce vezi aicea? Colo zace o cizmă murdară, dincolo ciubărul de spălat, pe masă, o movilă întreagă de tutun şi tu însuţi stai tolănit toată ziua într-o rână, ca un talaghir.

PODKOLESIN: Adevărat, ştiu şi eu că nu prea e ordine la mine. KOCIKARIOV: Ei, când ai să ai o nevastă, n-o să te mai recunoşti, nici pe tine, nici ce-i în jurul tău. O să ai aici o canapea, un căţeluş poate, un scatiu în colivie,

un lucru de mână… şi închipuieşte-ţi că te aşezi pe canapea şi, deodată, se aşază lângă tine o femeiuşcă drăgălaşă şi cu mânuţa ci te…

PODKOLESIN: Ah! Drace! Când la gândeşti, zău, ce mai mânuţe au, în adevăr… ca laptele, frate, zău!

KOCIKARIOV: Ce ştii tu? Ei, frate, parcă ele au numai mânuţe! Au, frate… Ce să mai vorbim, numai dracu' ştie ce n-au!

PODKOLESIN: Să-ţi spun drept, tare îmi place când se aşază una frumuşică lângă mine!

KOCIKARIOV: Vezică te trage aţa? Acum trebuie numai să punem totul la cale. Tu să nu te îngrijeşti de nimic. Masa de nuntă şi celelalte, le fac eu… Şampanie, să ştii, frate, nu se poate, doamne fereşte, mai puţin de o duzină, orice ai spune tu; Maderă, iar, trebuie neapărat o jumătate de duzină. Fata desigur că are o grămadă de mătuşi şi de cumetre, eu care nu-i de glumit. Da' vin de Rin, dracu' să-l ia, ce zici, nu-i aşa? Iar masa, frate, mă gândesc eu la un chelner de la curte: bestia asta o să-ţi dea de înfocare, că n-o să te mai poţi urni din loc, pe onoarea mea.

PODKOLESIN: Ascultă, văd că te-ai pornit cu atâta foc, de parcă mâine ar fi nunta.

KOCIKARIOV: De ce nu? De ce s-o amânăm? Doar şi tu vrei. PODKOLESIN: Eu? Nu, focă nu m-am hotărât deahinelca. KOCIKARIOV: Ei, poftim! Adineauri ai spus că vrei. PODKOLESIN: Am spus numai că n-ar fi râu.

KOCIKARIOV: Păi cum, ştii ca treaba era ca şi făcută… Dar de ce? Nu-ţi place viaţa de om însurat?

PODKOLESIN: Ba da… îmi place.

KOCIKARIOV: Atunci ce e? Ce te împiedică?

PODKOLESIN: Nu mă împiedică ceva, dar e aşa, ciudat… KOCIKARIOV: Ce e ciudat?

PODKOLESIN: Cum să nu fie ciudat? Am fost

totdeauna neînsurat şi acum, deodată, însurat!

KOCIKARIOV: Ei, ei… Nu ţi-e ruşine? Văd că trebuie să vorbesc serios cu tine. O să vorbesc sincer ca un tată cu fiu-su. Uită-te, uită-te bine la tine, uite, poftim, cum te uiţi acum la mine. Ce eşti tu acum? O buturugă. Doi hani nu faci. Pentru ce trăieşti? Uită-te în oglindă, ce vezi acolo? Un chip tâmpit – şi atât. Şi acum, închipuieşte-ţi nişte copilaşi lângă tine, şi nu aşa doi sau trei, şase poate, şi toţi seamănă cu tine ca două picături de apă. Uite, acum eşti singur, consilier de curte, expeditor sau şef pe undeva, dumnezeu te ştie.

Dar atunci, închipuieşte-ţi nişte şefule ţi pe lângă tine, mititei, afurisiţi, şi unul din ei, mai ştrengar, îşi întinde mânuţa şi te trage de favoriţi şi tu faci la el ca un câine; ham! ham ham! Spune şi tu, se poate ceva mai bun?

PODKOLESIN: Ce-i drept, n-ar fi rău, dar sunt prea zburdalnici: au să strice tot şi au să împrăştie hârtiile.

KOCIKARIOV: Lasă-i să zburde, că doar toţi îţi seamănă. Aici e aici.

PODKOLESIN: Al naibii lucru, zău că-i caraghios: un dolofan, un ţânc şi seamănă de pe acum cu tine.

KOCIKARIOV: Cum să n-aibă haz? Sigur că are haz. Va să zică mergem?

PODKOLESIN: Fie, mergem!

KOCIKARIOV: Ei, Stepane, dă-i boierului să se îmbrace, repede! PODKOLESIN: (*se îmbracă în faţa oglinzii*). Eu cred totuşi că ar trebui să pun jiletca albă.

KOCIKARIOV: Mofturi. Totuna c.

PODKOLESIN: (*punându-şi gulerul*). Afurisită spălătoreasă, a scrobit gulerele aşa de prost, că nu stau defel. Să-i spui Stepane, că, dacă-i proastă şi o să-mi calce mereu rufele aşa, o să iau alta. Sigur că îşi pierde vremea cu ibovnicii în loc să calce.

KOCIKARIOV: Hai, frate, mai iute. Ce tândălesti aşa!

PODKOLESIN: Acuşi, acuşi. (*Îşi pune fracul şi se aşază.*) Ascultă, llia Fomâci, ştii ce? la o trăsură şi du-te singur.

KOCIKARIOV: Cum? Ai înnebunit? Să mă duc eu? Dar care dintre noi se însoară: tu sau eu?

PODKOLESIN: Zău că nu prea vreau. Lasă mai bine pe mâine. KOCIKARIOV: N-ai niciun pic de minte? Nu eşti tu un nătăntoc? Te-ai gătit cum trebuie şi acuma, deodată, nu mai vrei. Spune-mi, te rog, dacă nu eşti un porc, un ticălos?

PODKOLESTN; Ei, asta-i. De ce mă înjuri? Cu ce drept? Ce ţi-am făcut?

KOCIKARIOV: Un tâmpit! Un tâmpit şi jumătate, asta poate să ţi-o spună oricine. Eşti un prost. Pur şi simplu prost, cu toate că eşti… expeditor. Pentru ce mă străduiesc eu? Pentru folosul tău: să nu ţi-o ia altul de sub nas! Ce burlac afurisit! Stă ca un talagliir! Spune-mi, te rog, cu ce semeni tu? Of, of, secătură, nerodule, aş spune o vorbă şi mai şi… dar nu se cuvine. Muiere! mai rău decât o muiere!

PODKOLESIN: Şi tu eşti bun, n-am ce spune! (*Cu jumătate de glas.*) Eşti în toate minţile? Aici stă o slugă, un iobag, şi el înjură în faţa lui şi cu ce cuvinte încă! N-ai găsit alt loc?

KOCIKARIOV: Da, dar cum să nu te-njur, ia spune, te rog? Cine n-ar face asta? Cine s-ar putea opri să nu te înjure? S-a hotărât, ca un om cumsecade, să se însoare, a urmat calea înţelepciunii şi, deodată, aşa din senin, a luat-o razna, necioplitul!

PODKOLESIN: Ei, ajunge, merg, ce ţipi aşa de tare? KOCIKARIOV: Merg! Ce ai de făcut altceva decât să mergi? (*Către Stepan*). Dă-i pălăria şi mantaua.

PODKOLESIN: (*la uşă*). Zău, ce oi ciudat! Nu poţi să ai de-a face cu el. Te înjură deodată, aşa, pe degeaba. Habar n-are cum trebuie să se poarte.

KOCIKARIOV: Ei, acum am isprăvit, gata, nu te mai

înjur. (*Ies amândoi.*)

Cortina

SCENA XII

O încăpere în casa Agafiei Tibonovna.

Agafia Tibonovna îşi dă în cărţi; mătuşa ei, A rin a Pantele imonovna, se uită peste umărul ei.

AGAFIA TIHONOVNA: Mătuşică, iar îmi cade drum! Mă gândeşte un crai de tobă, lacrimi, o scrisorică de dragoste şi aici, la stânga, unul de ghindă cu dragoste, dar o duşmancă îi stă în drum.

ARIN A PANTELEIMONOVNA: Cine crezi tu că ar fi de ghindă? AGAFIA TTIIONOVNA: Nu ştiu.

ARIN A PANTELEIMONOVNA: Ei, eu ştiu cine e.

AGAFIA TIHONOVNA: Ei, cine?

ARINA PANTELEIMONOVNA: E un negustor cumsecade, ăla care are o dugheană în rândul prăvăliilor cu postavuri, Alexei Dmitrievici Starikov.

AGAFIA TIHONOVNA: Ba eu zic că nu e el, mă prind pe ce vrei că nu e el.

ARINA PANTELE IMONOVNA: Nu mă contrazice, Agafia Tihonovna. Are părul castaniu. Alt crai de ghindă nici nu se e jeistă

AGAFIA TIHONOVNA: Uite că nu! Aici, craiul de ghindă înseamnă un nobil. De la negustor până la craiul de ghindă, mai va!

ARINA PANTELE IMONOVNA: Of, Agafia Tihonovna! N-ai vorbi tu aşa dacă răposatul taică-tu, Tihon Panteleâmonovici, ar fi în viaţă. Cum daci câteodată cu toată palma în masă şi răcnea: „Scuip, zicea, pe ăla care se ruşinează să fie negustor, şi nu dau pe fie-mla, zicea, după un colonel. Lasă-i pe alţii s-o facă. Şi pe fiu-meu, zicea, nu-l dau la slujbă. Ce zicea, negustorul nu-l slujeşte pe ţar la fel ca oricine altul?” Şi, uite aşa, cu toată palma da în masă. Şi avea o mână cât e lopată. O grozăvie! Să vorbim drept, el a

făcut-o pastrama şi pe maică-ta, că, altfel, răposata ar mai fi avut zile.

AGAFIA TIHONOVNA: Şi să iau şi cu un bărbat aşa de râu! Nu mă duc pentru nimic în lume după negustor!

ARINA PANTELE IMONOVNA: Dar Alexei Dmitrievici nu-i aşa.

AGAFIA TIHONOVNA: Nu vreau! Nu vreau! Are barbă; când o să mănânce, o să i se prelingă toate în barbă. Nu, nu vrea u!

ARINA PANTELE IMONOVNA: Da' de unde să scoatem un Nobel bun? Că doar ăştia nu se găsesc pe toate drumurile.

AGAFIA TIHONOVNA: O să ne facă rost Fiokla Ivanovna. A făgăduit că o să-l găsească ea pe cel mai bun.

ARINA PANTELE IMONOVNA: Da' e o mincinoasă, inimioara mea!

SCENA XIII Aceleaşi, Fiokla

FIOKLA: Asta nu, Anna Panteleimonovra, îţi faci un păcat să bârfeşti pe degeaba.

AGAFIA TIHONOVNA: A, Fiokla Ivanovna. Ei, ce e? Spune, povesteşte! S-a găsit?

FIOKLA: S-a găsit, s-a găsit. Lasă-mă întâi să-mi trag sufletu'. Uf! Ce de alergătură! Am colindat după comisiunea ta prin toate casele, m-am istovit prin toate birăurile, menesterele, mi-a ieşit sufle tu prin corpurile de gardă, am umblat, maică! Era gata, gata să mănânc şi bătaie. Zău, baba aia care l-a însurat, pe Aferov, s-a năpustit iac-aşa la mine: „tu, aşa şi pe dincolo, nu ştii decât să iei oamenilor pâinea de la gură, să-ţi vezi de mahalaua ta", zice. „Da' ce, i-am spus eu pe şleau, eu pentru domnişoara mea, să nu-ţi fie cu supărare, sunt gata să fac orice ca s-o mulţumesc". Da, şi ce pretandanţi ţi-am găsit! De când e lumea lume, aşa soi n-a mai fost. Unii o să sosească aici chiar azi. Am trecut dinadins ca să te vestesc.

AGAFTA TIHONOVNA: Cum aşa? Azi? Fiokla Ivanovna, sufleţelule, mi-e frică.

FIOKLA: Să nu te sperii, măiculiţă. De-ale vieţii. O să vie, o să se uite şi altceva nimic. Te uiţi şi tu la ei şi, dacă nu-ţi sunt pe plac, să se ducă.

ALUNA PANTELEIMONOVNA: Ei, cred că i-ai momit pe ăia buni.

AGAFIA TIHONOVNA: Şi câţi sunt? Mulţi?

FIOKLA: Sunt ca la şase persoane.

AGAFIA TIHONOVNA: (scoate *un ţipăt*). Ah!

FIOKLA: Ce, măiculiţă, ce, te-ai pierdut cu firea? Mai bine să ai de unde alege: nu-ţi vine unu la socoteală, îţi vine allu.

AGAFIA TIHONOVNA: Sunt nobili?

FIOKLA: Toţi, unu şi unu. Asemenea nobili nici nu s-amaivăzut. AGAFIA TIHONOVNA: Şi cum sunt, cum?

FIOKLA: Toţi sunt drăguţi, şi buni, şi spilcuiţi. Primul, Baltazar Baltazarovici Jevakin e aşa de drăguţ! A slujit la marină, ţi se potriveşte de minune. El zice că-i trebuie o nevastă durdulie, nu-i plac deloc uscăţivele. Dar Ivan Pavlovici, cel care e în admenestraţie, e aşa de mândru că nu-i ajungi cu prăjina la nas. E aşa de falnic şi de gras, şi când a ţipat o dată la mine: „Să nu-mi trăncăneşti mie fleacuri, că fata e aşa şi pe dincolo; pe scurt, cât are în mobile şi imobile?” „Atâta şi atâta, tătucule!” „Minţi, javră!” Şi i-a mai scăpat aici, măicuţă, un cuvinte!, că mi-e şi ruşine să ţi-l spui. Şi, în clipa aia, mi-am şi dat seama: ei, ăsta trebuie să fie un domn cu greutate!

AGAFIA TIHONOVNA: Ei şi mai cine?

FIOKLA: Mai e Nikanor Ivanovici Anucikin. Ăsta e aşa de velicat, şi buzele lui, măicuţă, ca zmeura! Curată zmeură. Tare e drăguţ! „Am nevoie, zice, ca fata să fie bine la înfăţişare, să fie educată şi să ştie să vorbească franţuzeşte”. Da, e un om cu purtare fină, marfă

nemţească» şi e tot sobtâl şi are picioruşele îngustuţe şi sobţirele!

AGAFIA TIHONOVNA: Nu. Ăştia, sobtilii, nu prea, mie… nu ştiu… nu văd nimic în ei.

FIOKLA: Dacă vrei ceva mai zdravăn, ia-l atunci pe Ivan Pavlovici. Nici nu se poate să alegi mai bine. Şi de altfel, n-am ce zice, boieru* e o dată boier; încă niţel şi nu mai încape pe uşa asta, aşa e de bine.

AGAFIA TIHONOVNA: Dar câţi ani are?

FIOKLA: A, e încă tânăr. Vreo 50 de ani, poate că nici nu are 50.

AGAFIA TIHONOVNA: Cum îl cheamă?

FIOKLA: Ivan Pavlovici Iaişniţa.

AGAFIA TIHONOVNA: Aşa e numele lui de familie?

FIOKLA: Numele de familie.

AGAFIA TIHONOVNA: Ah, doamne! Ce nume! Ascultă, Fekluşa, cum vine asta, dacă mă mărit cu el, o să mă cheme deodată Agafia Tihonovna Iaişniţa. Păi, nume e ăsta? Doamne fereşte!

FIOKLA: Ei, măicuţă, sunt în Rusia nume aşa de afurisite, că-ţi vine să scuipi şi să te cruceşti când le auzi. Dar, dacă nu-ţi place, ia-l pe Baltazar Baltazarovici Jevafein, e un mire bun.

AGAFIA TrHONOVNA: Ce fel de păr are?

FIOKLA: Păr bun.

AGAFIA TIHONOVNA: Dar nasul?

FIOKLA: Ei, şi nasu* e bun. Toate e la locul lor. Şi el, tot, e aşa de bun! Numa, fără supărare: Ia ci acasă, nu găseşti decât trabucu*! Nu mai are nimic, niciun fel de mobilă.

AGAFIA TIHONOVNA: Şi cine mai e?

FIOKLA: Akim Stepanovici Panteleiev, foncţionar de gradu* al 8-lea, e un pic cam bâlbâit, da’ în schimb, e aşa de la locul lui…

ARINA PANTELEIMONOVNA: Ce tot dai zor cu foncţionar şi foncţionar. Mai bine spune dacă-i place ori nu să bea! Aia e?

FIOKLA: Da, bea, nu te contrazic, bea. Ce să-i faci, e doar foncţionar de gradn al 8-lea; în schimb, e blând şi moale, ca de catifea.

AGAFIA TIHONOVNA: Ei, asta nu. Nu vreau ca bărbatul meu să fie beţiv.

FIOKLA: Cum vrei tu, măicuţă. Nu-l vrei pe unu*, i-alpealtu; de altminterea, ce-i dacă bea câteodată ceva mai mult, că doar nu-i beat toată săptămâna! Se mai întâmplă şi câte o zi fără cherchelează.

AGAFIA TIHONOVNA: Ei, şi cine mai e?

FIOKLA: Da, mai e unu, da' ăla e numai aşa… Lasă-l în plata domnului! Ăştia sunt mat de nădejde.

AGAFIA TIHONOVNA: Dar cine e?

FIOKLA: Nici nu-mi vine să vorbesc despre el. E drept că-i foncţionar de gradul al 7-lea şi poartă şi panglicuţă la botonieră, dar se urneşte greu, nu-i de momit afară din casă.

AGAFIA TIHONOVNA: Ei şi cine mai e, că sunt numai cinci, şi ai spus şase?

FIOKLA: Poate că ţi-or fi prea puţini? Uite cum ai luat foc deodată şi adineauri erai gata să te sperii.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Ce folos cu nobelii tăi, cât de şase ar fi ei, că, zău, un negustor face cât toţi la un loc. FIOKLA: Ba nu, Ari na Pante le imonovna. Nobelu e mai ono rabil.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Ce să faci cu onoarea? Uite la Alexei Dmitrievici, are căciula de samur, numai să-l vezi când se plimbă cu sania!

FIOKLA: Şi când se întâlneşte faţă-n faţă cu el nobelu cu epoleţi, îi zice: „Hei, negustoraşule, ia descurcă drumu'". Sau: „Ia arată, negustoraşule, catifeaua cea mai

bună”. Şi negustorul: „Poftim, domnişorule!” „Hei, mocofanule, scoateţi căciula! „zice nobelul.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Şi negustorul, dacă n-o să vrea, n-o să-i dea postav, şi iacătă-l pe nobil gol goluţ, n-are cu ce să se îmbrace nobilu!

FIOKLA: Şi nobelu o să bage sabia în negustor.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Atunci negustoru* o să se ducă să se plângă la poliţie.

FIOKLA: Şi nobelu* o să se ducă să se plângă de negustor la sinator.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Şi negustoru* la guvirnator. FIOKLA: Da’ nobelu …

ARINA PANTELEIMONOVNA: Minţi! Minţi! Nobelu! Guvernatorul e mai presus decât sinatorul. Ce vă tot daţi aere cu nobili? Şi ei se ploconesc la nevoie. (*Se aude clopoţelul.*) Parcă sună cineva.

FIOKLA: Aoleu! Ei sunt!

ARINA PANTELEIMONOVNA: Care ei?

FIOKLA: Ei… careva dintre pretandanţi.

AGAFIA TIHONOVNA: (*scoate un ţipăt.*) Ah!

ARINA PANTELEIMONOVNA: Maică precistă, miluieşte-ne pe noi, păcătoşii. Nu am rânduit deloc odaia. (*Ia tot ce găseşte pe masa şi începe să alerge prin odaie.*) Şi faţa de masă, faţa care e pe masă, e neagră de murdară. Duniaşka! Duniaşka! (*Duniaşka apare.*) Repede, o faţă de masă curată. (*Trage faţa de masă şi aleargă dintr-un colţ într-altul al odăii.*)

AGAFIA TIHONOVNA: Vai, mătuşică, ce să mă fac? Sunt aproape în cămaşă!

ARINA PANTELEIMONOVNA: Vai, măiculiţă, dă fuga şi te îmbracă. (*Aleargă de colo până colo prin odaie. Duniaşka aduce faţa de masă. La uşa sună.*) Dă fuga şi spune-le că numaidecât. (*Duniaşka strigă de departe la uşă*: „*Numaidecât*”)

AGAFIA TIHONOVNA: Mătuşică, da’ rochia nu-i călcată. ARINA PANTELEIMONOVNA: Ah, dumnezeule milostiv! Nu ne lăsa! Pune-ţi alta.

FIOKLA: (*intră în fugă*). Ce, n-aţi ieşitară? Agafia Tihonovna, măicuţă, repede! (*Se aude soneria*.) Aoleu! auzi că aşteaptă!

ARINA PANTELEIMONOVNA: Duniaşka, bagă-l în casă şi roagă-l să aştepte.

Duniaşka fuge în antreu şi deschide uşa. Se aud voci: „Acasă?” „Acasă. Poftim înăuntru”. *Toate se uită cu curiozitate prin gaura cheii*

AGAFIA TIHONOVNA: (*scoate un ţipăt*). Ah! Ce gras e! FIOKLA: Vine! Vine! (*Toate fug ca nişte nebune*.)

SCENA XIV

Ivan Pavlovici Iaişniţa şi slujnicuţa

DUNIAŞKA: Aşteptaţi aici. (*lese*.)

IAIŞNIŢA: Fie, de aşteptat o să aşteptăm, da’ să nu mă zăbovească prea mult. Am plecat doar numai pentru o clipă din departament. Şi dacă generalului i se năzare aşa deodată: „Unde e administratorul?” „S-a dus la o vedere”. Atunci o să-mi arate el mie vedere! Hai să mai cercetăm o dată inventarul: (*Citeşte*.) „O casă de piatră cu două caturi”. (*Ridică ochii şi cercetează încăperea*.) Este. (*Citeşte mai* deporfe. Ţ „Două corpuri de casă, unul cu temelia de piatră şi unul de lemn”... Ei, ăla de lemn e cam şubred. „O droşcă, o sanie pentru doi cai, cu sculpturi, la care merge covorul mare şi unui mai mic”. Poate or fi bune de aruncat la vechituri? Bătrână totuşi se jură că sunt de prima calitate. Bine, lasă să fie de prima calitate. „Două duzini de linguri de argint”... Bineînţeles, în casă e nevoie de linguri de argint. „Două şube de vulpi”... Hm! „Patru saltele mari de puf şi două mici” (*Strânge buzele cu înţeles*.) „O jumătate de duzină de rochii de mătase şi jumătate duzină de rochii de stambă”. „Două capoate de

noapte, două…” Articolul ăsta e un fleac! „Albituri, şervete…” Asta, lasă să fie cum vrea ca De altfel, toate astea trebuie controlate pe loc. Acum îţi făgăduiesc şi că-şi şi trăsuri, dar după ce te însori găseşti numai saltele de puf şi plăpumi de puf.

Se aude clopoţelul. Duniaşka fuge grăbită prin odaie să deschidă uşa. Se aud voci: „Acasă?” „Acasă!”

SCENA XV Aceiaşi, Anucikin

DUNIAŞKA: Aşteptaţi aici. Or să vină şi dumnealor.

Iese. Anucikin îl salută pe laişniţa

IAIŞNIŢA; Respectele mele.

ANUCIKIN: Nu cumva am onoarea să vorbesc cu tătucul fermecătoarei gazde?

IAIŞNIŢA: Defel. Nu cu tătucul. Eu n-am copii încă. ANUCIKIN: Ah! Iertaţi! Iertaţi!

IAIŞNIŢA: (*aparte*). Figsionomia acestui om mi-e camsuspectă. Nu cumva vine aici pentru acelaşi lucru ca şi mine? (*Tare*.) Dumneavoastră aveţi desigur vreo treabă cu gazda?

ANUCIKIN: Nu, de ce?… N-am nicio treabă; am trecut, aşa, de la plimbare.

IAIŞNIŢA: (*aparte*). Minte, minte! De la plimbare! Vrea să se însoare, ticălosul!

Se aude clopoţelul. Duniaşka străbate odaia în fugă să deschidă uşa. În antreu se aud voci: „Acasă?” „Acasă”.

SCENA XVI

Aceiaşi, Jevakân, întovărăşit de slujnicuţă

JEVAKIN: (*către fetiţă*). Perie-mă puţin, drăguţă, te rog… Ştii, m-am umplut de praf pe stradă. Uite acolo, te rog, ia scămuţa aia. (*Se întoarce*) Aşa, mulţumesc, drăguţă, ia uită-te, mai e ceva, parcă se caţără pe mine un păianjen. Ia te uită la poale, la spate, n-am nimic? Mulţumesc, drăguţă. Uite, mi se pare că mai e ceva aici. (*îşi scutură mâneca fracului şi se uită din când în când la Anucikin şi*

la Ivan Pavlovici). Stofuliţa asta e doar englezească. Uite ce bine se poartă. Am cumpărat-o din 1795, când eram sublocotenent de marină şi când escadra noastră a fost în Sicilia, şi mi-am făcut un mundir din ea; în 1801, pe timpul lui Pavel Petrovici, când am fost făcut locotenent, stofa era nouă-nouţă; în 1814, am făcut o expediţie în jurul lumii şi s-a ros puţin la cusături; în 1815, când am intrat în rezervă, am întors-o pe dos şi uite că o port de zece ani şi până azi e ca nouă. Mulţumesc, drăguţo! m-m-m... frumuşico! (*O saluta cu un gest, se apropie de oglindă, îşi zbârleşte uşor părul.*)

ANUCIKIN: Dacă îmi daţi voie, aş vrea să ştiu cum e în Sicilia. Dumneavoastră aţi binevoit să vorbiţi despre Sicilia. E frumoasă această Sicilie?

JEVAKIN: Ah! E minunată! Am stat acolo treizeci şi patru de zile. Priveliştea, se va spun, e încântătoare: colo munţi, colo câte un pomişor cu rodii, şi peste tot nişte italiencuţe ca nişte bobocei de trandafiraşi, de-ţi vine să le săruţi.

ANUCIKIN: Şi sunt bine crescute?

JEVAKIN: Minunat! Sunt crescute aşa cum nu sunt la noi decât contesele. Se întâmplă să mergi pe stradă, ci, bineînţeles, locotenent rus, natural, aici epoleţi (*arată la umeri*), galoane de aur şi vezi frumuseţile astea brune, că fiecare are lângă casă balconaşe şi acoperişuri aşa ca duşumeaua asta, drepte de tot. Şi se întâmplă să te uiţi, de! şi acolo stă câte un boboc de trandafiraşi... Ei, natural, ca să nu te faci de râs... (*Salută şi dă din mâna.*) Şi ea, doar atât! (*Face o mişcare cu mâna.*) Gătită, natural: ici tăftăluţă, colo şnuruleţe, fel de fel de cerceluşi... Ei, într-un cuvânt, o bucăţică dulce!

ANUCIKIN: Dacă-mi daţi voie să vă mai fac o întrebare: pe ce limbă se vorbeşte în Sicilia?

JEVAKIN: O, natural, numai pe franţuzeşte.

ANUCIKIN: Şi absolut toate domnişoarele vorbesc franţuzeşte? JEVAKIN: Absolut toate. Poate că nici n-o să credeţi ce-am să vă raportez: am stat treizeci şi patru de zile şi în tot timpul acesta n-am auzit de la ei o vorbă pe ruseşte.

ANUCIKIN: Nicio vorbă?

JEVAKIN: Nicio vorbă. Nu mai pomenesc de nobili şi de alţi seniori, adică fel de fel de ofiţeri de-ai lor, dar luaţi anume un simplu mujic de acolo, care cară pe umeri orice porcărie, şi încercaţi să-i spuneţi: „Dă-mi, frăţioare, pâinea!” şi nu înţelege. Zău, nu înţelege. Da’ ia spune-i pe franţuzeşte: „Dateci del pane” sau: „Portate vino”, o să înţeleagă, o să dea fuga şi o să-ţi aducă întocmai.

IVAN PAVLOVICI: Ei, cum văd eu, interesantă trebuie să fie Sicilia aia. Da’ spune-mi, fiindcă vorbeai despre mujici. Ce e cu mujicul? Cum e? E aşa, la fel, leit, cum e mujicul rus, e lat în umeri şi ară pământu’* sau nu?

JEVAKIN: Nu pot să vă spun, n-am observat dacă ară sau nu, dar în ce priveşte tutunul, să vă spun, nu numai că toţi trag tutun, dar îl bagă şi în gură. Transportul e şi el foarte ieftin. Acolo e apă aproape peste tot şi peste tot sunt gondole… şi, natural, în gondolă, stă o italiencuţă, ca un boboc de trandafâraş, gătită, un pieptăraş, o batistuţa… Erau odată cu noi şi ofiţerii englezi. Oameni la fel cu ai noştri; marinari. La început, a fost foarte curios, nu ne înţelegeam unul pe altul. Apoi, când am făcut cunoştinţă mai bine, am început să ne înţelegem uşor. Se întâmplă aşa să arăţi la sticlă sau la pahar. El ştia imediat că asta înseamnă că vrei să bei. Pui aşa pumnul la gură şi faci numai din buze: Pfu! pfu I şi el ştie că vrei să fumezi o lulea. În general, să vă spun, limba e destul de uşoară. Marinarii noştri, în vreo trei zile, au început să se înţeleagă de minune unul pe altul.

IAIŞNIŢA: După cum văd eu, e foarte interesantă

viaţa în ţinuturi străine. Îmi face mare plăcere să mă întâlnesc cu un om umblat. Îmi daţi voie să aflu cu cine am onoarea?

JEVAKIN: Jevakin, locotenent în rezervă. Îmi daţi şi mie voie să întreb cu cine am fericirea să stau la discuţiune? IAIŞNIŢA: Ivan Pavlovici laişniţa, funcţionar de administraţie.

JEVAKIN: (*care n-a auzit bine*). Da, şi eu am luat o gustare. Mai am destul drum de făcut şi vremea e cam friguroasă. Am mâncat o scrumbioară cu pâine.

IAIŞNIŢA: Mi se pare că n-aţi înţeles bine. Numele meu de familie e Iaişniţa.

JEVAKIN: (*înclinându-se*). Ah, vă rog, să mă iertaţi, sunt cam tare de ureche, să spun drept, am crezut că aţi spus că aţi mâncat jumări.

IAIŞNIŢA: De, ce să fac? Am vrut să-l rog pe general să-mi dea voie să mă numesc Iaişniţân, dar familia s-a împotrivit. Au spus că o să semene cu spân!

JEVAKIN: Da, se întâmplă. La noi, toată escadra a treia avea nume de familie curioase. Toţi ofiţerii şi marinarii se chemau Poiuoikin1), larîşkin2), locotenentul Perepreiev8). Un sublocotenent, şi chiar unul bun, se numea Dârka*), şi căpitanul spunea: „Hei, Dârka, vino încoace!” Apoi şi noi de câte ori nu ne-am bătut joc de el: Ei, fir-ar al dracului de dârcă! (*Se aude clopoţelul.*)

(*Fiokla trece în fuga prin odaie ca să deschidă uşa*).

IAIŞNIŢA: Ah, bună ziua, măicuţă!

JEVAKIN: Bună ziua. Ce mai faci, sufleţele?

ANUCIKIN: Bună ziua, maică Fiokla Ivanovna.

FIOKLA: (*fuge grăbită*). Mulţumesc, tătucilor, sănătoasă, sănătoasă. (*Deschide uşa.*)

În antreu se aud iar voci: *„Acasă?” „Acasă”. Apoi câteva cuvinte şoptite care nu se aud, la care Fiokla răspunde înciudată*:

„Uită-te la el*!”*

SCENA XVII

Aceiaşi, Kocikarâov, Podkolesin şi Fiokla

KOCIKARIOV: (*către Podkolesin*). Ţine minte: să nu-ţi pierzi firea şi altceva nimic. (*Se uită în jurul lui şi salută cu oarecare mirare; aparte.*) Phi! O grămadă de lume! Ce înseamnă asta? N-or fi toţi pretendenţi. (*îi dă un ghiont Fioklei şi-i spune încet.*) De unde ai adunat atâţi corbi deodată?

FIOKLA: (*în şoaptă*). Ce corbi vezi aici? Toţi sunt oameni cinstiţi.

1) De la cuvântul pemwi – zoaie (în limba rusă). (K trad.)

De la cuvântul – oiţă fin limba rusă). (N. trad.)

2) De la cuvântul prr/ – a putrezi (în limba rusă). (N. trad.)

4) Dfrfca – gaură (în limba rusă). trad.)

KOCIKARIOV: Musafiri numeroşi, la caftane zdrenţăroşi. FIOKLA: Ia te uită! Râde ciob de oală spartă! N-ai cu ce să te făleşti: el gătit şi pomădat, ciorba fără zarzavat.

KOCIKARIOV: Pesemne că ăi de care te-ai învârtit tu au buzunarul spart în fund. (*Cu voce tare*). Dar ea ce face acum? Sigur că uşa asta dă în dormitorul ei. (*Se apropie de uşa.*)

FIOKLA: Neruşinatule! Ţi s-a spus doar că se îmbracă. KOCIKARIOV: Ia te uită ce nenorocire! Ei, şi ce e? Numai să mă uit şi atât. (*Se uita prin gaura cheii.*)

JEVAKIN: Îmi daţi voie să fiu şi eu curios?

IAIŞNIŢA: Îmi daţi voie să arunc şi eu o privire? KOCIKARIOV: (*uitându-se mai departe*). Dar nu se vede nimic, domnilor. Nici nu poţi să te dumireşti ce anume licăreşte colo alb: femeie sau pernă?

(*Totuşi, toţi înconjoară uşa şi îşi jac loc să se uite.*)

KOCIKARIOV: Ssst!… Vine cineva.

Toţi sar înlături.

SCENA XVIII

Aceiaşi-Arin a Panteleimonovna şi Agafia Tihonovna. Toţi salută.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Dar cu ce ocazie aţi binevoit să ne onoraţi cu o vizită?

IAIŞNIŢA: Am aflat din ziare că doriţi să luaţi în antrepriză furnizarea de cherestea şi de lemne şi deci, aflându-mă în funcţiune de administrator la un post de stat, am venit să aflu ce fel de cherestea este, în ce cantitate şi la ce termen puteţi să o furnizaţi.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Nu luam niciun fel de antrepriză, dar, cu toate astea, suntem bucuroase de vizita dumneavoastră. Cum vă numiţi, de familie?

IAIŞNIŢA: Funcţionar de gradu al 9-lea Ivan Pavlovici laişniţa.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Vă rog cu plecăciune să staţi jos. (*Către Jevakin, privindu-l.*) Dar… daţi-mi voie să aflu…

JEVAKIN: Eu, de asemenea, văd ca ziarele anunţă ceva. Mă gândesc: Ia să merg şi eu! Vremea părea frumoasă. Pe drum, peste tot, iarbă…

ARINA PANTELF MONOVNA: Cum vă numiţi, după familie?

JEVAKIN: Locotenent de marină în rezervă Baltazar Baltazarovici Jevakin al II-lea. Am mai avut noi încă un Jevakin, dar acela a trecut în rezervă înaintea mea; a fost rănit, maică, sub genunchi; l-a străpuns un glonţ, dar aşa de curios, că nu i-a atins chiar genunchiul, ci i-a pătruns în vână, parcă l-a cusut cu acu, aşa că, dacă se întâmplă să stai lângă el, ţi se părea întruna că vrea să-ţi tragă un genunchi în spate.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Vă rog cu plecăciune

să şedeţi. (*Către Anucikin.*) Dar îmi daţi voie să aflu cu care ocazie?

ANUCIKIN: Ca vecin. Găsindu-mă într-o vecinătate foarte apropiată…

ARINA PANTELEIMONOVNA: Dar nu binevoiţi să locuiţi în casa nevestei negustorului Tulubov de vizavi?

ANUCIKIN: Nu, deocamdată locuiesc încă în Peski, dar am totuşi de gând, Cu timpul, să mă mut aici, în vecinătate, în partea asta a oraşului.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Vă rog cu plecăciune să staţi jos. (*Către Kocikariov.*) Dar îmi daţi voie să aflu…

KOCIKARIOV: Se poate oare să nu mă recunoaşteţi (*Către Agafia Tihonovna.*) Şi dumneavoastră de asemenea domnişoară?

AGAFIA TIHONOVNA: Pe cât se pare, nu v-am mai văzut. KOCIKARIOV: Totuşi, aduceţi-vă aminte. Desigur că m-aţi văzut undeva.

AGAFIA TIHONOVNA: Zău că nu ştiu. Poate că la Biriuşkini? KOCIKARIOV: Tocmai, la Biriuşkini.

AGAFIA TIHONOVNA: A, dar nu ştiţi, cu ea s-a întâmplat o istorie.

KOCIKARIOV: Cum de nu, s-a măritat.

AGAFIA TIHONOVNA: Nu, asta ar fi bine, dar şi-a rupt piciorul. ARINA PANTELEIMONOVNA: Da, şi l-a rupt tare. Se întorcea destul de târziu acasă cu droşca, şi vizitiul era beat şi a răstur nat-o din droşcă.

KOCIKARIOV: Da, da, mi-aduc aminte că a fost ceva: sau s-a măritat sau şi-a rupt piciorul.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Dar cum vă numiţi, după familie?

KOCIKARIOV: Păi, nu mă cunoaşteţi. Ilia Fomâci Kocikariov, doar suntem rubedenii. Soţia mea vorbeşte întruna despre… îmi daţi voie… (*îl ia pe Podkolesin de mână* şi *îl aduce cu el.*) Prietenul meu Podkolesin Ivan

Kuzmici, funcţionar de gradul al 7-lea, face serviciu ca expeditor, toate lucrările le face singur şi a perfecţionat minunat serviciul.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Dar cum vă numiţi, după familie? KOCIKARIOV: Podkolesin. Ivan Kuzmici Podkolesin. Directorul e pus aşa, numai pentru funcţie, dar toate lucrările le face dumnealui, Ivan Kuzmici Podkolesin.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Aşa, vă rog cu plecăciune să luaţi loc.

SCENA XIX

Aceia ţi şi Starikov

STARIKOV: (*salută vioi şi repede ca negustorii şi îşi pune* mâinile *uşor în şolduri*). Bună ziua, Anna Panteieimonovna. Nişte flăcăi din ha nu G ost în îi ziceau că vindeţi niscai lână. Aşa a, maică?

AGAFIA TIHONOVNA: (*întoarce capul cu dispreţ, cu jumătate de voce, dar aşa ca să audă el*), Aici nu-i prăvălie de negustori.

STARIKOV: Na! Oi fi nimerit ca musca în lapte. Aţi fi învârtit afacerea şi fără mine.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Vă rog, vă rog, Alexei Dmitrâeviei, nu vindem noi lână, dar de musafiri tot suntem bucuroşi. Vă rog cu plecăciune să luaţi loc.

Toată lumea se aşază. *Tăcere*.

IAIŞNIŢA: Curioasă vreme e azi. De dimineaţă, parcă tot stătea să plouă şi acum, uite, a şi trecut.

AGAFIA TIHONOVNA: Da, chiar, ce vreme, e astăzi, nu seamănă a nimic. Câteodată e senin, dar altă dată e ploios de-a binelea. E o mare neplăcere.

JEVAKIN: Să vezi, în Sicilia, maică, am fost noi cu escadra pe primăvară, adică, dacă comparăm, vine cam în februarie al nostru; ei, şi se întâmplă să ieşi din casă: ziua însorită, apoi se pornea o p Io iţă şi, când te uitai, ploua de adevărat.

IAIŞNIŢA: Cel mai neplăcut e când stai singur, pe un timp ca ăsta. Pentru un om însurat e cu totul altceva: nu e plicticos. Dar dacă eşti singur, atunci e, pe drept cuvânt...

JEVAKIN: O, e moarte, nu alta, moarte adevărată... ANUCIKIN: Da, se poate spune că...

KOCIKARIOV: Ce mai: chin adevărat! Ţi se urăşte cu viaţa-Să ferească dumnezeu să încerci asemenea situaţie.

IAIŞNIŢA: Dar dumneavoastră, domnişoara, dacă ar fi trebuit să vă decideţi la alegerea obiectului, îmi daţi voie să vă cunosc gustul. Iertaţi-mă că întreb aşa, de-a dreptul. În ce funcţie credeţi că e mai potrivit să fie bărbatul?

JEVAKIN: Aţi dori să aveţi un soţ care cunoaşte furtunile maritime? KOCIKARIOV: Nu, nu. Bărbatul ăl mai bun, după părerea mea, e cel care conduce aproape singur departamentul întreg.

ANUCIKIN: De unde prejudecata asta? De ce vreţi să arăta ţi dispreţ unui om care. eu toate că a slujit în infanterie, ştie să preţuiască manierele societăţii înalte?

IAIŞNIŢA: Domnişoară, decideţi dumneavoastră.

Agafia Tihonovna tace.

FIOKLA: Răspunde, măiculiţă, zi-le ceva.

IAIŞNIŢA: Va să zică cuine maică?

KOCIKARIOV: Care e părerea dumneavosiră... Agafia Tihonovna?

FIOKLA: (*încet Agafiei*). Spune-le, spune-le: „mulţumesc, zi, mai mare plăcerea pentru mine". Nu-i bine să stai aşa.

AGAFIA TIHONOVNA: (*încet*). Mi-e ruşine, zău că mi-e ruşine. Eu plec, zău că plec. Mătuşica, stai în locul meu.

FIOKLA; Vai, să nu faci ruşinea asta, nu pleca. Te faci de râs de-a binelea. Ăştia or să creadă cine ştie ce parascovenie.

AGAFIA TIHONOVNA: Nu, zău că plec. Plec! Plec! (*Fuge*). *Fiokla fi A rina Panteleimonovna pleacă în urma ei*.

scena xx

Aceiaşi, afară de cele plecate.

IAIŞNIŢA: Asta-i bună! Au plecat toate. Ce înseamnă asta? KOCIKARIOV: Sigur că s-a întâmplat ceva.

JEVAKIN: Poate că ceva cumva latualetuţele damelor, să aranjeze poate ceva… să prindă o brasieruţă.

Intră Fiokla. Toţi se reped cu întrebări în întâmpinarea ei; „Ce e? Ce este?”

KOCIKARIOV: S-a întâmplat ceva?

FIOKLA: D-apoi cum să se întâmple? Zău că nu s-a întâmplat nimic.

KOCIKARIOV: Dar pentru ce a plecat?

FIOKLA: Păi, aţi ruşinat-o, d-aia a plecat. S-a ruşinat de tot şi n-a mai avut putere să stea locului. Vă roagă s-o iertaţi, da’ să poftiţi deseară la o ceaşcă de ceai. (*Iese.*)

IAIŞNIŢA: (*aparte*). Cunosc eu ceştile astea de ceai. Uite de ce nu-mi place mie peţitoria, că-ncep cu încurcăturile: azi nu se poate, da’ veniţi mâine, da’ mai veniţi şi poimâine la o ceşcuţă, că mai trebuie să ne gândim. Şi doar toată treaba e un fleac, nu-i nicio bătaie de cap. Fir-ar al dracului să fie, sunt om cu funcţiune, n-am timp.

KOCIKARIOV: (*lui Podkolesin*). Nu-i urâtă gazda, bai? PODKOLESIN: Nu-i, urâtă, nu.

JEVAKIN: Eh, dar ştii că e bine găzduţa!

KOCIKARIOV: (*aparte*). Uite, al dracului. Tâmpitu’* ăsta s-a amorezat. Te pomeneşti că o să ne stea în drum. (*Tare.*) Nu e bine defel, nu e bine defel.

IAIŞNIŢA: Are nasul cam mare.

JEVAKIN: Ei, nu, eu n-am observat nasu. E… aşa… ca un bobocel de trandafir.

ANUCIKIN: Şi eu, de asemenea, sunt de părerea dumnealor. Nu e tocmai aşa cum trebuie. Eu chiar cred că nu prea cunoaşte purtarea din societatea înaltă. Da’ oare o

fi cunoscând franţuzeşte?

JEVAKIN: Dar de ce, daţi-mi voie să vă întreb, n-aţi făcut încercarea să vorbiţi pe franţuzeşte cu ea? Poate că o fi ştiind.

ANUCIKIN: Credeţi că eu vorbesc pe franţuzeşte? Nu, n-am avut fericirea să am parte de asemenea educaţie. Tata a fost un păcătos, o brută. Nici nu i-a trecut prin cap să mă înveţe franţuzeşte. Când eram copil, ar fi fost uşor să mă deprindă, era de ajuns să mă bată bine cu nuiaua şi aş fi ştiut, aş fi ştiut cu siguranţă.

JEVAKIN: Păi, dacă tot nu ştii, ce folos pentru dumneata dacă ca… ANUCIKIN: A, nu! Nu! Femeia e cu totul altceva. Trebuie să ştie neapărat, căci, fără de asta, niciuna, nici alta… (*Arată prin gesturi.*) Nimic n-o să fie aşa cum trebuie.

IAIŞNIŢA: (*aparte*). Cât despre asta, să aibă grijă alţii; eu mă duc să cercetez pe dinafară casa şi celelalte corpuri de casă şi, dacă or fi toate aşa cum trebuie, atunci chiar deseară o să încerc să închei târgul. Pretendanţii ăştia nu sunt periculoşi pentru mine. Prea sunt prăpădiţi. Nu le plac de ăştia la fetele de măritat.

JEVAKIN: Să mă duc să trag o luleluţă. Nu avem oare acelaşi drum? îmi daţi voie să vă întreb unde locuiţi?

ANUCIKIN: În Peski, pe ulicioara Petrovski.

JEVAKIN: Da, o să fie un ocol, eu locuiesc pe insulă, în linia 18 dar în orice caz, totuşi, vă conduc.

STARIKOV: Ce de ifose pe aici! Las c-o să vezi, Agafia Tihonovna, că o să vă aduceţi aminte o dată şi despre noi. Domnilor, respecturâle mele. (*Salută şi pleacă.*)

SCENA XXI

Podkolesin şi Kocikariov

PODKOLESTN: Ei, ce zici, mergem şi noi?

KOCIKARIOV: Nu-i aşa că e drăguţă gazda?

PODKOLESIN: Deh! Spun drept că nu-mi place.

KOCIKARIOV: Ia te uită! Ce mai e şi asta? Doar tu singur ai zis că e bine.

PODKOLESIN: Mă înţelegi, parcă nu-i aşa cum trebuie: şi nasu* îl are lung, şi franţuzeşte nu ştie!

KOCIKARIOV: Ia te uită, frate! La ce îţi trebuie ţie franţuzeasca? PODKOLESIN: Ei, totuşi, o fată de măritat trebuie să ştie franţuzeşte.

KOCIKARIOV: De ce?

PODKOLESIN: Fiindcă... nu ştiu nici eu de ce, dar nimic n-o să fie la ea aşa cum trebuie.

KOCIKARIOV: Poftim, acuşica a zis-o un tâmpit şi lui i-a şi intrat în cap. E o frumuseţe, nici mai mult, nici mai puţin: o frumuseţe. Nu mai găseşti nicăieri aşa fată.

PODKOLESIN: Păi, şi mie mi-a căzut cu tronc la început, dar pe urmă, când au început să spună că nasu* e lung, şi nasu şi iar nasu, m-am uitat bine şi eu, şi văd, că adevărat, are nasu lung.

KOCIKARIOV: Aoleu, ce nătăfleaţă! Păi ei au zis anume ca să nu-i mai toceşti pragu; nici eu n-am lăudat-o, aşa se face. Asta, frate, e o fată şi jumătate. Uită-te bine la ochii ei. Dracu' ştie ce fel de ochi are: vorbesc, respiră. Da' nasu*! Nici nu pot spune ce nas are! E alb ca alabastru. Şi nici nu se poate compara cu un alabastru oarecare. Să te uiţi bine, tu singur.

PODKOLESIN: (*zimţând*). Uite, acum parcă iar văd că e bine. KOCIKARIOV: Păi, se-nţelege că e bine. Ascultă, a cu şa, fiindcă au plecat toţi, să mergem la ea, să ne desluşim şi să încheiem treaba.

PODKOLESIN: Nu, asta n-o fac.

KOCIKARIOV: Da' de ce?

PODKOLESIN: Ei nu, asta ar fi obrăznicie! Suntem mulţi, las' s-aleagă ea singură.

KOCIKARIOV: Da ce-ţi pasă de ei? Nu cumva ţi-e frică de concurenţă? Vrei să le fac vânt de aici?

PODKOLESIN: Cum o să le faci vânt?

KOCIKARIOV: Asta-i treaba mea. Numai să-mi dai cuvântu'* tău că, pe urmă n-o să începi să dai înapoi.

PODKOLESIN: Păi de ce să nu-l dau? Poftim. Eu nu dau înapoi, eu vreau să mă însor.

KOCIKARIOV: Mâna!

PODKOLESIN: fii *întinde mâna*). Ia-o.

KOCIKARIOV: Atâta am vrut.

Pleacă amândoi.

ACTUL AL DOILEA

O odaie în casa Agafiei Tihonovna

SCENA I

Agafia Tihonovna singură, apoi Kocikariov.

AGAFIA TIHONOVNA: Zău că mare greutate e alegerea asta. Să fi fost unu, doi, da' sunt patru... Alege dacă poţi! Nikanor Ivanovici nu-i urât cu toate că e cam uscăţiv. Ivan Kuzmici, de asemenea, nu-i nici el urât. Da', ca să vorbim drept, Ivan Pavlovici, cu toate că e gras, e şi el un bărbat foarte arătos. Poftim, ce-i de făcut? Baltazar Baltazarovici, iarăşi, e un bărbat cu merite. E aşa de greu să te hotărăşti, că nici nu se poate spune cât e de greu. Ah, dacă am lua buzele lui Nikanor Ivanovici şi le-am adăuga la nasu* lui Ivan Kuzmici şi să mai luăm ceva din aerele lui Baltazar Baltazarovici şi, poate, să adăugăm la asta şi corpolenţa lui Ivan Pavlovici, atunci m-aş hotărî pe loc. Da aşa, poftim, stai şi te gândeşti. A început, nici mai mult, nici mai puţin, să mă doară capu'. Cred că cel mai bine e să trag la sorţi. Să mă las în voia domnului! Care o ieşi, ăla mi-o fi bărbat. Să-i scriu pe toţi pe elte o hârtiuţă, să le împăturesc, şi fie ce-o fi! (*Se apropie de măsuţă, scoate din ea un foarfece şi o hârtie, taie bileţele şi le împătureşte*, continuând *să vorbească*.) Ce situaţie nenorocită are o fată îndeosebi când mai e şi amorezată. Niciun bărbat nu-şi poate închipui aşa ceva, ba nici măcar nu vrea să

înţeleagă. Uite că sunt gata toate, să le pun în gentuţamea, să închid ochii şi fie ce-o fi. (*Pune bileţelele în gen/uţă şi le amesteca cu mâna.*) Mor de frică! Ah! De-ar da dumnezeu să iasă Nikanor Ivanovici. Nu. De ce el? Mai bine Ivan Kuzmici. Da' de ce Ivan Kuzmici? Ce cusur au ceilalţi? Nu, nu vreau... Care o fi, să iasă şi aşa să rămână. (*Scormoneşte cu mâna în gentuţă şi le scoate pe toate în loc de unu.*) Ah! Toţi! Au ieşit toţi! Ah, cum îmi bate inima! Nu, unu* singur, numai unu singur! (*Pune bileţelele în punguţa şi le amestecă. În vremea asta, intră binişor Kocikarâov şi se aşază în spatele ei.*) Ah! Dacă l-aş trage pe Baltazar... Da' ce spun eu? Am vrut să spun pe Nikanor Ivanovici... Nu, nu vreau, nu vreau. Pe ăla pe care mi-i urseşte soarta.

KOCIKARIOV: Ia-l pe Ivan Kuzmici, e cel mai bun din toţi. AGAFIA TIHONOVNA: Ah! (*Scoate un ţipăt, îşi acoperă faţa cu amândouă mâinile şi se teme să se uite înapoia ei.*)

KOCIKARIOV: De ce te-ai speriat? Nu te speria, eu sunt. Zău, ia-l pe Ivan Kuzmici.

AGAFIA TIHONOVNA: Ah! Mi-e ruşine! Ai tras cu urechea! KOCIKARIOV: Nu-i nimic, nu-i nimic, eu sunt doar de-al casei, rubedenie. Faţa de mine, n-ai de ce să te ruşinezi. Hai, descoperă-ţi obrăjoru!

AGAFTA TIHONOVNA: (*îşi descoperă faţa pe jumătate.*) Zău că mi-e ruşine!

KOCIKARIOV: Ei, bai, ia-l pe Ivan Kuzmici.

AGAFIA TIHONOVNA: Ah! (*Scoate un ţipăt şi îşi acoperă iar faţa cu mâinile.*)

KOCIKARIOV: Pe cinstea mea, e o minune de om, nu alta, şi-a perfecţionat serviciu. E un om grozav!

AGAFIA TIHONOVNA: (*îşi descoperă faţa treptat*). Cum, da' ălalt? Da' Nikanor Ivanovici? Nu e şi el un om bun?

KOCIKARIOV: Ei lasă, că e un gunoi faţă de Ivan Kuzmici. AGAFIA TIHONOVNA: Da’ de ce?

KOCIKARIOV: Păi, e limpede de ce. Ivan Kuzmici e un om, e un om cum trebuie… Poţi să cauţi cu luminarea şi nu găseşti altul ca el!

AGAFIA TIHONOVNA: Ei, dar Ivan Pavlovici?

KOCIKARIOV: Şi Ivan Pavlovici e un gunoi, toţi sunt nişte gunoaie AGAFIA TIHONOVNA: Să fie chiar toţi aşa?

KOCIKARIOV: Da’ gândeşte-te puţin, compară-i: ăsta, oricum ar fi el, e Ivan Kuzmici, şi ceilalţi sunt ce vrei şi ce nu vrei: Ivan Pavlovici, Nikanor Ivanovici şi dracu’ mai ştie ce.

AGAFIA TIHONOVNA: Ei, cum aşa, sunt foarte… de treabă. KOCIKARIOV: Ce de treabă! Nişte bătăuşi. Neam de scandalagii. Pofteşti să fii bătută chiar a doua zi după nuntă?

AGAFIA TIHONOVNA: Ah, doamne! Asta e cea mai mare nenorocire care se există!

KOCIKARIOV: Mai e vorbă! Nici nu se poate scorni ceva mai rău. AGAFIA TIHONOVNA: Va să zică, după sfatul dumitale, e mai bine să-l iau pe Ivan Kuzmici?

KOCIKARIOV: Sigur că pe Ivan Kuzmici. (*Aparte*.) Mi se pare că treaba e gata să se urnească. Podkolesin aşteaptă la cofetărie. Să mă duc iute după el.

AGAFIA TIHONOVNA: Şi zici că pe Ivan Kuzinici? KOCIKARIOV: Neapărat pe Ivan Kuzmici.

AGAFIA TIHONOVNA: Şi oare pe ceilalţi să-i refuz? KOCIKARIOV: Sigur că să-i refuzi.

AGAFIA TIHONOVNA: Dar cum o să fac eu asta? Parcă e cam ruşine.

KOCIKARIOV: De ce să fie ruşine? Spune-le că eşti încă prea tânără şi nu vrei să te măriţi.

AGAFIA TIHONOVNA: N-o să creadă şi o să înceapă să întrebe cum şi de ce.

KOCtKARIOV: Atunci, dacă vrei să le-o retezi, spune-le de-a dreptu: leşiţi afară, dobitocilor!

AGAFIA TIHONOVNA: Cum se poate spune una ca asta? KOCIKARIOV: Păi, să încerci. Te asigur că după asta o s-o zbu ghească toţi.

AGAFIA TIHONOVNA: Atunci o să iasă cam un fel de ocară. KOCIKARIOV: Tot n-ai să-i mai vezi, aşa că e totuna. AGAFIA TIHONOVNA: Oricum, parcă nu merge... Au să se supere. KOCIKARIOV: Ei şi –, ce nenorocire, dacă au să se supere? Dacă ar ieşi ceva din asta „atunci ar fi altceva, da' aşa? Cel mult, unul dintre ei o să te scuipe între ochi, şi atât.

AGAFTA TIHONOVNA; Ei, poftim, vezi?

KOCIKARIOV: Şi ce nenorocire e asta? Alţii au fost scuipaţi şi de mai multe ori, zău! Eu cunosc pe unu, un bărbat straşnic, cu nişte obraji ca doi bujori, care atât s-a învârtit şi atât l-a pisat pe şeful lui ca să-i mărească leafa că ăla n-a mai putut răbda şi l-a scuipat drept în obraz, zău. „Na, zice, mărirea ta de leafă şi lasă-mă în face, satano!" Şi totuşi i-a mărit leafa. Ei şi ce-i dacă te scuipă? Dacă batista ar fi departe, ar fi altceva, da' ea e aici, în buzunar, o iei şi te ştergi. (*în antreu se aude clopoţelul.*) Na, bate cineva, desigur că e unu* dintre ei. N-aş vrea să-l întâlnesc acum. N-ai cumva altă ieşire?

AGAFIA TIHONOVNA: Cum să nu, pe scara din dos. Da' zău că tremur toată!

KOCIKARIOV: Nu-i nimic. Ţinte bine. La revedere. (*Aparte.*) Să ma duc cât mai iute după Podkolesin.

scena i!

Agafia Tihonovna şi Iaişniţa

IAIŞNIŢA: Domnişoară, am venit dinadins ceva mai devreme, ca să vorbesc de unu* singur cu dumneata, pendelete. Va să zică, domnişoară, cred că gradu* meu îl ştiţi: fac serviciu, sunt iubit de şefi, inferiorii mă respectă...

îmi lipseşte un singur lucru: o tovarăşă de viaţă.

AGAFIA TIHONOVNA*: Da.

IAIŞNIŢA: Acum am găsit tovarăşa de viaţă: tovarăşa eşti dumneata. Spune-mi de-a dreptu: da sau nu? (*Se uită la umărul ei*; *aparte*.) Nu e slăbănoagă ca nemţoaicele. Are ceva carne.

AGAFIA TIHONOANA: Eu sunt încă prea tânără… nu sunt încă dispusă să mă mărit.

IAIŞNIŢA: Pentru dumnezeu, da' atunci de ce aleargă peţitoarea? Poate că vrei să spui altceva. Explică-te. (*Se aude clopoţelul*.) Să fiu al dracului, nici acum nu te lasă să-ţi vezi de treabă.

scena 11

Aceiaşi, Jevakân

JEVAKIN: Scuzaţi, domnişoară, am venit poate prea devreme. (*Se întoarce şi-l vede pe Iaişniţa*.) Ah! a şi venit… Respectele mele, Ivan Pavlovici!

IAIŞNIŢA: (*aparte*). Fir-a i tu să fii cu respecte le taie cu tot. (*Tare*.) Ei cum a rămas, domnişoară? Spune numai un singur cuvânt: da sau nu? (*Se aude clopoţelul. Iaişniţa scuipă cu scârbă*.) Iarăşi clopoţelul!

SCENA IV Aceiaşi, Anucikin

ANUCIKIN: Domnişoară, poate că m-am prezentat mai devreme decât trebuie şi decât impune datoria bunei cuviinţe. (*îi vetle pe ceilalţi*, *scoate o exclamaţie şi salută*.) Respectele mele.

IAIŞNIŢA: (*aparte*). Să-ţi fie ţie în nas respectele tale! Searaoschi te-a adus, că mai bine ţi se rupeau picioarele astea uscate!(*Tare*). Atunci cum hotărâţi, domnişoară? Eu sunt om cu funcţie, n-am vreme multă: da sau nu?

AGAFIA TIHONOVNA: (*încurcată*). Nu-i nevoie, nu-i nevoie…(*Aparte*.) Nici eu nu ştiu ce spun.

IAIŞNIŢA: Cum nu-i nevoie? Adică, în ce fel nu-i nevoie? AGAFIA TIHONOVNA: Nimic. Nimic… eu nu mă…

(*Îşi adună curajul.*) leşiţi afară! (*Aparte, dând din mâini.*) Ah, dumnezeule, ce-am spus!

IAIŞNIŢA: Cum, ieşiţi afară? Ce înseamnă ieşiţi afară? Daţi-mi voie să aflu ce înţelegeţi prin asta. (*Îşi pune mâinile în şolduri şi se apropie ameninţător de* ea.)

AGAFIA TIHONOVNA: (*îl priveşte şi scoate un ţipăt.*) Ah! O să mă cotonogească! O să mă cotonogească! (*Fuge.*)

laişniţa stă cu gura căscată. La auzul ţipetelor vine A rina Panteleimonovna, arunca o privire asupra lui laişniţa şi ţipă şi ea. „A f

O să ne cotonogească!" *Fuge afară.*

IAIŞNIŢA: Ce-o fi drăcia asta? Ia te uită ce daraveră!

La uşă, se aude clopoţelul şi voci.

VOCEA LUI KOCIKARIOV: Hai, intră, intră. Ce, te-ai poticnit? VOCEA LUI PODKOLESIN: Du-te tu 'nainte. Eu mă aranjez.

O clipă: mi s-a desfăcut supicu.

VOCEA LUI KOCIKARIOV: Iar vrei s-o ştergi.

VOCEA LUI PODKOLESIN: N-o şterg. Zău că n-o şterg.

SCENA v Aceiaşi, Kocikariov

KOCIKARIOV: Mare zor să-ţi aşezi supieu!

IAIŞNIŢA: (*i se adresează*). Spuneţi, vă rog, fata asta de măritat e proastă?

KOCIKARIOV: Da' ce? S-a întâmplat ceva?

IAIŞNIŢA: Da. Nişte lucruri ciudate. A ieşit în fugă şi a început să ţipe: „O să mă cotonogească! O să mă cotonogească!" Ce dracu' o fi şi asta?

KOCIKARIOV: Ei da, se întâmplă şi d-astea. E cam tâmpită. IAIŞNIŢA: Spuneţi, sunteţi rubedenii?

KOCIKARIOV: Cum să nu, rubedenii.

IAIŞNIŢA: Da' ce fel de rubedenii, dacă îmi daţi voie să aflu? KOCIKARIOV: Zău că nu ştiu: aşa, cumva, mătuşa mamei e ceva cu tat-su sau tat-su e ceva cu mătuşa mea.

Astea le ştie nevastă-mea, e treaba lor.

IAIŞNIŢA: Şi a picnit-o demult prostia?

KOCIKARIOV: Da, de pe când era copilă.

IAIŞNIŢA: Sigur că era mai bine să fi fost deşteaptă, dar şi aşa, proastă, tot e bine. Numai dacă articolele suplimentare ar fi în ordine.

KOCIKARIOV: Pui, n-ore niciun pic de zestre.

IAIŞNIŢA: Cum aşa? Da' casa de piatră?

KOCIKARIOV: Aş, de unde, vorba vine că e de piatră, da' dacă ai şti cum e clădită: pereţii sunt ridicaţi dintr-o singură cărămidă şi înăuntru cu tot felul de porcării: gunoi, surcele, la laş.

IAIŞNIŢA: Ce spui?

KOCIKARIOV: D-apoi cum? Parcă nu ştiţi cum se clădesc acum casele? Numai ca să le ipotecheze.

IAIŞNIŢA: Dar totuşi casa nu-i ipotecată.

KOCIKARIOV: Cine v-a spus? Aia e, nu numai că-i ipotecată, da' nici procentele nu sunt plătite de doi ani. Are şi la senat un frate care a pus şi el ochii pe casă. E un coţcar cum nu s-a mai văzut pe lumea asta, a smuls, nelegiuitu, şi ultima ţoală după maică-sa.

IAIŞNIŢA: Atunci, cum peţitoarea aia bătrână... Ah! parşivenia, monstru cu chip de om!... (*Aparte*.) Da' poate că şi ăsta minte. Am s-o iau pe bătrână la un interogatoriu aspru şi dacă e adevărat... chei! o s-o fac eu să joace ca ursu!

ANUCIKIN: Îmi daţi voie să vă deranjez şi eu de asemenea cu o întrebare! Eu, spun drept, nu cunosc limba franceză, aşa că este extrem de greu să judec dacă o femeie ştie sau nu franceza. Oare gazda ştie?

KOCIKARIOV: Nu ştie o boabă.

ANUCIKIN: Ce spui?

KOCIKARIOV: Ei, asta-i! Ştiu foarte bine. A învăţat la pension împreună cu nevastă-mea. Era o leneşă cunoscută,

stătea totdeauna cu tichia de proastă pe cap. Păi, jirofesoru* de franceză o bătea cu bătu*!

ANUCIKIN: Inebâpuiţi-vă că, din prima dată când am văzut-o, am avut aşa, ca o presimţire că nu ştie franţuzeşte.

IAIŞNIŢA: Dracu' s-o ia de franţuzească! Ei, dar peţitoarea asta blestemată... Ab, scârnăvie ce eşti, vrăjitoare! Dacă aţi şti cu ce cuvinte a zugr & vit-o, ca un pictor, ca un pictor adevărat: o casă, alte corpuri de casă, zice, pe temelie, linguri de argint, sanie, poftim numai să te aşezi şi să te plimbi! Ce mai, nici în romane nu înemereşti aşa ceva. Ab, jigodie bătrână, să-mi cazi numai tu mic în mână...

scena vi

Aceiaşi, Fiokla. Toţi când o văd se reped cu următoarele [cuvinte

IAIŞNIŢA: Aha, uite-o! Hai, vino încoace păcătoasă bătrână, vino încoace!

ANUCIKIN: Va să zică, m-ai păcălit, Fiokla Ivanovna? KOCIKARIOV: Hai, Varvară, du-te la ocară!

FIOKLA: Nu pricep o iotă. M-aţi asurzitără de-a binelea. IAIŞNIŢA: Casa e clădită dintr-o singură cărămidă, jigodie bătrână, şi tu m-ai minţit că are mezanine şi dracu' mai ştie ce.

FIOKLA: Păi, ce ştiu eu, ce, eu am clădit-o? Poate că aşa trebuie să fie dintr-o singură cărămidă şi d-aia a făcut-o aşa. IAIŞNIŢA: Ba mai e şi ipotecată! Să te ia dracu', vrăjitoare afurisită ce eşti! (*Dă din picior.*)

FIOKLA: Ia te uită la el! Mă mai şi ceartă! AItu mi-ar mulţumi pentru plăcerea că m-am ostenit pentru el.

ANUCIKIN: Da, Fiokla Ivanovna, şi mie mi-ai spus că ştie franţuzeşte.

FIOKLA: Ştie, drăguţule, ştie de toate, şi pe nemţeşte, şi pe toate felurile, pe ce fel vrei tu, le ştie toate.

ANUCIKIN: Ba nu. Mi se pare că vorbeşte numai pe ruseşte. FIOKLA: Păi ce, asta e rău? Pe ruseşte e mai pe înţelese, de asta vorbeşte ruseşte. Păi, dacă ar şti pe musulmană, ar fi mai rău pentru tine, că n-ai mai înţelege tu nimic. Ce ai tu de zis despre vorba rusească, că doar toţi sfinţii vorbeau ruseşte.

IAIŞNIŢA: Apropie-te, afurisite, apropie-te de minei FIOKLA: (*merge de-a-ndăratelea către uşă*). Uite că nu mă apropii.

Te cunosc eu. Eşti un om sucit; o să mă croieşti pe degeaba.

IAIŞNIŢA: Stai, puicuţe, că n-o să scapi tu aşa. O să te duc la poliţie şi o să-ţi arăt cu ţie să mai tragi pe sfoară oamenii cinstiţi. O să vezi tu! Şi să-i spui fetei că e o ticăloasă, auzi? Să-i spui, că dracu' te ia!(*lese*.)

FIOKLA: Ia te uită cine-mi mai fu şi ăsta! Ce s-a mai zborşit! Dacă e gras, crede că nu mai e nimeni ca el. Ei, ţi-o spun că tu eşti un ticălos, naj

ANUCIKIN: Spui cinstit, stimabile, nu mi-a trecut prin cap că o să mă înşeli în aşa hal. Dacă aş fi ştiut că fata are asemenea educaţie, n-aş… nici n-aş fi pus piciorul aici. Asta e. (*iese*.)

FIOKLA: Au căpiat sau au tras la măsea mai mult decât trebuie. Ia te uită ce mai mofturoşi! I-a înnebunit tâmpita de învăţătură.

SCENA VII

Fiokla, Kocikariov, Jevakân. Kocikarâov râde cu bolote, uitându-se la Fiokla şi arătând-o cu degetul

FIOKLA: (*mânioasă*). Ce te spargi aşa de râs?

Kocikarâov continuă să râdă cu hohote

Ia te uită cum l-a apucat!

KOCIKARIOV: Halal peţitoare! Halal peţitoare! E meşteră în căsătorii, ştie cum să învârtească treaba, f/în*ze cu hohote mereu*.)

FIOKLA: Ia te uită cum se tăvăleşte de râs! Pesemne că răposata s-a ţicnit în ceasu* în care te-a făcut. (*Pleacă înciudată*.)

SCENA VIII Kocikarâov, Jevakân

KOCIKARIOV: (*râde mereu cu hohote*). Uf! nu mai pot! Zău că nu mai pot. Nu mă mai ţin hăierile. Simt că o să crăp de râs.

Jevakân începe şi el să râdă uitându-se la el (*cade pe* un *scaun de oboseală*). Of! Zău că nu mai pot.

Simt că dacă mai încep iar să râd, o să crăp.

JEVAKIN: Îmi place că aveţi un caracter hazliu. La noi, la escadra căpitanului Boldîrev, era un aspirant de marină, Petuhov Anton Ivanovici. Şi el de asemenea avea un caracter hazliu. Se întâmplă aşa, să-i arăţi un deget, nimic mai mult, şi deodată se pornea pe râs şi râdea până seara, zău aşa. Dacă te uitai la el, se întâmplă să te apuce şi pe tine râsul. Te uitai şi râdeai şi tu ca el.

KOCIKARIOV: (*respirând adânc*). Of. doamne, miluieşte-ne pre noi, păcătoşii! Uite ce i-a trăsnit prin cap dobitoacei! Să facă ea căsătorii! Parcă poate ea să căsătorească oamenii? Uite, eu, da, îi însor, îi însor pe loc!

JEVAKIN: Adică, fără glumă, poţi să însori?

KOCIKARIOV: Cum de nu! Pe oricine cu oricine.

JEVAKIN: Dacă-i aşa, să mă însori cu gazda de aici. KOCIKARIOV: Pe dumneata? Da’ de ce să te căsătoreşti? JEVAKIN: Cum de ce? Dă-mi voie să observ că asta este o între bare puţin cam ciudată. Păi, toată lumea ştie de ce.

KOCIKARIOV: Aţi auzit doar că zestre, ioc!

JEVAKIN: Eh, de unde nu-i, nici dumnezeu nu cere. Sigur că-i rău, da’ fata e drăguţă, cu purtările ei, poţi trăi şi fără zestre. O odăiţă nu prea mare (*o măsoară aproximativ cu mâinile*), o sălâţă, un părăvănaş nu prea mare sau ceva aşa, nişte des păr ţ iture 1 e…

KOCIKARIOV: Da’ ce ţi-o fi plăcut aşa la ea?

JEVAKIN: Să-ţi spun drept, mi-a plăcut ea fiindcă e o femeie durdulie. Sunt mare amator de femei durdulii.

KOCIKAR IOV: (*îi aruncă din când în când o privire piezişă. Aparte.*) Da, ăsta nu prea are cu ce să facă pe era în, că parcă e o pungă de tutun golită. (*Tare.*) Dumneata nu trebuie să te căsătoreşti deloc.

JEVAKIN: Cum aşa?

KOCIKARIOV: Uite aşa. Cu fasonul dumitale, fie vorba între noi, cu picioru' ăsta de cocos…

JEVAKIN: De cocoş?

KOCIKARIOV: Păi, sigur. Ce înfăţişare e asta?

JEVAKIN: Da' cum adică, picior de cocoş?

KOCIKARIOV: Nici mai mult, nici mai puţin, de cocoş. JEVAKIN: Mî se pare că te legi de personalitatea mea? KOCIKARIOV: Ţi-o spun, pentru că ştiu că eşti un om de înţeles; altuia, nu i-aş fi spus-o. Poftim, o să te însor, dar cu alta.

JEVAKIN: Te-aş ruga sa nu mă însori cu alta. Fii aşa de bun, să fie cu asta.

KOCIKARIOV: Poftim, o să te însor, da' cu o condiţie: să nu te amesteci defel şi nici măcar să nu te arăţi în faţa logodnicei. O să fac eu tot fără dumneata.

JEVAKIN: Cum adică, lot, fără mint??. r trebui lotuşi să mă arat în faţa ei.

KOCIKARIOV: Nu-i nevoie defel. Du-te acasă şi aşteaptă. În seara asta, o să se facă tot.

JEVAKIN: (*frecându-şi mâinile*). Uite, asta ar fi grozav. Dar poate e nevoie de certificat, de foaie matricolă, că de poate că logodnica o să fie curioasă. Dau fuga numaidecât după ele.

KOCIKARIOV: Nu-i nevoie de nimic, numai du-te acasă. O să-ţi dau eu de ştire chiar azi. (*It împinge afară.*) Ei, fir-ar al dracului, vezi să nu! Dar ce-o fi? Podkolesin nu mai vine. Ce curios! Se poate să-şi aşeze până acum supieu

1? Să dau o fugă după el?

scena IX Kocikariov. Agafia Tihonovna

AGAFIA TIHONOVNA: futfându-se *fur împrejur*.) Cum, au plecat? Nu mai e nimeni?

KOCIKARIOV: Au plecat. Au plecat. Nimeni!

AGAFIA TIHONOVNA: Ab, dacă aţi şti! Am tremurat toată! Niciodată nu mi s-a mai întâmplat aşa ceva! Vai! Da' ce groaznic e laişniţa ăsta. Sigur că o să fie un tiran cu nevastă-sa. Uite, mi se pare întruna că, acum-ncum vine înapoi.

KOCIKARIOV: Nu mai vine ăsta înapoi pentru nimic în lume. Îmi pun capul că nici unu1 din ăştia doi n-o să-şi mai arate nasu pe aici.

AGAFIA TIHONOVNA: Da' al treilea?

KOCIKARIOV: Care al treilea?

JEVAKIN: (*bagă capul pe uşă*). Mor să şi în cum o să se exprime despic mine cu guriţa aia... bobocel de trandafir!

AGAFIA TIHONOVNA: Dar Baltazar Baltazarovici? JEVAKIN: (îşi *freacă mâinile*) E, aia e, aia e!

KOCIKARIOV: Ptiu, ce pacoste! Nu ştiam despre cine vorbeşti:

d-apoi pe ăsta dracu' îl mai ştie cine e, un tâmpit şi jumătate.

JEVAKIN: Ce înseamnă asta? Spun drept că aşa ceva nu înţeleg.

AGAFIA TIHONOVNA: Totuşi părea la vedere un om foarte bun. KOCIKARIOV: Un beţiv!

JEVAKIN: Zău că nu înţeleg.

AGAFIA TIHONOVNA: Se poate să mai fie şi beţiv?

KOCIKARIOV: Vai de mine, un ticălos renumit.

JEVAKIN: (*tare*.) Nu, daţi-mi voie, nu v-am rugat defel să spuneţi aşa ceva. Ca să spuneţi o vorbă bună în favorul meu, ca să mă lăudaţi, asta-i altă treabă. Da' aşa, cu

asemenea cuvinte, aşa poate că binevoiţi să vorbiţi despre altu', cât despre mine vă rog să mă iertaţi. Respectele mele!

KOCIKARIOV: (*aparte*). De unde-a răsărit şi ăsta? (*încet Agafiei Tihonovna*.) Ia uită-te că nici nu se ţine pe picioare. Poftim, uite aşa o duce întruna. Dă-l afară, şi să-i vină numele. (*Aparte*.) Şi Podkolesin tot nu s-arată-Ce ticălos! O să-mi vărs tot focu pe el. (*Iese*.)

scena x

Agafia Tihonovna, Jevakân

JEVAKIN: (*aparte*). A făgăduit c-o să mă laude; în loc de asta» m-a înjurat. Ce om ciudat! (*Tare*.) Domnişoară, să nu crezi…

AGAFIA TIHONOVNA: iartă-mă, nu mă simt bine… mă doare capu'! (*Vrea să iasă*).

JEVAKIN: Poate că nu vă place ceva la mine. (*Arată la cap*.) Nu vă uitaţi că am aicişa o chelie mică. Asta nu-i nimic. E din cauza frigurilor. O să-mi crească păru* în curând.

AGAFIA TIHONOVNA: Mi-e totuna ori ce-a ţi avea acoloşa. JEVAKIN: Eu am, domnişoară… dacă o să pun fracu* negru, atunci am să fiu mai alb la faţă.

AGAFIA TIHONOVNA: Cu atât mai bine pentru dumneata. Adio!(*Iese*.)

SCENA XI

Jevakân, singur, vorbeşte în urma ei.

JEVAKIN: Domnişoară, daţi-mi voie, spuneţi-mi cauza de ce? Pentru ce? Am oare vreun defect esenţial?… A plecat! Ce caz curios! Poftim, cred că mi se întâmplă aşa ceva pentru a şaptesprezecea oară şi aproape în acelaşi fel. La început, parcă toate merg bine şi, când să ajungă treaba la deznodământ, m-au şi refuzat! (*Umblă prin odaie îngândurat*.) Da, mi se pare că asta e a şaptesprezecea partidă; şi, totuşi, ce-o fi dorind ea? Ce ar vrea ea, de

exemplu? Aşa?... Şi pentru ce? (*Gândindu-se*.) E o enigmă, o enigmă grozavă! înţeleg, dacă mi-ar lipsi ceva. (*Se cercetează*.) Dar mi se pare că nu se poate spune asta, că, slavă domnului, natura nu m-a oropsit. E de neînţeles! Ce-ar fi să mă duc acasă şi să cotrobăiesc în cu făraş! Am avut acolo nişte poezioare, la care niciuna nu poate să reziste... Zău că creieru* nici nu poate să dovedească. La început, se arăta că am noroc... Se vede că trebuie să mă las păgubaş. Da' păcat, zău că e păcat! (*Iese*.)

SCENA XII

Podkolesin, Kocitariov. Intră amândoi şi se uită înapoi

KOCIKARIOV: Nu ne-a zărit. Ai văzut cu ce mutră păguboasă a ieşit?

PODKOLESIN: Se poate oare să-l fi refuzat şi pe el ca pe ceilalţi? KOCIKARIOV: Verde în faţă.

PODKOLESIN: (*cu un zâmbet de înfumurare*.) Vai, da' trebuie să fie mai mare ruşinea să te refuze!

KOCIKARIOV: Cum să nu!

PODKOLESIN: Mie tot nu-mi vine a crede că ea a spus pe faţă că ma preferă tuturor.

KOCIKARIOV: Ce să te prefere! E nebună de-a binelea după tine. Ce dragoste! Cu ce nume te-a dezmierdat! Ce patimă! Clocoteşte, ce mai tura-vura!

PODKOLESIN: (*zâmbeşte îngâmfat*.) Adevărat, când vrea femeia, ce mai cuvinte nu ştie să-ţi înşire! N-ai fi în stare toată viaţa ta să le găseşti: mutrişoară, gândăcelule, negriciosulei

KOCIKARIOV: Ei, cuvintele astea nu-s nimic. Să vezi după ce o să te însori ce cuvinte o să mai curgă în primele două lu-ni. Ştii, frate, să te topeşti, nu alta!

PODKOLESIN: (*zâmbeşte superior*). Oare?

KOCIKARIOV: Acum poartă-te ca un om cinstit. Ascultă-mă, mergi drept la ţintă. Declară-te, deschide-ţi inima pe loc şi pretinde-i mâna.

PODKOLESIN: Cum, pe loc? Ce spui?

KOCIKARIOV: Pe loc, fără ocol… Uite-o şi pe ea în persoană…

SCENA X; i I Aceiaşi, Agafia Tihonuvna.

KOCIKARIOV: Domnişoară, ţi-am adus muritoru pe care îl vezi aici. Niciodată nu s-a mai văzut un asemenea îndrăgostit, zău, să mă ferească dumnezeu, că n-o doresc nici duşmanilor.

PODKOLESIN: (*îi face încet semn cu cotul*). Mai domol, frate, prea te întreci.

KOCIKARIOV: Nu-i nimic, nu-i nimic. (*încet către Agafia*.) Fii mai îndrăzneaţă, că el e foarte sfios, încearcă să fii mai dezgheţată. Joacă aşa niţel din sprâncene sau lasă ochii în jos, aşa, deodată: să-i iei piuitul afurisitului sau dezgoleşte-li aşa un umăr, ca să rămâie cu ochii căscaţi, nemernicu! Păcat că n-ai pus o rochie cu mâneci scurte, da' lasă că şi asta e bună. (*Tare*.) Ei, eu vă las în societate* plăcută! Să trec numai o clipă prin sufragerie, trebuie să dau ordin şi la bucătărie, că vine acuşica chelnăru, la care s-a comandat supeul, poate că s-au adus şi vinurile… La revedere! (*Către Podkolesin*.) Fii mai îndrăzneţ! Fii mai îndrăzneţ! (*Iese*.)

SCENA XIV

Podkolesin şi Agafia Tihonovna

AGAFIA TIHONOVNA: Vă rog să staţi jos.

Se aşază şi tac.

PODKOLESIN: Domnişoară, va place să vă plimbaţi?

AGAFIA TIHONOVNA: Cum să mă plimb?

PODKOLESIN: Vara. La ţară. E foarte plăcut să te plimbi vara cu barca.

AGAFIA TIHONOVNA: Da, câteodată facem câte o plimbare cu cunoştinţele.

PODKOLESIN: Cum o să fie la vară… nu se ştie.

AGAFIA TIHONOVNA: Da' e de dorit să fie frumoasă.

Tac amândoi.

PODKOLESIN: Domnişoarei, ce floare vă place mai mult? AGAFIA TIHONOVNA: Care miroase mai tare: garoafa.

PODKOLESIN: La coniţe le stă bine cu flori.

AGAFIA TIHONOVNA: Da, e o ocupaţie plăcută.

Pauză.

La ce biserică aţi fost duminica trecută?

PODKOLESIN: La biserica Voznesenskaia, şi acum o săptămână am fost la catedrala Kazański. De altminteri, e totuna în orice biserică te închini. Numai că podoabele sunt mai frumoase.

Tac. Podkolesin bate toba cu degetele în masă în curând are să fie o serbare la Ekaterinbof.

AGAFIA TIHONOVNA: Mi se pare că peste o lună. PODKOLESIN: Nu mai e nicio lună până atunci.

AGAFIA TIHONOVNA: Pesemne că o să fie o serbare veselă.

PODKOLESIN: Azi suntem în 8. (*Numără pe degete.*) Nouă, zece, unşpe… peste douăzeci şi două de zile.

AGAFTA TIHONOVNA: Ca să vezi cât de curând! PODKOLESIN: Eu nici nu mai pun la socoteala ziua de azi.

Pauză

Ce viteaz este poporul rus!

AGAFIA TIHONOVNA: Cum?

PODKOLESIN: Dar lucrătorii! Stătea chiar în vârf… Am trecut pe lângă o bina şi zidaru* tencuia şi nu-i era frică de nimic.

AGAFIA TIHONOVNA: Da? în ce loc?”

PODKOLESIN: Chiar pe drumu’* pe care mă duc eu în fiecare zi la serviciu. Că doar în fiecare dimineaţă mă duc la serviciu.

Pauză. Podkolesin bate iar toba cu degetele în masă. În sfârşit, îşi ia pălăria şi salută

AGAFIA TIHONOVNA: Vreţi să şi plecaţi?

PODKOLESIN: Da. Scuzaţi! Poate că v-am plictisit.

AGAFIA TIHONOVNA: Cum se poate una ca asta? Din contra, eu chiar trebuie să vă mulţumesc: pentru că am petrecut aşa de bine.

PODKOLESIN: (*zâmbeşte*). Zău că mi se pare că v-am plictisit. AGAFIA TIHONOVNA: Zău că nu.

PODKOLESIN: Ei, dacă nu, atunci îmi daţi voie şi altă dată, într-o seară, cândva…

AGAFIA TIHONOVNA: Cu plăcere.

Se salută reciproc. *Podkolesin pleacă*

SCENA XV

Agafia Tihonovna singură

AGAFIA TIHONOVNA: Ah! Ce om merituos! Abia acum l-am cunoscut bine! Zău că nu se poate să nu-l iubeşti, e şi cuviincios, şi cu scaun la cap. Da, prietenul lui spunea drept adineauri; păcat numai că a plecat aşa de iute, tare aş fi vrut să-l mai ascult. Cât e de plăcut să stai de vorbă cu el! Şi, ce-i mai bine, e că nu trăncăneşte pe degeaba. Aş fi vrut şi eu să-i spun două cuvinţele, da’ să spun drept, m-am pierdut cu firea… îmi bătea inima atât de tare. Ce om minunat! Mă duc să-i povestesc mătuşichii! (*Iese*.)

SCENA XVI Podkolesin, Kocikariov.

KOCIKARIOV: Da’ pentru ce le duci acasă? Ce prostie! De ce acasă?

PODKOLESIN: Da’ pentru ce să rămân aici? Că doar i-am spus tot ce trebuie.

KOCIKARIOV: Va să zică, ţi-ai deschis inima?

PODKOLESIN: Păi, să vezi, că tocmai inima nu mi-am deschis-o. KOCIKARIOV: Asta-i bună! De ce nu ţi-ai deschis inima? PODKOLESIN: Cum ăi fi vrând şi tu să-i spun aşa, nitam-nisam, fără să fi vorbit înainte de nimic, şi deodată tronc: duducă, hai să mă însor cu dumneata!

KOCIKARIOV: Da’ despre ce aţi vorbit? Ce prostii aţi îndrugat o jumătate întreagă de ceas?

PODKOLESIN: Ei, am vorbit şi noi despre toate. Să-ţi spun drept, eu sunt foarte mulţumit. Mi-am petrecut vremea cu multă plăcere.

KOCIKARIOV: Ascultă ici, judecă şi tu singur: când o să avem vreme să le facem toate? Că doar peste un ceas trebuie să mergem la biserică, la cununie.

PODKOLESIN: Ce-i cu tine? Ai înnebunit? Azi, la cununie? KOCIKARIOV: Păi, de ce nu?

PODKOLESIN: Azi, la cununie?

KOCIKARIOV7: Doar tu singur ţi-ai dat cuvântu’* că, dacă sunt alungaţi pretendenţii, eşti gata să te căsătoreşti numaidecât.

PODKOLESIN: Păi, eu nici nx-mi iau cuvântu’ înapoi, numai că trebuie să am răgaz cel puţin o lună.

KOCIKARIOV: O lună?

PODKOLESIN: Da. Sigur.

KOCIKARIOV: Nu cumva ai înnebunit?

PODKOLESIN: Nici nu se poate mai puţin de-o lună. KOCIKARIOV: Păi bine, nătărăule, eu am şi comandat chelne rului supeull Ascultă, Ivan Kuzmici, nu te încăpăţâna, drăguţule, însoară-te acuşica!

PODKOLESIN: Vai de mine, frate, ce tot spui? Cum se poate acuşica?

KOCIKARIOV: Ivan Kuzmici, dacă te rog eu! Uite, dacă nu vrei s-o faci pentru tine, atunci măcar fă-o pentru mine!

PODKOLESIN: Zău că nu se poate!

KOCIKARIOV: Se poate, sufleţele, totul se poate! Ei, te rog sufleţele, nu face nazuri!

PODKOLESIN: Zău că nu-mi vine la îndemână, nu-mi vine deloc la îndemână.

KOCIKARIOV: De ce nu-ţi vine la îndemână? Cine ţi-a

spus-o şi p-asta? Judecă şi tu. Eşti doar om deştept. Eu ţi-o spun, nu ca să mă linguşesc pe lângă tine, nu fiindcă eşti expeditor, ţi-o spun pur şi simplu din dragoste; hai, sufleţele, hotărăşte-te, uită-te şi tu cu ochii unui om cu scaun la cap.

PODKOLESIN; Dacă s-ar putea, atunci eu aş…

KOCIKARIOV: Ivan Kuzmici! Păpuşică frumuşică, vrei să mă pun în genunchi în faţa ta?

PODKOLESIN: Da’ pentru ce?

KOCIKARIOV: (*îngenuncluând*). Na, poftim, mă pun în genunchi! Ei, vezi cum te rog? N-o să uit toată viaţa binele pe care mi-l faci acuşi. Nu te încăpăţâna, sufleţele!

PODKOLESIN: Nu se poate, frate, zău că nu se poate! KOCIKARIOV: (*se ridică furios*). Porcule!

PODKOLESIN: Aşa, înjură-mă cât vrei!

KOCIKARIOV: Ce om prost! Niciodată n-a mai existat unu C3 ei.

PODKOLESIN: Înjură-mă! înjură-mă!

KOCIKARIOV: Uite pentru cine mi-am dat eu osteneala, pentru ce m-am zbătut? Numa în folosu tău, tâmpitule! Ce chilipir am eu d-aici? Păi, te las şi plec. Ce-mi pasă mie?

PODKOLESIN: Da’ cine te-a rugat să-ţi dai osteneala? Lasă-mă şi gata.

KOCIKARIOV: Ai să te prăpădeşti, n-o să faci nimic fără mine. Dacă nu te însor, o să rămâi un prost toată viaţa.

PODKOLESIN: Ce-ţi pasă?

KOCIKARIOV: Pentru tine mă ostenesc, vită încălţată ce eşti. PODKOLESIN: N-am nevoie eu de străduinţele tale. KOCIKARIOV: Atunci du-te la dracu’!

PODKOLESIN: Ei şi? O să mă duc.

KOCIKARIOV: Acolo ţi-e locul.

PODKOLESIN: Ei, o să mă duc!

KOCIKARIOV: Du-te, du-te, şi să-ţi frângi şi picioarele pe acolo! îţi urez din suflet să-ţi intre un birjar beat cu oiştea în gâtici! Eşti o cârpă, nu un funcţionar! îţi jur că între noi s-a sfârşit totul, să nu te mai arăţi în ochii mei!

PODKOLESIN: Nici n-o să mă mai arăt. (*Iese.*)

KOCIKARIOV: La sarsailă, la prietenu'* tău vechi! (*Deschide uşa şi strigă în urma lui.*) Dobitocule!

SCENA XVII Kocikariov singur

KOCIKARIOV: (*umblă încoace şi încolo agitat*). Ei, aţi mai văzut, de când e lumea, un om ca ăsta? Ce dobitoc! La drept vorbind, nici cu nu-s mai breaz. Spuneţi, vă rog, că sunteţi martori, nu sunt eu un tâmpit, un prost? De ce mă zbat şi zbier de mi s-a uscat gâtu'? Spuneţi-mi şi mie, ce e el cu mine? Mi-e rudă? Ce-i sunt eu lui: dădacă, mătuşă, soacră, cumătră? Pentru ce dracu' pentru ce mă ostenesc pentru el, nu stau să răsuflu, lua-l-ar dracu' să-l ia? Numai dracu' ştie pentru ce! Du-te şi întreabă câteodată un om pentru ce face ceva! Ce ticălos! Ce mutră scârboasă, mârşavă! Ce te-aş mai lua, animal nerod, şi ce de bobârnace ţi-aş mai da în nas, în urechi, în g „că dinţi, în toate locurile! (*De furie, dă câteva bobârnace în aer.*) Da' uite de ce mi-e necaz: a plecat, nici habar n-are, pentru el e ca şi când n-ar fi fost nimic, şi asta nu pot eu să înduri o să se ducă acasă, o să se tolănească şi să pufăie alene din lulea. Ce creatură nesuferită! Se întâmplă să mai dai de o mutră scârboasă, da' una ca asta nu poţi nici măcar să inventezi. Nu, mai rău decât asta nu poţi să născoceşti, zău că nu poţi. Ba nu, mă duc într-adins să-l aduc înapoi pe talaghir. N-o să-l las eu să spele putina, o să-l aduc eu, ticălosu! (*Iese în fugă.*)

SCENA XVIII Intră Agafia Tihonovna

AGAFIA TIHONOVNA: Aşa de tare îmi bate inima, că nici nu pot să spun. Oriunde mă întorc, unde mă sucesc, peste tot parcă ar fi Ivan Kuzmici! Adevărată e vorba că nu

poţi să scapi nici într-un fel de soartă. Adineauri, voiam cu tot dinadinsu să mă gândesc la altceva, am încercat să depăn aţă, să cos săculeţe de mână, dar, orice făceam, Ivan Kuzmici parcă mi se tot năzărea sub mână. (*Pauză mică.*) Şi uite, cu în sfârşit, mă aşteaptă o schimbare de situaţiune! Au să mă ia, au să mă ducă în biserică... apoi au să mă lase singură cu un bărbat. Ah! Cum mă ia cu fiori! Adio, viaţa mea de fată de până acum! (*Plânge.*) Am trăit atâţia ani de linişte!... Uite că am trăit, am trăit, şi acuşica trebuie să mă mărit! Câte griji: copii, băieţii sunt nişte bătăuşi, pe urmă o să vină şi fetele, o să crească, trebuie să le măriţi. E bine dacă o să se mărite cu oameni cumsecade; da' dacă o să fie cu beţivi sau cu din ăştia care sunt gata să dea la cărţi tot ce au pe ei! (*începe să plângă din ce în ce mai taree până la hohote*), Nu mi-a fost dat să petrec destul cât am fost fată; încă n-am împlinit 27 de ani şi mă mărit. (*Schimbă vocea.*) Da' ce-o fi cu Ivan Kuzmici de întârzie aşa de mult?

SCENA XIX

Agafia Tihonovna şi Podkolesin împins în scenă de Kocâk & riov.

PODKOLESIN: (*Vorbeşte ţomiid*), Domnişoară, am venit să vă flio explic un lucruşor... Dar vreau mai dinainte să ştiu dacă n-o să pară cam ciudat?

AGAFIA TIHONOVNA: (*plecând ochii.*) *Ce este*?

PODKOLESIN: Domnişoară, spuneţi-mi mai întâi dacă nu cumva o să vi se pară cam curios?

AGAFIA TIHONOVNA: (*la fel.*) Nu pot să ştiu ce vreţi să spuneţi, PODKOLESIN: Recunoaşteţi măcar că, desigur, ce o să vă spun, o să vi se pară curios?

AGAFIA TIHONOVNA: Vai, cum se poate să fie curios când e plăcut de auzit orice vine din partea dumitale!

PODKOLESIN: Da' asta n-aţi auzit-o încă niciodată.

Agafia Tihonovna lasă şi mai mult privirea în jos. În

vremea asta, intră încetişor Kocikariov şi se aşază în spatele lui.

Uite ce e... Dar, lasă, că mai bine o să vă spun altă dată, mai târziu.

AGAFIA TIHONOVNA: Dar ce este?

PODKOLESIN: E ceva... drept să vă spun, am vrut să vă declar acum, da' tot mă îndoiesc niţel.

KOCIKARIOV: (*aparte, împreunându-şi mâinile*). Doamne sfintei Ce om mai e şi ăsta! E o cârpă, o batjocură, nu e om, o caricatură de om!

AGAFIA TIHONOVNA: De ce vă îndoiţi?

PODKOLESIN: Nu ştiu, dar mereu mă apucă îndoiala. KOCIKARIOV: (*tare.*) Ce dobitocie! Ce dobitocie! Nu vezi, dom nişoară, că-ţi cere mâna? Vrea să spună că nu poate să trăiască fără dumneata! Te întreabă numai dacă nu vrei să-l fericeşti.

PODKOLESIN: (*aproape speriat, îl împinge, şoptind*). Pentru dumnezeu, ce spui tu!

KOCIKARIOV: Cum rămâne, domnişoară? Te hotărăşti să-l fericeşti pe acest muritor?

AGAFIA TIHONOVNA: Eu nici nu îndrăznesc să mă gândesc că aş putea să fericesc... da' de altfel, primesc.

KOCIKARIOV: Fireşte, fireşte! Aşa trebuia să se întâmple demult. Daţi-vă mâna.

PODKOLESIN: Acuşica. (*Vrea să-i spună ceva lui Kocikariov la ureche; acesta îi arată pumnul şi încruntă din sprâncene. Podkolesin întinde mâna.*)

KOCIKARIOV: (*unindu-le*). Ei, dumnezeu să vă binecuvânteze! Admit şi aprob unirea voastră. Căsătoria e o treabă aşa... Adică nu e ca şi cum ai lua un birjar şi te-ai duce până colo. E o obligaţie, de altfel, cu totul de altă natură. E o obligaţiune... uite că acuşi n-am timp, da' o să-ţi povestesc eu mai târziu ce fel de obligaţiune e. Ei, Ivan Kuzmici, sărută-ţi logodnica. Acu poţi s-o faci. Chiar

trebuie s-o faci! (*Agajia*.

pleacă ochii.) Nu-i nimic, nu-i nimic, domnişoară. Aşa trebuie, lasă-l să te sărute.

PODKOLESIN: Nu, domnişoară, daţi-mi voie, acu' daţi-mi voie. (*O sărută şi o ia de mână*.) Ce mânuţă drăgălaşă! De ce aveţi o mânuţă aşa de drăgălaşă?... Dă-mi voie, doresc să facem cununia acuşi, pe loc, da' neapărat acuşi, pe loc.

AGAFIA TTHONOVNA: Cum pe loc? Poate că e ceva cam prea repede.

PODKOLESIN: Nici nu vreau să aud. Vreau chiar mai repede, vreau să facem cununia chiar în clipa asta.

KOCIKARIOV: Bravo! Bine! Eşti un om nobil! Să-ţi spun drept că aşteptam totdeauna multe de la tine în viitor. Dumneata, acuşica, grăbeşte-te să te îmbraci, că, să spun adevărat, eu am şi trimis după cupeu şi am şi poftit musafiri, care au şi plecat de-a dreptu* Ia biserică. Lasă că ştiu eu că rochia de mireasă a matale e gata.

AGAFTA TIHONOVNA: Cum să nu. E gata demult. Mă-mbrac într-o clipă.

scena xx Kocâkariov şi Podkolesin

PODKOLESIN: Ei, frate, îţi mulţumesc! Acum văd eu ce bine mi-ai făcut. Nici tata n-ar fi făcut pentru mine ce-ai făcut tu. Văd eu c-ai făcut-o din prietenie. Mulţumesc, frate, toată viaţa am să ţiu minte binele care mi l-ai făcut. (*Mişcat*.) La primăvară, am să mă duc neapărat la mormântu* lui taică-tu.

KOCIKARIOV: Nu-i nimic, frate, şi eu sunt bucuros. Hai, vino încoa să tesărut. (*î l sărută pe amândoi obrajii*.) Să dea dumnezeu să trăieşti fericit (*îl sărută*), în mulţumire şi în belşug, să faci o grămadă de copii...

PODKOLESIN: Mulţumesc, frate. În sfârşit, ca să zic aşa, am aflat şi eu ce e viaţa. Acuma se deschide în faţa mea o lume cu totul nouă, acuşi văd că totul se mişcă,

trăieşte, simte, aşa, nu ştiu cum, se evaporă. E aşa, că nu ştiu nici eu ce se întâmplă. Înainte, n-am văzut nimic din toate astea, nu înţelegeam, adică eram, ca să zic aşa, un om lipsit de orice cunoştinţe, nu judecam, nu chiverniseam, şi trăiam aşa, uite, ca orice alt om.

KOCIKARIOV: Mă bucur, mă bucur. Acuşi mă duc să văd cum au aranjat masa şi mă întorc într-o clipă. (*Aparte*.) Da' tot e parcă mai bine să-i ascund pălăria pentru căzu* că, ştiu eu... (*Ia pălăria şi o duce cu el*.)

SCENA XXI

Podkolesin singur 1

PODKOLESIN: (*singur*.) Adevărat, ce-am fost eu până acum? Pricepeam, adică, eu înţelesu* vieţii? Nu pricepeam, nu pricepeam nimic. Ei, cum era viaţa mea de burlac? Cum eram eu? Ce făceam ou? Trăiam, trăiam, slujeam, mergeam la birou, mâncăm, dormeam, într-un cuvânt eram omul ăl mai gol şi mai obişnuit din lume. Abia acum vezi ce proşti sunt toţi ăia care nu se însoară. Da' dacă te uiţi bine, ce de oameni trăiesc aşa, în orbirea asta! Dacă aş fi eu rege undeva, aş da poruncă să se însoare toţi, da' toţi, ca în ţara mea să nu existe nici măcar un om neînsurat. Zău, când te gândeşti, în câteva minute eşti însurat. Şi deodată începi să guşti din fericirea asta care nu se află parcă decât în basme, care, va să zică, nici nu poţi ca s-o exprimi, da' nici măcar n-ai cuvinte ca s-o exprimi. (*După o oarecare pauza*.) Totuşi, orice ai spune, tot ţi se face aşa niţel frică când te gândeşti mai bine la asta. Adică să te legi aşa, pe toată viaţa, pe vecie, orice-ar fi, şi, pe urmă, nicio scăpare, nici părere de rău, nimic, nimic, s-a isprăvit, s-a făcut! Nici acum nu se mai poate da înapoi – peste o clipă cununia! Nu mai poţi nici să pleci, că doar a venit şi cupeul şi totul e gata! Adică, în adevăr, nu se mai poate pleca? Sigur că nu se poate. Colo, pe la uşi, peste tot, stă lumea şi o să te întrebe: pentru ce? Nu se

poate, nu. Uite fereastra deschisă. Ce-ar fi dacă aş sări prin fereastră? Nu se poate. Nu se poate şi nu se cade, şi mai e şi înaltă. (*Se apropie de fereastră.*) Ei, păi, nu-i chiar aşa de sus. E numai temelia şi-i joasă. Nu, nu se poate, n-am nici şapca la mine. Cum să plec fără şapcă? Nu-i frumos. Şi oaie nu s-ar putea fără şapcă? Ei, şi ce o să fie dacă am să încerc? Ai? Oare să încerc? (*Se urca pe fereastră şi după ce spune*: *„Doamne ajută*!*" sare în stradă. Se aude gemând şi suspinând.*) Au! Tot a fost! Hei, birjar!

VOCEA BIRJARULUI: Să trag?

VOCEA LUI PODKOLESIN: Până la Kanavka, lângă podul Semionovski.

VOCEA BIRJARULUI: Păi, să-mi daţi 10 copeici fără bacşiş. VOCEA LUI PODKOLESIN: Haide, mână!

Se *aude zgomotul birjei care pleacă*

SCENA XXII

Agafia Tihonovna intră în rochie de mireasă, sfioasă şi cu capul plecai.

AGAFIA TIHONOVNA: Nici eu nu mai ştiu ce e cu mine. Iar mi s-a făcut ruşine şi tremur toată. Ab, măcar dacă el n-ar fi pentru o clipă în odaie, dacă ar fi ieşit puţin pentru ceva! (*Se uită în jurul ei* cu *sfială.*) Da' unde o fi el? Nu-i nimeni. Unde o fi plecat el? (*Deschide uşa spre antreu şi strigă într-acolo.*) Fiokla, unde s-a dus Ivan Kuzmici?

VOCEA FIOKLEI: Păi e acolosa.

AGAFIA TIHONOVNA: Unde acolo?

FIOKLA: (*intrând.*) Păi, aici în odaie a şezut.

AGAFIA TIHONOVNA: Uită-te că nu-i, nu vezi?

FIOKLA: Da' nici din odaie n-a ieşit, că eu am stat în antreu, pe scaun.

AGAFIA TINOHOVNA: Atunci unde e?

FIOKLA: Nu mai ştiu. N-o fi ieşit pe altă uşă, pe scara din joa sau n-o fi în odaie la Anna Panteieimonovna?

AGAFIA TIHONOVNA: Mătuşică! Mătuşică!

SCENA XXIII

Aceleaşi, Anna Panteieimonovna

ARINA PANTELEIMONOVNA: (*împopoţonată*.) Da’ ce-i? AGAFIA TIHONOVNA: Ivan Kuzmici e la dumneata?

ARINA PANTELEIMONOVNA; Nu, aici trebuie să fie, n-a dat pe la mine.

FIOKLA: Păi, nici prin antreu n-a dat, că doar eu am şezut acolo pe scaun.

AGAFIA TIHONOVNA: Ei asta-i! Uite că nu-i nici aici, doar vezi şi dumneata.

SCENA XX 1 V Aceleaşi, Kocikariov

KOCIKARIOV: Ce s-a întâmplat?

AGAFIA TIHONOVNA: Nu e Ivan Kuzmici.

KOCIKARIOV: Cum nu e? A plecat?

AGAFIA TIHONOVNA: Nici nu e şi nici n-a plecat. KOCIKARIOV: Cum vine asta nu e şi nici n-a plecat? FIOKLA: Da’ unde a putut să piară, că nici nu-mi trăsneşte prin minte? Eu am stat tot timpul în antreu, nici nu m-am clintit din loc.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Pe scara din dos n-a putut să iasă.

KOCIKARIOV: Da’ cum se poate asta, ei, drăcie, că doar nu putea să dispară fără să iasă din odaie. Nu cumva s-o fi ascuns? Ivan Kuzmici, unde eşti? Nu mai face pe prostu, destul, ieşi mai iute! Ei, ce sunt glumele astea? Ar fi trebuit să plecaţi de mult la biserică! (*Aruncă o privire după dulap, se uită pieziş chiar pe sub scaune*.) E de neînţeles! Ei, nu, n-a putut defel să plece. E aici. Uite şi şapca lui e în odaia de dincolo, am pus-o anume acolo.

ARINA PANTELEIMONOVNA: Ia să întrebăm servitoarea: a stat tot timpul în stradă, poate că ştie ea ceva... Duniaşka! Duniaşka!

SCENA, XXV Aceiaşi, Duniaşka

ARINA PANTELEIMONOVNA: Unde e Ivan Kuzmici?

Nu l-ai văzut?

DUNIAŞKA: Păi, dumnealui a sărit pe fereastră.

Agafia Tihonovna scoate un strigăt şi dă din mâini.

TOŢI TREI: Pe fereastră?

DUNIAŞKA: Da, după ce a sărit, a luat o birjă şi a plecat. ARINA PANTELEIMONOVNA: Spui de-adevăratelea? KOCIKARIOV: Minţi, nu se poate.

DUNIAŞKA: Zău că a sărit. Uite că şi negustoru cu prăvălioara de mărunţişuri a văzut. A tocmit birjaru* cu 10 copeici şi a plecat.

ARINA PANTELEIMONOVNA: (*vine ameninţătoare la Kocikaiov*.) Cum, tătucule? Asta-i batjocură? V-aţi pusără în gând să vă bateţi joc de noi? Ce, am ajuns de râsu* vostru? Lite, eu merg pe şaizeci de ani, da' o ruşine ca asta n-am înghiţit încă! Pentru asta, tătucule, am să te scuip în obraz dacă eşti om cinstit... După una ca asta, eşti un ticălos, dacă eşti un om cinstit! Să faceţi de ruşine o fată faţade lumea întreagă! Eu sunt ţărancă, da' aşa ceva nu fac! Şi vă mai ziceţi şi nobili! Se vede cănobeleţea ebună numai la murdării şi pungăşii! (*Pleacă furioasă şi la şi mireasa cu ea*.)

Kocikariov rămâne ca trăsnit

FIOKLA: Na, uite-l pe ăla care ştie să învârtească treaba! Ştii să faci nuntă fără peţitoare! Bine ziceai că eu am pretandanţi aşa şi pe dincolo, jerpeliţi şi de tot felul, da' de ăştia caâe să sară pe fereastră, d-ăştia n-am, mă rog frumos!

KOCIKARIOV: Astea sunt prostii, nu-i deloc aşa, dau fuga după. el şi-l aduc înapoi (*Iese*.)

FIOKLA: Da, du-te, adu-l! Parcă nu ştii tu treaba petitoriei? Dacă ar fi fugit pe uşă, treacă-meargă, da' dacă mirele a şters-o pe fereastră, atunci ce mai vorbă? S-auzim de bine!

(*1832 – 1837*)

JUCĂTORII DE CĂRŢI

Sunt vechi povesti din vremi apuse1) o camerfi de han într-un oraş oarecare

SCENA I

Iharev intră însoţit de Alexei, slugă la han şi de Qavriuşka, servitorul său.

ALEXEI: Poftiţi, poftiţi, mă rog! Iaca un iatac liniştit, nici că se poate mai liniştit. N-ajunge niciun zgomot pân-aici.

IHAREV: Zgomot n-o fi ajungând, dar ceva săritori d-ăia, din arma cavaleriei, n-aveţi cumva?

ALEXEI: Adică binevoiţi să vorbiţi despre purici? Din partea asta, nicio grijă. Dacă vă pişcă vreun purice sau vreo ploşniţă, răspundem noi. Asta v-o dăm în scris.

IIIAREV: (*lui Gavriuşka.*) Du-te atunci şi dă jos boccelele din caleaşcă.

Gavriuşka iese

Da’ pe tine cum te cheamă?

ALEXEI: Alexei.

IHAREV: Ia ascultai (*Dându-şi importanţă.*) Spune-mi, cam cine locuieşte la voi?

ALEXEI: Păi, stau mulţi acuma. Aproape toate odăile-s ocupate. IHAREV: Da cine anume?

ALEXEI: Şvohnev Piotr Petrovici, colonelul Krughel, Stepan

Ivanovici Uteşitelnîi.

IHAREV: Cărţ» joacă?

ALEXEI: Păi, iaca, de şase nopţi joacă întruna.

IHAREV: Ţine două ruble. (*îi bagă rublele în mână.*)

ALEXEI: (*ploconindu-se*). Mulţumim cu plecăciune.

IHAREV: Las că-ţi mai dau eu.

ALEXEI: Mulţumim cu plecăciune.

IHAREV: Şi joacă numai între ei?

ALEXEI Nu. Deunăzi l-au lăsat lefter pe locotenentul Artunovski. Prinţului Şenkin i-au luat treizeci şi şase de mii. IHAREV: Mai ţine o bumaşcă de zece! Şi, de mă slujeşti cinstit, îţi mai dau. Ia spune, cărţile tu le-ai cumpărat?

ALEXEI: Nu. Le-au cumpărat dumnealor.

IHAREV: De la cine?

ALEXEI: De la un negustor de aici, unu* Vahrameikin. IHAREV: Minţi! Minţi, şmechere!

ALEXEI: Zău c-aşa-i!

IITAREV: Bine. Las' că vorbim noi mai târziu.

Gaariuşka aduce o casetă.

Pune-o aici. Acuma duceţi-vă de-mi pregătiţi de spălat şi de bărbierit.

Servitorii ies.

SCENA!

Ibarev singur, deschide caseta plină de pachete de cărţi de joc.

IHAREV: Ehei! Frumoase cărţi! Fiecare duzină face o avere!

Câtă trudă şi sudoare până le-am meşterit! Uşor de spus, da' şi acuma-mi mai joaca pe dinaintea ochilor blestematele de picăţele de pe dos. Dar în schimb, asta-i capital, nu glumă, îl poţi lăsa moştenire copiilor. Uite şi pacbeţelu* meu drag: o perlă, nu altceva! De aceea i-am şi dat un nume. Da, perla asta am botezat-o Adelaida Ivanovna. Vezi de mă slujeşte, drăguţă, aşa cum m-a slujit şi soră-ta şi câştigă-mi şi tu optzeci de mii de ruble! Când m-oi întoarce acasă la moşie, am să-ţi ridic un monument de marmoră. Ţi-l comand la Moscova. (*Auzind zgomot*,

închide în grabă caseta.)

SCENA III

Alexei şi Gavrâuşka aduc un hârdău de lemn, o cană şi un prosop.

IHAREV: Ce-i cu domnii ceia? Unde-s acuma? Acasă? în han? ALEXEI: Da. Acuma-s în sala a mare.

IHAREV: Ma duc să văd ce fel de oameni sunt. (*Iese*.)

SCENA IV Alexei şi Gavrâuşka

ALEXEI: Veniţi de departe?

GAVRÂUŞKA: Ia, de la Riazan.

ALEXEI: Sunteţi de-acolo din gubernie?

GAVRÂUŞKA: Nu, boierul meu şi cu mine suntem din Smolensk. ALEXEI: Aşa! Va să zică, moşia ţine de gubernia Smolensk? GAVRÂUŞKA: Nu numai de Smolensk. În gubernia Smolensk avem o sută de suflete şi-n Kaluga optzeci.

ALEXEI: Am înţeles. Moşia-i în amândouă guberniile. GAVRÂUŞKA: Da, în amândouă guberniile. Şi-avem la slugii

Pe Ignati, sufragiul; pe Pavluşka, care umbla mai înainte cu boierul; pe Gherasim, lacheul; pe Ivan, lacheu şi el; pe alt Ivan, vătaful la ogari; şi încă un Ivan, Ivan lăutarul. Apoi pe bucătarul Grigori, pe bucătarul Semion, pe Varuh grădinarul, pe Dementi vizitiul. C-aşa-i la noi!

SCENA V

Aceiaşi, Krughel şi Şvolwev intrând încetişor.

KRUGHEL: Zău că mă tem să nu ne găsească aici… ŞVOHNEV: Nicio grijă! îl ţine de vorbă Stepan Ivanovici.

(*Lui Alesei*), Du-te, frate, te cheamă jos!

Alexei iese. *Şvohnev se apropie repede de Gavrâuşka*

De unde-i boierul tău?

GAVRÂUŞKA: Acuma pică de la Riazan.

ŞVOHNEV: Moşier?

GAVRÂUŞKA: Moşier.

ŞVOHNEV: Joacă?

GAVRÂUŞKA: De zvântă!

ŞVOHNEV: Ţine mândreţea asta de bumaşcă! (*îi dă bumaşca.*) Şi-acuma dă-i drumu'!

GAVRIUŞKA: Da' nu mă spuneţi boierului?

KRUGHEL şi ŞVOHNEV: (*amândoi.*) Mormânt! N-avea teamă. ŞVOHNEV: Ia spune, cum stă acuma? E-n câştig, hai? GAVRIUŞKA: Pe colonelu* Cebotarev îl ştiţi?

ŞVOHNEV: Nu. Dar ce-i cu el?

GAVRIUŞKA: Acuma trei săptămâni, i-am luat optzeci de mii, bani peşin, apoi o caleaşca de Varşovia, mai apoi o casetă, pe urmă un covor şi, la urmă de tot, epoleţii de aur… Epoleţii i-am topit, numai aur curat am scos de şase sute de ruble.

ŞVOHNEV: (*uitându-se semnificativ la Krughel.*) Cum? Optzeci de mii!

Krughel clatină din cap

Crezi că-i ceva necurat aici? Asta o aflăm noi îndată. (*Lui Gavriuşka.*) I-ascultă, ce face boieru când stă acasă?

GAVRIUŞKA: Cum ce face? E ştiut ce face. Că-i doar boier şi-o duce bine: nu face nimic.

ŞVOHNEV: Minţi! Mă prind că nu lasă cărţile din mână! GAVRIUŞKA: Asta nu ştiu. Sunt cu boierul abia de două săptămâni. Înainte umbla cu dânsul Pavluşka. Mai avem încă un lacheu, Gherasim, apoi pe Ivan, care-i tot lacheu, alt Ivan, vătaful la ogari, încă un Ivan, lăutarul, pe Demenţi vizitiul, ba deunăzi, a mai luat boierul încă pe-un om din sat.

ŞVOHNEV: (*lui Krughel*). Crezi că le măsluieşte?

KRUGHEL: Se prea poate.

ŞVOHNEV: De încercat, tot îi încercăm noi!

Amândoi ies în grabă

SCENA VI

Govriuşka singur

GAVRIUŞKA: Şmecheri mai sunt boierii ăştia! Cum o fi, da’ pentru bumaşti le mulţumesc. Are să aibă Matriona de-o scufie şi dracii de copii turtă dulce! Ehei! Tare-mi place viaţa de hoinar! Mereu îţi pică câte ceva. De te trimite boierul după cumpărături, oricum, din fiecare iublă tot pui un grivenic în buzunar. Şi când te gândeşti ce trai duc pe lumea asta boierii! Unde vor, acolo zboară! Te plictiseşti la Smolensk, pleci la Riazan; nu-ţi mai place la Riazan, o tuleşti la Kazan; te-ai plictisit şi de Kazan, întinde-o la Iaroslav. Da’ pân-acuma n-am ajuns să ştiu care din oraşe-i mai cu moţ, mai ţivilizat. Riazan sau Kazan? Parcă ar fi Kazan, pentru că, vezi, acolo…

SCENA VII

Iharev, Gavriuşka, apoi Alexei

IHAREV: După câte-mi pare mie, nu-i mare scofală de capul lor. Da’ totuşi… mare chef aş avea să-i las lefteri! Doamne, doamne, straşnic chef aş mai avea să-i curăţ! Numai când mă gândesc şi-mi bate inima *l* (*la săpunul şi pămălufal, se aşază în faţa oglinzii şi începe să se bărbierească*.) Uite cum îmi tremură mâna. Nici nu mă pot bărbieri.

Intră Alexei

ALEXEI: Binevoiţi să mâncaţi?

IHAREV: Cum de nu, cum de nu! Adă apetitive pentru patru persoane: icre, batog de somon şi vreo patru sticle cu vin. (*Arătând spre Gavrâuşka*.) Şi dă-i numaidecât şi lui să îmbuce ceva.

ALEXEI: (*lui Gavrâuşka*). Pofteşte în bucătărie. Am pregătit acolo totu’ pentru dumneata.

Gavrâuşka iese

IHAREV: (*continuând să se radă*). Ascultă! încaltea, mult ţi-au dat?

ALEXEI: Cine?

IHAREV: Hai, nu te mai preface! Spune!

ALEXEI: Mda… pentru cât serviciu le-am făcut…

IHAREV: Cât? Cincizeci de ruble?

ALEXEI: Da, cincizeci.

IHAREV: De la mine, n-o să ai cincizeci. Uite colo, pe masă, ohârtie de-o sută. Ia-o! Ce, te tenii? Nu muşcă. Nu-ţi cer altceva decât să fii cinstit. Pricepi? Poţi cumpăra cărţile la Vahrameikin sau la alt negustor, nu mă priveşte! însă, uite, ai de la mine, pe deasupra, o duzină. (*Îi dă o duzină de pachete de cărţi de joc cu banderolele intacte*.) Mă-nţelegi?

ALEXEI: Cum să nu! Vă rog s-a veţi toată încrederea. La d-a Ide astea, ne pricepem.

IHAREV: Vezi de le-ascunde bine, ca nu cumva să te simtă sau să vadă ceva. (*Pune pămătuful şi săpunul la o parte şi se şterge cu prosopul*.)

A lexei iese

Bine-ar Îi, tare bine-ar fi! Trebuie să recunosc că straşnic chef aş avea să-i curăţ!

scena viii

Şvohnev, Krughel şi Stepan Ivanovici Uteşitelnîi care intră salutind

IHAREV: (*îi întâmpina*, *salutând şi el*). Vă rog să mă iertaţi. Odaia, cum vedeţi, nu-Pcineştie ce; patru scaune ş-atâta tot…

UTEŞITELNÂI: Să fie gazda bucuroasă de oaspeţi, că de altceva nu-i nevoie.

ŞVOHNEV: Casa fie cum o fi; oamenii, însă să fie de treabă. UTEŞITELNÂI: Asta-i drept. Eu unul n-aş putea trăi fără societate. (*Lui Krughel*.) îţi aminteşti, stimabile? Când am picat aici, eram singur-singurek închipuiţi-vă, niciun cunoscut. Stăteam în gazdă la o babă… O femeie, urâciunea pământului, tot spăla scara, iar un militar, flămând se vede, îi dădea târcoale… într-un cuvânt, mă plictiseam de moarte… Dintr-odată, soarta mi l-a scos în

cale pe dumnealui şi apoi l-am cunoscut din întâmplare şi pe dumnealui… Ce bucurie pe mine! Nu pot, nu pot sta măcar un ceas fără societate plăcută. Sunt gata să-mi deschid sufletul oricui…

KRUGHEL: Ăsta-i, frate, mai curând un cusur al tău decât o virtute. Tot ce-i prea mult, strică. Pesemne că nu o dată ai fost înşelat.

UTEŞITELNÂI: Oho, de câte ori. Şi aşa voi fi întotdeauna. Dar, cum spusei, nu-s în stare să tac. Spun tot.

KRUGHEL: De mă-ntrebaţi pe mine, nu pricep să fie cineva sincer faţă de oricine. Faţă de prieteni – asta-i altceva.

UTEŞITELNÂI: Aşa-i. Da' omul aparţine totuşi societăţii. KRUGHEL: Aparţine, da' nu întreg.

UTEŞITELNÂI: Ba da, întreg!

KRUGHEL: Ba nu, nu întreg!

UTEŞITELNÂI: Ba da, întreg!

KRUGHEL: Ba nu, nu întreg!

UTEŞITELNÂI: Ba da, întreg!

ŞVOHNEV: (*lui Uteşitelnîi*). Degeaba te cerţi, frăţioare, că n-ai dreptate.

UTEŞITELNÂI: (*înfuriindu-se*). Ba da şi o să ţi-o dovedesc. Asta-i o obligaţie… asta, asta, asta-i… asta-i o datorie… asta, asta, asta-i…

ŞVOHNEV: Poftim c-a luat-o razna! Nemaipomenit de iute om! Primele două vorbe care le spune le mai poţi pricepe, da', după asta, nu mai înţelegi nimic.

UTEŞITELNÂI: Nu pot, nu pot! Dacă-i vorba de obligaţie sau de datorie, uit de toate… De obicei, declar dinainte: „Domnilor, dacă vine vorba de aşa ceva, mă iertaţi, da' nu mai răspund de mine. Zău că nu mai răspund". Parcă-s beat. Simt cum se răscoleşte fierea în mine şi cum fierb.

IHAREV: (*aparte*). Mai las-o, amice! Cunoaştem noi d-ăia care s-aprind şi-şi ies din fire când aud de „obligaţii”. Ţi s-o fi răscolind fierea, dar nu în ocazii de astea. (*Tare.*) la spuneţi, domnilor! în loc să discutăm de obligaţii sfinte, n-ar fi mai bine să dăm un băncuşor?

Cât au stat de vorbă, pe masa au şi fost aduse apetitivele

UTEŞITELNÂI: Mă rog. Dacă nu jucaţi mare, de ce nu? KRUGHEL: Nu-s niciodată împotriva plăcerilor nevinovate. IHAREV: Te pomeneşti că-n şandramaua asta s-or găsi şi cărţi? ŞVOHNEV: Mai întrebi? Porunceşte numai!

IHAREV: Cărţi!

Alexei îşi face de lucru lângă masa de foc

Până una alta, domnilor, poftiţi, vă rog! (*Trece spre masă, arătând cu mina apetitivele.*) îmi pare că batogu nu-i grozav, da’ icrele merg.

ŞVOHNEV: (*bugând o bucată în gură*). Ba şi batogu* merge. KRUGHEL: (*cu acelaşi ton.*) Şi brânza-i bună. Icrele, iarăşi, nu-s rele.

ŞVOHNEV: (*lui Krughel*). Ţi-aminteşti de brânza aceea delicioasă pe care am mâncat-o acuma două săptămâni?

KRUGHEL: Da. N-am să uit cât oi trăi, brânza pe care am mâncal-o la Piotr Alexandrovici Alexandrov.

UTEŞITELNÂI: Ia spune, stimabile, când e bună brânza? Când, după ce-ai mâncat o dată, îţi dă ghies s-o iei de la capăt.

Iată adevăratul ei rost. Ca şi un priceput ofiţer cu cartiruirea, brânza pare a spune: „Poftiţi, domnilor, mai este loc!**

IHAREV: Poftiţi, domnilor, cărţile sunt pe masă!

UTEŞITELNÂI: (*apropiindu-se de masa de joc*). Ehei… de când n-am mai jucat! auzi, Şvohnev, să jucăm

cărţi… De câţi ani n-am mai…

IHAREV: (*aparte*). Mai las-o cu prefăcătoria!

UTEŞITELNÂI: Dai dumneata bancul?

IHAREV: Jucăm mic. Îmi daţi voie. Cinci sute de ruble în bancă* Cine taie? (*Dă cărţile*.)

Jocul începe. *Se aud exclamaţii*.

ŞVOHNEV: Patru, as – amândoi câte zece.

UTEŞITELNÂI: Dă-mi, frate, tot pachetul, să-mi aleg o carte pe norocul nevestei mareşalului nobilimii.

KRUGHEL: Îmi daţi voie să mai adaug un nouă?

UTEŞITELNÂI: Şvohnev, dă-mi creta. Adun şi scad. ŞVOHNEV: La dracu'! Parole!

UTEŞITELNÂI: Plus cinci ruble!

KRUGHEL: *Alandei* Daţi-mi voie să mă uit. În pachet mai trebuie să fie doi de trei.

UTEŞITELNÂI: (*sărind în sus*, *aparte*). Ce dracu'! E ceva aici care nu merge. Se vede că-s alte cărţi.

Jocul continuă

IHAREV: (*lui Krughel*). Daţi-mi voie: merg amândouă? KRUGHEL: Amândouă.

IHAREV: Nu plusezi?

KRUGHEL: Nu.

IHAREV: *Şvohnev*). Dar dumneata nu mizezi?

ŞVOHNEV: Daţi-mi voie să nu joc talia asta. (*Se scoală*, *se apropie grăbit de Uteşitelnîi şi-i spune repede*.) Dracu' să-l ia, frate! Scoate cărţile de dedesubt. Un trişor de mâna întâia!

UTEŞITELNÂI: (*agitai*). Atunci ne spălăm pe bot de cele optzeci de mii?

ŞVOHNEV: Păi, cum altfel? De… vreme ce tot nu i le putem lua.

UTEŞITELNÂI: Asta rămâne de văzut. Deocamdată, trebuie s-avem cu el o explicaţie.

ŞVOHNEV: Cum aşa?

UTEŞITELNÂI: Îi spunem tot pe şleau.

ŞVOHNEV: Nu văd scopul.

UTEŞITELNÂI: O să afli pe urmă. Deocamdată, haidem.

Se apropie amândoi de Iharev şi, în *acelaşi timp*, *îl bat pe umăr*, *fiecare dintr-o parte*

Nu mai strica muniţia degeaba!

IHAREV: (*tresărind*). Cum?

UTEŞITELNÂI: Ce mai tura-vura? Să nu recunoaştem noi pe unul de-ai noştri?

IHAREV: (*politicos*). Daţi-mi voie să vă întreb: în ce chip trebuie să tălmăcesc asta?

UTEŞITELNÂI: În cel mai simplu. Fără vorbe şi farafastâcuri. V-am văzut măiestria şi vă rog să ne credeţi că ştim să recunoaştem meritul. De aceea vă propunem din partea tovarăşilor noştri o alianţă prietenească. Uuindu-ne cunoştinţele şi capitalurile, avem putinţa să activăm cu mai mult succes decât fiecare de capul lui.

IHAREV: În ce măsură trebuie să cred în vorbele dumneavoastră?… UTEŞITELNÂI: În ce măsură? Sinceritate pentru sinceritate!

Recunoaştem de la început, în mod deschis, că ne-am înţeles să vă lefterim pentru că v-am luat drept un ageamiu. Dar ne dăm seama acum că dumneavoastră cunoaşteţi cele mai adânci taine ale jocului. Aşadar, vreţi să primiţi prietenia noastră?

IHAREV: Cum aş putea respinge o propunere atât de ispititoare? UTEŞITELNÂI: Dacă-i aşa, bai să ne dăm mâna.

Unul după altul, *îi strâng toţi mâna lui Iharev*

De-acum înainte, operăm împreună. Înlături cu prefăcătoria şi cu fasoanele! Poate îmi daţi voie să aflu de când aţi început să adânciţi cunoştinţele dumneavoastră în materia asta?

IHAREV: Recunosc că ea a alcătuit ţelul năzuinţelor mele de pe când eram tânăr de tot. Încă din şcoală. În timp ce profesorul explica lecţia, eu ascuns sub pupitru, dădeam banc colegilor mei.

UTEŞITELNÂI: Mi-am închipuit eu. N-ajungi la asemenea măiestrie, dacă n-ai practicat meseria asta din frageda tinereţe. Mai ţii minte, Şvohnev, pe copilul ăla minune?

IHAREV: Care copil?

UTEŞITE ÎN îi la povesteşte, Şvohnev!

ŞVOHNEV: Un eveniment ca ăsta nu se uită niciodată. Andrei Ivanovici Piatkin, ginerele dumisale, (*îl arată pe Uteşitelnîi*). Îmi spune într-o zi: „Şvohnev, vrei să vezi o minunăţie? Un băiat de unsprezece ani, fiul lui Ivan Miliailovici Kubâşev, care măsluieşte cărţile cu o măiestrie ce întrece orice jucător. Mergi în judeţul Tetiuşevski şi-ai să vezi”. Drept să vă spun, m-am repezit numaidecât în judeţul Tetiuşevski. Ajuns acolo, am întrebat de satul lui Ivan Mihailovici Kubâşev şi m-am dus de-a dreptul la el. Am spus că vreau să-l văd pe Ivan Mihailovici, Mi-a ieşit. Înainte un om de-o vârstă respectabilă. I-am arătat cine sunt şi-am adăugat: „Mă iertaţi: am auzit că dumnezeu v-a blagoslovit c-un băiat cum nu sunt doi pe lume”. „Da, recunosc şi eu”, răspunde el (şi ce mi-a plăcut, mă înţelegeţi, e că mi-a spus-o aşa, de-a dreptu, fără codeli şi fără să facă pe grozavul). „Da, adaugă el, întocmai, şi cu toate că-s tatăl lui şi nu şade bine să-mi laud odrasla, baia tu e în adevăr o minune… Mişa! strigă tatăl, vino aici şi arată musafirului ce ştii!” Ei, şi a venit băiatu’* ia, un copil, nu-mi ajungea măcar la umăr, iar în priviri nimic deosebit. Începu să dea cărţile – şi m-a zăpăcit, nu altceva! întrecea orice închipuire!

IHAREV: Adevărat că nu se putea observa nimic?

ŞVOHNEV: Nimic. Nici urma! Şi-am fost doar cu ochii

în patru. IHAREV: Nemaipomenit!

UTEŞITELNÂI: Fenomenal! Fenomenal!

IHAREV: Şi când mă gândesc că, afară de asta, mai ai nevoie de cunoştinţe bazate pe agerimea ochiului şi mai trebuie să studiezi cu atenţie şi dosul cărţilor…

UTEŞITELNÂI; Chestia e depăşită demult. A ieşit cu totul din uz să te mai iei după picăţele şi însemnări făcute pe dosul cărţilor. Acuma oamenii se străduiesc să studieze cheia.

IHAREV: Adică cheia desenului?

UTEŞITELNÂI: Da, cheia desenului de pe dosul cărţilor. Într-un oraşân care anume nu vă pot spune – trăieşte un băr

bat onorabil, care nu se ocupă cu nimic altceva decât cu asta. În fiecare an, primeşte de la Moscova câteva sute de pachete de cărţi – de la cine anume, asta-i mare secret. Toată treaba lui este să deosebească desenul de pe fiecare carte şi să trimită numai cheia, adică cum e dispus desenul. Aşa-i dispus, de pildă, desenul la cutare carte, aşa la cutare, aşa la cutare. Şi, pentru asta, primeşte cinci mii de ruble pe an, bani peşin.

IHAREV: Păi, ăsta-i lucru foarte însemnat.

UTEŞITELNÂI: Da. De altfel, aşa şi trebuie să fie. Asta-i ceea ce se cheamă în economia politică diviziunea muncii. La fel c-un caretaş: doar n-o să facă el toată careta singur! împarte lucrul cu fierarul, cu tapiţerul. Altfel, nu i-ar ajunge o viaţă de om!

IHAREV: Îmi permiteţi să vă pun o întrebare? Cum aţi procedat până acum ca să puneţi în circulaţie pachetele? Pentru că nu întotdeauna poţi mitui servitorii.

UTEŞITELNÂI: Doamne fereşte? Dă-i şi primejdios! Asta ar însemna câteodată să te dai singur legat de mâini şi de picioare! Noi procedăm altfel. Iată cum am făcut odată: un agent de-al nostru vine la un iarmaroc şi trage la

un ban, unde se dă drept negustor. Gheretă n-a avut încă vreme să închirieze, iar sipetele şi baloturile le mai ţine în odaie. Stă la ban, mănâncă, bea, benchetuieşte pe datorie şi, dintr-odată, dispare, nu se ştie unde, fără să fi plătit, Stăpânul hanului răscoleşte prin odaie şi dă de-un balot. Când îl desface, găseşte o sută de duzini de pachete de cărţi. Le vinde bineînţeles numaidecât la licitaţie. Le dă cu o rublă mai ieftin şi cât ai clipi, negustorii i le-au şi rupt din mâini. În patru zile, tot oraşul era curăţat!

IHAREV: Foarte dibaci!

ŞVOHNEV: Da' ailaltă, cu moşierul?!

IHAREV: Ce-a fost cu moşierul?

UTEŞITELNÂI: Şi treaba asta am scos-o binişor la capăt! Nu ştiu dacă dumneata îl cunoşti pe moşierul Arbadie Andreevici Dergunov. Om foarte bogat, joacă frumos şi-i de o cinste fără de cusur. De trişat, mă înţelegi, nu era niciun chip. Observa tot. Şi musafirii lui – toţi nobili, oameni cu creştere; casa – un palat; moşia, grădinile – toate după tipicul inglezesc. Într-un cuvânt: un adevărat boier rus în cel mai deplin înţeles al cuvântului. Eram de trei zile acolo. Cum să punem treaba pe roate? Pur şi simplu, imposibil. Până la urmă, am găsit clenciul, într-o dimineaţă, trece în goană, chiar prin faţa curţii, o telegă trasă de trei cai. În telegă, câţiva flăcăi, beţi turtă, cântând cât îi ţinea gura şi gonind de mama focului. Bineînţeles că toată slugărimea a ieşit să vadă asemenea privelişte. Cască gura, râd şi, deodată, bagă de seamă că a căzut ceva din telegă. Toţi dau fuga şi, când colo, un geamantan. Strigă şi fac cu mâna: „Opriţi!" Aş!... Nu-i aude nimeni. Flăcăii se tot duc şi pe drum nu rămâne decât colbul! Au deschis geamantanul şi au dat de nişte albituri, ceva haine, două sute de ruble şi vreo patruzeci de duzini de pachete de cărţi. Ei, fireşte că banii i-au împărţit între ei, iar cărţile au ajuns pe mesele de joc ale boierului... A doua zi, spre

seară, toţi, atât gazda cât şi musafirii, rămăseseră fără o copeică în buzunar, şi bancul se termină.

IHAREV: Foarte dibaci! Oamenii numesc asta exeroclierie sau mai ştiu eu cum. În realitate, este însă un rafinament al minţii, o dezvoltare deosebită a inteligenţei!

UTEŞITELNÂI: Oamenii nu înţeleg ce-i jocul de cărţi. La joc, nu încap menajamente. Nu te uiţi la nimic. Poate sta alături de mine şi tată-meu: îl curăţ! De ce s-a aşezat la joc? Toţi o apă şi-un pământ!

IHAREV: Tocmai asta n-o înţelege nimeni: că jucătorul poate fi omul cel mai plin de virtuţi. Cunosc pe cineva care are înclinaţii pentru trişat şi pentru tot ce vreţi, dar e în stare să dea până şi ultima copeica unui cerşetor. Totuşi, nu refuză niciodată să se unească cu alţi doi împotriva unui al patrulea ca să-l lase fără cămaşă. Ei, domnilor, pentru că-i vorba de sinceritate, am să vă arăt un lucru extraordinar. Ştiţi oare ce înseamnă un pachet de adunătură din care să poţi ghici chiar de la distanţă fiecare carte?

UTEŞITELNÂI: Asta o ştiu şi eu, dar poate-n alt fel.

IHAREV: Mă pot lăuda că un pachet la fel nu se află nicăieri în lume! Am muncit la el aproape jumătate de an. După asta, n-am putut suferi lumina zilei timp de două săptămâni. Doctorul se temea să n-am ceva la ochi. (*Scoate un pachet din casetă.*) Iată-l! în schimb, să nu vă fie cu supărare dacă poartă un nume omenesc.

UTEŞITELNÂI: Cum… un nume omenesc?

IHAREV: Adelaida Ivanovna.

UTEŞITELNÂI: (*zâmtând, ironic*). Auzi, Şvohnev? Uite o idee nouă! Să dai unui pachet de cărţi numele de Adelaida Ivanovna! Găsesc că e foarte spiritual.

ŞVOHNEV: Adelaida Ivanovna… Foarte bine! Minunat! UTEŞITELNÂI: Adelaida Ivanovna… Şi încă nemţoaică! auzi.

Krughel? Asta nevastă pentru tine!

KRUGHEL: Ce fel de neamţ mai sunt eu? Bunicu-meu era neamţ, da’ nemţeşte nu ştia nici el.

UTEŞITELNÂI: (*examinând pachetul*). Da. Ce-i drept, niciun fel de semne… Un adevărat juvaier! Adevărat că puteţi ghici de la distanţă orice carte?

IHAREV: Îmi daţi voie să mă aşez la cinci paşi de dumneavoastră şi să vă spun de acolo orice carte? De greşesc cumva, sunt gata să plătesc două mii de ruble.

UTEŞITELNÂI: Ei „ce carte-i asta?

IHAREV: Şapte.

UTEŞITELNÂI: Exact! Dar asta ce-i?

IHAREV: Valet.

UTEŞITELNÂI: Ei, drăcie! Aşa-i. Da’ asta?

IHAREV: Trei.

UTEŞITELNÂI: Nemaipomenit!

KRUGHEL: (*ridica din umeri*). Nemaipomenit!

ŞVOHNEV: Nemaipomenit!

UTEŞITELNÂI: Daţi-mi voie să le mai văd o dată. (*Le examinează iar.*) Uimitore şmecherie. Merită s-o cheme Adelaida! Dar îngăduiţi-mi să vă atrag atenţia că sistemu-i greu de întrebuinţat. Doar cu un partener foarte neexperimentat, de vreme ce chiar tu trebuie să înlocuieşti pachetul!

IHAREV: Păi, asta nu se face decât atunci când jocu-i în toi, când fierbinţeala partidei a crescut într-atât, încât şi cel mai dibaci jucător devine neliniştit. Ajunge ca omul să-şi iasă puţin din fire, ca să poţi face cu el ce vrei. Ştiţi şi dumneavoastră că şi celor mai buni jucători li se întâmplă ceea ce se cheamă s-o ia razna. După două zile şi două nopţi de joc neîntrerupt, nedormiţi, o iau razna şi gata! La un joc de noroc, reuşesc întotdeauna să schimb pachetul. Vă rog să credeţi că tot meşteşugul e să rămân calm când celălalt se aprinde. CST priveşte mijloacele să zăpăceşti

atenţia cuiva, ele sunt mii. Legaţi-vă de unul din ponţi şi spuneţi-i că n-a înscris exact: ochii tuturor se vor întoarce spre el, iar între timp pachetul a şi fost înlocuit.

UTEŞITELNÂI: Văd prin urmare că, în afară de măiestrie, mai aveţi şi însuşirea de a vă păstra sângele rece. Asta-i mare lucru! Prietenia dumneavoastră a devenit acum pentru noi şi mai preţioasă. Şi-acuma, hai să lăsăm fasoanele şi eticheta de prisos şi să ne tutuim.

IHAREV: Trebuia s-o facem mai demult!

UTEŞITELNÂI: Băiete, şampanie! în cinstea alianţei noastre! IHAREV: Pentru aşa ceva, face să bem!

ŞVOHNEV: Domnilor, ne-am adunat aici pentru isprăvi mari. Suntem puternici, toate armele-s în mâna noastră. Numai un singur lucru ne lipseşte…

IIIAREV: Ne lipseşte numai fortăreaţa pe care s-o asedâem. Asta-i nenorocirea.

UTEŞITELNÂI: Ce să-i faci? Deocamdată, inamicul nu se arată!(*Se uită cu luare aminte la Şvohnev.*) Ce-i? După mutră, ai vrea parcă să spui că există totuşi un inamic!

ŞVOHNEV: Există, dar… (*Se opreşte.*)

UTEŞITELNÂI: Ştiu la cine te gândeşti.

IHAREV: (*cu vioiciune*). La cine, la cine7 Cine-I acela? UTEŞITELNÂI: Ei, fleacuri! îşi închipuie prostii! Uite ce e:

la hanul ăsta se află în trecere un moşier, un oarecare Mihail Alexandrovici Glov. Da’ ce să mai vorbim de el când nu joacă deloc!!! Ne-am bătut destul capul… De-o lună de când îi tot dau târcoale; am ajuns prieteni, a căpătat încredere în mine, dar tot n-am făcut nimic.

IHAREV: la ascultă, n-aş putea să-l văd şi eu? Mai ştii? Poate

UTEŞITELNÂI: Îţi spun dinainte că orice trudă e cu totul zadarnică.

IHAREV: Ce pierdem, dacă mai încercăm… Să mai

încercăm o dată…

ŞVOHNEV: Ascultă, a dă-l cel puţin aici! Nu izbutim? … Mai stăm de vorbă! De ce n-am încerca?…

UTEŞITELNÂI: Mă rog! De costat, tot nu mă costă nimic. Vi-l aduc!

IHAREV: Adă-l, te rog, chiar acuma!

UTEŞITELNÂI: Bine, bine! (*lese*.)

SCENA IX

Aceiaşi, afară de Uteşitelnîi

IIIAREV: Mai ştii? Câteodată ceva pare absolut cu neputinţă şi… ŞVOHNEV: Sunt de aceeaşi părere. Doar n-avem de-a face cu un zeu, ci tot c-un om! Iar omu-i om. Azi nu, mâine nu, poimâine iarăşi nu. Dar de-l toci bine la cap, a patra zi spune „da”! Vezi câteodată pp unul care se preface că nu-i nimic de făcut cu el! Când te uiţi mai de aproape, vezi pur şi simplu că te-ai speriat degeaba.

KRUGHEL: Ei, cu ăsta nu-i tocmai aşa.

IHAREV: Ah, de-ar veni numai!… N-o să credeţi ce sete mi-e să mă aştern pe lucru! Trebuie să ştiţi că-i o lună încheiată de când am câştigat cele optzeci de mii de la colonelul Cebotarev. De atunci, de-o lună întreagă, n-am mai meşterit nimic. Nici nu vă închipuiţi cum mă plictisesc acum. Mă plictisesc, mă plictisesc de moarte!

ŞVOHNEV; înţeleg starea dumitale. E aceeaşi cu a unui comandant de oşti. Cum se poate simţi el bine în timp de pace? Ăsta-i, stimabile, pur şi simplu un antract fatal. O ştiu din păţite: cu aşa ceva, nu-i de glumit.

IHAREV: Mă crezi? M-apucă câte un dor că, dacă-ar pune cineva chiar şi cinci ruble în bancă, tot aş fi gata să m-aşez la joc.

ŞVOHNEV: Bineînţeles! Aşa pierd câteodată la cărţi cei mai buni jucători. N-au ce face, se plictisesc, au ghinionul să dea peste vreun sărac lipit pământului şi pierd ca proştii.

IHAREV: Şi Glov ăsta-i bogat?

KRUGHEL: Bani are destui! Ţărani pare să aibă cam o mie de suflete.

IHAREV: Ei, drace! Hai să-l îmbătăm! Să spun s-aducă şampanie? ŞVOHNEV: Nu ia în gură nici picătură!

IHAREV: Atunci, ce e de făcut? Cum îl momim? Eu aş crede că… Ştiţi, jocul ispiteşte. Uite, mă prind că dacă s-aşază să chibiţeze, n-are să poată răbda să nu joace.

ŞVOHNEV: Să-ncercăm! Facem aici deoparte, cu Krughel, un joc mic de tot. Numai vedeţi să nu-i daţi cumva prea multă atenţie. Bătrânii-s bănuitori.

Se aşază la o parte cu cărţile

SCENA x

Aceiaşi Uteşitelnîi şi Mihail Alexandrovici Glov, om de o vârstă respectai» ilă.

UTEŞITELNÂI: Uite, Iharev, îţi recomand pe Mihail Alexandrovici Glov.

IHAREV: Recunosc ca demult râvnesc la această cinste. Cum locuim în acelaşi han…

GLOV: Îmi pare foarte bine şi mie să vă cunosc. Păcat numai c5 s-a întâmplat tocmai acuma când sunt gata de plecare…

IHAREV: (*îi dă un scaun*). Vă rog cu respect, staţi jos… Sunteţi demult aici în oraş?

Uteşitelnîi, Şvohnev şi Krughel se sfătuiesc în şoaptă

GLOV: Ebei, tătucule, tare mi-e lehamite de târgul ăsta. M-aş bucura din toată inima să scap cât mai repede de-aici.

IHAREV: Şi ce? Vă reţin treburi?

GLOV: Treburi, treburi. Mare bucluc şi cu treburile acestea! IHAREV: Aveţi, se vede, un proces?

GLOV: Nu, slavă domnului, procese n-am, dar am şi aşa destule încurcături. Îmi mărit fata, tătucule, o fată de opt şpe ani. Înţelegi dumneata situaţia mea de părinte? Am

venit după tot felul de cumpărături, şi, mai cu seamă, să-mi ipotechez moşia. Afacerea e ca şi isprăvită, dar pân-acuma nu-s bani la credit. Îmi pierd vremea degeaba.

IIIAREV: Îmi daţi voie să vă întreb: pentru ce sumă aţi ipotecat moşia?

GLOV: Pentru două sute de mii. Zilele astea, trebuia să-i primesc, dar văd că treaba se tot lungeşte. Mi s-a făcut lehamite de când tot stau aici. Vezi că am lăsat acasă toate baltă, ca pentru o lipsă scurtă. Fata-i logoditâ... Toate treburile aşteaptă... Aşa că m-am hotărât s-o iau din loc.

IHAREV: Cum aga? Şi nici banii nu mai vreţi să-i încasaţi? GLOV: Ce să-i faci, tătucule? Gândeşte-te la situaţia mea: de-o lună nu mi-am văzut nevasta şi copiii. Şi nici măcar scrisori nu mai primesc; dumnezeu ştie ce-i p-acolo! Las toată afacerea pe mâna băiatului care rămâne aici. M-am plictisit de când mă tot ţin de ea. (*Adresându-se lui Şvohnev şi lui Krughel.*) Dar dumneavoastră, domnilor, ce mai faceţi? Parcă vă ocupaţi cu ceva?... Nu cumva vă stingheresc?

KRUGHEL: Fleacuri! Uite aşa, n-aveam ce face şi ne-am pus b joc.

GLOV: Parc-ar fi ceva care seamănă a băncuşor?

ŞVOHNEV: Ce, ăsta-i banc? Jucăm şi noi pe copeici, aşa, ca să ne trecem timpul.

GLOV: Ebei, domnilor, sunteţi tineri! Ascultaţi şi pe-un om bătrân. Desigur că nu faceţi aicea niciun rău, doar aşa, mai mult ca să vă treacă vremea. Şi apoi, la un joc pe copeici, nu poţi pierde mare lucru. Toate-s bune, totuşi... Ehei, am jucat şi eu, domnilor, şi ştiu multe, le-am încercat pe pielea mea. Toate în lume încep de la un fleac, iar când te uiţi, jocul mic s-a şi făcut mare.

ŞVOHNEV: *Iharev*). Iar s-a pornit babalâcul cu ale lui!...

(*Lui Glov.*) Păi vezi, dumneata, din ţânţar faci

armăsar. Aşa fac de obicei oamenii bătrâni.

GLOV: Da’ nu-s încă chiar aşa de bătrân. Ce spun, o spun din experienţă.

ŞVOHNEV: Nu vorbesc de dumneata. În general, dacă vreun bătrân se arde, crede morţiş că şi altuia are să i se întâmple la fel. Dacă, mergând pe drum, cască gura şi aluneca pe un gheţuş, strigă în gura mare să nu mai treacă nimeni pe acolo, fiindcă-i un gheţuş într-un loc şi au să alunece toţi. Dar nu ţine-n seamă că altul poate că se uită unde pune piciorul şi nici nu i-s tălpile lunecoase. Bătrânii nu înţeleg aşa ceva. Dacă-l muşca pe altul un câine în stradă apoi toţi câinii muşcă, şi de aceea, nu mai trebuie să iasă nimeni din casă.

GLOV: Aşa-i, tătucule. Într-o privinţă-i drept că bătrânii au cusurul ăsta. Dar nici tinerii nu-s mai breji. Prea o iau la trap. [ar când te uiţi, şi-au şi rupt gâtul.

ŞVOHNEV: Asta-i că la noi nu-i cale de mijloc, nu-s decât extreme. Tinerii îşi fac de cap în aşa bal, încât ajung nesuferiţi, iar la bătrâneţe se schimbă în făţarnici, adică la fel de nesuferiţi.

GLOV: Aşa de proastă părere ai despre bătrâni?

ŞVOHNEV: Să mă ierţi! Nicio părere proastă: ăsta-i adevărul şi atâta tot!

IHAREV: Dă-mi voie să-ţi spun: părerea ta e cam aspră… UTEŞITELNÂI: În privinţa cărţilor, sunt cu totul de părerea lui

Mihail Alexandrovici. Am jucat şi eu; am jucat mult şi am jucat mare. Dar, slavă domnului, m-am lăsat pentru totdeauna. Şi nu pentru că aş fi pierdut sau că am avut tăria să nu mai joc. Credeţi-mă, asta încă n-ar însenina nimic. Nu-i atâta că pierzi, cât e de însemnată liniştea sufletească. Orice s-ar spune, dar numai emoţia pe care o dă jocul şi încă ajunge să ne scurteze simţitor viaţa.

GLOV: Aşa-i, tătucule, zău, c-aşa-i. Ce judecată

înţeleaptă! Dă-mi voie să-ţi pun o întrebare poate nelalocul ei: de când mă bucur de cinstea cunoştinţei dumitale, până acum încă nu ştiu…

LTEŞITELNÂI; Şi ce-ai vrea să ştii?

GLOV: Dă-mi voie să te întreb, deşi chestiunea e cam gingaşă: citi ani ai?

UTEŞITELNÂI: Treizeci şi nouă.

GLOV: Închipuiţi-vă! Ce-s treizeci şi nouă de ani? Eşti încă un om tânăr. Ce-ar fi dacă la noi în Rusia ar fi mai mulţi de vârsta dumitale care să judece atât de înţelept? Doamne-dumnezeule, ce-ar mai fi! Ar fi veacul de aur, raiul pe pământ, nu altceva! Zău că mulţumesc sorţii care m-a făcut să te cunosc.

IHAREV: Vă rog să mă credeţi că şi eu împărtăşesc părerea dumnealui. N-aşda voie tinerilor nici măcar să ia cărţile în mână. Dar oameni în toată firea de ce nu s-ar distra, de ce n-ar petrece cât de cât? Un bătrân venerabil, de pildă, oare nu se mai cuvine să danseze?

GLOV: Aşa-i. Asta-i drept. Dar vă rog să mă credeţi că în viaţă sunt atâtea bucurii, atâtea îndatoriri aşa-zise sfinte. Ebei, domnilor, ascultaţi pe un om bătrân. Nu se dovedeşte pentru om lucru mai bun decât viaţa de casă, în sânul familiei. Afară de asta, tot ce te înconjoară nu-i decât zăpăceală, zău, zăpăceală! Dar adevărata fericire n-aţi gustat-o încă. Uite, eu – mă credeţi? – mă topesc de nerăbdare să-i revăd pe-ai mei… Zău. Numai când mi-o închipui pe fata mea cum are să mi se arunce de gât şi are să-mi spună: „Tataie, dragă tataie” şi băiatul care trebuie să fi venit de la liceu… Nu l-am văzut de jumătate de an. Nici n-am cuvinte se va spun ce rău mă simt, zău aşa! După asta, nici că-ţi mai vine să te uiţi la cărţi.

IHAREV: Dar de ce amestecaţi sentimentele părinteşti cu cărţile? Sentimentele de tată sunt una, iar cărţile alta…

ALEXEI: (*intră şi se adresează lui Glov*). Servitorul domniei voastre întreabă ce să facă cu geamantanele: să le ducă jos? Trăsura aşteaptă.

GLOV: Iaca vin. Mă iertaţi, domnilor, vă las pentru o clipă. (*Iese.*)

SCENA XI

Şvohnev, Iharev, Krughel, Uteşitelnîi

IHAREV: Nu mai este nicio nădejde!

UTEŞITELNÂI: V-am spus de mai înainte. Nu înţeleg cum de nu vă puteţi da seama cu ce oameni aveţi de-a iacei Ajunge să te uiţi numai la el ca să vezi că nu-i chip să-l faci să joace.

*

IHAREV: Ar trebui totuşi să ne ţinem de capul lui cum trebuie. Ce te-a apucat să-i baţi în struna... tocmai tu...?

UTEŞITELNÂI: Apoi altfel nu se poate, frate. Cu oameni d intrăştia, trebuie să te porţi cu dibăcie; altfel, îşi dau seama nu.

maidecât că ţi-ai pus în gând să-i leftereşti.

IHAREV: Ei şi cu ce te-ai ales? Tot vrea să plece.

UTEŞITELNÂI: Un pic de răbdare! Partida nu-i încă pierdută?

SC EN A X II Aceiaşi şi Glov

GLOV: Vă mulţumesc, domnilor, pentru plăcerea de a vă fi cunoscut. Păcat numai că s-a întâmplat tocmai înaintea plecării mele. Dar – cine ştie? – poate dă dumnezeu şi ne mai întâlnim undeva...

ŞVOHNEV: Asta-i fără doar şi poate. Cei ce bat drumurile, se mai întâlnesc. Numai de-o vrea soarta!

GLOV: Zău că-i tocmai cum spuil De ne e scris, ne întâlnim chiar mâine. Perfect adevărat! Rămâneţi cu bine, domnilor. Vă mulţumesc din suflet. Iar dumitale, Stepan Ivanovici, îţi rămân foarte îndatorat. Sincer îţi spun, mi-ai

îndulcit singurătatea.

UTEŞITELNÂI: Vai de mine, n-ai pentru ce! Am făcut şi eu ce-am putut.

GLOV: Ei, dacă eşti chiar aşa de drăguţ, mai fă-mi, te rog, un bine. Pot să-ndrăznesc?

UTEŞITELNÂI: Despre ce-i vorba? Spune. Sunt gata să fac orice. GLOV: Linişteşte pe un bătrân părinte.

UTEŞITELNÂI: Şi cum anume?

GLOV: Îmi las aici băiatul, pe Saşa al meu. Minunat băiat şi bun la suflet. Totuşi, încă nu te poţi bizui pe el. Are douăzeci şi doi de ani. Ei, asta-i vârstă? Aproape un copil… A isprăvit şcoala şi nu vrea să audă de nimic altceva decât de husari. Eu îi spun: „Eşti prea tânăr, Saşa, mai aşteaptă, uită-te mai întâi în jurul tău. Ce să cauţi tu la husari? De unde ştii, poate ai aptitudini civile? Nici n-ai văzut încă lumea… mai ai timp berechet!…” Parcă nu ştiţi şi dumneavoastră cum îi firea omului tânăr! Capul fie numai la husari, la toată strălucirea aia, la fireturi, tunici cu găetane… Ce să-i faci? În privinţa asta, nu-i chip să-l struneşti… Stepan Ivanovici, fii aşa de drăguţ, tătucule! Băiatul rămâne acum singur. L7 am însărcinat cu câteva treburi şi, cum e tânăr, câte nu i se pot întâmpla! mai ştii? Să nu-l înşele cumva cinovnicii ceia de la credit. Ia-l sub oblăduirea dumitale, supraveghează-l,sinu-l lăsa să facă prostii. Fii aşa de bun, tătucule! (*Îi apucă amândouă mâinile.*)

UTEŞITELNÂI: Mă rog, mă rog. Am să fac pentru dânsul tot ce poate face un tată pentru copilul lui.

GLOV: Ah, tătucule! (*Anundoi se îmbrăţişează şi se sărută.*) Zău, cum se cunoaşte omul bun la suflet. Să te răsplătească dumnezeu pentru toate. La revedere! Rămâneţi cu bine, domnilor!

IIIAREV: La revedere! Drum bun!

ŞVOHNEV: Să-i găseşti sănătoşi pe cei de-acasă!

GLOV: Vă mulţumesc, domnilor.

UTEŞITELNÂI: Eu am să te petrec totuşi până la caleaşcă ş-am să te ajut să te urci.

GLOV: Ab, tătucule, ce om de treabă eşti!

Ies amândoi

SCENA XIII Şvohnev, Krughel, Iharev

IHAREV: A zburat pasărea!

ŞVOHNEV: Da, de-aici aveai cu ce să te alegi!

IHAREV: Vă mărturisesc că atunci când a rostit: două sute de mii, mi-a trecut un junghi prin inimă.

KRUGHEL: La aşa sumă, e plăcut chiar numai să visezi. IHAREV: Când te gândeşti câţi bani se irosesc degeaba, absolut fără niciun folos. Şi ce-are să fie când o pune mâna pe cele două sute de mii? Au să meargă toate pe cârpe şi pe zorzoane…

ŞVOHNEV: Pe nişte porcarii, pe nişte nimicuri.

IHAREV: Sigur c-aga e! Dar câţi bani nu se pierd pe lume, fiindcă nu circula! Câte capitaluri moarte nu zac prin bănci, adevărate leşuri! Zău că te-apucă mila! Nici n-aş vrea să am mai mult decât banii care zac la Consiliul de tutelă.

ŞVOHNEV: Eu m-aş împăca şi cu jumătate.

KRUGHEL: Ba eu m-aş mulţumi şi cu-n sfert.

ŞVOHNEV: Nu minţi, nea ni ţule, c-ai vrea mai mult. KRUGHEL: Ca om cinstit ce sunt…

ŞVOHNEV: Te lauzi!

SCENA XIV

Aceiaşi şi Uteşitelnîi care intră grăbit, cu aerul voios.

UTEŞITELNÂI: Nu-i nicio pagubă, nicio pagubă, domnilor! A plecat – dracu’ să-l ia! Cu atât mai bine! A rămas băiatul! Glov i-a lăsat o procură care-i dă dreptul să primească banii de la credit şi m-a rugat să supraveghez eu totul. Băiatul… halal băiat! Vrea cu orice preţ să intre la husari! Al nostru e. Mă şi reped să-l aduc încoace! (*Iese* în

fugă.)

scena xv Şvohnev, Krughel, Iharev

IHAREV: Straşnic om Uteşitelnîi asta!

ŞVOHNEV: Bravo! Afacerea ia o întorsătură favorabilă.

7 o fi *îşi freacă mâinile de bucurie*.

IHAREV: Halal de Uteşitelnîi! Acum abia înţeleg de ce-l tot peria pe Glov şi-i bătea în strună. Da, cât de subţire şi de îndemânatic le-a întors!

ŞVOHNEV: Are un talent nemaipomenit!

KRUGHEL: Capacităţi extraordinare!

IHAREV: Mărturisesc că atunci când bătrânul a spus că-şi lasă băiatul aici, mi-a trecut şi mie prin cap acelaşi gând, dar numai aşa, ca un fulger… Pe când el… numaidecât… Ce agerime!

ŞVOHNEV: Ehei, şi încă nu-l cunoşti îndeajuns!

SCENA XVI

Aceiaşi, Uteşitelnîi şi Glov Alexandr Mihailovici junior

UTEŞITELNÂI: Vă recomand, domnilor, pe Alexandr Mihailovici Glov, un prieten minunat. Ar &taţi-i, vă rog, aceeaşi dragoste ca şi mie.

ŞVOHNEV: Foarte încântat… (îi *strânge mâna*).

IHAREV: Cunoştinţa cu dumneavoastră ne…

KRUGHEL: Daţi-mi voie. să vă primim în braţele noastre… GLOV: Domnilor, sunt…

UTEŞITELNÂI: Lasă fasoanele, zău, lasă-le, te rog! Domnilor, egalitate înainte de toate! Vezi, Glov, suntem aici între prieteni. S-o dăm dracului de etichetă. Hai să ne tutuim!

ŞVOHNEV: Chiar aşa: să ne tutuim!

GLOV: Fie! Să ne tutuim! (*Da mâna cu toţi.*)

UTEŞITELNÂI: Aşa. Bravo! Băiete, şampanie! Aţi băgat de seamă, domnilor, că de pe acum are ceva de husar? Să ştii că taică-tu – ca să nu spunem un cuvânt urât

– este un mare dobitoc! Mă ierţi – doar ne tutuim! Cum de i-a trecut prin cap ca un băiat ca ăsta să zgârie hârtie într-o cancelarie? Ia spune, frate, mult mai trece până se mărită soră-ta?

GLOV: Lua-o-ar dracu’ cu nunta ci cu tot! Mi-e ciudă că din cauza ci m-a ţinut tata trei luni la ţară.

UTEŞITELNÂI: l-ascultă! Soră-ta-i frumoasă?

GLOV: Şi încă ce frumoasă!… De nu era sora mea, n-o lăsam eu în pace.

UTEŞITELNÂI: Bravo, bravo, Iiusarule! Numaidecât se vede în el husarul… I-ascultă, m-ai ajuta de-ar fi s-o răpesc?

GLOV: De ce nu? Sigur că ţi-aş ajuta.

UTEŞITELNÂI: Bravo, busarule! Ei, drace! Uite ce înseamnă un adevărat husar! Şampanie! Hotărât că-i pe gustul meu! îmi plac oameni de-aceştia, deschişi. Vino, sufleţelule, să te-mbrăţişez.

ŞVOHNEV: Lasă-mă să-l îmbrăţişez şi eu. (*îl îmbrăţişează.*) IHAREV: Hai să-l îmbrăţişez şi eu. (*îl îmbrăţişează.*) KRUGHEL: Dacă-i aşa, bai şi eu. (*îl îmbrăţişează.*)

Alexei aduce o sticlă, ţinând cu degetul dopul, care pocneşte şi sare în tavan. Umple cupele.

UTEŞITELNÂI: Domnilor, în sănătatea viitorului iuncăr de husari! S-ajungă cel dintâi viteaz, cel dintâi curtezan, cel dintâi beţivan, cel dintâi… într-un cuvânt, să ajungă tot ce vrea!

TOŢI: S-ajungă tot ce-o vrea! (*Toţi beau.*)

GLOV: (*ridicând cupa.*) în sănătatea tuturor husarilor!

TOŢI: În sănătatea tuturor husarilor! (*Toţi beau.*) UTEŞITELNÂI: Domnilor, acuma trebuie să-i împărtăşim toate obiceiurile husarilor. De băut, cum se vede, bea destul de bine. Dar asta încă nu-i nimic. Trebuie să ajungă

şi un cartofor de mâna întâia. Joci banco?

GLOV: Mor să joc, numai că n-am bani.

UTEŞITELNÂI: „N-am bani”. Ce prostie! Numai să ai cu ce te aşeza la joc, că banii vin ei – câştigi imediat.

GLOV: Păi, n-am nici cu ce mă aşeza la joc.

UTEŞITELNÂI: Poţi juca şi pe datorie. Ai doar procură să primeşti banii de la credit. Te-om aştepta şi, cum îi primeşti, ne plăteşti. Iar până atunci, poţi să ne dai o poliţă. Dar ce spun eu?... Parcă-i neapărat să pierzi? Poţi câştiga pe loc câteva mii de ruble, bani gheaţă.

GLOV: Dar dacă pierd?

UTEŞITELNÂI: Ruşine să-ţi fie! Ce husar mai eşti tu, dacă vorbeşti aşa? Natura] că nu se poate decât una din două: sau câştigi sau pierzi. Toată chestia-i însă să rişti. Riscu-i cea mai mare virtute. Mă rog, să nu rişte, asta poate oricine, Mergând la sigur, şi-un biet conţopist poate face vitejii, şi-un fricos poate cuceri o cetate.

GLOV: (*făcând cu mâna un gest că se învoieşte*). La dracu’! Nu mă mai gândesc la tata! Dacă-i aşa, joc şi eu!

UTEŞITELNÂI: Bravo, iuncăre! Băiete, cărţi! (*fi toarnă şampanie.*) în primul rând, de ce ai nevoie? Ai nevoie de curaj şi de-o lovitură... Ilai, domnilor, fie! Ani să vă dau eu un băncuşor de douăzeci şi cinci de mii. (*Împarte cărţile în dreapta şi-n stingă.*) Ei, husarule... Tu, Şvohnev, ce pui? (*Continuă să împartă.*) Curios au mai căzut cărţile! Ce interesant pentru calcule! Valetu-i tăiat! Câştigă nouă. Tu ce ai? Câştiga şi patru. Dar husarul, husarul ce face? Observi, Iharev, cât de magistral măreşte miza? Asul tot n-a ieşit. Ce-i, Şvohnev, de ce nu-i mai torni? ... Uite, uite... uite asul! L-a fi at Krughel. Neamţul are întotdeauna noroc. Câştigă patru şi trei. Bravo, bravo, husarule! auzi, Şvohnev? Husarul câştigă aproape cinci mii.

GLOV: (*îndoaie cartea*). La dracu’! *Parole pe*! Uite şi

nouă pe masă, merge şi el şi mai pun şi cinci sute ruble în plus.

UTEŞITELNÂI: (*continuând să dea cărţile*). Bravo, husarule! Câştigă şap… ba nu. *Plie*, la dracu'! *Plie*! Şi încă odată *plie*! Ai pierdut, husarule!… Ce să-i faci, frate? Nu te vede întotdeauna dumnezeu. Ajunge, Krughel, ce tot socoteşti? Ei, pune-o pe aceea pe care ai tras-o. Bravo! A câştigat husarul! De ce nu-I felicitaţi? (*Toţi îl felicită, ciocnesc paharele cu el şi beau.*) Se spune că dama de pică trădează întotdeauna. Eu unu* n-o spun… îţi aduci aminte, Şvohnev, de bruneta aia căreia îi spuneai dama de pică? Unde-o fi acum, sărăcuţa?

Te pomeneşti c-a apucat-o pe căi greşite. Krughel, te-ai ars! (*Lui Iharev.*) Şi tu te-ai ars. Şi tu, Şvohnev!… Husarul a crăpat şi el…

GLOV: La dracu'! *Banco*/

UTEŞITELNÂI: Bravo, husarule! Uite, în sfârşit, adevărate apucături de husar! Ai observat, Şvohnev, că o vocaţie adevărată iese întotdeauna la iveală? Până acuma, arăta numai a husar, dar acuma se vede ca şi este! Aţi văzut caracter?… Te-ai ars husarule!

GLOV: Banco!

UTEŞITELNÂI: Bravo, busarule! Cincizeci de mii! Iată ce-nseamnă filotimie! Du-te şi caută de mai găseşti undeva trăsătură de caracter ca asta! În adevăr, mare ispravă! A crăpat husarul!

GLOV: (*aprinzându-se.*) *Banco*! La dracu'! *Banco*!

UTEŞITELNÂI: Ehehei, husarule… o sută de mii! De-ăştia-mi eşti? Tii, dar ce mai ochişori! Observi, Şvohnev, cum îi sticlesc ochişorii? Are într-însul ceva din Barclay de Tolly. Iaca eroism!… Dar riga tot nu vine! Ţine, Şvohnev, dama de care. Ţie, neamţule, n-aţi un şapte; înghite-l! Baftă, hotărât baftă! Şi nu-i decât *exoflă*! Pesemne că riga nu-i în pachet. Curios, foarte curios. A, iat-o! Iat-o! A

crăpat husarul!

GLOV: (*î, nfierbântându-se.*) *Banco* pe toţi! *Va banque*, la dracu' *va banque*!

UTEŞITELNÂI: Nu aşa, frate! Potoleşte-te! Două sute de mii, le-ai şi dat gata! Întâi, plăteşte. Făr' de asta, nu putem începe un joc nou. Nu te putem crede pe cuvânt pentru o sumă aşa de mare.

GLOV: Păi, de unde să iau bani? Acum, n-am!

UTEŞITELNÂI: Dă-ne o poliţă! Semnează…

GLOV: Mă rog, sunt gata. (*Ia pana.*)

UTEŞITELNÂI: Şi ne dai şi procura pentru primirea banilor… GLOV: Poftim şi procura.

UTEŞITELNÂI: Acum, semnează aici… şi aici. (*Îi dă să semneze.*) GLOV: Sunt gata, mă rog, să fac orice. Uite, am semnat. Ei, acum jucăm mai departe.

UTEŞITELNÂI: Ho, frate, stai! Arată întâi banii.

GLOV: Vă plătesc eu, n-aveţi nicio grijă.

UTEŞITELNÂI: Nu aşa, frate, banii pe masă!

GLOV: Dar ce-nseamnă asta?… Asta-i curată ticăloşie!

KRUGHEL: Unde vezi tu ticăloşie?

IIIAREV: Nu, asta-i cu totul altceva. Şansele, măi frăţioare, nu-s egale.

ŞVOHNEV: În felul ăsta, te pomeneşti că te-ai aşezat iar cu noi la joc ca să ne leftereşti? E ştiut că cine joacă fără bani îi curăţă la sigur pe ceilalţi.

GLOV: Ei bine, ce vreţi? Stabiliţi ce dobândă credeţi. Sunt gata la orice. Vă plătesc îndoit.

UTEŞITELNÂI: Ce să facem, frate, cu dobânda ta? Mai curând, noi suntem gata să plătim orice dobândă, dacă ne împrumuţi tu.

GLOV: (*disperat şi hotărât.*) Atunci spuneţi-mi ultimul vostru cuvânt: nu vreţi să jucaţi?

ŞVOHNEV: Adu banii şi jucăm.

GLOV: (*scoţând un pistol din buzunar*). Atunci, adio, domnilor! N-o să mă mai întâlniţi pe lumea asta! (*Iese în goană cu pistolul în mână.*)

UTEŞITELNÂI: (*speriat*). Ce ai? Ce te-a găsit? Ai înnebunit? Fug după el. Mai ştii? E-n stare să se împuşte! (*Iese în fugă.*)

SCENA XVII Şvohnev, Krughel, Iharev

IHAREV: Dacă-i vine nebunului în gând să se împuşte? Atunci să vedeţi dandanaua dracului!

ŞVOHNEV: Dracu' să-l ia! împuşcă-se, dar nu acum! Banii nu-s încă în mâinile noastre, asta-i nenorocirea.

KRUGHEL: Eu mă tem de orice. Se prea poate că…

SCENA XVIII Aceiaşi, Uteşitelnîi şi Glov

UTEŞITELNÂI: (*ţinând pe Glov de mâna în care acesta are pistolul*). Ce-i, frate, ce-i cu tine? Ai căpiat? Aţi auzit, domnilor? Aţi auzit? A vrut să-şi bage ţeava pistolului în gură. Ruşine să-ţi fie!

TOŢI: (*înconjurându-l.*) Ce-i cu tine? Spune, ce te-a apucat? ŞVOHNEV: Băiat deştept şi gata să se-mpuşte dintr-o prostiei

IHAREV: De-ar fi aşa, toată Rusia ar trebui să se-mpuşte! Oricine sau a pierdut sau e pe cale să piardă! De n-ar pierde nimeni, gândeşte-te şi tu, cum s-ar mai putea câştiga?

UTEşfTELNÂL Dă-mi voie să-ţi spun că eşti un nătărău. Nu-ţi vezi norocul. Oare nu-ţi dai seama că, plerzând, ai câştigat?

GLOV: (*înciudat.*) Credeţi în adevăr că-s prost? La dracu'! Ce fel de câştig e să pierzi două sute de mii?!

UTEŞITELNÂI: Ehei, nătăfleaţă! Ştii tu ce faimă are să-ţi facă asta la regiment? auzi, târâie-sabie? încă nu-i iuncăr şi a şi pierdut două sute de mii! Husarii au să te poarte pe braţe!

GLOV: (*recăpătând curaj.*) Dar ce credeţi? Mult am să

jelesc eu toată întâmplarea asta? De-acuma, ce să-i faci? La dracu'! Trăiască îi uşa rii!

UTEŞITELNÂI: Bravo! Trăiască husarii! Tereintete! Şampanie! *Servitorii aduc sticle cu şampanie*.

GLOV: (*cu paharul în mână*). Trăiască husarii!

IHAREV: La dracu'! Trăiască husarii!

ŞVOHNEV: Terente, e! Trăiască husarii!

GLOV: Dacă-i aga, nici că-mi mai pasă! (*Pune paharul* pe masă.) Nenorocirea-i numai cum să mă întorc acasă. Ce-are să-mi facă tata! (*Se apucă cu mâinile de cap.*)

UTEŞITELNÂI: Dar ce să cauţi la tată-tu? Nu-i deloc nevoie. GLOV: (*zgâindu-se la dânsul*). Cum?

UTEŞITELNÂI: Ai să pleci de-aici de-a dreptul la regiment. Îţi dăm noi banii pentru echipament. Şvohnev, trebuie, frate, să-i dăm vreo două sute de ruble, să aibă de unde chefui iuncărul. Tare mi se pare că are el una aici... Una oacheşă, ai?

GLOV: Drace! Mă duc drept la ea şi-o iau cu asalt.

UTEŞITELNÂI: Ce mai husar! Aşa e? Şvohnev, n-ai cumva o hârtie de două sute de ruble?

IHAREV: Las Că-i dau eu. S-o cheltuiască pe cinste!

GLOV: (*ia bancnota şi o flutură prin aer*). Şampanie!

TOŢI: Şampanie!

Servitorii aduc alte sticle de şampanie.

GLOV: Trăiască husarii!

UTEŞITELNÂI: Trăiască... Ştii, Şvohnev, ce mi-a venit în minte? Hai să-l ridicăm pe braţe cum era obiceiul la noi în regiment. Hai. Apucaţi-l!

Toţi îl înconjoară, îl apucă de mâini şi de picioare şi îl saltă însuş *în timp ce fredonează un cântec cunoscut pe o melodie cunoscută*.

Te iubim cu înfocare.

Fii al nostru şef pe veci.

Un părinte bun, în stare chiar pe tata să-l *întreci*!

GLOV: (*ridicând pakarul*). Ura!

TOŢI: Ura!

Îl lasă jos. Glov sparge paharul de podea. Toţi sparg paharele, lovindu-le fie de tocul cizmei, fie de podea.

GLOV: Mă duc întins la ea!

UTEŞITELNÂI: N-am putea veni şi noi după tine? Ce zici?

GLOV: Nu... Nu vine nimeni! Îndrăznească numai cineva cât de cât... şi ne răfuim cu sabia.

UTEŞITELNÂI; Halal viteaz! Ce ziceţi? Gelos şi neastâmpărat ca un drac. Domnilor, cred că dintr-ăsta iese un husar, nu glumă! Ei, la revedere, la revedere, husarule! Nu te mai reţinem.

GLOV: La revedere!

ŞVOHNEV: Întoarce-te mai târziu de ne spune şi nouă.

Glov iese.

SCENA XIX Aceiaşi, afară de Glov

UTEŞITELNÂI: Trebuie să-l răsfăţăm deocamdată până nu-s banii în mâna noastră. Pe urmă, ducă-se dracului!

ŞVOIINEV: Mă tem de-un lucru: să nu cumva să tărăgăneze cu plata aia de la credit.

UTEŞITELNÂI: Da, asta ar fi prost. De altfel... ştiţi şi voi că pentru asta sunt oameni care-ar putea grăbi treaba. Oricum, tot o să trebuiască să dai ceva unuia şi altuia pentru păstrarea rânduielii.

SCENA XX

Aceiaşi şi Zaniuhrişkân, slujbaş la credit, care poartă un frac de uniformă oarecum uzat. Îşi vâra capul pe uşă.

ZAMUHRÂŞKIN: Îmi daţi voie să vă întreb: Glov Alexandr Mihailovici este aici?

ŞVOHNEV: Nu-i. A ieşit chiar acum. Dar ce doreşti dumneata? ZAMUHRÂŞKIN: Păi, venisem pentru afacerea

aceea cu plata banilor.

UTEŞITELNÂI: Dar cine eşti dumneata?

ZAMUHRÂŞKIN: Funcţionar la credit.

UTEŞITELNÂI: A, poftim! Şezi, te rog. În adevăr, afacerea ne interesează şi cu atât mai mult cu cât am încheiat o oarecare convenţie amicală cu Alexandr Mihailovici. De aceea trebuie să înţelegi că şi dumnealui, şi dumnealui, şi dumnealui (îi *arată pe rând pe toţi cu degetul.*) îţi vor fi sincer recunoscători. Totu-i numai să primim cât mai repede banii de la credit.

ZAMUHRÂŞKIN: Orice aţi spune, înainte de două săptămâni nu-i chip în niciun caz.

UTEŞITELNÂI: Ny, asta-i mult prea târziu. Dumneata să nu uiţi că o să ai din partea noastră…

ZAMUHRÂŞKIN: Asta se-nţelege de la sine. Cum să uităm? Ţinem socoteală. De aceea şi spunem „două săptămâni”. Că altfel, mai ştii, aţi umbla şi trei luni pe la noi. Bani vor fi cam peste vreo zece zile. În tot creditul, nu găseşti acum o leţcaie. Săptămâna trecută am primit o sută cincizeci de mii şi le-am dat toate la trei moşieri care şi-au ipotecat moşiile şi aşteptau încă din februarie.

UTEŞITELNÂI: Ei, asta-i pentru alţii. Dar pentru noi, cum suntem prieteni… Ar trebui să ne cunoaştem mai de aproape… De ce nu?… Eşti doar de-ai noştri! Şi cum te cheamă? Cum? Fenteflei Perpentici sau cum?

ZAMUHRÂŞKIN: Psoi Stahici.

UTEŞITELNÂI; Cam tot aia e! Ascultă, Psoi Stahici, ia să vorbim ca nişte vechi prieteni. Ei, cum o mai duci? Cum îţi merg treburile? Cum stai cu slujba?

ZAMUHRÂŞKIN: Păi, vorba aia: slujba e slujbă!

UTEŞITELNÂI: Ei, da… Da venituri de la slujbă, din acelea pe de lături, pricepi mata… Hai să vorbim deschis: iei mult?

ZAMUHRÂŞKIN: Fireşte! Gândeşte-te şi dumneata.

Altfel, cum să-ţi ţii zilele?

UTEŞITELNÂI; Spune deschis, la dumneavoastră, la credit, sunt toţi şperţari?

ZAMUHRÂŞKIN: Da’ ce-i? Văd că râdeţi. Ehei, domnilor!... iacătă, toţi domnii scriitori îşi bat şi ei joc de cei care iau şperţ. Dar, când te uiţi mai bine, vezi că şi cei care-s mai sus decât noi iau şi ăia şperţ. Numai că dumneavoastră, domnilor, i-aţi născocit un nume cum nu se poate mai nobil... filantropie sau mai ştiu eu cum... Numai dumnezeu ştie ce-o fi însemnând asta! Dar, la drept vorbind, tot şperţ e!... Ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda?

UTEŞITELNÂI: Îmi pare că Psoi Stabici s-a cam supărat. Iaca ce înseamnă s-atingi cinstea cuiva!

ZAMUHRÂŞKIN: Vedeţi că ştiţi şi dumneavoastră: cinstea-i o treabă delicată. Dar de supărat, n-am de ce mă supăra – Am văzut cu multe, tătucule...

UTEŞITELNÂI: Ei, ajunge. Acum să stăm de vorbă prieteneşte. Ce mai faci? Cum o duci? Cum o mai scoţi la capăt? Ai nevastă, copii?

ZAMUHRÂŞKIN: Slavă domnului! Copii mi-a dăruit dumnezeu. Doi feciori umblă la şcoala judeţeană; cât despre ceilalţi doi mai mici, unul fuge deocamdată în cămeşuică, iar celălalt se târâie încă în patru labe.

UTEŞITELNÂI: Mici, dar la asta se pricep?... (*Face cu degetele gestul de a lua bani.*)

ZAMUHRÂŞKIN: Vai, domnilor! Ce fel de oameni sunteţi! Iar aţi început?

UTEŞITELNÂI: Nu-i nimic, nu-i nimic, Psoi Stahici! O facem doar din prietenie! Ce găseşti dumneata rău în ce spunem? Suntem doar între noi. Ei, ia adă-i lui Psoi Stahici o cupă de şampanie!... Mai repede! Trebuie doar să ne împrietenim la cataramă. Uite, avem să-ţi facem o vizită.

ZAMUHRÂŞKIN: (*luând cupa în mână*). Poftiţi, domnilor! Să vă spun sincer: ceai ca la mine nu bei nici la

guvernator.

UTEŞITELNÂI: O fi un dar de la vreun negustor? ZAMUHRÂŞKIN: Da, de la un negustor care l-a adus tocmai de la Kiahta.

UTEŞITELNÂI: Dar cum vine asta, Psoi Stahici? Doar n-aveţi de-a face cu negustorii?

ZAMUHRÂŞKIN: (*bea şampania, apoi îşi sprijină mâinile pe genunchi*). Uite cum s-a întâmplat: negustorul a fost nevoit să plătească aici suprataxă mai mult din pricina prostiei lui. Moşierul Frakasov, dacă vreţi să ştiţi, îşi ipotecase moşia. Totul era făcut cum trebuie şi nu rămăsese decât să primească a doua zi banii. Voia să facă nu ştiu ce fabrică în tovărăşie c-un negustor. Mă-nţelegi că nu ne priveşte pe noi să ştim pentru ce are nevoie de bani, pentru fabrică sau pentru altceva, şi cu cine-i tovarăş. Asta nu-i treaba noastră. Dar, din prostie, negustorul a umplut tot oraşul că-i tovarăş cu moşierul şi c-aşteaptă banii din ceas în ceas. Am trimis pe cineva să-i spu le să ne trimită două mii şi-i dăm banii îndată, că de nu – are să aştepte el mu t şi bine. Între timp – mă-nţelegeţi-la fabrică au sosit şi cazanele, şi uneltele... Nu aşteptau decât banii. Negustorul, văzând că n-are încotro, dădu două mii şi câte trei funturi de ceai pe deasupra de fiecare din noi. O fi spunând lumea că-i şperţ, dar i s-a cuvenit, dacă-i prost! Cine l-a pus să trăncănească? De ce nu şi-a ţinut gura?

UTEŞITELNÂI: Ascultă, Psoi Stahici! Stai, te rog, să vorbim despre afacerea noastră. Avem să-ţi dam şi noi, numai vezi de o potriveşte cu şefii ca să iasă cum trebuie. Dar mai repede, Psoi Stabici, pentru numele lui dumnezeu...

ZAMUHRÂŞKIN: Ne-am sili. (*Ridicându-se în picioare.*) Dar, vă spun sincer, aşa de repede cum vreţi dumneavoastră, nu se poate. Jur înaintea lui dumnezeu că în tot creditul nu-i un ban. Dar ne-om sili.

UTEŞITELNÂI: Şi de cine sântreb acolo?

ZAMUHRÂŞKIN: Păi, întreabă, uite – de mine, de Psoi Stabici

Zamuhrîşkin. La revedere, domnilor. (*Se îndreaptă spre uşă.*)

ŞVOHNEV: Ascultă, Psoi Stahici (*se uită-n jur*), ai grijă! UTEŞITELNÂI: Psoi Stahici, scoate-ne mai repede din încurcă tură!

ZAMUHRÂŞKIN: (*în timp ce pleacă*). Păi, v-am spus: ne-om sili.

UTEŞITELNÂI: La dracu'! Mult mai e de aşteptat! (*Deodată se loveşte cu palma peste frunte.*) Nu! mai bine alerg după el! Poate că tot reuşesc să fac ceva. N-am să mă uit la bani. Ducă-se dracului îi dau trei mii de la mine. (*Iese în fugă.*)

SCENA XXI Şvohnev, Krughel, Iharev

IHAREV: Sigur că-i mai bine să primim banii cât mai repede. ŞVOHNEV: Şi avem o nevoie de bani de ne scapără măselelel KRUGHEL: Ah, de l-ar convinge numai într-un fel!

IHAREV: Dar parcă afacerile dumneavoastră... n-ar putea să mai aştepte?

SCENA XXII Aceiaşi şi Uteşitelnîi.

UTEŞITELNÂI: (*intra disperat*). Dracu' să-l ia! mai curând decât peste patru zile nu-i chip! îmi vine să mă dau cu capul de pereţi!

IHAREV: Dar ce te-a apucat? Nu mai poţi zăbovi patru zile? ŞVOHNEV: Tocmai asta-i, frate, că nu putem. Prea e însemnată afacerea!

UTEŞITELNÂI: Cum să zăbovim? Suntem aşteptaţi la Nijni Novgorod din ceas în ceas. Nu ţi-am spus încă, dar acum patru zile am primit o înştiinţare să facem numaidecât rost de ceva bani şi să venim cât mai repede. Un negustor a adus fier de şase sute de mii. Marţi,

vânzarea se încheie definitiv şi primeşte hanii peşin. Iar ieri a mai venit unu* cu fire de cânepă pentru jumătate de milion.

IHAREV: Ei, şi?

UTEŞITELNÂI: Cum ei şi? Bătrânii au rămas acasă şi au trimis băieţii în locul lor.

IHAREV: Dar parcă băieţii au să-nceapă numaidecât să joace? UTEŞITELNÂI: Dar tu unde trăieşti, în China? Nu ştii tu ce-s fecioraşii de negustor? Cum îşi creşte un negustor băiatul? Sau aga ca să nu ştie nimic sau să ştie tot ce trebuie, ca un fecior de nobil, iar nu de neguslor. Şi. bineînţeles, ajung de se cred nobili: umblă cu ofiţerii la braţ, chefuiesc... Ăştia-s frate, pentru noi oamenii care ne trebuie. Nătângii de părinţi nu bănuiesc că fiecare rublă cu care ne fură la cântar o plătesc înmiit. Ăsta-i şi norocul nostru: negustoru nu se gândeşte decât cum să-şi mărite fata după un general şi cum să facă rost băiatului de un rang.

IHAREV: Şi afacerea e sigură?

UTEŞITELN II Ce vorbă-i asta? Am fost doar înştiinţaţi. Aproape to-tu-i în mâinile noastre. Aşa că fiecare clipă e preţioasă.

IHAREV: Ei, drace! Atunci ce mai aşteptăm? Domnilor, avem doar o convenţie să lucrăm împreună.

UTEŞITELNÂI: Avem. Şi e spre folosul nostru, al fiecăruia. Ştii ce mi-a venit în minte? Deocamdată, n-are rost să te grăbeşti şi tu. Ai optzeci de mii. Dă-ni-le noua şi ia de la noi poliţa lui Glov. Primeşti o sută cincizeci de mii în cap, adică tocmai îndoitul, iar nouă ne faci şi un serviciu pentru că avem nevoie de bani şi suntem bucuroşi să plătim pentru o copeică trei.

IIIAREV: Mă rog, de ce nu? Ca să vă arăt că legăturile de prietenie... (*Se apropie de caseta şi scoate un pachet de bancnote.*) Poftim optzeci de mii.»

UTEŞITELNÂI: Ţine poliţa. Plec acum după Glov. Trebuie să-l aduc aici, ca să fie totul în regulă. Krughel, poftim cheia de ia casetă. Du hanii în odaia mea. (*Krughel iese.*) Ah, de-am termina tot, ca să putem pleca spre seară! (*Iese.*)

IHAREV; Bineînţeles! Bineînţeles! Nicio clipă nu trebuie pierdută!

ŞVOHNEV; Te sfătuiesc să nu rămâi nici tu multă vreme aici. Cum primeşti banii, vii îndată la noi. Ştii tu ce poţi face cu două sute de mii? Poţi să spargi un iarmaroc… Ah, am uitat să-i spun lui Krughel ceva foarte important. Aşteaptă, mă-ntorc numaidecât. (*Iese în grabă.*)

SCENA XXIII Iharev singur

IHAREV: Cum s-au întors lucrurile! Ce să spun? Dimineaţa, am avut optzeci de mii, iar acum, seara, am două sute! Pentru alţii, asta înseamnă un veac de slujbă, de muncă, preţul veşnicului stat pe scaun, al lipsurilor nesfârşite, al sănătăţii pierdute, iar aici, în câteva ore, nu, în câteva clipe, am şi ajuns bogat ca un prinţ! Două sute de mii, nu-i glumă! Unde găseşti acum două sute de mii? Ce moşie, ce fabrică produc două sute de mii? Nu zău, tare bine mi-ar fi stat să rămân la ţară şi să-mi bat capu'* cu starostele şi cu ţăranii ca să strâng un venit de trei mii de ruble pe an! Dar învăţătura pe care am căpătat-o? Asta-i puţin lucru? Ignoranţa care se prinde de tine la ţară n-o mai scoţi nici râcâind-o cu cuţitul! Şi cu ce mi-aş fi trecut timpul? Stând la sfat cu starostele şi cu toţi ţărănoii? Dar eu vreau să stau de vorbă cu oameni învăţaţi! Acum mi-am asigurat existenţa, aşa că am timp berechet. Mă pot ocupa de ceea ce contribuie la cultura mea. Îmi vine poftă să mă duc la Petersburg, mă duc la Petersburg! Văd teatru, Monetăria statului, mă plimb prin faţa palatului, pe cheiul Inglezesc, vizitez Parcul de Vară. Pe urmă, mă duc la Moscova să mănânc şi eu la restaurantul „Iar". Mă îmbrac

după moda din capitală ca să fiu şi eu înrând] cu lumea bună şi să-mi împlinesc datoria de om subţire. Şi de unde vin toate? Cui datorez eu toate astea? Tocmai acelui lucru care se cheamă escrocherie. Un fleac 1 Nu-i deloc escrocherie! Escroc poţi deveni într-o clipă! Dar aici e vorba de practică, de studii. Bine, să zicem că-i escrocherie… Dă-i un lucru necesar. Ce m-aş face eu fără asta? Apoi, dacă ne gândim bine, e şi o măsură de prevedere. Dacă, de pildă, n-aş cunoaşte toate subtilităţile, dacă nu le-aş înţelege, eu aş fi cel înşelat! Uite-i, la început, au vrut să mă-nşele, dar au văzut că n-au de-a face cu un prostănac şi singuri mi-au cerut să-i ajut. Orice s-ar spune, mare lucru e să fii deştept! în lumea asta-i nevoie de dibăcie! Acum privesc viaţa dintr-un punct de vedere cu totul deosebit. Să trăieşti ca un prost, asta poate oricine. Dar să poţi trăi cu dibăcie, cu artă, ca să înşeli toată lumea şi tu să nu fii înşelat, iată adevărata problemă, adevăratul scop al vieţii!

SCENA XXIV

Iharev şi Glov, care intră în fugă.

GLOV: Ce, nu sunt la dumneata? Am fost la dânşii în odaie şi nu-i nimeni.

IHAREV: Adineauri, mai erau aici… Au plecat pentru o clipă.

GLOV; Cum? Au şi plecat? Dar banii i-au luat de la tine? IHAREV: Da, am încheiat un târg. Numai pe tine te mai aşteptam.

SCENA XXV

Aceiaşi şi Alexei

ALEXEI: (*adresându-se lui Glov*). Aţi binevoit să mă întrebaţi unde-s domnii?

GLOV: Da.

ALEXEI: Păi, au plecat.

GLOV: Cum au plecat?

ALEXEI: Aşa. De-o jumătate de ceas aştepta o telegă cu caii gata.

GLOV: (*pocnindu-şi palmele*). Să vezi că ne-au tras pe sfoară pe amândoi!

IHAREV: Ce-s aiurelile astea? Nu mai înţeleg nimic. Uteşitelnîi trebuie să se întoarcă îndată. Ştii, acum toată datoria mi-o plăteşti mie. Au trecut-o în favoarea mea.

GLOV: Care datorie, la naiba? Mai primeşti tu datoria? Nu-ţi dai seama că te-au prostit ca pe un neghiob?

IHAREV: Ce tot îndrugi acolo? Se vede ca tot aburiţi de beţie ţi-s creierii.

GLOV: Atunci, amândoi suntem beţi. Trezeşte-te odată! Crezi că-s Glov? Sunt Glov cum eşti tu împăratul Chinei. IHAREVCe-ai spus? Ce-s prostiile astea? Şi tata-tău…

şi…

GLOV: Bătrânul? în primul rând, nu-i tată şi dracu' ştie de-o mai face vreodată copii. În al doilea rând, nu-i Glov, ci Krâniţân, şi nu-i Mihail Alexandrovici, ci Ivan Klimâci, şi-i chiar din cârdăşia lor!

IHAREV: l-ascultă!… Vorbeşte odată serios. Crezi că-i vreme de glume?

GLOV: Ce glume? Şi eu am luat parte la jocul ăsta şi-am fost şi eu înşelat. Mi-au făgăduit trei mii pentru osteneală… IHAREV: (*se apropie de el*; *răstit*). Lasă gluma îţi spun! Crezi că-s chiar aşa de prost?… Dar procura? Dar creditul? Dar Psoi Stabici Zamuhrîşkin, slujbaşul de la credit, care, adineauri, nu mai departe, a fost aici?… Crezi că nu pot trimite îndată să-l cheme?

GLOV; în primul rând, nu e slujbaş la credit, ci ştabs-căpitan în retragere, şi este şi el tot din cârdăşia lor; pe urmă, nu-i Zamuhrîşkin, ci Murzafeikin, şi nu-l cheamă Psoi Stahici, ci Fior Semionovici.

IHAREV: (*înnebunit*). Da' tu cine eşti? Să te ia toţi

dracii! Spune: cine eşti?

GLOV: Cine să fiu? Am fost om cinstit şi am ajuns, fără să vreau, un escroc. M-au scuturat până la ultima leţcaie; nu mi-au lăsat nici cămaşa pe mine. Atunci, ce era să fac? Să mor de foame? M-am învoit, pentru trei mii, să iau parte la joc, să te duc de nas, să te înşel... Vezi? Mă port ca un om cinstit şi ţi-o spun deschis.

IHAREV: (*furios*, *îl apucă de guler*). Eşti un pungaş! ALEXEI: (*aparte*). Ei, se vede treaba că iese bătaie! mai bine s-o şterg de-aici. f/csaj

IIIAREV: (*încercând să-l târască după el*). Hai cu mine... poftim cu mine!

GLOV: Cu tine? Unde?

IIIAREV: (*înnebunit*). Unde? La judecata, la judecată!

GLOV: Mă iartă, dar n-ai niciun drept.

IHAREV: Cum? N-am drept? Să-mi furaţi banii ziua în amiaza mare... să mă pungâşiţi şi să n-am dreptul?... Voi vă purtaţi ca nişte escroci şi eu să n-am dreptul? Iacă, ai să vezi tu când o să putrezeşti la închisoare, la Nercinsk, dacă am sau nu dreptul. Aşteaptă numai, c-are să fie prinsă toată banda voastră de escroci! Aveţi să vă-nvăţaţi minte să mai înşelaţi buna credinţă şi încrederea oamenilor de treabă. Sunt legi, sunt legi! Am să invoc legea! (*ÎI târâie după el.*)

GLOV: Ai fi putut invoca legea, de n-o călcâi singur. Dar adu-ţi aminte că te-ai unit cu dânşii ca să mă cureţi la sigur. Iar pachetele erau măsluite chiar de tine! Nu, frate, aicea-i buba: n-ai niciun drept să te plângi.

IIIAREV: (*în disperarea lui*, *se bate cu palma peste frunte*). La dâacu-l Ai dreptate! (*Sleit de puteri*, *cade pe scaun.*)

Între timp Glov o şterge.

Vai, ce lucrătură drăcească!

GLOV: (*bagă capul pe uşă*). Mângâie-te! Nenorocirea

ta nu-i decât pe jumătate: ţi-a mai rămas Adelaida Ivanovna! (*Dispare*.)

IHAREV: (*furios*). Dracu' s-o ia şi pe Adelaida Ivanovna! (*la pachetul şi-l aruncă în uşă. Damele şi doii se împrăştie pe podea*.) Şi se mai găsesc, spre ocara şi ruşinea neamului omenesc, asemenea potlogari! Simt că înnebunesc. Ce iscusit, ce drăceşte am fost tras pe sfoară! Şi tatăl, şi fiul, şi slujbaşul ăla Zaimihrîşkint [a-i de unde nu-s) Şi nici măcar n-am cui mă plânge! (*Se şcoala de pe scaun şi umblă agitat prin odaie*.) La ce-ţi mai slujeşte atunci şiretenia! Degeaba îţi storci mintea! Degeaba născoceşti şi te perfecţionezi. Dracu' să le ia pe toate! Nu face nici să munceşti, nici să te străduieşti ca un om cinstit! Chiar aici, alături de tine, are să se găsească totdeauna un escroc care să te întreacă, un pişicher care, dintr-o lovitură, să dărâme clădirea la care te-ai străduit ani de zile. (*înciudat, face cu mâna gestul că-i lehamite de toate*.) Aşa-i pe lumea asta; n-ai parte decât de păcăleli. Ducă-se la dracu' de lume! Norocul se îndeasă numai în cel care-i prost ca o ciubotă, care nu se gândeşto la nimic, nu înţelege nimic, nu face nimic şi joacă doar panţarole cu cărţi soioase, mizând o para chioară!

DIMINEAŢA UNUI OM OCUPAT

I

Un birou; câteva dulapuri cu cărţi; pe masă sunt împrăştiate hârtii. Intră Ivan Petrovici, om ocupat, în halat; se întinde un timp alene, apoi sună. Din antreu se aude o voce: «Îndată!" Ivan Petrovici mai sună o dată şi iar îi răspunde vocea: «Îndată 1** Ivan Petrovici sună cu nerăbdare a treia oară. Intră valetul.

IVAN PETROVICI: Ce? Ai asurait?

VALETUL: Nu, n-am asurzit.

IVAN PETROVICI: Atunci de ce n-ai binevoit să apari şi mă laşi să sun a treia oară?

VALETUL: Dar ce era să fac? Doar nu-mi puteam lăsa treaba: lustruiam tocmai cizmele.

IVAN PETROVICI: Dar Ivan ce face?

VALETUL: Ivan a măturat prin odăi şi apoi s-a dus la grajd. IVAN PETROVICI: Ada încoace căţeluşa!

Feciorul aduce căţeluşa Ziuziuşka

Ziuziuşka!... Ei, Ziuziuşka!... Stai să-ţi atârn o hârtiuţă. fZi *agaţă o hârtiuţă de coada.*)

Pe uşă dă buzna alt valet

AL DOALEA VALET: A venit Alexandr fvanovici.

IVAN PETROVICI: Să poftească! (*Lasă în grabă căţeluşa din braţe şi deschide un cod de legi.*)

II

Ivan Petrovici şi Alexandr Ivanovici, şi el un om ocupat.

ALEXANDR IVANOVICI: Bună dimineaţa, Ivan Petrovici! IVAN PETROVICI: Cum o mai duci cu sănătatea, Alexandr

Ivanovici?

ALEXANDR IVANOVICI: Mulţumesc, bine. Nu cumva te-am deranjat?

IVAN PETROVICI: Vai de mine! Se poate una ca asta! Cu toate că sunt aşa de ocupat! Ei, la ce oră te-ai întors acasă?

ALEXANDR IVANOVICI: Era şase. Cum a cotit trăsura din Ofiţerskaia, am întrebat pe o car aulă pe lângă care treceam: „N-ai auzit, frate, cât e ceasul?" „Ba da! mi-a răspuns. Chiar acum a bătut şase". Şi uite aşa ani aflat că erau ceasurile şase.

IVAN PETROVICI: „Înebipuieşte-ţi că am ajuns şi eu acasă cam la aceeaşi oră. Ei, ce spui de jocul de aseară? He-lie-he!

ALEXANDR IVANOVICI: He-he-be! Drept să-ţi spun, mi s-a năzărit şi în vis.

IVAN PETROVICI: He-he-he-he! Mă uit. Ce să însemne oare că pune riga? Când eu am în mână dama de treflă şi încă alto două, iar Lukian Fedoseevâci văzusem demult că era renons.

ALEXANDR IVANOVICI: Cel mai mult a durat roberulal optulea. IVAN PETROVICI: Da. (*După o pauză.*) îndată i-am şi făcut cu ochiul lui Lukian Fedoseevâci ca să tragă atu. Dar dumnealui, nu, nu vrea. Numai să fi tras atu*, şi luam cu valetul meu de pică.

ALEXANDR IVANOVICI: Îmi dai voie, Ivan Petrovici: valetul nu lua.

IVAN PETROVICI: Ba lua.

ALEXANDR IVANOVICI: Ba nu lua! Fiindcă oricum n-aveai e «m să iei mâna.

IVAN PETROVICI: Dar şaptele de pică de la Lukian Fedoseevâci? Se vede că l-ai uitat?

ALEXANDR IVANOVICI: Parcă nu-mi amintesc. Să fi avut pică? IVAN PETROVICI: Sigur că a avut. A avut două pici, un patru pe care l-a pus la damă şi un şapte.

ALEXANDR IVANOVICI: Dă-mi voie, Ivan Petrovici. Nu se poate să fi avut mai mult de-o pică.

IVAN PETROVICI: Ah, doamne! Alexandr Ivanovici, mie îmi spui asta! Avea două pici, doar îmi aduc bine aminte, parcă ar fi acum: un patru şi un şapte.

ALEXANDR IVANOVICI: Pe patru îl avea, asta aşa-i, dar pe şapte nu. Dacă îl avea, ar fi mers cu atu. Recunoaşte şi dumneata că ar fi mers atu.

IVAN PETROVICI: Zău, Alexandr Ivanovici, zău că-i cum spun eu. ALEXANDR IVANOVICI: Nu, Ivan Petrovici. Aşa ceva nu se poate nici în ruptul capului.

IVAN PETROVICI: Dă-mi voie, Alexandr Ivanovici… Uite, mai potrivit e să mergem mâine la Lukian Fedoseevici. Ce zici?

ALEXANDR IVANOVICI: Bine, consimt.

IVAN PETROVICI: Şi atunci îl întrebăm personal: a avut sau nu şaptele de pică în mână?

ALEXANDR IVANOVICI: Mă rog, n-am nimic împotrivă. De altfel, dacă stai să te gândeşti, îţi pare curios că Lukian Fedoseevici joacă aşa de prost. Doar nu poţi spune c-ar fi fără cap. Pe urmă e om subţire şi în purtarea lui…

IVAN PETROVICI: Şi unde mai pui că-i foarte bine informat. Oamenii ca dânsul – asta ţi-o spun numai dumitale – sunt puţini la noi în Rusia. «Ia spune, ai fost la excelenţa sa?

ALEXANDR IVANOVICI: Am fost, Chiar acum vin de-acolo. Azi dimineaţă, era cam friguşor. Cred că ştii şi dumneata ca port de obicei o vestă de piele de căprioară. E mult mai bună decât una de lină şi apoi nici nu ţine aşa de cald. Din pricina asta, am poruncit să-mi dea blana. Când am ajuns la excelenţa sa, excelenţa sa mai dormea. Ei bine, am aşteptat până s-a sculat. Ei, şi după asta m-am pus la taifas ba de una, ba de alta.

IVAN PETROVICI: Dar despre mine n-aţi vorbit nimic? ALEXANDR IVANOVICI: Cum nu! Şi despre dumneata. De-ai şti încă ce întorsătură curioasă a luat discuţia.

IVAN PETROVICI: (*se înviorează*). Ei şi ce? Ce-aţi vorbit? ALEXANDR IVANOVICI: Aşteaptă, mă rog, aşteaptă să-ţi spun toate pe rând, aşa după cum s-au petrecut lucrurile. Nici că se poate ceva mai interesant. Între altele, excelenţa sa m-a întrebat unde tot umblu de nu mă vede de-atâta vreme. Apoi a dorit să ştie amănunte despre serata de aseară şi cine a mai fost acolo. I-am spus: „Excelenţa voastră, au fost acolo Pavel Grigorievici Borşciov, Ilia Vladimirovici Bubuniţân”. După fiecare cuvânt, excelenţa sa spunea: „Hm!” I-am mai spus: „A mai fost acolo cineva pe care excelenţa voastră îl cunoaşte?”

IVAN PETROVICI: Şi cine anume?

ALEXANDR IVANOVICI: Dă-mi voie! Şi ce crezi dumneata c-a spus excelenţa sa auzind răspunsul meu?

IVAN PETROVICI: Habar n-am.

ALEXANDR IVANOVICI: Excelenţa sa a întrebat: „Cine o mai fi şi ăsta?” „Ivan Petrovici Barsukov” i-am răspuns. „Hm! spuse excelenţa sa. Da’ slujbaşul acela? Doar e…” (*Ridică ochii în tavan.*) Tavanele, aici, la dumneata, sunt destul de bine pictate. Le-ai făcut pe socoteala proprietarului sau din punga dumitale?

IVAN PETROVICI: Cum din punga mea? Casa e doar a statului. ALEXANDR IVANOVICI: Ştii că nu-i urât deloc! Dar deloc!

Coşuleţele, lira, raiurile, tamburinele şi tobele, toate sunt foarte, foarte naturale.

IVAN PETROVICI: (*care şi-a pierdut răbdarea*). Ei şi ce-a spus excelenţa sa?

ALEXANDR IVANOVICI: A, da, uitasem. Ce-a mai spus? Unde am rămas?

IVAN PETROVICI: Excelenţa a spus: „Hm! Da’ slujbaşul acela? Doar e…”

ALEXANDR IVANOVICI: Da, da «! „Slujbaşul acela? Doar e… la mine”. După asta, discuţia n-a mai fost aşa de interesantă şi am vorbit despre lucruri obişnuite.

IVAN PETROVICI: Şi n-a mai adus vorba de mine?

ALEXANDR IVANOVICI: Nu.

IVAN PETROVICI: (*aparte*). Deocamdată, n-a spus mare lucru! Doamne dumnezeule! Ce era de spunea: „Pentru cutare şi cutare merite, am să-l propun pe numitul Barsukov…”

HI

Aceiaşi şi Şteider, care îşi vâră capul pe uşă.

IVAN PETROVICI: Nu ne tulburi. Intră, intră! Ai venit pentru referat?

ŞTEIDER: Pentru semnătură. Aveţi aici raportul către director şi adresa către curte.

IVAN PETROVICI: (*între timp s-aş apucat de citit*). „Domnule director…” Ce înseamnă asta? Cum se face că marginile textului nu-s egale? Ştii că pentru una ca asta te paşte închisoarea?… *aţinteşte asupra lui Şteider o privire plină de înţeles adânc*).

ŞTEIDER: I-am spus asta lui Ivan Ivanovici şi mi-a răspuns că ministru] nu ţine el seamă de un fleac.

IVAN PETROVICI: Fleac? Lui Ivan Ivanovici îi vine uşor să vorbească. Şi eu cred că ministrul nu intră în amănunte de soiul ăsta… Dar ce te faci, dacă îi vine totuşi în gând să intre?

ŞTEIDER: Aş putea să-l transcriu. Numai să nu întârzie prea mult. Cum aţi binevoit să spuneţi chiar dumneavoastră, ministrul n-o să intre…

IVAN PETROVICI: Da. Toate sunt bune. Sunt perfect de acord cu dumneata că n-o să se ocupe de un fleac ca ăsta. Ei, dar ce ne facem dacă-i vine în cap să-şi spună: „Ia să mă uit eu ce margine a lăsat?”

ŞTEIDER: Dacă e aşa, pot să-l transcriu imediat.

IVAN PETROVICI: Păi, vezi? „Dacă e aşa!…” Dacă stau de vorbă cu dumneata şi-ţi explic, este fiindcă ai studii universitare. Cu altul, nu-mi pierdeam timpul.

ŞTEIDER: Apoi şi eu am îndrăznit să-i dau drumul aşa numai pentru că domnul ministru…

IVAN PETROVICI: Dă-mi voie, dă-mi voie! E doar purul adevăr. Nu te contrazic nici atâtica. Aşa e. Ministrul n-are să se uite niciodată la asta. Nici nu-i trece prin gând aşa ceva. Ei, dar dacă, totuşi… Ce ne facem atunci?

ŞTEIDER: Îl transcriu. (*Iese.*)

IV

IVAN PETROVICI: (*ridică din umeri şi se întoarce către Alexandr Ivanovici*). Tot îi mai umblă sticleţii în cap.

E un tânăr cumsecade, proaspăt ieşit din universitate, dar aici (*arată fruntea*), nimic. Nici nu-ţi poţi închipui, stimate Alexandr Ivanovici, câtă trudă mi-a trebuit să fac aici rânduială. Să fi văzut halul în care erau toate când am luat în primire postul. Închipuieşte-ţi! în toată cancelaria, nu era unul în stare să separe silabele ca lumea. Când te uitai, unul trecea o singură literă pe rândul următor, altul scria „ex" pe un rând, „celenţă" pe celălalt. Într-un cuvânt, era îngrozitor! O babilonie! Când iei acum o hârtie în mână, arată frumos şi e bine scrisă. Îţi creşte inima de bucurie: un triumf al spiritului! Dar ordinea? Cea mai desăvârşită ordine în toate!

ALEXANDR IVANOVICI: S-ar putea spune atunci că ţi-ai câştigat rangul cu sânge şi sudoare.

IVAN PETROVICI: (*oftează*). Întocmai: cu sânge şi sudoare! Ce să-i faci? Aşa e firea mea. Ehei, unde n-aş fi ajuns, dacă umblam după măriri! Nu mai aveam loc pe piept de atâtea decoraţii. Dar ce să-i faci? Nu pot! Pe ocolite, fac adesea câte o aluzie şi mai strecor şi eu câte o vorbă cu tâlc. Dar să spun ceva de-a dreptul, să cer ceva pentru mine? Asta nu! Nu-i de mine! Alţii trag mereu foloase… Pe când eu, asta mi-e firea, pot coborî până oriunde, dar să ajung să fac o mârşăvie, asta nu, niciodată (*Oftează.*) Aş vrea acum un singur lucru. Să capăt şi eu o decoraţie la gât. Nu fiindcă aşa ceva m-ar preocupa prea mult, dar numai ca ceilalţi să vadă că şefii mei sunt atenţi faţă de mine. Te-aş ruga, Alexandr Ivanovici, pe dumneata, care eşti cum nu se poate mai mărinimos, dacă ai cumva prilejul, să-i faci o aluzie excelenţei sale – asta bineînţeles în treacăt – că în biroul lui Barsukov e o ordine cum rar întâlneşti aiurea sau ceva asemănător.

ALEXANDR IVANOVICI: Cu cea mai mare plăcere. Numai să am prilejul.

V

Aceiaşi şi Katerina Alexandrovna, nevasta lui Ivan Petrovici.

KATERINA ALEXANDROVNA: (*dând cu ochii de Alexandr Ivanovici*). A, dumneata erai, Alexandr Ivanovici! Doamne, de când nu ne-am mai văzut! M-ai dat uitării? Ce mai face Natalia Fominişna?

ALEXANDR IVANOVICI: Slava domnului, bine. Numai că acum o săptămână era cât pe ce să se îmbolnăvească.

KATERINA ALEXANDROVNA: Nu mai spune!

ALEXANDR IVANOVICI: Avea un junghi în piept şi colici la lingurea. Doctorul i-a dat o curăţenie şi cataplasme cu muşeţel şi amoniac.

KATERINA ALEXANDROVNA: Trebuia să fi încercat mai degrabă leacuri homeopatice.

IVAN PETROVICI: Tare mă minunez, zău, aşa, când vezi unde a ajuns cultura. Uite, tu, Katerina Alexandrovna. vorbeşti de meopatie. Acum câteva zile, am fost la un spectacol. Şi ce credeţi? Era acolo un băieţel – cum să vă spun? – cam atâta de mărişor. (*Arată cu mâna.*) Să fi avut cel mult vreo trei ani; să-l fi văzut cum juca pe o frângbie subţire, subţiri

că Vă asigur cura nu se poate mai serios că ţi se tăia răsuflarea de groază când te uitai.

ALEXANDR IVANOVICI: Bine mai cânta Melas!

IVAN PETROVICI: (*dându-şi importanţă*) Melas? O, da! Cu mult sentiment!

ALEXANDR IVANOVICI: Foarte bine!

IVAN PETROVICI: Aţi observat cu ce îndemânare ia… asta?… (*Face un gest de îndemânare cu mâna.*)

ALEXANDR TVANOVICI: Da. Tocmai asta o ia extraordinar de bine. Dar văd că e aproape ora două.

[VAN PETROV ICI: Dar unde te grăbeşti aşa, Alexandr Ivanovici? ALEXANDR IVANOVÂCI: S-a focut timpul să plec. Mai trebuie să trec înainte de masă prin

vreo trei locuri.

IVAN PETROVICI: Dacă e aşa, atunci la revedere. Când ne mai vedem?... A, da, uitasem. Am zis că mâine mergem la Lukian Fedoseevâci?

ALEXANDR IVANOVICI: Neapărat! făe *înclină*.)

KATERINA ALEXANDROVNA: La revedere, Alexandr Ivanovici. ALEXANDR IVANOVICI: (*în antreu, unde îşi puneşuba pe umeri*).

Să nu văd în ochi oameni d-ăştia! Nu fac nimic, se îmbuibă şi se prefac că sunt aşa şi pe dincolo, că au făcut cutare, că au dres cutare. Ia te uită ce vrea acum: o decoraţie! Şi are s-o capete, escrocul, are s-o capete! Ăştia izbutesc totdeauna. Iar eu sunt cu cinci ani mai vechi în slujbă ca el şi până azi n-am fost încă propus. Scârboasă mutra! Şi ce se mai răsfaţă! Chipurile, nu i-ar trebui decoraţia decât ca să vadă şi alţii că şefii lui sunt atenţi cu el. Mă mai roagă să pun o vorbă hună pentru el! Da, da! Şi-a găsit, puişorul, pe cine să-l roage. Las' că ţi-oi pune o vorbuliţă, să mă pomeneşti! Ţi-o fac eu, n-avea grijă! N-ai s-o capeţi. (*Bate de câteva ori cu pumnul în palmă în semn de întărire a celor spuse şi pleacă*.)

PROCESUL

I

Un birou. Proletov, ober-secret ar la senat, şade într-un jilţ şi sughiţe întruna.

PROLETOV: Ce să fie cu mine? întruna sughit. Mi-a rămas în gât, se vede, masa de ieri. Ciupercile acelea şi ciorba de peşte rece trebuie să fie de vână. Mănânci şi tot mănânci... Numai dracul ştie ce nu mănânci! (*Sughiţe*.) Ei poftim! (*Sughiţe*.) încă o dată! (*Sughiţe*.) şi încă o dată! (*Sughiţe*.) Iaca, cu asta fac patru sughiţuri. (*Maisughiţe odată*.) 3-a dus dracului şi al patrulea! Ia să mai văd ce scrie în „Albina Nordului". M-am săturat de albina asta a nordului. Parcă-i o fată bătrână. (*Citeşte cât citeşte, apoi*

exclama. Ia te uită: l-au decorat pe Krahmanov! Ei, comedie! Tocmai pe Petruşka Krubmanov! Era un pică numai p-atâtafament *cu mâna*) când l-am băgat în şcoala de cadeţi. Aşa-i? (*Citeşte mai departe, zgâieşte ochii şi exclamă iar.*) Dar asta ce-i? Ce-o mai fi şi asta? Să fie oare Burdiukov? Da, ele: Pavel Petrovici Burdiukov! Şi l-au avansat! Ei, cum vine adică? Un şperţar, judecat de două ori, feciorul unui tată hoţ, care a prădat, vistieria, un om josnic cum nici nu-şi poate închipui cineva. Cum vine asta? Şi toată lumea care îl socoteşte un om cumsecade! Ticălosul! Mi-a spus: „Afacerea Buhtelev n-a fost rezolvată ca lumea. Senatul n-a adâncit chestiunea". Ei? Se vede c-a aflat, ticălosul, că partea care mi-a revenit se ridică la douăzeci de mii de ruble şi-i pare rău că n-a luat-o el. îi place să şadă cum şade câinele pe căpiţa de fân – nici el nu ia, nici pe altul nu-l lasă să ia. Ehei, dar eu te

ştiu cine eşti. Dacă vrei să îmbrobodeşti pe cineva, îrhbrobodeşte-i pe alţii! Prefă-te faţa de alţii. Am auzit eu câte ceva pe socoteala ta! Ţi-e ciuda, zău aşa, să-ţi mai arunci ochii într-o gazetă; când o citeşti, simţi că te apucă o scârbă şi o plictiseală… şi alt nimic. Ei, Andrei!

II

VALETUL: (*intrând*). Doriţi ceva?

PROLETOV: Ce-i cu gazeta asta, la ce-ai adus-o? Prostule! Ia-o de aici!

Andrei ia ziarul şi iese

Ei, poftim, şi Burdiukov ăsta! Uite pe cine – ca să nu spun mai multel-aş trimite bucuros în Kamciatka. Mărturisesc că sunt în stare să-i fac cu cea mai mare plăcere o porcărie chiar în clipa de faţă de s-ar putea. Numai că până acum n-am avut niciun prilej, dar, ce să zic, niciunul. Ce să-i faci? S-a mâniat, se vede, cerul pe mine. Ce te-aş mai mângâia? Ce ţi-aş mai freca botul! Şi ce buze ai! Nişte buze de bou, de canalie.

VALETUL: A venit Burdiukov.

PROLETOV: Cee?

VALETUL: A venit Burdiukov.

PROLETOV: Ce tot îndrugi prostii?

VALETUL: Aşa cum v-am spus.

PROLETOV: Minţi, prostule! Burdiukov aici, la mine? Pavel Petrovici Burdiukov?

VALETUL: Nu. Nu-i Pavel Petrovici, dă-i alt Burdiukov. PROLETOV: Care altul?

YALETUL: Binevoiţi să-l vedeţi şi dumneavoastră. E afară. PROLETOV: Pofteşte-l înăuntru.

III

Proletov şi Hrâstofor Petrovici Burdiukov

BURDIUKOV: Vă rog să-mi iertaţi deranjul ce vi-l pricinuiesc, dar împrejurările şi nişte treburi ale mele m-au silit să-mi părăsesc orăşelul şi să vin să vă cer ajutorul şi apărarea dumneavoastră personală.

PROLETOV: (*aparte*). Ce-i drept, ăsta-i altul. Totuşi, oarecum, tot seamănă. (*Cu glas tare.*) Şi ce doriţi? Cu ce vă pot fi de folos?

BURDIUKOV: (*ridică din umeri*). E vorba de o afacere, de-un proces.

PROLETOV: De un proces? Cu cine?

BURDIUKOV: Cu un frate bun al meu.

PROLETOV: Daţi-mi voie să cunosc întâinumele dumneavoastră. Apoi aveţi să-mi expuneţi şi cazul. Vă rog frumos să staţi jos.

BURDIUKOV: Numele meu este Burdiukov Hristofor, feciorul lui Piotr, şi mă judec cu fratele meu bun, Pavel Petrovici Burdiukov.

PROLETOV: Nu mai spune! Cum? Dar nu se poate!

BURDIUKOV: Ce căscaţi aşa ochii la mine? N-aţi fi crezând cumva că mi-am lăsat Tambovul aşa pe degeaba ca să vin încoace, în goana mare, cu caii de poştă?

PROLETOV: Să vă blagoslovească dumnezeu, că bine aţi făcut* Aş vrea să-mi daţi voie să vă cunosc mai bine. Nici că puteaţi proceda mai inteligent. Poftească acum să mai spună cineva că nu există pe lume mărinimie şi dreptate! Dar asta ce mai e atunci? Când te gândeşti, frate, legături de sânge şi totuşi nu-l cruţaţi! auzi, să se judece cu-n frate! îmi daţi voie să vă îmbrăţişez?

BURDIUKOV: Mă rog! Vă îmbrăţişez şi eu pentru atâta bunăvoinţă. 5 c *îmbrăţişează*

Vă mărturisesc că, luând seama înainte la fizionomia dumneavoastră, n-aş fi crezut nicidecum că aţi fi un om de nădejde.

PROLETOV: Ei, asta-i! Cum aşa?

BURDIUKOV: Vorbesc serios. Îmi daţi voie să vă întreb: nu cumva răposata unica dumneavoastră s-o fi speriat de ceva pe vremea când era grea cu dumneavoastră?

PROLETOV: Ce bate ăsta câmpii?

BURDIUKOV: Să vedeţi. Staţi să vă spun. N-aveţi de ce vă supăra, pentru că asta se întâmplă foarte des. Aşa, de pildă, asesorul nostru are toată partea de jos a feţei, cum s-ar zice, teşită şi seamănă leit eu-n berbec. Ba i-a şi crescut barba întocmai ca la berbeci. Şi asta i se trage de la o întâmplare neînsemnată. Pe când răposata maică-sa era în durerile facerii, ce-i dă prin cap unui berbec? Se apropie de fereastră, ba-l mai împinge necuratul să şi beliăic…

PROLETOV: Ei, să lăsăm în pace şi pe asesor, şi pe berbec. Tare mă mai bucur!

BURDIUKOV: D-apoi ce să mai zic! mai rar să pici peste asemenea protecţie! Abia acum, când încep să mă uit mai bine la dumneavoastră, parcă v-aş asemui cu cineva. Era la noi, în regimentul de carabinieri, un locotenent care semăna leit cu dumneavoastră, ca două picături de apă.

Straşnic beţivan! Trebuie să vă spun că nu trecea o zi să nu se întoarcă acasă cu mutra stâlcită.

PROLETOV: (*aparte*). Se vede că ursul ăsta provincial nu ştie să-şi ţină gura. Toate porcăriile din suflet le are şi pe limbă. (*Cu glas tare*). Nu prea am timp. Aşa că v-aş ruga să trecem la chestie.

BURDIUKOV: Îmi daţi voie, dar, stând jos, nu-i chip să vă spun de ce-i vorba. Asta-i o afacere încurcată de tot. Ăţi cunoscut cumva, în judeţul Ustiujski, pe o moşierâţă pe nume Evdokia Malaleevna Jerebţova? N-aţi cunoscut-o? Buun! E mătuşa noastră bună, a mea şi a bestiei mele de frate. Cei mai apropiaţi moştenitori ai ei suntem noi, frate-meu şi cu mine, iotă cum stă treaba! Afară de noi, mai este şi o soră, care s-a măritat cu generalul Povalişcev. Ei, dar ce să mai pomenim deca, fiindcă şi-a primit şi fără asta partea care i se cuvenea, îmi daţi voie: şi iacătă-l pe acest potlogar, adică pe frate-meu – pentru că el, când îi vorba de potlogării, nici dracul nu-l întrece – iacătă-l că i se vâră mătuşii noastre în suflet şi-i spune: „Dumneata, mătuşică, ai ajuns să ai, slavă domnului, şaptezeci de ani. De ce, ai mai vedea mata singură de gospodărie la o vârstă aşa de înaintată? Mai bine m-ai lăsa pe mine să am grija dumitale şi să te ţiu eu”. Ei, vă daţi seama? Vă daţi seama? S-a mutat la dânsa în casă, unde a prins a trăi şi a porunci parcă el ar fi cu adevărat stăpânul. Auziţi ce vă spun?

PROLETOV: Aud.

BURDIUKOV: Păi, aşa. Şi iacătă o pe mătuşica – dumnezeu ştie din ce pricină – că începe să bolească. Mai ştii? Poate să-i fi dat chiar el ceva. De aflat, am aflat eu de la alţii. Băgaţi de seamă! Şi atuncea sosesc şi eu. a moşie. În antret, îmi iese înainte bestia aceea, adică frate-meu, cu ochii scăldaţi în lacrimi şi topindu-se de durere, nu alta. Şi-mi spune: „Ei, frăţioare, de-acum încolo, nenorociţi om fi pe o viaţă întreagă! Binefăcătoarea noastră...” „Ce? Şi-a

dat sufletul domnului?…” „încă nu, dar trage să moară”. Intru şi, ce-i drept, mătuşica zăcea lată şi holba numai ochii în neştire. Ce crasă fac? Să plâng? Asta nuajulă la nimic. Aşa-i că n-ajută?

PROLETOV: N-ajută.

BURDIUKOV: Ei, ce era să fac? N-aveam ce face. Pesemne că aşa era voia domnului. M-am dat mai aproape de dânsa. „Ei, mătuşică, îi spun eu, suntem cu toţii muritori. Numai unul dumnezeu este stăpân peste viaţa noastră şi, cum se zice, cine nu moare azi, moare mâine. N-ai dori cumva mata cât mai este vreme, să faci o diată?” Ei, şi ce credeţi dumneavoastră c-a făcut mătuşica? Cum nu-şi mai putea întoarce limba în gură, am auzit-o numai spunând: „e… e… e…” Iar potlogarul acela care stătea lângă patul ei, adică frate-meu, îmi spune: „Mătuşica vrea să-ţi dea a înţelege că diata cea avut de făcut a făcut-o”. Aţi auzit dumneavoastră? Aţi auzit?

PROLETOV: Cum nu. Dar ea a spus aşa ceva cu gura ei? BURDIUKOV: De unde dracu’ să fi spus! Ea a lângă îmat numai:

„E… e… e…” şi atâta tot. Eu însă îi dau ghâes mătuşicăi: „Dă-mi mata voie, mătuşica, să ştiu şi eu cam ce diată ai lăsat mata?” Şi ce credeţi dumneavoastră că-mi răspunde mătuşica? îmi răspunde iarăşi: „e… e… e…” Iar nemernicul sare din nou cu gura: „Mătuşica zice că toate dispoziţiile ei se află în testament”. Aţi auzit, mă rog? Aţi auzit? Ce era să fac? Am tăcut şi n-am mai scos o vorbă.

PROLETOV: Daţi-mi voie să vă întreb: de ce nu l-aţi prins chiar pe loc cu minciuna?

BURDIUKOV: Cum eram să fac? (*îşi desface braţele înlături în semn de deznădejde*.) Frate-meu a început să se jure că mătuşica într-adevăr aşa spusese. Ei… şi l-am crezut.

PROLETOV: Şi aţi deschis diata?

BURDIUKOV: Am deschis-o.

PROLETOV: Ei şi?

BURDIUKOV: Să vedeţi cum s-au petrecut lucrurile. După ce ne-am îndeplinit toate datoriile după datina creştinească, I-am întrebat pe frate-meu dacă n-ar fi timpul să citim care anume era voinţa moartei. Suferinţa şi deznădejdea lui frate-meu aşa erau de mari, că nu era în stare să scoată o vorbă. Îngăima numai atât: „la diata şi citiţi-o fără mine”. S-au strâns martori şi am citit-o. Şi ce credeţi dumneavoastră că scria în diată? Iaca ce scria: „Nepotului meu Pavel Petrov, feciorul lui Burdiukov – auziţi! – ca răsplată pentru grija cu adevărat filială şi pentru faptul că a stat nelipsit lângă mine până la moartea mea – luaţi, vă rog aminte! –! las în stăpânire moşia mea strămoşească şi cea cumpărată de mine, aflătoare în judeţul Ustiujski... Vedeţi, vedeţi până unde a ajuns! – cu cinci sute de suflete, potrivit controalelor revizuite, cu tot ce ţine de moşie şi aşa mai departe...” Ei? Aţi auzit aşa ceva? „Nepoatei mele, Maria Petrova, fiica Povalişcevei, născută Burdiukova, îi las Satul care i se cuvine cu o sută de suflete. Tar nepotului meu... – băgaţi de seamă! – aicca-i tot clenciul: nepotului meu Hrisanfie, feciorul lui Piotr Burdiukov – auziţi, mă rog! auziţi! – ca să-şi aducă aminte de mine – o-ho-ho! – îi las următoarele: trei fuste împletite cu igliţa şi toate vechiturile care se află în pod, ca de pildă: două pilote de puf, tacâmuri de porţelan, cearşafuri, scufii” şi dracu’ ştie câte otrepe încă. Ei? Cum vi se pare asta? Vă întreb pe dumneavoastră. Ce dracu’ am eu nevoie de fuste împletite cu igliţa? Ah!

PROLETOV: Mai rar aşa potlogar! Iertaţi-mă, vă rog! BURDIUKOV: Curat potlogărie! în privinţa asta, sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. Dar vă întreb: ce nevoie am eu de fuste împletite cu igliţa? Ce să fac eu cu e! e? Să mi le pun broboadă în cap?

PROLETOV: Şi martorii au iscălit toate aceste?

BURDIUKOV: Cum să nu fi iscălit! A adunat tot felul de ticăloşi. PROLETOV: Dar răposata? A iscălit cu mâna ei?

BURDIUKOV: Vedeţi, aicea-i buba: de iscălit, a iscălit. Numai că dracu' ştie cum a iscălit.

PROLETOV: Cum adică?

BURDIUKOV: Uite cum: pe răposata o chema Evdokia, dar ca a zgâriat un soi de scară a mâţei, de nu te poţi dumeri ce este.

PROLETOV: Cum aşa?

BURDIUKOV: Dracu' ştie cum s-a făcut că în loc să fi scris Evdokia, ea a scris „Obmokni".

PROLETOV: Nu mai spuneţi!

BURDIUKOV: Oho-ho! Trebuie să vă spun că frate-meu e în stare să facă orice. „Iar nepotului meu Hrisanfie Petrov îi las trei fuste împletite cu igliţa".

PROLETOV; (*aparte*.) Oricum ar fi, halal de Pavel Petrovici Burdiukov! Nu l-aş fi crezut niciodată aşa de pişicher!

BURDIUKOV: (*desfăcându-şi braţele, larg înlături*.) Ce-o fi însemnând oare „Obmokni"? Că doar nu-i un nume!

PROLETOV: Ei, şi acum ce aveţi de gând să faceţi?

BURDIUKOV: Atu şi dat o jalbă pentru anularea diatei pe temeiul că iscălitura-i plăsmuită. Prea e gogonată minciuna! Pe răposata o chema Evdokia, nu „Obmokni".

PROLETOV: Şi bine aţi făcut. Dar să-mi daţi voie ca de-acum încolo să iau eu toată afacerea asta în mână. Scriu îndată un bileţel către un secretar pe care îl cunosc. Iar, până una alta, să-mi faceţi rost de o copie a diatei.

BURDIUKOV: Vă sunt nespus de-ndatorat! (*Pune mâna pe căciulă*). Pe care uşă trebuie să ies? Pe aceea de colo sau pe asta?

PROLETOV: Poftiţi, vă rog, pe asta.

BURDIUKOV: Aşaa! V-am întrebat ca să ştiu pentru

când oi mai avea nevoie. La revedere, onorabile! Cum vă spune? Că uit mereu.

PROLETOV: Alexandr Ivanovici.

BURDIUKOV: Alexandr Ivanovici! Ştiu de un Alexandr Ivanovici Proldiukovski. Nu cumva îl cunoaşteţi?

PROLETOV: Nu.

BURDIUKOV: Mai locuieşte încă şi azi la cinci verste de satul meu. La revedere!

PROLETOV: La revedere, onorabile! La revedere!

IV

Proletov, apoi servitorul

PROLETOV: Ce comoară neaşteptată! Ce chilipir! Mi-a pus dumnezeu mâna în cap, nu alta. E cam curios s-o spun, dar simt în suflet o mulţumire nelămurită, asemenea aceleia pe care o ai când ţi-a născut nevasta întâia dată un băiat sau te-a sărutat ministrul în public, în faţa tuturor slujbaşilor. Zău aşa! Parcă mă simt magnetizat. Ei, Andrei, ia dă fuga chiar acum ia secretarul meu şi roagă-l să poftească aici. Auzi? Stai puţin: uite, na de-un rachiu pentru tine, Îmbată-te criţă – în cinstea zilei de azi, îţi dau voie. Uite şi gologani, să-i cumperi turtă dulce lui feciorutău. îi spui secretarului să vină îndată aici – o afacere extraurgentă. În sfârşit mi-a venit şi mie apa la moară: ehei, acum va fi sărbătoare şi pe uliţa noastră. Aşteaptă numai, încep eu să-ţi cânt şi om vedea noi cum ai să joci. Iar când ţi-oi alcătui o orchestră cu lăutari de cei de la Senatul cârmuitor1), apoi să ştii că atât ai să joci, c-au să le doară şalele câte zile ai să trăieşti.

L> Instituţie guvernamentala supeiioară înfiinţata în Rusia <Te Petra I; avea misiunea de a supraveghea justiţia, finanţele Şi administraţia, în prima jumătate a secolului XIX, Senatul a devenit instanţa judec aterească suprema, (N. red* rom.)

ANTICAMERA

I

Scena reprezinţi un vestibul. La dreapta, o uşă care duce la scara de intrare. La stânga, altă uşă, care dă în salon. În fund, ceva mai la o parte, a treia uşă, care dă în birou. De-a lungul întregului perete până la această uşă, o banchetă lungă. Piotr, Ivan şi Grigori şed pe banchetă, fiecare cu capul pe umărul vecinului, şi dorm. La uşa de la scară sună strident soneria.

Lacheii se trezesc.

GRIGORI: N-auzi că sună? Du-te şi deschide uşa!

PIOTR: Da' tu de ce şezi şi nu te duci? Ce? Poate că ţi-s băşicate tălpile? Nu te poţi scuia?

IVAN: (*face un gest* de plictiseală.) Treacă de la mine! Las că mă duc eu. (*Deschide uşa şi exclama*.) Ia uite, Andriuşka!

Intră un valet străin. Poartă manta, are şapcă în cap şi o bocceluţă în mână

GRIGORI: Aha, cioara moscovită! Ce vânt te-aduce pe la noi? VALETUL CEL STRĂIN: Ce-ţi pasă ţie, huzureşti, nepricopsitul? de finlandez! Ehei, de-ai alerga şi tu cât alerg eu... (*Ridică bocceluţa*.) Iaca, mi-a poruncit cucoana să-i duc bocceluţa asta unei florărese care şade tocmai pe Peterhurgskaia. Să-mi fi dat măcar o băncuţă pentru birjă. M-a trimis şi la boierul vostru. Da' ce? Mai doarme?

GRIGORI: Cine? Ursul? Mai doarme. Pân-acu, n-a început încă să mârâie din hârlogul lui.

PIOTR: l-adevărat că vă pune cucoana voastră la cârpit ciorapi? *Toţi rid*

GRIGORI: Aşa, frate! înseamnă că eşti cârpaci? Atunci, de-acum încolo, aşa ţi-om zice.

VALETUL CEL STRĂIN: Fleacuri! Iaca, eu unul, n-am cârpit niciodată ciorapi.

PIOTR: Păi, la voi, e lucru ştiut: rândaşul, până e masa gata, e. bucătar, iar după masă, vizitiu sau lacheu

sau coase papuci.

VALETUL CEL STRĂIN: Ei şi ce? Nu strică să te îndeletniceşti şi cu câte o meserie. Iaca, eu unul, de pildă, sunt şi valet şi croitor de dame. îi cos cucoanei şi mai cos şi altora. Aşa mai scot şi cu câte o copeică. Da' voi parcă ce faceţi? Staţi lot timpul cu mâinile în sân şi nu vă îndeletniciţi cu nimic.

GRIGORI: Nu-i aşa, frate. La un boier ca lumea, lacheul nu-i pus la treabă. Pentru asta-s meşterii. Uite frate, la contele Rulkin sunt treizeci de servitori şi fiecare otn îşi are treaba lui. Acolo nu inerge să i se spună cuiva: „Ei, Petruşka, ia du-te acolo şi acolo". Pentru că acela are să-i răspundă: „Nu, boierule, asta nu-i treaba mea. Pentru asta, binevoiţi să-i porunciţi lui Ivan". Aşa-i acolo! Aşa-i când boierul ţine să trăiască ca un adevărat boier. Nu ca bufniţa ta de cucoană, care a venit de la Moscova cu caleaşca ca o coajă de nucă spartă şi cu caii cu cozile înnodate cu frânghie.

Toţi râd

VALETUL CEL STRĂIN: Râzi tu, da' râzi de pomană! Crezi că-i mare ispravă să trândăveşti cât îi ziulica de mare? De aceea n-ai o copeică a ta.

GRIGORI: Da' ce nevoie am de copeicile tale? Boierul, atuncea, la ce-o mai fi? De-oi lucra, de n-oi lucra, el simbria tot mi-o plăteşte. Şi ce nevoie am eu să strâng bani pentru bătrâneţe? Ce fel de boier o mai fi şi acela care să nu deie servitorilor pensie pentru că I-au slujit?

VALETUL CEL STRĂIN: Ce-am auzit, măi băieţi? Spune lumea că aveţi de gând să daţi un bal?

PIOTR: Dăm. Vii şi tu?

VALETUL CEL STRĂIN: Ce fel de bal o mai fi şi ăsta? Vorba vine că are să fie bal.

GRIGORI: Nu frate. Are să fie bal în toată regula. Unii dau câte o rublă, alţii şi mai mult. Bucătarul prinţesei

a dat cinci ruble şi a spus că pregăteşte el masa. Ca trataţii, n-au să fie numai nuci: am şi cumpărat jumătate de pud de bomboane. Are să fie şi îngheţată…

Se aude o sonerie subţire care vine din biroul boierului

VALETUL CEL STRĂIN: Du-te, că sună boierul.

GRIGORI: Las că mai aşteaptă… O să fie şi foc de artificii. Tocmim şi muzică, numai că nu ne-am înţeles încă, fiindcă n-au bas. Că altfel am şi îl…

Soneria din birou sună iar, mai tare ca înainte

VALETUL CEL STRĂIN: I-auzi cum sună! Hai, du-te. Mişcă o dată!

GRIGORI: Să mai aştepte. Dar tu cât dai?

VALETUL CEL STRĂIN: Ce fel de bal o mai fi şi ăsta? Numai gura-i de voi.

GRIGORI: Mă, cârpaciule, dezleagă-ţi baierile pungii! Ia te uită la dânsul, Petruşka, ce zgârcioabă de om…

Dă să-l împungă cu degetul. În aceeaşi clipă se deschide uşa biroului şi se iveşte boierul, care întinde mâna şi-l apucă de ureche pe Grigori. Toţi se ridică de la locurile lor.

11

BOIERUL: Ce-i cu voi, trântorilor? Trei oameni sunteţi şi nu se urneşte unul de la locul lui! Şi eu sun de nu mai pot, mai-mai să rup cordonul.

GRIGORI: Păi, n-am auzit nimic, cuconaşule.

BOIERUL: Minţi!

GRIGORI: Zău că nu mint! De ce-aş minţi? N-a stat şi Petruşka cu noi? Aşa-i clopoţelul ăsta, cuconaşule. Nu-i bun de nimic. Când sunaţi, nu se aude niciodată. Trebuie chemat lăcătuşul.

BOIERUL: Chemaţi alunei lăcătuşul.

GRIGORI: Păi, i-am spus intendentului. Şi parcă ce-a ieşit din asta? Degeaba îi spui. Ba te mai şi ocărăşte.

BOIERUL: (*dând cu ochii de valetul cel străin.*) Ce-i cu omul acesta?

GRIGORI: E de la Anna Petrovna şi a venit cu nu ştiu ce la dumneavoastră.

BOIERUL: Ce-ai de spus, frate?

VALETUL CEL STRĂIN: Cucoana mi-a poruncit să vă salut din partea dumneaei şi să vă vestesc că vine azi la dumneavoastră.

BOIERUL: Şi nu ştii pentru ce anume vine?

VALETUL CEL STRĂIN: Asta nu pot s-o ştiu. Atât mi-a poruncit: „Spune-i lui Feodor Feodorovici că-l salut şi că am să vin azi pe la dânsul".

BOIERUL: Dar când? Şi la ce ceas vine?

VALETUL CEL STRĂIN: Nu pot să ştiu la ce ceas. Mi-a zis numai: vesteşte-l pe Feodor Feodorovici că trec astăzi pe la dânsul...

BOIERUL: Bine. Petruşka, ia să-mi dai mai repede să mă-mbrac. Ies în oraş. Iar voi – nu daţi drumul nimănui. Aţi auzit? Spuneţi cui vine că nu-s acasă. (*Iese, urmat de Petruşka.*)

III

VALETUL CEL STRĂIN: (*către Grigori*). Ai văzut? Căpătaşi o săpunea lă!

GRIGORI: (*face semn cu mâna că-i e totuna*). Aşa-i slujba asta! Oricât ai câta să le intri în voie, tot te ocărăsc. (*Sună la uşa de la scară*). Iar a picat dracu' ştie cine. (*Către Ivan.* / Ce căşti gura? Du-te şi deschide!

IV

Ivan se duce să deschidă. Intră un domn cu blană

DOMNUL CU BLANĂ: Feodor Feodorovici e acasă? GRIGORI: Nu. Nu-i acasă.

DOMNUL CU BLANĂ: Păcat! Şi nu ştii unde s-a dus? GRIGORI: Nu se ştie. Pesemne că s-adus la departament. Cine să-i spun că l-a căutat?

DOMNUL CU BLANĂ: Spune că l-a căutat Neveleşciaghin. Şi că i-a părut foarte rău că nu I-a găsit acasă. Auzi? N-ai să uiţi? Neveleşciaghin.

GRIGORI: Lentiagbin.

DOMNUL CU BLANĂ: (*căutând să rostească cât mai lămurit*/ Neveleşciaghin.

GRIGORI: Da' dumneavoastră sunteţi neamţ?

DOMNUL CU BLANĂ: Ce neamţ? Rus toată ziua: Ne-ve-legci-a-gbin.

GRIGORI: Auzi, Ivan? Vezi de nu uita: Erdegciaghin.

Domnul cu blana pleacă.

V

VALETUL CEL STRĂIN: Îi târziu. De-acu mă duc. La revepup Ffq I ilftr

GRIGORI: Da' la bal vii sau nu vii?

VALETUL CEL STRĂIN: Ei, asta am să mai văd. La revedere, Ivane!

IVAN: La revedere! (*Se duce să includă uşa după dânsul*.)

VI

Fata (lin casă trece grăbită prin vestibul

GRIGORI: Încotro, încotro? Binevoieşte a-ţi arunca ochii şi la mine. (*O prinde de poala rochiei*.)

FATA: Lasă-mă, Grigori Pavlovici! Nu se poate! Nu mă ţine, că n-am vreme deloc. (*Se smulge din mâinile lui şi iese fugind pe uşa care dă la scară*.)

GRIGORI: (*uitându-se după ea*), Ian te uită la ea cum a grers-o!(*Râde*.) He-he-be!

IVAN: (*râde şi el*). Hi-hî-hi!

Din birou iese boierul. Grigori şi Ivan îşi încruntă deodată mutrele şi arată serioşi. Grigori scoate din cuier blana boierului şi i-o pune pe umeri. Boierul iese.

GRIGORI: (*rămâne în mijlocul vestibulului şi se scobeşte cu degetul în nas*). Jacă tămă-s slobod şi eu!

Boierul a plecat şi-ai zice că, de-acuma încolo, pune-te pe trai, măi băiete. Iii bine, nu! Acuşica 11 vezi venind pe dracul cela burtos de majordom.

Din culise se aud strigătele majordomului: „*Curat pedeapsa lui dumnezeu*! *Zece oameni sunt în casă şi unul nu se apucă să strângă cât de cât*!

GRIGORI: Auzi? A şi început să urle, burtosul!

VII

MAJORDOMUL CEL BURTOS: (*intră repezit, dând din mâini*). De v-aţi teme cel puţin de cugetul vostru, dacă nu vi-e frică de dumnezeu! Uite, până acum, covoarele-s tot nebătute! S-ar cuveni ca măcar dumneata, Grigori Pavlovici, să dai pildă celorlalţi. Ţi-ai găsit! De dimineaţă şi până seară, dormi întruna. Ţi-s ochii cârpiţi de-atâta somn. Drept să-ţi spun, Grigori Pavlovici, eşti un ticălos fără de margini.

GRIGORI: Da' ce? Nu-s şi eu om? N-am voie şi eu să aţipesc? MAJORDOMUL: Parcă spune cineva un cuvânt împotriva somnului dumitale? De ce n-ai dormi? Da' chiar aşa, toată ziua! Iată, măcar şi tu, piotr Ivanîci, ca să nu spun altă vorbă urâtă, zău că semeni cu-n porc. Şi care-i, mă rog, treaba pe care o faci? Cureţi două-trei sfeşnice şi-atâta tot. De ce stai aici la taclale?

Piotr iese fără să se grăbească.

Iar ţie, Vanka, ţi s-ar cuveni să-ţi dau una după ceafă, nu alta.

GRIGORI: (*în timp ce iese*). Asta-i viaţă? Cum se scoală şi începe să urle.

MAJORDOMUL: (*rămas singur*). Atunci se cheamă că omul se poartă aşa cum se cuvine când îşi cunoaşte datoria. Dacă eşti slugă, apoi să fii slugă; dacă eşti nobil – nobil; dacă eşti arhiereu – arhiereu. Că de nu, ar începe, mă rog, fiecare... Ce-ar fi, de pildă, dacă eu aş spune acum: „Nu, eu nu-s majordom, sunt guvernator sau nu ştiu

care din infanterie?” Oricine mi-ar putea răspunde; „Ba deloc! Minţi! Eşti majordom şi nu general!” Asta este! „Datoria ta este să ai grija casei şi să vezi cum se poartă slugile”. Asta este! „Bonjur, coinan vu frânse… nu se potriveşte cu tine. Treaba ta e să spui oamenilor ce să facă şi să vezi să fie rânduială”.

Da, asta-i treaba ta!

VIII

Intră Annuşka, fată în casă la alt boier.

MAJORDOMUL: Ah! Anna Gavrilovna! Dacă-i să vă spun cât de multă stimă am pentru dumneavoastră, apoi aflaţi că mare plăcere am să vă văd.

ANNUŞKA: Nu vă mai deranjaţi, Lavrenti Pavlovici. Am întâlnit careta boierului dumneavoastră şi, aflând aga că nu-i acasă, am venit înadins la dumneavoastră c-o treabă, da’ numai pentru n minut.

MAJORDOMUL: Şi foarte bine aţi făcut! Tare ne mai bucurăm, nevastă-mea şi cu mine, când vă vedem. Ia staţi jos, vă rog.

ANNUŞKA: (*se aşaza*). Ia spuneţi-mi, poate gtiţi ceva de balul care se dă zilele astea?

MAJORDOMUL: Cum să nu ştiu? Să vedeţi: ca să zic aga, punem mână de la mână. Dă unul, dă şi altul, mai dă şi al treilea, ca să zic aşa. Bineînţeles c-am strâns de altminteri o sumă destul de frumoasă. Nevastă-mea şi cu mine am dat cinci ruble. Fireşte, un bal sau cum i se mai zice de obicei, serată. Bineînţeles c-au să fie şi trataţii şi, ca să zic aga, răcoritoare… Iar pentru tineret, dans şi tot soiul de alte distracţii de astea.

ANNUŞKA: Să gtiţi că vin şi eu. Vin neapărat! Am trecut pe aici numai ca să aflu dacă veniţi şi dumneavoastră cu Agafia Ivanovna.

MAJORDOMUL: Agafia Ivanovna vorbeşte tot timpul numai de dumnea voastră.

ANNUŞKA: Mă cam tem numai în privinţa societăţii.
MAJORDOMUL; Nu vă temeţi, Anna Gavrilovna. La noi vine cea mai bună societate. N-aş putea spune sigur, dar am auzit că vin feciorul contelui Tolstogub, sufragiul şi vizitiul prinţului Brâuhovetki, fata din casă a nu ştiu cărei prinţese… Şi cred că au să mai vină şi nişte slujbaşi.

ANNUŞKA: Un singur lucru nu-mi prea place: că vin şi vizitii… Aceştia miros totdeauna a tutun de cel prost şi a votcă. Şi-apoi, sunt toţi nişte neciopliţi şi nişte bădărani.

MAJORDOMUL: Anna Gavrilovna, daţi-mi voie să vă spun că, printre vizitii, sunt vizitii şi vizitii. Bineînţeles, ca vizitii ce sunt, îşi petrec cea mai mare parte a timpului pe lângă cai şi le mai curăţă, mă iertaţi, balega. Şi iarăşi, de ca oamenii simpli, nu încape îndoială că mai beaugiei câte-un pahar de votcă, iar de fumat, fumează mahorcă – nu de alta, da' mai mult de nevoie, cum, de altfel, fumează mahorcă cea mai mare parte a lumii de rând. Da. Natural că de aceea se întâmplă, ca să zic aga, să pută a bălegar şi a votcă. Asta aşa este. Totuşi, trebuie să recunoaşteţi, Anna Gavrilovna, că sunt şi vizitii care, cu toate că-s vizitii, după treaba pe care o fac, sunt mai degrabă vătafi peste cai decât vizitii. Slujba lor sau, ca să zic aşa, funcţia lor e să împartă ovăzul sau să mai muştruluiască pe câte un rândaş sau pe un vizitiu când se fac vinovaţi de mai ştiu eu ce.

ANNUŞKA: Ce frumos vorbiţi dumneavoastră, Lavrenti Pavlovici! Nu mă mai satur ascultându-vă.

MAJORDOMUL: (*cu un zâmbet de mulţumire*). Nu face să-mi mulţumiţi, domnişoară. Desigur că nu tot omul are, ca să zic aşa, darul vorbirii. Natural că se întâmplă câteodată să dai şi de câte unul care este, cum se zice… peltic. Da, da. Sau mai dai şi de alte cazuri asemănătoare, care îşi au, de altfel, obârşio tot în natură… N-aţi dori cumva să poftiţi la mine în odaie?

Annuşka iese cu Lavrenii după dânsa.

FRAGMENT

O cameră în casa Mariei Alexandrovna

I

Maria Alexandrovna, o doamnă în vârstă, şi Mihail Andreevâci, fiul ei.

MARIA ALEXANDROVNA: Ascultă, Mişa, demult de când tot vreau să stau de vorbă cu tine. Trebuie să-ţi schimbi slujba.

MIŞA: MS rog. Din partea mea şi mâine.

MARIA ALEXANDROVNA: Trebuie să intri în armată.

MIŞA: (*kolbindu-se la maică-sa*). În armată?

MARIA ALEXANDROVNA: Da, în armată!

MIŞA: Cum aşa, mamaie! în armată?!

MARIA ALEXANDROVNA: Ei şi ce te miri aga?

MIŞA: Parcă nu ştii şi mata că, în armată, trebuie s-o iei de la gradul de iuncăr?

MARIA ALEXANDROVNA: Ei şi? Ai să fii iuncăr timp de un an şi apoi te face ofiţer. Lasă asta pe mine!

MIŞA: Dar ce-ai găsit, mata milităros în mine? Nici statura nu mi-e tocmai potrivită pentru militărie. Vorbeşti serios, mamaie? M-ai uluit de tot cu ce mi-ai spus, aşa că nici… că nici nu ştiu ce să cred. Sunt, slavă domnului, cam plinuţ, şi, când oi mai pune pe mine şi mundirul de iuncăr, cu coada scurtă, are să-mi fie ruşine să mă şi uit la mine.

MARIA ALEXANDROVNA: N-ai să-l porţi mult. Te fac ofiţer, şi atunci ai să îmbraci mundirul cu falduri lungi, care au să-ţi acopere toată rotunjimea, aşa că n-are să se vadă nimic. Şi apoi, are să-ţi prindă bine că eşti ceva mai plinuţ. Au să te avanseze mai repede pentru că are să le fie ruşine să aibă în regiment la ei un rotovei de praporşcic ca tine.

MIŞA: Bine mamaie, dar vezi că mie mi-a mai rămas cu totul un an până să ajung asesor de colegiu. Au trecut

doi ani de când sunt consilier titular.

MARIA ALEXANDROVNA: Isprăveşte, isprăveşte odată! Mi-ai împuiat urechile cu acest „titular”. Îmi tot vine în minte dumnezeu ştie ce! Vreau ca feciorul meu să servească în gardă. La un conţopist nici nu mă uit.

MIŞA: Dar gândeşte-te şi mata mamaie! Uită-te mai bine la mine, la înfăţişarea mea. Încă din şcoală m-au poreclit: „ţâştarul”. În armată trebuie să călăreşti voiniceşte, să ai glas răsunător, să fii cât un zdrahon de-nalt, şi să mai ai şi talie pe deasupra.

MARIA ALEXANDROVNA: Le capeţi pe toate! Pe toate le capeţi! Vreau cu orice preţ să intri în armată. Am eu pentru asta o pricină de seamă.

MIŞA: Şi care-i pricina asta?

MARIA ALEXANDROVNA: O pricină însemnată de tot. MIŞA: Oricum, spune-mî-o şi mie! Care-i?

MARIA ALEXANDROVNA: E o pricină… Nici nu ştiu măcar dacă ai s-o pricepi bine. Acum trei zile, proasta aceea de Gubomazova a spus la Rogojini, în gura mare, aşa ca să aud şi eu… Eram a treia din rând: eu şedeam alături de prinţesa Alexandrina, iar în faţa noastră era Sofi Votruşkova. Şi ce-ţi închipui c-a îndrăznit să spună ticăloasa aceea?… Crede-mă că mi-a venit să mă scol şi dacă nu era prinţesa Alexandrina acolo, nu ştiu ce făceam. Auzi ce-a spus? „îmi pare foarte bine că la balurile curţii nu-s primiţi civilii. Toţi sunt *maitvais gen re*, *1*) spunea ca, şi au ceva grosolan într-înşii. Îmi pare bine că Alexis al incu, spunea ea, nu poartă fracul lor dezgustător”. Şi toate acestea le-a spus sclifosindu-se şi cu un ton aşa de… îţi spun drept că nu ştiu ce-aş fi fost în stare să-i fac. Cât priveşte pe fecioru-său, e un idiot desăvârşit. Atâta ştie: să bată talpa. Ai mai pomenit o ticăloasă şi o scârboasă ca ea?

MIŞA: Şi asta-i toată pricina?

MARIA ALEXANDROVNA: Da. Vreau să-i fac în ciudă,

ca feciorul meu să intre şi el în gardă şi să se ducă la toate balurile curţii.

*) Oameni fără educaţie (în limba franceză}. (N. trad.)

MIŞA: Gândeşte-te şi mata mamaie! Toată tevatura asta, numai fiindcă o proastă...

MARIA ALEXANDRO VNA: Nu. M-am hotărât să fac aşa, şi gata! Las să crape de necaz, să turbe.

MIŞA: Oricum, mamaie...

MARIA ALEXANDRO VNA: Oho! Las' că-i arăt eu! De-acuma încolo, creadă ce-o vrea! Eu am să fac pe dracu' în patru şi fecioru-meu are să intre şi el în gardă. Chiar de-o fi să îndure greutăţi cu asta, dar de ajuns în gardă, tot ajunge. Auzi, mă rog: să dau eu voie oricărei ticăloase să se umfle în pene în faţa mea şi să-şi ridice nasul care şi aşa îl are destul de cârn. Ei nu! Asta nu se întâmplă în ruptul capului! N-avea grijă, Natalia Andreevna, n-o să fie cum vrei dumneata!

MIŞA: Şt crezi să-i faci cu asta în ciudă?

MARIA ALEXANDROVNA: Aşa ceva nu admit eu!

MIŞA: Dacă vrei mata aşa, mamaie, trec la militărie. Numai, zău, aşa, c-o să-mi vină şi mie a râde, când m-oi vedea în mundir.

MARIA ALEXANDROVNA; Mundirul e oricum mai frumos decât fracul acesta nenorocit. Acuma al doilea lucru: vreau să te însor.

MIŞA: Cum aşa? Dintr-odată să-mi schimb şi slujba, să mă şi însori?

MARIA ALEXANDROVNA: Ei şi? Parcă nu poţi şi să-ţi schimbi slujba, şi să te însori în acelaşi timp?

MIŞA: N-am încă de gând aşa ceva. Nu vreau încă să mă însor. MARIA ALEXANDROVNA: Cum ai să afli de cine-i vorba, ai să vrei numaidecât. Însurătoarea asta are să-ţi aducă fericirea şi în slujbă şi în viaţa ta de familie. Ce mai

una alta?

Vreau să te însor cu prinţesa Şlepohvostova.

MIŞA: Mamaie, dar asta-i o tâmpită de mâna întâia.

MARIA ALEXANDROVNA: Întâi de toate nu-i de mâna întâia, ci la fel ca toate celelalte, E o fată minunată, numai că n-are memorie. Când i se întâmplă câteodată să uite, mai spune şi ea ce nu trebuie. Dar asta o face de distrată ce e.

În schimb nu-i deloc bârfitoare şi n-o să născocească niciodată

*

vreo răutate.

MIŞA: Vai de mine! Dar cum ar putea ea să bârfească, când abia dacă-i în stare să scoată o vorbă? Şi chiar când o scoate, stai şi te minunezi de ce-ţi aud urechile. Parcă mata, mamaie, nu ştii că însurătoarea este o chestie de inimă. Trebuie ca sufletul…

MARIA ALEXANDROVNA: Ei, poftim! Am avut parcă o presimţire. Ia ascultă: isprăveşte odată cu liberalismele! Pe tine nu te prinde asta. Nu te prinde! Ţi-am spus-o de zeci de ori. Altuia i s-o mai fi potrivind, dar ţic, chiar deloc.

MIŞA: Ah, mamaie! Spune şi mata: când oare nu te-am ascultat? Uite, am împlinit treizeci de ani şi tot îţi mai sunt supus în toate, ca un copil. Mata îmi porunceşti să mă duc undeva, unde nici mort nu m-aş duce – şi eu mă duc şi nici nu las măcar să se vadă cât de greu îmi vine asta. Sau îmi porunceşti să fac anticameră la cineva – şi eu mă duc glonţ acolo, cu toate că nu-mi face nicio plăcere. Mata îmi dai poruncă să dansez la baluri – şi cu dansez, deşi toţi îşi bat joc de mine şi de înfăţişarea mea. Acuma ai ajuns să vrei să-mi schimbi slujba. Bine, îmi schimb slujba şi intru la treizeci de ani iuncăr… Mă fac copil, la treizeci de ani, numai ca să-ţi fac matale pe plac. Şi, cu toate acestea, nu trece o zi să nu mă împungi cu liberalismul meu. Nu trece

o clipă să nu-mi spui: liberal. Ascultă, mamaie, astă mă doare. Zău că mă doare. Faţă de devotamentul şi dragostea mea sinceră, cred că aş merita o soartă mai bună…

MARIA ALEXANDROVNA: Te rog să nu mai vorbim de asta. Ce crezi? Parcă eu nu ştiu că eşti liberal? Şi mai ştiu şi cine te aţâţă: tot netrebnicul acela de Sobacikin.

MIŞA: Asta-i din că le-a fără, mamaie! Să crezi mata că eu aş putea asculta de unul ca Sobacikin! Sobacikin acesta i-un ticălos, un cartofor şi tot ce vrei, dar în chestia asta n-are nicio vină. N-am să-i dau niciodată voie să aibă asupra mea măcar o umbră de influenţă.

MARIA ALEXANDRO VNA: Ab, doamne! Ce om îngrozitor! M-am speriat când l-am cunoscut. Nu respectă nicio regulă, n-are nicio virtute… Un tip josnic. De-ai şti ce-a spus de mine!… Trei luni de zile n-am putut scoate nasul în lume. A spus că la mine se aprind mimai mucuri de luminare, că nu se perie covoarele cu săptămânâle, că am ieşit la plimbare în trăsură cu hamuri de frângbicşicăpestre la cai, ca la trăsurile de piaţă. M-am făcut toată roşie, ca para focului, şi am fost bolnavă mai mult de-o săptămână. Nu ştiu nici eu cum de-am putut răbda toate acestea. Ce-i drept, numai credinţa în providenţă m-a întărit.

MIŞA: Şi crezi mata că un om de teapa lui să poată avea vreo putere asupra mea? Crezi mata că aş putea eu admite una ca asta?

MARIA ALEXANDROVNA: I-am trimis răspuns să nu mai îndrăznească să se arate în ochii mei. Iar tu, ai putea să te reabilitezi numai dacă nu te-ai mai încăpăţâna şi i-ai Face chiar în seara asta o declaration1) prinţesei.

MIŞA: Dar cum să fac, mamaie, dacă nu pot?

MARIA ALEXANDROVNA: Cum adică nu poţi? Şi de ce nu poţi? MIŞA: (*aparte*). Ei acuma-i ani! (*Tare*), îmi dai

voie măcar într-o chestiune de care atârnă fericirea vieţii mele viitoare, să am şi eu părerea mea. Nici nu tnă-ntrebi măcar... Dar ce te faci dacă-s îndrăgostit de altcineva?

MARIA ALEXANDROVNA: Îţi mărturisesc că asta-i o noutate pentru mine. Până acuma n-am auzit încă de aşa ceva. Şi cine-i, mă rog, această altcineva?

MIŞA: Mamaie, îţi jur că n-a fost încă niciodată pe lume una care să-i semene! Un înger, nu alta! Un înger şi la chip şi la suflet!

MARIA ALEXANDROVNA: Dar a cui e? Cine-i tată-său? MIŞA: Tată-său este Alexandr Alexandrovici Odosimov. MARIA ALEXANDROVNA: Odosimov?... Nu ştiu nimic de

Odosimovi... N-am auzit de asemenea familie. Dar ce-i el? Om bogat?

MISA: E un om cum rar întâlneşti, un om extraordinari MARIA ALEXANDROVNA; Şi bogat?

MIŞA: Cum să-ţi spun?... Ar trebui să-l vezi şi mata. Însuşiri sufleteşti cum are el, nu găseşti pe lumea asta.

MARIA ALEXANDROVNA: Dar ce-i el? Ce grad ore? Ce avere are? MIŞA: Înţeleg, mamaie ce doreşti mata. În privinţa asta, să-mi dai voie să-ţi spun deschis ce gândesc. Orice s-ar spune, nu-i acum un tânăr în toată Rusia care să nu-şi caute o logodnică bogată. Fiecare vrea să-şi îndrepte treburile pe socoteala zestrei nevesti-sii. Într-o oarecare privinţă, lucrul acesta e de iertat. Înţeleg că un om sărac, căruia nu i-a mers în slujbă, sau în altă afacere a lui, sau pe care cinstea lui prea mare l-a împiedicat să-şi închege o avere, într-un cuvânt, oricum ar fi, eu! socot îndreptăţit să-şi caute o logodnică bogată. Şi poate că şi părinţii ar fi nedrepţi faţă de dânsul.

*) Declaraţie de dragoste (în limba franceza). (N. trad.)

de nu i-ar face cinstea ce i se cuvine şi nu i-ar da fata.

Dar gândeşte-te şi mata, mamaie: are un om bogat dreptul să-şi caute logodnică tot bogată? Asta ar fi ca şi cum ţi-ai mai pune peste şubă şi o manta, când ţi-e şi aşa destul de cald, şi când mantaua asta ar putea acoperi mai degrabă umerii altcuiva. Nu mamaie! Asta nu-i drept. Tatăl şi-a cheltuit toată averea ca să-i dea fetei creştere.

MARIA ALEXANDROVNA: Ajunge, ajunge! N-am putere să te ascult mai mult. Ştiu tot. Tot! Te-ai îndrăgostit de-o lepădătură! De fata unui oarecare funcţionar cu aprovizionarea care – mai ştii? – ţine poate şi o casă de întâlnire.

MrŞA: Mamaie!…

MARIA ALEXANDROVNA: Taică-său e un beţivan, maică-sa bucătăreasă, rudele, ipistaţi de mahala sau chelneri pe la cârciumi… Şi eu trebuie să aud toate acestea, să le rabd chiar de la fiul meu… pentru care nu în i-a în cruţat viaţa… Nu! Nu pot îndura una ca asta!

MIŞA: Dar mamaie! Dă-mi voie…

MARIA ALEXANDROVNA: Doamne dumnezeule! Ce morală are tineretul din ziua de azi! Nu! Nu pot îndura una ca asta. Jur că nu pot! Ah! Ce-i cu mine? Simt cum începe să mi se învârtească capul… (*Scoate un ţipăt.*) Au!… M-au apucat colicele într-o parte. Maşka! Maşka!… Adă-mi flaconul cu săruri! Nu ştiu dacă mai ajung până-n seară… Ce fiu fără inimă!

MIŞA: (*se repede la ea*). Mamaie, linişteşte-te! îţi faci singură rău…

MARIA ALEXANDROVNA: Şi toate astea numai netrebnicul de Sobacikin le-a pus la cale! Nu ştiu cum de n-au dat afară până acum ciuma asta?

UN VALET: (*din uşă*). A venit Sobacikin!

MARÂA ALEXANDROVNA: Ce-ai spus? Sobacikin? Nu-i da drumul! Să nu-i mai calce piciorul pe aici!

Aceiaşi şi Sobacikin

SOBACIKIN: Marta Alexandrovna! Vă rog din suflet să mă iertaţi că n-am fost de-atâta vreme pe la dumneavoastră. Zău că n-am putut deloc! Nici nu vă puteţi închipui câte treburi am avut. Ştiam că aveţi să vă supăraţi. Zău că ştiam... (*Da cu ochii de Miţa.*) Bună ziua frate! Cum o mai duci?

MARIA ALEXANDROVNA: (*aparte*). Nici nu-mi vine în minte ce să-i spun. Şi dumnealui se scuză că n-a fost demult pe aici!

SOBACIKIN: Dacă-i să judec după faţă, tare-mi pare bine să văd cât de proaspătă şi de sănătoasă arătaţi. Cum o mai duce fratele dumneavoastră? Ca să vă spun drept, credeam să-l găsesc şi pe el aici.

MARIA ALEXANDROVNA: Pentru asta te puteai duce mai curând la el, nu să vii la mine.

SOBACIKIN: (*zâmbind*). Am venit să vă povestesc o istorie, nici că se poate mai hazlie.

MARIA ALEXANDROVNA: Nu-s amatoare de istorii hazlii. SOBACIKIN: Despre Natalia Andreevna Gubomazova.

MARIA ALEXANDROVNA: Cum? Despre Gubomazova!... (*Caută să-şi ascundă curiozitatea*). Probabil că s-a întâmplat de curând.

SOBACIKIN: Zilele astea.

MARIA ALEXANDROVNA: Şi ce anume?

SOBACIKIN: Ştiţi dumneavoastră că dânsa îşi bate fetele cu mâna ei?

MARIA ALEXANDROVNA: Nu zău? Nu mai spune! Vai, mai mare ruşinea! Cum se poate una ca asta?

SOBACIKIN: Eu m-am crucit. Daţi-mi voie să vă povestesc cum s-a întâmplat. Într-o bună zi, îi porunceşte ea uneia dintre fete care se făcuse vinovată de nu ştiu ce, să se întindă pe sofa aşa cum se cuvine, iar ea trece în

odaia de alături, nu mai ţin minte pentru ce anume, – pare-mi-se ca să la nişte nuiele. În timpul acela iese şi fata pentru nu ştiu care treabă, iar în odaie intră bărbatul Nataliei, care se culcă pe pat în locul fetei şi aţipeşte. Iată că se iveşte Natalia Andreevna cu nuielele, aşa cum se cuvine, şi porunceşte altei fete să i se aşeze pe picioarele lui bărbatu-său, îl acoperă cu un cearşaf şi… prinde a-l croi!…

MARIA ALEXANDROVNA: (*lovindu-şi palmele de mirare*). Vai doamne! Ce ruşine! Cum se poate de n-am ştiut nimic? Drept să-ţi spun, totdeauna am crezut-o în stare de aşa ceva.

SOBACIKIN: Fireşte! Păi eu am spus-o tuturor. Lumea zice de dânsa că-i „o nevastă model, care şade tot timpul acasă, se ocupă de educaţia copiilor şi-i învaţă chiar dânsa singură inglizeşte”. N-am ce zice: frumoasă educaţie! Nu-i zi să nu-şi bată bărbatul, ca pe-o mâţă!… Tare-mi pare rău că nu pot rămâne mai mult la dumneavoastră! (*Se înclină.*)

MARIA ALEXANDROVNA: Unde te grăbeşti aşa, Andrei Kondratievici? Nu ţi-e ruşine? După ce că n-ai mai dat atâta vreme pe la mine?… M-am obişnuit de totdeauna să te socotesc drept un prieten al casei. Ia mai stai puţin. Aş vrea să vorbim ceva. Ascultă, Mişa: mă aşteaptă în odaia mea, caretaşul. Du-te tu de vorbeşte cu el. Întreabă-l dacă poate preface careta până la întâi ale lunii. Să fie albastră, iar ciubucăria de culoare mai deschisă, cam în felul caretei Gubomazovei.

Mişa iese.

L-am trimis într-adins pe feciorui-meu, ca să putem sta de vorbă între patru ochi. Ia spune: dumneata trebuie să ştii de unu] Alexandr Alexandrovici Odosimov?…

SOBACIKIN: Odosimov?… Odosimov… Odosimov… Ştiu că este undeva un Odosimov. Dar de altfel, mă pot

interesa.

MARIA ALEXANDROVNA: Te rog.

SOBACIKIN: Da, mi-aduc aminte, mi-aduc aminte de-un Odosimovcare-i undeva şef de birou, sau şef de secţie… Sigur că da!

MARIA ALEXANDROVNA: Închipuieşte-ţi: a ieşit o istorie caraghioasă… Mi-ai putea face un mare serviciu.

SOBACIKIN: N-aveţi decât să porunciţi. Ştiţi doar că pentru dumneavoastră sunt gata să fac orice.

MARIA ALEXANDROVNA: Uite despre ce-i vorba: fecioru-meu s-a îndrăgostit, sau mai bine zis nu s-a îndrăgostit… i-au intrat în cap nişte gărgăuni… Ce să-i faci? Tinereţe… Într-un cuvânt, nu-i iese din cap fata lui Odosimov.

SOBACIKIN: Nu-i iese din cap? Cum se face că mie nu mi-a mărturisit nimic? Dar dacă spuneţi dumneavoastră că nu-i iese din cap, aşa o fi.

MARIA ALEXANDROVNA: Andrei Kondratievici, aş vrea să-mi faci un mare serviciu. Ştiu că placi femeilor.

SOBACIKIN: He-he-he!… Şi de ce credeţi dumneavoastră asta?… Dar aflaţi c-aşa-i. Închipuiţi-vă că de lăsata secului şase negustoresc… Poate credeţi despre mine că aş fi umblat eu după ele, sau aşa ceva? Da’ de unde! Vă jur că nici nu m-am uitat la ele. Da’ să vă spun ceva şi mai frumos: dumneavoastră îl ştiţi pe acela cum îi zice? Ermolai, Ermolai… Of doamne!… Ermolai acela care locuia pe uliţa Liteinaia, lângă Kirocinaia.

MARIA ALEXANDROVNA: Nu cunosc acolo pe nimeni. SOBACIKIN: Of, doamne! Mi se pare că-i zice Ermolai Ivanovici.

Să mă omori dar nu-mi pot aduce aminte de numele lui. Acela cu păţania… nu ştiţi, nevastă-sa acum cinci ani s-a băgat într-o istorie… sunt sigur că o cunoaşteţi. O cheamă Silfida Petrovna.

MARIA ALEXANDROVNA: Habar n-am. Nu cunosc niciun Ei. molai Ivanovici şi nicio Silfidă Petrovna.

SOBACIKIN: Vai de mine! Tot pe acolo locuia şi Kuropntkin. MARIA ALEXANDROVNA: Nici pe Europatkin nu-l cunosc. SOBACIKIN: Lăsaţi, că v-aduceţi aminte mai târziu. Fata era straşnic de bogată. Avea zestre până la două sute de mii. Şi nu aşa, ca să te ducă cu vorba. Până la cununie îţi dădea în mână chitanţa de la credit.

MARIA ALEXANDROVNA: Ei şi ce-ai făcut? Nu te-ai însurat? SOBACIKIN: Nu m-am însurat. Trei zile a stat tată-său în genunchi şi s-a rugat de mine să mă însor. Iar fata de mult ce-a suferit, s-a dus la mănăstire. Şi azi e acolo.

MARIA ALEXANDROVNA: Şi de ce nu te-ai însurat?

SOBACIKIN: Aşa mi-a venit mie. Îmi ziceam: tatăl fetei ţine otcupul – rudele-s care de care mai proaste. Drept să vă spun, după asta mi-a părut rău. S-o dai dracului de lume, cum îi făcută. Zău aşa! Toate-s numai minciuni convenţionale şi fasoane. Câtă lume nu s-a nenorocit din pricina asta!

MARIA ALEXANDROVNA: De ce să te iei după lume? (*aparte*.) Ei poftim! Acum orice gânganie, care abia îşi ţine capul, se şi crede aristocrat. Uită-te la un nenorocit de consilier titular şi ascultă-l cum vorbeşte!

SOBACIKIN: Dar nu se poate Maria Alexandrovna! Zău că nu se poate. Toate parcă-s... Ei, înţelegi... Lumea are să înceapă să vorbească: „Uite-l cum s-a însurat cu dracu' ştie cine..." De altfel mie mi se întâmplă totdeauna istorii de felul ăsta. Şi zău, uneori n-am nicio vină. Din partea mea nu-i absolut nimic... Da' ce să-i faci? (*Cu glasul scăzut*). Când se revarsă Neva, se scot totdeauna două-trei femei înecate. Iar eu nu pot decât să tac, pentru că m-aş mai putea încurca în cine ştie ce istorie!... Da. Li-s drag femeilor. Şi mă întreb: de ce? Nu s-ar putea spune că-s

prea chipeş…

MARIA ALEXANDROVNA: Lasă* Parcă dumneata nu ştii că eşti bine?

SOBACIKIN: (*zâmbeşte*). Închipuiţi-vă, pe când încă eram copil, nu trecea una pe lângă mine să nu-mi ridice bărbia cu degetul şi să nu-mi spună: „Drăguţ eşti, puştiule!”

MARIA ALEXANDROVNA: (*aparte*). Ei poftim! Se mai crede şi frumos! Dacă-i vorba de frumuseţe, apoi seamănă cu-n mops… (*Tare.*) Ei, Andrei Kondratievici, atunci ascultă: cu înfăţişarea dumitale mi-ai putea face serviciul de care am nevoie. Fecioru-meu este îndrăgostit prosteşte, până peste urechi, şi-şi închipuieşte că fata este întruchiparea bunătăţii şi a nevinovăţiei celei mai desăvârşite. N-ar fi chip – şi îi dumneata-s-o facem să apară în ochii lui altfel? Cum se ebcainã, s-o mai mânjim puţintel? Dacă dumneata, să zicem ai face impresie asupra ei şi ea ar înnebuni de dragoste…

SOBACIKIN: Va înnebuni, Maria Alexandrovna. Nici vorbă va înnebuni! Să-mi tai mie capul de nu înnebuneşte! Să-ţi spun acum, Maria Alexandrovna, ce istorii mi s-au întâmplat, încă şi mai dihai. Uite, chiar acu câteva zile…

MARIA ALEXANDROVNA: Orice s-ar întâmpla, înnebuneşte ori nu, este neapărată nevoie să se răspândească prin oraş vestea că între voi sunt legături… Şi asta trebuie să-i ajungă la ureche lui fecioru-raeu.

SOBACIKIN: Feciorului dumneavoastră?

MARIA ALEXANDROVNA: Da, lui fecioru-meu.

SOBACIKIN: Da.

MARIA ALEXANDROVNA: Ce da?

SOBACIKIN: Nimica. Am spus şi eu aşa: da.

MARIA ALEXANDROVNA; Şi cum crezi? Are să-ţi vină greu să-l» faci?

SOBACIKIN: Deloc! Numai că toţi îndrăgostiţii

ăştia… Nici nu vă puteţi închipui ce bătuţi la cap sunt, şi ce copilării nelalocul lor le trec prin minte! Ba pistoale, ba… dracul mai ştie ce… Desigur, că nu asta m-ar… Dar ştiţi, aşa ceva nu merge în lumea bună.

MARIA ALEXANDROVNA: Dacă-i numai asta, atunci încredete în mine. Nu las eu lucrurile să ajungă până acolo.

SOBACIKIN: De altfel, am spus-o numai aşa, Maria Alexandrovna, vă rog să mă credeţi că chiar de-ar fi să-mi risc viaţa, sunt gata s-o fac oricând, şi eu plăcere. Zău cu plăcere. Aşa de mult ţiu la dumneavoastră, încât drept vorbind, mi-e şi ruşine să v-o spun, pentru c-aţi putea crede dumnezeu ştie ce despre mine. Dar de fapt nu-i decât cea mai adânca stimă. Aha! Bine că mi-am adus aminte. V-aş ruga, Maria Alexandrovna să-mi împrumutaţi, pentru foarte puţin timp, vreo două miişoare. Dracu' ştie cum se face, dar tare-s uituc. În timp ce mă îmbrăcam, mă tot gândeam să nu-mi uit carnetul şi l-am pus pe masă ca să-l am dinaintea ochilor. Am luat tot, tabachera, chiar şi o batistă de prisos… Ei, dar carnetul de depuneri l-am uitat.

MARJA ALEXANDROVNA: (*aparte*). Ce mă fac cu el! Dacă-i dau, nu-i mai văd înapoi; dacă nu-i dau, e în stare să răspândească pe socotela mea atâtea năzbâtii, că nu mai mă încumet să scot nasul nicăieri. Şi îmi place când spune că şi-a uitat carnetul. Carnet ai, ştiu asta, dar vezi că-i gol. N-am încotro, trebuie să-i dau. (*Tare.*) Mă rog, Andrei Kondratievici, ţi le aduc îndată. Aşteaptă, mă rog, aici.

SOBACIKTN: Bine, aştept aici.

MARIA ALEXANDROVNA: (*în timp ce pleacă, aparte*). Ticălosul! Fără bani nu-i chip să-ţi facă ceva.

SOBACIKIN: (*singur*). Aceste două miişoare îmi prind acum minunat. Datoriile, însă nici nu mă gândesc să le plătesc. Las să mai aştepte şi cizmarul, şi croitorul. Să aştepte şi Anna Ivanovna. Desigur, o să zbiere. Dar ce să-i

faci? Doar n-oi arunca banii în dreapta şi-n stânga. Să se mulţumească cu dragostea mea. [ar în ce priveşte rochia, minte. Are ea rochii destule. Uite ce-am să fac: în curând are să fie o serbare. Cu toate că-i nouă, caleaşca mea au văzut-o toţi şi o ştiu. Se spune că loahâm caretaşul are una terminată chiar acum, după ultima modă şi pe care n-a arătat-o încă nimănui. Dacă îi dau caleaşca mea şi mai adaug aceste două mii, pot foarte bine să mi-o schimb. Să vezi atunci efect ce are să facă. Poate că la serbarea asta, să mai fie o caleaşcă la fel, sau cel mult două. Şi atunci lumea are să vorbească peste tot de mine. Printre altele, o să fie nevoie să mă gândesc şi la misiunea pe care mi-a dat-o Maria Alexandrovna. Mi se pare că cel mai potrivit ar fi să încep cu scrisori de dragoste. Să-mi scriu de pildă o scrisoare ca din partea acestei fete şi s-o las să cadă ca din întâmplare, când o fi Mişa de faţă. Sau s-o uit pe masa din odaia lui. Desigur că poate ieşi de aici şi un bocluc. Ei şi? La urma urmei, ce mi se poate întâmplă? îmi dă câţiva pumni. Nici vorbă că pumnii le dor, dar no chiar aşa ca să… Ba, la nevoie, pot să şi fug. Şi la adică fug în odaia de culcare a Mariei Alexandrovna şi mă vâr de-a dreptul sub pat! Lasă să mă scoată de acolo dacă poate! Lucrul cel mai de seamă este, însă: cum să scriu scrisoarea? Tare nu-mi place să scriu. Mai bine să mă tai! Dracu’ ştie cum se face asta. De-ar fi să vorbesc, mi se pare că aş spune eu ce am de spus, cum însă pun mâna pe pană, parcă mi-ar da cineva o palmă. Mă fâstâcesc, toate mi se încurcă în cap, mâna mise înţepeneşte şi gata. Sau poate mai bine, uite ce: am la mine nişte scrisori pe care le-am primit nu demult. Ce-ar fi să aleg din ele una mai înflăcărată, să rad iscălitura şi să pun alt nume în loc? Nu-i asta o idee bună? Zău aşa! Ia să scotocesc prin buzunare. Mai ştii? – ponte că am norocul să găsesc tocmai ceea ce-mi trebuie. (*Scoate din buzunar un teanc de scrisori*). Ta să vedem, de

pildă, asta: (*citeşte*.) „Sunt slavă domnului sănătoasă, dar inima îmi boleşte. Să mă fi uitat de tot, drăguţule? Ivan Da ni Iov ici te-a văzut, sufleţelule, la tiatru, de-ai veni şi dumneata să mai mă înveseleşti cu dulceaţa vorbei". Ei drace! Mi se pare că asta nu prea ştie să scrie gramatical. Nu, cu aşa scrisoare nu-l trag eu pe sfoară. (*Citeşte mai departe*.) „Am brodat pentru dumneata, sufleţelule, o pereche de jartiere... " Ei, acuma a apucat-o duioşia. Parcă-i cam prea bucolică. Miroase a Chateaubriand! Dar poate că găsesc aici ceva. (*Despătureşte altă scrisoare şi-şi face ochii mici, căutând să descifreze scrisul*.) „Stimate prietene...11 Nu, nu scrie „stimate prietene11. Ce-o fi scriind oare aici: prea scump? prea drag? Nu, nu-i asta. Nu-i prea scump.

(*Citeşte iar*.) „Ti, ti... că... losule...11 Hm! (*Strânge din buze*.) „Dacă tu, seducător perfid al nevinovăţiei mele, n-ai să-mi dai banii cu care am rămas datoare la băcănie, cheltuiţi pentru tine, mutră scârboasă... (*ultimul cuvânt îl citeşte aproape printre dinţi*.) ... *Atuncea* să ştii că te reclam la poliţie11. Mare porcărie, zău aşa! Mare porcărie! Oricum, scrisoarea asta nu poate folosi la mare lucru. De spus, poţi spune, bineînţeles orice, dar s-o spui cuviincios, alegându-ţi expresiile, aşa ca să nu jigneşti omul. Nu, nu! Cum văd eu, nu-i aici în toate scrisorile astea niciuna care să se potrivească... Dar deloc! Trebuie să găsesc ceva tare, unde să se vadă, cum se spune, clocotind patima. Dar ia să vedem şi asta. (*Citeşte*.) Crud tiran al sufletului meu!" Ei, asta-mi pare că începe bine. „Înduplecă-te de soarta inimii mele! 11 Foarte nobil! Nici că se poate mai nobil, zău aşa! Se vede numaidecât educaţia. De la început îţi dai seama cu cine ai de-a face. Vezi? Aşa trebuie să scrii. Sentimental şi nici să nu jigneşti omul. Uite, scrisoarea asta am să i-o las. Nici nu-i nevoie s-o citesc mai departe. Numai nu ştiu cum să fac să şterg

numele fără să se cunoască. (*Se uită la semnătură.*) Ehei! Dar ştii că-i bine! Nici nu şi-a pus numele! Perfect! Să ştii c-o semnez, Bună treabă am făcut!... Şi mai spune lumea că nu înseamnă mare lucru să fii arătos. De nu erai tu drăguţ, nu se îndrăgosteau femeile de tine; de nu se îndrăgosteau femeile de tine, nu-ţi scriau scrisori; de nu erau scrisorile, nu ştiai cum să te apuci de treaba asta. (*Se apropie de oglinda.*) Parcă azi n-aş arăta prea bine. Altă dată am ceva expresiv în figură... Păcat numai că mi-s dinţii urâţi, căci altfel semănăm de-a binelea cu Bagration. Nu ştiu cum să-mi las favoritele: în chip de ciucuri sub fălci, adică, cum se zice, colier? Sau să rad tot cu-n palmă şi să-mi las un smoc de păr sub buza de jos?

LA IEŞIREA DIN TEATRU, DUPĂ REPREZENTAREA UNEI COMEDII noi

Foaierul unui teatru. Într-una din părţi scara care duce la loji şi la coleric; la mijloc intrarea la fotolii şi staluri. În cealaltă parte ieşirea. Din sală vine ropot înăbuşit de aplauze.

AUTORUL1) PIESEI: (*ieşind din sala*). M-am smuls parcă dintr-o viitoare, ia te uită cum răsună, în sfârşit, întreg teatrul de strigăte şi de aplauze... Iată c-a venit şi gloria! Doamne dumnezeule, ce mi-ar mai fi bătut inima, de se întâmplau toate astea acum şapte sau opt ani! Ce m-armai fi răscolit! Dar aşa, au fost odată. Eram pe atunci încă tânăr şi gândurile mi-erau îndrăzneţe, ca ale oricărui tânăr. Binecuvântată fie providenţa, care nu mi-a dat să gust prea de timpuriu entuziasmul publicului şi laudele! Acum... Pe cine n-a domolit, însă, răceala raţiunii care vine cu vârsta? Până în cele din urină afli că aplauzele nu înseamnă mare lucru şi că ele-s gata să slujească pentru a răsplăti pe oricine: pe un actor care a ajuns să cunoască toate tainele sufletului şi ale inimii omeneşti, pe un dansator care izbuteşte nişte piruete, pe un scamator.

Aplauzele răsună deopotrivă pentru toţi! Şi, orice-ar face oricare din ei, fie că ar gândi cu mintea, fie că ar simţi cu inima, fie că le-ar vibra sufletul până în adâncuri, fie că ar lucra cu picioarele, fie că ar sălta talgere din mână în mână.

Se înţelege de la sine că autorul piesei este un personaj fictiv, care ilustrează situaţia autorului cemic în societate, autor care şi-a ales râsul drept mijloc de a-şi baie joc de abuzurile a tot felul de dregători şi reprezentanţi ai diferitelor pături sociale» (N. aut,)

aceleaşi aplauze acopăr tot. Nu! N-aş dori acum aplauze. Ce-aş vrea acum, e să mă aflu în loji, la balcoane, în fotoliile de la parter, sus de tot la galerie, să pătrund peste tot şi să aud toate părerile şi impresiile cât sunt încă proaspete şi feciorelnice, câtă vreme spectatorii nu s-au lăsat influenţaţi de părerile şi vorbele cunoscătorilor şi ziariştilor şi fiecare mai este încă sub impresia propriei lui judecăţi. Sunt un autor comic şi am nevoie de asta. Toate celelalte genuri şi opere sunt supuse judecăţii câtorva oameni; numai autorul comic e supus judecăţii tuturora. Orice spectator are un drept asupra lui; orice om, oricare i-ar fi profesia, se face judecătorul lui. O! cât aş vrea ca fiecare să-mi arate lipsurile şi cususrurile operei inele! Chiar de-ar râde de mine, chiar dacă lipsa de bunăvoinţă ar fi pricina care să le pişte limba, sau părtinirea, sau indignarea, sau ura, sau cine ştie ce, şi încă aş dori ca să-şi spună cu toţii gândul. Nimeni nu poate rosti o vorbă fără să aibă o pricină şi pretutindeni se poate strecura o scânteie de adevăr. Cel ce s-a hotărât să arate oamenilor părţile lor caraghioase, trebuie să primească cu înţelegere observaţiile cu privire la propriile lui slăbiciuni şi caraghioslâcuri. ia să încerc eu să rămân aici în foaier tot timpul cât publicul se strecoară afară. E cu neputinţă să nu se vorbească de piesa asta nouă. Sub înrâurirea primei lui

impresii, spectatorul este totdeauna vioi şi se grăbeşte s-o împărtăşească şi altora. (*Se trage mai de o parte.*)

Apar câţiva oameni îmbrăcaţi cuviincios. Unul din ei, adresându-se altuia. „Mai bine să plecăm acuma. Mai joacă nu ştiu ce fleac de vodevil”.

Amândoi ies

Doi oameni comme il *faul A*)

ÎNTÂIUL COMME IL FA UT: Bine-ar fi să nu-mi fi alungat poliţia careta cine ştie unde. Nu ştii cumva cum o cheamă pe actriţa aceea tinerică?

AL DOILEA COMME IL FAUT: Habar n-am. Dă-i nostimă de tot! ÎNTÂIUL COMME IL FAUT: Da, nostimă! Totuşi, parcă i-ar lipsi ceva. Ascultă, am să-ţi recomand un restaurant nou. Ieri mi-a

*} Distinşi (în limba franceză). (N. trad.)

servit nişte mazăre verde, trufanda. (*îşi sărută buricul degetelor.*) o minime, nu alta!

Ies amândoi

Un ofiţer venind în fugă este oprit de mână de alt ofiţer.

ÎNTÂIVI OFIŢER: Hai să mai tămânem.

AL DOILEA OFIŢER: Nu frate, Nu mă ademeneşti tu eu vodevilul, pentru nimica în lume. Ştim noi piesele astea, care se servesc în loc de desert. În locul actorilor, apar nişte valeţi, iar cât priveşte femeile, una-i mai urâtă ca alta.

Ies amândoi

UN OM DE LUME: (*elegant îmbrăcat coboară scara*). Puşlamaua de croitor mi-a făcut pantalonii mult prea strâmţi şi lot timpul m-au sâcâit groaznic. Pentru asta am de gând să-l amin eu plata şi timp de vreo doi anişori să nu-i dau nimic. (*Iese.*)

ALT OM DE LUME: (*ceva mai voinic către altul, vorbind cu vioiciune*). Crede-mă pe mine! Pentru nimica în

lume nu se aşază cu tine la joc. Nu joacă roberul pe mai puţin de-o sută cincizeci de ruble. Asta o ştiu eu bine, pentru că nu-i zi să n-aibă partener pe cumnatu-meu Pafnutiev.

AUTORUL PIESEI: (*aparte*). Parcă s-au jurat să nu scoată unul o vorbă despre comedie!

UN CINOVNIC DE VÂRSTA MIJLOCIE: (*ieşind cu braţele desfăcute înlături*). Aşa ceva… aşa ceva!… Numai dracu' ştie ce-o mai fi şi asta!… Nu-i nici sabie, nici biciuşca. (*Iese.*)

UN DOMN CAM NEPĂSĂTOR ÎN PRIVINŢA LITERATURII: (*adresându-se unui alt domn*) *AU* se pare totuşi că-i o traducere.

CELĂLALT DOMN: Vai de mine! Cum să fie traducere? N-ai văzut că acţiunea se petrece în Rusia şi că-s zugrăvite obiceiurile şi chiar cinurile de la noi?

DOMNUL NEPĂSĂTOR ÎN PRIVINŢA LITERATURII: Nu-ţi aduci aminte? Parc-am mai văzut aşa ceva în franţuzeşte, dar nu chiar în genul ăsta…

Amândoi ies.

UNUL DIN DOI SPECTATORI: (*care ies tocmai şi ei*). Acum nu poţi să-ţi faci o părere. Aşteaptă mai întâi să vezi ce spun ziarele ş-apoi afli şi lu'.

UN OM CU SCURTĂ: (*către alt om cu scurtă*). Ei ce zici? Aş vrea să ştiu şi eu ce crezi dumneata de comedia asta.

CELĂLALT OM CU SCURTĂ: (*făcând-o mişcare de superioritate cu buzele*). Da, desigur nu s-ar putea spune că n-ar fi, asta… că n-ar fi în felul ei… Fireşte, cine poate fi împotrivă, ca să fie iar… şi unde-i, cum s-ar spune… Da' de altfel… (*Strânge buzele afirmativ.*) Da-da.

Ies amândoi

AUTORUL PIESEI: (*aparte*). Ei, deocamdată, n-au spus nici ăştia mare lucru despre piesă. Discuţii, oricum

tot au să fie. Văd în faţa mea nişte spectatori care gesticulează cu aprindere.

Doi ofiţeri

ÎNTÂIUL OFIŢER: De când sunt n-am râs atâta!

AL DOILEA OFIŢER: Cred şi eu. Grozavă comedie!

ÎNTÂIUL OFIŢER: Mă rog, să vedem întâi ce-au să spună ziarele. Piesa trebuie să fiesupusă judecăţii criticii… Ia te uită, ia te uită! (*îi dă un ghiont sub braţ.*)

AL DOILEA OFIŢER: Ce-i?

ÎNTÂIUL OFIŢER: (*arătând cu degetul pe cineca care cobora scara împreună cu altcineva*). Ăsta-i *literat*.

AL DOILEA OFIŢER: Care?

ÎNTÂIUL OFIŢER: Uite ăsta. St! Ia să ascultăm ce-or să spună. AL DOILEA OFIŢER: Dar celălalt cine-i?

ÎNTÂIUL OFIŢER: Nu ştiu. Un necunoscut.

Cei doi ofiţeri se dau la o parte, şi îi lasă pe ceilalţi doi să treacă.

NECUNOSCUTUL: În ce priveşte meritele ei literare, nu pot judeca piesa, dar mi se pare că unele observaţii au mult haz. Chiar mult de tot.

LITERATUL: Şi ce-aţi găsit, mă rog, aici cu haz? Numai oameni de rând! Şi ce ton! Dar glumele: nici că se poate mai anoste! De-a dreptul obscene!

NECUNOSCUTUL: Asta-i altceva. Doar am spus: nu pot judeca piesa în ce priveşte meritele ei literare. Repet că piesa e comică şi că mi-a făcut plăcere.

LITERATUL: Ba nu-i deloc comică. Unde vezi, mă rog, aici comicul? Şi care-i plăcerea! Subiectul este nereal. Nici că se poate mai nereal. Toată piesa e onăzbâtie. N-are mei intrigă, nici acţiune, şi, niciun fel de logică.

NECUNOSCUTUL: Ăsta aşa e… împotriva părerii tale nici nu spun nimic. Din punct de vedere literar, piesa nu-i deloc comica. Dar văzută, cum s-ar zice, de un profan, are totuşi ceva…

LITERATUL: Dar ce are, mă rog? N-are nimic!… Şi ce fel de limbă vorbită este asta? Cine vorbeşte aşa în societatea înaltă? Ia spune dumneata singur: vorbim, noi doi, aşa?

NECUNOSCUTUL: Ce-i drept, asta aşa-i! Ai făcut o observaţie foarte subtilă. M-am gândit şi eu la asta. N-are nicio distincţie în dialog. S-ar zice că nu-i personaj în piesă care să-şi poată ascunde originea lui de jos. Asta aşa-i!

LITERATUL: Şi dumneata mai lauzi piesa!

NECUNOSCUTUL: Cine o laudă? Eu, unul, n-o laud. Îmi dau şi eu acuma seama că piesa i-o năzbâtic. Dar chiar aşa, la repezeală, n-am putut să-mi dau seama, fiindcă n-o pot judeca din punctul de vedere literar.

Amândoi ies.

ÎNCĂ UN LITERAT: (*apare însoţit de câţiva inşi, cărora le vorbeşte dând din mâini*). Credeţi-mă pe mine, că mă pricep la una ca asta: piesg-i nici că se poate mai proastă. O murdărie şi nimic aâtceva! N-ai într-însa un singur personaj real. Toţi sunt nişte caricaturi. În viaţă nu există aşa ceva. Credeţi-mă, vă rog, pe mine, că mă pricep mai bine ca oricare altul. Doară-s şi eu literat. Unii spun că piesa ar fi plină de vioiciune şi că ar dovedi spirit de observaţie… Nerozii! Dar cei care o laudă, sunt prietenii. Toţi numai prieteni! Am auzit chiar că mai-mai să-l pună pe autor alături de Fonvizin! Piesa nici nu merită măcar să fie numită comedie. I-o farsă, o simplă farsă. Şi pe deasupra, cât se poate de nereuşită. O nenorocită de comedioară, fără niciun miez. Dacă-i să-l aseinu eşti pe Kotzebue cu comedia asta, apoi pare ca Mont-Blancul faţă de dealul Pulkovskaia. Las că le-o dovedesc eu asta tuturora. Le-o dovedesc matematic, aşa precum doi ori doi fac patru. Aşa din cale-afară I-au lăudat actorii şi prietenii, încât i-a intrat acum în cap că-i aproape un Shakespeare. La noi se întâmplă totdeauna să-l ridice în slavă prietenii pe câte

unul. Uite, de pildă, cum a fost şi cu Puşkin. De ce, mă rog, vorbeşte acum toată Rusia de dânsul? Tot din pricina prietenilor. Au urlat şi-au tot urlat, până s-au luat toţi după ei şi a prins a urla toată Rusia. (*Iese laolaltă cu ascultătorii.*)

Cei doi ofiţeri vin în faţă şi iau locul celor plecaţi.

ÎNTÂIUL OFIŢER: Asta-i drept. Cum nu se poate mai drept, întocmai: o farsă. Am spus-o şi mai înainte: o farsă tâmpită, sprijinită de prietenii autorului. Recunosc că în multe locuri mi-a fost şi scârbă să ascult.

AL DOILEA OFIŢER: Parcă spuneai că niciodată n-ai mai râs aşa? ÎNT! IUL OFIŢER: Apoi asta-i cu totul altă ceva! Văd că nu înţelegi şi că trebuie să te lămuresc. Ce are, mă rog, piesa asta? Întâi de toate n-are nicio intrigă, nicio acţiune şi absolut niciun fel de logică. Toate-s numai fantezii şi, pe deasupra, cari caturi.

În spatele lor apar a îţi doi ofiţeri

UNUL DIN CEI DOI: (*către celălalt*) Cine discută acolo? Mi se pare că-i unul de-ai voştri?

Celălalt trage cu coada ochiului la ofiţerul care discută şi face cu mâna un semn de plictiseală.

Ce-i cu el? Prost?

CELĂLALT: Nu. Nu chiar aşa ca să dea în gropi. Judecată are el, însă numai după ce apare revista. Cum întârzie să iasă foiletonul, îi înţepenesc creierii. Ei, oricum, bai să mergem!

Ies amândoi Doi amatori de artă.

ÎNTÂIUL AMATOR DE ARTĂ: Nu-s dintre aceia care se slujesc numai de cuvinte ca: murdar, foarte prost, ton urât şi altele la fel. Dă-i lucru aproape dovedit că asemenea aprecieri pornesc din gura acelora al căror ton este şi el îndoielnic, şi care de vorbit, vorbesc despre saloane, însă nu-s primiţi decât în anticameră. Dar nu asta vreau să spun. Vreau să spun că picsa-i lipsita cu

desăvârşire de orice intrigă.

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Da. Dacă-i să luăm intriga în înţelesul în care e luată de obicei, adică în înţelesul de intrigă de amor, atunci drept este: nu există intrigă în piesă. Dar eu sunt de părere c-a venit timpul ca să înceteze odată să se învârtească totul în jurul aceleiaşi şi aceleiaşi intrigi, cum a făcut până acum. Ajunge să-ţi arunci ochii în jurul tău. Demult s-au schimbat toate! Acum năzuinţa de a-ţi găsi un locşor convenabil, de a străluci, coborându-l cu orice preţ pe altul, de a te răzbuna de o nebăgare în seamă sau de-o batjocură, mai degrabă alcătuiesc intriga unei piese. Oare goana după rang, după avere, după o însurătoare potrivită, nu-s ele subiecte de intrigă, mai atrăgătoare decât dragostea?

ÎNTÂIUL AMATOR DE ARTĂ: Toate sunt foarte bune. Numai că nică cu privire la astea, nu văd ca piesa să aibă vreo intrigă.

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: N-am să m-apuc acum să susţin că în piesă ar exista sau n-ar exista vreo intrigă. Spun numai că îndeobşte toţi caută într-o piesă intrigă cu caracter particular şi nu vor să vadă tema generală! Naivi cum sunt, oamenii s-au obişnuit cu veşnicii amorezi, fără de însurătoarea cărora nu se poate isprăvi nicio piesă. Fireşte că-i şi asta intrigă. Dă-i vorba ce fel de intrigă? Mai degrabă un nod mic, făcut în colţul unei batiste. Nu. O comedie trebuie să se înnoade de la sine, în tot cuprinsul ei, într-un singur mare nod, un nod general. Intriga nu trebuie să se oprească numai la unul sau doi eroi ai piesei, ci trebuie să-i cuprindă pe toţi şi să atingă ceea ce frământă, mai mult sau mai puţin toate personajele. Fiecare trebuie să fie un erou. Mişcarea şi cursul acţiunii trebuie să zguduie întreaga maşină. Nicio rotiţă nu trebuie să rămână ţeapănă, fiindc-ar fi, chipurile, ruginită sau nepotrivită cu acţiunea.

ÎNTÂIUL AMATOR DE ARTĂ: Dar nu toţi pot fi eroi. N-ar trebui oare ca numai unul sau doi dintre ei să determine acţiunea celorlalţi?

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Ba n-ar trebui deloc s-o determine, ci s-o predomine. Şi într-o maşină sunt roţi care sunt mai la vedere şi se mişcă cu mai multă putere. Le-am putea numi principale. Piesa, însă, este condusă de o idee, de un gând. Fără de asta, n-are unitate. Cât priveşte în nod a rea intrigii, de înnodat poate înnoda orice: spaimă, frica pe care ţi-o dă aşteptarea, ameninţarea îndepărtată a legii care atârnă asupra capului cuiva…

ÎNTÂIUL AMATOR DE ARTĂ: Asta ar însemna să-i dai comediei un înţeles mai general.

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Oare nu-i acesta înţelesul ci direct şi real? La început de tot, comedia era o creaţie socială, populară. Aşa cel puţin o arată părintele ei, Aristofan. Ea a păşit abia mai târziu pe drumu’ 1 îngust al intrigii particulare şi a introdus acţiunea amoroasă, care a ajuns veşnica intrigă obligatorie. În schimb, cât de slaba a rămas această intrigă chiar la autorii comici cei mai buni! Cât de neînsemnaţi sunt aceşti amorezi teatrali, cu inima lor de mucava!

AL TREILEA AMATOR DE ARTĂ: (*se apropie şi-l bate uşor pe al doilea pe umăr*). N-ai dreptate. La fel cu celelalte sentimente, dragostea poate intra şi ea în comedie.

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Parcă eu zic că nu poate să intre? Dar şi dragostea, şi toate celelalte sentimente mai înalte vor produce o impresie mare numai atunci când se vor desfăşura în toată profunzimea lor. Când te ocupi de ele, e fatal să le sacrifici tot restul. Şi astfel, tocmai aceea ce alcătuieşte latura comică a piesei va păli şi însemnătatea comediei sociale va dispare neapărat.

AL TREILEA AMATOR DE ARTĂ: Înseamnă atunci că obiectul comediei trebuie să fie tot ce este inferior? Şi comedia considerată drept un geri inferior?

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Pentru cine se va uita numai la cuvinte, fără să le pătrundă tâlcul, aşa şi este. Dar elementul pozitiv şi cel negativ, nu pot oare servi amândouă aceluiaşi scop? Să nu poată exprima amândouă – şi comedia şi tragedia – acelaşi gând măreţ? Oare sufletul unui om josnic şi necinstit, nu arată până în cea mai mică întortochere a lui, cum trebuie să fie chipul omului cinstit? Oare toată îngrămădirea asta de josnicii, toate abaterile de la legi şi dreptate nune arată lămurit ce ne cer nouă legea, datoria şi dreptatea? în mâinile unui medic iscusit, atât apa rece cât şi cea fierbinte, vindecă cu acelaşi succes, aceleaşi boli. În mâinile unui scriitor cu talent, totul poate servi drept instrument al frumosului, cu condiţia ca acest scriitor să fie călăuzit de înaltul gând de a sluji frumosul.

AL PATRULEA AMATOR DE ARTĂ: (*apropiindu-se*). Cum poate fi slujit frumosul? Şi despre ce vorbeaţi, mă rog?

ÎNTÂIUL AMATOR DE ARTĂ: Discuţia a pornit de la comedie. Vorbim toţi de comedie, în general, dar nimeni n-a spus încă nimic de comedia asta nouă. Ei, ce spuneţi?

AL PATRULEA AMATOR DE ARTĂ: Uite ce spun eu: se vede că autorul are talent, spirit de observaţie, mult comic şi că întrebuinţează o mulţime de situaţii adevărate, luate din viaţă. În genere însă, parcă i-ar lipsi ceva piesei acesteia. Parcă nu i-ai vedea nici intriga, nici deznodământul. Ce-i curios, e că autorii noştri comici nu se pot lipsi deloc să nu se lege de stăpânire. Fără stăpânire nu-i chip să vezi la noi deznodământul nici unei comedii.

AL TREILEA AMATOR DE ARTĂ: Asta-i drept. Şi, pe de altă parte foarte firesc. Suntem cu toţii ai stăpânirii şi cu toţi în slujba ei. Interesele noastre sunt toate, mai mult

sau mai puţin legate de stăpânire. Aşa că nu-i nicio mirare ca acest lucru să se oglindească în operele scriitorilor noştri.

AL PATRULEA AMATOR DE ARTĂ; Bine. Dacă-i aşa, atunci legătura asta n-are decât să se vadă. Da' ce-i caraghios, este că nu-i piesă care să se isprăvească fără să se amestece stăpânirea. Stăpânirea trebuie să apară numaidecât, la fel ca fatalitatea inevitabilă în tragediile antice.

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Ei vedeţi? Asta înseamnă că aşa ceva le vine în minte autorilor noştri de comedii chiar şi fără de voie. Înseamnă că asta alcătuieşte un fel de caracter distinctiv al comediei noastre. Avem în fundul inimilor noastre o numită credinţă tainică în stăpânire. Ei şi? Nu văd lyei un rău în asta! Ajute dumnezeu stăpânirii să-şi dea seama totdeauna şi în orice împrejurare de menirea ci de a fi reprezentanta providenţei pe pământ, ca noi să credem într-însa. cum credeau cei din vechime în fatalitate, care lovea fărădelegile.

AL CINCILEA AMATOR DE ARTĂ: Bună seara, domnilor! N-aud decât cuvântul stăpânire. Comedia asta a stârnit tot felul de discuţii şi de urlete…

AL DOILEA AMATOR DE ARTĂ: Mai bine vorbim de discuţiile şi strigătele acestea la mine acasă, decât aici, în foaierul teatrului. (*Pleacă*)

Apar, unul după altul, câţiva domni onorabili, bine îmbrăcaţi.

No. 1.; Aşa-i, aşa-i! îmi dau seama că-i adevărat şi că la noi se întâmplă pe alocuri chiar şi mai rău. Dar pentru ce-i nevoie să le dai pe faţă? Şi cu ce scop anume? Asta-i întrebarea. La ce servesc aceste spectacole? Ce folos aduc? Asta vă rog eu să mi-o lămuriţi. Ce nevoie am eu să ştiu că în cutare loc sunt potlogari? Eu, pur şi simplu… Eu,

unul, nu înţeleg nevoia unor asemenea spectacole. (*Pleacă*)

Nr. 2.: Nu. Asta nu-i o biciuire a năravurilor! Asta-i o batjocorire dezgustătoare a Rusiei! Asta înseamnă să pui într-o lumină proastă însăşi stăpânirea, pentru că a în Riţişat cinovnici proşti şi abuzuri, care se nimeresc în diferite clase ale societăţii, înseamnă a înfăţişa însăşi stăpânirea. Nici n-ar trebui să se permită asemenea spectacole. (*Pleacă*)

Apar Domnul A. şi Domnul B. oameni cu ranguri destul de însemnate.

DOMNUL A.: Nu vorbesc de asta. Dimpotrivă. Abuzurile trebuie arătate. Trebuie să ne vedem racilele. Şi eu nu împărtăşesc deloc părerea multora din palrioţii care s-au înflăcărat peste măsură. Numai că mie mi se pare că se desprinde din ea prea multă tristeţe…

DOMNUL B.: Tarc-aş dori să asculţi observaţiile unui om îmbrăcat foarte modest, care a stat în fotoliul de lângă mine… Uite-l!

DOMNUL A.: Care e?

DOMNUL B.: Chiar omul acesta, foarte modest îmbrăcat. (*Adresându-se omului foarte modest îmbrăcat*). N-am isprăvit încă discuţia al cărei început l-am găsit aşa de interesant…

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Vă mărturisesc că-mi pare foarte bine s-o putem urma. Chiar acuma am auzit spunându-se că nimic nu-i adevărat în piesă, că toate nu-s decât batjocuri împotriva stăpânirii şi a obiceiurilor de la noi şi că piesa nici n-ar trebui reprezentată. Asta m-a silit să reconstitui în minte toată comedia şi s-o cercetez cu de-amănuntul. Şi recunosc, expresia comediei acesteia mi-a apărut acuma şi mai semnificativă. După cum mi se pare mie, aici râsul biciuieşte mai presus de toate, făţărnicia, acea mască de omenie sub care se ascund josnicia şi ticăloşia, şarlatanul

care face mutra de om bine intenţionat. Vă mărturisesc că am simţit o mare bucurie când am auzit cât de caraghios sunau în gura pot logarului aceluia cuvintele pline de intenţii bune, încât toată lumea, începând de la fotolii şi până sus la galerie, şi-a dat seama cât de grotescă era masca pe care şi-o pusese. Şi când te gândeşti că mai sunt oameni care spun că asta n-ar trebui arătat pe scenă. Am auzit o observaţie făcută de un spectator, după mine destul de cumsecade: „Dar ce-are să spună poporul când va vedea că la noi se fac astfel de abuzuri?”

DOMNUL A.: Mă iertaţi, dar mărturisesc că mi-am pus şi eu, fără voie, întrebarea: „Ce-o să spună poporul nostru văzând toate acestea?”

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Ce-o să spună poporul?...(*Se dă la o parte*) *Trec doi oameni îmbrăca şi cu nişte sumane*.

SUMANUL ALBASTRU: (*către cel cenuşiu*). Au fost ci, voievozii, iuţi de mână, dar când a venit judecata ţarului, au sfeclit-o cu toţii!

Amândoi ies

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Aţi auzit? Iată ce spune poporul.

DOMNUL A.: Şi ce spune?

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Asta spune: „Au fost ei, voievozii, iuţi de mână, dar când a venit judecata ţarului au sfeclit-u cu toţii!” Aţi auzit dumneavoastră cât e de credincios omul, instinctului şi simţumântului firesc care-l animă? Cât de bine vede ochiul omului celui mai simplu, când nu-i înceţoşat de gânduri şi teorii culese de prin cărţi, ci-şi scoate gândurile şi teoriile din însăşi firea lui? Nu-i oare cât se poate de limpede ca după o reprezentaţie ca asta, poporul să capete şi mai multă încredere în stăpânire? Da. Poporului îi trebuie reprezentaţii de acestea! Las’ să poată deosebi stăpânirea,

de organele ci executive proaste. Las' să vadă lumea că abuzurile nu vin de la stăpânire, ci de la cei care nu înţeleg ce le cere stăpânirea oamenilor, cum şi de la acei care nit vor să răspundă chemării stăpânirii. Las' să vadă că stăpânârea este cumsecade, că ochiul ei, veşnic treaz, îi supraveghează deopotrivă pe toţi, că, mai târziu sau mai curând, tot le va pune mâna în gât celor care calcă legea, cinstea şi datoria sfântă de om, şi că vor păli înaintea ci toţi cei cu cugetul necurat. Da! Poporului îi trebuie să vadă reprezentaţii cum e asta. Vă rog să mă credeţi ea, dacă i s-a întâmplat să îndure mizerii şi nedreptăţi chiar pe pielea lui, are să iasă de la o reprezentaţie ca asta. mângâiat şi cu credinţa dârză în legea supremă, veşnic trează. Mi-a mai plăcut şi altă observaţie, pe care am auzit-o: „Proastă părere capătă poporul de nacialnicii lui!" Acei care gândesc aşa îşi închipuie că poporul îşi vede naeialnicii întâiaşidată aici, la teatru şi că dacă vreun potlogar de staroste are să-i strângă în chingi la ei acasă, nu-şi va putea da seama de asta, decât venind la teatru. Drept e că dumnealor socotesc poporul prost ca o cioată, prost să nu fie în stare să deosebească o plăcintă cu carne de una cu păsat. Nu zău, dar să ştiţi că acum îmi pare chiar bine că n-a fost scos pe scenă un singur om cinstit. Omul are amor propriu: Alături de o mulţime de trăsături de caracter proaste, arată-i măcar una singură bună, şi el are să iasă din teatru plin de mândrie. Da! Bine că au fost arătate aici numai excepţii şi cusururi care, de tare ce sar în ochi, fac pe oameni nu numai să nu voiască să fieasemuiţicu asemenea excepţii, pline de cusururi, dar li-e şi ruşine să recunoască că s-ar putea găsi printre ei aşa ceva.

DOMNUL A.: Se poate oare, să fie la noi oameni care să semene leit cu aceştia?

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Daţi-mi voie să vă răspund următoarele. Nu ştiu de ce, dar de fiecare dată

când aud aga ceva, mă apucă tristeţea. În trăsăturile fetei dumneavoastră, văd ceva care mă îndeamnă să fiu sincer, aşa că pot vorbi deschis. Orice om îşi pune întâi întrebarea; „Se poate oare să fie asemenea oameni?” S-a văzut, însă, vreodată, ca cineva să ai pună şi altă întrebare, de pildă: „Dar eu? Oi fi eu oare lipsit de toate aceste cusururi?” însă aşa ceva nu se întâmplă niciodată. Niciodată! Vedeţi, am să vă vorbesc pe şleau. Am o inimă bună şi mi-e plin sufletul de dragoste pentru oameni. De-a ţi şt. i dumneavoastră însă cât m-am zbătut şi m-am chinuit ca să nu alunec şi eu în tot felul de păcate ŞI s-o scrântesc, cum se întâmplă, chiar fără voie, când trăieşti printre oameni! Şi atunci, cum aş putea eu veni acuma să vă spun dumneavoastră că n-aş avea deloc aceleaşi înclinaţii de care au râs toţi acuma zece minute şi de care am râs şi eu?

DOMNUL A.: (*după câteva clipe de tăcere*). Drept să-ţi spun, vorbele dumitale m-au cam pus pe gânduri. Când îmi aduc acum aminte de asta şi stau să mă gândesc cât de mândri suntem de educaţia noastră europeană şi, îndeobşte cât de mult ne-a ascuns această educaţie firea noastră cea adevărată, când îmi aduc aminte cu câtă trufie şi cu cât dispreţ ne uităm la cei care n-au primit şlefuiala noastră pe din afară şi, cum fiecare din noi se socoate aproape un sfânt, iar despre tot ce-i rău vorbeşte numai la persoana a treia, îţi mărturisesc că fără voie mi se lasă o povară pe suflet... Dar, te rog, să-mi ierţi indiscreţia. De altfel, vina-i a dumitale. Dă-mi voie să aflu cu cine am plăcerea să vorbesc?

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Nu-s nici mai mult şi nici mai puţin decât un cinovnic într-una din funcţiile în care au apărut personajele comediei. Nu-s venit aici din orăşelul meu decât de trei zile.

DOMNUL B.: Asta n-aş fi crezut-o niciodată! Ei, şi acum nu ţi se pare jignitor să mai trăieşti şi să munceşti

alături de asemenea oameni?

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Jignitor? Vă răspund numaidecât. Mărturisesc că de multe ori îmi pierdeam răbdarea. În orăşelul nostru nu toţi cinovnic îi erau din cei cinstiţi. De multe ori trebuia să mă dau cu capul de pereţi, ca să pot face treabă bună. Mă gândeam chiar să mă las de slujbă. Dar tocmai acum, după ce-am văzut acest spectacol, simt în mine parcă o înviorare şi totodată venindu-mi puteri noi, ca să-mi urmez mai departe activitatea. Mă mângâieu gândul că ticăloşia nu rămâne la noi ascunsă sau încurajată şi că râsul tuturor oamenilor cu sufletul nobil o nimiceşte acolo, pe scenă chiar în faţa lor. Mă mângâi că undeva s-o fi aflând ea o pană care n-o să se dea înlături să scoată la iveală faptele noastre josnice, cu toate că asta nu-i tocmai ceva care să măgulească mândria naţională, dar stăpânirea pe care o avem este destul de marini moaşă ca să dea voie să li se azvârle tuturor celor cu pricinatoată ticăloşia lor drept în ochi. Acestea singure ajung să-mi deie râvna să-mi văd mai departe de slujba mea folositoare-DOMNUL A.: Să-mi dai voie să-ţi fac o propunere. Ocup o slujbă de stat destul de însemnată şi am nevoie de ajutoare cu adevărat nobile şi cinstite. Îţi propun un post unde să ai un câmp de activitate larg, mult mai multe avantaje, şi asta în afara locului de vază în care ai să te afli.

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Îmi daţi voie să vă mulţumesc din tot sufletu’] şi din toată inima pentru această propunere a dumneavoastră şi totodată, să nu primesc. Dacă simt că sunt folositor în locul pe care îl ocup, frumos ar fi din partea mea să-l părăsesc? Şi cum I-aş putea eu părăsi, dacă nu-s ferm încredinţat că după mine n-ar veni cine ştie ce berechet, care să înceapă să le facă oamenilor tot felul de mizerii? Dacă propunerea dumneavoastră a fost făcută însă sub forma unei

recompense, daţi-mi atuncea voie să vă spunea l-am aplaudat pe autorul piesei la fel cu toată lumea, însă nu l-am chemat la rampă. Parcă ce altă recompensă merită? De i-a plăcut cuiva piesa, o laudă. Cât priveşte autorul, el nu şi-a făcut decât datoria. Ce-i drept, lucrurile au ajuns la noi aşa de departe încât oamenii se supără eu adevărat dacă nu-i bagi în seamă şi nu-i răsplăteşti nu numai dacă se întâmplă să facă te miri ce ispravă de vitejie, dar chiar numai pentru a nu fi făcut nimănui o porcărie, în viaţă sau la slujbă, lucru care îi fac să se socoată dumnezeu ştie ce oameni plini de virtuţi. „Mă rog, îţi spune dumnealui, toată viaţa am trăit cinstit şi aproape că n-am făcut ticăloşii. Cum se face că nu mi se dau atuncea nici ranguri, nici decoraţii?” * Nu! După mine, dacă cineva nu-i în stare să aibă nobleţe sufletească, fără să fie nevoiepent.ru asta de răsplată, atunci, eu unul, nu prea cred în nobleţea lui. Nobleţea lui nu face doi bani.

DOMNUL A: Nădăjduiesc, cel puţin, că n-ai să-mi refuzi prietenia dumitale. Iartă-mă că te supăr, dar îţi dai şi dumneata seama că asta-i numai din pricina stimei mele celei mai sincere. Dă-mi te rog adresa dumitale.

OMUL FOARTE MODEST ÎMBRĂCAT: Poftiţi adresa mea, dar fiţi sigur că n-am să vă las să vă folosiţi de ea, şi chiar mâine dimineaţă voi veni eu la dumneavoastră. Mă iertaţi, dar n-am fost crescut în lumea mare şi nu mă prea pricep cum să vorbesc... Dar să întâmpiu atâta alenţie plină de mărinimie într-un bărbat de stat, o asemenea năzuinţă spre mai bine... Deie dumnezeu ca toţi suveranii să fie înconjuraţi de astfel de oameni. (*Pleacă în grabă*).

DOMNUL A.: (*întorcând în mână cartea de vizită*). Mă uit la cartea asta de vizită, la numele ăsta necunoscut şi mi se umple inima de bucurie. Impresia tristă pe care am avut-o la început, s-a risipit de la sine. Aibe dumnezu în paza lui, Rusia noastră, atât de necunoscută nouă. Când te

gândeşti că un mărgăritar ca ăsta se ascunde undeva, uitat într-un colţ al ei! Şi poate că nu-i el singurul! Aceste mărgăritare sunt asemenea cristalelor scânteietoareale unei roci de nestemate, risipite în granitul grosolan şi întunecat. Întâmplarea care m-a făcut să întâlnesc acest slujbaş, mi-a luminat sufletul, cum i s-a luminat şi lui sufletul, după reprezentarea comediei şi m-a făcut să simt o mare mângâiere. (*Către Domnul B*). La revedere! îţi mulţumesc pentru prilejul pe care mi l-ai dat să-l cunosc (*Pleacă*).

DOMNUL V.: (*apropiindu-se de domnul B.*). Cu cine ai fost? Mi se pare că e ministru. Nu-i aşa?

DOMNUL P.: (*apropiindu-se din altă parte*). Ia spune frate, ce i asta? Cum de se poate aşa ceva?…

DOMNUL B.: Ce anume?

DOMNUL P.: Cum de-a putut arăta toate astea?

DOMNUL B: „Şi de ce nu le-ar fi arătat?

DOMNUL P.: Ei, dar gândeşte-te şi tu! Cusururi şi numai cusururi! Ce pildă urmează să ia spectatorii?

DOMNUL B.: Dar ce, a lăudat cusururile? Dacă le-a arătat, apoi a făcut-o ca să fie de batjocură.

DOMNUL P.: Orice-ai spune, frate, dar unde-i ca să zic aşa, respectul? Vezi, din pricina asta se pierde respectul pentru cinovnici şi pentru dregători.

DOMNUL B.: Ba nu se pierde deloc respectul, nici pentru cinovnici şi nici pentru dregători. Ce se pierde e numai respectul pentru acei cinovnici care îşi îndeplinesc rău îndatoririle.

DOMNUL V.: îngăduiţi-mi, totuşi, să fac şi eu o observaţie: într-un fel oarecare, sunt şi ele tot o ocară, care se întinde, mai mult sau mai puţin, asupra tuturora.

DOMNUL P.j întocmai! Uite asta voiam să i-o spun şi eu. Şi-i drept că este tocmai una din ocările care se cam întind! Acuma au dat la iveală, de pildă, ceva pe seama

unui oarecare consilier titular, dar, pe urmă… Ebei… mai ştii, mă rog?… Au să prindă a-i scutura şi pe consilierii de stat.

DOMNUL B.: Ei şi? Numai persoana trebuie să fie inviolabilă. Dar ce se întâmplă dacă eu am născocit un personaj şi i-am atribuit unele cusururi, din cele pe care le avem şi noi, şi i-am dat un rang, care mi-a venit mie în cap, – din partea mea chiar şi de consilier de stat? Şi dac-aş spune, de pildă, că acest consilier de stat nu-i tocmai aşa cum s-ar cuveni să fie, ce-ar fi? Nu s-a întâmplat să nimerească o poamă ca ăştia şi printre consilierii de stat?

DOMNUL P.: Nu frate. Gluma devine prea din cale-afară! Cum poate ajunge o poamă, consilier de stat? Ei, unul titular, treacă-meargă!… Dar chiar aşa… îi prea din cale-afară.

DOMNUL V.: Decât să arăţi păi ţi le urâte, de ce nu le-ai arăta pe cele bune, care-s vrednice să fie imitate?

DOMNUL B.: De ce?… Curioasă întrebare „de ce!” întrebări de acestea se pot pune ele, multe. De ce un tată, care a vrut să-şi smulgă feciorul dintr-o viaţă dezordonată, nu şi-a stricat gura degeaba şi rlici nu l-a mustrat, ci I-a dus mai bine într-un spital unde i-au fost arătate feciorului, groaznicele urmări ale unei vieţi destrăbălate? Şi de ce-a făcut-o?

DOMNUL V.: îngăduiţi-mi să vă spun că acestea sunt într-un fel oarecare, rănile noastre sociale, şi ele ar trebui mai degrabă ascunse, decât arătate.

DOMNUL P: Asta-i adevărat. Sunt cu desăvârşire de aceeaşi părere. La noi răul trebuie ascuns şi nu dat în vileag.

DOMNUL B: De nu rosteai dumneata asemenea vorbe, ci altul, spuneam că-I împinge făţărnicia şi nu dragostea curată pentru patria lui. După părerea dumitale ar trebui să acoperi aceste răni sociale, cum le numeşti

dumneata, şi să le tămăduiegti de mântuială, ca, deocamdată să nu se mai vadă. Iar dacă, înăuntru, boala se întinde mai departe, nate nicio însemnătate. N-are nicio însemnătate că boala poate răbufni şi astfel de simptome ies la iveală încât orice leac ar fi de prisos. Nu, n-are nicio însemnătate! Dumneata nu vrei să înţelegi că fără o spovedanie adâncă, făcută din toată inima, fără recunoaşterea creştinească a păcatelor noastre, fără o exagerare a lor în ochii noştri nu vom avea puterea să ne ridicăm deasupra lor, nu vom fi în stare să ne înălţăm sufletul mai presus de toate câte le dispreţuim în viaţă? Dumneata nu vrei să ştii de asta. Din partea dumitale rămână omul surd, petreacă-şi viaţa în aţipeală, rămână nemişcat la orice, dezveţe-se să plângă în adâncul inimii lui, adoarmă-şi sufletul, încât nimic să nu i-l poată zgudui! Să am iertare, dar asta nu! Egoismul rece flutură pe buzele omului care rosteşte asemenea cuvinte, iar nu dragostea curată şi sfântă pentru omenire!

(*Pleacă*).

DOMNUL P: (*după câteva clipe de tăcere, către Domnul* FJDE ce taci? Ce zici de el? L-ai auzit ce a spus?

Domnul V. *tace*.

(*După o pauză*) Poate spune el ce-o vrea. Dar acestea-s totuşi, rănile noastre.

DOMNUL V. (*aparte*). Ei, bine că i-a venit pe limbă rănile acestea, că de-acuma încolo arc să tot pălăvrăgească de ele în dreapta sân stânga.

DOMNUL P: Dacă-i aşa, parcă n-aş avea şi eu o grămadă de spus? Ei, şi ce-ar fi, mă rog, atunci?... Aha! Uite-l şi pe prinţul N! Ascultă prinţule...

PRINŢUL N.: Ce este?

DOMNUL P.: Rămâi o clipă cu noi, să mai stăm de vorbă. Ei, ce zici de piesă?

PRINŢUL N.: Piesa-i comică.

DOMNUL P.: Spune-mi, totuşi, ce-i asta? Cum se poate reprezenta aşa ceva?

PRINŢUL N.: Şi de ce nu s-ar reprezenta?

DOMNUL P.: Dar gândeşte-te şi tu. Cum se poate? Ilodoronctronc apare pe scenă un escroc. Dar astea sunt doar nişte răni ale noastre…

PRINŢUL N.: Cum, ale noastre?

DOMNUL P.: Acestea-s doar rănile noastre, ca să zic aşa, rănile societăţii.

PRINŢUL N.: (*înciudat*). Şi ce mă privesc pe mine? Ţine-le pentru tine! E timpul să plec acasă. (*Pleacă*).

DOMNUL P (*urmează*). Şi apoi, ce de bazaconii a moi spus. Auzi! Un consilier de stat, poamă rea! Ei, să zicem unul titular, asta, la urma urmei „se mai poate întâmplă…

DOMNUL V.; Hai să mergem! Destul ai flecărit. Cred că toţi cei care au trecut pe aici au aflai că eşti consilier de stat. (*Aparte*.) Sunt oameni care se pricep să murdărească toate. Cum au auzit o părere de la tine, o repetă. Şi se pricep s-o facă aşa de vulgară, încât îţi crapă obrazul de ruşine. Ai spus o prostie, care ar fi trecut nebăgată în seamă. Ei bine, nu! Se găseşte elte un admirator sau un prieten, care o face încă şi mai tâmpită şi-i dă numaidecât drumul. Zău că te şi apucă ciuda: parcă te-ar fi terfelit în noroi.

Pleacă amândoi fes din sală un militar şi un civil.

CIVILUL: Uite, aşa sunteţi dumneavosiră, domnilor militari! Spuneţi: „Acestea trebuiau arătate pe scenă”. Când e vorba de-un cinovnic civil, sunteţi gata să râdeţi cu hohote. Dar ia să se atingă cineva, fie cât de cât, de un militar, sau să spună numai că în cutare regiment ar fi nişte ofiţeri – fără să se apuce să vorbească de înclinările lor vicioase – ci să spună numai atâta: că se află ofiţeri care se poartă urât şi au apucături necuviincioase… Atâta numai să spună, şi v-ar ajunge ca să băgaţi o jalbă până la

Consiliul de stat!

MILITARUL: Ian-ascultă! Drept cine mă iei dumneata? Desigur e-or fi existând şi printre noi anumâţi donchişoţi, dar te rog să mă crezi că mai sunt şi o sumedenie de oameni cu adevărat judicioşi, care să se bucure de câte unul care îşi mânjeşte gradul şi-i făcut de râs faţă de toată lumea. Unde vezi dumneata aicea jignire? Aduceţi-l, aduceţi-l numai pe scenă! Suntem gata să venim să-l vedem, chiar în fiecare seară!

CIVILUL: (*aparte*). Aşa strigă oamenii totdeauna: „Aduceţi-l, aduceţi-l!” Dar când îl aduci se supără.

Pleacă amândoi. Se *ivesc alţi doi cu scurtă*.

ÎNTÂIUL OM CU SCURTĂ: Franţujii, de pildă, au şi ei aşa ceva, numai că ei toate acestea le învârtesc foarte drăguţ. Ţ îi minte, cum a fost la vodevilul de aseară? S-a dezbrăcat, s-a culcat în pat, a întins mâna după un castron de salată, de pe masă, şi l-a vârât sub pat. Decent n-o fi asta, însă-i drăguţ. Poţi privi foarte bine… Nu te jignesc deloc. Nevastă-mea şi copiii se duc în fiecare seară la teatru. Aicea însă – zău aşa, treabă-i asta?

— Un ticălos, un mojic pe care nu l-aş primi nici în anticameră, se trânteşte în pat cu cizme cu tot, cască sau se scobeşte în dinţi. Nu zău, ce înseamnă asta? Ce-i porcăria asta?

CEALALTĂ SCURTĂ: La franţuji e altă ceva. Acolo-i *sociel* &, *mon cher.1*) La noi aşa ceva nu-i cu putinţă. La noi, autorii sunt doar lipsiţi de orice cultură, căci cea mai mare parte dintr-înşii sunt educaţi în sein marii. Şi au slăbiciune pentru băutură şi pentru desfrâu. Uite până şi la valetul meu venea în vizită un autor de-aceştia. Ei, cum ai vrea dumneata atunci să aibă idee de ce-i societatea bună?

Pleacă amândoi

O DOAMNĂ DIN LUMEA MARE: (*însoţită de doi bărbaţi, unul în frac, celălalt în mundir*). Ce fel de oameni

arată? Ce fel de oameni! Măcar unul să mă fi atras!... De ce oare nu se scrie la noi aşa cum scriu de pildă, francezii? Cum scrie de pildă Dumas sau ceilalţi? Nu cer modele de virtute. Arate din partea mea şi o femeie care să nu ţină calea cea dreaptă, care să-şi înşele hărhatul şi care, să zicem că s-ar laşa în voia unei dragoste cum nu se poate mai desfrânate şi mai de neîngăduit... Dar să mi-o arate în chip atrăgător, aşa ca să-mi fie dragă şi s-o compătimesc... Dar aici, toate personajele sunt unul mai dezgustător decât altul.

4 Lume bun5, dragul meu (în limba franceză). (N. trad.)

DOMNUL ÎN MUNDIR: Da, e trivial. Trivial!

DOAMNA DIN LUMEA MARE: Spune-mi, te rog, de ce la noi în

Rusia totul e încă aşa de trivial?

DOMNUL ÎN FRAC: Sufletul meu, am să-ţi spun pe urmă de ce-i trivial. Deocamdată aud că ne strigă careta.

Pleacă.

Apare un grup de trei bărbaţi.

ÎNTÂIUL BĂRBAT: Şi de ce n-ai râde? De râs, poţi râde. Dar ce fel de obiect de batjocură pot fi cusururile şi abuzurile? Unde-i aici batjocura?

AL DOILEA BĂRBAT: Dar de ce-ai vrea să-şi bată joc? Poate de virtuţile şi de meritele oamenilor?

ÎNTÂIUL BĂRBAT: Nu, dragul meu. Asta nu-i obiect de comedie, însă, orice ai spune, ele lovesc întrucâtva şi în stăpânire. Parcă n-ar mai fi şi alte subiecte despre care s-ar putea scrie...

AL DOILEA BĂRBAT: Şi care-s aceste „alte subiecte”?

ÎNTÂIUL BĂRBAT: Dar ce, puţine întâmplări caraghioase se petrec în lumea mare? Să zicem de pildă, că am ieşit la plimbare pe Aptekarski Ostrov, iar vizitiul m-a dus nitam-nisam în cartierul Vîborg sau spre mână ştire a Smolnîi.

Nu-s atâtea înlănţuiri caraghioase pe care le poate născoci cineva?

AL DOILEA BĂRBAT: Va să zică dumneata vrei să-i răpeşti comediei orice înţeles adânc? Şi de ce vrei, mă rog, să-i stabileşti numaidecât o lege? Sunt o sumedenie de comedii tocmai în genul care-ţi place dumitale. De ce n-ai admite să fie şi două-trei în genul aceleia reprezentate în seara asta? Dacă-ţi plac numaidecât comediile despre care vorbeşti, n-ai decât să te duci la anumite teatre. Poţi vedea în fiecare scară o piesă în care unul se ascunde după un scaun, iar altul îl scoate de acolo, trăgându-l de picior.

AL TREILEA BĂRBAT: Ascultă! Nu-i chiar aşa. Orice şagă îşi are o margine. Sunt unele lucruri de care nu se cuvine să râzi, care-s socotite, în felul lor, drept sfinte.

AL DOILEA BĂRBAT: (*aparte*, *c-un zâmbet amar*). Aşa se întâmplă totdeauna în viaţă. Dacă-ţi baţi joc de ceva cu adevărat nobil, care face parte din’s fân la sfintelor sufletului, n-o să-ţi sară nimeni în cap. Apucă-te, însă, numai să râzi de-un viciu, de ceva josnic, şi-ai să-i vezi pe toţi cum prind a urla: „Îşi bate joc de tot ce-i mai sfânt!”

ÎNTÂIUL BĂRBAT: Ei, vezi? Văd că te-ai convins şi tu: taci chitic. Crede-mă, nu se poate să nu fii convins. Ăsta-i adevărul. Sunt un om obiectiv şi de aceea îţi spun, nu că ar fi... dar pur şi simplu că aşa ceva nu-i subiect de comedie. Nu-i ceva de care să se ocupe un autor. (*Pleacă*.)

AL DOILEA BĂRBAT: (*aparte*). Mărturisesc că pentru nimic în lume n-aş vrea să fiu în pielea autorului. Poftim de mulţumeşte toată lumea! Dacă alegi nişte întâmplări neînsemnate din lumea mare, toţi au să spună: „Scrie lucruri ieftine. îi lipseşte un ţel moral, adânc!” Apucă-te de alege un subiect care să aibă câtuşi de puţin un scop moral serios şi au să ţipe: „Asta nu-i treaba lui. Mai bine s-ar apuca de scris fleacuri!” (*Pleacă şi el.*)

O doamnă tânără din înalta societate însoţită de

bărbatul ei.

BĂRBATUL: Careta noastră nu trebuie să fie departe, aşa că vom putea pleca repede.

DOMNUL N.: (*apropiindu-se de doamnă*). Ce-mi văd ochii! Aţi venit să vedeţi o piesă rusească?

DOAMNA CEA TÂNĂRĂ: Ce are a face? N-ai vrea să spui că nu-s patriotă?

DOMNUL N.: Ei, dacă-i aşa, nu cred că patriotismul dumneavoastră să fie chiar atât de satisfăcut. Cred că tunaţi împotriva piesei!

DOAMNA CEA TÂNĂRĂ: Ba deloc. Găsesc că are multe lucruri foarte adevărate. Am râs din toată inima.

DOMNUL N.: Dar de ce-aţi râs? Nu cumva pentru că vă place să râdeţi de tot ce-i rusesc?

DOAMNA CEA TÂNĂRĂ: Am râs pentru că era pur şi simplu comic. Pentru că au fost scoase la iveala ticăloşia şi josnicia, care, în orice haină s-ar găti, şi nu într-o capitală de district, că aici, în jurul nostru, tot ar rămânea aceeaşi ticăloşie şi josnicie. Uite de ce-am râs.

DOMNUL N.: Am vorbit cu o doamnă foarte deşteaptă care mi-a spus că şi ea a râs, cu toate că piesa a întristat-o.

DOAMNA CEA TÂNĂRĂ: Nu mă interesează ce a simţit doamna aceea deşteaptă a dumneavoastră. Nervii mei nu-s chiar aşa de sensibili şi mă bucur de câte ori am prilejul să pot râde de ceva comic în sine. Ştiu că unii din noi sunt gata oricând să râdă de nasul strâmb al cuiva, dar le lipseşte curajul să râdă de sufletul lor strâmb.

Venind de sus se iveşte altă doamnă, tot tânără, cu bărbatul ei.

DOMNUL N.: Iată că vine prietena dumneavoastră. Vreau să ştiu şi părerea ei asupra comediei…

Cele două doamne îşi strâng mâna.

PRIMA DOAMNĂ: Te-am văzut de departe cum

râdeai.

A DOUA DOAMNĂ: Dar cine n-a râs? Toată lumea a râs. DOMNUL N.: N-aţi simţit nicio tristeţe?

A DOUA DOAMNĂ: Ca să vă spun drept: eu, da! M-am simţit cam tristă. Ştii că toate acestea-s foarte adevărate. Am văzut chiar eu multe lucruri asemănătoare. Totuşi m-a apăsat pe suflet.

DOMNUL N.: înseamnă atunci că nu v-a plăcut comedia?

A DOUA DOAMNĂ; Dar cine a spus aşa ceva? V-am spus doar că am râs din toată inima şi chiar mai mult decât alţii. Unii au crezut poate c-am înnebunit... Dar m-a dezamăgit, pentru că voiam să mă odihnesc, văzând măcar un singur personaj bun. Această abundenţă, ba chiar prisosinţă, de josnicii...

DOMNUL N.î Spuneţi, spuneţi!

A DOUA DOAMNĂ: V-aş ruga să-l sfătuit! pe autor să ne arate măcar un singur om cinstit. Spuneţi-i că-l rugăm s-o facă şi ar nimeri-o mai bine.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Ba te rog să nu-l sfătuieşti deloc aşa. Doamnelor le place să se găsească numaidecât un cavaler care să le spună cu fiecare cuvânt câte ceva despre nobleţea sufletului, chiar de-o fi să întrebuinţeze cele mai banale expresii.

A DOUA DOAMNĂ: Nu e deloc aşa. Cât de puţin ne cunoaşteţi! Asta-i slăbiciunea dumneavoastră: numai dumneavoastră vă place să vi se împuic urechile cu vorbe şi discuţii despre nobleţea sufletului. Am auzit părerea unuia dintre dumneavoastră, un grăsun, care ţipa aşa de tare, încât a făcut pe toţi să întoarcă capul spre el. Striga că cele spuse pe scenă ar fi calomnii şi că asemenea josnicii şi ticăloşenii nu se întâmplă niciodată la noi! Şi cine credeţi că era? Cel mai josnic şi mai ticălos dintre oameni, gata să-şi vândă sufletul, cugetul şi tot ce vreţi.

Numai că nu doresc să-i spun numele.

DOMNUL N.: Haide, spuneţi, cine-a fost?

A DOUA DOAMNĂ: Ce nevoie să ştiţi cine? Şi apoi, nu era singurul. Am auzit mereu strigându-se în jurul nostru: „E o batjocură cruntă împotriva Rusiei, batjocură împotriva stăpânirii 1 Cum de s-a dat voie la aşa ceva? Ce-are să spună poporul? ** Şi de ce, mă rog, ţipau? Fiindcă într-adevăr gândeau şi simţeau acest lucru? Şi am iertare! Au făcut-o ca să stârnească vâlvă şi piesa să fie oprită. Se prea poate să fi găsit în piesă câte ceva care li se potrivea întocmai. Iată cum sunt, nu cavalerii de pe scenă, ci cavalerii dumneavoastră, în carne şi-n oase.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Oo! Văd că eşti gata să te înfurii 1 A DOUA DOAMNĂ: Da, sunt furioasă, chiar foarte furioasă. Şi nu poţi să nu fii furioasă când vezi cum apare ticăloşia sub tot felul de măşti.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Ei da! Dumneavoastră aţi vrea să se ivească numaidecât un cavaler, care să sară peste o prăpastie chiar dacă-şi rupe gâtul...

A DOUA DOAMNĂ: Ba vă rog să mă iertaţi.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Fireşte! Ce-i trebuie unei femei? Viaţa să fie neapărato idilă...

A DOUA DOAMNĂ: Nu, nu şi nu! Sunt gata să spun şi de-o sută de ori: nu! E o concepţie veche şi vulgară pe care ni-o aruncaţi mereu în spinare. Femeia are mult mai multă mărinimie adevărată, decât bărbatul. Femeia nu-i în stare şi nici n-are puterea să facă toate ticăloşiile şi murdăriile pe care le faceţi dumneavoastră. Femeia nu este aşa de făţarnică cum sunteţi dumneavoastră bărbaţii, şâea nu se poate uita cu nepăsare la josnicii, aşa cum vă uitaţi dumneavoastră. Ea are destulă nobleţă, ca să spună adevărul cu glas tare, fără să rotească ochii în toate părţile, ca să vadă dacă a plăcut sau nu ce-a spus, fiindcă simte că trebuie să le spună. Ce-i josnic, rămâne josnic,

oricât l-aţi ascunde şi oricare ar fi forma sub care l-aţi înfăţişa. E josnic, josnic, josnic!

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Cum văd cu, v-aţi înfuriat de-a binelea.

A DOUA DOAMNĂ: Fiindcă sunt sinceră şi nu pot suferi să aud pe cineva spunând neadevăruri.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Lăsaţi supărarea, mai curând daţi-mi mânuţa. Am glumit.

A DOUA DOAMNĂ: Nu m-am supărat deloc. Poftim mâna. (*Adresându-se către N.*) Sfătuiţi-l, vă rog, pe autor să arate în comedia lui măcar un om cinstit şi cu sufletul nobil.

DOMNUL N.: Dar cum să facă? Dacă zugrăveşte un om cinstit şi acest om cinstit va semăna totuşi cu-n cavaler din cei pe care îi vedem la teatru?

A DOUA DOAMNĂ: Nu. Dacă autorul simte adânc şi puternic eroul lui nu poate fi o marionetă.

DOMNUL N.: Nu cred să fie o treabă tocmai uşoară.

A DOUA DOAMNĂ: Spuneţi mai bine că autorul dumneavoastră nu simte chiar destul de adânc şi puternic toate frământările sufleteşti.

DOMNUL N.: Dar ce vă face să credeţi asta?

A DOUA DOAMNĂ: Unul care râde întruna, fără să mai contenească, nu poate avea sentimente prea înalte. Nu i-e dat să cunoască ceea ce poate simţi numai o inimă duioasă.

DOMNUL N.: Asta-i bună, După părerea dumneavoastră, înseamnă atunci că autorul n-ar fi un om cumsecade?

A DOUA DOAMNĂ: Ei, vedeţi? Aţi întors-o cu totul altfel!

N-am spus deloc că autorul comic ar fi lipsit de nobleţă şi că n-ar avea în privinţa cinstei, o concepţie severă, din toate punctele de vedere. Spun numai că n-ar

putea… să lase să-i pice o lacrimă venită din adâncul inimii, sau să aibă pentru cineva o dragoste puternică, din tot sufletul.

BĂRBATUL CELEI DE-A DOUA DOAMNE: Dar cum poţi spune asta cu atâta siguranţă?

A DOUA DOAMNA: Pot! Fiindcă ştiu. Toţi oamenii care au râs sau au fost zeflemişti, toţi au fost ambiţioşi şi aproape toţi sunt egoişti. Bineînţeles că de un egoism plin de nobleţe, oricum însă, tot egoişti.

DOMNUL N.: înseamnă că dumneavoastră preferaţi categoric numai genul de creaţie în care nu interviu decât năzuinţele înalte ale omului?

A DOUA DOAMNĂ: Desigur! Operele din acest gen le voi considera totdeauna mai presus decât celelalte. Şi recunosc că am şi o încredere sufletească mai mare în autorii lor.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: (*către domnul N.*). Ei, nu vedeţi că ne întoarcem de unde am pornit? Acesta-i gustul femeilor. Ele găsesc totdeauna cea mai banală tragedie mai presus decât cea mai isteaţă comedie, fie numai pentru simplul fapt că-i tragedie…

A DOUA DOAMNĂ: Dacă nu taci, iar mă supăr. (*Către domnul N.*) Spune şi dumneata: n-am rostit eu adevărul? Autorul de comedii trebuie să aibă o inimă de gheaţă.

BĂRBATUL CELEI DE A DOUA DOAMNE: Sau, dimpotrivăr înflăcărat. Pentru că nervozitatea caracterului naşte şi ca bătaia de joc şi satira.

A DOUA DOAMNĂ: Dacă vrei, fie şi nervos. Ei, dar ce înseamnă asta? Asta înseamnă că pricina care a dat naştere acestor opere era totuşi furia, înverşunarea, indignarea, care îşi pot chiar avea justificarea din toate privinţele. Nu este însă aici niciun element care să arate că opera a fost făurită numai din mare dragoste pentru omenire. Într-un cuvânt din dragoste. Am dreptate?

DOMNUL N.: Aveţi!

A DOUA DOAMNĂ: Acum spune, mă rog, seamănă autorul comediei eu portretul pe care i l-am făcut?

DOMNUL N.: Cum să vă spun? Nu-l cunosc chiar aşa de aproape ca să pot judeca ce suflet are. Dar dacă stau să mă gândesc la tot ce am auzit despre el, cred că trebuie să fie un egoist, sau un om căruia îi sare foarte uşor ţandăra.

A DOUA DOAMNĂ: Vedeţi? Asta o ştiam eu bine!

PRIMA DOAMNĂ: Dacă stau şi judec mai bine, poate că mei eu n-aş fi vrut ea autorul să fie un egoist.

BĂRBATUL PRIMEI DOAMNE: Uite ca vine valetul nostru, înseamnă că ne-aşteaptă careta. La revedere. (*Strânge mâna doamnei a doua.*) Hotărât, veniţi la noi? Luăm ceaiul împreună?

PRIMA DOAMNĂ: (*în timp ce pleacă*). Te rog să vii!

A DOUA DOAMNĂ: Venim numaidecât.

BĂRBATUL CELEI DE A DOUA DOAMNE: Mi se pare că a tras şi careta noastră.

Pleacă şi ei. În urma lor apar doi spectatori.

ÎNTÂIUL SPECTATOR: Uite ce te-aş ruga să-mi lămureşti: de ce, dacă analizezi separat fiecare episod, fiecare personaj şi caracter, vezi că toate sunt adevărate, vii, luate din viaţă, dar în acelaşi timp, contopite laolalităţi se par ceva disproporţionat, exagerat şi caricatural, aşa că ieşind de la teatru, îţi pui fără să vrei întrebarea: să fie pe lume oameni ca aceştia? Oricum, nu pot spune despre ei c-ar fi nişte nemernici.

AL DOILEA SPECTATOR: Dar nu-s câtuşi de puţin nemernici. Sunt întocmai cum se spune: nici negru ca păcura, dar nici alb ca zăpada.

ÎNTÂIUL SPECTATOR: Ş-apoi mai este ceva: această îngrămădire uriaşă de fapte, acest prisos de detalii, nu-s oare şi ele cusururi ale comediei? Spune-mi şi mie unde-i, mă rog, societatea care să fie alcătuită numai din

asemenea oameni şi în care să nu fie jumătate, sau măcar o parte din ei cumsecade? Dacă o comedie urmează să fie imaginea şi oglinda vieţii noastre obşteşti, atunci s-o oglindească cu tot veridicul ei.

AL DOILEA SPECTATOR: După cum cred eu, întâi de toate comedia asta nu-i o imagine a vieţii, ci mai degrabă un frontispiciu. Ai văzut doar şi dumneata că şi acţiunea, şi locul acţiunii, sunt amândouă închipuite. Altfel autorul n-ar fi făcut erori şi n-ar fi întrebuinţat anacronisme care sar în ochi, n-ar fi pus în gura unora din personaje anumite vorbe care, după rangul pe care îl ocupă şi felul lor de a vorbi, nu li se potrivesc. Numai cineva care îşi pierde uşor capul, poate lua la prima vedere drept un personaj tipic pe cineva care n-are nici măcar umbră de caracter tipic, pe cineva ale cărei trăsături le au, mai mult sau mai puţin, toţi oamenii. Comedia asta-i un loc de adunare. Un loc în care s-au scurs de prin toate colţurile Rusiei tot soiul de excepţii ale realităţii, rătăciţi şi şperţari ca să servească unui singur ţel şi anume: să producă în spectator o scârbă adâncă şi plină de nobilă indignare faţă de o grămadă de lucruri, mai mult sau mai puţin josnice. Impresia este aici şi mai puternică, din pricină că niciunul din personajele aduse pe scenă nu şi-a pierdut chipul omenesc. Omenescul lor apare pretutindeni, şi aceasta face să te cutremuri adânc, până în străfundul inimii. Şi în timp ce râde, spectatorul îşi întoarce fără voie capul îndărăt, parc-ar simţi pe undeva, aproape de el, ceva de care a râs, şi se uită în toată clipa cu grijă în jurul lui, ca acel ceva să nu cumva să i se furişeze în suflet. Socot că straşnic trebuie să-l înveselească pe autor, anzindu-se mustrat în felu’ 1 acesta: „De ce eroii şi personajele lui nu sunt. deloc a trăgători?” – când el şi-a dat toată silinţa să-i facă cât mai respingători. De era să pună în comedia lui un singur personaj cinstit şi l-ar fi făcut cât se poate de atrăgător,

toţi spectatorii, până la unul, ar fi trecut de partea acestui personaj cinstit şi ar fi uitat de celelalte personaje care i-au speriat aşa de tare. Şi poate că aceste figuri nu i-ar fi urmărit până la sfârşitul spectacolului ca nişte fiinţe vii, iar spectatorul n-ar fi plecat acasă cu tristeţea însufleţ, întrebându-se: „Oare-i

cu putinţă să existe asemenea oameni?”

ÎNTÂIUL SPECTATOR: Ai dreptate! Vezi însă că oamenii nu pot înţelege asta aşa, dintr-odată.

AL DOILEA SPECTATOR: E şi foarte firesc: tâlcul lăuntric se lămureşte totdeauna mai târziu. Şi cu cât sunt mai vii şi mai strălucitoare figurile în care s-a întruchipat câte o fărâmă din tâlcul piesei, cu atât mai mult reţin luarea-amintea tuturora. Numai dacă le pui una lângă alta, ajungi să înţelegi concluzia şi tâlcul creaţiei. Să adune însă aceste buchii toate la un loc, să se dumirească ce înseamnă, şi să le silabisească repede, asta n-o poate oricine. Aşa că, multă vreme. lumea n-are să vadă decât buchiile. Ascultă aici – ţi-o spun de pe acuma – n-are să fie orăşel, capitală de judeţ în Rusia, care să nu se supere şi să nu susţină cu hotărâre că piesa e o satiră răutăcioasă, trivială şi josnică, şi o născocire care ţinteşte pe fiecare.

Pleacă amândoi.

IJN CINOVNIC: Piesa asta e o scornitură trivială şi josnică, o satiră, un pamflet!

ALT CINOVNIC: Înseamnă că acuma n-a mai rămas nimic în picioare, nici legi, nici dregătorii. Înseamnă că mundirul pe care îl port, este o otreapă pe care n-am decât s-o lepăd.

Doi tineri vin în fugă.

ÎNTÂIUL TÂNĂR: Ei! Toţi s-au supărat! Am auzit astă-seară atâtea vorbe, încât uitându-mă numai la mutra cuiva, pot ghici ce gândeşte despre piesă.

AL DOILEA TÂNĂR: Ia să-mi spui atunci ce gândeşte,

de pildă ăsta…

ÎNTÂIUL TÂNĂR: Care? Acela care îşi trage mantaua pe mâneci? AL DOILEA TÂNĂR: Da!

ÎNTÂIUL TÂNĂR: Uite ce gândeşte: „Pentru o comedie ca asta ţi se cuvine să fii trimis la Nercinsk? * Mi se pare că a început să se urnească şi poporul de la galerie. Se vede că s-a isprăvit şi vodevilul. Acuşi dau buzna raznocinţii1) … Hai să plecăm

Pleacă amândoi.

1) Revoluţionari democraţi, reprezentanţi culţi ai burgheziei liberale şi democrate din Rusia în a 2-a juni. a sec. al XIX-lea – care aparţineau funcţionărâmii, micii burghezii, negustori mii şi ţărănimii. (N. red* rom.)

Zgomotul creşte. De pe scări coboară lumea în fugă… Aleargă oameni îmbrăcaţi cu sumane, cu scurte îmblănite şi cu scufii pe cap, negustori cu caftane nemţeşti cu poalele lungi, oameni cu tricornuri în cap, cu panaşe şi mantale de tot soiul: deşaiac şi militare, ponosite sau elegante cu gulere de biber. Mulţimea împinge pe domnul care îşi trage tocmai mantaua pe mâneci. Domnul se dă înlături şi isprăveşte să şi-o *îmbrace. În mulţime se ivesc domni şi cinovnici de tot soiul, valeţi în livrele fac loc cucoanelor. Se aude strigătul unei femei: „Doamne dumnezeule! mă turtesc din toate părţile!”*

UN TÂNĂR CINOVNIC NU PREA HOTĂRÂT: (*apropiindu-se de domnul care îşi pune mantaua.*) Să-mi dea voie excelenţa voastră să-i ţin mantaua.

DOMNUL CU MANTAUA: A, bună-seara! Aici erai? Ai venit şi t «să vezi piesa?

CINOVNICUL CEL TÂNĂR: Da, excelenţa voastră. Hazliu i-a mai zugrăvit!

DOMNUL CU MANTAUA: O sminteală! N-are nimic hazliu! CINOVNICUL CEL TÂNĂR: Chiar aşa, excelenţa voastră: nimic.

dar absolut nimic!

DOMNUL CU MANTAUA: Pentru aşa ceva, autorul merită să fie biciuit şi nu lăudat.

CINOVNICUL CEL TÂNĂR: Adevărat, excelenţa voastră. DOMNUL CU MANTAUA: Păcat că se dă tineretului voie să vină la teatru. N-are ce învăţa de aici! Parcă te văd: Cum vii mâine la cancelarie, ai să începi să spui obrăznicii.

CINOVNICUL CEL TÂNĂR: Cum se poate, excelenţa voastră?... Să-mi dea voie excelenţa voastră să-i fac loc să treacă. (*înghionteşte când pe unul, când pe altul. Către mulţime*:) I-ascultaţi! Daţi-vă la o parte că trece domnul general! (*Apropiindu-se cu un respect exagerat de doi domni îmbrăcaţi cu eleganţă*. Domnilor, aveţi, vă rog, bunătatea să lăsaţi să treacă domnul general!

Domnii bine îmbrăcaţi se dau la o parte.

ÎNTÂIUL DOMN BINE ÎMBRĂCAT: Nu ştii cine-i generalul? Pare să fie cineva de seamă.

AL DOILEA DOMN BINE ÎMBRĂCAT: Nu ştiu. Nu l-am mai văzut niciodată.

UN CINOVNIC CAM GURALIV: (*care, din spate de unde stă, se amestecă* în *vorbă*). Nici mai mult, nici mai puţin decât consilier de stat. După slujbă, e socotit de clasa patra. Dar ce noroc pe capul lui! În cincisprezece ani s-a ales cu ordinele Vladimir, Anna şi Stanislav, are trei mii de ruble leafă, două mii indemnizaţie, afară de diurnele şi de la consiliu, şi de la comisii, şi de la departament.

DOMNII BINE ÎMBRĂCAŢI: (*unul altuia*). Hai să mergem! *Pleacă amândoi*.

CINOVNICUL CEL GURALIV: Trebuie să fie nişte feciori de bani gata. Cred că-s de la Colegiul afacerilor externe. Mie unuia nu-mi plac comediile. Mai degrabă tragediile. (*Pleacă*.)

UN GLAS DIN MULŢIME: Aoleu, ce e năvala asta de

lume? UN OFIŢER: (*cu o doamnă la braţ, făcându-şi loc*). Ce vă împingeţi aşa, bărboşilor? Nu vedeţi că sunt cu o doamnă?

UN NEGUSTOR: (*şi el cu o doamnă la braţ*). Ei tătucule, păi şi eu îs cu o doamnă.

UN GLAS DIN MULŢIME: O vezi, – o vezi? Uite că şi-a întors capul. Şi acu s-a urâţit, dar s-o fi văzut acum trei ani…

DIFERITE GLASURI: Auzi?… I-a oprit restul de trei grivne…

— Urâtă piesă! Groaznic de urâtă!

— Hazlie piesă!

— Ce te bagi în sufletul meu?

UN GLAS dintr-UN CAPĂT AL MULŢIMII: Toată istoria asta-i o năzdrăvănie! Unde s-a putut întâmplă aşa ceva? Poate numai în Ciukotka.

UN GLAS DIN CELĂLALT CAPĂT: O întâmplare la fel, dar ştiţi, la fel, am avut şi-n orăşelul nostru. Bănuiesc că autorul, chiar de n-a fost acolo, o fi auzit de istoria asta.

GLASUL UNUI NEGUSTOR: Să vedeţi dumneavoastră, aici chestiunea se pune mai mult din punct de vedere moral. Sunt, de bună seamă, ca să zic aşa, tot felul de oameni. Dar gândiţi-vă, mă rog, şi dumneavoastră că aşa ceva i se poate întâmplă câteodată chiar şi unui om cinstit. Cât priveşte moralitatea, uşa ceva poţi întâlni şi la un nobil.

GLASUL UNUI DOMN CU MENIREA DE A-I AŢÂŢA PE ALŢII: Autorul trebuie să fie o bestie, un şmecher, care a trecut prin ciur şi prin dârmon şi nu-i lucru să nu-l ştie.

GLASUL UNUI CINOVNIC RĂUTĂCIOS, DAR PESEMNE CU EXPERIENŢĂ: Ce să ştie? Ştie pe dracu’! Şi minte… minte, nevoie mare! Tot ce-a scris, sunt numai minciuni.

Iar bacşişurile, nici nu se iau aşa. Căci dacă e să

vorbim de mită, parcă aşa se ia?...

GLASUL UNUI ALT CINOVNIC DIN MULŢIME: Ce tot îndrugi dumneata că-i comic şi că-i comic? Ştii de ce-i comic? Fiindcă toate personajele sunt fiinţe, în carne şi-n oase. Autorul şi-a scos pe scenă, în piesa asta, toate bunicile şi mătuşile. Uite cic a sT-9 * i eonii că I

GLASUL UNUI NECUNOSCUT: Stai, că mi-a şterpelit cineva şalul!

Doi ofiţeri, care s-au recunoscut în mulţime îşi vorbesc peste capetele oamenilor.

ÎNTÂIUL OFIŢER: Michel, te duci... acolo?

AL DOILEA OFIŢER: Acolo!

ÎNTÂIUL OFIŢER: Atunci, vin şi eu.

UN CINOVNIC CU ÎNFĂŢIŞARE DE OM ÎNSEMNAT: Eu unul aş interzice orice lucru nou! Nimic nu trebuie să se tipărească. Foloseşte-te de cultură, citeşte, numai nu scrie! S-au scris până acuma destule cărţi. Nu-i nevoie de mai multe!

UN GLAS DIN MULŢIME: Păi dacă-i ticălos, îi ticălos... De nu era un ticălos, nu râdea nimeni de el.

UN DOMN CHIPEŞ ŞI VOINŢE: (*vorbeşte cu înflăcărare unui alt domn mărunţel şi şters*). Moralitatea! Suferă moralitatea! Ăsta-i lucrul cel mai de seamă!

DOMNUL CEL ŞTERS, DAR CAM VENINOS: D'apoi şi morala-i tot ceva relativ.

DOMNUL CEL CHIPEŞ ŞI VOINIC: Ce înţelegi dumneata, mă rog, prin cuvântul relativ?

DOMNUL CEL ŞTERS, DAR CAM VENINOS: Că fiecare măsoară moralitatea după sine. Unul numeşte moralitate când cineva scoate pălăria înaintea lui pe stradă; altul numeşte moralitate, să te uiţi printre degete când fură; al treilea – serviciile pe care! le faci amantei lui. Cum vorbeşte, de pildă, fiecare din noi cu subalternii lui? De sus. „Dragă domnule, caută de-ţi fă datoria faţă de

dumnezeu, de ţar şi de patrie!” Pe când tu n-ai decât să-ţi alegi singur pe acela faţă de care îţi faci datoria. De altfel, de alde astea se cam petrec numai în provincie. În capitală nu se întâmplă aşa ceva. N-am dreptate? Şi chiar de i se nimeresc cuiva în trei ani vreo două rânduri de case de unde i se nimeresc? Nu din muncă cinstită?

DOMNUL CEL CHIPEŞ ŞI VOINIC: (*aparte*). Ca să vezi! E mai slut ca dracul, însă are o limbă, ca de şarpe.

DOMNUL CEL ŞTERS, DAR CAM VENINOS: (*dă cu cotul unui* ins *pe care nici nu-l cunoaşte şi-i spune, arătându-i-l cu capul pe domnul cel chipeş.*) Patru case arc! Pe aceeaşi stradă. În şase ani au răsărit din pământ una lângă alta. Ai văzut dumneata jec efect are cinstea asupra puterii de germinaţie! Ce zici de asta?

NECUNOSCUTUL: (*plecând grăbit*). Mă iertaţi, n-am auzit nimic.

DOMNUL CEL ŞTERS, DAR CAM VENINOS: (*dând cu cotul unui necunoscut* de *alături*). Ce spui dumneata de cum s-ar & spândit de la un timp, la noi în oraş, surzenia? Uite ce înseamnă o climă umedă şi nesănătoasă.

NECUNOSCUTUL DE ALĂTURI: Da. Bântuie şi gripa. Mi-au zăcut toţi copiii.

DOMNUL CEL ŞTERS, DAR CAM VENINOS: Da, bântuie şi gripa, şi brânca şi surzenia.

(*Se pierde în mulţime*).

O discuţie într-un grup care stă la o parte.

ÎNTÂIUL DOMN: Se spune că o chestie asemănătoare i s-ar fi întâmplat chiar autorului. Cică ar fi stat la închisoare într-un orăşel oarecare, pentru nişte datorii…

UN DOMN DIN ALTĂ PARTE A GRUPULUI: (ameste*cându-se în vorbă*). Nu la puşcărie. A fost închis într-un turn. L-a văzut lumea care trecea pe acolo. Oamenii spuneau că era ceva nemaipomenit. Închipuiţi-vă şi dumneavoastră: poetul stătea în vârful unui turn straşnic

de înalt, în jur numai munţi, vederea era minunată, iar el recita, de acolo de sus, versuri. Nu-i aşa că asta-i dovada unei trăsături deosebite a scriitorului?

UN DOMN CU FIREA POZITIVĂ: Autorul ăsta trebuie să fie om deştept.

UN DOMN CU FIREA NEGATIVĂ: Ba nu-i deloc deştept! Ştiu că era undeva într-o slujbă şi că erau cât pe ce să-l dea afară, pentru că nicio jalbă nu era în stare să scrie.

UN MINCINOS FĂRĂ ALTĂ ÎNSUŞIRE: Are un cap straşnic! Multă vreme n-a izbutit să capete o slujbă. Şi ce credeţi c-a făcut? A scris o scrisoare de-a dreptul unui ministru. Şi încă ce scrisoare I în stilul lui Quântilâan. Să vedeţi numai cum a început-o: „Prea onorate domn…” Şi dă-i, şi dă-i, şi dă-i. Şi i-a turnat aşa, din toate, vreo opt pagini. Cum a citit ministrul scrisoarea, a spus: „Ei, mulţumesc, mulţumesc. Văd că ai mulţi duşmani. De acuma încolo ai să fii şef de secţie”. Şi din conţopist, I-a făcut de-a dreptul şef de secţie.

UN DOMN CU DUHUL BLÂNDEŢII: (*către altul flegmatic din fire*). Numai dracu’ ştie pe cine să mai crezi! Ba c-a stat la închisoare, ba că s-a urcat într-un turn, ba că l-au dat afară din slujbă, ba că cineva i-a dat altă slujbă…

DOMNUL CU FIREA FLEGMATICĂ: Păi toate acestea sunt improvizaţii.

DOMNUL CU DUIIUL BLÂNDEŢII: Cum adică improvizaţii? DOMNUL CU FIREA FLEGMATICĂ: Uite aşa. Cu două minute înainte, nu ştiu nici ei ce au să spună. Şi iată, fără de ştirea stăpânului, limba îi trânteşte deodată o noutate, iar stăpânul se bucură şi se întoarce acasă vesel, parc-ar fi mâncat pe săturatele. Până a doua zi, chiar el a şi uitat ce născocise, i se pare c-ar fi auzit-o de la altcineva şi o răspândeşte în oraş, s-o afle toată lumea.

DOMNUL CU DUHUL BLÂNDEŢII: Urât lucru să

minţi şi să nu-ţi dai seama că minţi.

DOMNUL CU FIREA FLEGMATICĂ: Sunt pe Jumea asta şi oameni care îşi dau seama. Unii simt că mint, dar socot că asta-i ceva de care e nevoie în orice discuţie: „Minciuna înveseleşte vorba, ca florile, livada”.

O DOAMNĂ DIN LUMEA MIJLOCIE: Rău şi batjocoritor trebuie să fie autorul ăsta. Drept să spun, n-aş vrea, pentru nimica în lume, să dau ochi cu el. Ar găsi numaidecât ceva caraghios la ni inc.

UN DOMN CU GREUTATE: Nu ştiu ce fel de arătare o fi omul ăsta! E un… un… N-are nimic sfânt. Azi spune de cutare consilier că nu-i bun, iar mâine te pomeneşti c-o să zică că nu există dumnezeu. Până la asta doară nu-i decât un pas.

AL DOILEA DOMN: Auzi! Să-şi bată joc în balul ăstaj cu râsul nu-i de glumit. Înseamnă să distrugi orice respect, lată ce înseamnă! După aşa ceva, oricine mă poate pocni în cap pe stradă şi să-mi spună: „Te-a făcut de tot râsul! Ai doară rang la fel: poftim o palmă!” Că la urma urmei asta iese!

AL TREILEA DOMN: Şi încă ce palmă! Nu-i treabă de glumit. Lumea spune: „Ei, nişte nimicuri, nişte fleacuri. Doar o reprezentaţie de teatru şi atât”. Dar nu-i adevărat! Nu-s deloc fleacuri! Pentru o treabă ca asta se trimite şi-n Siberia. Ehei, de-aveam eu puterea, nici piş nu spunea autorul! L-aş fi băgat la răcoare, să nu mai vadă lumina zilei.

Se iveşte un grup – numai dumnezeu ştie ce fel de firi au, însă cu înfăţişare distinsă şi îmbrăcaţi cuviincios.

ÎNTÂIUL INS: Să rămânem mai bine aici, până se scurge lumea. Zău, ce fu asta? Atâta gălăgie şi aplauze? Parcă piesa ar fi cine ştie ce! Un fleac de comedioară, o piesuţă de teatru, goală de orice conţinut, să facă atâta zarvă, lumea să urle şi să cheinc pe autor la rampă! Ce

înseamnă asta?

AL DOILEA INS: Totuşi, orice ai spune, piesa ne-a înveselit şi ne-a distrat.

ÎNTÂIUL INS: Asta da, nici eu n-am ce zice. De înveselit ne-a înveselit, cum ne înveseleşte de obicei orice fleac. Dar ce nevoie de atâtea ţipete şi discuţii? Oamenii discută şi aplaudă parc-ar fi cine ştie ce lucru nemaiauzit. Ce înseamnă asta? înţeleg, dacă era vorba de oeântăreaţă, de o balerină! Asta da, zic şi eu. Acolo te minunezi de artă, de mlădierea trupului, de dibăcie, de talent înnăscut. Dar aicea ce ai? Mulţimea urlă: „Autorul! autorul!" Dar ce-i, mă rog, un scriitor? Că mai spune şi el un cuvânt de duh, şi copiază câte ceva din natură? Şi ce mare scofală? Ce aşa muncă grozavă pune? Ia, nişte braşoave şi nimic alta!

AL DOILEA INS: Aşa e, se înţelege! Nimic de seamă! ÎNTÂIUL INS: Gândeşte-te şi dumneata. Să zicem, un dansator.

Acolo-i oricum artă. Oricât te-ai căzni dumneata, nu eşti în stare să faci ce face el. Să zicem, de pildă, că mi-ar veni şi mie gustul să dansez. Pot? Nu! Nu de alta, dar nu m-ascultă picioarele. Sau să fac un antrăşat? 1) N-am să ţi-l pot face pentru nimic în lume. Cât priveşte însă, scrisul, n-ai nevoie că înveţi să scrii. Nu ştiu cine-i autorul, dar mi s-a spus că ar fi cu desăvârşire agramat şi că n-ar şti nimic. Mi se pare chiar că a fost dat afară de nu ştiu unde.

AL DOILEA INS: Ceva tot trebuie să ştie el, fiindcă fără asta, n-ar fi putut să scrie piesa.

ÎNTÂIUL INS: Ba s-avem iertare! Ce fel de ştiinţă? Ai auzit de altfel şi dumneata ce-i un literat: Un om de nimic. Toată lumea e de aceeaşi părere. Au încercat să-i folosească pe scriitori, dar mai apoi s-au lăsat păgubaşi. Gândeşte-te şi dumneata: Ce scriu ei, mă rog?

— Numai fleacuri şi poveşti. Numai să vreau, c-aş putea scrie şi eu. Şi dumneata ai putea, şi dumnealui şi

orişicare…

AL DOILEA INS: Ba bine că nu! De ce n-am putea scrie şi noi? Să ai numai un pic de minte în cap şi poţi să scrii.

ÎNTÂIUU INS: Da’ ce nevoie ai de minte? N-ai nicio nevoie de minte. Toate acestea-s numai poveşti. Ei, să zicem de era cine ştie ce ştiinţă, pe care trebuie mai întâi s-o înveţi, sau vreun meşteşug pe care nu-i stăpâneşti! Da aşa, scrisul ce-i? Asta ştie s-o facă orice mujic. Nu-i zi să nu vezi pe uliţă întâmplări ciudate. N-ai decât să te aşezi la fereastră şi să înscrii tot ce se petrece pe uliţă. Şi cu asta ai încheiat-oi

AL TREILEA INS: Adevărat! Când stai să te gândeşti cu ce fleacuri îşi pierd oamenii timpul!

ÎNTÂIUL INS: Bine ai spus. Pierdere de timp şi nimic altceva.

Basme! Fleacuri! Ar trebui să fie oprit a fi se da scriitorilor toc şi cerneală. Dar văd că lumea s-a dus. Hai să plecăm şi noi! Ai auzit ce gălăgie pe ei, ce urlete, ce laude, când toată afacerea e o năzăreală! Curată năzăreală! Numai poveşti şi fleacuri!

Toţi pleacă. Lumea se tot răreşte. Mai vin în fugă câţiva din cei rămaşi la urmă.

UN CINOVNIC BLAJIN: Toate bune. Dar ce l-ar fi costat, mă rog, pe autor, să fi pus în piesa lui măcar un singur om cinstit? Toţi îs numai nişte potlogari şi pace.

UN OM DIN MULŢIME: Ascultă! Să m-aştepţi la răscruce. Trec să-mi iau mănuşile.

UNUL DINTRE DOMNI: (*uitându-se la ceas*). E aproape unu. Niciodată n-am ieşit aşa de târziu de la teatru. (*Pleacă.*)

UN CINOVNIC RĂMAS ÎN URMĂ: Mi-am pierdut timpul degeaba. Nu, nu mă mai duc la teatru, cât îi lumea!

(*Pleaa A şi el.*)

Foaierul se goleşte tot mai mult.

AUTORUL PIESEI: (*ieşind la iveală*). Am auzit mai multe chiar decât mă aşteptam. Ce năvală de palavre pestriţe! Fericit e autorul comic care s-a născut într-o naţiune unde societatea nu s-ajeontopit încă într-o singură masă nemişcată, asemeni unei ape stătătoare, unde societatea nu s-a învăluit încă în scoarţa prejudecăţilor învechite, care să cuprindă gândul tuturor în una şi aceeaşi formă şi măsură, unde nu-i om care să nu-şi aibă părerea lui şi unde fiecare îşi făureşte singur propriul lui caracter! Şi ce varietate în aceste păreri şi cât de tare străluceşte întru toate, mintea aceasta rusească, dârză şi limpede! Şi în năzuinţa plină de nobleţe a bărbatului aceluia de stat, şi în abnegaţia înaltă a câifovnicului care s-a dat la fund într-un colţ pierdut de ţară şi în duioşia delicată şi plină de mărinimie a sufletului femeiesc şi în simţul frumosului cunoscătorilor şi în instinctul simplu, însă just al poporului. Cât de multe lucruri pe care trebuie să le ştie un autor comic, nu se află până şi în părerile cele mai puţin binevoitoare ale publicului! Ce lecţie vie! Sunt mulţumit cum nici că se poate! De ce însă, simt că mă copleşeşte oarecare mâhnire? Curios! îmi pare rău că nimeni n-a băgat în seamă personajul cinstit a) piesei. Da. Piesa are şi un personaj cinstit şi nobil, care şi-a jucat rolul tot timpul cât s-a desfăşurat piesa. Personajul acesta nobil şi cinstit, a fost *râsul*. Nobil, pentru că s-a hotărât să apară în piesă cu toată însemnătatea minoră pe care i-o dăruieşte lumea. Nobil, pentru că s-a hotărât să apară, cu toate că a dat prilejul ca să i se se poată spune autorului comic în mod jignitor că-i un egoist rece şi a făcut chiar pe unii să pună la îndoială că ar putea avea sentimente duioase în suflet. Râsu lui acestuia nimeni nu i-a luat apărarea. Sunt un autor comic. Cum am slujit cinstit râsul, nu-mi rămâne

decât să-i fiu tot eu şi apărătorul. Nu. Râsul este mai adânc şi mai cu tâlc decât îi socot oamenii. Nu-i vorba aici de râsul acela stârnit de o enervare trecătoare, sau de râsul plin de fiere, datorit dispoziţiei bolnăvicioase a firii cuiva şi nici de râsul acela uşor care slujeşte pentru petrecerea şi pierderea de vreme deşartă a indivizilor, ci de râsul care izbucneşte în întregime din firea luminoasă a omului, fiindcă izvorul care se află în străfundul acestei firi nu seacă niciodată! De râsul care adânceşte toate şi care face să apară limpezi toate câte ar fi trecut altfel nebăgate în seamă – de râsul fără de usturimea căruia, micimea şi deşertăciunea vieţii nu l-ar fi speriat aşa de tare pe om! Fără el, ceea ce-i nebăgat în seamă şi dispreţuit şi pe lângă care omul trece nepăsător la fiecare zi, n-ar apare în faţa lui – luând forme aşa de îngrozitoare şi de caricaturale – iar omul n-ar striga, cutremurându-se: „Este oare cu putinţă să existe asemenea oameni?” Câtă vreme el ştie bine că sunt oameni încă şi mai răi. Nu! Sunt nedrepţi aceia care spun că râsul ar supăra. Nu supără decât ceea ce-i întunecat. Râsul însă, este luminos! Multe lucruri l-ar scoate din sărite pe om, dacă ar fi arătate în toată goliciunea lor. Dar luminate de puterea râsului, ele aduc împăcarea în suflete. Chiar şi cel ce-ar dori să se răzbune împotriva unui om rău, îi iartă aproape păcatele, când îi vede luate în batjocură pornirile josnice ale sufletului. N-au dreptate cei care spun că râsul nu are nicio înrâurire asupra celera împotriva cărora este îndreptat, şi că pungaşul este gata, cel dintâi, să râdă de pungaşul arătat pe scenă. De râs are să râdă poate potlogarul care se trage din potlogari; însă potlogarul din zilele noastre nu se simte în stare să râdă. El îşi dă seama că figura lui a rămas tuturor în minte, de neşters, şi că ajunge o singură pornire josnică din parte-i, ca să-i rămână în vecii vecilor porecla personajului din piesă. Căci şi cel care nu se teme de nimic

pe lume, de batjocură tot se teme! Da! Să râdă cu râs luminos şi plin de bunătate, nu-i este dat decât celui cu suflet adevărat bun. Dar oamenii n-aud puterea cea mare a unui asemenea râs. „Tot ce-i caraghios este josnic”, spune lumea. Numai ce-i rostit cu glasul aspru şi sentenţios, numai asta-i pentru ea, înălţător. Doamne dumnezeule! De câţi inşi nu dai în fiecare zi, pentru care nimic nu-i înălţător! Toate câte-s create de inspiraţie, sunt pentru ei fleacuri şi poveşti. Operele lui Shakespeare sunt pentru ei tot poveşti, după cum tot poveşti sunt şi cele mai sfinte porniri ale sufletului omenesc. Nu-i amorul propriu meschin, jignit, de scriitor, care mă împinge să spun asta, şi nici pricina că se spune azi de creaţiile mele – slabe şi necoapte – c-ar fi născociri. Nu! Eu îmi văd singur cusururile şi-mi dau seama că merit mustrările. Inima nu-mi poate rămâne însă nepăsătoare când cele mai desăvârşite creaţii ale gândirii au fost numite fleacuri şi poveşti, când toate somităţile şi aştrii lumii sunt socotiţi drept autori de fleacuri şi poveşti. Mă durea în suflet văzând mulţimea de morţi şi de iresponsabili care se învârtesc în viitoarea vieţii, îngrozindu-te pe tine prin înţepeneala sufletului şi prin golul sterp al inimii! Mă durea în suflet, nedesluşind pe feţele lor nesimţitoare măcar o umbră de tresărire, când în aceleaşi împrejurări un suflet adânc iubitor ar fi vărsat lacrimi cereşti. Nu ştiu cum de nu Îi s-a înţepenit limba pe când rosteau într-una veşnicul lor cuvânti „poveşti”! auzi, poveşti!... Iată c-au trecut veacuri. Câte cetăţi şi noroade n-au fost măturate de pe suprafaţa pământului şi au dispărut, iar toate câte le cuprindeau, s-au risipit, ca fumul, pe când poveştile se mai spun până-n ziua de azi şi-s ascultate de regi înţelepţi, de conducători plini de seriozitate, de bătrâni venerabili, ca şi de tineri plini de năzuinţe înălţătoare. Auziţi: Poveşti!... Iată că balcoanele şi parterele teatrelor gem de lume:

toată sala se cutremură de jos şi până sus, preschimbată fulgerător într-un singur ora şi un singur simţământ, toţi s-au întâlnit ca nişte fraţi, într-o singură pornire sufletească şi foc să răsune un imn de recunoştinţă, exprimat prin aplauze unanime pentru acel care nu mai este pe lume încă de acum cinci sute de ani. Tresar oare acolo, în mormânt, oasele-i putrede? Le simte oare, sufletul lui care a îndurat nenorocirile aspre ale vieţii? Poveşti! Iată însă că prin rândurile mulţimii zguduite, s-a ivit un om zdrobit de durere şi de povara de nesuferit a vieţii, gata în deznădejdea lui să-şi ridice zilele. Şi deodată, prind a-i curge din ochi lacrimi înviorătoare şi pleacă împăcat cu viaţa, rugând cerul să-i hărăzească orice durere şi suferinţă, numai să trăiască şi să poată vărsa din nou lacrimi la auzul unor asemenea poveşti. Poveşti!... Dar lumeaaradortni fără asemenea poveşti, viaţa ar seca şi sufletele s-ar acoperi de tină şi de mucegai! Poveşti!... O! Rămână veşnic sfinte generaţiilor care vin, numele celora care au ascultat cu evlavie asemenea poveşti, căci mâna minunată a providenţei stătea veşnic deasupra capetelor acelora care le-au creat! Chiar în clipele de asupriri şi de nenorociri, tot ce era mai nobil în ţară se făcea înainte de toate apărătorul lor şi monarhul cu coroana pe cap, din înălţimea inaccesibilă a tronului, îi lua sub scutul lui împărătesc.

S-o pornim cu mai mult curaj la drum. Sufletul nu trebuie să se sfiască din pricina chipului în care este judecat, ci să primească cu recunoştinţă arătarea cusururilor şi nu trebuie să se întunece nici atunci când nu i se recunosc pornirile înalte şi dragostea lui sfântă faţă de omenire. Lumea este asemenea unei învolburări de ape, în care vecinic se învălmăşesc părerile şi vorbele. Timpul însă, le macină pe toate. Adevărurile mincinoase se cojesc şi cad, pe când cele veşnice rămân ca grăuntele cel tare.

Cele socotite drept goale, pot să-şi arate cu timpul tâlcul lor aspru. În adâncul unui râs rece, se pot zări scânteâle fierbinţi ale unei iubiri puternice şi veşnice! Şi pe urmă, mai ştii! Poate că pe temeiul aceloraşi legi, să fie dat mai târziu tuturor să cunoască pricina care îl face pe omul mândru şi puternic să se arate la nenorocire slab şi neputincios, iar pe cel slab – când îl năpădesc nenorocirile – să crească ca un gigant. În virtutea aceloraşi legi, se pare>că cine plânge din adâncul sufletului, tot el şi râde mai cu poftă decât toţi pe lume…

ANEXE

ANEXE

LA GOMEDIA „REVIZORUL»

1. „REVIZORUL»

(*Versiunea apărută în prima ediţie* în *1836*)

PERSONAJELE

ANTON ANTONOVICI SKVOZKIK – DMUHANOVSKI, primarul oraşului Dl. Sosnitkî

ANNA ANDREEVNA, nevasta lui D-na Sosnitkaia

MARIA ANTONOVNA, fiica lor… D-na Asenkova (jr.)

LUKA LUKICI HLOPOV, inspector şcolar… Dl. Hatiainţov

NEVASTA LUI D-na Şemaeva

AMMOS FEODOROVICI LEAPKIN-TEAPKIN, judecător Dl. Grigorâov (sen.)

ARTEMI FILIPPOVICI ZEMLENIKA, epitropul aşezămintelor de binefacere Dl. Tolcenov

IVAN KUZMICI ŞPEKIN, dirigintele poştei… Dl. Roslavskoi

PIOTR IVANOVICI DOBCINSKI, 1 moşieri DI. Kramolei.

locuind (elev conservator)

PIOTR IVANOVICI BOBCINSKI la oraş Dl. Petrov

(elev conservator)

IVAN ALEXANDROVICI HLESTAKOV, cinovnic din Petersburg Dl. Diur

OSIP, sluga acestuia Dl. Afanasiev

HRISTIAN IVANOVICI GHIBNER, medicul jude ţului.

FEODOR ANDREEVICI LIULIUKOV

IVAN LAZAREVICI RASTAKOVSKI

STEPAN IVANOVICI KOROBKIN

cinovnici la pensie şi persoane cu vază ale oraşului

STEPAN ILICI UHOVERTOV. comisar de poliţie

SVISTUNOV

PUGOVIŢÂN

DERJIMORDA

gardieni abdul în negustor

FEVRONIA PETRO VA POŞLEOPKINA, Lăcătuşereasă.

MIŞKA, sluga primarului...

O SLUGĂ DE LA HAN

DL Gorşenkov (elev conservator)

DL Beker al 2-lea

DL Baikov

DL Grigorâev (jun.)

DL Dubrovin

DL Geaiski

DL Ahalin

(elev conservator)

DL Sosnovski

D-na Guseva DL Markovetkî (elev conservator)

DL Kraiuşkân

Tot felul de musafiri, negustori, târgoveţi şi jelbaşi.

CARACTERE ŞI COSTUME

OBSERVAŢII PENTRU DOMNU' ACTORI

PRIMARUL este un cinovnic îmbătrânât în slujbă şi, în felul lui deloc prost. Cu toate că-i şperţar, ştie să-şi ţină foarte bine rangul. Destul de serios, chiar oarecum filosof,

vorbeşte nici prea tare, nici prea încet, nici prea mult, nici prea puţin. Fiecare vorbă pe care o spune, îşi are greutatea el. Trăsăturile feţei i-a aspre şi grosolane, ca la toţi care şi-au început slujba de la treptele cele mai de jos. Trecerile de la spaimă la bucurie şi de la ton umil la îngâmfare sunt la el destul de repezi, ca la oamenii primitivi sufleteşte. Poartă de obicei mundir cu epoleţi şi botfori cu pinteni. Părul cărunt îl are tăiat scurt.

ANNA ANDREEVNA, nevasta lui, este o cochetă de provincie încă destul de tânără, crescută pe jumătate în lumea romanelor şi a albumelor cu suveniruri, pe jumătate în grija cămării şi a servitoarelor. Foarte curioasă, de cum i se iveşte prilejul, îşi arată îndată vanitatea. Dacă îşi domină câteodată bărbatul, asta se întâmplă numai din pricina că el nu găseşte ce să-i răspundă. Autoritatea asta a ei, care constă din tot felul de muştruluieli şi înţepături, se referă numai la fleacuri. Cât ţine piesa, schimbă rochiile de patru ori.

HLESTAKOV este un tânăr de vreo douăzeci şi trei de ani, subţirel, slăbuţ, cam prostănac şi, cum se spune, fără scaun la cap – unul dintre oamenii care sunt consideraţi fluşturatici prin cancelarii» Vorbeşte şi face totul fără nicio raţiune. Nu-i în stare să-şi fixeze luarea-aminte asupra vreunei idei. Vorba îi este nelegată, iar cuvintele îi ies din gură când nici nu te aştepţi. Cu cât interpretul acestui rol va arăta mai multă simplitate şi naivitate, cu atât mai bine are să joace. E îmbrăcat la modă.

OSIP este o slugă cum sunt de obicei toate slugile când îmbătrânesc. Vorbeşte cu multă seriozitate şi se uită mai mult în jos. E sfătos şi-i place să facă pe moralistul cu stăpânul său, însă când acesta nu-i de faţă* Glasul lui, totdeauna potolit, de câte ori vorbeşte cu stăpânu-său, sună răstit şi capătă o oarecare asprime, ba ajunge chiar să sune oarecum grosolan. Mai deştept decât stăpânul lui,

ghiceşte mai repede cum stau lucrurile, dar nu-i place vorba lungă şi-i un potlogar din cei tăcuţi. Haina pe care o poartă este o redingotă ponosită, cenuşie sau albastră.

BOBCINSKI şi DOBCINSKI sunt amândoi mărunţei, îndesaţi şi foarte curioşi să ştie toate câte se întâmplă, Seamănă unul cu altul nici că se poate mai bine; amândoi au burticică, amândoi vorbesc pe nerăsuflate, şi-şi ajută aşa de mult vorba cu gesturi din mâini încât stai şi te minunezi. Dobciński, care-i ceva mai înăltuţ, arată mai serios decât Bobciński; în schimb însă Bobciński este mai puţin sfios şi mai vioi decât Dobciński. Amândoi poartă fracuri cenuşii, pantaloni galbeni de nankân şi au ciucuri la cizme. Când apar în faţa revizorului, Dobciński pune un frac larg de un verde gălbui, pe când Bobciński îmbracă vechiul lui mundir, de pe vremea când îşi făcea slujba în garnizoană.

LEAPKIN-TEAPKIN, judecătorul, este un om care să tot fi citit cinci sau şase cărţi în viaţa lui, pricină care l-a făcut să ajungă întrucâtva liber-cugetător. E mare iubitor de tot soiul de subînţelesuri, şi din această pricină fiecare cuvânt pe care îl rosteşte e cu tâlc. Interpretul acestui personaj trebuie să păstreze necontenit o mină care să exprime importanţa. De vorbit trebuie să vorbească lungind cuvintele, şi cu o voce adânca de bas, răguşită şi hârâită, de parcă ar fi un ceas de perete, vechi, care mal întâi şuieră şi numai după aceea bate ora.

ZEMLENIKA, epitropul aşezămintelor de binefacere, este un om foarte gras, greoi şi stângaci, ceea ce nu-l împiedică să fie un şmecher şi jumătate, şi, pe deasupra, potlogar* Foarte îndatoritor, se află veşnic în treabă. Haina lui obişnuită este un frac destul de larg, însă în actul al patrulea apare într-un mundir strâmt, cum poartă cinovnicii gubernia li, cu mânecile prea scurte şi un guler uriaş până peste urechi.

DIRIGINTELE POŞTEI este un om a cărui naivitate merge până la prostie.

Celelalte roluri n-au nevoie de explicaţii deosebite, deoarece tipurile pe care le reprezintă le avem aproape totdeauna dinaintea ochilor noştri.

MUSAFIRII trebuie să fie de toate felurite: Înalţi şi mărunţei, graşi şi slabr zbirii ţi şi pieptănaţi. Hainele pe care le poartă trebuie să fie şi ele de soiuri diferite: fracuri, an ti 1 ici şi surtuce, de toate culorile şi croielile. Rochiile doamnelor vor fi şi ele foarte variate. Unele din doamne îmbrăcate destul de bine, chiar cu pretenţie de a fi la modă, însă în aceste toalete trebuie să fie ceva care să nu se potrivească cu restul; fie că boneta o pusă pe o parte, îl o că geanta o cam de pe timpuri. Altele dintre doamne vor avea rochii care nu mai ţin de nicio modă, cu şaluri mari şi bonete care aduc a căpăţâni de zahăr.

În general trebuie să acordăm toată atenţia întregului ansamblu al piesei. Frica, spaima, nedumerirea, neliniştea trebuie să fie exprimate deodată şi pe neaşteptate de întregul grup al personajelor, însă expresiile să fie în acelaşi timp cu desăvârşire deosebite la fiecare, potrivit cu caracterul individual al fiecărui personaj.

ACTUL ÎNTÂI

O odaie în casa primarului

SCENA 1

Primarul, epitropul aşezămintelor de binefacere, inspectorul şcolar, judecătorul, comisarul, medicul judeţului, doi gardieni.

PRIMARUL: Domnilor, v-am poftit ca să vă aduc la cunoştinţă o veste foarte neplăcută. Am fost înştiinţat că un cinovnic, cu instrucţiuni secrete de a face o revizie în gubernia noastră în ceea ce priveşte administraţia civilă, a plecat incognito din Petersburg.

AMMOS FEODOROVICI: Ce spui! Din Petersburg?

ARTEMI FILIPPOVICI: În spatn-tânto/J. Cu instrucţii secrete? LUKA LUKICL (*înspăimântat*). Incognito?

PRIMARUL: Trebuie să recunosc deschis că sunt foarte îngrijorat.

Parcă presimţeam eu ceva: toată noaptea asta am visat doi şobolani tare ciudaţi. Drept să vă spun, n-am văzut de când sunt şobolani ca ăştia: negri şi de o mărime nefirească. Au venit, au adulmecat şi s-au dus. Dar staţi să vă citesc scrisoarea pe care am primit-o de la Andrei Ivanovici Cimâhov. Dumneata, Artemi Filippovici, îl ştii. Iată ce-mi scrie: „Iubite prietene, cumetre şi binefăcător… (*îşi trece repede ochii peste scrisoare, mormăind ceva cu glas scăzut*) … să-ţi aduc la cunoştinţă…" A, da, uite: „De altfel mă grăbesc să-ţi aduc la cunoştinţă că a sosit aici un cinovnic cu însărcinarea de a revizui toată gubernia şi, mai cu seamă, judeţul nostru. (*Ridica degetul cu înţeles.*) Cu toate că se dă drept persoană particulară, am aflat despre însărcinarea lui de la nişte persoane cum nu se poate mai demne de încredere. Fiindcă ştiu că ai şi tu micile tale păcate ca toată lumea de altfel, că doar eşti om cu cap şi nu-ţi place să laşi să-ţi scape ceea ce-ţi pică în mână…" (*Se opreşte.*) Ei, şi aici înşiră… (*urmează*) „aşa că te sfătuiesc să-ţi iei toate măsurile, pentru că el poate sosi în orice clipă, dacă nu s-a întâmplat chiar să fi sosit până acum şi să fi tras undeva incognito… Ieri…" Ei, aici a trecut la chestii de familie, „… a sosit la noi soră-mea înna Kirilovna, împreună cu bărbatu-său, Ivan Kirilovici s-a îngrăşat foarte tare şi tot mai cântă din scripcă… „Şi aşa mai departe. Aşa că vedeţi cum stă chestia.

AMMOS FEODOROVICI: Într-adevăr, i-o întâmplare nemaipomenită.

LUKA LUKICI: Spune-mi, te rog, Anton Antonovici, de ce asta? De ce să vină revizorul la noi? S-ar părea că aşa

cum e oraşul nostru, departe de toate cele, n-ar fi nevoie să i se poarte atâta grijă.

PRIMARUL: (*oftează*). Ai zis şi dumneata! Până azi ne-a iertat bunul dumnezeu. Ce-i drept, uneori aflai de prin ziare că în cutare şi cutare loc l-au închis pe cutare pentru luare de mită, pe cutare l-au dat în judecată pentru furturi şi acoperirea hoţiei, sau pentru fraude, însă, slavă domnului că lucrurile acestea se întâmplau aiurea, aşa că noi n-am ştiut până acuma nimic din toate acestea… nici de revizii şi nici de revizori.

AMMOS FEODOROVICI: Anton Antonovici, eu unul aş crede că trebuie să fie aici mai degrabă o chestie subţire şi mai mult politică. Uite cum mă socot eu: Rusia vrând să pornească război, ministerul a trimis dinadins un cinovnic să afle dacă n-o fi undeva vreo trădare.

PRIMARUL: Nu, Ammos Feodorovici. Ai fi dumneata om învăţat, da' n-ai nimerit-o. Ce să afle în orăşelul nostru provincial? Dacă era cel puţin la graniţă, atunci am mai putea presupune una ca asta, dar aşa, zăcem dracu' ştie în ce fund de ţară. De-aici trei ani să alergi şi nu dai de hotarele împărăţiei.

AMMOS FEODOROVICI: Ba nu, nu aveţi dreptate… nu… vă spun eu că aşa-i, are ea stăpânirea o socoteală. Măcar că-i departe oraşul, vrea să miroase cum stau lucrurile pe aici.

PRIMARUL: (*face cu mâna unsemn de plictiseală*). Ei, cu dumneata ştiu că n-o s-o scot la capăt, dacă te porneşti pe vorba…

V-am adunat aici, domnilor, dinadins… în ceea ce mă priveşte pe mine, adică în privinţa ordinii oraşului şi a poliţiei, am şi luat oarecare măsuri şi v-aş sfătui şi pe dumneavoastră să faceţi la fel. Mai cu seamă pe dumneata, Artemi Filippoviei. Nu încape îndoială că cinovnicul care soseşte are să vrea înainte de toate să viziteze

aşezămintele de binefacere de sub oblăduirea dumitale, aşadar ia seama că toate să fie în bună rându iată, scufiile curate iar bolnavii să nu umble prin spital, murdari ca nişte potcovari, aşa cum umblă de obicei zi de zi ca la ei acasă. Iar pe foile de la căpătâi să fie scris la fiecare pat, pe latineşte sau în altă limbă după cum veţi socoti de trebuinţă cele ce se cuvin... Darde-aiciâncolo asta te priveşte pe dumneata Hristian Ivanovici. Trebuie pusă ta fiecare boala, ziua şi luna când s-au îmbolnăvit... în sfârşit cum crezi şi dumneata că-i mai bine. (*Tace şi clatină din Cap.*) Bolnavii de la dumneata fumează un tutun aşa de tare că de cum intri în spital îţi vine a strănuta. Şi ar fi mai nimerit, dacă s-ar putea să fie cât mai puţintei la număr, pentru că altminteri îndată are să deie vina pe îngrijirea proastă sau pe nepriceperea doctorului.

ARTEMI FILIPPOVICI: Despre partea asta, Hristian Ivanovici şi cu mine ara luat toată măsurile trebuincioase. Totul atârnă însă de felul tratamentului. Eu cred că, cu cât lăsăm să lucreze natura, cu atâta-i mai bine. Ba chiar aşa, de ce am irosi degeaba banii, prescriind leacuri scumpe pentru cine ştie ce prăpădit? Ia, nişte oameni de rând: dacă-i să moară, tot mor; iar dacă-i să se vindece, se vindecă ş-aşa. Iar afară de asta, tare-i vine greu lui Hristian Ivanovici să se înţeleagă cu bolnavii, căci nu ştie o boabă ruseşte. Mai curând mă gândesc la interesul statului şi măresc veniturile prin micşorarea cheltuielilor. Atunci şi stăpânirea, văzându-mi râvna, are să mă răsplătească, fără îndoială, cu vreo decoraţie, dându-mă pildă celorlalţi. (*Lui Hristian Ivanovici.*) Adică am vrut să înţeleg prin asta că şi dumitale are să ţi se arate într-un fel bunăvoinţă.

Hristian Ivanovici scoate un sunet care aduce în parte cu i *însă*

„1 cât.

puţin şi *cu* e.

PRIMARUL: Te-aş sfătui şi pe dumneata, Ammos Feodorovici, să vezi mai de aproape ce se petrece la judecătorie. Acolo, în sală, unde se adună de obicei părţile, aprozii au pus nişte gâşte pe ouă şi au scos boboci, care ţi se încurcă întruna în picioare. Nu zic să nu se îngrijească tot omul de gospodărie. Asta-i faptă de toată lauda şi de ce n-ar face-o şi aprodul? Numai că, vezi dumneata, într-un loc ca ăsta nu şade bine. Voiam să ţi-o spun şi mai înainte, numai că am tot uitat. Şi, afară de asta, nu-i bine să fie întinse la uscat acolo la dumneata, chiar în sala de şedinţe, tot felul de otrepe, iar deasupra dulapului cu arhiva, să atârne harapnicul dumitale de vânătoare. Ştiu că eşti vânător pătimaş însă, oricum, tot socot că ar fi mai potrivit să-l iei de acolo pentru o bucată de vreme, cât rămâne la noi revizorul. După asta, mă rog, îl poţi atârna iar la loc. Tot aşa şi în privinţa asesorului dumitale. O fi el om tare de treabă, şi-o fi cunoscând el bine meseria, nu zic nu, dar când le apropii, te trăsneşte un miros de parca acu a ieşit din velniţă, – şi asta iarăşi nu-i bine. De când mă tot ţineam să-ţi spun, dar m-am luat cu una, cu alta şi am uitat. Dacă-i în adevăr mirosul lui natural, cum spune el, apoi sunt mijloace care ar putea oarecum îndrepta asta. Trebuie sfătuit să mănânce ceapă sau usturoi, sau mai ştiu eu ce. În privinţa asta I-ar putea ajuta Hristian Ivanovici cu diferite reţete şi doctorii.

Hristian Ivanovici scoate din nou acelaşi sunet.

AMMOS FEODOROVICI. Degeaba, mirosul ăsta nu i-l mai poţi scoate. Într-adevăr, spune, cică de mic copil l-a lovit doică-sa de nu ştiu ce, şi că de atunci cam împrăştie miros de votcă.

PRIMARUL: Dacă-am amintit de asta, apoi am făcut-o numai aşa, între altele. În privinţa felului cum îs făcuţi oamenii, adică a micilor păcate, cum le zice Andrei Ivanovici înscrisoarea lui, n-am ce spune. Ar fi ciudat să

vorbim despre asta, pentru că nu-i om care să nu-şi aibă micile lui păcate. Asta e de la dumnezeu, degeaba se ridică volterienii împotrivă.

AMMOS FEODOROVICI: Dar ce înţelegi dumneata, Anton Antonovici, prin mici păcate? Sunt păcate şi păcate. Chiar dacă am şi eu păcatele mele, sunt din cele mai nevinovate. După cum ştiţi şi dumneavoastră iau ca mită căţei de vânătoare.

PRIMARUL: Ei, c-o fi căţei de vânătoare, c-o fi altceva, tot mită se cheamă că este.

AMMOS FEODOROVICI: Ba să mă ierţi, Anton Antonovici, nu-i deloc aşa. Uite, dumneata ai, de pildă, o şubă care face, să zicem, cinci sute de ruble, iar…

PRIMARUL: Ei, şi ce pricopseală că dumneata primeşti ca mită numai căţei de rasă. Ce-i cu asta? În schimb nu crezi în dumnezeu şi pe la biserică nu te duci niciodată, pe când eu cel puţin sunt neclintit în credinţa mea şi nu-i duminică să nu fiu la liturghie. Dumneata însă… Las' că te ştiu. Când începi să vorbeşti despre facerea lumii, îi se face părul măcinică nu alts *

AMMOS FEODOROVICI: Eu am ajuns singur, cu mintea mea la asemenea convingeri.

PRIMARUL: Drept să-ţi spun că în privinţa asta numai unul dumnezeu ştie cum e mai bine: să ai prea multă minte e

* câteodată chiar mai rău decât să n-ai deloc. De altfel am pomenit de judecătoria de judeţ numai aşa, însă, la drept vorbind, nu prea cred să-şi vâre vreodată nasul cineva acolo. Judecătoria este un loc de pizmuit ocrotit de însuşi dumnezeu. Dar iacă dumneata, Luka Lukici, cum eşti inspector şcolar, trebuie să ai mai cu seamă grijă în privinţa profesorilor. Or fi ei oameni învăţaţi, Cu educaţia făcută în tot felul de şcoli înalte, nu-i însă mai puţin adevărat că au nişte năravuri, fireşte, de nedespărţit de

însuşirea lor de oameni învăţaţi, însă foarte ciudate. Unul dintre ei, de pildă acel buhăit la faţă… nu-mi aduc aminte cum îl cheamă, nu-i chip să se urce pe catedră, fără să se strâmbe uite-aşa (*se strâmbă*) iar după asta îşi trece mâna pe sub cravată şi începe să-şi netezească barba, parcă ar călca-o. Că se strâmbă la elevi, bineînţeles, încă n-ar fi mare lucru: poate că aşa trebuie să facă, acolo, la şcoală – eu unul nu-s în stare să-mi dau seama de asta – dar judecaţi, mă rog, şi dumneavoastră, ce se întâmplă dacă se strâmbă şi faţă de străini? Poate să iasă rău de tot. Domnul revizor, sau altul cine ornai fi, o să creadă că-l maimuţăreşte pe dânsul. Dracu' ştie ce mai poate ieşi din una ca asta.

LUKA LUKICI: Ab, doamne! Uitasem cu tot de el!

PRIMARUL: Trebuie să-ţi mai atrag atenţia şi asupra profesorului de partea istorică. Că-i om învăţat, asta se vede, îi doar tobă de carte, numai că explica cu atâta foc, încât uită de toate. L-am auzit şi eu o dată. Ei, câtă vreme a fost vorba de asirieni şi de babilonieni, treacă-meargă, dar cum a ajuns la Alexandru Machidon, nici nu pot să vă spun ce l-a apucat. Credeam că s-a aprins şcoala, zău aşa. A sărit jos de pe catedră, a pus mâna pe un scaun şi l-a trântit de pământ, să-l facă praf. Că Alexandra Machidon e un erou, nu mai încape vorbă, dar de ce să fărâme din pricina asta scaunul? Că-i doar avutul statului.

LUKA LUKICI: Da, asta aşa-i, tare-i pătimaş. I-am spus până acuma de câteva ori. Drept să-ţi spun, nu ştiu ce să mă fac cu el…

PRIMARUL: De, aşa-i legea neînţeleasă a destinului. Omul deştept sau îi beţiv, sau se strâmbă în aşa hal de-ţi vine să te închini.

LUKA LUKICI: Ce-i drept, mare bătaie de cap cu dânşii. PRIMARUL: De ar fi numai bătaia de cap, încă n-ar fi nimic.

Mai rău e că nu ştii dincotro vine. şi la ce vreme cade blestematul acela de incognito. Asta mă nelinişteşte pe minei Iacătă-l ivindu-se deodată şi aruncându-şi ochii: „Aha, aicea-mi sunteţi, hulubaşilor? Ia să-mi spuneţi, mă rog, care din voi e judecătorul?” „Leapkin-Teapkin”. „Ia fă-te-ncoace, Leapkin-Teapkin! Şi câne-i epitropul aşezămintelor de binefacere?” „Zemlenika”. „Aduceţi-l încoace, pe Zetnlenika 1” Iacă, asta nu-i bine!

SCENA 11

Aceiaşi şi dirigintele poştei.

PRIMARUL: Bună ziua, Ivan Kuzmici. Am trimis anume după dumneata ca să-ţi comunic o noutate foarte însemnată.

DIRIGINTELE POŞTEI: Am şi aflat-o de la Piotr Ivanovici Bobciński. A trecut pe la mine, la oficiu.

PRIMARUL: Şi ce zici? Ce zici dumneata de asta?

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce să zic? Cred c-o să avem război cu turcii.

AMMOS FEODOROVICI: Ce-am spus mai adineauri? Şi eu tot asta cred.

PRIMARUL: Ba, nu. Nu-i deloc aşa.

DIRIGINTELE POŞTEI: Să ştiţi că avem război cu turcii. Şi de ticăloşia asta numai franţuzu-i de vină.

PRIMARUL: Care război cu turcii? Unde război cu turcii? Rău o să fie de noi, nu de turci. Ştiu de pe acum: un om, în care am toată încrederea, mă înştiinţează că un cinovnic este pe drum, încoace, trimis anume să revizuiască toate autorităţile civile din oraşul nostru.

DIRIGINTELE POŞTEI: Se poate, se prea poate. Asta aşa-i. PRIMARUL: Ei, ce zici, Ivan Kuzmici? Eu unul ştiu că au început să mă treacă fiorii…

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce să mai zic!… Da’ spune, dumitale ţi-e tare teamă?

PRIMARUL: De ce mi-ar fi teamă? De temut, nu mă

tem, darparcă nu-mi prea vine la îndemână… mai mult dinspre partea negustoriinîi şi cetăţenilor de-aici. La drept vorbind, le-am căzut cam greu la stomab. M-ar jumuli ca nişte hultani de mi-ar zbura fulgii. Poftim încoace, Ivan Kuzmici, aş vrea, mă rog, să-ţi spun ceva. (*îl ia de o parte.*) Uite despre ce-i vorba: chiar dacă n-a venit, se prea poate să fie pe aproape, îţi mărturisesc deschis că am motive temeinice să cred că cineva s-a jeluit împotriva mea. Altfel de ce a dat năpasta asta peste oraşul nostru? Şi, pe deasupra, incognito? Dracu' ştie ce-o fi asta incognito. Parcă ce, n-avem autorităţi în oraş?" Şi atunci ce nevoie e de incognito? Pin urmare, Ivan Kuzmici, trebuie, în interesul nostru al tuturor, să faci aşa ca orice scrisoare care ajunge la dumneata la oficiul poştal, atât cele care sosesc cât şi cele care pleacă, să fie – ştii dumneata – să fie puţin despecetluite şi citite. Ca să vezi ce-i în ele: vreun denunţ sau numai corespondenţă obişnuită. Dacă nu-i denunţ, pecetluieşti scrisoarea la loc. Pentru asta trebuie mai întâi să scoţi cu lut matriţa pecetei şi apoi s-o pecetluieşti. De altfel poţi preda scrisoarea şi aşa, desfăcută.

DIRIGINTELE POŞTEI: Las că ştiu! Ştiu!… Asta o fac eu şi aşa. Dar n-o fac atâta din precauţie, cât din curiozitate. Recunosc că tare îmi place să ştiu ce mai este nou pe lume. Pot să-ţi spun că e o lectură foarte interesantă. Sunt scrisori Care-s o adevărată desfătare, aşa de frumos sunt întoarse anumite pasaje… Unele sunt chiar pline de poveţe. Mai grozave decât cele din „Moskovskie Vedomosti". Dar dumneata n-ai citit niciodată aşa ceva?

PRIMARUL: Nu, n-am citit. Oricum, sunt bucuros că citeşti dumneata. Aşa ceva prinde bine în viaţă. Spune-mi, mă rog, până acum nu ţi-a fost dat să citeşti despre vreun cinovnic din Petersburg?

DIRIGINTELE POŞTEI: Nu. Despre unul din

Petersburg n-am citit nimic, însă despre cei din Kostroma şi din Saratov se vorbeşte mult. Tare-i păcat, zău aşa, că nu citeşti şi dumneata scrisorile. Găseşti câte un pasaj minunat. Uite, nu de mult am citit o scrisoare, în care un locotenent scria prietenului său şi-i zugrăvea cu atâta meşteşug un bal şi viaţa pe care o duce… frumos de tot: „Îmi petrec, zice, timpul cum nu se poate mai bine, domnişoare, zice, sunt câte vrei, muzica cânta, stindardele flutură…” Descrie totul cu mult, foarte mult sentiment. Dacă doreşti, ţi-o pot da şi dumitale s-o citeşti. Am oprit-o anume la mine.

PRIMARUL: Îţi foarte mulţumesc, dar zău că nu-mi arde mie acuma de asta. Dragă Ivan Kuzmici, uite cete rog să faci: cum primeşti vreo veste, fii bun şi vino îndată la mine, iar dacă-i vreo jalbă sau denunţ, nu sta deloc pe gânduri şi opreşte-le.

DIRIGINTELE POŞTEI: Cu cea mai mare plăcere.

AMMOS FEODOROVICI: Bagă numai de seamă să nu-ţi găseşti bt! Ica un.

DIRIGINTELE POŞTEI: Of, doamne.

PRIMARUL: N-avea grijă! Nu se întâmplă nimica. Altceva ar fi dacă s-ar bate toba, dar aşa e o afacere care rămâne în familie.

AMMOS FEODOROVICI: Ce-i drept la asemenea veste nu ne-am aşteptat. Şi eu care trebuie să-ţi mărturisesc, am venit la dumneata, Anton Antonovici, ca să-ţi dăruiesc o căţeluşă, îi soră bună cu câinele pe care îl cunoşti. Doi moşieri vecini se judecă la mine, iar eu vânez iepuri când pe moşia unuia, când pe a celuilalt.

PRIMARUL: Of, dă-i încolo de iepuri! Mi-e capul numai la blestematul acela de incognito. Mă tot aştept să se deschidă uşa şi…

SCENA 111

Aceiaşi şi Bobciński cu Dobciński, care intră amândoi

cu Bufletul la gură.

BOBCINSKI: O întâmplare nemaipomenită!

DOBCINSKI: O veste neaşteptată!

TOŢI: Da’ ce-i? Ce s-a întâmplat?

DOBCINSKI: Ceva la care nu ne aşteptam deloc. Intrăm amândoi la han…

BOBCINSKI: (*tăindu-i vorba*). Intrăm, Piotr Ivanovici şi cu mine la han…

DOBCINSKI: (*tăindu-i vorba*). Dă-mi voie, Piotr Ivanovici-Lasă-mă să spun eu!

BOBCINSKI: Ba nu! Dă-mi voie mie-Dă-mi voie mie, te rog… De altfel nici n-ai darul să istoriseşti.

DOBCINSKI: Iar dumneata n-ai să-ţi aduci aminte de toate sit. naţiunile şi ai să le încurci.

BOBCINSKI: Ba nu, zău că îmi aduc bine aminte. Nu te amesteca dumneata şi lasă-mă să spun eu, zău nu te amesteca! Faceţi bunătatea, domnilor, şi-i spuneţi lui Piotr Ivanovici să nu se amestece.

PRIMARUL: Dar zi odată, pentru numele lui dumnezeu! Ce s-a întâmplat? Mi-a sărit inima din loc. Staţi jos, domnilor! Luaţivă scaune! Uite, Piotr Ivanovici, un scaun pentru dumneata.

Toţi se aşază în *jurul celor doi*.

Ei, ce s-a întâmplat?

BOBCINSKI: Daţi-mi voie!!” as* că vă spun toate pe rând. Cum am plecat de la dumneata… Nu mă întrerupe, Piotr Ivanovâci. Fă bunătatea, te rog, şi nu spune nimic. Ştiu singur tot… Cum am plecat de la dumneata, am fugit numaidecât la Korobkin, dar negăsindu-l acasă, am cotit-o la Rastakovski, care-nâci el nu era acasă, aşa că am intrat la Ivan Kuzmici ca să-i comunic şi lui noutatea pe care ai primit-o dumneata. Plecând de la el, m-am întâlni teu Piotr Ivanovici…

DOBCINSKI: Lângă chioşcul unde se vând plăcinte.

BOBCINSKI: Lângă chioşcul unde se vând plăcinte. Ai auzit, îi spun eu lui Piotr Ivanovici, de noutatea pe care i-a dat-o lui Anton Antonovici cineva de toată încrederea?

— Când colo, Piotr Ivanovici o şi aflase de la Avdotia, căinărăşiţa dumilalc, care fusese trimisă cu nu ştiu ce treabă la Filip Autonovică Poceciuiev.

DOBCINSKI: După un butoiaş pentru votcă franţuzească. BOBCINSKI: După un butoiaş pentru votcă franţuzească. Şi iacătă ne-am dus amândoi, Piotr fvanovici şi cu mine, la Poceciuiev… Te rog, Piotr Ivanovici, fii aşa de bun şi nu mă întrerupe… Am plecat la Poceciuiev, dar pe drum Piotr Ivanovici îmi spune: „Ştiu că s-a adus azi la han somon proaspăt. Ce zici de-o gustareN-am intrat bine în ban, când, deodată, un tânăr…

DOBCINSKI: (*întrerupându-l*). Cu o înfăţişare destul de plăcută, în haine particulare…

BOBCINSKI: Cu o înfăţişare destul de plăcută, hi haine particulare… Umbla, uite aşa, gândi tor prin sală… şi avea o fizionomie, ce mai vorbă… dar să-i vezi faptele… şi aici (*învârtind arătătorul în dreptul frunţii*) multă minte, da, multă de tot. Eu parc-am presimţit ceva şi îndată mi-am zis: „Aici trebuie să fie ceva cu tâlc!” Iar Piotr Ivanovici i-a şi făcut semn cu degetul hangiului, ştiţi, lui Vlas, hangiul, ăla de i-a născut nevasta acum trei săptămâni un băieţel tare drăguţ, care mult făgăduieşte şi parcă-i anume făcut să ajungă cu timpul tot hangiu, ca şi taică-său. Şi chemându-l Piotr Ivanovici pe Vlas, I-a întrebat începetişor: „Cine-i, mă rog, tânărul ăsta? 1* Iar Vlas zice: „Asta-i. Ia te rog, Piotr Ivanovici, să nu mă întrerup!! Dumneata nu poţi povesti, zău aşa, nu poţi povesti. Dumitale îţi lipseşte un dinte din gură şi din pricina asta cam sâsâi. „Ăsta-i, zice, un tânăr cinovnic venit de la Petersburg, unul Ivan Alexandrovici Hlestakov, care se duce în gubernia Saratovului şi se manifestă nici că se poate mai ciudat.

Iaca, e o săptămână şi jumătate de când stă aici, de plecat mai departe, nu pleacă şi spune să-i trec tot la socoteală, dar de plătit până acuma n-a plătit o copeică". Cum mi-a spus asta, într-o clipă m-am şi lămurit. „Ehei!" i-am spus cu lui Piotr Ivanovici…

DOBCINSKI: Ba nu, Piotr Ivanovici, eu am spus: „Ehei! *" BOBCINSKI: Întâi ai spus dumneata, dar apoi am spus şi eu.

„Ehei! am spus noi, Piotr Ivanovici şi cu mine, ce are el de stat aici, când drumul lui este la dracu-n praznic nu în gubernia Saratovului?" Ăsta probabil nu poate să fie altul decât cinovnicul cu pricina.

PRIMARUL: Nu mai spune! Nu se poate. (*îşi trage scaunul mai aproape*.) Poate vi s-a părut? Trebuie să fie altcineva. DOBCINSKI: El e! Nici nu plăteşte şi nici nu pleacă. Cine altul poate fi decât el? Ce nevoie ar avea să stea aici, când foaia lui de drum este vizată pentru Saratov?

BOBCINSKI: El îi! Zău că-i el! Pun capul că-i el!… Să fi văzut cum era cu ochii în patru şi cum le corecta pe toate, cum căuta prin unghere. Până şi în farfuriile noastre s-a uitat, ca să vadă ce mâncăm. Doamne fereşte că tare ager trebuie să fie.

PRIMARUL: Of, doamne dumnezeule, îndură-te de noi, păcătoşii! Şi-n care odaie a tras la han?

DOBCINSKI: În aceea de sub scară. La numărul cinci. BOBCINSKI: În camera în care s-au luat la bătaie anul trecut ofiţerii, care erau în trecere.

PRIMARUL: Şi-i demult aici?

DOBCINSKI: De-o săptămână şi jumătate. A sosit în ziua de sfântul Vasili Egipteanul.

PRIMARUL: De-o săptămână şi jumătate? Nu mai spune!(*Aparte*.) Vai de mine şi de mine! (*Se scarpină după ureche*.) Şi eu care în săptămâna asta şi jumătate am pus

de-a bătut-o, mai pe degeaba, pe nevasta subofiţerului, şi n-am dat niciun fel de provizii pentru arestaţi. Iar pe uliţe parcă-i la crâşină, aşa zac gunoaiele. Of, doamne, dumnezeule! (*Se apucă cu mâinile de cap.*)

ARTEMI FILIPPOVICI: Anton Antonovici, eu aş crede c-ar trebui să ne punem la repezeală mundirele şi să ne ducem chiar acuma de-a dreptul la dânsul la han.

AMMOS FEODOROVICI: Ba eu, Anton Antonovici, aş crede mai degrabă că-i nevoie de o primire mai cu pompă. Ar trebui mai degrabă poftită negustorimea, în cap să-l punem pe poliţai, că-i doar om cu vază. N-ar fi iarăşi rău să se ducă şi preoţimea. Asta are un rost adânc şi tainic, pentru că uite şi în „Cartea lui Ioan Masonul 11…

PRIMARUL: Nu, nu! Dacă-i aşa, daţi-mi voie să mă descurc singur. (*Lui Bobciński.*) Spuneai că-i tânăr?

BOBCINSKI: Tânăr. Cam la vreo douăzeci şi trei, douăzeci şi patru de ani, nu mai mult.

PRIMARUL: Ei, bine că-i tânăr. Acuma uite ce facem: dumneavoastră, domnilor, luaţi măsurile cuvenite fiecare la slujba lui cât mai repede şi cum se poate mai bine, pentru această primire, iar eu m-oî duce singur, «au uite fie şi cu Piotr Ivanovici, chipurile să facem aşa, o simplă plimbare ca nişte particulari, şi om intra la han să vedem dacă n-au cumva călătorii a se plânge de ceva neajunsuri sau neplăceri. V-aş sfătui să vă folosiţi chiar acuma, pe loc, de timpul pe care-l mai aveţi. Ei, Svistunov!

SVISTUNOV: Porunciţi!

PRIMARUL: Răpede-te numaidecât la comisaru l-şef, sau nu, am nevoie de tine. Spune-i cuiva din curte să vină comisarul la mine şi asta cât mai repede, iar tu întoarce-te aici.

Gardianul o zbugheşte afară.

ARTEMI FILIPPOVICI: Hai Ammos Feodorovici, hai să mergem» Mai ştii ce bocluc ne paşte!

AMMOS FEODOROVICI: Dar dumneata ce ai să te temi? La dumneata doară-i ordine în toate.

ARTEMI FILIPPOVICI: Pe dracu', ordine! Stau prost, prost de tot! Nu s-a pregătit nimica la bucătărie pentru bolnavi.

Judecătorul, epitropul aşezămintelor de binefacere, inspectorul şcolar şi dirigintele poştei, pleacă toţi. Dând să iasă, se ciocnesc în uşă cu gardianul, care se întoarce.

SCENA IV

Primarul, Bobciński, Dobciński şi gardianul.

PRIMARUL: Droşca mai e la poartă?

GARDIANUL: Mai este.

PRIMARUL: Ieşi în uliţă. Ba nu, stai! Fugi şi adă!... Dar ceilalţi unde-s? Cum se poate să fii numai tu singur aici? Doar am dat ordin să vină şi Prohorov. Unde-i Prohorov3

GARDIANUL: E la secţie, da' ce folos?

PRIMARUL: Cum aşa?

GARDIANUL: lac-aşa! L-au adus azi dimineaţă beat mort. Am turnat două vedre de apă pe el şi tot nu s-a trezit.

PRIMARUL: (*luându-se cu mâinile de cap.*) Of, doamne dumnezeule! Ieşi repede în uliţă. Ba nu, intră iute în odaia de alături – auzi ce-ţi spun? – şi adă-mi de acolo şpanga şi bicornul meu cel nou. Hai, Piotr Ivanovici, să mergem!

BOBCINSKI: Şi eu... şi eu... Anton Antonovici, daţi-mi voie să vân şi eu.

PRIMARUL: Nu, nu, Piotr Ivanovici, asta nu se poate. Ar fi o faptă nelalocul ei. Afară de asta, nu-i nici loc în droşcă.

BOBCINSKI: Nu face nimica, nu face nimica. Las – că vin şi eu pe jos. Alerg pe jos iavaş, iavaş, după droşcă. Că atâta vreau să-mi arunc măcar ochii prin crăpătura uşii.

Ştii dumneata, să văd numai, de afară… Vreau să-i văd făptura? faptele şi atâta tot.

PRIMARUL: (*luând şpanga din mâna gardianului*). Dă fuga chiar acuma, de-i strânge pe toţi vătafii şi las să-şi ieie fiecare câte-o… Dar tare-i zgâriată şpanga! Blestematul acela de negustoraş, Abdulin, vede doar cât îi de veche şpanga asta a mea de primar, dar să-mi aducă una nouă nu-i vine în minte! Măi, că şireată-i tagma asta! Eu unul socot că potlogarii de negustori au şi ticluit pe ascuns jalbele împotriva mea… Las să-şi ieie fiecare vătaf câte o uliţă în mână… Ei drace – ce zic eu uliţă? – să ieie fiecare câte o mătură în mână şi să măture uliţa care duce la han. Numai s-o măture până o face oglindă. Auzi ce-ţi spun? Şi bagă de scamă! Că te ştiu eu pe tine. Te-ai înhăitat cu toţi pungaşii, şterpeleşti linguriţele de argint şi le vâri în botfori. Luaţi seamă, eu toate le ştiu!… Ia spune ce i-ai făcut negustorului aceluia, lui Cerniaev? Ha? Ţi-a dat doi arşini de postav de un mundir, şi tu i-ai înşfăcat tot balotul. Furi prea mult pentru cinul tău. Vezi de-ţi bagă minţile în cap. Hai, şterge-o!

SCENA V Aceiaşi şi comisarul.

PRIMARUL: Bine c-ai venit, Stepan Ilici. Păi bine, treabă-i asta? Spune-mi, pentru numele lui dumnezeu, unde dracu’ te-ai topit?

COMISARUL: Aici am fost, chiar lângă poartă.

PRIMARUL: Ian ascultă, Stepan Ilici! Află că cinovnicul cela de lui Petersburg a sosit. Ce măsuri ai luat în privinţa asta?

COMISARUL: Acelea pe care le-aţi poruncit. L-am pus pe gardianul Pugoviţân cu vătafii de poduri să mature trotuarele.

PRIMARUL: Dar Derjimorda, unde-i?

COMISARUL: Derjimorda este dus cu tulumba.

PRIMARUL: Prohorov, tot beat?

COMISARUL: Tot!

PRIMARUL: Şi cum se face că ai tolerat aşa ceva?

COMISARUL: Numai unul dumnezeu ştie! Ieri s-a întâmplat o păruială la barieră şi s-a dus acolo ca să facă ordine. Când s-a întors era criţă.

PRIMARUL: Ascultă la mine! Uite ce să faci: cum gardianul Pugoviţân îi înalt… să-l pui cu ordinea la pod. Să daţi jos cât mai repede zăplazul cel vechi de lângă cizmar şi să pui să bată pe locul acela nişte pari cu şomoioage de paie în vârf, ca să semene, chipurile, cu o lucrare începută. Cu cât s-or vedea mai multe dărâmări, cu atât o să se zică că primarul are grijă de oraş. Of! doamne dumnezeule! Am uitat că lângă zaplazul acela au fost aruncate vreo patruzeci de căruţe cu tot felul de gunoaie. Scârnav oraş! Abia ai ridicat undeva un monument oarecare, sau chiar un simplu gard, că dracu' ştie de unde se şi înfiinţează tot soiul de gunoaie. (*Oftează*.) Dacă cinovnicul care a venit s-o apuca să întrebe pe vreunul dacă-i mulţumit cu slujba, să i se răspundă: „Suntem mulţumiţi de toate, Înălţimea Voastră”. Celuia care ar răspunde că nu-i mulţumit, i-oi arăta eu pe urmă nemulţumire, de are să-i placă… Of-of-of! Păcate şi numai păcate. (*În loc să-şi ia bicornul, apucă cutia bicornului*.) Dă doamne să ies cât mai repede din încurcătura asta şi-am să aprind o luminare la biserică, cum nu s-a mai văzut până acum. Am să pun pe bestiile de negustori să dea fiecare câte trei puduri de ceară. Of, doamne, dumnezeule! Haidem, Piotr Ivanovici. (*Dă să-şi punã* în *cap în locul bicornului*, *cutia de carton*.)

COMISARUL: Anton Antonovici, asta-i cutia, nu bicornul! PRIMARUL: (*aruncă cutia*). Aba, cutia. Dracu' s-o ia de cutie!

Dacă o fi să întrebe de ce n-am ridicat biserica de pe lângă bolniţă, pentru care-i alocată suma încă de acuma cinci ani, nu uita să-i spui că am început s-o clădim, însă a

ars. Am şi înaintat un raport în privinţa asta. Vezi, te rog, să nu uite vreunul şi să-i vină a spune, din prostie, că nici gând s-o fi început, inştiinţează-l pe Derjimorda să-şi mai stăpânească pumnii. Prea le învineţeşte oamenilor ochii, de dragul ordinii şi celor cu vină, şi celor fără vină. Hai, Piotr Ivanovici, să mergem. (*Dă să iasă, dar se întoarce.*) Mai cu seamă nu lăsaţi soldaţii să iasă pe uliţă. Mârlanii ăştia de la garnizoană pun peste cămaşă numai mundirul, iar în jos umblă goi.

Ies toţi.

scena VI

Anna Andreevna şi Maria Antonovna dau buzna pe scenă.

ANNA ANDREEVNA: Dar unde-s? Unde-or fi? Of, doamne!...(*Deschide uşa.*) Măi bărbate! Antoşa! Antoane! ... (*Vorbeşte repede.*) Tu eşti de vină! Numai tu! Se mocoşeşte şi se mocoşeşte: „Agrafa... eşarfa...” (*Aleargă la fereastră şi strigă.*) Anton, încotro? Unde te duci? Cine a sosit?... revizorul? Cu mustăţi?... Ce fel de mustăţi?

GLASUL PRIMARULUI: Lasă maică. Îţi spun eu mai apoi! mai târziu!

ANNA ANDREEVNA: Mai târziu! auzi, mai târziu! Dar eu nu vreau mai târziu... Mie să-mi spui un singur lucru: Ce este?... Colonel?... Aud?... (*Cu dispreţ.*) *A* plecat! Te fac eu să mă pomeneşti!... Şi toată treaba asta numai din pricina ta: „Mamaie, mamaie, aşteaptă numai să prind eşarfa la spate cu agrafa... Indată-s gata!” Ei, acuma îţi place „îndată”? Uite că n-am aflat nimica. De vină-i numai blestemata asta de cochetărie a ta. Cum ai auzit că-i aici dirigintele poştei, dă-i şi dă-i şi fandoseşte-te dinaintea oglinzii, şi suceşte-te la dreapta, şi suceşte-te la stânga. Îşi închipuie că nu mai poate după ea! Dar ia să vadă cum se strâmbă la ea de îndată ce se întoarce...

MARIA ANTONOVNA: Acuma ce mai vrei să facem,

mamaie? Oricum, peste două ceasuri avem să aflăm tot.

ANNA ANDREEVNA: Peste două ceasuri? Foarte mulţumesc! A şi găsit, mă rog, răspunsul! De ce nu ţi-a venit să spui că peste o lună? Ar fi încă şi mai nimerit. (*Se apleacă pe fereastră afară.*) Ei, Avdotia! Avdotia, ai auzit tu să fi sosit cineva la noi în oraş?... N-ai auzit? Proastă mai eşti!... Ţi-au făcut semn cu mâna să pleci? Ei şi? N-aveau decât să facă! Tu tot se cuvenea să-i descoşi. N-ai putut afla? Eşti îmbrobodită rău. Capul ţi-e numai la măritiş. Ce spui? Au plecat repede? Trebuia să fugi după droşcă. Du-te, du-te chiar acuma! auzi? Fugi de află încotro au plecat. Şi vezi de-i descoase binişor: cine-i călătorul, ce fel de om este. Auzi tu? Uită-te prin crăpătura uşii şi află tot: ce ochi are – negri sau de ce culoare or fi? Şi îndată să şi fii înapoi. Auzi?

Amând/ouă rămân uitându-se pe geam, în timp ce se lasă cortina.

ACTUL AL DOILEA

O odăiţă într-un han. Un pat, o masă, un geamantan, o sticlă goală, nişte cizme, o perie de haine şi altele.

SCENA I

Osip, tolănit pe patul lui stăpânu-său.

OSIP: Al dracului mi-e a mânca! îmi gbiorăie maţele de foame, parcă mi-ar suna în pântece trompeţii unui regiment întreg. Cum văd cu, slabă nădejde să ajungem acasă. Ce te faci? laca-i a doua lună de când am plecat din Piter. Hulubaşul a topit pe drum toţi bănişorii, s-a aerisit şi acuma şade cu coada între vine. Ar fi ajuns ei banii, cu vârf şi îndesat, pentru caii de poştă dar se putea să nu-şi arate ifosele în fiecare oraş? (*Maimuţărindu-şi stăpânul.*) „Ei, Osip, ia du-te de vezi să-mi deie cea mai bună odaie şi spune să mi se pregătească la masă tot ce au mai bun. Mâncări de rând nu pot lua în gură; mie îmi trebuie masă aleasă”. Drept să spun, aş mai înţelege, dacă ar fi cel puţin

ceva de capul lui, dar aşa i-un biet conţopist. Face cunoştinţă pe drum cu tot felul de călători, bate cărţile cu ei şi iese curăţat. Uf, m-am săturat până-n gât de aşa viaţă! Zău că-i mai bine la ţară: o fi lipsind acolo publicul distins, mai acătării, da' şi grijile-s mai puţine. Îţi iei o muiere, stai întins pe cuptor cât îi veacul şi înfuleci la plăcinte. Nu zic ba, dacă e să vorbim după dreptate, apăi cea mai bună viaţă din toate îi la Piter. Xuinai bani să fie, că acolo-i viaţa subţire, cu politeţuri: ai tiatre, câini care-ţi saltă în două picioare şi tot ce pofteşti. Şi toţi vorbesc acolo aşa cu dichis şi cu delicatese, că doar nobilimea dacă e mai ceva. Când ieşi în Piaţa Sciukin, te strigă negustorii „stimabile"; la trecerea cu podul umblător de pe un mai pe altul, şezi laolaltă cu cinovnicii; dacă-ţi vine gust să stai la taifas – o ştergi la vreo dugbeniţă, unde dai de câte un cavaler care-ţi spune verzi şi uscate despre viaţa în tabără şi-ţi tălmăceşte cum le zice stelelor de pe cer, de ţi se pare că le vezi pe toate ca în palmă. Mai vine pe acolo şi câte o ofiţereasă bătrână şi, câteodată câte o fată în casă, ştii, una aşa... fui... fui... fui!... (*Râde şi clatină din cap*). Lumea-i dată dracului, are purtări cu adevărat galantereşti. O vorbă nesăbuită n-auzi acolo şi fiecare îţi dă numai cu „dumneavoastră". Ţi se urăşte de umblat pe jos – iei un birjar şi te tolăneşti în trăsură ca boierii, iar dacă nu vrei să-i plăteşti, nu te sileşte nimeni: nu-i casă să nu-şi aibă două ieşiri, aşa că o zbugheşti pe din dos, şi nici dracu' nu te mai găseşte. Un singur lucru îi rău: câteodată te ghiftuieşti pe cinste, iar altă dată mai să crăpi de foame. Ca de pildă acuma» Şi de toate acestea numai dumnealui e de vină. Da' parcă ce-i poţi face? Când îi trimite babacu' bănişori, ce-ar fi să-i chibzuiască?

— Da' ţi-ai găsit!... Se pune pe ciolhanuri, umbla numai în trăsură, trebuie să-i cumperi neapărat în fiecare zi bilet la tâatru şi, când te uiţi, n-a trecut bine săptăinâna

că mă şi trimite la talcioc să-i vând fracul cel nou. Uneori îşi vinde tot, până şi ultima cămaşă, de rămâne numai cu un surtuce! şi cu o mântăluţă... Zău că spun drept! Să fi văzut frumuseţe de postav, de cel inglizesc! Numai fracul singur l-a costat o sută cincizeci de ruble, şi i-a făcut vânt cu douăzeci. Cât despre pantaloni, ce să mai pomenim, îi dă chiar pe degeaba. Şi de ce asta? Pentru că nu vrea să se ţină de treabă. În loc să-şi vadă de slujbă, umblă teleleu pe Nevski Prospekt şi bate cărţile. Ehei, de-ar şti boierul bătrân! Nu s-ar uita el, că eşti cinovnic, ţi-ar ridica cămeşuică şi aşa papară ţi-ar da, că patru zile te-ai tot scărpina. Dacă-i de slujit, apoi slujeşte! iacătă ne-a spus acuma hangiul că nu ne mai dă de mâncare, până ce nu-i plăteşte pe trecut. Ei, şi dacă nu-i plăteşte? (*Oftează*.) Of, doamne dumnezeule! Măcar o ciorbă cu varza! Cât mi-e de foame mie acuma, toată lumea aş înghiţi-o. Gate cineva. El trebuie să fie. (*Sare repede din pat*.)

SCENA II Osip şi Hlestakov»

HLESTAKOV: Ţine astea* (*îi dă şapca şi bastonul*.) Ce, iar te-ai tăvălit pe crivat?

OSIP: Da' de ce să mă tăvălesc? Parcă ce, n-am mai văzut crivat-HLESTAKOV: Minţi! Te-ai tăvălit. Nu vezi că-i tot răscolit? OSIP: Da' ce-mi trebuie mie crivat? Nu ştiu eu ce-i crivat? Am doar picioarele mele şi pot sta şi în picioare. Ce nevoie am eu de crivatul dumneavoastră?

HLESTAKOV: (*se plimba prin odaie*). Ia vezi acolo, mai e tutun în pungă?

OSIP: De un să fie? Ce mai rămăsese, l-aţi fumat de acum patru zile.

HLESTAKOV: (*se plimbă întruna prin odaie şi îşi muşcă buzele, strâmbându-se în toate felurile, apoi, cu glasul ture şi hotărât*). Ian ascultă Osip!

OSIP: Ce doriţi?

HLESTAKOV: (*cu glasul tot aşa de tare, dar mai puţin hotărât.*) Ia du-te tu…

OSIP: Unde să mă duc?

HLESTAKOV: (*cu glasul chiar deloc hotărât şi nicidecum tare, sunând mai mult a rugăminte*). Jos la bufet… Şi spune… să-mi aducă masa.

OSIP: Nici gând n-am să mă duc.

HLESTAKOV: Cum de cutezi, prostule?

OSIP: lac-aşa! De m-oi duce, sau de nu m-oî duce, totuna, nu iese nimica. Hangiul a zis că nu ne mai dă de mâncare.

HLESTAKOV: Cum de îndrăzneşte să nu deie? auzi prostie! OSIP: Ba mi-a mai zis şi aşa: „Află, zice, că mă duc până la primar – să mă jeluiesc că-i a treia săptămână de când boierutău nu plăteşte. Tu şi cu boieru-tău, cică, sunteţi amândoi nişte potlogari, ba boierul tău îi şi pungaş. Am mai văzut noi, zice, pomanagii ca voi”.

HLESTAKOV: Iar tu, dobitocule, te bucuri să mi le aduci îndată la ureebe.

OSIP: Şi-a mai zis: „Păi aşa poate veni oricine să se nărăvească la viaţă bună pe datorie, şi să nu le mai poţi descotorosi după asta de dânsul. Eu, zice, n-am să şuguiesc, eu am să mă jeluiesc, ca să-l ducă la secţie şi să-l închidă la puşcărie”.

HLESTAKOV: Ei, ei, ajunge prostule! Hai du-te, du-te, şi spune să-mi dea de mâncare.

OSIP: Ba mai bine mă duc să-l chem la dumneavoastră chiar pe hangiu.

HLESTAKOV: Ce-mi trebuie mie hangiul? Du-te tu de-i spune. OSIP: Zău, conaşule că…

HLESTAKOV: Ei bine, du-te dracului şi cheamă-l aici pe hangiu. *Osip iese*.

SCENA III Hlestakov singur.

HLESTAKOV: Grozav aş vrea să mănânc ceva! M-am

plimbat puţin, crezând că poate mi-o trece pofta de mâncare, dar dracu’ s-o ia de poftă, văd că nu-mi trece. De n-ag şi făcut cheful de la Penza, mi-ar fi rămas bani de drum până acasă. Căpitanul cela de pedestraşi m-a dat gata de tot. Orice-a i spune da’ minunat taie bestia la stos. Am stat în totul un sfert de ceas la joc şi m-a lefterit. Straşnic mai joacă! Bine ar fi să-l mai întâlnesc undeva! De altfel, cum să-l mai întâlnesc? A fost doar o întâmplare. De-aş ajunge odaţă mai degrabă acasă, că tare mă mai plictisesc pe drum. ŞI-L ca un făcut, am nimerit în orăşelul acesta scârbos. Aiurea se întâmplă cel puţin să mai pice câte ceva, aicea însă nimic, cu desăvârşire nimic! Prin băcănioare se mai găseşte batog şi destul de bun, numai că blestemăţii de tejghetari tare puţin îţi dau de gustat. (*începe să fluiere uvertura din fâobert le Diable*, *apoi „*Au *mai coase*, *maică” iar la urmă le încurcă pe toate*.) Văd că nu vrea să vină nimeni.

SCENA IV

Hlestakov, Osip şi o slugă de la han.

SLUGA: Jupânul mi-a poruncit să vă întreb ce doriţi. HLESTAKOV: Bună ziua, frăţioare! Ei, cum o duci? Sănătos? SLUGA: Slavă domnului!

HLESTAKOV: Dar la han la voi, cum mai merge? Toate-s bune? SLUGA: Slavă domnului. Toate-s bune.

HLESTAKOV: Şi aveţi mulţi călători?

SLUGA: Destui.

HLESTAKOV: Ascultă, drăguţă, până acuma tot nu mi s-a adus masa, uşa că grăbeşte-i, te rog. Vezi să mi-o aducă mai repede, că îndată după masă am nişte treburi.

SLUGA: Păi jupânul a zis că nu vă mai dă nimic. Mi se pare chiar că are de gând să meargă azi să se jeluiască primar lui.

HLESTAKOV: Şi de ce s-ar jelui? Judecă şi dumneata, drăguţă. Se poate una ca asta? Vreau şi eu să mănânc

ceva. Altfel s-ar putea să slăbesc şi mai rău. Mi-e tare foame. Îţi spun ca să ştii: nu glumesc deloc.

SLUGA: Aşa o fi. Dar dumnealui a zis: „Nu-i dau de mâncare, până nu-mi plăteşte ce-a luat până acuma”. Asta a zis.

HLESTAKOV: Du-te şi-l mai potoleşte, mai înduplecă-l. SLUGA: Ce să-i mai spun?

HLESTAKOV: Vezi de-l lămureşte şi tu ca lumea că am nevoie să mănânc. Cât priveşte banii, asta-i altă treabă… Şi-o fi închipuind cumva, mocofanul, că dacă lui nu-i pasă când nu mănâncă o zi, apoi şi cu alţii e la fel? Ia te uită la el!

SLUGA: Mă rog. Eu am să-i spun.

SCENA V IIlostalcoy singur.

HLESTAKOV: Oricum, proastă treabă dacă nu-mi dă nimic de mâncare. Foame ca acuma nu mi-a fost încă niciodată. Să mai pun la bătaie ceva din haine? Nu, asta n-o fac. Mai bine să flămânzesc puţin, dar să ajung acasă îmbrăcat ca la Petersburg. Păcat că Ioabim nu mi-a dat cu chirie o caretă. Al dracului de bine ar fi fost să fi sosit acasă în caretă, să fi tras* ţanţoş la scară, la vreun moşier din vecini, cu felinarele aprinse la caretă, şi cu Osip dinapoi, în livrea. Ce s-ar mai minuna toţi: „Cine a venit? Cine să fie?” Deodată intră un lacheu şi anunţă: „Ivan Alexandrovici Hlestakov de la Petersburg întreabă, dacă binevoiţi să-l primiţi”. Bădăranii de acolo nici măcar atâta lucru nu ştiu, ce înseamnă „dacă binevoiţi să-l primiţi”. Orice caraghios de moşier care vine la dânşii, de cum a sărit din brişcă, dă buzna ca un urs de-a dreptul în salon… Dar dacă-ţi iese înainte vreo fată mai Tnimuşică, te-apropii şi-i spui: „Domnişoară cât de…” Ptiu! (*Scuipă.*) lini vine leşin, aşa mi-e de foame!

SCENA VI

Hlestakov, Osip, apoi sluga.

HLESTAKOV: Ce se aude?

OSHB; Aduce masa.

HLESTAKOV: (*bate din palme şi saltă pe scaun*). Aduce! aduce! aduce!…

SLUGA: (*intră cu nişte farfurii şi un şervet*). Jupânul a zis că vă mai dă azi pentru ultima dată.

HLESTAKOV: Ei, jupân-tău, jupân-tău… Puţin îmi pasă de jupân-tău! Ce ai acolo?

SLUGA: Supă şi friptură.

HLESTAKOV: Cum aşa? Numai două feluri?

SLUGA: Numai.

HLESTAKOV: Da' ce-i prostia asta! Nu primesc! Du-te şi-i spune: Ce treabă e asta? E prea puţin.

SLUGA: Jupânul zice că şi asta-i prea mult.

HLESTAKOV: Dar mâncărică de ce n-ai adus?

SLUGA: Mâncărică nu-i.

HLESTAKOV: Şi de ce nu-i? Doar am trecut pe lângă bucătărie şi am văzut cu ochii mei gătind peşte şi pârjoale.

SLUGA: Du, se poate, da' neestea-s pentru alţii, mai de soi. HLESTAKOV: Of!… Nerodule!

SLUGA: Mă rog.

HLESTAKOV: Bine mă, ticăloşiile, cum se face că lor le daţi de mâncare şi mie nu? De ce, dracu' să vă ia, nu-mi daţi şi mie? Parcă nu-s şi eu călător ca şi ei?

SLUGA: Păi ce mai vorbă, nu sunteţi ca ei.

HLESTAKOV: Dar ei cum sunt?

SLUGA: Cum vreţi să fie? Ce mai vorbă: d-ăia care plătesc… HLESTAKOV: Nu mai vreau să stau de discuţii cu un nerod ca tine.

(*îşi toarnă supă din ceaşcă în farfurie şi începe să mănânce.*) Ce fel de supă e asta? Ai turnat în ceaşcă apă chioară: n-are niciun gust, ba mai şi pute. Nu vreau supa asta. Adă-mi alta!

SLUGA: O luăm înapoi. Jupânul a zis că dacă n-o

vreţi, atâta pagubă.

HLESTAKOV: (*apărând farfuria cu mâna*). Ei, ei… Domol, prostule! Apucături de acestea prind poate la alţii, nu la mine. Eu nu-s de teapa lor. Nu te-aş sfătui să te porţi aşa cu mine. (*Mănâncă*). Doamne, dumnezeule, ce supă! (*Mănâncă mai departe.*) Nu cred să fie un singur om în lumea asta care să fi mâncat asemenea supă. Uite, în locul ochiurilor de grăsime, plutesc fulgi. (*Taie carnea de pasăre.*) Valeu, văleu! Ce fel de găină-i asta? Dă-mi friptura. A mai rămas în farfurie puţină supă. Ia-o tu, Osip! (*Începe să taie friptura*). Ce fel de friptură-i asta? Asta nu-i friptură.

SLUGA: Atuncea ce-i?

HLESTAKOV: Dracu' ştie ce-o fi, numai friptură nu-i. Asta-i talpă friptă, nu carne de vacă. (*Mănâncă.*) Ia te uită cu ce mă hrănesc potlogarii, canaliile! O bucăţica numai de mesteci, că te şi fulgeră în fălci. (*Se scobeşte în dinţi cu degetele.*) Nemernicilor. Parcă-i scoarţă de copac, nu alta. Poftim, a rămas în măsele. Ţi se înnegresc şi dinţii de la aşa mâncare. Potlogarii! (*îşi şterge gura cu şervetul.*) Altceva mai este?

SLUGA: Nu.

HLESTAKOV: Canalii! Nemernici! Măcar să mai fi dat vreo mâncărică sau o prăjitură. Atâta ştiţi, trântorilor, să-i jupuiţi pe călători!

Sluga strânge mase şi iese împreună cu Osip, ducând amândoi taci în *urile*.

scena v 11 Hlestakov, apoi Osip.

HLESTAKOV: Parcă nici n-aş fi mâncat, zău aşa. Mai rău mi-am stăruit foamea. De-aş avea ceva mărunţiş, aş trimite în piaţă să-mi cumpere măcar o jimblă.

OSIP: (*intrând*). A venit primarele după nu ştiu ce şi întreabă de dumneavoastră.

HLESTAKOV: (*speriat*). Na-ţi-o bună! Zău că nu m-am

aşteptat la asta… Auzi bestia de hangiu! Ce mă fac dacă într-adevăr mă vâră la închisoare? De-ar face-o în chip demn… încă n-ar fi nimic, şi poate că m-aş duce… ba nu, ce zic eu că m-aş duce? Ieri s-au uitat la mine două fete de negustor, şi pe uliţă trec mereu ofiţeri… Nu, nu mă învoiesc cu asta! N-o poate face, iar de o face, are să fie un porc. Poate s-o facă unui târgoveţ oarecare sau unui meseriaş… Nu trebuie să mă las. W *face curaj*.) Ce ponte să-mi facă? Am să-i spun: „Cum de îndrăzniţi? Nici nu vreau să ştiu!…” (*Clanţa uşii se mişcă, Hlestakov păleşte*.)

scena un

Hlestakov, primarul şi Dobciński. Primarul intră şi se opreşte-Timp de câteva minute stau amândoi speriaţi şi se holbează unul la altul.

PRIMARUL: (*îşi mai vine puţin în fire şi duce mâinile la vipuşca pantalonului*). Să trăiţi!

HLESTAKOV: (*se înclină*). Am onoarea…

PRIMARUL: Mă iertaţi…

HLESTAKOV: Mă rog…

PRIMARUL: Ca părinte al acestui oraş, socot de datoria mea să mă îngrijesc ca tuturor călătorilor şi feţelor cinstite să nu li se facă niciun fel de strâmbătăţi…

HLESTAKOV: (*la început se cam btibâie, însă către sfârşitul replicii, glasul zise întăreşte*). *Ce* să fac? Nu-i din vina mea… Zău, am să plătesc… îmi trimite de la ţară…

Bobciński îşi vâră capul pe uşă.

— Mai degrabă el e de vină: carnea de vacă pe care mi-a dat-o era aşa de tare, parcă era talpă, iar supa – dracu’ ştie ce-a turnat acolo… Am fost silit s-o arunc afară, pe geam. Zile întregi m-a lăsat să mor de foame… Ceaiul, iarăşi, e groaznic, pute a peşte. Atunci de ce aş… Asta-i bună!

PRIMARUL: (*intimidat*). Iertaţi-mă, dar zău că nu-i din vina mea. La mine în piaţă carnea de vacă totdeauna-i

bună. O aduc negustorii de la Holmogor, oameni aşezaţi şi cu purtări cuviincioase. Nici nu tna dumiresc de unde o fi luat-o, hangiul, carnea asta? Binevoiţi a-mi îngădui să vă propun ceva. Poate că veniţi cu mine să vă găsesc altă gazdă.

HLESTAKOV: Nu, nu vreau! Ştiu eu ce înseamnă altă gazdă, închisoarea, vrei să spui. De ce să mă... N-aveţi niciun drept... Să vă arăt foaia de drum... Sunt cinovnic şi plec la mine la ţară, în gubernia Saratovului. Am slujba mea la minister... Aşa că dumneavoastră să nu îndrăzniţi... Am să mă plâng.

PRIMARUL: (*aparte*). Of, doamne! Ştie tot! Blestemăţii aceia de negustori i-au spus tot!

HLESTAKOV: (*jacându-şi curaj*). Cum de îndrăzniţi... Ministrul mă cunoaşte personal. Nu, nu merg. Nu merg în ruptul capului, chiar de-a ţi veni cu toţi oamenii dumneavoastră. (*Aparte.*) Numălas; nu mă las şi pace! Iar la nevoie, dacă o fi... alunei... (*pune mâna pe sticla care se află în spatele lui.*)

PRIMARUL: (*stă drept şi tremură din tot trupul*). Îndurați-vă de mine şi nu mă nenorociţi! Am nevastă şi copii miei... Nu duceţi la pierzanie pe un biet om!...

HLESTAKOV: Nimic nu vreau s-aud! Atâta mai lipsea! Ce-i, treaba mea? Şi pentru că ai dumneata nevastă şi copii, înseamnă să intru eu la puşcărie? Frumos, n-am ce zice!

Bobciński îşi vâră capul pe uşă şi, de frică, şi-l trage îndată înapoi.

Nu. Vă foarte mulţumesc, dar nu vreau.

PRIMARUL: (*tremurând*). Din nepricepere, zău aşa, din nepricepere. Nu ne ajung mijloacele. Leafa nu ajunge nici pentru ceai şi zahăr. Şi chiar dacă am luat pe aici pe colo câte un şperţ, au fost doar mezel icuri, câte ceva de-ale gurii, sau de-un rând, două de haine. Cât despre ce

spune văduva subofiţerului, care se îndeletniceşte cu negoţul şi care trăncăneşte că eu chipurile aş fi pus s-o bată, asta-i clevetire, zău aşa, curată clevetire! Scorneli de-ale duşmanilor mei. Lumea aşa-i de rea aicea, că ar fi gata să-mi facă de petrecanie.

HLESTAKOV: Da… desigur… (*Cade pe gânduri*). *Oricu Yi*\, nu pricep de ce-mi îndrugi dumneata de răutatea oamenilor de aici sau de nu ştiu ce văduvă de subofiţer… N-o cunosc şi nici nu mă interesează. Ce-ai avut dumneata cu văduva subofiţerului, asta-i cu totul altă treabă, dar să mă baţi pe mine, n-ai să îndrăzneşti, până să-ţi îngădui una ca asta, mai va. De plătit banii, i-oi plăti, numai că n-am acuma. De aceea arn şi rămas sici, pentru că n-am o copeică – PRIMARUL: (*aparte*). Mă ia subţire! Ian te uită cum bate şaua şi cum le învăluie pe toate ca într-o ceaţă. Pas de te dumireşti ce vrea, din care parte să te apropii de el. Ce-ar fi oare să încerc, la noroc? (*Tare.*) Dacă aveţi într-adevăr nevoie de bani, sau altceva, sunt gata să vă servesc chiar şi în clipa asta. Am îndatorirea să-i ajut pe călători.

HLESTAKOV: Vreţi atunci să mă împrumutaţi cu nişte bani? O, dacă-i aşa, sunt gata să achit imediat. Mi-ar trebui numai vreo două sute de ruble ca să scap de hangiu. Cum ajung la ţară, imediat vi-i trimit… Numaidecât.

PRIMARUL: Vai de mine. Sunt gata să aştept cât vreţi. Cum aş putea îndrăzni să vă pun un termen? Poftim, aveţi aici tocmai două sute de ruble. Nu vă mai osteniţi să le număraţi.

HLESTAKOV: (*luând banii*). Mulţumesc foarte mult. Vă sunt foarte recunoscător. Mărturisesc că mi-aţi făcut un mare serviciu, pentru că nu mai aveam o leţcaie. Cum văd acuma, sunteţi un om foarte nobil, însă mai înainte credeam… (*Bagă banii în buzunar.*)

PRIMARUL: (*aparte*). Ei, slavă domnului! Bine c-a luat banii. De-acuma poate că treaba o să meargă strună.

De altfel, în loc de două sute, i-am vârât patru.

HLESTAKOV: Ei, Osip!

Osip intră.

Ta cheamă încoace sluga hangiului. (*Primarului şi lui Dobciński*.) Dar de ce staţi în picioare? Aveţi, mă rog, bunătatea şi luaţi loc. (*Lui Dobciński*.) Şedeţi, vă rog!

PRIMARUL: Lăsaţi, stăm foarte bine şi-n picioare.

HLESTAKOV: Şedeţi, vă rog. Şedeţi. (*Lui Dobciński*.) Şedeţi. *Primarul şi Dobciński se aşază*. *Bobciński îşi vâră capul pe uşă*.

PRIMARUL: (*aparte*). Ar trebui să fiu mai îndrăzneţ. Vrea să-i respectăm incognitoul. Bine. S-o luăm de bună şi să ne facem că nu ştim cu ce fel de om avem de-a face. (*Tare*.) Treceam tocmai pe aici în interes de serviciu, cu dumnealui, cu Piotr Ivanovici Dobciński, moşier de prin partea locului, şi am intrat dinadins la han, ca să aflu dacă-s găzduiţi cum se cuvine călătorii, fiindcă eu nu-s ca alţi primari, cărora nici nu le pasă de aşa ceva, deoarece eu, eu, chiar lăsând la o parte îndatoririle slujbei mele, vreau şi din creştinească dragoste pentru aproapele nostru ca fiecare muritor să fie bine primit.

— Şi iată, ca uit fel de răsplată a râvnei inele, întâmplarea mi-a dat prilejul să fac o cunoştinţă aşa de plăcută.

HLESTAKOV: Şi eu sunt foarte bucuros. Recunosc că, fără de dumneavoastră, zăceam aici mult şi bine. Habar n-aveam cu ce să plătesc.

PRIMARUL: (*aparte*). Zi-i înainte, c-acuşi te cred. (*Tare*.) îmi îngăduiţi, oare, să vă întreb unde şi înspre ce locuri binevoiţi să plecaţi?

HLESTAKOV: Plec la mine la moşie, în gubernia Saratovului. PRIMARUL: (*aparte*, *cu o faţă care a căpătat deodată o expresie ironică*). În gubernia Saratovului! Mare şmechereşti! (*Tare*.) Plăcută călătorie, pentru minte şi

pentru suflet. Călătoriile îmbogăţesc tot felul de însuşiri… Nu-i aşa că dumneavoastră plecaţi acolo mai mult de plăcere, pentru distracţia dumnea.

voastră?

HLESTAKOV: Ba deloc. M-a chemat taică-meu. Vă mărturisesc că mi-ar fi plăcut mai bine să fi rămas la Petersburg…

PRIMARUL: (*aparte*). Auzi, cică-l cheamă taică-său! Ştiu că toarnă la gogoşi! Şi-i încă tânăr! (*Tare.*) Şi pentru multă vreme binevoiţi să plecaţi acolo?

HLESTAKOV: Nu ştiu. N-aş fi vrut să trăiesc printre ţărani, lasă că nici moşierii n-au nicio cultură, însă, oricum, mi-am şi dat demisia.

PRIMARUL: (*aparte*). Şi-a dat şi demisia! Straşnic Je mai învârte! (*Tare.*) Aţi făcut foarte bine. Ce-i de altfel, slujba? Numai bătaie de cap: nu dormi nopţile, te străduieşti pentru patrie, nu precupeţeşti nimica, cât despre răsplată, cine ştie dacă are să vie vreodată. (*Îşi plimbă ochii prin odaie.*) Dar ce pete mari prin colţuri! Trebuie să curgă undeva, căci văd ca pereţii sunt uzi şi mult prea scunzi… Mi se pare că odaia asta nu-i prea plăcută pentru dumneavoastră.

HLESTAKOV: Scârboasă odaie! Şi nişte ploşniţe cum n-am mai văzut nicăieri! Muşcă, canaliile, parc-ar fi câini!

PRIMARUL: Spuneţi-mi, mă rog, cum se face că un oaspete aşa de luminat, să rabde asemenea neplăceri de la nişte netrebnice de ploşniţe care nici n-ar fi trebuit să se nască pe lume! Mise pare, atâta cât pot vedea cu ochii mei slabi, că-i cam întuneric în odaia dumneavoastră. Dar poate că şi muştele au murdărit aşa geamurile.

HLESTAKOV: Da, odaia e întunecoasă de tot, iar hangiul şi-a luat obiceiul să nu dea deloc luminări. Când vreau câteodată să fac ceva, să citesc, sau mă apucă fantezia să compun, nu pot, pentru că-i întuneric beznă.

PRIMARUL: Îndrăznesc să vă cer să-mi faceţi o favoare foarte mare, pe care, fără îndoială, poate că nici n-o merit.

HLESTAKOV: Şi care anume?

PRIMARUL: Aş îndrăzni să vă rog să vă mutaţi la mine. Am pentru dumneavoastră o odaie foarte comodă.

HLESTAKOV: (*gândi tor*). Adică, cum la dumneavoastră? Şi ce fel de odaie aveţi?

PRIMARUL: Am o odaie minunată. Şi veţi avea la mine şi masa, o masă poate nu aşa ca în capitală, însă o masă bună, pregătită din merinde proaspete, nu din acele care vi le dă la han cu bani. Nu mă refuzaţi! Am să fiu foarte bucuros să am un oaspete ca dumneavoastră! Aşa mi-e firea, să fiu primitor. Am fost primitor încă din copilărie! Sunt gata să pun la dispoziţie tot ce am, mai cu seamă când oaspetele este un om atât de luminat. Să nu credeţi că vi-o spun din linguşire. Nu, n-am cusurul ăsta. Totul vine din adâncul sufletului.

HLESTAKOV: Îţi foarte mulţumesc. Şi dumneata mi-ai plăcut tare mult.

SCENA IX

Aceiaşi, şi sluga de la han, însoţită de Osip. Bobciński se uită din uşă.

SLUGA: Aţi binevoit să mă chemaţi?

HLESTAKOV: Da. Dă-mi socoteala.

SLUGA: Păi, v-am dat-o deunăzi.

HLESTAKOV: Nu-mi mai aduc aminte de socotelile tale tâmpite., Spune cât era acolo?

SLUGA: În ziua întâia, aţi binevoit să cereţi masa, a doua zi aţi cerut numai somon şi după asta aţi luat toate pe datorie.

HLESTAKOV: Tâmpitule! Iar începi cu socotelile tale? Spune cât face tot ce-am luat?

PRIMARUL: Nu vă mai îngrijiţi de asta. Lăsaţi, că

aşteaptă Y<S (u-*gii*.) Banii ţi-i trimite dumnealui. Şterge-o!

HLESTAKOV: Că bine zici! Chiar aşa.

Pune banii la loc. *Sluga iese*. *Bobciński se tot uită din uşă*.

SCENA X

Primarul, Hlestakov, Dobciński.

PRIMARUL: N-aţi dori cumva să vizitaţi acum câteva din instituţiile oraşului nostru, cum ar fi, de pildă, aşezăinintele de binefacere şi altele?

HLESTAKOV: Ce să fac acolo?

PRIMARUL: Numai aşa, ca să vedeţi cum merge treaba... Ştiţi, e o îndeletnicire prielnică pentru minte, ca să observe. Cu asemenea prilej puteţi afla multe lucruri de folos.

HLESTAKOV: Sunt gata. Cu cea mai mare plăcere.

Bobciński îşi vâră capul pe uşă.

PRIMARUL: Dacă veţi dori, vom trece de asemenea pe la şcoala judeţeană, ca să vedeţi metoda noastră de predare a ştiinţelor.

HLESTAKOV: Mă rog, mă rog!

PRIMARUL: După asta, dacă veţi mai binevoi, veţi vizita arestul şi închisorile, ca să vă daţi seama cum sunt ţinuţi la noi răufăcătorii...

HLESTAKOV: Da, închisorile... Nu, mai bine m-aş duce să văd aşezăinintele de binefacere.

PRIMARUL: Voia dumneavoastră. Şi cum doriţi să mergem? în trăsura dumneavoastră, sau împreună cu iniue în droşca mea?

HLESTAKOV: Merg mai degrabă cu droşca dumitale. PRIMARUL: (*lui Dobciński*). Ei, Piotr Ivanovici, dacă-i aşa, nu mai este loc pentru dumneata.

DOBCINSKI: Nu-i nimica. Merg şi pe jos.

PRIMARUL: Du-te fuga până la mine acasă şi spune nevesti-mii, sau stai! mai bine să-ţi dau un bileţel. (*Lui*

Hlestakov.) Aş putea îndrăzni să vă cer voie să scriu faţă cu dumneavoastră, numai două rânduri nevestei mele, ca să se pregătească de primirea unui oaspete «şa de onorabil?

HLESTAKOV: Ce să te mai osteneşti? Dar, de altfel, mă rog, dacă vrei dumneata, scrie. Ai aici şi cerneală, numai hârtie nu ştiu, – zău… poate scrii pe socoteala asta?

PRIMARUL: Cum nu! Scriu şi pe socoteală. (*Scrie, şi dă biletul lui Dobciński, care îl ia şi dă să plece spre uşă, când, deodată, uşa iese din ţâţâni şi Bobciński, care asculta de cealaltă parte a uşii, zboară cu uşă cu tot până în mijlocul scenei. Toţi strigă de uimire. Bobciński se ridica de jos.*)

HLESTAKOV: Ce-i? Nu cumva v-aţi lovit?

BOBCINSKI: Nu-i nimica, nu-i nimica! Numai o mică julitură deasupra nasului. Trag o fugă la Hristian Ivanovici. Îmi dă un plasture şi-mi trece.

PRIMARUL: (*îi face lui Bobciński tot felul de semne de mustrare. Apoi lui Hlestakov*). Poftiţi, vă rog, să mergem. Iar servitorului dumneavoastră îi voi spune să vă ducă geamantanul la mine. (*Lui Osip.*) Ascultă, prietene, duci toate lucrurile la mine acasă, la primar. Pe oricine i-ai întreba, îţi arată. Poftiţi, mă rog. (*îi face loc lui Hlestakov să treacă înainte şi dă să iasă după el, însă din uşă se întoarce şi-i spune lui Bobciński cu dojana în glas.*) Ai făcut-o fiartă! Alt loc să cazi n-ai găsit? Te-ai întins ca o plăcintă! (*lese, cu Bobciński după el.*)

Se lasă cortina.

ACTUL AL TREILEA

Odaia din actul întâi.

SCENA I

Anna Andreevna şi Maria Antonovna mai stau încă la fereastră, în aceeaşi poziţie.

ANNA ANDREEVNA: Ei poftim! De-un ceas întreg de

când aşteptăm şi numai tu cu sclifoseala ta prostească eşti de vină. Eram gata, dar tu tot mai trebuia să te mocoşeşti cu ceva. Mai bine nu te ascultam. Tare mi-e necaz! Şi ca dinadins, ţipenie de om nu se vede pe uliţă, parc-au murit cu toţi.

MARIA ANTONOVNA: Nu te necăji, mamaie. Peste câteva minute aflăm tot. Acuşi trebuie să pice şi Avdotia. (*Se uita pe fereastră şi scoate un ţipăt.*) Alt! mamaie, mamaie! Uite, colo, în capul uliţei vine cineva.

ANNA ANDREEVNA: Unde vine? Totdeauna ai fel de fel de vedenii... Ba nu, ai dreptate! Vine. Cine să fie?... Nu-i tocmai ’nalt... cu frac... Oare cine să fie? Tu ce zici? De-ai şti ce necaz mi-e! Cine poate să fie?

MARIA ANTONOVNA: E Dobciński, mamaie!

ANNA ANDREEVNA: Care Dobciński? Totdeauna ţi se năzare mai ştiu eu ce! Ba nu-i deloc Dobciński. (*Face un semn cu batista.*) Ei, dumneatade-acolo, vină-ncoace! Dar mai repede!

MARIA ANTONOVNA: Zău mamaie, că-i Dobciński.

ANNA ANDREEVNA: Uite, vezi, nu foci deât să mă contrazici.

Când îţi spun cu că nu-i Dobciński!

MARIA ANTONOVNA: Acum ce mai spui mamaie? Crezi că-i Dobciński?

ANNA ANDREEVNA: Destul! Acuma văd şi eu că-i Dobciński. De ce te mai ciorovă eşti cu mine? (*Strigă pe fereastră.*) Vino mai repede, mai repede! Abia te mişti... Hai, spune, unde-s? Cuum?... Dar vorbeşte odată, omule, de-acolo de unde eşti – că-i totuna. Cuum?... E tare sever? Daa? Dar bărbatu-meu, bărbatu-meu? (*Se trage puţin îndărăt de la fereastră şi spune înciudată*) Că prost mai este! Cică până n-o intra în odaie, nu poate spune nimic.

SCENA tI Aceleaşi şi Dobciński.

ANNA ANDREEVNA: Spune, mă rog, şi dumneata:

frumos îţi şade? M-am bizuit numai pe dumneata, ca pe un om cumsecade. Dintr-odată toţi au fugit din casă şi dumneata după ei! Iar eu până acum tot n-am aflat nimic precis de la nimeni. Nu ţi-e ruşine? Ţi-am botezat pe Vanecika şi pe Lizanka dumitale, iar dumneata uite cum te porţi cu mine!

DOBCINSKI: Zău, cumătră, aşa de tare am fugit să-ţi aduc respectele mele, încât nici numai pot răsufla. Respectele mele, Maria Antonovna!

MARIA ANTONOVNA: Bună-ziua, Piotr Ivanovici!

ANNA ANDREEVNA: Ei, ce se aude? Hai, spune-ne şi nouă cum şi ce fel e pe acolo.

DOBCINSKI: Anton Antonovici v-a trimis un bileţel.

A x\N A ANDREEVNA: Dar el... el ce e? General?

DOBCINSKI: Nu. Nu-i general, dar nici nu-i mai prejos de un general... Să vezi cultură ce are, şi ce măreţie în tot ce face.

ANNA ANDREEVNA: Ah! Trebuie să fie chiar acela despre care i s-a scris lui bărbatu-meu.

DOBCINSKI; Chiar el e! Noi-am descoperit-o cei dintâi, Piotr Ivanovici şi cu mine.

ANNA ANDREEVNA: Hai spune: ce-i şi cum?

DOBCINSKI: Slavă domnului, totu-i bine. La început i-a primit pe Anton Antonovici cam aspru. Era supărat şi i-a spus că la han toate merg prost, că n-o să vină la Anton Antonovici şi că nu vrea să stea la închisoare pentru el; însă, peurină, când a aflat de nevinovăţia lui Anton Antonovici şi când au început să discute mai intim, şi-a schimbat numaidecât părerea şi slavă domnului, treaba s-a pus pe roate. Acuma s-au dus să viziteze aşezămintele de binefacere... Drept să vă spun, Anton Antonovici s-a gândit chiar să nu fie cumva un denunţ secret. O cam sfeclisem şi eu.

ANNA ANDREEVNA: Bine, dar... Toate astea-s

prostii. Mai bine mi-ai spune cum arată. E tânăr sau bătrân?

DOBCINSKI: Tânăr, foarte tânăr. Să tot aibă vreo douăzeci şi trei de ani. Însă de vorbit, vorbeşte ca un om bătrân: „Mă rog, zice, am să mă duc şi acolo, şi dincolo…” (*Face un gest cu mâinile*.) Şi aşa de fuinos le spune pe toate: „Mie îmi place, zice, să scriu şi să citesc, mă stinghereşte numai că aici în odaie e cam întuneric”.

ANNA ANDREEVNA: Dar cum e, brunet sau blond?

DOBCINSKI: Nu. E mai mult şantret. Şi are nişte ochi vioi, ca de veveriţă, încât te fac să te fâstâceşti.

ANNA ANDREEVNA: ia să văd ce-mi scrie în bilet. (*Citeşte*.) „Sufleţelule, mă grăbesc să te înştiinţez că situaţia mea a fost foarte jalnică, însă, cu ajutorul domnului, pentru doi castraveţi muraţi şi separat o jumătate de porţie de icre, o rublă şi douăzeci şi cinci de copeici…” (*Se opreşte*.) Nu mai pricep nimic. Ce au de-a face aici castraveţii muraţi şi icrele?

DOBCINSKI: Să vedeţi, de tare ce se grăbea, Anton Antonovici a scris bileţelul pe o hârtie pe care era o socoteală.

ANNA ANDREEVNA: Ah, da! Ai dreptate. (*Citeşte mai departe*.) „însă, cu ajutorul domnului, pare că totul se va isprăvi cu bine. Pregăteşte cât mai repede pentru un oaspe simandicos odaia cu tapetele galbene. Nu te mai osteni să faci gustări înainte de masă, pentru că gustările avem să le luăm la Artemi Filippovici, la eforia aşezămintelor de binefacere. Vin, însă, vezi de pregăteşte cât mai mult. Spune-i negustorului Abdul în să-mi trimită tot ce are mai bun, că de nu, îi întorc pe dos toată prăvălia. Îţi sărut mânuşiţa, sufleţelule, şi rămân al tău Anton Skvoznik Dmuhanovski…” Vai de mine! Dar atunci trebuie să ne grăbim. Ei, cine-i pe acolo? Tu eşti, Mişka?

DOBCINSKI: (*se repede şi strigă din uşă*). Mişka!

Mişka! Mişka! *Intră Mişka*.

ANNA ANDREEVNA: Ascultă: repede-te până la prăvălie la Abdulin... Stai să-ţi dau un bilet. (*Se aşază la masă şi în timp ce scrie, vorbeşte*.) Nu. Biletul ăsta îl dai lui Sidor, vizitiul, să tragă o fugă la prăvălia lui Abdul m şi să aducă de acolo nişte vin, iar tu apucă-te numaidecât de scutură odaia de alături, pentru musafiri. Pui acolo un pat, un spălător şi tot ce mai trebuie.

DOBCINSKI: Eu, Anna Andreevna, dau o fugă cât mai repede, să văd cum se descurcă dumnealui pe acolo.

ANNA ANDREEVNA: Du-te, du-te! Nu te mai ţin.

SCENA III

Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

ANNA ANDREEVNA: Ei, Maşenka, acum trebuie să ne ocupăm de toaletele noastre. Dumnealui e fante de capitală şi atât ar mai lipsi să mai şi râdă de noi-Ţie ţi s-ar potrivi cel mai bine rochia albastră cu volănaşe.

MARIA ANTONOVNA: Vai, mamaie! Rochia albastră nu-mi place nici de frică. Şi Leapkina-Teapkina poartă rochie albastră, şi fata lui Zemlenika tot albastră. Nu, mai curând îmi pun rochia cea înfloralâ.

ANNA ANDREEVNA: Aia înflorată!... Zău că spui asta numai ca să mă contrazici. Aia albastră arc să te prindă mult mai bine, pentru că eu vreau să pun rochia mea galbenă-pai. Îmi place foarte mult rochia galbenă-pai.

MARIA ANTONOVNA: Vai, mamaie! Dar nu te prinde deloc rochia gaLbenă-pai!

ANNA ANDREEVNA: Nu mă prinde rochia galbenă-pai? MARIA ANTONOVNA: Nu te prinde. Nu te prinde în ruptul capului. Pentru rochia asta trebuie să ai ochii de culoare închisă.

ANNA ANDREEVNA: Asta-i nostim! Cum aşa? Ochii mei nu-s de culoare închisă? Nici că se poate mai închisă. Auzi, prostie! Cum să nu fie de culoare închisă, dacă eu,

când îmi dau în cărţi, totdeauna mă pun de treflă?

MARIA ANTONOVNA; Vai, mamaie! Dar mata eşti mai mult de roşu.

ANNA ANDREEVNA: Prostii! Curat prostii! N-am fost niciodată de roşu. (*Iese grăbită, împreună cu Maria Antonovna şi spune din culise.*) Auzi ce i se năzăreşte: cu damă de roşu! Doamne fereşte!

După plecarea lor, uşa odăii de alături se deschide şi Mişka aruncă afară nişte gunoi. În acelaşi timp, pe cealaltă uşă intră Osip cu un geamantan pe cap.

SCENA IV Mişka şi Oeip.

OSIP: Unde să-i dau drumu'?

MIŞKA: Aicea, nenicule, aicea!

OSIP: Aşteaptă! Lasă-mă întâi să răsuflu. Of! Amărâta viaţă! Când ţi-e pântecele gol, orice povară ţi se pare grea.

MIŞKA: Ia spune, nenicule, generalul vine degrabă?

OSIP: Care general?

MIŞKA: Păi, boierul dumitale!

OSIP: Boierul? Păi ce fel de general e?

MIŞKA: Cum aşa? Nu-i general?

OSIP: Ba-i general, da' din partea ailaltă.

MIŞKA: Şi asta-i mai mult sau mai puţin decât un general adevărat?

OSIP: Mai mult.

MIŞKA: Zi aşa?! De asta s-a stârnit, pesemne, atâta zarvă la noi.

OSIP: Ian ascultă, băiete! Cum văd eu, eşti iute de picior. Ce-ar fi să-mi pregăteşti ceva de mâncare?

MIŞKA: Pentru dumneata, nenicule, nu-i încă nimica gata. Doară n-ai să mănânci din mâncarea noastră obişnuită. Da' cum s-o pune boieru dumitale la masă, are să ţi se dea din aceeaşi mâncare ca şi lui.

OSIP: D'apoi din mâncarea voastră obişnuită ce aveţi? MIŞKA: Ciorbă, caşă şi plăcintă.

OSIP: Ciorbă, casă şi plăcintă? Adă-nroace! Nu-i nimica, mâncăm de toate. Ei, hai şi-om duce întâi geamantanul. Dar altă ieşire mai este?

MIŞKA: Este.

Amândoi duc geamantanul în odaia de alături.

SCENA V

Cei doi gardieni dau de perete amândouă canaturile uşii, pe care intră Hlestakov, urmat de primar. Vin apoi epitropul aşezămintelor de binefacere, inspectorul şcolar, Dobciński şi Bobciński cu un plasture pe nas. Primarul arată cu un gest celor doi gardieni o hârtie căzută pe jos. Amândoi se reped s-o ridice, Îmbrâncându-se unul pe altul.

HLESTAKOV: Bune aşezăminte aveţi! îmi place că în oraşul dumneavoastră arătaţi călătorilor în trecere tot ce aveţi, în alte oraşe nu mi s-a arătat nimic.

PRIMARUL: În alte oraşe – daţi-mi voie să vă raportez – primarii şi cinovnicii au mai mult grijă de ei, adică de folosul cu care se pot alege. Aicea însă, putem spune că alt gând n-avem, decât să ne arătăm, prin sârguinţă şi băgare de seamă, vrednici de luarea-aminte a mai marilor noştri.

HLESTAKOV: Gustarea n-a fost deloc proastă. La dumneavoastră se mănâncă în fiecare zi aşa, sau numai în anumite zile?

PRIMARUL: Nu. A fost pregătită anume pentru un oaspe aşa de plăcut.

HLESTAKOV: Vă mulţumesc foarte mult. Vă rog şi eu, domnilor, dacă se întâmplă să veniţi la mine la ţară, să… Şi vinuri aveţi foarte bune. Nu mă aşteptam deloc să găsesc asemenea vinuri într-o mică capitală de judeţ. Dar peştele ăla, ce fel de peste este?

ARTEMI FILIPPOVICI: Păstrugă.

HLESTAKOV: Dar ştiţi că-i grozav! Demult n-am mai mâncat aşa de bine. Unde am luat noi gustarea? La spital

sau unde?

ARTEMI FILIPPOVICI: La eforia aşezămintelor de binefacere. HLESTAKOV: Da, da, mi-aduc aminte. Erau acolo şi nişte paturi. Nu prea erau mulţi bolnavi. Probabil că s-au însănă toşit.

ARTEMI FILIPPOVICI: Au mai rămas cel mult vreo zece. Ceilalţi s-au făcut sănătoşi. Asta-i, de altfel, orânduiala la noi. Poate să nu vă vină a crede, însă de când am luat eu conducerea, toţi se înzdrăvenesc ca muştele. Nici n-apucă bine bolnavul să intre la spital, că se şi face sănătos, şi asta datorită nu atât leacurilor, cât omeniei şi rânduielii care domnesc la noi.

PRIMARUL: Nici nu îndrăznesc să vă raportez toată bătaia de cap legată de îndatoririle de părinte al acestui oraş. Atâtea treburi şi de tot felul, privind mai ales curăţenia, reparaţiile, ordinea… într-un cuvânt, chiar celui mai destoinic om şi încă i-ar veni greu. Însă, cu ajutorul domnului, toate merg bine. Desigur că alt primar s-ar fi gândit numai la interesele lui, dar să mă credeţi că eu, chiar şi atuncea când mă culc, tot mă gândesc „doamne, dumnezeule, cum aş face ca şefii inci să-mi vadă râvna şi să fie mulţumiţi de mine?…” De m-or răsplăti sau nu m-or răsplăti, asta-i, bineînţeles, voia lor, dar eu am cel puţin liniştea sufletească. Când ştiu că în oraş toate-s în bună rânduială, când străzile sunt măturate, puşcăriaşii bine ţinuţi, beţivii puţini la număr, ce-mi mai trebuie mie? Zău că nu mai vreau nici un fel de onoruri. Onorurile sunt, ce-i drept, ademenitoare, dar faţă de virtute, toate sunt numai praf şi deşertăciune.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*aparte*). Ian te uită, trântorul, cum le mai zugrăveşte! Mare dar i-a dat dumnezeu!

HLESTAKOV: Dar şi mie îmi place să stau câteodată să visez, să filosofez, ştiţi aşa, uneori în proză, alteori în versuri.

BOBCINSKI: (*către Dobciński*). Are dreptate, Piotr Ivanovici, perfectă dreptate! Şi face nişte observaţii… vezi cât de colo că-i tobă de carte.

HLESTAKOV: Spuneţi-mi, mă rog, n-aveţi aici la dumneavoastră cercuri unde s-ar putea, de pildă, juca în cărţi?

PRIMARUL: (*aparte*). Eliei! Ştim noi, drăguţă, unde baţi tu şaua! (*Ture*.) Doamne fereşte! Aici la noi nici nu s-a auzit măcar de asemenea cercuri. N-am luat o carte în mână de când sunt, ba nici nu ştiu cum se joacă în cărţi. Niciodată nu-Je-am putut suferi, iar de mi s-a întâmplat vreodată să văd un rigă de tobă, sau altă figură, m-a apucat aşa scârbă, că-mi venea să scuip, nu alta! Odată mi s-a întâmplat că, vrând să fac plăcere copiilor, le-am clădit un castel din cărţi de joc, iar după asta am visat toată noaptea blestematele acele de cărţi. Ducă-se pe pustii! Cum de-şi poate pierde cineva cu ele un timp aşa de preţios!

LUKA LUKICI: (*aparte*). Iar mie mi-a câştigat abia ieri, potlogarul, o sută de ruble.

PRIMARUL: Mai degrabă întrebuinţez timpul ăsta în folosul statului.

HLESTAKOV: Totuşi, n-aveţi dreptate. Totul atârnă de felul cum joci. De pildă dacă cineva trece mâna, când ar trebui să tripleze miza… Nu, câteodată tare te mai ispiteşte să joci.

SCENA VI

Aceiaşi, Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

PRIMARUL: Îndrăznesc să vă prezint familia mea: nevastă-mea şi fiică-mea.

HLESTAKOV: (*salutându-le*). Cât de fericit sunt, doamnă, că am plăcerea să vă văd.

ANNA ANDREEVNA: Nouă ne e şi mai plăcut să vedem o persoană aşa de însemnată.

HLESTAKOV: (*pozând*). Să am iertare, doamnă, dare întocmai dimpotrivă. Pentru mine e şi mai plăcut.

ANNA ANDREEVNA: Staţi jos, vă rog.

HLESTAKOV: Chiar în picioare de-aş sta alături de dumneavoastră şi încă e o mare fericire pentru mine. De altfel, dacă*, ţineţi cu tot dinadinsul să şed jos, uite că şed. Cât de fericit mă simt să pot şedea, în sfârşit, lângă dumneavoastră!

ANNA ANDREEVNA: Vai de minei Nici nu îndrăznesc să iau vorbele dumneavoastră pe seama mea. Cred că după traiul din capitală, voiajul trebuie să vă fi părut foarte, neplăcut.

HLESTAKOV: Nici că se poate mai neplăcut. Ştiţi şi dumnea* voastră ce înseamnă pentru cineva obişnuit să trăiască în lumea mare, să se folosească de toate conforturile şi deodată, să se trezească undeva în drum… Nu mai întâlneşti un om cult, cu care să poţi sta de vorbă. Şefii staţiilor de poştă sunt cum nu se poate mai nepoliticoşi şi cu totul lipsiţi de bună-creştere. Va mărturisesc că de nu se ivea prilejul acesta care să mă răsplătească cu prisosinţă pentru toate… (*se uită la Anna Andreevna*) nu ştiu ce m-aş fi făcut.

ÎNNA ANDREEVNA: În adevăr, a trebuit să vă fie foarte neplăcut.

HLESTAKOV: De altfel, doamnă, în clipa asta mi-e foarte plăcut. ANNA ANDREEVNA: Îmi faceţi prea mare onoare. N-o merit, HLESTAKOV: De ce să n-o meritaţi? O meritaţi prea bine, doamnă.

ANNA ANDREEVNA: Trăiesc aici ca într-un sat…

HLESTAKOV: Da, desigur. De altfel şi satul îşi are plăcerile lui: pârâiaşele, colibele, zefirul… Eu, doamnă, am o slujbă foarte convenabilă la Petersburg. E adevărat că cinul meu nu-i prea mare. Nu-s deloc mai mare decât un asesor colegial, dacă nu chiar şi ceva mai mic. În schimb,

mă cunoaşte toată cancelaria, iar şeful de secţie este în cele mai prieteneşti relaţii cu mine. Mă bate pe umăr şi-mi zice: „Vină, frate, la mine la masă!” Dar la drept vorbind, fac şi eu destul de multe. Poate că dumneavoastră credeţi că aş face şi eu parte dintr-aceia care se îndeletnicesc cu copiat hârtiile? Nu, Nu-i deloc aşa. Vin şi spun numai atât: „treaba asta trebuie făcută aşa, iar astălaltă aşa”, iar conţopistul care şade acolo îi şi dă drumul penei pe hârtie, scârţ... scârţ – aşa de repede zboară. Am şi fotoliul meu, ca un şef de birou adevărat. Aprodul, cum mă vede, fuge după mine pe scări cu peria în mână strigându-mi: „Ivan Alexandrovici, daţi-mi voie să vă şterg cizmele de praf”. (*Către primar.*) De ce staţi în picioare, domnilor? Lua ti loc, mă rog!

(PRIMARUL: După cinul nostru, mai putem sta şi în picioare.

ARTEMI FILIPPOVICI: Lăsaţi că stăm şi-n picioare.

(LUKA LUKICL Nu va supăraţi pentru noi!

HLESTAKOV: Vă rog nu faceţi fasoane şi staţi jos.

Primarul şi ceilalţi se aşază.

Da, nimeni din cinovnicii noştri de acolo nu se îmbracă aşa ca mine. Hainele mi le cos la Ruri, trei sute de ruble rândul. Iar de mi se întâmplă să mă duc undeva, toţi spun: ...” Uite că vine Ivan Alexandrovici!” Într-o zi, chiar, pe când mergeam pe jos, m-au luat drept ambasadorul Turciei. Zău aşa! Şi lucrul cel mai de mirare era că nici măcar nu purtam atunci mantaua militară. Soldaţii au sărit cu toţii din postul de gardă şi au înţepenit, aşa, cu armele. După asta, ofiţerul, care mi-e bun prieten, mi-a zis: „Ei, frate, te-au asemuit cu ambasadorul Turciei”.

ANNA ANDREEVNA: Nu mai spune!

HLESTAKOV: Da. Toată lumea mă cunoaşte. Nu-i petrecere la care să nu mă duc. La teatru... cunosc actriţe drăguţe. Mă ocup doar şi cu literatura. Scriu pentru scenă

tot felul de vodeviluri şi ştiţi, destul de bine. Mă văd adesea cu literaţi. Unii vin chiar la mine acasă, la masă. Am o locuinţă foarte drăguţă. Plătesc opt sute de ruble pentru trei odăi cu ferestrele la stradă.

ANNA ANDREEVNA: Va să zică dumneavoastră, afară de alte îndeletniciri, mai şi scrieţi. Ce plăcut trebuie să fie când eşti scriitor! Probabil că publicaţi şi în reviste?

HLESTAKOV: Da. Public şi în reviste. De altfel am o mulţime de opere: „Nunta lui Figaro”, „Sumbeca”... Uite şi „Fenel la „e tot opera mea. Şi toate acestea le-am scris din întâmplare. Recunosc că nici nu voiam să scriu, însă direcţia teatrului mi-a spus: „Te rugăm, frate, scrie ceva pentru noi”. Şi atuncea mi-am zis: „Hai, fraţilor, să vă scriu”. Şi m-am şi pus de le-am scris toate într-o singură seară. Îmi public operele şi în reviste, de pildă în „Moskovski Telegraf” şi în „Biblioteka dlia citenia”. Toate articolele lui Brambeus sunt ale mele.

ANNA ANDREEVNA: Spuneţi-mi, vă rog, atunci dumneavoastră sunteţi Brambeus?

HLESTAKOV: Da. Toate sunt ale mele, şi celelalte opere sunt tot ale mele. Smirdin îmi plăteşte douăzeci şi cinci de mii de ruble. Dacă-i să vorbim drept, toate revistele pe carele nu acolo, sunt scoase de mine.

ANNA ANDREEVNA: Atunci fără îndoială că şi „Iuri Miloslavski” e opera dumneavoastră?

HLESTAKOV: Da, e opera mea.

ANNA ANDREEVNA: Mi-am închipuit numaidecât.

MARIA ANTONOVNA: Vai, mamaie! Dar acolo scrie că e opera domnului Zagoskin!

ANNA ANDREEVNA: Ei poftim! Ştiam cu că şi în asta oi să mă contrazici.

HLESTAKOV: Ah, da! E adevărat. Romanul este scris de Zagoskin, dar vedeţi că mai este şi alt „Iuri Miloslavski”, pe care l-am scris eu.

ANNA ANDREEVNA: Atunci probabil că l-am citit pe al dumneavoastră. Tare frumos e scris!

HLESTAKOV: Da. Smirdin îmi dă patruzeci de mii de ruble pe an. Mi-am adunat din asta o avere. Am două case la Petersburg. Dacă vă apropiaţi de casa mea, juraţi că-i un palat. I-am poruncit anume arhitectului să-i dea cea mai frumoasă înfăţişare. Peste tot sunt numai coloane, bazinuri, cascade... De-ar fi fost să iau cu chirie un asemenea apartament, trebuia să plătesc cel puţin douăzeci de mii de ruble pe an. Dau câteodată şi balurL

ANNA ANDREEVNA: Îmi închipui ce gust şi ce splendoare trebuie să domnească la aceste baluri!

HLESTAKOV: Oh! Sunt nişte baluri strălucite. Dau câte o farfurie cu desert de-ţi lingi degetele, sau vreo plăcintă, aşa de fierbinte, încât n-o poţi lua în gură, iar la mijloc umplută cu îngheţată rece ca gheaţa. Eu mereu mă duc pe la baluri de astea. Avon acolo partida noastră de *wfiist*, joacă ministrul nostru, ambasadorii Franţei, Angliei şi Germaniei şi eu. Dacă se întâmplă să întârzii puţin, ambasadorii îndată întreabă: „Dar unde să fie Ivan Alexandrovici? Trimiteţi numaidecât după Ivan Alexandrovici!" Şi când începem să jucăm, vă spun drept, nu mai e chip să scapi de ei. Ce mă mai obosesc, ce mă mai obosesc! La întoarcere, după ce am urcat în fugă scara, până la etajul al patrulea, unde stau, scot mantaua, d dau bucătăresei şi spun: „Na, Mavruşka, ţine!" Aşa de tare asud, că curge de pe mine sudoarea şiroaie, iar a doua zi n-am deloc chef să mă duc la slujbă. Uneori îi şi zic lui Osip: „Ascultă, Osip, vezi de nu mă trezi mâine dimineaţa, că nu mă duc la slujbă". De altfel o spun asta numai aşa, pentru că de fapt, îmi fac slujba chiar acasă, şi cinovnicii vin totdeauna la mine. Ar fi foarte interesant să vedeţi ce se petrece la mine când mă trezesc. Conţii şi prinţii se înghesuie în antret la mine şi bâzâie ca muştele... atât auzi

bzz… bzz… bzz… Ei, dar n-am ce-i face, trebuie să-i primesc. Nici nu se poate altfel. Uneori se întâmplă să pice şi ministrul… dar asta nu totdeauna, aşa câteodată.

Primarul şi ceilalţi, cuprinşi de sfiiciune, se ridică de la locurile lor.

Toţi au nevoie de mine, pentru că postul meu-este*” cel mai mănos. Chiar şi pe scrisorile mele scrie câteodată „Excelenţei sale…” Mi s-a întâmplat odată să conduc chiar departamentul. Lucrul s-a petrecut în chip destul de ciudat: din cauză de boală, directorul plecase la el la ţară. Toţi se gândeau: cui să-i dea oare conducerea treburilor departamentului? Cine şi cum să-i ia locul? Erau destui doritori printre generali şi unii se şi apucaseră chiar de treabă, dar şi-au dat numaidecât seama că nu mergea. Prea era complicat. Când se uitau întâi, li se părea uşor, însă când cercetau mai de aproape şi vedeau că-i greu, o lăsau dracului. Şi văzând ei că nu pot face nimica, s-au gândit la mine: „Ivan Alexandrovici, spuneau ei, poate s-o facă”. Şi în aceeaşi clipă au început să alerge pe uliţe curierii… pretutindeni curieri şi numai curieri. Să fi fost vreo cincisprezece curieri: „Ivan Alexandrovici! Ivan Alexandrovici, poftiţi de conduceţi dumneavoastră departamentul!” Recunosc că m-am cam fâstâcit. Ieşisem în halat cum eram şi am vrut la început să refuz, însă mi-am zis, mai ştii, ajunge vestea până la suveran – şi-i neplăcut. Şi nu voiam nici să-mi stric foaia calificativă. „Mă rog, domnilor, le-am 2 Îs eu, primesc, numai să ştiţi că la mine nu merge treaba aşa. De acuma încolo nu mai trec nimic cu vederea… dar nimic… nimic. Eu toate le văd, aşa că să nu crâcniţi! Pentru că eu…” Şi ce-i drept, când se întâmpla să trec prin departament, pe cinovnici uite aşa îi apuca tremuriciul…

Primarul şi ceilalţi tremură şi ei de spaimă.

Asist şi la Consiliul de stat. Când dau vreodată baluri

la curte, apoi totdeauna trimit după mine. Au vrut să mă facă chiar şi vice-cancelar. (*Cască de i se mută fălcile.*) Dar despre ce vorbeam?

PRIMARUL: (*se apropie de Hlestakov, tremurând din tot trupul şi se sileşte să vorbească*). Da... ex... ex... exce...

HLESTAKOV: Ce este? Ce spui?

PRIMARUL: Dar... ex... ex... ex... ex...

HLESTAKOV: Nu pricep nimic.

PRIMARUL: Ex... ex... excelenţa voastră n-ar vrea să se odihnească? Iaca, aveţi aici o odaie şi tot ce vă trebuie. HLESTAKOV: S5 mă odihnesc? Mă rog, mă rog, sunt gata, de ce nu? (*Se ridică.*) La revedere, doamnă. Drept e, m-a apucat un somn... Gustarea dumneavoastră a fost foarte bună. (*Intra în odaia de alături, urmat de primar.*)

SCENA VII

Aceiaşi, afară de Hlestakov şi de primar.

DOBCINSKI: fedfre *Dobciński*). Iaca om, Piotr Ivanovici! Ce om de seamă! N-am stat încă niciodată în faţa unei persoane atât de simandicoase. Mai să mor de frică. Dumneata cum crezi, Piotr Ivanovici, ce să fie?

DOBCINSKI: Eu socot că-i aproape general.

BOBCINSKI: Ba eu cred că generalii nu-i ajung nici la călcâie. Dar dacă o fi general, atunci să ştii că-i generalissim. Şi la curte se duce! Haidein, Piotr Ivanovici, să le spunem şi lui Ammos Feodorovici şi lui Korobkin. Ei nu ştiu încă nimica de toată istoria asta. La revedere, Anna Andreevna!

DOBCINSKI: La revedere, cumătră!

Pleacă amândoi.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*lui* LukoluA tei – J Ce persoană înaltă, iar noi nici nu ne-am pus mundirele. Aşa de tânăr şi să ocupe o funcţie atât de însemnată. Of, doamne! Numai să nu păţim ceva* La revedere, doamnă! (*Iese, urmat de Luka Lukici.*)

SCENA VIII

Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

ANNA ANDREEVNA: Ah, ce om plăcut!

MARIA ANTONOVNA: Ah! Drăguţul de el!

ANNA ANDREEVNA: Şi ce purtări distinse! Vezi îndată că-i om din lumea mare a capitalei. Recepţii şi toate celelalte… Vai ce bine e! Tare îmi plac tinerii ca el! Sunt moartă după ei. De altfel, i-am plăcut şi eu foarte mult. Am observat că se uita tot timpul la mine.

MARIA ANTONOVNA: Ah, mamaie! La mine se uita.

ANNA ANDREEVNA: Mai domol, mă rog, cu prostiile tale. De data asta n-ai nimerit-o.

MARIA ANTONOVNA: Nu, mamaie, zău că-i aşa.

ANNA ANDREEVNA: Ei poftim! Se poate ca tu să nu mă contrazici? Nu-i chip cu tine şi pace! Cum aşa să se uite la tine? Şi de ce, mă rog, să se uite la tine?

MARIA ANTONOVNA: Zău, mamaie, că s-a uitat tot timpul la mine. Şi când a început să vorbească despre literatură şi pe urmă, când povestea cum a jucat *whist* cu ambasadorii, tot la mine se uita.

ANNA ANDREEVNA: Poate că s-a uitat la tine o dată sau de două ori, da' numai aşa. Probabil că şia zis: „Hai să mă uit o dată şi la asta!"

SCENA IX Aceleaşi şi primarul.

PRIMARUL: (*intră în vârful picioarelor*). Sst!… Sst…

ANNA ANDREEVNA: Ce este?

PRIMARUL: S-a întins puţin, să se odihnească. Să vă păzească dumnezeu să faceţi vreun zgomot. Parcă m-a lovit în cap! Grozavă spaimă m-a cuprins: de când sunt, om aşa de scamă n-am văzut. (*Cade pe gânduri.*) Joacă în cărţi cu miniştri, Be duce la curte… Nu zău, cu cât mă gândesc mai mult… dracu' să-l ştie… Mă întreb ce să mai cred. Şi aşa îmi vuieşte capul, parc-aş sta într-o clopotniţă, sau aş aştepta să mă spânzure.

ANNĂ ANDREEVNA: Ba eu n-am simţit nici cea mai mică sfiiciune. N-am văzut într-însul altceva decât unomcult, subţire, din lumea înaltă. Cât despre cinurile lui, nici nu vreau să ştiu.

PRIMARUL: Aşa sunteţi voi, femeile. Ajunge numai vorba asta şi te-ai lămurit. Pentru voi toate-s joacă. Aruncaţi vorbe în vânt, fără nicio noimă. Şi ce vă pasă. Scăpaţi cu o bătaie şi gata. Dar cu noi bărbaţii alta-i treaba. Într-o bună zi, ia-l de unde nu-i. Tu, sufleţelule, ai vorbit cu el fără să le sinchiseşti de nimic, parc-ar fi fost un Dobciński oarecare.

ANNA ANDREEVNA: De asta te-aş ruga să nu duci tu grijă. În privinţa asta, noi două ştim ceva. (*Se uită la fiică-sa.*) PRIMARUL: (*vorbind numai pentru el*). Ehei! Ce să mai pierd vremea cu voi? Na-ţi-o bună!... Nici până acuma nu mi-am venit în fire din spaima pe care am tras-o. (*Deschide uşa şi strigă din uşă.*) Mişka! Ia clicamă-i pe gardieni, pe Svistunov şi pe Derjimorda, Trebuie să fie pe undeva pe aici, după poartă. (*După o scurtă pauza.*) Ciudat e orânduită acuma lumea: oamenii-s toţi slăbănogi, jigăriţi, aşa că nu poţi nicidecum ghici că ar fi persoane însemnate. Totuşi, oricât s-a ascuns el, până la urmă nu s-a putut ţânc şi a spus tot: se vede cât de colo că omul e încă tânăr.

scena x

Aceiaşi şi Odâp. Toţi fug înaintea lui şi-i fac semn cu degetul» S vână mai aproape.

ANNA ANDREEVNA: Ia vino-ncoace, dragă.

PRIMARUL: Ssst! Ce-i? Ce face? Doarme?

OSIP: Încă nu. Deocamdată cască oleacă şi se întinde.

ANNA ANDREEVNA: Ascultă, cum te cheamă?

OSIP: Osip, doamnă.

PRIMARUL: (*către nevastă-sa şi fiică-sa*). Ajunge! Isprăviţi odată! (*Lui Osip.*) Ei, prietene, te-au hrănit bine?

OSIP: Cum nu! M-au hrănit bine. Mulţumesc dumneavoastră. ANNA ANDREEVNA: Ia să-mi spui: pe la boierul tău trebuie să vină o mulţime de conţi şi de prinţi?

OSIP: (*aparte*). Ce să-i spun? Dacă până acuma m-a hrănit bine, înseamnă că după asta are să mă hrănească şi mai bine. (*Tare.*) Da, vin şi conţi.

MARIA ANTONOVNA: Osip, sufleţelule, tare drăguţ e boierul tău! ANNA ANDREEVNA: Ia spune-mi, te rog, Osip, cum e... PRIMARUL: Da' mai isprăviţi odată! Cu vorbele voastre goale mă împiedicaţi pe mine. Ia spune, prietene...

ANNA ANDREEVNA: Da' ce fel de cin are boierul tău?

OSIP: Un cin ca toate cinurile.

PRIMARUL: Of, doamne! Dar nu mai conteniţi odată cu întrebările voastre prosteşti? O vorbă nu mă lăsaţi să scot şi doară-i chestie serioasă! Ia spune, prietene, ce fel de om e boierul tău? Este aspru din fire? îi place să dojenească oamenii sau ba?

OSIP: Îi place rânduiala. Cere ca toate să fie după tipic. PRIMARUL: Ştii că îmi place chipul tău! Măi prietene, cum socot eu, trebuie să fii om bun. Ei, acum...

ANNA ANDREEVNA: Ascultă, Osip, cum umblă îmbrăcat boierul tău? în mundir sau...

PRIMARUL: Ajunge, moriştelor! Zău că ajunge! Trebuie să vorbesc despre ceva de seamă, de care atârnă viaţa unui om... (*Lui Osip.*) Ei, prietene, zău că-mi placi foarte mult. Ştii că acum îi cam rece şi întrucât voi sunteţi călători, nu strică să bei în drum un pfihărel de ceai mai mult. Na, ţine de la mine două ruble.

OSIP: (*ia banii*). Mulţămesc, domnule. Să vă deie dumnezeu sănătate că aţi ajutat un om sărac.

PRIMARUL: Bine, bine. Mă bucur şi eu. Ia spune, prietene... ANNA ANDREEVNA: Ascultă, Osip, ce ochi îi

plac mai mult boierului tău?

MARIA ANTONOVNA: Osip dragă, tare drăguţ nas are boierul tău!

PRIMARUL: Da staţi oleacă! Lăsaţi-mă şi pe mine să scot o vorbă. (*L-ai Osip*.) Ia spune, te rog, prietene, la ce cată mai mult boierul tău, adică ce-i place lui mai mult la drum?

OSIP: Îi place şi lui după cum se întâmplă. Mai mult decât toate îi place însă primirea bunfi şi ospătarea, de asemenea bună.

PRIMARUL: Zici, ospătarea bună?

OSIP: Da, bună. Măcar că-s iobag, boierul îmi poartă de grijă, ca să-mi fie şi mie bine. Zău aşa! Când se întâmplă să ne oprim undeva, mă întreabă: „Ei, Osip, te-au hrănit bine?" „Prost, Înălţimea Voastră!" „Ei, Osip, zice dumnealui, gazda asta nu-i de nădejde. Vezi de adă-mi aminte de ea când ne-ora întoarce acasă". Da eu nu: „Lasă, îmi zic, (*face un gest cu mâna a lehamite*) ce să-i mai aduc aminte? Fie el în plata domnului 1 Că eu îs om de rând".

PRIMARUL: Da, da, ai dreptate! Ţi-am dat adineauri de-un pahar de ceai. Mai ţine acuma, pe deasupra, şi pentru covrigi.

OSIP: La ce vă mai osteniţi? (*Ascunde banii*.) Poate numai aşa, să beau un păhărel în sănătatea înălţimii voastre.

ANNA ANDREEVNA: Vino, Osip, la mine, să-ţi dau şi eu. MARIA ANTONOVNA: Osip dragă, sărută-l pe boierul tău din partea mea.

Din odaia de alături se aude tuşind nu prea tare Hlestakov.

PRIMARUL: Ssst! (*Se ridica în vârful degetelor. Toată scena urmează în şoaptă*.) Să vă ferească dumnezeu să faceţi zgomot! Hai, plecaţi odată! Ajungă-vă...

ANNA ANDREEVNA: Ha idem, Maşenka. Am să-ţi

spun ce am băgat de seamă la musafirul nostru. Ceva despre care nu putem vorbi decât între noi.

PRIMARUL: Doamne, ce au să mai trăncănească acuma împreună! Cred că dacă i-ar veni cuiva în gând să le asculte, şi-ar astupa urechile! (*Lui Osip.*) Ei, prietene…

SCENA XI

Aceiaşi, Derjimorda şi Svistunov.

PRIMARUL: Ssst! mai rar urşi ca voi! Ce v-a găsit de bocăniţi aşa cu cizmele? Parcă aruncă cineva saci dintr-o căruţă. Unde dracu' aţi fost?

DERJIMORDA: Am fost din porunca…

PRIMARUL: Sşst! (*îi închide gura cu palma.*) Ia te uită cum cârâie cioara! (*îl îngână.*) Am fost din porunca… Urli ca din butoi. (*Lui Osip*). Tu, prietene, du-te de pregăteşte alături ce-i trebuie boierului tău. Cere să-ţi deie din casă tot ce ai nevoie.

Osip iese.

Iar voi să staţi în cerdac şi să nu vă clintiţi din loc. Nu lăsaţi pe nimeni în casă şi mai cu seamă pe negustori. Dacă daţi drumul măcar unuia, să ştiţi… Cum vedeţi pe vreunul cu o jalbă, sau chiar dacă nu vine cu o jalbă, dar pare că ar vrea să se jeluiască împotriva mea, luaţi-l de gât şi faceţi-i vânt binişor, uite aşa… (*Arată cu piciorul.*) Auziţi? Ssst!… Ssst!… f/cse *în vârful picioarelor*, *în urma gardienilor*.)

ACTUL AL PATRULEA

Aceeaşi odaie

SCENA I Hlestakov singur.

HLESTAKOV; Mie îmi place orăşelul ăsta. Tare drăguţă e lumea aici… Dar mare lucru înseamnă să fi locuit un timp la Petersburg 1 Toţi se frământă şi aleargă în jurul tău cu atâta respect, de parc ai fi cine ştie ce persoană însemnată! Foarte frumuşică fată fiica asta a primarului! E atât de proaspătă… şi ce buze trandafirii

are! Dar şi maică-sa e încă nurlie, aşa că s-ar mai putea… îmi place să-mi petrec timpul aşa. Cred totuşi că primarul ăsta trebuie să fie un mare zăpăcit; în loc de două sute de ruble, mi-a dat patru sute, după cum am observat mai târziu. Am să-l rog să-mi lase banii aceştia un timp, ca să am de cheltuială pe drum. Mă gândesc că, dacă-i chiar aşa de bun, să-i mai cer un împrumut, cu toate că nu prea am nevoie acum, dar pentru că tot s-a ivit prilejul, e mai bine să ai bani la o adică. La drum nu poţi să-ţi faci socoteală la ţanc. Mai ştii? Poate că-l întâlnesc iar pe căpitan.

SCENA II

Hlestakov şi dirigintele poştei care intră ţanţoş ca la paradă în mundirul lui şi cu mâna la şpang a.

DIRIGINTELE POŞTEI; Am onoarea să mă prezint. Şpekin, consilier de curte, dirigintele poştei.

HLESTAKOV: Vă rog, poftiţi şi staţi jos… Aşadar, locuiţi aici în oraş?

DIRIGINTELE POŞTEI: Întocmai.

HLESTAKOV: Îmi pare bine că vă cunosc. îl cunosc foarte bine şi pe şeful dumneavoastră. Se poate să nu-l cunosc? Mi se pare că ţineţi de amiralitate? Da, e un om bun ca pâinea caldă. Ba chiar, drept să vă spun, am făcut amândoi curte unei fete foarte drăguţe. Ei, natural, că nu i-a mers, că-i doar bătrân. De câte ori se întâmplă să mă întâlnească, – eu eram încă la Podul Poliţiei, iar el la Podul Anâcikin – ridica de departe degetul şi-mi striga: „Criminalule, norocosule, canalie 1” Acolo, pe Nevskî-Prospekt, ştiţi dumneavoastră, se pot întâlni multe fete drăguţe… (*Aparte*.) Ce-ar fi să-i cer un împrumut? (*Tare*.) Va să zică, dumneavoastră sunteţi dirigintele poştei de aici?

DIRIGINTELE POŞTEI: Întocmai.

HLESTAKOV: Închipuiţi-vă lucru ciudat ce mi s-a întâmplat în drum. Plecând din Petersburg, socotisem

dinadins banii până la cel mai mic amănunt, ca să ajungă pentru toate. Uite, mi-am zis, atâta pentru caii de poştă, atâta pentru cheltuielile mele, atâta surugiilor pentru votcă, atâta pentru feciorul meu – şi toate le socotisem cât se poate de bine. Însă tare mă mir şi eu cum s-a întâmplat, dar banii mi-au ajuns numai până la jumătate cale, şi acuma îmi lipseşte un fleac. N-aţi putea dumneavoastră să-mi împrumutaţi ceva bani pentru un timp cât de scurt?

DIRIGINTELE POŞTEI: Cât porunciţi?

HLESTAKOV: Măcar vreo sută de ruble, ca să ani pentru nevoile cele mai grabnice, şi chiar mâine… dacă nu, foarte curând vi-i dau înapoi.

DIRIGINTELE POŞTEI: Îndată! (*Scotoceşte prin buzunare şi spune cu jumătate de glas.*) Ab, doamne, ar fi frumos să n-am! Doamne fereşte… Ba am, ba am! (*Se grăbeştesă întindă banc notele.*)

HLESTAKOV: Vă mulţumesc foarte mult! (*Aparte.*) Dirigintele ăsta al poştei pare să fie un om de treabă.

DIRIGINTELE POŞTEI: (*se ridică şi ia poziţie de drepţi, cu mâna la şpangă*). Nemaiîndrăznind să vă supăr mai mult cu prezenţa mea… Nu cumva aveţi vreo observaţie de făcut. În privinţa administraţiei poştelor?

HLESTAKOV: Bun, bun. La revedere, la revedere!

SCENA III

Hlestakov şi Ammos Feodorovici, care intră ţanţoş, ca la paradă, în mundirul lui, cu mâna ta şpangă.

AMMOS FEODOROVICI: Am onoarea să mă prezint: Leapkin-Teapkân, asesor de colegiu, judele judecătoriei de judeţ locale.

HLESTAKOV: A! Faceţi-mi plăcerea şi staţi jos. Ocupaţi demult funcţia dumneavoastră aici în localitate?

AMMOS FEODOROVICI: Din opt sute şaisprezece. Am fost ales prin voinţa nobilimii pe un termen de trei ani şi de atunci am păstrat slujba asta până în ziua de azi.

HLESTAKOV: Asta-i bine. Şi eu sunt tot slujbaş. Sunteţi decorat? AMMOS FEODOROVICI: După trei termene de câte trei ani, la propunerea şefilor mei, am fost decorat cu ordinul Sfântului

Vladimir clasa a patra.

HLESTAKOV: Da. De altfel asta-i încă destul de bine. Este un cinovnic la noi care de cincisprezece ani de când slujeşte, a primit doar o tinichea. Spuneţi-mi, vă rog… – mi-e şi ruşine, dar n-am ce-i face. Mi s-a întâmplat în drum un lucru cu lotul neaşteptat: m-am lefterit. Spuneţi, nu mi-aţi putea împrumuta o sută de ruble pentru scurt timp? S-ar putea să vi-i restitui chiar mâine.

AMMOS FEODOROVICI: Numaidecât! (*Scoate îndată banii din portofel.*)

HLESTAKOV: Vă sunt foarte recunoscător. Ştiţi şi dumneavoastră că la drum se întâmplă să ai tot felul de nevoi. Niciodată nu poţi prevedea tot. Undeva îţi vine cheful să mănânci, în altă parte să cumperi ceva. Cu toate că-s fleacuri, dar până la urmă se adună.

AMMOS FEODOROVICI: (*salutând*). Nemaiîndrăznind să vă supăr mai mult cu prezenţa mea, am onoarea…

HLESTAKOV: Cum, plecaţi? De ce aşa de repede? Mai staţi. Îmi place să stau de vorbă cu dumneavoastră.

AMMOS FEODOROVICI: Nu îndrăznesc să vă supăr… HLESTAKOV: Ei, dacă-i aşa, atunci la revedere. Vă mulţumesc foarte mult pentru vizita dumneavoastră. (*îl petrece.*) După câte mi se pare mie, judecătorul nu-i prost, ba chiar deloc, îmi plac oamenii ca el, cu care poţi vorbi deschis.

SCENA IV

Hlestakov şi Artemi Filippovici, care intră ţanţoş, ca la paradă, cu mâna la şpanga.

ARTEMI FILIPPOVICI: Am onoarea să mă prezint.

Zemlenika, consilier de curie, eforul aşezămintelor de binefacere ale oraşului.

HLESTAKOV: Bună-ziua. Mă rog dumneavoastră, staţi jos.

ARTEMI FILIPPOVICI: Ara avut onoarea să vă însoţesc personal şi să vă primesc la eforia aşezămintelor de binefacere, a căror conducere îmi este încredinţată.

HLESTAKOV: A, da! Mi-aduc aminte. M-aţi primit cu o gustare foarte bună.

ARTEMI FILIPPOVICI: Sunt bucuros să-mi pot sluji patria. HLESTAKOV: Trebuie să recunosc că-mi place foarte mult o masă bine pregătită şi, lucru curios, nu atât ca să fie multă mâncare, cât să fie gustoasă şi să ţină de saţ. Spuneţi-mi, mă rog, ieri mi s-a părut că sunteţi mai scund? Este drept?

ARTEMI FILIPPOVICI: Se prea poate. (*După o pauză*). Ce vă pot spune, însă, că nu-mi cruţ nicio osteneală şi-mi îndeplinesc slujba cu toată râvna. (*Se trage cu scaun cu tot mai aproape de Hlestakov şi vorbeşte cu glas scăzut.*) în schimb, ştiţi, dirigintele poştei de aici nu-şi vede deloc de treabă, da ştiţi, deloc, Toate-s la el nici că se poate mai încurcate, colet ele întârzie… Vă rog să cercetaţi înadins chiar dumneavoastră. Tot aşa şi judecătorul, care a fost aici chiar acuma, înainte de a intra eu. Umblă numai după iepuri, ţine câini la sediul instituţiei, iar purtarea lui, de-ar fi să spun tot adevărul în faţa dumneavoastră – şi desigur că n-am încotro, trebuie s-o fac pentru binele patriei, cu toate că mi-i rudă şi prieten – purtarea lui, zic, e din cele mai scandaloase. Este aici un moşier, căruia îi zice Dobciński, pe care aţi binevoit să-l vedeţi. Nu iese bine acest Dobciński de acasă, liop că se înfiinţează judecătorul la nevastă-sa. Sunt gata s-o declar sub jurământ… Să vă uitaţi dinadins la copiii lui Dobciński. Niciunul nu seamănă cu el. Toţi, până şi fetiţa cea mică, seamănă leit cu

judecătorul.

HLESTAKOV: Nu mai spuneţi! Asta n-aş fi crezut-o nici în ruptul capului!

ARTEMI FILIPPOVICI: De asemenea şi inspectorul şcolar al judeţului… Mă mir cum de i-a putut încredinţa stăpânirea un astfel de post. E mai rău ca un iacobin. Îndrumează tineretul spre principii atât de dăunătoare, încât îmi vine şi greu să vi le spun. Nu binevoiţi a porunci să vi le aştern mai bine toate acestea pe hârtie?

HLESTAKOV: Bun. Fie şi pe hârtie. Îmi va face multă plăcere. Ştiţi, când mă plictisesc, tare îmi place să citesc ceva distractiv… Cum e numele dumneavoastră de familie? Mereu îi uit.

ARTEMT FILIPPOVICI: – Zemlenika.

HLESTAKOV: Ah, da!… Zemlenika. Spuneţi-mi, mă rog, copii aveţi?

ARTEMI FILIPPOVICI: Cum nu, am. Am cinci. Doi sunt chiar mari.

HLESTAKOV: Auzi fericire! Şi cum îi cheamă?

ARTEMI FILIPPOVICI: Nikolai, Ivan, Elizaveta, Maria şi Perepetuia.

HLESTAKOV: Foarte bine.

ARTEMI FILIPPOVICI: Nemaiîndrăznind să vă supăr mai mult cu prezenţa mea am onoarea…

HLESTAKOV: La revedere! Mulţumesc din suflet pentru plăcuta convorbire. Faceţi bunătatea şi mai treceţi pe aici şi altă dată… să mă vedeţi… (*Se întoarce înapoi la uşă şi strigă pe urma lui Artemi Filippovici, care a ieşit între timp.*) Ei, dumneavoastră, cum vă zice? Vă uit mereu numele.

ARTEMI FILIPPOVICI: Artemi Filippovici.

HLESTAKOV: Artemi Filippovici, fiţi bun… Poate aveţi cumva la dumneavoastră să-mi împrumutaţi trei sute de ruble pentru un scurt timp? Pe drum m-am lefterit de tot.

ARTEMI FILIPPOVICI: Am.

HLESTAKOV: De-aţi şti ce bine pică! Mă gândeam chiar acum că n-ar fi rău... La revedere. Vă mulţumesc frumos.

scena v

Hlestakov, Bobciński şi Bobciński.

DOBCINSKI: Am onoarea să mă prezint: Piotr Dobciński, fiul lui Ivan Bobciński, locuitor al acestui oraş.

DOBCINSKI: Piotr Dobciński, moşier, fiul lui Ivan Dobciński. HLESTAKOV: Ah, da! V-am mai văzut. Mi se pare chiar că aţi căzut atunci. Ei, cum merge nasul?

BOBCINSKI: Slavă domnului! Nu face să vă îngrijiţi de asta. Zgaiba s-a şi uscat, s-a uscat de tot.

HLESTAKOV: Bine că s-a uscat. Îmi pare bine... (*Deodată tăios.*) Bani aveţi?

BOBCINSKI: Bani? Ce fel de bani?

HLESTAKOV: (*repede şi cu glas tare*). Să-mi împrumutaţi vreo mie de ruble.

BOBCINSKI: O sumă aşa de mare n-am, zău că n-amf Nu cumva ai dumneata, Piotr Ivanovici?

DOBCINSKI: N-am. Dar chiar dacă am, îi ţin în casa asistenţei soc iale.

HLESTAKOV: Păcat... Ei, dacă n-aveţi o mie, daţi-mi măcar o sută.

BOBCINSKI: Piotr Ivanovici, nicio sută de ruble n-ai la dumneata? Eu n-am decât. douăzeci şi cinci.

DOBCINSKI: (*uitându-se în portofel*). Am patruzeci în asignaţii. BOBCINSKI: Iar eu un bilet de douăzeci şi cinci de ruble. Dar poate mai am şi ceva mărunţiş... ia să caut... (*se scotoceşte prin buzunare.*) Trei de câte două grivine.

HLESTAKOV: La urma urmei nu mai face să vorbim de asta. Dacă aşa s-a întâmplat... Totuna-i! Daţi-le încoace. La prima ocazie voi socoti de datoria mea să vi le restitui, (*la banii.*)

DOBCINSKI: Îmi iau îndrăzneala să vă cer ceva cu privire la o afacere foarte delicată.

HLESTAKOV: Despre ce-i vorba?

DOBCINSKI: Este un caz foarte delicat. Să vedeţi, feciorul meu mai mare mi s-a născut înainte de a mă fi însurat.

HLESTAKOV: Da?

DOBCINSKI: Adică aşa vine vorba. Însă de născut, mi s-a născut tot aşa de bine ca şi când aş fi fost însurat în toată legea. Situaţiei acesteia i-am pus apoi capăt, cum se şi cuvenea, prin cununie, după toate rânduielile. Aşa că eu aş vrea acuma să-l recunosc de fiu şi după lege, ca să-l cheme şi pe el Dobciński, ca şi pe mine.

HLESTAKOV: Bine, am să…

DOBCINSKI: Nu v-aş mai fi supărat, dar e păcat de băiat care-i foarte înzestrat… Tare mult mai făgăduieşte. Spune pe de rost tot felul de poezii, iar de-i cade în mână un briceag, îndată se apucă să cioplească. Ciopleşte trăsurele şi cu atâta iscusinţă, mai dibai ca un scamator. Iaca ştie şi Piotr Ivanovici.

BOBCINSKI: Da. Foarte înzestrat băiat.

HLESTAKOV: Bine, bine! Mă ocup eu de asta, am să vorbesc… Fii încredinţat că afacerea o să se tacă. Am să-i spun ministrului. (*Lui Bobciński.*) Poate aveţi şi dumneavoastră să-mi spuneţi ceva?

BOBCINSKI: Cum să n-am? Am chiar o rugăminte cât se poate de umilă.

HLESTAKOV: Şi care anume? în ce privinţă?

BOBCINSKI: Vă rog cu respect ca atunci când va fi să vă duceţi la Petersburg, să le spuneţi tuturor marilor dregători de acolo, adică senatorilor, amiralilor, uite aşa: Excelenţa voastră, sau luminăţia-voastră, în oraşul cutare şi cutare locuieşte Piotr Ivanovici Bobciński.

HLESTAKOV: Foarte bine.

BOBCINSKI: Iar de aveţi cumva prilejui să-l vedeţi pe suveranul nostru, vă rog să-i spuneţi şi suveranului: Maiestatea voastră imperială, în oraşul cutare şi cutare locuieşte Piotr fvanovici Bobciński.

HLESTAKOV; Foarte bine.

BOBCINSKI: Ne iertaţi că v-am supărat cu prezenţa noastră. DOBCINSKI: Ne iertaţi că v-am supărat cu prezenţa noastră. HLESTAKOV: Dimpotrivă… dimpotrivă… Mi-a făcut mare plăcere. (Îi *petrece până la uşă*.)

scena vi Hlestakov singur.

HLESTAKOV: Da’ mulţi cinovnici mai sunt pe aici! Orăşelul ăsta pare să fie destul de populat. După câte văd eu acuma, îmi vine să cred că m-au luat drept om de stat. Asta-mi place. Mie îmi place să mă socotească cineva om însemnat. Are ea, fizionomia mea, ce-i drept, ceva impunător… dar e şi o dovadă de nobleţe sufletească că sunt toţi gata să mă împrumute. Să încerce cineva la Petersburg, fie şi la ultimul dintre croitori, să-şi coase un frac pe datorie. Nu găseşti unul să ţi-l facă, pentru nimic în lume! După părerea mea, asta-i chiar afară din cale… moravuri aşa de stricate găseşti numai în capitală… Ia să număr câţi bani am acum. (*Scoate banii din buzunar*.) în pachetul acesta sunt patru sute. (*îl pune deoparte*.) Dar aici cât o fi? (*Număra*.) Douăzeci şi cinci, cincizeci, şaptezeci şi cinci – dar slinoasă mai este! – o sută. Aici, iar mai am o sută. Oho! Aproape mia! Oricum, după câte mi se arată mie, tare proşti trebuie să mai fie cinovnicii aceştia! Cred că trebuie să aibă undeva în scăfârlie vreo crăpătură prin care şuieră vântul! auzi ce proşti! Am să mă pun să-i scriu anume despre întâmplarea asta a mea lui Triapicikin. Tot scrie el fel de fel de articolaşe şi are să-i încondeieze binişor. Bună idee, zău, aşa! Ei, Osip, ia adu-mi hârtie şi cerneală!

OSIP: (*vârându-şi capul pe uşa*). Îndată.

scena vii

Hlestakov şi Osip, care intră cu cerneală şi hârtie.

HLESTAKOV: Ei, ai văzut, prostule, cum sunt primit şi ospătat?(*începe să scrie*).

OSIP: Văd. Slavă domnului! Numai, ştiţi ceva, Ivan Alexandrovici? HLESTAKOV: (*scriind*). Ce?

OSUL Plecaţi de aici. Zău aşa, e timpul.

HLESTAKOV: (*scriind mai departe*). Prostii! Şi de ce-ai pofti să plec?

OSIP: lac-aşa! Lăsaţi-i în plata domnului. Am petrecut aici două zile. Ajunge! La ce să vă încurcaţi cu ei mai mult? Daţi-i încolo! Ne trezim, doamne fereşte, că mai vine altul... zău aşa, Ivan Alexandrovici! Caii de poştă îs buni aici. Ce-am mai zbura!

HLESTAKOV: (*scrie*). Nu. Am chef să mai rămân! Plecăm mâine.

OSIP: De ce să lăsăm pe mâine? Zău, Ivan Alexandrovici, haideţi să plecăm azi! Cu toate că vi se arată aici mare cinste, dar ştiţi dumneavoastră, tot mai bine este să plecaţi. Că doar v-au luat drept altul... Pe urmă, şi boieru ăl bătrân are să se supere că am zăbovit atâta. Ce-am mai zbura! Aici ne-ar da şi cai buni.

HLESTAKOV: (*scrie*). Bine, bine. Dar mai întâi, du-te cu scrisoarea asta şi totodată, ia şi foaia de drum pentru caii de poştă. Vezi de deschide bine ochii, să fie cai buni. Spune-le surugiilor că le dau câte o rublă, dar să mă ducă întocmaica pe curierii împărăteşti şi să cânte tot drumu’) ...f *Scrie întruna*.) îmi închipui ce-o să spună Triapicikin, care are doar atâta duh...

OSIP: Eu, boierule, oi trimite scrisoarea cu un om de-aici şi mai curând m-oi apuca să strâng lucrurile, ca să nu ne pierdem vremea degeaba.

HLESTAKOV: (*scrie*). Bine. Adă numai o luminare.

OSIP: (*iese şi vorbeşte din culise*). Ia ascultă, frate,

duci scrisoarea asta la poştă şi-i spui dirigintelui s-o trimită fără plată. Şi-i mai spui să repeadă îndată aicea cea mai bună troică, din acele pentru curieri, iar drumul spune-i că boierul nu-I plăteşte, pentru că merge pe socoteala statului. Să grijească să se facă treaba cât mai degrabă, pentru că altfel se supără boierul. Stai că scrisoarea încă nu-i gata.

HLESTAKOV: (*tot mai scriind*). Sunt curios să ştiu unde o fi stând acuma Triapicikin, pe strada Poştei sau pe Gorohovaia? – că şi lui îi place să se mute des dintr-o casă într-alta, fără să fi lăt ea scă. Ha! să pu n la întâmplare strad aPoştei… (/*rupătureşte scrisoarea şi scrie adresa.*)

Osip aduce luminarea. Hlestakov pecetluieşte plicul. În timpul ăsta se aude gasul lui Derjimorda: *„Unde te vâri, bărbosule*? *Parcă ţi-am spus o dată că nu-i voie să las pe nimeni înăuntru*!…”

HLESTAKOV: (*îi dă scrisoarea lui Osip*). Ţine scrisoarea şidu-o! GLASURILE NEGUSTORILOR: Lasă-ne, tătucule! N-ai dreptul să ne opreşti, că doar ani venit cu treabă.

GLASUL LUI DERJIMORDA; llai căraţi-vă! Caraţi-vă de aici! Nu primeşte pe nimeni. Doarme.

Zgomotul se tot înteţeşte.

HLESTAKOV: Ce să fie asta. Osip? Ia vezi tu ce-i afară!

OSIP; se *uită pe fereastră*). Nişte negustori care vor să intre, dar nu-i lasă gardianul. Flutură în mâini nişte hârtii. Pesemne că vor să vă vadă pe dumneavoastră.

HLESTAKOV: (*se apropie de fereastră*). Ce s-a întâmplat, dragii mei? GLASURILE NEGUSTORILOR: Am venit la Înălţimea Voastră.

Porunciţi să ne primească jalbele.

HLESTAKOV: Daţi-le drumul! Daţi-le drumul! Lăsaţi-i înăuntru. Osip, spune-le să intre.

Osip iese.

(*Hlestakov ia jalbele pe fereastră, desface una fi citeşte*). „Prea m-a Iţei să le lu’ ininăţii, domnului Iina ne iar din partea negu storului Abdulin…” Dracu’ să-i ştie! Cinuri de-aldeastea nici nu-s!

SCENA VIII

Hlestakov şi negustorii, care au cu ei ud coş cu sticle de vin şi nişte căpăţâni de zahăr.

HLESTAKOV: Ce s-a întâmplat, iubiţilor?

NEGUSTORII: Am venit să ne jeluim înălţimii voastre.

HLESTAKOV: Şi ce poftiţi?

NEGUSTORII: Stăpâne, nu ne lăsa la aman! Răbdăm degeaba tot soiul de obide.

HLESTAKOV: Din partea cui?

UNUL DINTRE NEGUSTORI: Păi toate din partea primarului de aici. Aşa primar, stăpâne, n-a fost de când lumea. Atâtea obide ne face, că nici nu le poţi zugrăvi. Ne-a nenorocit de tot cu cartiruirea. Nu ne-a mai rămas alta, decât să ne punem gâtul în juvăţ. Aşa se poartă cu noi, că ni-e şi groază să spunem. Ne apucă de barbă şine strigă: „Măităturule, măi!…” Zău aşa! Şi măcar de nu i-am face pe plac! Dar noi toate bat irurile i le facem; fiecare îi dăruim de rochii nevestisişi fiâcă-sî, asta-i lucru ştiut, şi n-avem nimic de zis împotrivă! Dur să vedeţi ca lui tot nu-i ajunge. Vine prin prăvălii şi ia tot ce vede. Cum ocheşte o bucată de postav, zice: „Ehei, drăguţule, bun postav! Ia să-l duci la mine acasă!” Şi-l duci, n-ai ce-i face! Dar în bucata aia să tot fie pe puţin cincizeci de arşini.

HLESTAKOV: Cum se poate? auzi potlogarul!

NEGUSTORII: Zău aşa! N-am pomenit încă aşa primar. Cum îl vezi venind spre prăvălie, ascunzi tot. Şi să vedeţi, că nu ia numai cine ştie ce trufandale; orice porcărie îi bună pentru dânsul. Ia câte un pumn, de pildă,

şi din nişte prune uscate care de şapte ani de când zac în butoi şi nu le mănâncă nici băieţii mei din prăvălie. Ziua lui e de sfântul Anton şi ţi s-ar părea că de vreme ce i-ai adus tot de ce are nevoie, gata, l-ai mulţumit! De unde! mai trebuie să-i dai, pentru că, zice el, ziua lui e şi de sfântul Onufri. Ce să-i faci? îi duci şi de sfântul Onufri.

HLESTAKOV: Ăsta-i un bandit, nu alta!

NEGUSTORII: Şi ce bandit! Dar ia încearcă de te punecu dânsul, că-ţi încărt îmi este în casă un regiment întreg. Te cheamă la dânsul şi porunceşte să se închidă uşile. „N-am să te pedepsesc cu bătaia, zice, şi nici n-am să te pun la cazne, pentru că asta-i oprit de lege, dar am să te fac, drăguţule, să mănânci numai scrumbii sărate”.

HLESTAKOV: Auzi, nemernicul! Ăsta merită să fie trimis în S iberia!

NEGUSTORII: Oriunde I-ar trimite milostenia ta, toate ar fi bune, numai să fie cât mai departe de noi. Părintele nostru, nu ne dispreţul pâinea şi sarea! Ţi-am adus plocon nişte zahăr şi un coş de vân.

HLESTAKOV; Nici să nu vă gândiţi la una ca asta! Nu iau niciun fel de mită! Ei, dacă ar fi, de pildă, să-mi propuneţi un împrumut de trei sute de ruble, atunci ar fi cu totul altceva. Un împrumut pot lua.

NEGUSTORII: Te rugăm, părinte. (*Scot banii*). Dar de ce să-ţi dăm doar trei sute? Ia mai bine cinci sute, numai ajută-ne.

HLESTAKOV: Mă rog! Dacă-i vorba de împrumut, n-am nimic împotrivă; pot lua.

NEGUSTORII: (*îi prezintă banii pe o tavă de argint*). Te rugăm să-i primeşti eu tavă cu tot.

HLESTAKOV: La urma urinei, daţi încoace şi tava.

NEGUSTORII: (*înclinându-se*). *Dacă-i* aşa, te rugăm, ia totodată şi vinul şi zahărul.

HLESTAKOV: Nu, asta nu! Nu iau niciun fel de mită.

OSIP: De ce nu vreţi să luaţi, Înălţimea Voastră? Luaţi! Prinde bine la drum. Ia aduceţi încoace căpăţânile şi sacul! Daţi toate încoace, că toate-s de folos. Ce mai aveţi acolo? O frângliiuţă? Daţi aici şi frângbiuţă, că şi o frângbiuţă prinde bine Ta drum. Se strică telegă sau altceva – să ai cu ce lega!

NEGUSTORII: Atunci ne faci bunătatea asta, Înălţimea Voastră? Căci dacă nici Înălţimea Voastră nune poate ajuta, nici nu mai ştim ce ne rămâne de făcut: nu ne rămâne alta decât să ne spânzurăm!

HLESTAKOV: Neapărat, neapărat! Am să mă străduiesc.

Negustorii pleacă. Se aude un glas de femeie. „Nu! N-ai să îndrăzneşti să mă opreşti/ Află că m-oi jelui de tine chiar lui! Nu mă-mpinge aşa/".

HLESTAKOV: Cine-i acolo? (*Se apropie de fereastră.*) Ce s-a întâmplat, mătuşico?

GLASUL LĂCATUŞĂRESEI; Te rog, părintele ineu, fie-ţi milă de mine… Stăpâne, ascultă-mă!

HLESTAKOV: (*din fereastră*). Dă-i drumul.

SCENA IX

Hlestakov şi lăcătuşăreasă.

LĂCĂTUŞĂREASA: (*se înclină până la pământ*). Milostiveşte-te de mine, stăpâne!

HLESTAKOV: Cine eşti, femeie?

LĂCĂTUŞĂREASA: Sunt nevasta unui lăcătuş de aici din oraş. Mă cheamă Fevronia Petrova Poşleopkina. Tată-meu…

HLESTAKOV: Şi ce vrei?

LĂCĂTUŞĂREASA: Îndură-te de mine, stăpâne. Am venit să mă jeluiesc de primar. Trimită-i-ar dumnezeu toate pacostele pe cap! Potlogarul! N-aibă parte de nimica nici el, nici copiii lui, nici neam din neamul lui…

HLESTAKOV: Dar ce este?

LĂCĂTUŞĂREASA: Pungaşul mi-a tuns chilug bărbatul şi l-a luat la oaste, cu toate că nu ieşise la sorţi. Dar nici după lege nu putea să-l ia, căci bărbatul meu era doar însurat.

HLESTAKOV: Şi-atuncea cum de-a făcut-o?

LĂCĂTUŞĂREASA: A făcut-o pungaşul, iaca a făcut-o! Bătu-l-ar dumnezeu pe lumea asta şi pe ailaltă! Şi dacă o fi având vreo mătuşă, dare-ar boala şi-n mătuşă-sa, iar de mai trăieşte taică-său, deie damblaua într-însul şi oprească-i-se un os în gât, ticălosul! Trebuia să-l ieie la oaste pe feciorul croitorului, care-i un beţivan cum nu se află, însă părinţii i-au dat nişte plocoane pe cinste şi atuncea s-a legat de feciorul Panteleevei, negustoreasa. Dar şi Panteleeva a trimis nevesti-sii vreo trei valuri de pânză şi atunci s-a apucat de capul meu: „Ce-ţi trebuie ţie bărbat? Bărbatu-tău nu-i bun de nimica!” Oi fi ştiind eu mai bine dacă bărbatu-meu e bun sau nu! Asta-i treaba mea şi nu a lui, potlogarul! „Bărbatu-tău e-un hoţ, mi-a zbierat, şi chiar de n-a furaptână acuma, totuna, are să fure! Afară de asta, la anul tot îl ia!” Da’ cum să stau eu făr* de bărbat? Nu s-a gândit, ticălosul, cât o biată femeie? Stinge-i-s-ar tot neamul de pe lui nea asta să i se stingă! Iar de-i trăieşte soacra, apoi şi soacră-şi…

HLESTAKOV: Bine, bine, maică. Hai, du-te, du-te! Am să-i spun… Du-te cu dumnezeu. (*O petrece pe bătrână*).

LĂCĂTUŞĂREASA: (*plecând*). Nu uita, părintele nostru. Aplostiveşte-te de noi.

HLESTAKOV: Bine, bine.

În fereastră apar mâini care fin jalbe.

Mai sunteţi acolo? (*Se apropie de fereastră*.) Nu mai primesc! Ajunge, ajunge! Lăsaţi-mă în pace! (*Pleacă de la fereastră*.) Ei, drăcia dracului! M-am săturat! Osip, nu mai dai drumul la nimeni!

OSIP: (*strigă din fereastră*). Hai plecaţi! Plecaţi de

aici! Nu mai are timp azi. Veniţi mâine!

Uşa se deschide şi apare silueta unui om într-o manta de postav păros, cu barbă, cu o buză umflată şi legat la fălci. În spatele acestuia se ivesc în perspectivă alte siluete.

Hai, cară-te!... Cară-te de aici!... Ce te bagi? (*Se propteşte înaintea omului cu palmele în burta lui, îl împinge îndărăt, iese odată cu dânsul în antret şi închide uşa după el*).

SCENA X

Hlestakov şi Maria Antonovna.

MARIA ANTONOVNA: Ah!

HLESTAKOV: De ce v-aţi speriat aşa, domnişoară?

MARIA ANTONOVNA: Nu m-am speriat.

HLESTAKOV: (*pozând*). Vai de mine, domnişoară. Îmi pare foarte bine că m-aţi luat drept un om care... îngăduiţi-mi să vă întreb: încotro aţi avut intenţia să vă duceţi?

MARIA ANTONOVNA: Drept să vă spun, nu mă duceam nicăieri. HLESTAKOV: Şi de ce, mă rog, nu vă duceaţi nicăieri?

MARIA ANTONOVNA: Credeam că mamaia poate-i aici... HLESTAKOV: Nu-i. Aş vrea să ştiu de ce nu vă duceţi nicăieri? MARIA ANTONOVNA: Mi se pare că v-am stingherit. Eraţi ocupat cu afaceri importante.

HLESTAKOV: (*pozând*). Ochişorii dumneavoastră fac mai mult decât toate afacerile importante... Dumneavoastră nu mă puteţi stingheri nicicum şi niciodată. Dimpotrivă, îmi puteţi face numai plăcere.

MARIA ANTONOVNA: Vorbiţi cum se vorbeşte în capitală. HLpă TAKOV: Fiindcă am de-a face cu o făptură atât de minunată

5? iim sunteţi dumneavoastră. Faceţi-mi favoarea şi staţi jos. Nu pot suferi deloc să vă văd stând în picioare. Dumneavoastră nu un scaun ar trebui să vi se ofere, ci un

tron.

MARIA ANTONOVNA: Drept să vă spun, nu ştiu… Trebuie numaidecât… (*Se aşază*.)

HLESTAKOV: Ce splendidă eşarfă!

MARIA ANTONOVNA: Sunteţi un zeflemist. D-abia aşteptaţi prilejul să râdeţi de noi, provincialii.

HLESTAKOV: Cât de mult aş dori, domnişoară, să fiu eşarfa dumneavoastră şi să vă înlănţui gâtul de crin!

MARIA ANTONOVNA: Nu înţeleg deloc ce vreţi să spuneţi. Eşarfă… Ciudată vreme e azi afară.

HLESTAKOV: Dar buzele dumneavoastră, domnişoară, fac mai mult decât orice vreme.

MARIA ANTONOVNA: O, cum vorbiţi… V-aş ruga mai curând să-mi scrieţi nişte versuri în album, drept amintire. Trebuie să ştiţi multe versuri.

HLESTAKOV: Pentru dumneavoastră, domnişoară, fac tot ce vreţi. Ce versuri doriţi? N-aştept decât porunca…

MARIA ANTONOVNA: Nişte versuri, ştiţi, din acele noi, frumoase.

HLESTAKOV: Marc scofală nişte vei-suri! Cunosc o mulţime de versuri.

MARIA ANTONOVNA: Spuneţi, spuneţi, ce versuri aveţi de gând să-mi scrieţi?

HLESTAKOV: Ce să le mai spun? Le ştiu destul de bine.

MARIA ANTONOVNA: Îmi plac foarte mult versurile. HLESTAKOV: Ştiu o mulţime de versuri de tot soiul. De pildă, acestea: „O, tu om, care, în amărăciune cârteşti zadarnic împotriva lui dumnezeu…” şi câte altele… Numai, vedeţi, acum nu-mi vin în minte. Deal I fel, toate acestea sunt fleacuri, în loc de a vă spune versuri, mai bine să vă zugrăvesc amorul meu pe care o privire a dumneavoastră…(*Îşi rage scaunul mai aproape*).

MARIA ANTONOVNA: Amorul! Nu pricep ce-i

amorul... N-am cunoscut încă niciodată amorul (*Îşi trage scaunul înapoi.*)

HLESTAKOV: (*îşi apropie iar scaunul*). De ce vă trageţi scaunul? Stăm mai bine aproape unul de altul.

MARIA ANTONOVNA: (*îşi trage scaunul şi mai înapoi*). *De ce-om* sta aproape? Nu-i totuna dacă stăm departe?

HLESTAKOV: (*îşi apropie iar scaunul*). De ce să stăm departe? Nu-i totuna dacă am sta aproape?

MARIA ANTONOVNA: (*îşi trage scaunul înapoi*). Dar nu văd de ce-am sta?

HLESTAKOV: (*îşi apropie iar scaunul*). Vi se pare numai că stăm aproape. Închipuiţi-vă că stăm departe. Cât de fericit aş fi, domnişoară, dacă v-aş putea strânge în braţe!

MARIA ANTONOVNA: (*se uita pe fereastră*). Ce pasăre zboară acolo? O coţofană sau ce?

HLESTAKOV: (*o sărută pe umăr şi se uită pe fereastră*). O coţofană. MARIA ANTONOVNA: (*se ridica indignată*). Ce obrăznicie! Asta-i chiar din cale-afară...

HLESTAKOV: (*o opreşte*). Mă iertaţi, domnişoară. Am făcut-o din dragoste, numai din dragoste.

MARIA ANTONOVNA: Prea mă socotiţi provincială!... (*Dă să plece, dar nu se hotărăşte.*)

HLESTAKOV: (*căutând s-o oprească*). Asta-i din dragoste, numai din dragoste! Nu vă supăraţi, Maria Antonovna. Am glumit numai. Sunt gata să vă cer iertare în genunchi. (*Cade în genunchi.*)

SCENA XI

Aceiaşi şi Anna Andreevna.

ANNA ANDREEVNA: (*dând cu ochii de Hlestakov, în genunchi, cure n-a apucat să se ridice, bate din palme a mirare*). Ah! Ce figură!

HLESTAKOV: (*ridicându-se*). Ei, drăcia dracului!

ANNA ANDREEVNA: (*aparte*). Mărturisesc că mă găsesc într-o situaţie… nu ştiu… (*Către fiică-sa.*) Ce ţi-a venit? De la cine ai luat exemplu?

HLESTAKOV: (*i se aruncă deodată în genunchi*). Anna Andreevna! Sunt îndrăgostit, sunt îndrăgostit! Vă rog să-mi acordaţi mâna Mariei Antonovna!

ANNA ANDREEVNA: Ah, doamne! Cum aşa? Nu zău, aşa deodată şi mai staţi încă şi în genunchi…

HLESTAKOV: Daţi-mi mâna, mâna! Dacă nu vă învoiţi, mor îndată, chiar aici pe loc. Ma împuşc fără să mă gândesc ce poate urma.

ANNA ANDREEVNA: Drept să vă spun, încă nu-mi vin în fire. Nici nu îndrăznim să ne gândim la aşa cinste. Dumneavoastră trebuie să luaţi cel puţin o contesă sau o prinţesă.

HLESTAKOV: Mi-e totuna! Nu prea mă uit eu la contese. Dacă no primiţi cererea mea, nici nu vă puteţi închipui ce mi se poate întâmplă. Ca om cinstit, vă asigur de asta. Sunt o fire hotărâtă şi pentru mine viaţa nu face doi bani.

ANNA ANDREEVNA: Ah, doamne! Cum mă speriaţi! Să-ţi pui în joc viaţa, şi încă atât de îngrozitor! Ridicaţi-vă… Primesc, numai ridicaţi-vă.

HLESTAKOV: (*ridicându-se*). Sunt acum cel mai… (*Aparte.*) Dar şi ca e tare nurlie! (*Apropiindu-se de Anna Andreevna. Tare.*) Cât de fericit sunt, că pot, în sfârşit…

SCENA XII

Aceiaşi şi primarul, care intră cu sufletul la gură.

PRIMARUL: Excelenţa voastră, nu mă nenorociţi! Nu mă nenorociţi!

HLESTAKOV: Dar ce-i cu dumneata?

PRIMARUL: Au fost aici negustorii şi vi s-au plâns împotriva mea. Vă asigur, pe cinstea mea, că nici jumătate din ce v-au spus nu-i adevărat. Ei sunt acei care înşală şi

fură lumea la cântar! Lăcătuşărească a minţit, spunându-vă că eu i-aş fi tuns chilug bărbatul! Ca om cinstit ce sunt, vă spun că nu eu l-am tuns! De tuns, ea I-a tuns.

HLESTAKOV: De asta, să n-aveţi niciO grijă. Nu cred nimic din ce mi-a spus.

PRIMARUL: Să nu-i credeţi, excelenţa voastră, să nu-i credeţi! Sunt aşa de mincinoşi, că niciun copil nu i-ar crede. Tot oraşul îi ştie de mincinoşi. Cât despre pungăşiile lor, îndrăznesc să vă raportez că potlogari ca ei nu s-au văzut de când lumea.

HLESTAKOV: O da, netrebnicii! Asta am văzut-o eu numaidecât. ANNA ANDREEVNA: Ştii tu ce cinste ne face Ivan Alexandrovâci? Ne cere mâna fiicei noastre.

PRIMARUL: Cum?... Cum?... Ai căpiat se vede, maică! Nu vă supăraţi, vă rog, excelenţa voastră, dă-i cam într-o ureche. Aşa a fost şi maică-sa.

HLESTAKOV: Ba nu... E adevărat. Vă cer mâna fiicei dumneavoastră. M-am îndrăgostit de ea.

PRIMARUL: Nu-mi vine a crede, excelenţa voastră!

ANNA ANDREEVNA: Păi dacă îţi spune cu gura dumnealui! HLESTAKOV: Poate credeţi că glumesc?... Dacă nu vă învoiţi, faceţi din mine cel mai nenorocit om.

PRIMARUL: Nu îndrăznesc să cred. Nu-s vrednic de aşa cinste. HLESTAKOV: Aveţi bunătatea şi nu mă aduceţi la disperare.

Dacă nu vă învoiţi să-mi daţi mâna Mariei Antonovna, dracu' ştie ce sunt în stare să fac...

PRIMARUL: Nu-mi vine a crede, excelenţa voastră. Îmi pare că glumiţi.

ANNA ANDREEVNA: Of! Tare greu de cap mai eşti. Ai auzit doar cu urechile tale!

PRIMARUL: Dar nu pot crede...

HLESTAKOV: Vă mai spun o dată, daţi-mi mâna fiicei dumneavoastră. Când ajung la disperare, sunt gata de

orice. Aflaţi că dacă mă împuşc, au să vă dea în judecată.

PRIMARUL: Of, doamne, dumnezeule! Nu mă ştiu vinovat nici cu trupul, nici cu cugetul. Binevoiţi, excelenţa voastră, să faceţi precum doriţi. Numai să nu vă supăraţi. ZSu că nu mai ştiu nici eu acuma ce se petrece în capul ineu. M-am prostit aşa de tare, cum n-am fost de când sunt.

ANNA ANDREEVNA: Haide, binecuvântează-i!

Hlestakov se apropie cu Maria Antonovna.

PRIMARUL: Să vă biuccuvânteze dumnezeu! Eu n-am aici nicio vină.

Hlestakov şi Maria Antonovna se sărută.

(*Primarul se uita la ei*.) Ei drace! E chiar aşa!... (*Se freacă la ochi*.) Da, da, se sărută! Chiar se sărută! Parcă s-ar fi logodit cu adevărat. Ehei! Ce noroc pe capul meu! Bravo mie!

SCENA XIII Aceiaşi şi Osip.

OSIP: Caii aşteaptă la scară.

HLESTAKOV: Bine... Vin îndată.

PRIMARUL: Binevoiţi să plecaţi?

HLESTAKOV: Plec.

PRIMARUL: Dar atuncea cum rămâne? Adică... Mi se pare că aţi binevoit să faceţi aluzie cu privire la o căsătorie?

HLESTAKOV: Dar plec numai pentru o zi, la un unchi al meu, un bătrân bogat care locuieşte nu departe de aici. Mâine sunt înapoi.

PRIMARUL: Nu îndrăznim să vă reţinem. Nădăjduim să vă întoarceţi cu bine.

HLESTAKOV: Sunt om punctual. La revedere, Maria Antonovna, obiect suav al pasiunii mele. Sunt trist că mă despart de dumnes voastră, chiar şi pentru aşa de scurt timp. La revedere T sufleţelule. (*îi săruta mâna*.)

PRIMARUL: N-aveţi nevoie de ceva la drum? Mi se

pare că vă trebuiau nişte bani?

HLESTAKOV: O, nu! Ce să fac cu ei? (*După o clipă* de *gândire*.) De altfel, n-ar fi rău.

PRIMARUL: Şi cât doriţi?

HLESTAKOV: Ei, un fleac… Cât o fi. Mi-aţi dat atunci, îmi pare, două sute, adică nu două ci, de fapt, patru sute. Nu vreau să profit de greşeala dumneavoastră. Şi acuma, dacă sunteţi aşa de drăguţ, daţi-mi tot atâta, ca să facă exact opt sute.

PRIMARUL: Îndată. (*Scoate asignatele din portofel*.) Ca să vedeţi chm s-a nimerit: numai hârtii noi notiţe.

HLESTAKOV: Ab da! (*Ia asignatele şi se uită la ele*.) Bun lucru! Dani noi, noroc nou! Parcă aşa se spune?

PRIMARUL: Întocmai!

HLESTAKOV: Ei, la revedere, Anton Antonovici! Vă rămân foarte îndatorat pentru ospitalitatea dumneavoastră şi vă mulţumesc foarte mult. Vă spun sincer – să nu credeţi că vă fac un compliment – dar nicăieri n-am fost aşa de bine primit. La revedere, Anna Andreevna! La revedere, Maria Antonovna, sufleţciul meu! Nu zăbovesc mult. Poate chiar mâine sunt înapoi!

Din culise.

GLASUL LUI HLESTAKOV: La revedere, Maria Antonovna, îngerul sufletului meu!

GLASUL PRIMARULUI: Cum asta? Plecaţi cu căruţa de poştă? GLASUL LUI HLESTAKOV: Da, nea-s eu obişnuit. Caretele cu arcuri îmi dau dureri de cap.

GLASUL SURUGIULUI: Prrr»…

GLASUL PRIMARULUI: Atunci măcar să vă aşternem ceva. Poate vreun covoraş?

GLASUL LUI HLESTAKOV: Nu. Ce nevoie? Astea-s fleacuri. Adică… mă rog. Puteţi da şi un covoraş.

GLASUL PRIMARULUI: Ei, Avdotia, du-te în pod şi scoate cel mai bun covor, acela persan pe fond albastru.

Hai, fuga!

GLASUL SURUGIULUI: Prrr!…

GLASUL PRIMARULUI: Atunci, pe când porunciţi să vă aşteptăm?

GLASUL LUI HLESTAKOV: Mâine sau poimâine.

GLASUL LUI OSIP: Aha! Un covor? Ia dă-l încoace! Aşterne-l uite-a şa! Acum dă-mi nişte fân să pun în partea asta.

GLASUL SURUGIULUI: Prrr!

GLASUL LUI OSIP: Uite, în partea asta! Aici! mai pune. Bulin. De-acu are să fie bine. (*Bate cu palma peste covor.*) Acuma, Înălţimea Voastră, vă puteţi aşeza.

GLASUL LUI HLESTAKOV: La revedere, Anton Antonovici! GLASUL PRIMARULUI: La revedere, excelenţa voastră! GLASUL FEMEILOR: La revedere, Ivan Alexandrovici! GLASUL LUI HLESTAKOV: La revedere, mamaie!

GLASUL SURUGIULUI: Hii, zmeilor!

Se aude zvon de zurgălăi. Se lasă cortina.

ACTUL AL CINCILEA Aceeaşi odaie

SCENA I

Primarul, Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

PRIMARUL: Ei, ce zici acuma, Anna Andreevna? Te-ai fi gândit tu vreodată la una ca asta? Mai rar aşa noroc pe capul cuiva, fie el, dracu’ afurisit. Acuma recunoaşte şi tu deschis că nici în vis n-ai visat aşa ceva. Dintr-o biată primăreasă, să te trezeşti deodată… Măi că mare drăcie!… Ia te uită cu ce om de seamă te-ai înrudit!

ANNA ANDREEVNA: Ba să mă ierţi. De când ştiam eu de asta! Minunea ţi s-o fi părând aşa de mare ţie, care eşti om de rând şi n-ai văzut niciodată oameni de lume.

PRIMARUL: Dar parcă ce, maică? Sunt doar şi eu om de lume. Mari granguri am ajuns noi doi. Ce zici, Anna Andreevna? Dracu’ să mă ia, dar tare sus ne-am cocoţat!

De-acum, să vezi ce o să-i frec pe berecheţii mei, de Le-o trece gustul de jalbe şi denonsuri. Ei, care-i acolo?

Intră unul din gardieni.

Aha! Tu eşti Ivan Karpovici? Ia să mi-i pofteşti mata, pe negustori, Le arăt eu, canaliilor! Tocmai de mine au găsit să se jeluiască? auzi, blestematele de iulie! Aşteptaţi oleacă, hulubaşâlor. V-am jumulit eu până acuma cât v-am jumulit, dar de acuma-ncolo pielea o iau de pe voi. Ia să-i treci la catastif pe toţi câţi s-au jeluit de mine, dar şi mai vârtos să-i treci pe scribălăii ăia, care le-au scris jalbele. Şi-apoi, spune-le tuturor, ca să ştie marea cinste pe care a hărăzit-o dumnezeu primarului, ca să-şi dee fata, nu după un om de rând, ci după unul fără seamăn pe lume, unul care poate să-i alunge pe toţi din oraş, şi să-i vâre la închisoare, şi tot ce vrea. Vezi de vesteşte toată lumea, ca s-o afle fiecare. Strigă în gura mare, trage clopotele! La naiba, dacă-i praznic, praznic să fie!

Gardianul iese.

Va să zică aşa-i, Anna Andreevna! Ei, ce zici? Ce facem acuma? Mai stăm aici, sau plecăm la Piter?

ANNA ANDREEVNA: Natural că la Petersburg. Cum putem rămânea aici?

PRIMARUL: Ei, dacă zici tu la Piter, fie şi la Piter. Dă-i bine şi aici. Mă gândesc numai că am s-o dau la dracu' slujba asta a mea de primar. Aşa-i Anna Andreevna?

ANNA ANDREEVNA: Nici vorbă! Parcă mare lucru e să fii primar?

PRIMARUL: Când stai şi te gândeşti, Anna Andreevna, poate că pun mâna acuma pe-un cin de seamă pentru că el e prieten la cataramă cu toţi miniştrii, se duce pe la curte aşa că poate să-mi facă rost de o asemenea avansare, încât cu timpul să mă procopsesc cu un mundir de general. Cum crezi, Anna Andreevna, pot eu ajunge general?

ANNA ANDREEVNA: Ba bine că nu! Desigur că poţi.

PRIMARUL: Ei, drace! Bună treabă să fii general! Îţi pune un cordon peste umăr... Ce fel de cordon ţi se pare ţie mai bun, Anna Andreevna? Roşu sau albastru?

ANNA ANDREEVNA: Bineînţeles că albastru. Albastrul e mai frumos!

PRIMARUL: Ia te uită, i s-a deschis pofta! Dar şi roşu e bun. Ai să mă întrebi de ce vreau să fiu general? Pentru că de s-ar întâmpla să plec undeva curierii şi aghiotanţii ar galopa peste tot locul înaintea mea la staţiile de poştă, strigând: „Repede, cai!” Pe la staţii aşteaptă tot felul de consilieri titulari, căpitani, primari, dar degeaba, pentru că lor nu li se dau cai, pe când ţie, nici că-ţi pasă. Tu stai la masă, la câte-un guvernator, iar primarul tot mai aşteaptă la staţie. He-he-he!... (*Se strică de râs.*) Dracu’ să mă iee, da’ tare ispititoare treabă

ANNA ANDREEVNA: Ţie tot ce e grosolan îţi place. Înţelege odată, omule, că trebuie să-ţi schimbi viaţa pe de-a întregul. Cunoştinţele tale n-au să mailie, acolo, un judecător oarecare, cu capul numai la câini, cu care să te duci la vânat iepuri, sau un de-alde Zemlenika. Cunoştinţele tu le au să fie dimpotrivă oameni cu purtări fine: tol conţi şi altă lume bine. Numai, drept să-ţi spun, ma cam tem să n-o scrânteşti. Câteodată spui nişte vorbe, pe care în lumea bună nu le auzi.

PRIMARUL: Ei şi mare lucru? Ce poate strica o vorbă?

ANNA ANDREEVNA: Bine, cât eşti primar mai merge – însă acolo-i cu totul altă viaţă.

PRIMARUL: Da, zice lumea că-s acolo mai cu seamă două feluri de peştişori grozavi de buni la gust: stridiile şi păslăveâi pe care numai să-i vezi, şi-ţi lasă gura apă.

ANNA ANDREEVNA: Poftim, la ce se gândeşte! I-e capuj numai la peştişori. Eu, dacă mă-ntrebi, vreau ca

locuinţa noastră să fie cea dintâi din toată capitala, iar în odaie la mine aşa de tare să miroasă a parfuinuri, încât să nu poţi intra fără să-ţi închizi ochii, (*/şi închide ochii şi respiră adânc*.) Ah, ce frumos miroase!

SCENA II Aceiaşi şi negustorii.

PRIMARUL: Aha, şoimilor!... Noroc!

NEGUSTORII: (*i se închină*). Să trăieşti, tătucule!

PRIMARUL: Ei, hulubaşilor, cum o mai duceţi? Merge alişverişul? Ce-i blestemaţi lor de berecheţi, staţi cât e ziulica de mare lângă samovar şi înşelaţi lumea la arşin? V-aţi jeluit, canaliilor? V-aţi jeluit, bestiilor? V-aţi jeluit, şarlatani bărboşi? Ei şi cu ce v-aţi ales? Credeaţi că îndată mă şi închid!... Lua-v-ar toţi dracii să vă la! Ştiţi voi că...

ANNA ANDREEVNA: Ah! doamne dumnezeule. Antoşa, urât mai vorbeşti!

PRIMARUL: (*cu nemulţumire în glas*). Doar n-oi sta acuma să mă uit cum vorbesc!... Ştiţi voi că cinovnicul căruia v-aţi jeluit, se însoară cu fiică-mea? Aţi auzit? Ei, ce ziceţi acuma? Am să vă răsucesc bărbile de n-are să vă rămână un fir de păr. Pungaşilor! Atâta ştiţi, potlogarilor, să înşelaţi lumea. Luaţi câte o furnitură; predaţi postav putred şi înşelaţi vistieria cu o sută de mii de ruble, şi apoi azvârliţi, canaliilor colo, vreo douăzeci arşini plocon. Apoi de că s-ar afla de asta, v-aratârna de streang. Vă scoateţi pântecul înainte şi o luaţi razna, că deh! omul e negustor şi nimeni n-are voie să-l atingă. „Noi, negustorii, ziceţi, nu suntem mai prejos decât nobilimea". Halal nobilime! n-am ce zice. Vai de capul tău, pocitanie! Păi nobilul învaţă carte. L-o fi bătând la şcoală; dar treaba asta îşi are rostul ei: îl bat ca să înveţe lucruri folositoare. Dar cu voi cum stă treaba? De la început o luaţi cu coţcăriile; jupânul vă bate pentru că nu vă pricepeţi să înşelaţi lumea. Vezi câte unul, un mucos, nu ştie bine „Tatăl nostru", dar a şi învăţat să fure la cântar. Cum însă i se rotunjeşte pântecul şi-şi

umple buzunarele, prinde a se fuduli, de nici cu prăjina nu-i ajungi la nas. Neruşânaţilor! Credeţi că dacă daţi pe gât şaisprezece samovare pe zi, trebuie numaidecât să faceţi pe grozavii? Scuip pe voi şi pe toată ţâfna voastră!

NEGUSTORII; (*i se închină*). Iertaţi-ne, Anton Antonovici! PRIMARUL: Aha, v-aţi dus cu jalba? Dar ia spune, cine te-a ajutat pe tine să învârteşti şmecheria ceea cu construcţia podului, atunci când ai pus în deviz douăzeci de mii de ruble pentru lemn deşi nu era acolo nici măcar de-o sută? Cine te-a ajutat, ţăcălie de ţap? Eu te-am ajutat. Ai uitat asta? De te-aş fi denunţat pentru treaba asta te-ar fi putut trimite în Siberia, canalie ce eşti. Ei, ce spui? Aud?

UNUL DIN NEGUSTORI: Ani păcătuit faţă de dumnezeu, Anton Antonovici! Ne-a împins necuratul. Nu ne mai jeluim cât îi lumea. Spune numai ce pofteşti, numai nu te supăra!

PRIMARUL: „Nu te supăra!” Uite, acuma te tăvăleşti la picioarele mele. Şi de ce te tăvăleşti? Pentru că a ieşit pe-a mea. Dar să se şi aplecat cumpăna cât de cât de partea ta, canalie, m-ai fi înfundat tu bine în mocirlă şi mi-ai fi dat pe deasupra cu parul în cap.

NEGUSTORII: (*se înclină până la pământ*). Anton Antonovici, nu ne nenoroci!

PRIMARUL: „Nu ne nenoroci!” Acuma ziceţi: nu ne nenoroci, dar înainte ce spuneaţi? Ce v-aş mai băga la puşcărie…

(*Ridica mina.*) Să vă ierte dumnezeu. Ajunge! Nu eu am inima aia să ţin minte răul! Numai băgaţi bine de seamă, felicitările să fie ca lumea. Că doar nu-mi dau fata după un nobil oarecare. Să nu credeţi cumva că scăpaţi cu o bucată de batog sau cu o căpăţână de zahăr… Aţi înţeles? Ei, de-acu* duceţi-vă cu dumnezeu.

Negustorii pleacă.

SCENA III

Aceiaşi, Ammob Feodorovici, Artemi Filippovici şi apoi Rastakovski.

AMMOS FEODOROVICI: (*încă din pragul uşii*). I-adevărat, Anton Antonovici, ce se zvoneşte? Cică ar fi dat norocul cel mare peste dumneata.

ARTEMI FILIPPOVICI: An» onoarea să vă felicit pentru mareo dumneavoastră fericire. M-am bucurat din toată inima, când ani auzit (*se apropie de Anna Andreevna şi-i sărută mâna*), Anna Andreevna!...(*se apropie de Maria Antonovna şi-i săruta mâna*), Maria Antonovna!...

RASTAKOVSKI: (*intră.*) Felicitările mele, Anton Antonovici! Să vă dea dumnezeu mulţi ani, dumneavoastră şi tinerei perechi. Să ajungeţi să vedeţi o droaie de nepoţi şi strănepoţi, Anna Andreevna! (*se apropie de Anna Andreevna şi-i sărută mâna*), Maria Antonovna!...(*se apropie de Maria Antonovna şi-i sărută mâna*).

SCENA IV

Aceiaşi, Korobkin cu nevasta şi Liuliukov.

KOROBKIN: Anton Antonovici, am onoarea să vă felicit! Anna Andreevna!... (*se apropie de Anna Andreevna şi-i sărută mâna*), Maria Antonovna! – „(*se apropie de Maria Antonovna şi-i sărută mâna*).

NEVASTA LUI KOROBKIN: Anna Andreevna, vă felicit din toată inima. Dele-vă dumnezeu să fiţi fericiţi!

LIULIUKOV: Anna Andreevna, am onoarea să vă felicit! (*Se apropie de Anna Andreevna, îi sărută mâna, apoi se întoarce spre spectatori şi plin de el plescăie din limbă.*) Maria Antonovna, am onoarea să vă felicit! (*Seapropie de Maria Antonovna, ti sărută mâna, apoi se întoarce spre spectatori şi plin de el, iarăşi plescăie din limbă.*)

SCEKA V

Intră o mulţime de musafiri în redingote şi fracuri, se

apropie mai întâi de Anna Andreevna, Îi sărută mâna exclamând „Anna Andreevna!” apoi spre Maria Antonovna, exclamând „Maria Antonovna!” Printre musafiri îşi fac loc Bobciński şi Dobciński.

BOBCINSKI: Am onoarea să vă felicit…

DOBCINSKI: Anton Antonici! Am onoarea să vă felicit… BOBCINSKI: …cu prilejul acestui Fericit eveniment. DOBCINSKI: Inna Andreevna!

BOBCINSKI: Anna Andreevna!

Dau buzna amândoi în acelaşi timp spre Anna Andreevna, se apleacă să-i sărute mâna şi se ciocnesc cu frunţile.

DOBCINSKI: Maria Antonovna! (*îi sărută mâna.*) *An* onoarea să vă felicit. Aveţi să fiţi foarte, foarte fericită, aveţi să purtaţi numai rochii de aur, iar la masă numai ciorbe delicate aveţi să mâncaţi. Cred că vă veţi petrece timpul foarte amuzant.

BOBCINSKI: (*întrerupându-l*). Maria Antonovna, am onoarea să vă felicit! Să vă dea dumnezeu toate bogăţiile şi tot aurul din lume. Şi un fecioraş mic de tot, (*arată cu mâna*), iacaşa de mic, ca să-l poţi ţânc în palmă şi care să ţipe oa-oa-oa!…

SCENA vi

Mai sosesc câţiva musafiri, care sărută mâna gazdelor, printre ei este Luka Lukici cu nevasta.

LUKA LUKICI: Am onoarea…

NEVASTA LUI LUKA LUKICI: (*o ia înaintea bărbatului ei*). Te felicit, Anna Andreevna!

Se sărută.

Aşa m-am bucurat! Mi-a spus cineva: „Anna Andreevna îşi măritä fata”. „Ah! doamne”, mi-am zis eu şi aşa m-am bucurat, că i-am spus bărbatului meu: „Ascultă Lukancik, auzi noroc ce-a dat peste Anna Andreevna!” „Ei, m-am gândit eu, slavă domnului!” Şi zic: „Sunt aşa de

încântată, încât ard de nerăbdare să i-o spun Annei Andreevna personal…” „Ah! doamne dumnezeule, zic eu. Anna Andreevna tocmai aştepta să-i cadă o partidă bună pentru fiică-sa, şi uite că soarta a vrut să se întâmple tocmai precum şi-a dorit”. Şi crede-mă că de bucurie mi s-a încleştat gura. Plângeam doar plângeam… dar ce plâns: cu hohote! Luka Lukici m-a şi întrebat: „Ce ai, Naştenka de plângi aşa de tare?” „Nu ştiu nici eu, Lukancik, i-am spus cu, însă uite cum îmi curg lacrimile şiroaie!”

PRIMARUL: Domnilor, staţi jos, vă rog, jos. Ei, Mişka, mai adă scaune!

Musafirii se aşază.

SCENA VII

Aceiaşi. Comisarul şi cei doi gardieni.

COMISARUL: Înălţimea Voastră, am onoarea să vă felicit şi să vă doresc ani mulţi şi fericiţi!

PRIMARUL: Mulţumesc, mulţumesc! Domnilor, staţi jos, vă rog! *Musafirii se aşază*.

AMMOS FEODOROVICI: Dar spune-ne, mă rog, Ani. on Antonovici, cum a început asta, adică cum s-a desfăşurat, treptat toată tărăşenia?

PRIMARUL: S-a desfăşurat într-un chip nemaipomenit: Chiar râomnia-sa personal a binevoit să ne facă cererea.

ANNA ANDREEVNA: Şi-a făcut-o în felul cel mai respectuos şi delicat. Ce minunat de frumos mi-a vorbit. Mi-a spus: „Anna Andreevna, nu mă uit că nu-i contesă şi nici prinţesă, dar numai din respect pentru meritele dumneavoastră şi ale fiicei dumneavoastră”… Şi este un om atât de admirabil, atât de bine educat şi cu purtări aşa de nobile! „Credeţi-mă, Anna Andreevna, mi-a spus, viaţa mea nu face o leţcaie, dar dacă am luat hotărârea asta, e numai pentru că stimez rarele dumneavoastră calităţi şi vă rog să-mi acordaţi mâna dumneavoastră, iar dacă veţi avea

cruzimea…

MARIA ANTONOVNA: Ah! Mamaie! Dar asta mi-a spus-o mie! ANNA ANDREEVNA: Isprăveşte odată! Nu înţelegi nimic şi nu te amesteca în treburi care nu te privesc! „Să mă credeţi, Anna Andreevna, vreau neapărat să-mi daţi mâna dumneavoastră sau a fiicei dumneavoastră, numai pentru că simt o dragoste profundă şi sunt uimit de calităţile dumneavoastră…” Şi uite aşa, m-a copleşit cu un şuvoi de cuvinte măgulitoare… Iar când am vrut să-i spun: „Nu îndrăznim în ruptul capului să nădăjduim la o cinste atât de mare…11 a căzut deodată în genunchi şi a rostit în chipul cel mai nobil: „Arma Andreevna, nu mă nenorociţi! Şi dacă nu veţi răspunde sentimentelor mele, îmi pun capăt zilelor”.

MARIA ANTONOVNA: Zău mamaie că asta mi-a spus-o mie. ANNA ANDREEVNA: Bineînţeles… a adus vorba şi de line.

Asta nu tăgăduiesc.

PRIMARUL: Ce ne-a mai speriat! Zor nevoie că se împuşcă: Mă împuşc, mă împuşc!” aşa striga!

MAI MULŢI MUSAFIRI: Nu mai spuneţi!

AMMOS FEODOROVICI: O întâmplare într-adevăr extraordinară! LUKA LUKICI: Adevărat voia sorţii!

ARTEMI FILIPPOVICI: (*aparte*). Porcului ăstuia îi pică întotdeauna norocul în covată.

AMMOS FEODOROVICI: Anton Antonovici, dacă ţii să iei căţelul pe care l-ai tocmit, mă rog, ţi-l pot da.

PRIMARUL: Nu-mi arde mie acuma de căţei.

AMMOS FEODOROVICI: Ei, dacă nu-l vrei, ne putem înţelege asupra altui câine.

NEVASTA LUI KOROBKIN: Ah! Anna Andreevna. Nici nu-ţi închipui cât de mult mă bucur de fericirea dumitale. Daţi-mi voie să vă întreb, unde se află acum înaltul oaspe? Am auzit că a plecat nu ştiu pentru ce…

PRIMARUL: Da. A plecat pentru ozi, cu o treabă foarte însemnată. ANNA ANDREEVNA: E dus la un unchi al lui ca să-i ceară binecuvântarea.

PRIMARUL: Ca să-i ceară binecuvântarea, dar chiar mâine…(*Strănută*.)

Urările de sănătate se contopesc într-o singură larmă de glasuri.

Vă mulţumesc foarte mult… dar mâine chiar se întoarce. (*Strănută*.)

Iar se aude larmă de urări dintre care, mai tare, glasurile:

COMISARULUI: Să trăiţi, Înălţimea Voastră.

AL LUI BOBCINSKI: O sută de ani şi-un sac de bani.

AL LUI DOBCINSKI: Să trăieşti, să-mbătrâneşti!

AL LUI ARTEMI FILIPPOVICI: Lua-te-ar dracu’ să te ia!

AL NEVESTEI LUI KOROBKIN: Dare-ar ciuma în tine!… PRIMARUL: Mulţumesc, mulţumesc! Asemenea şi dumneavoastră!

ANNA ANDREEVNA: Ne gândim acum să ne mutăm la Petersburg. Drept să vă spun atmosfera de aici e din cale-afară de provincială, chiar ca la ţară. Recunosc că e o pacoste să stai aici… Apoi mai este şi bărbatu-meu, care capătă acolo cinul de general.

PRIMARUL: Domnilor, ce mai la deal, la vale, vă spun deschis: tare aş vrea să ajung general!

LUKA LUKICI: Dumnezeu să-ţi ajute să izbuteşti.

RASTAKOVSKI: Nu poate omul, ce poate domnul!

AMMOS FEODOROVICI: La corabie mare, ape largi.

ARTEMI FILIPPOVICI: Cum îi fapta şi răsplata!

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*.) Te pomeneşti că ăsta chiar ajunge general. Şi-i şade lui să fie general, cum îi şade chelului tichie de mărgăritar. Ehei, frate! Ia-o mai domol. Până acolo mai e! Am mai văzut noi şi pe alţii mai

dihai decât tine, şi care până azi tot n-au ajuns generali.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*aparte*), ia te uită, lua-l-ar dracu'! I-a venit acuma gustul să se facă general. Dar mai ştii? poate că ajunge şi general, pentru că râie ara destulă. (*Către primar*.) Anton Antonovici, când o fi, vezi de nu uita de noi…

AMMOS FEODOROVICI: Iar dacă ni s-o întâmplă ceva, de pildă să avem nevoie de dumneata pentru vreo treabă, ocroteşte-ne şi mai departe…

KOROBKIN: La anu'* vreau să-mi duc feciorul în capitală, ca să intre în slujba statului. Tare te-aş ruga să ai mata bunătatea să-l iei sub ocrotirea dumitale şi să-i ţii loc de tată, sărăcuţului de orfan.

PRIMARUL: Din partea mea, bucuros. Sunt gata să stărui. ANNA ANDREEVNA: Aşa eşti tu, Antoşa: Totdeauna gata să promiţi! mai întâi nici n-ai să ai timp să te gândeşti la toate.

Şi apoi, ce ai tu să te încurci cu fel de fel de făgăduieli? De ce, mă rog, ai face-o?

PRIMARUL: De ce, draga mea? Câteodată, mai poţi face un bine.

ANNA ANDREEVNA: Poftim! Asta ţi-o închipui tu! NEVASTA LUI KOROBKIN: Aţi auzit cum ne tratează?

O DOAMNĂ DINTRE MUSAFIRI: O cunosc eu! Totdeauna a fost aga: n-apuci s-o pofteşti să şadă, că şi pune picioarele pe masă…

ŞCEKA VIU Aceiaşi şi dirigintele poştei

DIRIGINTELE POŞTEI: Am venit să vă spun o chestie grozavă. PRIMARUL: Şi ce anume? Ia să auzim.

DIRIGINTELE POŞTEI: Nu ştiu nici eu ce să vă zic. împrejurările sunt aga de ciudate, încât…

UNII DINTRE MUSAFIRI: Da ce-i? Ce s-a întâmplat? DIRIGINTELE POŞTEI: Viu acasă şi găsesc o scrisoare a cinovnicului aceluia… căruia i-am arătat toate instituţiile.

Pe plic era adresa unui anume Triapicikin, din Sankt-Petersburg, strada Poştei. Cum m-am uitat şi am văzut strada Poştei am încremenit pe loc. „Fără doar şi poate, mi-am zis eu, e vorba de mine. Te pomeneşti că dumnealui o fi aflat că se întâmplă câteodată să deschid scrisorile, aşa de plăcere. Şi în aceeaşi clipă, o putere neprevăzută a început să mă sâcâie s-o deschid.

AMMOS FEODOROVICI: Cum adică? Chiar scrisoarea aceea? *Pe feţele tuturor se zugrăveşte spaima*.

DIRIGINTELE POŞTEI: Drept să vă spun, m-am cutremurat şi eu la gândul ăsta şi îndată am pus scrisoarea la loc pe masă şi am dat să chem un curier, ca s-o trimit cu o ştafetă. Cum însă m-am depărtat puţin de masă, am simţit că mă trage înapoi. Un glas îmi şoptea la ureche: „Deschide-o! u iar la cealaltă ureche auzeam: „N-o deschide!” „Deschide-o!” „N-o deschide!” Dintr-o parte parcă mă împingea cineva pe sub mână, iar din alta, auzeam o putere nevăzută care îmi spunea: „Lasă scrisoarea, că ai să pieri ca un pui de vrabie!” Timp de vreo zece minute am stat aşa neştiind ce să fac, până în sfârşit, m-am hotărât: fie ce-o fi, dar eu tot o deschid.

PRIMARUL: Cum de-ai îndrăznit?

DIRIGINTELE POŞTEI: lac-aşa, am deschis-o! Dar am tras o spaimă cum n-am mai pomenit de când sunt. Am poruncit să închidă ohloanele şi am astupat chiar eu, cu mâna mea, toate crăpăturile. Cum am tras de pecete, am simţit foc în vine; când am rupt-o, am început să dârdâi de frig; iar când am scos şi am despăturit scrisoarea, nu mai ştiam nici eu pe ce lume sunt. Îmi tremurau buzele şi-mi clănţăneau dinţii, aşa că timp de un ceas bătut, un rând n-am izbutit să citesc.

PRIMARUL: Cum de te-ai încumetat să deschizi scrisoarea unu» împuternicit aşa de sus-pus?

DIRIGINTELE POŞTEI: Păi să vezi, aicea-i toată

şotia: nu-i nici împuternicit şi nici sus pus!…

PRIMARUL: Atunci ce-o fi, după părerea dumitale? DIRIGINTELE POŞTEI: Dracu’ ştie ce-o fi! Nici câine, nici ogar.

PRIMARUL: (*înfuriindu-se*). Cum de îndrăzneşti să spui una ca asta? Să ştii că pun să te aresteze!

DIRIGINTELE POŞTEI: Cine să mă aresteze? Dumneata? PRIMARUL: Eu!

DIRIGINTELE POŞTEI: N-ai atâta putere!

PRIMARUL: Ştii dumneata că cinovnicul ăsta se însoară cu fiică-mea? Ştii c-o să ajung şi eu curând un mare demnitar şi că te pot trimite în Siberia?

DIRIGINTELE POŞTEI: Ehei, Anton Antonovici! Care Siberie?… Siberia e departe! mai bine să vă citesc scrisoarea.

TOŢI: Citeşte-o!… Câteşte-o!

DIRIGINTELE POŞTEI: (*citeşte*). „Luna mai, în… etc. ctc… Ţi-am scris, dragă Triapicikin cum m-a lefterit la Penza căpitanul acela de pedestraşi. Aici, hangiul era gata să mă vâre la închisoare. Tatii nu i-am mai scris, pentru că nu-mi place tonul scrisorilor lui. Vorbeşte numai că merit să fiu bătut. Cu acest BÂstem, având în vedere gradul nostru de civilizaţie de azi, nu obţine el nitnie. Dintr-odată însă scena s-a schimbat. Stau acum acasă la primar, mă desfăt din plin şi-i dau înainte cu glumele şi cu spiritele. Iar nevastă-sa şi fiică-sa nu mai pot după mine. Nu m-am hotărât încă cu care să încep, dar cred că-i mai bine cu mama. Cu fiica cred să-mi meargă mai greu, pe când mama este din femeile acelea care se îndrăgostesc numaidecât până peste urechi. Primarul este un om foarte cumsecade şi primitor, aşa cum erau oamenii pe vremuri, însă numai paie nu mănâncă de prost ce e!!!”

PRIMARUL: Nu se poate! Nu scrie asta acolo! DIRIGINTELE POŞTEI: (*arătându-i scrisoarea*). Uite,

citeşte şi dumneata

PRIMARUL: (*citeşte*), „... numai paie nu mănâncă de prost ce e...” Nu se poate! Dumneata ai scris!

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce rost avea să scriu eu?

ARTEMI FILIPPOVICI: Citeşte mai departe!

DIRIGINTELE POŞTEI: (*citeşte*), „Primarul este un om foarte cumsecade şi primitor, aşa cum erau oamenii pe vremuri, dar numai paie nu mănâncă de prost ce e!”

PRIMARUL: Lua-I-ar dracu’! mai era nevoie să repete! Parcă n-ajunge că e scris acolo!

DIRIGINTELE POŞTEI: (*citeşte mai departe*). „Însă... hm... hm... hm... hm, numai paie rm mănâncă de prost ce e. Dirigintele poştei este şi el nu om cumsecade...” (*Se opreşte din citit.*) Ei şi despre mine spune ceva urât.

PRIMARUL: Ce anume spune? Citeşte!

DIRIGINTELE POŞTEI: Ce rost are să citesc?...

PRIMARUL: Ei drăcia dracului! Dacă-i să citim, atunci să citim! Citeşte tot!

ARTEMI FILIPPOVICI: Daţi-mi voie să citesc eu. (*hi pune ochelarii şi citeşte.*) „Dirigintele poştei este şi el un om cumsecade, seamănă leit cu Miheev, paznicul nostru de departament, şi mă prind ca ticălosul trage la măsea tot aşa de bine ca şi el”.

DIRIGINTELE POŞTEI: (*către spectatori*). Un mucos obraznic, căruia i se cuvine o bătaie bună, şi atâta tot.

ARTEMI FILIPPOVICI: (*citeşte mai departe*). „Afară de asta, epitropul aşezămintelor de binefa... fa... fa... fa...” (*Se bâlbâie.*)

KOROBKIN: Dar de ce te-ai oprit?

ARTEMI FILIPPOVICI: Scrisul nu-i citeţ. Dar, ce mai caleavalea, se vede cât de colo că-i un ticălos...

KOROBKIN: Daţi-mi mie scrisoarea. Cred că ochii mei sunt mai buni. (*Vrea să ia scrisoarea.*)

ARTEMI FILIPPOVICI: (*nu vrea să dea scrisoarea din*

mână). Lăsaţi să trec peste asta. Mai departe scrisul e citeţ.

KOROBKIN: Permiteţi-mi, mă pricep eu…

ARTEMI FILIPPOVICI: Lăsaţi că de citit pot citi şi eu: mai departe, zău că tot e citeţ.

DIRIGINTELE POŞTEI: Nu. Până acuma s-a citit tot, aşa că citeşte şi de aici înainte.

TOŢI: Artemi Filippovici, dă scrisoarea. Dă-o. (*Lui Korobkin.*) Citeşte-o dumneata.

ARTEMI FILIPPOVICI: O dau. (*Dă scrisoarea.*) Poftim. Îmi daţi voie să acopăr asta cu degetul? (*Acoperă ceva cu degetul.*) Uite, numai ce scrie aici nu citi, tot restul, poftim.

Toţi tabără pe el.

DIRIGINTELE POŞTEI: Citeşte! Citeşte tot!

KOROBKIN: (*citeşte*). „Afară de asta, epitropul aşezămintelor de binefacere, un oarecare Zemlenika, închipuieşte-ţi un porc finlandez eu urechi uriaşe şi cu o tichie în cap.**

ARTEMI FILIPPOVICI: (*către spectatori*). Măcar de-ar fi de duh! Dumnezeu ştie ce-o fi ăsta porc cu tichie. A mai văzut cineva aşa ceva?

KOROBKIN: (*citeşte mai departe*). „De la inspectorul şcolar vine o duhoare de ceapă…”

LUKA LUKICI: (*către spectatori*). Zău că n-am luat ceapă în gură de când sunt.

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*). Slavă domnului că de mine, cel puţin, nu scrie nimic.

KOROBKIN: (*citeşte*). Apoi mai este un oarecare judecător…”

AMMOS FEODOROVICI: (*aparte*). Poftim! (*Tare.*) Domnilor, mi se pare că scrisoarea e în adevăr cam lungă. Deocamdată, cred că ajunge.

LUKA LUKICI: Dar, de ce? Eu vreau să ştiu tot.

KOROBKIN: (*citeşte mai departe*). «Apoi mai este un oarecare judecător, Leapkin-Teapkin, un om de cel mai îngrozitor *moveton*. (*Se opreşte*.) Ăsta trebuie să fie vreun cuvânt franţuzesc.

AMMOS FEODOROVICI: Dracu' ştie ce-o fi însemnând! Ar fi bine să însemne numai potlogar. Dar mai ştii? S-ar putea să însemne şi mai rău.

KOROBKIN: (*citeşte mai departe*) «într-un cuvânt, toţi sunt nişte prostălăi teribili! După fizionomia mea m-au luat drept guvernator general. Cât mă priveşte, le-am aruncat şi eu praf în ochi cât am putut. Ştiu că scrii pentru „Biblâoteka dlia ei tenţa". Scrie te rog ceva şi despre asta, şi vezi de-i încondeiază bine de tot. Dragă Triapicikin, te las cu bine. Vreau să-ţi urmez pilda şi să mă îndeletnicesc şi eu, de-acuma încolo, cu literatura. Tare-i plictisitor, frate, să trăieşti aşa! Simt şi eu nevoie de-o branâ sufletească, dar plebea asta mondenă nu înţelege nimic. Aş vrea să mă ocup în sfârşit de ceva înalt. Scrie-mi la Podkatilovka în gubernia Saratovului. (*Întoarce scrisoarea ţi citeşte*.) Domniei sale domnului Ivan Vasilievici Triapicikin, la Sankt-Petersburg, strada Poştei, numărul nouăzeci şi şapte, în curte, etajul al treilea, dreapta.»

UNA DIN DOAMNE: Ce duş neaşteptat!

PRIMARUL: Dacă a vrut să mă omoare, m-a omorât! Sunt pierdut, pierdut de-a binelea! Nici nu mai văd bine înaintea ochilor, în loc de ebraze, văd nişte râturi de porc şi atâta tot... întoarceţi-l. Întoarceţi-l din drum. (*Face semne ca mâna*.)

DIRIGINTELE POŞTEI: De unde să-l mai întorci? Parcă anume am poruncit căpitanului de poştă să-i dea cea mai bună troică, şi lua-m-ar dracul, i-am scris şi dispoziţii pentru celelalte staţii.

NEVASTA LUI KOROBKIN: Mai rar aşa ruşine!

AMMOS FEODOROVICI: Lua-o-ar dracul de treabă. I-

am împrumutat şi nişte bani.

ARTEMI FILIPPOVICI: Şi eu i-am dat trei sute de ruble. DIRIGINTELE POŞTEI: (*oftează*). Of! şi eu i-am dat o sută. BOBCINSKI: De la Piotr Ivanovici şi de la mine a luat şaptezeci şi cinci ruble asignate şi trei de câte două grivine.

AMMOS FEODOROVICI: (*îşi desface mâinile înlături cu nedumerire*). Cum de s-a în împlat una ca asta? Cum de ne-am lăsat prostiţi în aşa hal?

PRIMARUL: (*se plesneşte peste umeri*). Cum de-om putut eu?... Cum de-am putut eu, bătrân nătâng? Mi-am ieşit din minţi, berbec tâmpit ce sunt. De treizeci de ani de când sunt în slujba asta, nu s-a găsit un negustor, nu s-a găsit antreprenor care să mă ducă de nas. Am băgat în cofă pe toţi potlogarii, şmecherii şi pungaşii, care înşelau lumea! Pe trei guvernatori i-am păcălit! Şi încă ce guvernatori! Iar aemna... un filfison, un mucos cu caş la gură!... Şi, ia-l de unde nu-i. Cred că fuge pe şleaul mare, că nu mai contenesc o clipă clopoţeii.

ANNA ANDREEVNA: (*lui bărbatu-său*). Cum aşa?... Dar asta nu se poate. Doar s-a logodit în toată forma cu Maşenka!

PRIMARUL: (*furios*). Păi nu vezi că n-are nimic serios în el? Un om de nimica, lua-l-ar dracu'! Bine a zis cine a zis că dacă dumnezeu vrea să-l piardă pe cineva, îi ia mai întâi minţile. Ce avea, mă rog, ca să-l fi luat drept om de vază şi mare dregător? De-ar fi avut măcar ceva care să te facă să ai respect de dânsul, dar aşa, ce era el, dracu' să-l ştie? Un netrebnic, un sfrijit! mai sfrijit ca un chibrit! Şi cum de s-a întâmplat asta? Cine a scornit întâi şi-ntâi vorba că el e ci novnicul trimis să facă revizia?...

ARTEMI FILIPPOVICI: Cine a scornit-o? Uite cine a scornit-o!(*Arătându-i pe Dobciński şi pe Bobciński.*) Uite, berecheţii ăştia au seornit-o.

BOBCINSKI: Ba nu, zău că n-am nicio vină! Nici prin gând nu mi-a trecut…

DOBCINSKI: Eu n-am spus nimic, dar chiar nimic… ARTEMI FILIPPOVICI: Ba voi aţi spus!

LUKA LUKICI: Ba bine că nu. N-aţi venit voi cei dintâi în goană de la han, urlând ca nebunii: „A sosit, a sosit! Şi nu vrea să plătească nimic!”? Lua-v-ar dracu’ să vă ia, că bună poamă aţi mai găsit!

PRIMARUL: Bineînţeles ca voi! Bârfitorii târgului! Mincinoşi b lestemaţi!

ARTEMI FILIPPOVICI: Lua-v-ar dracu’ eu revizorul vostru şi cu poveştile voastre cu tot!

PRIMARUL: Toată ziulica umbla ţi lela prin târg şi înnebuniţi lumea. Meliţe blestemate! Numai de bârfeli vă ţineţi. Coţofene jumulite cu coadă scurtă!

AMMOS FEODOROVICI: Flecari blestemaţi!

LUKA LUKICI: Caraghioşilor!

ARTEMI FILIPPOVICI: Stârpiturilor!

Toţi tabără pe ei.

BOBCINSKI: Zău că n-am spus eu. Piotr Ivanovici a spus. DOBCINSKI: Ba nu, Piotr Ivanovici! Cel dintâi dumneata ai…

asta…

BOBCINSKI: Ba nu! dumneata întâi…

ULTIMA SCENĂ Aceiaşi şi un jandarm.

JANDARMUL: Un cinovnic trimis de împărat a sosit de la Petersburg şi vă pofteşte să veniţi chiar acuma la dumnealui. A tras la han.

Toţi scot un strigăt de uimire şi rămân cu gurile căscate şi feţele înmărmurite. Scenă mută.

Cortina cade

2. DOUĂ SCENE SCOASE DIN PRIMA VERSIUNE A „REVIZORULUI” CA ÎNCETININD DESFĂŞURAREA ACŢIUNII

ACTUL IU, SCENA A 3-A Anna Andreevna şi Maria Antonovna.

MARIA ANTONOVNA: Dar nu pricep, mămico, de ce ţi se pare matale că tot ce ai mai frumos sunt ochii?

ANNA ANDREEVNA: Prostii! Numai prostii vorbeşti, domnişoară. Pe vremea când locuia la noi coloneleasa, care se ţinea de modă cum n-am mai văzut să se ţină cineva şi îşi comanda toate rochiile la Moscova, de câte ori nu s-a întâmplat să-mi zică: „Ia să faci bunătatea, Anna Andreevna, şi să-mi spui şi mie, ce au ochii dumitale de vorbesc, nu alta?... „Şi toată lumea pe urmă o ţinea într-un glas: „Ah, Anna Andreevna, cum sta omul o clipă cu dumneata, uită de orice, sub impresia drăgălăşeniei dumitale”. Ce să mai zic de ştobs-căpitanul de cavalerie Stavrokopâtov, care era pe atunci în garnizoană aici, la noi? Nu-mi aduc bine aminte, dar mi se pare că locuia dincolo de depozitul de remontă. O frumuseţe de bărbat! Avea o faţă proaspătă şi obrajii rumeni, cum n-am mai văzutochii negri, negri de tot şi gulerele cămăşilor dintr-un batist din care negustorii noştri nu ne-au dăruit niciodată. Şi de câte ori nu mi-a spus: „Îţi jur, Anna Andreevna, că nu numai că n-am văzut ochi că ai dumneavoastră, dar nici în cărţi n-am citit că ar fi pe undeva asemenea ochi. Când mă uit la dumneata nu mai ştiu ce-i cu mine...” Purtam pe atunci o pelerinuţă de tul, pe care erau brodate frunze de viţă cu spice, iar de jur-împrejur, un volănaş de danteluţă de mătase, îngust, nu mai lat de un deget. Era o frumuseţe, pelerina asta! Când şi când, căpitanul îmi zicea aşa: „Anna Andreevna, atâta plăcere simt când mă uit la dumneata, încât inima mea...” Nu-mi pot aduce aminte ce-mi mai spunea atunci. Păi cum? S-a stârnit după asta o istorie! Voia numaidecât să se împuşte, numai că nu ştiu cum s-a întâmplat, că a rătăcit pe undeva pistoalele. Dacă le avea atunci la îndemână, demult nu mai era pe lumea

asta.

MARIA ANTONOVNA: Nu ştiu, mamaie, dar mie totuşi îmi pare că partea de jos a feţei matale e mult mai frumoasă decât ochii.

ANNA ANDREEVNA: Niciodată, niciodată! Asta nu se poate spune. Prostii şi nimic mai mult!

MARIA ANTONOVNA: Zău, mamaie. Când vorbeşti aşa, cum vorbeşti acuma, sau stai în profil, buzele matale…

ANNA ANDREEVNA: Te rog, nu mai îndruga fleacuri. Nesuferită mai eşti, zău aşa! Nu-i chip să nu contrazică… Doamne fereşte! E invidioasă pe maică-sa pentru că are ochi frumoşi! Ei, dar m-am luat cu discuţiile şi cu prostiile astea şi a trecut o mulţime de vreme. Mai ştii, te pomeneşti că pică chiar acuma şi o să ne găsească îmbrăcate ca vai de lume.

(*Iese grăbită. Maria Antonovna o urmează.*)

ACTUL IV, SCENA A 6-A

Hlestakov şi Rastakovski, care poarta un mundir cu epoleţi, de pe vremea E caterinci.

RASTAKOVSKI: Am onoarea să mă prezint. Rastakovski, maiorsecund în retragere, moşier de prin partea locului şi locuitor al acestui oraş.

HLESTAKOV: A! îmi pare foarte bine. Vă rog faceţi bunătatea şi staţi jos. îl cunosc foarte bine pe comandantul dumneavoastră.

RASTAKOVSKL: (*se aşază*). Binevoiţi atunci să-l cunoaşteţi şi pe Zadunaiski?

HLESTAKOV: Care Zadunaiski?

RASTAKOVSKL: Contele Rumianţov-Zadunaiski, Piotr Alexandrovâci. Doar ăsta-i fostul meu comandant.

HLESTAKOV: Da… Şi e mult de când aţi servit în armată? RASTAKOVSKL: În şapte sute şaptezeci şi trei am luat parte la asediul Silistriei. Bătălia a fost foarte aprinsă. Turcii se apropiaseră de tot de noi, iaca aşa ca masa asta

din faţa noastră. Eram pe atunci sergent, iar maior secund al regimentului era Piotr Vasilievici Gvozdiev. Nu binevoiţi să-l cunoaşteţi şi dumneavoastră?

IILEŞTAKOV: Gvozdiev?… Cine mai e şi ăsta?

RASTAKOVSKL: Piotr Vasilievici. Din înaltul ordin al răposatei împărătese a fost mutat apoi la dragoni.

HLESTAKOV: Nu l-am cunoscut.

RASTAKOVSKL: Mi-am închipuit cu că nu l-aţi cunoscut, pentru că sunt peste treizeci de ani de când a murit. Aici, nu departe de oraş, la vreo douăzeci de verste, mai trăieşte o nepoată de-a lui, măritată cu Ivan Vasilievici Rogatka.

HLESTAKOV: Rogatka? Nu mai spune! Nu mi-aş fi închipuit deloc aşa ceva.

RASTAKOVSKL: Da. Rogatka, Ivan Vasilievici… Şi aşa, turcii stăteau în faţa noastră cum stă masa asta. Era iarnă, zăpadă şi o zăpăceală ca în anul acela în care franţujii se apropiau de Moscova. În regimentul nostru era maior-secund un neamţ, unul Fuchtel-Knabe. îi zicea Sihfrid Ivanovici, însă Potiomkin, generalul *mşef* de atunci, a poruncit să i se schimbe numele: „Află că de-acuma încolo nu te mai cheamă Sihfrid, ci Supă, aşa că eşti Supă Ivanovici…” Şi de atunci aşa i-a rămas numele; Supă Ivanovici. Şi acest Supă Ivanovici, împreună cu maiorul secund Gvozdiev, despre care v-am vorbit, au fost trimişi după furaj. Drept însoţitori am fost delegaţi eu şi încă un cvart n-maistru, poate că-l cunoaşteţi şi dumneavoastră, Trepakin Avtonom Pavlovici. De altfel nici el nu mai este. Să tot fie douăzeci şi cinci de ani de când a murit.

HLESTAKOV: Trepakin? Habar n-am cine era. Dar eu aş fi vrut să vă rog…

RASTAKOVSKL: (*nu-l asculta.*) Un bărbat arătos eu părul blond şi eghileţii de aur. Straşnic mai dansa poloneza! Când pocnea o dată din palme, îi lua dama până

şi colonelului. Şi îndată ce fetele… He-he-he!… Stăteam pe atuncea în corturi şi când te uitai în cortul lui… he-he-he… Zăreai câte o fată, iardisde-dimineaţă o scotea de acolo ordonanţa, dichisită în uniformă de dragon, cu tricornul he-he-he… şi cu banduliera atârnând… he-he-be…

HLESTAKOV: Da, o istorie asemănătoare i s-a întâmplat şi unui cunoscut de al meu, un cinovnic, care are o slujbă foarte mănoasă. Şedea în halat, îşi aprinsese pipa, când deodată, vine la el un alt prieten de-al meu, ofiţer într-un regiment de cavalerie de gardă, şi-i zice… (*Se opreşte şi se uită ţintă în ochii lui Rastakovski.*) Ascultaţi, mă rog, n-aţi putea să-mi împrumutaţi ceva bani? M-am lefterit de tot în drum.

RASTAKOVSKI: Dar cine a cerut, mă rog, banii? Cinovnicul de la ofiţerul de gardă? Sau ofiţerul de gardă deja cinovnic?

HLESTAKOV: Nu. Banii văi cer cu dumneavoastră. Să vedeţi, s-ar putea întâmplă mai târziu să uit şi de aceea e mai bine să vă spun de pe acuma.

RASTAKOVSKI: Atunci dumneavoastră aveţi nevoie de bani? Curios! Credeam că ofiţerul din istoria dumneavoastră ceruse banii. Uite ce se poate întâmplă câteodată într-o discuţie. Atunci aveţi nevoie de bani? Eu, ca să fiu sincer, am venit să vă deranjez cu o mare rugăminte.

HLESTAKOV: Dar ce anume? Despre ce-i vorba?

RASTAKOVSKI: Trebuie să primesc un supliment de pensie şi v-aş ruga să puneţi o vorbă bună pentru mine, pe lângă senatori, sau pe lângă cine-o fi.

HLESTAKOV: Mă rog, mă rog!

RASTAKOVSKI: Să vedeţi, am făcut şi o cerere, numai că nu ştiu bine dacă am adresat-o unde se cuvine.

HLESTAKOV: Dar cât timp să fie de când aţi făcut cererea? RASTAKOVSKI: Drept să vă spun, nu-i chiar aşa

de mult. Am făcut-o prin anul opt sute unu. laca-s treizeci de ani de atunci, dar rezoluţie tot nu i s-a pus încă. Am trimis-o pe vremea aceea cu Sosulkin Ivan Petrovici, care se ducea tocmai atunci la Petersburg, dar nu era tocmai omul în care să te poţi încrede. Se prea poate să nu fi dat cererea unde s-a cuvenit. Ce-i drept, n-oi mai fi având chiar aşa de mult de aşteptat.

Cum au trecut treizeci de ani, socot că de-acuma încolo treaba s-o rezolva repede.

HLESTAKOV: Da, cum nu. Acuma treaba se rezolvă repede. De altfel şi eu, din partea mea… Bine, bine.

3. SCENĂ CARE N-A FOST INCLUSĂ DE AUTOR ÎN PRIMA VERSIUNE IMPRIMATĂ A „REVIZORULUI”.

ACTUL IV, SCENA A 8 A Hlestakov şi Ghibner.

GHIBNER: *Ich habe die Ehre mich zu rekommandâeren*: *Doctor der Armen-Anstalten, Ghibner1*).

HLESTAKOV: Vă rog aveţi bunătatea şi staţi jos.

GHIBNER: *Es freut mich sehr die Ehre zu kahen, cinen* se *tviirdigen Manii* zu *sehen, den die hohe Obrigheit bevollmächtigt hat2*) …

HLESTAKOV: Vă rog… Eu pe nemţeşte n-o cam… chiar aşa. Mai bine daţi-o pe ruseşte. Spuneţi-mi, vă rog: Acuma li s-a fixat îndeobşte cinovnicilor lefuri bune. Nu dispuneţi de ceva bani?

GHIBNER: Ban?… ce ban?…

HLESTAKOV: Da. Dacă aveţi ceva bani, v-aş ruga să-mi daţi un împrumut. Un împrumut… Adică uite ce: dumneavoastră îmi *gibt*) ceva bani acum, iar eu vi-i dau apoi îndărăt.

GHIBNER: Ban?… N-are ban. (*îşi scoate portofelul şi-l scuturǎ.*) *Sehen sie1*). N-are. Una trabuc, asta tot ce are.

HLESTAKOV: Ei, n-ai ce-i face! De unde nu-i, nici dracul n-are ce lua!…

GHIBNER: (*ascunde portofelul dar apoi vira iarăşi*

mina în buzunar). *Wollen Sie cine Cigarre rauchen*? *5*) (*Scoate ţigara de foi şi i-o oferă*).

») Am onoarea sa mă recomand: doctor Ghibner, medicul aşezămintelor de binefacere

(în limba germană). (N. trad.)

") Mă Lucur că am onoarea să văd pe un om aşa de vrednic pe care înalta ocirmuire l-a însărcinat... (în limba germană k (N. trad.)

») Daţi (în limba germană). (N. trad.)

4) Vedeţi (în limba germană). (N + trad.)

t) Nu vreţi să fumaţi o ţigară de fol? (În limba germană.) (N. trad.)

HLESTAKOV: A! Bine. *Gut*!") Daţi-o încoace. Gi & t! (*O Iaşi o aprinde*). Bun trabuc! Probabil că o aveţi din Petersburg? (*Trage şi scoate fum.*)

GHIBNER: Nu... Din... Riga.

HLESTAKOV: Din Riga? Tocmai! Aşa m-am gândit şi eu. GHIBNER: pe *ridică şi-l salută*). *Ich darfäie nicht mehr zu beunrukigen und Ihnen die theure Zeit zu berauben, die Sie den Staatsgesckäften uidmen2*. (*îl salută.*)

HLESTAKOV: La revedere. Mi-a părut bine de cunoştinţă.

SCENA A O-a

HLESTAKOV: (*singur*). Nu e rău să te alegi şi cu un trabuc! Dar mulţi cinovnici sunt pe aici! Orăşelul are destul de multă populaţie...

4. FRAGMENT DINTR-O SCRISOARE

adresată de autor unui literat, curând după prima reprezentare a

„Revizorului.

..." Revizorul" a fost jucat. Simt o stare ciudată şi parcă o greutate pe suflet... Mă aşteptam, ba chiar ştiam de mai înainte, cum au să se întâmple lucrurile, însă mă simt cu toate acestea cuprins de un sentiment de tristeţe şi

de ciudă apăsătoare. O operă a mea, chiar a mea, mi s-a părut dezgustătoare şi absurdă, ca şi cum n-ar fi fost deloc a mea. Interpretarea rolului principal a fost un fiasco. Mă aşteptam la asta. Diur nu l-a înţeles nici cât negru sub unghie pe Hlestakov. El a făcut din Hlestakov nu fel de Alnaskarov, sau ceva aidoma nenumărat i lor pişicheri de vodeviluri de pe la teatrele pariziene, care au venit să se fâţâie pe la noi. Hlestakov a părut un simplu mincinos – una din figurile acelea palide, care de două sute de ani tot apar pe scenă în una şi aceeaşi haină. Să fie oare cu putinţă să nu se vadă, din felul cum apare

j) Bine <în limba germană). (N. trad.)

*) Nu îndrăznesc să vă mai supăr şi să vă răpesc timpul preţios pe care II dedicaţi afacerilor de stat (În limba germană). (N, trad.)

personajul în rol, cine este Hlestakov? Sau poate că o semeţie oarbă a pus stăpânire pe mine înainte de vreme şi puterea mea de a realiza acest caracter a fost atât de slaba, încât actorul n-a putut găsi în Hlestakov nici măcar o umbră din ce am vrut să arăt eu, nici măcar o aluzie? Mie însă personajul mi s-a părut limpede. Hlestakov nu-i un şarlatan şi niciun mincinos de meserie; el uită chiar că minte şi ajunge aproape să creadă singur în ceea ce spune. Şi-a dat drumul, e bine dispus, vede că toate merg bine, că-i ascultat şi asta ajunge să-l facă să vorbească mai legat, mai slobod, din tot sufletul şi perfect sincer. Tocmai prin minciunile pe care le spune, Hlestakov arată ceea ce este. În genere, actorii noştri nu se pricep deloc să mintă. Ei îşi închipuie că a minţi este pur şi simplu a îndruga braşoave. A minţi însă, înseamnă a spune minciuna pe un ton atât de aproape de adevăr, atât de firesc, atât de naiv, cum nu poţi spune decât adevărul. Tocmai în asta constă tot comicul minciunii. Sunt aproape sigur că Hlestakov ar fi câştigat mai mult, dacă aş fi ales pentru acest rol p «unul

dintre actorii cei mai fără de talent, şi i-aş fi spus doar atât, că Hlestakov este un om îndemânatic, un om cu desăvârşire *comme il faut*, deştept şi, mă rog, chiar cu virtuţi, şi că nu-i rămâne decât să-l reprezinte întocmai aşa. Hlestakov nu minte deloc cu răceală sau cu fanfaronadă teatrală; el minte cu sentiment. Ochii lui exprimă voluptatea pe care o simte minţind. Aceasta e cea mai bună şi mai poetică clipă din viaţa lui, aproape un fel de inspiraţie. De-ar fi fost exprimate măcar ceva din toate acestea! Aşa, bietului Hlestakov nu i-a fost dat să aibă parte de niciun fel de caracter, adică de niciun fel de faţă, de înfăţişare şi de fizionomie, de nimic, dar absolut nimic din toate acestea. Desigur că e neasemuit mai uşor să caricaturizezi pe nişte bătrâni cinovnici, în inundire de uniformă ponosite, cu gulerele roase, însă să prinzi trăsăturile care sunt destul de arătoase şi nu apar colţuroase în cadrul unui cerc obişnuit din lumea bună, aceasta n-o poate face decât un maestru al scenei cu o personalitate puternică. La Hlestakov nimic nu trebuie să fie conturat cu ascuţişul i. El face parte dintr-un cerc, care nu se deosebeşte – pa re-se – prin nimic de alte cercuri ale tineretului. Uneori se comportă chiar destul de bine, vorba lui are greutate, iar firea lui, în parte laşă şi netrebnică, nu apare decât în scenele în care e nevoie de prezenţă de spirit sau de caracter. Trăsăturile rolului unui primar oarecare sunt mai lămurite şi mai puţin mobile. Până şi înfăţişarea lui, neschimbată şi dură, îl conturează dintr-odată şi ajunge, în parte, să-i afirme şi caracterul. Trăsăturile rolului lui Hlestakov sunt însă prea mobile şi mult mai fine, şi de aceea, mai greu de prins. Dacă stăm să-l analizăm, ne întrebăm cine e de fapt acest Hlestakov? E un tânăr, un cinovnic, cum s-ar zice, uşuratic, dar care are o sumedenie de calităţi pe care le au oamenii despre care lumea nu prea spune că ar fi uşuratici. Ar fi o

greşeală din partea unui scriitor să pună aceste trăsături în nişte oameni care, printre altele, nu-s lipsiţi de calităţi frumoase, pentru că i-ar face astfel obiectul batjocorii generale. Cel mai bun lucru ar fi ca fiecare să caute în acest rol o părticică din el însuşi şi, în acelaşi timp, să se uite în jurul lui fără frică sau spaimă că i s-ar putea întâmplă ca cineva să-l arate cu degetul, sau să-i zică pe nume. Într-un cuvânt, aeebt personaj trebuie să fie un tip, ale cărui trăsături sunt deosebit de răspândite în multe caractere ruseşti şi care s-au întrunit aici, întâmplă tor, într-o singură persoană, cum se întâmplă de altfel destul de des şi în viaţă. Oricui i s-a întâmplat, sau i se poate întâmpla, să fie pentru o clipă, dacă nu şi pentru mai multe, un fel de Hlestakov, lucru pe care fireşte nu l-ar recunoaşte bucuros. De râs de unul de-alde Hlestakuv este însă gata să râdă oricând, numai bineînţeles că personajul să fie în pielea altuia şi nu a lui. Şi un sprinten ofiţer de gardă poate trece uneori drept un Hlestakov, chiar un om de stat poate trece uneori drept un Hlestakov, ba chiar şi păcătosul nostru de frate, literatul, poate fi şi el uneori un Hlestakov. Pe scurt, rar de se întâmplă să nu fie cineva măcar o singură dată în viaţa lui un Hlestakov. Numai, că, după ce i se întâmplă acest lucru, îi întoarce spatele cu atâta îndemânare, ca şi cum nici n-ar fi fost el acela.

Cum e cu putinţă aşadar, să nu se vadă nimica din toate acestea în Hlestakovul meu? Dar mai ştii? Se prea poate ca el să fie în adevăr un personaj palid, iar eu, într-un impuls de vanitate trecătoare, să fi crezut că se va găsi cândva un actor de mare talent care să-mi fie recunoscător că am întrunit într-un singur personaj atâtea trăsături diferite, care îi dau putinţa să arate dintr-odată toate laturile variate ale talentului său. Şi iată că din Hlestakov a ieşit un rol copilăresc, un rol de nimica toată. Asta mă apasă şi mă face să turbez de ciudă.

Stăm în sală şi chiar de la începutul reprezentaţiei piesei mele, eram plictisit. Nu-mi păsa de felul cum avea să fie primită piesa şi nici de entuziasmul publicului. Numai de un singur judecător din toţi cei care erau de faţă în sală, mă temeam şi judecătorul acesta eram eu. Auzeam în mine tot felul de mustrări şi de proteste împotriva piesei mele, care le acopereau pe toate celelalte.

În genere însă, publicul s-a arătat mulţumit. Jumătate din public a primit piesa chiar cu simpatie; ce lălăită, după cum e şi obiceiul, a fluierat-o însă pentru nişte motive care n-aveau totuşi nimic de-a face cu arta. De felul cum a fluierat-o, avem să vorbim cu cel dintâi prilej, când ne vom întâlni. Sunt multe lucruri care mi-ar putea servi de învăţătură, dar şi destule caragbioslâcuri. Mi-am însemnat chiar unele din ele. Dar să lăsăm asta ia o parte.

Mi se pare că în genere, primarul a împăcat publicul cu „Revizorul”. De asta eram de mai înainte sigur, deoarece, pentru un talent ca acela al lui Sosnitkî, nimic din rolul acesta nu putea rămâne nelămurit. Mă bucur de a-i fi dat cel puţin prilejul să-şi arate talentul în toată amplitudinea lui, talent despre care unii şi începuseră a vorbi cu nepăsare, punându-l în aceeaşi oală cu mulţi alţi actori, răsplătiţi cu atâta dărnicie cu aplauze în Tot felul de vodeviluri banale şi alte piese distractive. Nădăjduisem de asemenea şi în rolul slugii, deoarece observasem că actorul nu era un actor de rând şi că dădea multă atenţie cuvintelor şi semnificaţiei lor. În schimb, cei doi prieteni ai noştri, Bobciński şi Dobciński, au ieşit şi mai prost decât mă aşteptasem. Cu toate că mă gândisem că aveau să iasă prost, pentru că încă de pe vremea când creasem pe aceşti doi omuleţi, nu mi i-am închipuit în pielea lui Scepkin şi a lui Reazonţov. Ăl-am gândit totuşi că înfăţişarea exterioară, cura şi situaţia în care se găseau protagoniştii, îi vor ajuta să-şi joace mulţumitor rolurile şi nu să le caricaturizeze în

asemenea hal. Dar toate s-au întâmplat anapoda şi a ieşit o adevărată caricatură. Cum i-am văzut, încă înainte de a fi început reprezentaţia, în costumele lor, am încremenit de uimire. Aceşti doi oameni care sunt de fapt destul de îngrijiţi, rotofei, cu părul lins cuviincios, s-au trezit deodată cu nişte peruci sure în cap, mult prea înalte şi nepotrivite, ciufuliţi, neîngrijiţi şi cu nişte plastroane uriaşe, scoase afară şi mototolite; iar pe scenă se schimonoseau în aşa bal, încât să nu-i vezi în ochi. Pentru cea mai mare parte a piesei, costumele erau în genere foarte proaste şi caricaturale, de ţi-era mai mare ruşinea. Când am cerut să se facă măcar o singură repetiţie în costume, parca presimţeam asta. Mi s-a răspuns, însă, că nu-i deloc nevoie de aşa ceva, că nu se obişnuieşte şi că actorii ştiu ei ce au de făcut. Văzând că nu pun mare preţ pe vorbele mele, i-am lăsat în pace. Îţi mai spun încă o dată: sunt mâhnit, nespus de mâhnit. Nu ştiu nici eu de ce mă copleşeşte, atâta, mâhnirea.

În timpul reprezentaţiei, am băgat de seamă că începutul actului al patrulea era rece. Părea că acţiunea piesei, al cărei curs fusese până aici lin, sau se întrerupea, sau începea să se desfăşoare de-aci înainte, alene. Mărturisesc că încă de pe vremea lecturii, un actor priceput şi cu experienţă mi-a făcut observaţie că n-am procedat cu destulă îndemânare, făcându-l pe Hlestakov să ceară el cel dintâi bani cu împrumut, şi că ar fi fost mult mai bine dacă cinovnicii erau aceia care să-i ofere bani. Ţinând seama de această observaţie destul de subtilă, care îşi avea partea ei de adevăr, n-am văzut totuşi motivul pentru care Hlestakov, fiind un „Hlestakov”, să nu fi putut cere el întâi să-l împrumute. Cum însă observaţia fusese făcută, mi-am zis: „Aşadar se prea poate să fi realizat prost această scenă”. Şi, ce-i drept, în timpul reprezentaţiei am văzut limpede că începutul actului al patrulea este palid şi

că poartă semnul unei oarecari oboseli. Cum m-am întors acasă, m-am apucat numaidecât să transform scena. Mi se pare că ea a ieşit acuma ceva mai viguroasă, oricum mai firească şi se potriveşte mai bine cu restul. Nu mai am însă puterea să cer ca acest fragment să fie cuprins în piesa. Sunt obosit; iar când îmi aduc aminte că pentru asta ar trebui să umblu, să mă rog, să mă închin, le las mai curând pe toate în plata domnului. Mai bine rămâne s-o fac ia ediţia a doua, sau la o reluare a „Revizorului”…

Încă un cuvânt cu privire la ultima scenă. Eşecul a fost aici desăvârşit. Cortina cade în timpul confuziei generale, făcând ca piesa să pară neisprăvită. Eu, însă, n-am nicio vină în treaba asta. N-au vrut să mă asculte şi pace. Eu susţin până şi acuma că ultima scenă nu poate avea succes, până ce nu vor înţelege că această ultimă scenă este un tablou mut; că toate persoanele trebuie să reprezinte un grup încremenit, că aici se isprăveşte drama vorbită, preschimbându-se într-o pantomi mă mută, că timp de două sau trei minute, nu trebuie să coboare cortina şi că toate acestea trebuie să se întâmple în aceleaşi condiţii pe care le cer şi *tablourile vivante*. Mi s-a răspuns însă că aceasta le ia libertatea actorilor, că dirijarea grupului va trebui încredinţată unui maestru de balet, lucru oarecum înjositor pentru actori şi aşa mai departe şi aşa mai departe… Multe obiecţii de acest fel li se puteau citi pe feţe, care dezvăluiau încă şi mai vârtos ciuda, decât o făceau vorbele. Cu toată năvala asta de obiecţii, eu rămân la punctul meu de vedere şi le spun de-o sută de ori: „Nu! Asta nu le poate lua deloc libertatea actorilor şi nu-i deloc înjositor”. Dacă un maestru de balet este în stare să simtă adevărata poziţie a fiecărui personaj, n-are decât să alcătuiască grupul cum îl taie capul. Nişte indicaţii care să pună anumite limite nu pot fi piedică talentului, tot aşa precum stâncile de granit nu pot opri

cursul unui fluviu. Dimpotrivă. Intrând în aceste limite, râul îşi mişcă valurile mai din plin şi mai repede, iar din poziţia care i se va indica, un actor sensibil poate exprima totul. Aranjamentul priveşte numai poziţia în grup, dar expresia feţei nu i-o înlănţuieşte nimeni. Faţa îi rămâne liberă să exprime orice pornire, iar în acest mutism al lui, poate exista o varietate nemărginită de expresii. Spaima fiecăruia dintre personaje nu seamănă cu a celorlalte, aşa cum nu se asemuiesc între ele nici caracterul şi gradul fricii sau al spaimei, care sunt pe măsura păcatelor pe care ştie să le fi făcut fiecare. Altfel rămâne trăsnit primarul, ţi altfel nevastă-sa şi fiică-sa. Într-un fel deosebit se sperie judecătorul şi altfel se sperie epitropul, dirigintele poştei şi ceilalţi. Într-un fel anume, al lor, vor rămâne uimiţi Bobciński şi Dobciński, care nici aici nu se dezmint şi se întorc unu] către celălalt, cu o întrebare mută pe buze. Numai oaspeţii pot încremeni în acelaşi fel. Ei, însă, alcătuiesc numai fondul tabloului, care este schiţat cu o singură aruncătură de penel şi acoperit cu o culoare unică. Pe scurt, fiecare interpret urmează să-şi continue aici rolul prin mimică şi chiar de-ar trebui probabil să se supună maestrului de balet, va putea totuşi rămâne totdeauna un mare actor. Dar nu mai am puterea să alerg şi să discut. Sunt obosit şi trupeşte şi sufleteşte. Jur că nimeni nu ştie de suferinţele mele şi nu mi le aude. Dumnezeu să-i aibă în plata lui pe toţi! Mi-o scârbă de piesa mea. Aş vrea să fug acum, dumnezeu ştie unde. Numai călătoria care mă aşteaptă, vaporul, marea şi altele, un cer străin, undeva departe, m-ar mai putea înviora. Sunt însetat de toate acestea cum numai dumnezeu ştie. Pentru dumnezeu, vino mai repede! Nu plec până nu-mi iau rămas bun de la dumneata. Mai am să-ţi spun multe pe care nu-i în stare să ţi le spună o scrisoare anostă şi rece…

25 mai 1836, St. Petersburg.

5. AVERTISMENT

pentru acei care ar voi să joace cum se cuvine piesa „Revizorul”.

Mai mult ca orice, actorul trebuie să se ferească de a cădea în caricatură. Până şi în rolurile cele mai mici, nu trebuie să fie nimic trivial, nici exagerat. Dimpotrivă, actorul trebuie să caute cu deosebirea fi mai simplu, mai modest şi mai nobil chiar decât ar fi în realitate persoana pe care o reprezintă. Cu cât mai puţin se va gândi actorul să fie comic şi să-i facă pe ceilalţi să râdă, cu atât mai mult va ieşi la iveală comicul rolului pe care îl interpretează. Comicul va ieşi în evidenţă de la sine, tocmai prin seriozitatea cu care îşi vede de ocupaţia lui fiecare personaj al comediei. Toţi sunt agitaţi şi plini de grija muncii pe care o fac, ba chiar şi înflăcăraţi, ca şi cum asta ar fi cea mai însemnată problemă a vieţii lor. Spectatorul vede absurdul grijilor care îi frământă numai din sală, ei însă nu glumesc deloc şi nici nu le trece prin minte că cineva ar putea râdede ei. Înainte de aprinde micile ciudăţenii şi particu Iarităţi exterioare ale personajului pe care trebuie să-l interpreteze, un actor deştept va trebui să se străduiască să prindă expresia omenească generală a rolului; va trebui să cerceteze care este rostul acestui rol, să cerceteze preocuparea dominantă a fiecărui din personajele pentru care îşi consumă viaţa lui şi care constituie preocuparea permanentă a gândurilor lui, preocupare care e pentru el un fel de cui, care i-a fost înfipt în cap. Prinzând această preocupare principală a personajului pe care îl interpretează, actorul trebuie să fie atât de pătruns de ea, încât gândurile şi pornirile personajului să-i devină proprii, fără să-i iasă o clipă din minte, tot timpul cât durează piesa. El n-are a se ocupa prea mult de scenele izolate, netipice, cum şi de fleacuri. Acestea vor ieşi bine şi cu destulă îndemânare şi de la sine,

în cazul când el nu-şi va scoate din cap, nici măcar o clipă, cuiul acela care stă bine înfipt în capul eroului pe care! reprezintă. Toate aceste particularităţi şi mici apucături de care ştie să se folosească într-un mod aşa de fericit, chiar şi actorul care se pricepe numai să prindă şi să imite mersul şi mişcările – nu însă şi să creeze un rol integral – nu sunt decât culorile care urinează să fiepuse când compoziţia e gata şi desenul just executat. Ele constituie corpul şi veşmântul unui rol, nu însă şi sufletul lui. Aşadar, actorul trebuie să prindă mai întâi sufletul rolului, iar nu haina lui.

Unul din rolurile cele mai însemnate ale „Revizorului” este acel al primarului. Pe omul acesta îl preocupă mai mult decât orice să nu scape ceea ce-i cade în mână. Din pricina acestei preocupări constante a lui, n-a avut când să privească viaţa mai cu stricteţe, sau să se examineze mai atent pe el însuşi. Tot din cauza acestei preocupări a devenit un asupritor, fără însă să fie conştient de asta, pentru că nu are în firea lui dorinţa răutăcioasă de a asupri, ci numai aceea dea pune mâna pe tot ce-i văd ochii. El uită pur şi simplu că năravul acesta al lui e o povară pentru ceilalţi şi că din pricina asta, unora li se frânge grumazul. Când negustorii, care unelteaupieirea lui, îi propun nişte bunuri ispititoare, ei îl iartă aşa deodată, pentru că a devenit robul bunurilor ispititoare ale vieţii care i-au tocit sensibilitatea, făcându-l surd la starea şi la suferinţele altuia. Simte că-i păcătos, se duce la biserică, se crede nezdruncinat în credinţa lui şi chiar are de gând, într-o bună zi, să se pocăiască. Însă prea mare e ispita tuturor bunurilor care trec pe lângă el, iar obiceiul de a nu lăsa să-i scape nimic din mână s-a prefăcut la el în năravv. Zvonul că vine un revizor îl uimeşte din cale afară, dar ce-l face să-şi piardă capul, este că acest revizor vine incognito şi că nu poate şti nici când vine şi nici cum va

proceda. De la începutul şi până la sfârşitul piesei, primarul se găseşte în nişte situaţii care întrec pe acele care i s-au întâmplat în alte momente ale vieţii lui. Nervii îi sunt încordaţi. Din pricina trecerilor de la spaimă la speranţă şi la bucurie, privirea i se face oarecum înflăcărată, ajunge astfel mai uşor pradă amăgirii, şi acum el, pe care altă dată nu era om care să-l poată înşela, devine accesibil amăgirii. Văzând că revizorul nu mai este de temut., fiindcă-i în mâna lui, ba chiar pe cale să se înrudească cu el, închipuirea lui o la razna. Numai la gândul vieţii pe care are s-o ducă în mijlocul chefurilor şi beţiilor, cum are să împartă slujbe, cum are să ceară pentru el cai de poştă, cum au să-l aştepte primarii în anticameră, cum are să facă pe grozavul şi are să dea tonul, îl apucă o bucurie fără de margini. De aceea vestea sosirii adevăratului revizor e pentru el o lovitură de trăsnet mult mai mare decât pentru toţi ceilalţi, iar situaţia lui ajunge cu adevărat tragică.

Judecătorul e un om mai puţin vinovat în ce priveşte mito pe pe care o ia. Nici nu-şi bate măcar capul să născocească cine ştie ce minciuni, patima lui cea mare fiind vânatul cu ogari… Ce să-i faci? Fiecare om îşi are o patimă a lui, pentru care e în stare să facă tot felul de strâmbătăţi, fără să bănuiască măcar că minte. Ceea ce-l preocupă pe judecător este persoana lui şi gărgăunii pe care îi are în cap, iar da că-i ateu, asta-i numai din pricină că e singura arenă unde se poate arăta. Orice eveniment, chiar şi acele care înfricoşează pe alţii, este pentru el un mare chilipir, pentru că dă hrană presupunerilor şi reflexiunilor lui, în care îşi găseşte aceeaşi mulţumire pe care şi-o găseşte şi actorul în munca lui. Tocmai aceasta trebuie să o exprime şi faţa actorului. În timp ce vorbeşte, judecătorul se uită la ceilalţi, urmărind efectul pe care îl produc asupra lor vorbele lui. El îşi caută expresiile.

Zemlianâka e un om gras, însă, cu toată rotunjimea lui, pe care n-o poţi cuprinde, un potlogar subţire, cu multă îndemânare şi linguşire în felul lui de a se purta. La întrebarea lui Hlestakov, cum se numeşte peştele pe care l-a mâncat, eforul se apropie repede de el cu uşurinţa unui filfizon de douăzeci şi doi de ani, ca să-i spună chiar sub nas: chemadon. Zemlianâka face parte dintre oamenii care, ca să iasă ci din încurcătură, nu găsesc mijloc mai nimerit decât să-i înfunde pe alţii şi se grăbeşte să clevetească şi să pârască, fără să ţină seama măcar de faptul că cel pârât îi este cumătru sau prieten, singuru-i gând fiind cum să iasă el basma curată. Cu toată grăsimea lui şi aparenţa stânga ce, e foarte sprinten. De aceea, un actor deştept nu va lăsa să-i scape ocaziile când apucăturile de om galant ale acestui grăsan vor fi deosebit de ridicole în ochii spectatorilor, fără ca să caute cu tot dinadinsul să facă din aceasta o caricatură.

Inspectorul şcolar nu este decât un om speriat de reviziile dese şi de observaţiile pe care le primeşte, nu se ştie pentru ce; şi de aceea se teme ca de foc, de tot soiul de vizite şi tremură ca o frunză când aude de revizor, cu toate că singur nu ştie cu ce e vinovat. Actorul care interpretează acest rol n-are dificultăţi, el n-are decât să exprime o permanentă frică.

Dirigintele poştei este un om bun, a cărui bunătate merge până la prostie şi care priveşte viaţa ca pe o culegere de poveşti interesante, bune ca să-ţi treci timpul cu ele, poveşti scoase toate din scrisorile pe care le deschide. Actorului nu-i rămâne nimic alta de făcut, decât să se arate cât se poate de simplu şi de bun la suflet.

Rolurile lui Bobciński şi Dobciński, cei doi flecari ai oraşului, cer să fie jucate deosebit de bine. Actorii trebuie să şi le fixeze foarte bine în minte. Aceşti doi sunt oameni a căror viaţă n-are alt rost decât să alerge cât e ziulica de

mare prin oraş, ca să aducă omagiile lor şi să răspândească ştirile. Pentru ei, treabă mai însemnată decât să facă vizite nici că se află. Patima de a povesti a înghiţit la ei oricare altă preocupare, ajungând patima lor conducătoare şi năzuinţa vieţii lor. Într-un cuvânt, aceşti doi sunt nişte oameni parcă sortiţi să împlinească nevoile altora şi nu ale lor. Trebuie neapărat ca atunci când unul din ei izbuteşte în sfârşit să i se dea voie să povestească ceva, să i se vadă plăcerea pe faţă. Graba şi agitaţia lor se datoresc numai fricii ca cineva să nu-i întrerupă, împiedicându-i să povestească. Dorinţa lor de a avea ce povesti îi împinge să fie curioşi, ca să afle tot. Asta e şi pricina din care Bobciński se bâlbâie. Amândoi sunt scurţi şi îndesaţi, seamănă cum nu se poate mai bine unul cu altul şi au burticică la fel de ieşită înainte. Amândoi au faţa rotundă, sunt îmbrăcaţi curăţel şi au părul bine netezit. Dobciński este înzestrat în plus cu o chelie nu prea mare, în creştetul capului. Se vede că-i însurat şi nu becher, ca Bobciński. Cu toate acestea, Bobciński are întâietatea asupra lui Dobciński, din pricina vioiciunii lui mai mari şi chiar conduce în oarecare măsură judecata lui. Pe scurt, actorul care vrea să joace bine unul din aceste roluri trebuie să se îmbolnăvească de morbul curiozităţii şi să-şi închipuiască că are mâncărime de limbă. El trebuie să uite că-i un om de nimica, cum îl arată de fapt rolul, şi să lase la o parte toate micile atribute ale rolului; fără de asta riscă să cadă de-a dreptul în caricatură.

Toate celelalte personaje, adică negustorii, oaspeţii, poliţiştii şi jălbarii de tot felul, sunt figuri care ne trec zilnic pe dinaintea ochilor şi de aceea pot fi uşor prinse de oricine se pricepe să observe particularităţile vorbirii şimanierelor oamenilor, oricare ar fi tagma din care fac parte. Acelaşi lucru l-am pute spune şi despre sluga lui Hlestakov, cu toate că rolul ei este mai însemnat decât al

celorlalţi. Osip este o slugă bătrână după calapodul slugilor ruseşti, care cam ţine ochii în pământ şi care, înţelegând că boierul lui este un biet conţopist de nimica toată, se poartă grosolan cu el, ba i-ar place chiar să-i facă morală, vorbindu-şi chipurile sieşi. E un potlogar dincci tăcuţi, care, numai prilej să aibă, că nu-l scapă să ciordească printre altele câte ceva. Oricine cunoaşte acest soi de servitor, pricină pentru care asemenea roluri s-au jucat totdeauna bine. Fiecare poate simţi, în aceeaşi măsură, gradul impresiei pe care îl poate produce sosirea revizorului asupra fiecăruia dintre personaje.

Nu trebuie însă să se uite, că tuturor le umblă în cap numai revizorul şi că pe toţi numai revizorul îi preocupă. În jurul revizorului se învârteşte frica şi nădejdea tuturor personajelor. Unii nădăjduiesc să scape de primarii cei răi şi de tot soiul de şperţari; alţii văzând că până şi pe cei mai sus-puşi dregători, ca şi pe fruntaşii societăţii îi înspătmântă revizorul, se simt cuprinşi şi ei de spaimă. Ceilalţi, care se ţin mai liniştiţi faţă de toate câte se petrec în lumea asta şi se scobesc cu degetul în nas, sunt însă şi ei curioşi să afle ce-i cu zvonul şi aşteaptă cu o frică tainică să vadă în sfârşit persoana care a pricinuit atâta nelinişte în oraş şi care nu se poate să nu fie un personaj neobişnuit şi însemnat.

Cel mai greu rol este acel a) persoanei luată drept revizorul, de întregul oraş vârât în sperieţi. Ca atare, Hlestakov este un om de nimic. Chiar şi uşuraticii spun că om mai uşuratic decât el nu se dovedeşte. Niciodată în viaţă nu i s-ar fi întâmplat să facă un lucru care ar putea atrage luarea-aminte a orişicui. Puterea spaimei generale a făcut dintr-însul un personaj deosebit şi comic. Spaima, care le-a înceţoşat tuturor a ochii, i-a creat arena în care să poată juca rolul acesta comic. Înfruntat şi pus la punct de către toţi, pentru tot ce făcea, până şi pentru obiceiul

de a se plimba fandosindu-se pe Nevskî-Prospekt, s-a trezit dintr-odată la largul lui şi şi-a dat drumul într-un chip cum nici nu i-ar fi trecut vreodată prin minte. Tot ce se petrece într-însul este surpriză şi i se întâmplă din senin. Aşa se face că multă vreme nu-i în stare să înţeleagă ce au oamenii de-i arată atâta cinste şi respect. Simte numai plăcerea şi satisfacţia de a vedea că lumea îl ascultă, îi intră în voie, îi face toate după plac şi nu se mai satură să-i soarbă orice vorbă ar rosti şi atâta tot. Şi-a dat drumu'] gurii şi nici nu ştie, la începutul discuţiei, unde-l vor duce vorbele lui. „Temele" de discuţie care i se dau au de scop să-l iscodească. Aceste teme, al căror scop este să-l facă să vorbească, celălalt i le vâră de-a dreptul în gură, înfiripând discuţia. Hlestakov simte numai că dacă nu se iveşte vreo piedică, poate poza cu succes oriunde. El simte că-i maestru şi în literatură, că nici la baluri nu-i printre cei din urină, că dă el însuşi ba Iuri şi până la urmă, se simte şi om de stat. În fiecare clipă este gata să spună orice minciună. Masa cu tot soiuldepeşti şi de vinuri i-a dat o stare de euforie plină de fantezie şi o elocvenţă volubilă. Cu cât vorbeşte mai mult, cu atât participă cu toate simţurile la ceea ce spune, lucru care-l face să exprime multe lucruri cu foc. Cum nu are intenţia preconceptă sa tragă lumea pe sfoară, el şi uită că minte, ba i se pare că toate despre câte vorbeşte, le-a şi făcut în realitate. De aceea scena în care vorbeşte despre el ca despre un om de stat este în adevăr în stare să intimideze pe un cinovnic. Asta se întâmplă mai cu seamă atunci când, povestind cum i-a vârât în sperieţi pe toţi la Petersburg, i se iveşte îndată pe faţă o expresie de importanţă, cu toate atributele ei şi cu tot ce vrei şi ce nu vrei. Cum nu o dată i s-a întâmplat să fie bruftuit de mai marii lui, trebuie să reprezinte asta în chip măiestru şi în clipa când vorbeşte, să arate plăcerea deosebită pe care o simte că poate în sfârşit

scutura şi el pe cineva măcar în povestiri, dacă nu altfel. Ar fi putut ajunge cine ştie cât de departe cu snoavele lui, însă cum s-a cherchelit şi limba i se împleticeşte în gură, cinovnicilor nu le rămâne decât să-l petreacă, plini de spaimă şi de respect, în camera pregătită pentru el. Când se scoală din somnul de după amiază, Hlestakov este acelaşi care a fost şi înainte şi nici nu-şi mai aduce aminte cu ce anume îi vârâse în sperâeţi pe toţi. Ca şi până acum, el nu se gândeşte la nimic şi face întruna, prostii peste prostii. Se îndrăgosteşte în acelaşi tâmp şi de mamă şi de fiică. Cere bani pentru că cererea îi scapă fără voie în mod automat şi pentru că cel dintâi căruia i-a cerut, s-a arătat îndată gata să-i dea. Abia la sfârşitul actului se dumireşte că a fost luat drept cineva sus de tot. Dacă nu era însă Osip, care a izbutit – cu chiu şi cu vai, să-l lămureacă oarecum că o astfel de înşelăciune nu poate dura mult, ar fi aşteptat nici că se poate mai liniştit să fie dat în brânci afară şi fără cinste pentru el. Cu toate că este un personaj fantasmagoric, care, ca o personificare a minciunii, a şters-o în goana troicii numai dumnezeu ştie unde, rolul trebuie totuşi să fie dat neapărat celui mai bun dintre actorii care s-ar găsi, pentru că-i şi cel mai greu. Acest personaj superficial, de nimic, are totuşi o sumedenie de însuşiri, pe care le au adesea şi oamenii vrednici. Mai ales nu trebuie ca actorul să scape din vedere dorinţa de a poza a personajului, dorinţă de care, de altfel, sunt molipsiţi mai mult sau mai puţin toţi oamenii, şi care apare mai mult ca orice la Hlestakov, dorinţă copilăroasă, pe care o întâlnim însă adesea la mulţi deştepţi chiar şi mai vârstnici, aşa că rar dacă nimereşti om căruia să nu i se fi întâmplat să pozeze şi el o dată în viaţa lui. Într-un cuvânt, pentru a juca acest rol, actorul trebuie să aibă un talent foarte multilateral, să nu exprime permanent unele şi aceleaşi trăsături, ci o diversitate de trăsături. Actorul trebuie să

fie un om de lume foarte abil, pentru că altfel i-ar fi cu neputinţă să exprime cu naivitate, cu bunătate şi simplicitate, acea superficialitate care domneşte în lumea mare şi care, mai mult decât orice altceva, îl mână pe om în toate direcţiile, trăsătură pe care Hlestakov o are din plin.

Ultima scena a „Revizorului" trebuie jucată cu deosebită inteligenţă. Aici gluma a încetat şi situaţia în care se află cele mai multe dintre personaje este aproape tragică. Cea mai înspăimântătoare situaţie dintre toţi o are primarul. Oricum ar fi, nu-i şagă să te trezeşti dintr-odată înşelat în chip aşa de grosolan şi pe deasupra, încă de un băieţandru fiuşturatic, şi de nimic, care chiar după înfăţişare şi siluetă nu era deloc arătos ca să impună, căci arăta ca un chibrit de slab. (Este ştiu că în timp ce toţi sunt graşi, Hlestakov este sfrijit). Să fie înşelat aşa de grosolan şi cine? EI, primarul, care ştia să tragă pe sfoară oameni deştepţi şi chiar pungaşi iscusiţi! Vestea sosirii adevăratului revizor este pentru el o lovitură de trăsnet. Încremeneşte. Mâinile desfăcute înlături şi capul dat pe spate i-au rămas nemişcate. Tot grupul din jurul lui împietreşte şi el în diferite poziţii.

Toată această scenă este de fapt un tablou mut şi de aceea, trebuie construită aşa cum se construiesc de obicei tablourile vivante. Fiecărui personaj trebuie să i se fixeze o poziţie anume determinată, potrivită caracterului pe care îl are, gradului de spaimă şi uimirii care zise zugrăveşte pe faţă la auzul vorbelor care vestesc sosirea adevăratului revizor. Trebuie neapărat ca aceste poziţii să nu semene una cu alta şi să fie cât mai deosebite şi mai variate. Pentru aceasta fiecare dintre interpreţi trebuie să ţină bine minte poziţia lui, pe care s-o poată lua îndată ce auzul îi va fi uluit de ştirea fatală. La început, totul va ieşi silit şi oamenii vor semăna cu nişte automate, însă mai târziu,

după câteva repetiţii, pe măsură ce fiecare actor va pătrunde mai adânc în situaţia lui, îşi va însuşi poziţia prescrisă, care va ajunge a lui, firească. Imobilitatea şi stângăcia de automat vor dispărea şi scena aceasta mută va părea spontană, ieşită de la sine.

Drept semnal de schimbare a poziţiei poate sluji micul ţipăt pe care îl scot de obicei femeile, când sunt surprinse. Unii îşi iau treptat poziţia care le este prescrisă în scena mută încă de când văd apărând vestitorii 1 ştirii fatale. Aceştia sunt cinovnicii mai mărunţei. Ceilalţi, care îşi schimbă numaidecât poziţia, sunt cei mai uluiţi. N-ar fi deloc rău ca actorul principat să părăsească pentru un timp poziţia lui şi să se uite de câteva ori la acest tablou în calitate de spectator ca să-şi dea seama ce anume trebuie slăbii, ce anume întărit sau îndulcit, pentru ca tabloul să iasă cât mai firesc.

Acest tablou ar trebui alcătuit cam în felul următor: în mijloc stă primarul încremenit şi cu desăvârşire mut de groază. În dreapta lui, stau nevastă-sa şi fiică-sa cu feţele speriate, îndreptate către el. În urma lor stau dirigintele poştei, prefăcut în semn de întrebare şi cu faţa întoarsă către spectatori. În spatele lui, Luka Lukici cu faţa albă ca varul. În stânga primarului se află Zemlianâka, cu sprâncenele ridicate în sus, pe cale să ducă la gură degetele pe care parcă şi le-ar fi fript tare cu ceva. În spatele lui, aproape chircit, stă judecătorul, strâmbând din buze, ca şi cum ar spune: „Ei poftim! iacătă şi ziua răfuielilor!” în urma lui, Bob* ciński şi Dobciński, cu ochii holbaţi şi gura căscată, se uită nedumeriţi unul la altul. Musafirii alcătuiesc două grupuri, câte unul de fiecare parte, din care unul schiţează o singură mişcare, strădu indu-se să se uite la faţa primarului. Pentru ca întreg grupul să se închege cu îndemânare şi nesilit, cel mai nimerit ar fi ca un pictor, priceput în schiţarea de grupuri,

să fie însărcinat să facă o schijă de care să se ţină actorii în luarea poziţiilor respective.

Dacă fiecare dintre actori ar intra câtuşi de puţin în toate situaţiile rolului său de-a lungul întregii piese, atunci el va ajunge să exprime şi în această scenă mută starea de uimire potrivită rolului pe care îl are, încununând prin această scenă şi mai mult, perfecţiunea jocului său. Dacă se va întâmplă însă ca actorii să fie reci şi încordaţi în timpul reprezentării piesei, ei vor rămâne la fel de reci şi de încordaţi şi aici, cu singura deosebire că în scena mută, lipsa lor de măiestrie va ieşi şi mai mult la iveală.

6. DEZNODĂMÂNTUL „REVIZORULUI”.

PERSONAJELE

PRIMUL COMIC – Mihailo Semion o viei Scepkin.

O ACTRIŢĂ DRĂGUŢĂ.

ALT ACTOR.

FEODOR FEDORÂCI, amator de teatru.

PIOTR PETROVICI, om din lumea mare.

SEMION SEMIONÎCI – şi el om din lumea destul de mare, dar în felul

NIKOLAI NIKOLAICI, literat.

ACTORI ŞI ACTRIŢE.

PRIMUL COMIC: (*iese pe scenă*.) *Ei*, acuma nu mai am de ce face pe modestul. Nu de alta, dar pot spune că de data asta am jucat cu adevărat bine şi ca nu degeaba m-a aplaudat publicul. Dacă ajungi să simţi asta singur şi dacă nu ţi-e ruşine de tine însuţi, înseamnă că ai făcut o treabă ca lui nea.

Intră un grup de actori şi de actriţe.

ALT ACTOR: (*cu o cunună în mână*). Mihailo Semionîci, cununa asta nu mai vine din partea publicului, Ţi-o aducem noi, actorii. De multe ori publicul împarte cununi fără să fie prea sever în alegerea lui. Te poţi alege cu o cunună din partea publicului chiar fără cine ştie ce

merite mari. Dacă însă confraţii, colegii tăi care-s uneori şi invidioşi şi nedrepţi, dacă aceşti confraţi hotărăsc unanim să aducă cuiva o cunună, atunci înseamnă că omul acela este cu adevărat vrednic să fie încununat.

PRIMUL COMIC: (*luând cununa*). Prieteni, ştiu să preţuiesc cununa asta.

ALT ACTOR: Nu, n-o mai ţine aşa în mână. Pune-o în cap!

TOŢI ACTORII ŞI ACTRIŢELE: Pune cununa în cap! Pune-o în cap!

ACTRIŢA DRĂGUŢĂ: (*iese înainte şi spune cu un gest poruncitor*). Mihailo Semionîci, pune cununa în cap!

PRIMUL COMIC: Nu, prieteni! De luat cununa de la voi, o iau, însă de pus în cap, n-o pun! Altceva este să capeţi o cunună din partea publicului ca o expresie obişnuită a unui omagiu cu care răsplăteşte pe oricine s-a învrednicit să-i placă. Dacă nu ţi-o aşezi atunci în cap, ar însemna că dovedeşti dispreţ faţă de atenţia lui. Să te încununi însă în mijlocul semenilor tăi, înseamnă să fii prea încrezut în tine.

TOŢI: Pune cununa-n cap!

ACTRIŢA CEA DRĂGUŢĂ: Mihailo Semionîci, pune cununa în cap.

ALT ACTOR: Asta ne priveşte pe noi: noi suntem judecătorii şi nu dumneata. Binevoieşte mai întâi să-ţi pui cununa pe cap şi apoi îţi vom spune de ce te-am încununat. Uite aşa! Acum, stai şi ascultă: Ţi-am dat această cunună pentru că de peste douăzeci de ani de când te afli în mijlocul nostru, nu-i unul printre noi pe care să-l fi jignit; pentru că ţi-ai împlinit datoria cu mult mai multă râvnă decât oricare dintre noi şi ne-ai dat prin asta imboldul să lucrăm neostenit în ogorul ăsta ei nostru, fără de care mă cam îndoiesc c-am fi avut puterea s-o facem. Ce putere străină este în stare să te îmboldească, cum te îmboldeşte

exemplul unui coleg? apoi pentru că nu te-ai gândit numai la dumneata şi nu te-ai frământat să-ţi joci frumos rolul, fără să te sinchiseşti de ceilalţi, dar ai ţinut ca fiecare să fie bine în rolul lui şi n-ai refuzat niciodată cuiva sfatul dumitale şi nici n-ai dispreţuit pe nimeni. În sfârşit, pentru că îţi iubeşti arta cum n-a iubit-o nici unul din noi niciodată. Iată de ce ţi-am adus acuma cu toţii, până la unul, această cunună.

PRIMUL COMIC: (*emoţionat*). Nu, prieteni, nu-i chiar aşa! Cu toate că aş fi vrut să fie aşa.

Intră Feodor Fedorâci, *Semion Semionîci*, *Piotr Petrovici şi Nikolai Nikotaici*.

FEODOR FEDORÂCI: (*se repede şi-l îmbrăţişează pe primul comic*). Mihailo Semionîci! Nu-mi pot veni în fire şi nici nu ştiu ce să-ţi spun despre jocul dumitale. Niciodată n-ai jucat aşa.

PIOTR PETROVICI: Nu Lua, Miâiailo Semionîci, vorbele mele drept măgulire, dar trebuie să mărturisesc deschis că n-am întâlnit până acum asemenea joc, cu toate că pot spune, fără să mă laud, că am fost la toate teatrele de mâna întâia din Europa şi am văzut pe cei mai buni actori. Nu-mi lua vorbele drept măgulire, zău aşa!

SEMION SEMIONÎCI: Mihailo Semionîci! (*în neputinţă de a-şi exprima admiraţia prin viu grai, şi-o exprima printr-un gest cu mâna.*) Eşti un adevărat Asmodeu!

NIKOLAI NIKOLAICI: Ca cineva să interpreteze un rol cu atâta perfecţiune, cu atâta desăvârşire, cu atâta înţelegere şi cu atâta pătrundere pentru toate, asta e mai mult decât o o interpretare obişnuită. Asta-i o operă nouă, o a doua creaţie!

FEODOR FEDORÂCI: Culmea artei şi nimic alta!... Abia acum afli în sfârşit înaltul înţeles al artei! Dar ia să-mi spui dumneata de pildă, ce trăsătură atrăgătoare are

personajul pe care l-ai jucat chiar acum? Mă întreb cum de poţi desfăta spectatorii, apărând în pielea unui potlogar? Fiindcă ai izbutit şi asta! Văd c-ai izbutit! Am plâns. Însă nu pentru că aş fi compătimit starea în care se afla personajul am plâns, ci de desfătare. Mi s-a uşurat şi mi s-a luminat mintea, pentru că ai scos în evidenţă toate nuanţele unui suflet de potlogar şi ne-ai făcut să înţelegem cât se poate de lămurit ce-i un potlogar.

PIOTR PETROVICI: Dă-mi totuşi voie ca – lăsând de-o parte măiestria cu care este pusă în scenă piesa, punere în scenă cum, recunosc, n-am mai văzut – şi o pot spune, fără să mă laud, pentru că am fost la cele mai bune teatre – dă-mi totuşi voie să aflu, căci nu prea ştiu bine, cui trebuie să-i fie îndatorat autorul pentru asta: dumneavoastră actorilor, sau direcţiei teatrelor noastre? Probabil şi unora şi altora. Trebuie însă să vă spun: eu asemenea montare o poţi scoate uşor la capăt cu orice piesă. Nu luaţi, domnilor, cuvintele mele drept măgulire! Oricum, lăsând toate aceste la o parte, daţi-mi totuşi voie să fac o observaţie cu privire chiar la piesă, aceeaşi observaţie pe care am mai făcut-o şi acum zece ani, când a fost jucată întâia oară: Nu văd în „Revizorul”, chiar şi în versiunea care a fost dată acuma, niciun fel de folos pentru societate, aşa ca să poţi spune că societatea ar avea nevoie de piesa asta.

SEMION SEMIONÎCI: Ba eu socot că piesa-i de-a dreptul vătămătoare, în piesa asta sunt arătate lucruri care ne înjosesc. Nu prea văd dragostea de patrie a aceluia care a scris-o. Şi unde mai pui lipsa de respect, ba chiar şi obrăznicia… Mai mult chiar, e un lucru pe care nu-l înţeleg: Cum de se încumetă cineva să le spună tuturor, drept în ochi: „De cine râdeţi? De voi râdeţi!”

FEODOR FEDORÂCI: Dragă Seinion Semionîci, dumneata ai uitat se vede că nu autorul e acela care vorbeşte, ci primarul. Un potlogar supărat şi înciudat,

care, bineînţeles, e furios fiindcă lumea râde de el.

PIOTR PETROVICI: Dă-mi mata voie, Feodor Fedorâci, dă-mi mata totuşi voie să observ că vorbele acestea au produs o impresie ciudată şi probabil că multora dintre acei care au fost la teatru li s-a părut că autorul le zvârlea chiar lor vorbele; „De voi râdeţi!” Eu spun că… vă rog domnilor să nu-mi tălmăciţi cele ce auziţi drept expresia unei antipa ti impersonale faţă de autor, sau a unei porniri, sau încă… Într-un cuvânt, mă înţelegeţi: să nu credeţi cutnva că aş avea ceva împotriva lui. Vă împărtăşesc însă impresia mea personală. Mi s-a părut că în clipa aceea, se afla în faţa mea un om care îşi bătea joc de toate elte-s la noi, de moravurile noastre, de obiceiurile noastre, de rânduielile noastre. Şi după ce ne face să râdem de toate acestea, ne mai şi spune pe deasupra, drept în faţă: „De voi râdeţi!”

PRIMUL COMIC: V-aş ruga să-mi daţi voie să-mi spun şi eu aici cuvântul. Lucrul acesta a ieşit de la sine. Într-un moi. Iog, pe care actorul şi-l adresează lui însuşi, el vorbeşte de obicei cu faţa către spectatori. Cu toate că primarul şi-a ieşit din fire şi numai că nu delira, totuşi nu se poate să nu fi băgat de seamă zâmbeteie ironice de pe feţele musafirilor, stârnite de ameninţările lui caraghioase împotriva lui Hlestakov, care – după ce-i înşelase pe toţi – zbura acum în goana cailor de poştă spre dumnezeu ştie ce meleaguri. Autorul n-a avut nicidecum intenţia să dea cuvintelor lui înţelesul despre care aţi vorbit. Asta v-o spun eu, deoarece cunosc o mică taină a acestei piese. Daţi-mi însă voie să vă pun şi eu o întrebare: ce-ar fi dacă în adevăr autorul şi-ar fi pus drept scop să arate spectatorului că, la drept vorbind, râde chiar de dânsul?

SEMION SEMIONÎCI: Mulţumesc pentru compliment. Eu unul, cel puţin, nu găsesc deloc c-aş avea ceva comun cu oamenii arătaţi în „Revizorul”. S-avem, mă

rog, iertare. Nu mă laud că n-aş avea şi eu cusururi, aşa cum nu-s nici alţii care să nu aibă, însă, oricum o fi, eu cu oamenii din piesă nu semăn. Asta-i chiar din cale-afară! Motto-ul piesei spune: „De ţi-e mutra strâmbă, nu da vina pe oglindă”. Piotr Petrovici, vreau să te întreb: am eu mutra strâmbă? Feodor Fedorâci, te întreb şi pe tine: am eu mutra strâmbă? Nikolai Nikolaici, spune şi tu, am eu mutra strâmbă? (*Adresându-se tuturor celorlalţi.*) Domnilor, vă întreb pe dumneavoastră toţi, şi vă rog să-mi spuneţi: am eu mutra strâmbă?

FEODOR FEDORÂCI: Dragul meu Semion Semionîci, iar ai pus o întrebare ciudată. Doar n-ai fi vrând să spui că eşti o frumuseţe, cum de altfel nu suntem nici păcătoşii de noi. Ce atâta vorbă! Chipul tău nu-i canonul canoanelor de frumuseţe. Oricum m-aş uita la tine, tot chiomb arăţi. Aşa că, drept vorbind, ce mi-e chiomb, ce mi-e strâmb!

PIOTR PETROVICI: Domnilor, atingeţi cu totul altă problemă. Aicca-i vorba de conştiinţa omului. Dă-i şi caraghios să vă certaţi despre cine arc şi cine n-are chipul strâmb. Alta-i treaba cea mai de seamă. Şi pentru asta, daţi-mi voie să mă întorc iar la aceeaşi nedumerire: nu văd tâlcul adânc pe care să-l aibă comedia asta şi nici scopul. Cel puţin acest tâlc nu reiese limpede.

NIKOLAI NIKOLAICI: Dar ce scop vei mai fi vrând să aibă, Piotr Petrovici? Arta include în sine scopul ei. Năzuinţa către frumos şi către înălţător, asta-i toată arta. Asta-i condiţia indispensabilă a artei, fără de care arta nu-i artă. De aceea, oricum ar fi, arta nu poate fi imorală. Fie că o face prin afirmaţie, arătându-ne frumuseţea celor mai bune virtuţi ale omului, fie că o face prin negaţie, râzând de cusururile lui, tendinţa constantă a artei este numai binele. Dacă arăţi totceareomulmairăuşiarăţi în aşa fel, încât pe fiecare dintre spectatori să-l apuce scârbă, vă întreb pe dumneavoastră, nu-i oare asta o laudă a tot ce

este bun? Vă întreb, nu-i oare asta o laudă a binelui?

PIOTR PETROVICI: Nici nu mai încape vorba, Nikolai Nikolaici. Dă-mi totuşi voie să te întreb…

NIKOLAI NIKOLAICI: (*fără să-l asculte*). Ce-i prost nu-i faptul că răul ni se arată într-o lumină rea, şi că-ţi dai seama că-i cu desăvârşire rău în toate privinţele. Prost este numai atunci când, după felul în care e arătat răul, nu te poţi dumiri dacă răul e chiar rău sau nu tocmai rău. Prost e numai atunci când râul e făcut atrăgător pentru spectator, când aşa-i de amestecat cu binele, încât nu mai ştii partea cui s-o iei. Şi iarăşi prost este când binele este arătat aşa fel, că nu vezi binele în bine.

PRIMUL COMIC: Nikolai Nikolaici, îţi jur că ăsta-i adevărul curat şi nimic alta. Ai spus lucruri de care am fost totdeauna convins, numai că nu m-am putut exprima aşa de bine cum te-ai exprimat dumneata. Prost lucru să nu poţi vedea binele ascuns în bine! Ăsta-i cusurul tuturor pieselor moderne, cu care suntem siliţi să distrăm publicul. Spectatorul când iese de la teatru nu ştie nici el ce fel de om a văzut; bun sau rău? Binele nu-I ispiteşte, iar răul n-are nimic într-însul care să-l dezguste, aşa că bietul om rămâne ca într-un vis fără să poată scoate din ce a văzut niciun soi de regulă, care să-i folosească la ceva în viaţă şi aşa-i de nedumerit asupra căii pe care a urmat-o până atunci, încât e gata să se la după cel dintâi ins care i-ar ieşi în cale, fără măcar să-l întrebe încotro îl duce şi cu ce scop îl duce.

FEODOR FEDORÂCI: Unde mai pui, Mihailo Semionîci, ce chin pe actor să joace asemenea rol, dacă-i din tot sufletul un adevărat actor.

PRIMUL COMIC: Nu mai continua! Vorbele dumitale îmi străpung inima. Nu-ţi poţi închipui câtă amărăciune simt uneori, înveţi un rol, îl frământi şi nu ştii nici tu ce expresie să-i mai dai. Uneori uiţi de toate, te substitui

personajului, te înflăcărezi, îl mişti pe spectator, însă când stai să te gândeşti cu ce mijloace l-ai mişcat, te apucă scârbă de tine însuţi. Ai vrea să se deschidă pământul şi să te înghită, iar aplauzele te fac să roşeşti ca de o ruşine a ta, personală. Hotărât lucru, nu mai ştiu nici eu ce-i mai Rău: să arăţi fărădelegile în aşa fel încât spectatorul să fie gata-gata să se împace cu ele, sau să arăţi virtuţile în asemenea lumină, încât să nu simtă nicio dorinţă de a le urma. Cum cred eu, şi într-un caz şi în celălalt, tot cu putregaiuri avem de-a face şi nu cu arta. Adânc tâlc are ce ne-a spus Nikolai Nikolaici: Rău este când nu poţi vedea binele ascuns în bine.

ALT ACTOR: Aveţi dreptate, aveţi dreptate. Rău e când nu poţi vedea binele ascuns într-o faptă bună.

PIOTR PETROVICI: N-am nicioobiecţie împotriva acestei afirmaţii, dar absolut niciuna! Vorbele lui Nikolai Nikolaici au un înţeles adânc. Mihailo Semionîci a mers şi mai departe. Totuşi ăsta nu-i încă răspunsul la întrebarea mea. Ceea ce ai spus dumneata acuma – adică binele să fie arătat cu o putere magică care să târască cu ea nu numai oamenii buni, dar şi pe cei răi, iar răul cu atâta dispreţ, încât spectatorul să nu simtă numai dorinţa de a nu se împăca cu oamenii arătaţi pe scenă, dar, dimpotrivă, să dorească să se descotorosească cât mai grabnic de ei – toate acestea, Nikolai Nikolaici, trebuie să fie condiţia obligatorie a oricărei opere. Dar asta nu-i totul. Orice operă trebuie să mai aibă în afară de asta o expresie a ei proprie, personală, căci altfel ea nu va avea o originalitate. Nikolai Nikolaici, pricepi dumneata ce vreau să spun? De aceea nu văd în „Revizorul” marea însemnătate care i se dă de către alţii. Trebuie să se simtă limpede ce anume l-a făcut pe scriitor să întreprindă opera lui, ce anume ţinteşte, încotro tinde, ce lucru nou vrea să ne arate. Uite, Nikolai Nikolaici, asta-i însemnat, şi nu ceea ce ai spus

dumneata în genere despre artă.

NIKOLAI NIKOLAICI: Piotr Petrovici, cum poţi afirma dumneata că nu se vede încotro tinde autorul? D-apoi lucrul ăsta… lucrul ăsta… se vede.

PTOTR PETROVICI: Nikolai Nikolaici, ba asta nu se vede deloc, lată, eu unul nu văd în comedia asta vreun scop deosebit, care să reiasă din însăşi opera. Sau poate că autorul l-o fi ascuns înadins. Dacă-i aşa, atunci autorul a făcut o crimă împotriva artei. De spus, Nikolai Nikolaici, poţi spune ce vrei. Dar hai să analizăm cu seriozitate comedia asta. „Revizorul" nu produce doar aşa impresie, încât spectatorul să iasă înviorat de la spectacol. Dimpotrivă – şi cred că ştii şi dumneata – unii au simţit o enervare de prisos, alţii chiar furie, dar în genere, toţi au plecat cu un simţământ de apăsare. Cu toată plăcerea pe care ţi-o produc unele scene născocite cu multă îndemânare, cu toată situaţia cu adevărat comica în care se găsesc multe din personajele lucrării, cu toată cizelarea cu adevărat măiastră a unora din caractere, până la sfârşit îţi rămâne ceva – cum să spui… Nici nu vă pot explica… rămâne ceva monstruos şi sumbru, un fel de spaimă care te cuprinde când te gândeşti la neorânduiala de la noi. Chiar şi apariţia jandarmului, care se iveşte în uşă asemenea unui călău, încremenirea generală provocată de vorbele lui vestind sosirea adevăratului revizor care urmează să-i distrugă pe toţi, să-i mături de pe Faţa pământului, să-i nimicească cu desăvârşire, toate acestea sunt inexplicabil de înspăimântătoare. Vă mărturisesc cu toată certitudinea, *à la letire1)* că nicio tragedie nu mi-a produs o impresie atât de puţin îmbucurătoare, atât de tristă, atât de apăsătoare, aşa că sunt înclinat să bănuiesc că autorul a urmărit într-adins să producă această impresie cu ultima scenă a comediei lui. Nu-i cu putinţă ca impresia să fi ieşit aşa chiar de la sine.

PRIMUL COMIC: Bine că măcar după zece ani, de când se tot joacă „Revizorul”, v-a venit în sfârşit în minte să puneţi întrebarea. Toţi au atacat mai mult sau mai puţin această impresie apăsătoare pe care o producea piesa, însă nimeni nu a pus până acum întrebarea: de ce anume trebuie produsă această impresie? gândind că autorul şi-ar fi scris de bună seamă comedia fiindcă aşa i-a trăsnit, neştiind nici el de ce o scrie şi ce are să iasă dintr-însa. Veţi admite că o fi având şi el măcar dramul de minte pe care nu refuzăm să-l atribuim fiecărui om. Apoi, la drept vorbind, chiar de le face un prost, acţiunile îşi au toate o pricină a lor.

Toţi se uita la el cu uimire.

PIOTR PETROVICI: Mihailo Semionîci, poate c-ai vrea să ne explici ce ai spus, pentru că ni se pare cam nelămurit.

SEMION SEMIONÎCI: Cam aduce a ghicitoare.

PRIMUL COMIC: Cum se face că n-aţi băgat de seamă că „Revizorul” n-are sfârşit?

NIKOLAI NIKOLAICI: Cum aşa n-are sfârşit?

SEMION SEMIONÎCI: Dar ce sfârşit aţi mai vrea? Comedia are cinci acte. De comedii în şase acte nici nu s-a auzit. Oare să mai vină pe deasupra încă o săpuneală?

„1) Fără înconjur (în limba franceză). (N. trad.)

PIOTR PETROVICI: Daţi-mi totuşi, voie, Mihailo Semionîci, să vă întreb: ce piesă poate fi aceea care să n-aibă sfârşit? Nikolai Nikolaici, spune despre aşa ceva în canoanele artei? După mine, e cum ai aduce o besactea închisă, o pui în faţa tuturor şi întrebi ce-i înăuntru!

PRIMUL COMIC: Ei, şi dacă besacteaua e anume pusă dinaintea dumneavoastră ca să vă osteniţi s-o deschideţi?

PIOTR PETROVICI: Dacă-i aşa, trebuie cel puţin să spui, sau să-i dai măcar omului o cheie în mână.

PRIMUL COMIC: Dar dacă cheia e aşezată şi ea alături de besactea? NIKOLAI NIKOLAICI: Mă rog, nu mai vorbi în cimilituri. Eu cred că dumneata ştii ceva. Probabil că autorul ţi-o fi dat cheia, însă dumneata o ţii ascunsă şi faci pe secretosul.

FEODOR FEDORÂCI: Mihailo Semionîci, destăinuieşte-ne şi nouă secretul. Fără şagă, dar tare aş vrea să ştiu ce se poate ascunde aici. Eu, unul, nu văd să fie ceva.

SEMION SEMIONÎCI: Dar deschide-ne odată besacteaua asta enigmatică! Ce-i cu besacteaua asta ciudată, care nu se ştie de ce ne-a fost adusă, care nu se ştie de ce a fost pusă în faţa noastră şi care nu se ştie de ce-i închisă?

PRIMUL COMIC: Ei şi ce vă faceţi dumneavoastră dacă vă arat că se deschide atât de uşor, încât o să vă miraţi cum de n-aţi deschis-o singuri? Şi dacă într-însa se află un lucru care pentru unii e un ban care nu mai umblă, iar pentru alţii un cervonţ strălucitor, căruia oricât i s-ar schimba pajura – în vecii vecilor acelaşi preţ are să aibă?

NIKOLAI NIKOLAICI: Dar isprăveşte odată, frate, cu ghicitorile! Dă-ne cheia şi pace!

SEMION SEMIONÎCI: Mihailo Semionîci, cheia!

FEODOR FEDORÂCI: Cheia!

PIOTR PETROVICI: Cheia!

TOŢI ACTORII ŞI ACTRIŢELE: Mihailo Semionîci, cheia! PRIMUL COMIC: Vra să zică vreţi cheia? Dar ştiu eu, domnilor, dacă vă veţi învoi s-o primiţi? Poate o veţi arunca cu besactea cu tot.

NIKOLAI NIKOLAICI: Cheia! Nu mai vrem să ştim nimica. Vrem cheia!

TOŢI: Cheia!

PRIMUL COMIC: Mă rog, poftiţi cheia! Poate însă că nu sunteţi obişnuiţi să auziţi de la un actor comic ce am să

vă spun eu, dar ce să-i faci? Azi mi-e inima înflăcărată, îmi simt sufletul uşor şi, oricum mi-aţi primi cuvintele, sunt gât a să vă spun tot, tot ce am pe suflet – nu, domnilor, autorul nu mi-a dat cheia. Numai vedeţi că sunt clipe când eşti în astfel de dispoziţie sufletească, că înţelegi ceea ce altă dată n-ai fi în stare… Am dat de-o cheie şi inima mi-a şoptit că-i cheia cea bună. Când am deschis besacteaua din faţa mea, mintea mi-a spus că nici autorul nu putea avea alt gând.

Uitaţi-vă bine la oraşul arătat în piesă. Toţi, până la unul, suntem înţeleşi că asemenea oraş nu-i în toată Rusia, căci nu s-a mai auzit ca toţi, dar absolut toţi cinovnicii oraşului, să fie nişte monştri. De obicei tot se mai află în fiecare oraş câte doi-trei oameni cinstiţi, însă în piesă nu-i unul! într-un cuvânt: asemenea oraş nici nu se află. Aşa-i? Ei, ce se întâmplă dacă acest oraş închipuit se găseşte în sufletul nostru al fiecăruia? Să nu ne privim cu ochii unui om de lume, pentru că nu omul de lume ne va judeca, că să ne uităm cât de puţin cu ochii aceluia care cheamă la confruntare pe toţi oamenii şi în faţa căruia până şi cel mai bun dintre noivă rog să nu uitaţi asta – îşi va pleca ochii în pământ de ruşine şi să vedem avea-va cineva curajul să-ntrebe: „oare mi-e mutra strâmbă?” Mi-e teamă ca fiecare să nu se sperie de mutra lui strâmbă, la fel cum s-a speriat de mutrele cinovnicâlor pe care le-a văzutjân piesă. Nu, Piotr Petrovici! Nu, Seinion Semionîci! Să nu spuneţi: „Astea-s poveşti vechi” sau „asta o ştim şi noi”. Daţi-mi voie să-mi spun în sfârşit şi eu cuvântul. Credeţi în adevăr că trăiesc numai ca să fac giumbuşlucuri? Lucrurile care ne sunt date ca să le ţinem veşnic minte nu trebuie.se socotite drept lucruri vechi. Ele se cuvine să fie primite ca pe o noutate pe care o auzim întâiaşi dată şi oricine le-ar rosti, n-avem de ce ne uita cine-i persoana care le rosteşte. Nu, Seinion Semionîci! Nu de frumuseţea noastră trebuie

să fie vorba. Dar despre ce este de fapt viaţa noastră, pe care ne-am obişnuit s-o socotim o comedie, care se poate isprăvi cu o tragedie, la fel cum s-a isprăvit şi comedia pe care am jucat-o chiar acum. Orice s-ar spune, dar revizorul care ne aştepta în pragul mormântului este groaznic. De ce să mai umblaţi cu şoalda? Parcă dumneavoastră nu ştiţi cine este acest revizor? Revizorul este conştiinţa noastră care s-a trezit şi care ne va sili să ne cercetăm, cu ochii în patru, pe noi înşine. Nimic nu se poate ascunde de acest revizor, pentru că-i trimis dintr-o poruncă de sus şi ne vom trezi cu el când n-are să mai fie cu putinţă să ne tragem înapoi nici măcar cu un pas. Dintr-odată vei descoperi dinaintea ta şi în tine însuţi un monstru aşa de groaznic, încât ţi se va ridica părul măciucă de spaimă. Mai bine să-ţi revizuieşti viaţa la început decât atunci când ai ajuns la sfârşitul ei. În Loc să spunem tirade goale despre noi şi să ne cântăm osanale, mai bine ne-am opri puţin chiar acuma în hâdul oraş al sufletului nostru, care este de câteva ori mai rău decât oricare alt oraş, în care îşi fac de cap patimile noastre, întocmai ca bâzeniile acelea de cinovnici, fiindcă ne prădăm visteria propriului nostru suflet. Trebuie să ne adresăm revizorului încă de la începutul vieţii noastre şi mergând braţ la braţ cu el, să revizuim ce avem în suflet – dar revizorul nostru să fie un revizor din cei adevăraţi şi nu un amăgitor de-alde Hlestakov. Hlestakov este un conţopist. Hlestakov este conştiinţa superficială a lumii, o conştiinţă venală şi amăgitoare. Hlestakov poate fi cumpărat chiar de patimile noastre, care sălăşluiesc în noi. Plimbându-ne braţ la braţ cu Hlestakov prin oraşul sufletului nostru, nu vom băga de seamă nimic. N-aţi văzut şi dumneavoastră cum toţi cinovnicii discutând cu el s-au justificat, s-au strecurat cu îndemânare şi au ieşit nepribănâţi, aproape nişte sfinţi? Credeţi dumneavoastră că orice patimă a noastră nu-i încă şi mai vicleană decât un

potlogar de cinovnic? Şi nu numai o patimă, dar chiar şi cea mai searbădă şi mai de rând obişnuinţă a fiecăruia. Acestea vor izbuti să se ferească cu atâta îndemânare ca să iasă basma curată, încât aveţi să le luaţi drept virtuţi, cu care pe deasupra să vă mai şi lăudaţi înaintea semenului vostru, spunându-i: „Ia te uită mândreţe de oraş ce am fierânduială şi ce curăţenie domnesc pretutindeni!” Patimile noastre sunt făţarnice. Asta v-o spun eu, care am avut destul de furcă cu ele. Nu! Cu o conştiinţă lumească şi superficială n-ai să ajungi să vezi nimic în tine. Patimile îţi vor amăgi conştiinţa, iar conştiinţa va înşela patimile, aşa cum i-a înşelat Hlestakov pe cinovnici, după care conştiinţa se va mistui, încât nici urma n-ai să i-o mai găseşti. Ai să rămâi ca prostul de primar care se cocoţase cine ştie cât de sus, care s-a şi văzut general şi care a anunţat ca lucru sigur că va ajunge cel mai de seamă om din toată capitala, şi s-a pornit să făgăduia scă slujbedar s-a trezit deodată că fusese dus de nas în toate privinţele şi înşelat de un ţingău, de un uşuratic, de un zvăpăiat care n-avea nici în clin nici în mânecă cu adevăratul revizor. Nu, Piotr Petrovici! Nu, Seinion Semionîci! Nu, domnilor! Dacă sunteţi de părerea mea, lăsaţi la o parte conştiinţa voastră lumească. Nu cu Hlestakov să ne cercetăm conştiinţa, ci cu adevăratul revizor. Vă jur că oraşul nostru sufletesc face să te gândeşti la el, aşa cum se gândeşte un suveran bun la ţara lui. Aşa cum îi izgoneşte suveranul, cu demnitate şi asprime, pe mituiţii de pe pământul lui, tot aşa să ne izgonim şi noi şperţarii sufleteşti. Este un mijloc, este un bici, cu care îi putem izgoni. Şi acest mijloc, nobilii mei compatrioţi, este râsul! Râsul de care se tem atâta toate patimile noastre josnice! Râsul care-i creat ca să-ţi baţi joc de toate care fac de ruşine adevărata frumuseţe a omului. Să-i redăm iarăşi râsului adevărata lui menire! Să li-l luăm înapoi acelora care l-au prefăcut într-un sacrilegiu

uşuratic, întinzându-l asupra tuturor lucrurilor fără să deosebească nici ce-i bine, nici ce-i rău! în acelaşi fel în care râdem de ticăloşia altuia, să râdem cu mărinimie de ticăloşia noastră, de ticăloşiile pe care le vom găsi în noi. Nu numai comedia asta, dar tot ce va apărea din pana vreunui scriitor ca o batjocură a viciilor şi a josniciei, s-o luăm ca pe ceva care ne ţinteşte, ca şi cum ar fi fost scrisă pentru noi, căci de toate vom găsi în adâncul sufletului nostru, numai să nu coborâm într-însul ca un de-alde Hlestakov, ci cu un adevărat revizor, fără putinţă de a fi mituit. Să nu vă supăraţi dacă vreun primar înfuriat, sau mai bine zis necuratul, vă va şopti prin gura lui: „De cine râdeţi? De voi râdeţi!" Să-i răspundeţi cu mândrie: „Da, râdem de noi, pentru că ne îndeamnă nobila noastră fire rusească, peulru că ascultăm de o poruncă de sus de a fi mai buni decât alţii!" Compatrioţi! Doar şi în vinele mele, ca şi în ale voastre, tot sânge rusesc curge. Ia uitaţi-vă la mine cum plâng. Actor comic, v-am făcut mai înainte să râdeţi, acuma însă plâng. Lăsaţi-mă să simt că şi misiunea mea e tot aşa de cinstită ca a fiecăruia dintre voi, că-mi slujesc patria cum o slujiţi şi voi, că nu-s un măscărici uşuratic făcut numai pentru distrarea celor uşuratici, ci un cinovnic cinstit al marii împărăţii dumnezeieşti, care am trezit în voi râsul – însă nu râsul dezmăţat cu care râd în lumea asta oamenii unii de alţii, râs născut din deşertăciune şi trândăvie searbădă, ci râsul care se naşte din dragostea pentru om. Să arătăm toţi laolaltă lumii întregi că mic sau mare, toţi câţi trăiesc pe pani în tul rusesc, n-au altă năzuinţă decât să slujească aceluia căruia trebuie să-i slujească tot ce pe lumea asta se avântă într-acolo... (*se uită în sus*) în sus, spre suprema şi veşnica frumuseţe!

7. A DOUA VERSIUNE A SFÂRŞITULUI DIN „DEZNODĂMÂNTUL REVIZORULUI44

SEMION SEMIONÎCI: Cum? Cum ai zis, Mihal Mihalîci? Ce toi spui dumneata acolo? Ce fel de oraş sufletesc?

MIHAL MIHALÂCI: Mie aşa mi s-a părut. Mi s-a părut că ăsta-i chiar oraşul meu sufletesc şi că ultima scenă reprezintă ultima scenă din viaţă, când conştiinţa te sileşte deodată să te uiţi cu toată luarea-aminte în suflet şi te sperii de tine însuţi. Mi s-a părut că revizorul acesta adevărat, care numai la vestea că a sosit aduce atâta groază, este adevărata noastră conştiinţă, care ne întâmpină în pragul mormântului. Şi iarăşi mi s-a părut că fluşturaticul acesta de Hlestakov, acest potlogar, sau cum mai vreţi dumneavoastră să-i ziceţi, este conştiinţa noastră lumească, uşuratică şi prefăcută care, folosindu-se de spaima noastră, ia deodată înfăţişarea conştiinţei celei adevărate şi se lasă cumpărată de patimile noastre, tot aşa precum a fost mituit Hlestakov de către cinovnici – şi se mistuie apoi, ca şi el, cine ştie unde. Mi s-a părut că acest sfârşit trist şi neîmbucurător, care l-a indignat şi l-a zguduit pe spectator, mi s-a ivit în faţă pentru a-mi aduce aminte că şi viaţa, pe care ne-am obişnuit puţin câte puţin să o socotim drept o comedie, poate avea şi un sfârşit trist şi tragic. Mi s-a mai părut că toată comedia asta, în întregul ei ansamblu, pare să spună că revizorul care ne întâmpină la sfârşit ar trebui să-l chemăm de la început şi împreună cu el, cu acest adevărat revizor, asemenea unui suveran drept care îşi revizuieşte împărăţia, să ne uităm cu luare-aminte în sufletele noastre şi să ne înarmăm împotriva patimilor noastre, cum se înarmează suveranul, ca să se apere împotriva cinovnicilor venali, pentru că patimile jefuiesc tezaurul sufletului nostru, tot aşa cum fură cinovnicii visteria şi bunurile statului. Şi trebuie să facem revizia asta cu adevăratul revizor, pentru că patimile noastre sunt făţarnice, şi nu numai patimile, dar până şi

cel mai mic şi banal obicei e în stare să se strecoare cu atâta îndemânare şi s-o întoarcă cu atâta dibăcie, cum nu s-au priceput s-o întoarcă în faţa lui Hlestakov şmecherii de cinovnici, aşa că tu vei fi gata să iei aceste patimi drept virtuţi, şi chiar să te făleşti cu orânduiala oraşului tău sufletesc, fără măcar să-ţi treacă prin minte că s-ar putea întâmpla să rămâi păcălit, cum a rămas primarul. Mie aşa mi s-a părut.

PIOTR PETROVICI: Mihal Mihalîci, tot ce-ai spus dumneata este foarte elocvent, numai că aş vrea să ştiu unde ai găsit dumneata asemănările? Ce asemănare poate fi între Hlestakov şi conştiinţa lumească fluşturatâca şi între adevăratul revizor şi conştiinţa cea adevărată. Nikolai Nikolaici, spune-mi drept, găseşti dumneata aici o asemănare?

NIKOLAI NIKOLAICI: Eu mărturisesc că niciuna.

SEMION SEMIONÎCI: Şi cu la fel! Oricât mi-aş holba ochii, de văzut nu văd nimic.

FEODOR FEDORÂCI: Mihal Mihalîci, îţi spun sincer, că deşi gândul nu-i deloc prost şi ar putea servi chiar de subiect pentru o operă de artă, nu cred că autorul să-l fi avut în vedere.

NIKOLAI NIKOLAICI: (*cu hotărâre*). Năzbâtii! Nici pomeneală de aşa ceva!

MIHAL MIHALÂCI: Dar parcă eu v-am spus că autorul a avut în vedere tocmai gândul acesta? V-am spus doar dinainte: „Autorul nu mi-a dat cheia, dar v-o propun pe a mea”. Însă chiar de-ar fi avut acest gând, autorul proceda prost dacă dezvăluia chiar aşa de lămurit. Comedia ajungea atunci o alegoric şi ar fi putut ieşi din ea o predică searbădă şi mora lizatoare. Nu! Datoria autorului era să zugrăvească numai spaima pricinuită de nişte neorânduieli vădite şi întâmplate – nu într-un oraş fictiv ci într-unul real, de pe pământ, să adune grămadă toate

relele de pe pământul nostru, ca ele să poată fi văzute cât mai repede, şi să nu fie socotite ca un rău necesar care trebuie adinis, tot atât de necesar printre lucrurile bune, cum sunt necesare umbrele într-un tablou. Datoria lui este să zugrăvească lucrurile acestea întunecate cu atâta putere, încât să simţim cu toţii că trebuie luptat împotriva lor, încât să-l vâre în sperieţi pe spectator şi să-l facă să se cutremure, aşa ca gândul neorânduielilor să-l pătrundă până-n adâncul sufletului. Asta trebuia s-o facă. De tras morala cuvenită, asta-i de-acuma treaba noastră. Doar nu mai suntem copii, slavă domnului! M-am gândit la morala pe care aş putea-o trage pentru mine şi am găsit morala asta, pe care v-am împărtăşit-o.

PIOTR PETROVICI: Mihal Mihalîci, comediile se scriu pentru toată lumea. Se cuvine ca toţi să tragă din ele morala, însă o morală la mintea omului şi la îndemână tuturor, iar nu vreuna picată de cine ştie unde, pe care ar putea-o trage un om deosebit, care nu seamănă cu toată lumea. Am să te întreb un singur lucru: cum de se face că până acuma n-a tras nimeni din piesa asta morala pe care ai tras-o dumneata?

NIKOLAI NIKOLAICI: (*cugrabă*). Chiaraşa! Uite, asta-i întrebare! Ia să ne lămureşti mai întâi problema cum se face că numai dumneata ai tras morala asta şi nu şi ceilalţi?

SEMION SEMIONÎCI: Da, Mihal Mihalîci, de ce numai dumneata ai tras-o? De ce nutnai dumneata singur ai tras-o?

MIHAL MIHALÂCI: În primul rând, de undejgtii dumneata că eu aş fi singurul care am tras morala asta? În al doilea rând, de ce o socotiţi aşa de îndepărtată? Eu, dimpotrivă, socot că lucrul cel mai apropiat de noi e tocmai propriul nostru suflet. Ce am avut atunci în vedere era tocmai sufletul meu, m-am gândit la mine şi de aceea

am tras morala asta. Dacă şi alţii ar fi avut în vedere propria lor persoană, ar fi tras probabil aceeaşi morală pe care am tras-o şi eu. Dar oare se apropie fiecare din noi de opera unui scriitor ca o albină, ca să scoată ce crede că-i folositor lui? Nu! Noi căutam în toate nu o morală pentru folosul nostru, ci pentru alţii. Suntem gata să luptăm şi să apărăm întreaga societate, îngrijindu-nede moralitatea altora, dar uităm de a noastră. Căci de râs ne place doar să râdem de alţii şi nu de noi. Şi cusururile tot la a Iţii ne place să le găsim, iar nu la noi. Oricum ar fi, dar vedeţi şi dumneavoastră: au venit azi la teatru trei mii de spectatori şi toţi ştiu că au venit să râdă, iar fiecare din aceşti trei mii e sigur că va râde de alţii şi nu de el. Cea mai mică aluzie că s-ar putea să semene cu cel de care a râs îl poate înfuria şi e gata să repete în mânia lui: „Am eu mutra strâmbă?”

SEMION SEMIONÎCI: Mihal Mihalîci, nu în sensul ăsta vorbeam…

MIHAL MIHALÂCI: (*întrerupându-l*). Dă-mi voie, Semion Semionîci. De ce dumneata, care eşti un om nobil, cu adevărat suflet rusesc şi în sfârşit, un ins care priveşte viaţa cu ochi creştineşti, pronunţi vorbe care contrazic felul dumitale de a gândi? În primul rând, de ce uiţi mereu că obiectul comediei, şi în genere al satirei, nu-i să arate meritele omului, ci tot ce este de dispreţuit într-însul? Cu cât arăţi mai mult ceea ce-i de dispreţuit în om, ca atare, cu cât aceste cusururi stârnesc indignarea fiecăruia şi-l zguduie, cu atât mai mult îşi atinge comedia scopul. De ce uiţi de fiecare dată acest lucru şi vrei să-i impui satirei obiective care se potrivesc mai degrabă tra* gediei? N-ai dreptate: cine doreşte să scoată o morală, acela are s-o scoată; cine se uită în suf letul său, are să ia din toate, de ce are nevoie. Acela va fi în stare să vadă şi într-un oraş material oraşul său sufletesc, acela va pricepe că trebuie

să se înarmeze şi mai vârtos împotriva făţărniciei. Numai acela care va face aşa va vedea că aicea-i vorba de ceva serios. Nu! Lăsaţi satira în pace! Ea îşi atinge scopul. Oriunde s-ar afla, rău 1 nu trebuie cruţat. Dacă vreţi însă să priviţi lucrurile creştineşte, uitaţi-vă la orice satiră ca la ceva care vi se adresează vouă înşivă şi înainte de a căuta să observaţi legătura ei cu întreaga societate, aplicaţi-vă învăţătura oricărei comedii vouă înşivă. Dacă, aşadar, urmează să procedaţi creştineşte, trebuie ca orice operă, în care răul este biciuit, s-o îndrepţi împotriva ta, ca ceva scris anume pentru tine. Ştii şi dumneata că nu se află viciu pe care îl observăm la alţii, din care măcar o părticică să nu fie şi în noi, cu toate că nu chiar în aceeaşi măsură, dar în altă formă, îmbrăcat în alte haine, mai cuviincioase şi mai arătoase, aşa cum este îmbrăcat şi Hlestakov. Câte ai să găseşti în sufletul tău, dacă ai să te uiţi într-însul împreună cu revizorul acela cinstit care te va întâmp ina în pragul mormântului! Ştim lucrul acesta, însă ne facem a-l uita. „Sufletul îmi clocoteşte de patimi”, ne spunem noi în fiecare zi, însă de alungat, nu vrem să le alungăm. Avem şi un bici în mână care ne-a fost dat să le alungăm.

SEMION SEMIONÎCI: Ce bici? Care bici?

MIHAL MIHALÂCI: Dar râsul nu-i oare şi el un bici? Sau vă închipuiţi poate că râsul ne-a fost dat degeaba? De râs se teme şi cel din urmă ticălos, pe care nu-l poţi atinge cu altceva, de el se teme şi acela căruia de obicei nu i-e frică de nimic. Înseamnă aşadar că râsul ne este dat pentru un scop bun. Spuneţi-mi, mă rog, pentru ce ne-a fost dat nouă râsul? Numai ca să ne hlizim aşa fără niciun rost? Dacă râsul ne-a fost dat ca să lovim cu el toate câte fac de ruşine înalta frumuseţe a omului, de ce să nu ne slujim fiecare dintre noi de râs mai înainte de toate, pentru a lovi în ceea ce strică frumuseţea propriului nostru suflet? De ce să nu îndreptăm râsul în făptura noastră şi să nu

gonim cu el pe inituitorii noştri proprii? De ce numai la gândul că s-ar putea să râdeţi de voi înşivă, vă cuprinde furia?... Oricum ar fi însă, fiecare patimă, fiecare pornire josnică din noi, râvneşte totuşi, cu tot dinadinsul, să joace un rol oricât de jalnic ar fi, vor să capete o înfăţişare nobila, şi numai sub această formă să ţi se strecoare în suflet, pentru că firea noastră e nobilă şi nu le-ar primi în toată goliciunea lor neruşinată. Dar credeţi-mă că atunci când vă veţi bate joc de patima asta a noastră şi fără să cruţaţi nimic, o veţi izbi vârtos, chiar dacă ar fi să muriţi de ruşine, neştiind unde să vă ascundeţi obrazul – atunci patima n-are să mai îndrăznească să rămână în sufletul vostru, ci va fugi atât de iute, încât o să-i pierdeţi urma.

SEMION SEMIONÎCI: Mărturisesc că vorbele dumitale mă fac să cad pe gânduri. Dar crezi oare că-i cu putinţă să îndrepţi râsul acesta împotriva ta însuţi? împotriva propriei tale persoane?

PIOTR PETROVICI: Socot că aceasta-îcu putinţă numai la un om care a simţit în acelaşi timp şi nobleţea firii omeneşti, şi scârbă pentru cusururile lui.

MIHAL MIHALÂCI: Eu unul cred că omul are putinţa să facă asta, numai atunci când mai este pe deasupra şi rus până în adâncul sufletului. Recunoaşteţi şi voi că râsul exista în noi toţi. Sarcasmul necruţător este răspândat la noi până şi printre oamenii din popor. De asemenea noi, ruşii, avem şi curajul să ne smulgem din noi şi să fim necruţători cu noi înşine. De aceea la noi e mai cu putinţă o întoarcere a râsului spre calea lui firească. Încercaţi să mă contraziceţi! Dovediţi-mi că n-am dreptate! Dărâinaţi-mi şi distrugeţi-mi convingerea. distrugându-mă totodată şi pe mine, biet măscărici, pe care mă ţine în picioare această convingere încercată pe propria-mi piele. Semion Semionîci, spune dumneata, nu curge în vinele mele acelaşi sânge rusesc care curge şi în ale dumitale? Pot eu

oare simţi altceva, în clipele mele înălţătoare, decât ce simţi şi dumneata în astfel de clipe? Nu stau oare acum în faţa voastră în cea mai înălţătoare clipă a vieţii mele? Mi-am terminat cariera. Părăsesc teatrul unde am sluj it timp de douăzeci

(le ani. Aţi ţinut să mă încununaţi chiar dumneavoastră şi m-aţi mişcat. Şi tot dumneavoastră aproape că m-aţi silit să vă spun ceea ce v-am spus. Uitaţi-vă la mine cum plâng: actor comic, v-am făcut odată să râdeţi. Acuma însă plâng. Lăsaţi-mă să simt că şi misiunea mea e tot aşa de curată ca a fiecăruia dintre voi, că şi eu mi-am slujit patria, că nu-s un măscărici uşuratic, că un cinovnic cinstit al marii împărăţii dumnezeieşti şi că n-am trezit în voi râsul acela bezmetic cu care un om îşi bate joc de altul, ci râsul care se naşte din dragostea pentru om. Nikolai Nikolaici! Feodor Fedorâci! Semion Semionîci şi voi toţi tovarăşii mei, cu care mi-am petrecut timpul în muncă şi în discut îi povăţnitoare, de la care am învăţat multe şi de care mă despart acum! Prieteni, publicul a iubit talentul meu, voi însă m-aţi iubit pe mine. După plecarea mea, luaţi înapoi râsul acelora care l-au prefăcut în sacrilegiu faţă de toate, fără să deosebească ce-i bine şi ce-i rău. Vă mai spun încă o dată, credeţi în vorbele pe care le rosteşte sufletul meu acum, pentru întâia dată în viaţa mea: Râsul e bun, e cinstit. El ne-a fost dat anume, nu ca să râdem de alţii, dar de noi înşine. Iar acela care n-ar avea puterea să râdă de propriile lui cusururi, mai bine să nu mai râdă niciodată!... Căci altminteri râsul ajunge o clevetire, de care va trebui să răspundă odată, cum răspunzi de o fără de – lege!...

POSTFAŢA

Piesa intitulată „Deznodământul Revizorului” bera destinată pentru reprezentaţia de beneficiu şi de adio a unuia dintre cei mai buni actori ai teatrului nostru. De

aceea nu strică să se ţină minte că *primul comic*, principalul personaj al acestei comedii, este luat în clipa în care, ajuns la limita legală de vârstă, părăseşte scena şi îşi ia rămas bun pentru totdeauna de la publicul pe care l-a înveselit atâta vreme şi de la colegii lui, cu care încetează să mai fie coleg.

j”.

ORDINUL VLADIMIR CLASA TREIA (*Fragmente dintr-o comedie neisprăvită*)

FRAGMENTUL ÎNTÂI

MARIA PETROVNA: „M” şi „A” iar în partea cealaltă, numele de familie: „Povalişcev şi prinţesa Şlepohvostova”. Şi vezi ca toate acestea să apară cât mai grandios. De asemenea te rog să fie gata cel mai târziu până-n două săptămâni.

KAPLUNOV: Foarte bine! (*Se repede să deschidă uşa.*)

MARIA PETROVNA: (*către valet*). Ştii unde stă cinovnicul acela?

VALETUL: Ştiu.

MARIA PETROVNA: Spune-i vizitiului să mă ducă întins acolo. Uff! Nici acuma nu sunt liniştită. (*Iese.*)

S C E N A III-A

Odaia lui Alexandr Ivanovici.

HRISANFI PETROVICI: Îmi pare foarte bine că v-am cunoscut. Mi se pare curios, dar după fizionomia dumneavoastră, n-aş fi crezut că aţi fi un om de ispravă.

ALEXANDR IVANOVICI: Ştii mata, în privinţa asta este o veche zicătoare…

HRISANFI PETROVICI: Spuneţi, nu cumva răposata maica dumneavoastră s-a speriat de ceva pe când era grea?

ALEXANDR IVANOVICI: Să lăsăm mai bine asta.

HRISANFI PETROVICI: Nu, ascultă încoace. Nu te

supăra, dar se întâmplă foarte des. Aşa de pildă, asesorul nostru are toată partea de jos a feţei ca de berbec. Parc-ar fi teşită, nu alta, şi-i năpădită de un fel de lână întocmai ca la berbeci. Şi toată treaba asta zise trage de la o întâmplare neînsemnată. Pe când răposata era în durerile facerii, un berbec s-a apropiat de fereastră şi l-a împins necuratul să beliâie.

ALEXANDR IVANOVICI: Da. Asta se-ntâmplă.

HRISANFI PETROVICI: Abia acuma, când mă nit mai bine la dumneavoastră, îmi dau seama că faţa dumneavoastră îmi este parcă cunoscută: era la noi, la regimentul de carabinieri, un locotenent. Semăna leit cu dumneavoastră, ca două picături de apă. Straşnic beţivan! Trebuie să spun că nu trecea o zi, să nu se întoarcă cu fălcile mutate din loc.

ALEXANDR IVANOVICI: Daţi-mi voie: Vreau cum nici că se poate, să vă ajut şi cât mai repede. Faceţi-mi vă rog plăcerea şi luaţi loc în jilţul acesta şi povestiţi-mi cu de-amănunliti despre ce-i vorba.

HRISANFI PETROVICI: Îmi daţi voie, dar stând jos, nu-i chip să vă spun despre ce-i vorba. E o afacere încurcată de tot. Aţi cunoscut cumva în judeţul Ustiuj pe o moşieriţă anume Evdokia Malafeevna Jerebţova? N-aţi cunoscut-o? Buun! E mătuşa noastră bună, a mea şi a bestiei de frate-meu. Cei mai apropiaţi moştenitori ai ei suntem noi, frate-meu şi cu mine. Oh, ascultaţi, ascultaţi! Afară de noi mai era şi o soră care s-a măritat cu generalul Povalişcev. Ei, dar de dânsa n-avem ce vorbi, cu dânsa n-am nimica. Ea şi-a primit şi aşa partea care i se cuvenea. Îmi daţi voie: şi iacătă-l pe acest potlogar, adică frate-meu, pentru că el, dacă-i vorba de asta, îţi face orice la care minister vrei, iacătă-l că vine la dânsa şi-i spune: „Dumneata mătuşică ai ajuns să ai, slavă domnului, şaptezeci de ani. De ce-ai mai vedea mata singură de

gospodărie la o vârstă aşa de înaintată? Mai bine m-ai lăsa pe mine să am grija dumitale şi să te ţin eu”. Vedeţi? Asta-i? Vă daţi seama? Vă daţi seama? Şi s-a tnulat la dânsa în casă, unde a prins a trăi şi a porunci, parcă el ar fi fost adevăratul stăpân. Auziţi ce vă spun?

ALEXANDR IVANOVICI: Aud!

HRISANFI PETROVICI: Asta-i! Şi iacătă o pe mătuşica – dumnezeu ştie dinee pricină – că începe să bolească. Mai ştii? poate să-i fi dat chiar el ceva. De aflat, am aflat-o eu de la alţii. Băgaţi de seamă! Şi atuncea viu şi eu la moşie. În antret îmi iese înainte bestia aceea, adică frate-meu, plângând cu şiroaie de lacrimi. „Ei, frăţioare, îmi spune el, de acuma-ncolo, vai de capul nostru cât om trăi. Binefăcătoarea noastră…” „Ce, şia dat sufletul?” „încă nu, dar trage să moară”. Intru şi, ce-i drept, mătuşica zăcea lată şi holba numai ochii în neştire. Ce era să fac, să plâng? Asta n-ajută la nimic. Aşa-i că n-ajută?

ALEXANDR IVANOVICI: N-ajută.

HRISANFI PETROVICI: Ei, ce era să fac? N-aveam ce face. Pesemne că aşa era voia domnului. M-am dat mai aproape de dânsa. „Ei, mătuşică, i-am spus cu, suntem cu toţii muritori. Numai unul dumnezeu este stăpân pe viaţa noastră şi cum se zice, cine nu moare azi, moare inââne. N-ai dori cumva mata, cât mai este vreme, să laşi vreo dispoziţie?” Ei, şi ce credeţi dumneavoastră c-a făcut mătuşica? Cum nu-şi mai putea întoarce limba în gură, am auzit-o numai spun înd: „e… e… e…” Iar potlogarul acela care stătea lângă patul ei, adică frate-meu, mi-a spus: „Mătuşica vrea să-ţi dea a înţelege că dispoziţiile pe care le-a avut de lăsat, le-a lăsat”. Aţi auzit dumneavoastră? Aţi auzit?

ALEXANDR IVANOVICI: Credeţi că a spus ea întocmai asta? HRISANFI PETROVICI: De unde dracu’ să fi spus? Ea a bălmăjit numai: „e… e… e…” şi atâta tot. Eu

însă, îi dau ghies; „îmi dai voie, mătuşică, să aflu şi eu cam ce dispoziţii ai lăsat mata?” Şi ce credeţi dumneavoastră că mi-a răspuns mătuşica? Mătuşica mi-a răspuns iar: „e… e… e…” Iar nemernicul ac Ha mi-a spus iarăşi: „Mătuşica zice că toate dispoziţiile ei în privinţa asta se află în testament”. Aţi auzjţ, mă rog? Aţi auzit? Ce era să fac? Am tăcut şi n-am mai sco

O vorbă.

ALEXANDR IVANOVICI: De ce nu l-aţi prins chiar pe loc cţţ minciuna?”

HRISANFI PETROVICI: Cum era să fac? (*îşi desface braţele înlături în semn de deznădejde.*) Frate-meu a început să i se jure că mătuşica spusese în adevăr toate acestea. Ei… şi I-am) crezut.

ALEXANDR IVANOVICI: Şi aţi deschis testamentul?
HRISANFI PETROVICI: L-am deschis.

ALEXANDR IVANOVICI: Ei şi?

HRISANFI PETROVICI: Să vedeţi cu s-au petrecut lucrurile. După ce ne-am îndeplinit toate datoriile după datina creştinească, l-am întrebat pe frate-meu dacă n-ar fi timpul să citim care anume era voinţa moartei. Frate-meu nici nu era în stare să vorbească, aşa plângea. „Ia, îmi spuse el, şi citeşte singur”. Şi ce credeţi dumneavoastră că scria în testament? „Nepotului meu Ivan Petrovici Barsukov… auziţi! care nu m-a părăsit şi a stat în preajma mea până la moarte, drept răsplată pentru fiâasca lui grijă, luaţi, vă rog aminte, îi las în stăpânire moşia mea, atât cea moştenită cât şi cea cumpărată, aflătoare în judeţul Ustiujului, obo-bo-ho! cu cinci sute de suflete, potrivit controalelor revizuite, cu tot ce ţine de moşie şi aşa mai departe? * Ei, aţi auzit tot? „Nepoatei mele, Mariei Petrovua, fiica Povalişcevei, născută Barsukova, îi las satul care i se cuvine cu o sută de suflete. Nepotului meu Hrisanfi, feciorul lui Piotr Barsukov, îi las tot restul, auziţi

mă rog! auziţi ce-mi lasă, ca să-şi aducă aminte de mine. Oho-ho! îi las: trei fuste împletite cu îgliţa şi toate vechiturile care se află în pod, şi anume: două pilote de puf, vesela de faianţă, cearşafuri, scufii" şi dracu' ştie ce alte otrepe. Ei, cum vi se pare asta? Vă întreb pe dumneavoastră: Ce dracu1 am eu nevoie de fuste împletite cu igliţa?

ALEXANDR IVANOVICI: Ab, doamne, dumnezeule! Ce potlogărie!

HRISANFI PETROVICI: Aşa-i: potlogărie! în privinţa asta sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. Dar vă întreb: Ce nevoie am eu de fuste împletite cu igliţa? Ce să fac eu cu ele? Să mi le pun pe cap?

ALEXANDR IVANOVICI: Şi martorii au iscălit toate acestea? HRISANFI PETROVICI: Cum să nu fi iscălit? A adunat tot felul de ticăloşi.

ALEXANDR IVANOVICI: Dar răposata? A iscălit cu mâna ei? IIRISANFI PETROVICI: Vedeţi, aicca-i buba: De iscălit a iscălit. Numai că dracu' ştie cum a iscălit.

ALEXANDR IVANOVICI: Adică, cum?

HRISANFI PETROVICI: Iaca cum: pe răposata o chema Evdokia, dar ea a mâzgălit o scară a mâţei, că nu te poţi dumeri ce este.

ALEXANDR IVANOVICI: Cum aşa?

HRISANFI PETROVICI: Dracu' ştie cum s-a făcut că în loc să fi scris Evdokia, a scris „Obmokni".

ALEXANDR IVANOVICI: Ah! Mare ticăloşi

IfHISANFI PETROVICI: Oho-ho! Trebuie să vă spun că frate-meu e în stare să făptuiască orice: „Iar nepotului meu Hrâsanfi Petrovici îi las trei fuste împletite cu igliţa".

ALEXANDR IVANOVICI: (*aparte*). Oricum ar fi, halal de Ivan Petrovici Barsukov. Nu l-aş fi crezut niciodată aşa de ticălos.

HRISANFI PETROVICI: (*dând din mâini*). Ce-o fi

însemnând oare „Obmokni”? că doar nu-i un nume!

ALEXANDR IVANOVICI: Ei şi acuma ce aveţi de gând să faceţi? HRISANFI PETROVICI: Am şi dat o jalbă pentru anularea testamentului, pe temeiul ca iscălitura-i plăsmuită. Să nu mintă! Pe răposata o chema Evdokia şi nu „Obmokni”.

ALEXANDR IVANOVICI: Şi bine aţi făcut. Dar să-mi daţi voie ca de acum încolo să iau eu toată afacerea asta în mână. Scriu numaidecât un bileţel către un secretar pe care îl cunosc. Iar până una alta, să-mi faceţi rost de o copie a testamentului.

HRISANFI PETROVICI: Nici nu ştiţi cât de îndatorat vă rămân!(*Pune mâna pe căciulă*.) Pe care uşă trebuie să ies? Pe aceea de colo, sau pe asta?

ALEXANDR IVANOVICI: Poftiţi, vă rog, pe asta.

HRISANFI PETROVICI: Aşaa! V-am întrebat, ca să ştiu pentru când oi mai avea nevoie. La revedere, onorabile! Cum vă spune? Ca uit mereu.

ALEXANDR IVANOVICI: Alexandr Ivanovici.

HRISANFI PETROVICI: Alexandr Ivanovici! îl ştiu pe unul Alexandr Ivanovici Bruldiukovski. Nu cumva îl cunoaşteţi?

ALEXANDR IVANOVICI: Nu.

HRISANFI PETROVICI: Mai locuieşte încă şi azi la cinci verste de satul meu. La revedere!

ALEXANDR IVANOVICI: La revedere, onorabile! La revedere!

FRAGMENTUL AL DOILEA

KAPLUNOV: Mai vrei acu-şi vin? Dar votca nu-ţi place? Tot un drac! Votcă de bei, sau vin – totuna te îmbeţi. Hai, ş-om merge.

ŞTEIDER: Nu. Eu mă duc la theater nemţeşte.

KAPLUNOV: Ce să faci la teatru? (*Aparte*.) Trabuc nemţesc! Şi ce mai minte ticălosul! Nici gând n-are să se

ducă la teatru.

Amarnic e de zgârcit ticălosul de neamţ. Se teme să nu piardă la cărţi un bănuţ şi mai spune că se duce în teatru. Dacă-i să plătească el, atunci crenvurştul de neamţ nici măcar o bere nu se îndură să bea. Zău c-am să-l bat într-o zi, de-am să-l zvânt. (*Tare*.) Ce fel de oglindă-i asta? (*Ia în mâna o oglindă de* pe masă.)

LAVRENTI: Ia isprăviţi odată! De ce-aţi venit? Nu vedeţi că boieru* nu-i aici? Ce treabă aveţi?

Se aud bătăi într-o uşă laterală.

lac-acuina are să vă vadă şi boieru.

Şteider şi Kaplunov o şterg în grabă. *Rămâne numai Petruşevici cufundat în gânduri*.

Lavrenti şi Annuşka.

LAVRENTI: Ah! Anna Gavrilovna. Dacă-i să vă spun cât de multă stimă am pentru dumneavoastră, apoi să ştiţi că mare plăcere am să vă văd.

ANNUŞKA: Nu vă mai deranjaţi, Lavrenti Pavlovici. Am întâlnit careta boierului şi aflând astfel că nu-i acasă, am intrat la dumneavoastră c-o treabă, da’ numai pentru un minut.

LAVRENTI: Şi foarte bine aţi făcut! Tare ne mai bucurăm, nevastă-mea şi cu mine, când vă vedem. Staţi jos, vă rog.

ANNUŞKA: (*se aşază*). Ia spuneţi-mi, poate ştiţi ceva de balul care se dă zilele astea?

LAVRENTI: Cum să nu ştiu? Să vedeţi: ca să zic aşa, punem mână de la mână. Dă unul dă şi altul, mai dă şi al treilea. Bineînţeles c-am strâns o suină destul de frumoasă. Nevastă-mea şi cu mine am dat cinci ruble. Fireşte că avem bal, sau cum i se mai zice de obicei, serată. Bineînţeles, au să fie şi trataţii şi ca să zic aşa, răcoritoare… Iar pentru tineret dans şi tot soiul de distracţii de acest soi.

ANNUŞKA: Să ştiţi că vin şi eu. Vin neapărat! Am trecut pe aici numai ca să ştiu dacă veniţi şi dumneavoastră cu Agafia Ivanovna.

LAVRENTI: Agafia Ivanovna tot timpul numai de dumneavoastră vorbeşte.

ZAKATIŞCEV: (*dând buzna pe uşă*). Ivan Petrovici e acasă? LAVRENTI: Nu-i.

ZAKATÂŞCEV: (*aparte*). Păcat! De nu mă ţinea atâta de vorbă bădăranul cela, îl mai prindeam. Oricum, nu-i spun eu pe degeaba surpriza pe care i-o pregăteşte frăţiorul lui. Nu, Ivan Petrovici! mă iartă – pe mine seamă propui neapărat pentru decorare. Te-am slujit pân-acuma cu mult prea multă râvnă şi ţi-am adus destulă contrabandă. Nuu! O să trebuiască să-mi dai şi patru miişcare pe deasupra. Ebei! am să-mi cumpăr nişte trăpaşi pe cinste. Tot oraşul are să zbârnâie numai de căişorii lui Zakatâşcev. Aş fi vrut şi o trăsurică, şi dacă-i să fie, atuncea numai verde. Galbenă nu vreau nici în ruptul capului. Da' unde s-a dus Ivan Petrovici?

LAVRENTI: S-a dus la Maria Petrovna.

ZAKATÂŞCEV: (*dă cu ochii de Annuşka şi se înclină*). Bună ziua duduie! Ah, ce ochişori hoţeşti!

ANNUŞKA: Nu-s pentru dumneata.

ZAKATÂŞCEV: (*dând. să plece*). Minţi, ştrengăriţă! Eşti îndrăgostită de mine. Recunoaşte – eşti îndrăgostită până peste urechi. Vezi că te-ai înroşit! (*Iese.*)

ANNUŞKA: Aşa-i. Cu cât e cineva mai slut, cu atâta îşi închipuieşte că toată lumea-i îndrăgostită de el. Dacă şi la balul nostru au să fie ticăloşi de aceştia, atuncea eu…

LAVRENTI: Nu vă temeţi, Anna Gavrilovna. La noi vine numai cea mai bună societate. N-aş putea spune sigur, dar am auzit că vin kamerdineru! contelui Tolstogub, sufragiul şi vizitiul prinţului Brâuhovetki, fata din casă a nu ştiu cărei prinţese. Şi cred că au să mai vină şi nişte

slujbaşi.

ANNUŞKA: Un singur lucru nu-mi prea place: că vin şi vizitii. Aceştia miros totdeauna a tutun de cel prost şi a votcă. Ş-apoi sunt toţi nişte neciopliţi şi nişte bădărani.

LAVRENTI: Anna Gavrilovna, daţi-mi voie să vă spun că printre vizitii, sunt vizitii şi vizitii. Bineînţeles, ca vizitii ce sunt, îşi petrec cea mai mare parte a timpului pe lângă cai şi le mai curăţă, mă iertaţi, murdăria. Şi iarăşi, ca oameni simpli, nu încape îndoială că mai beau şi ei câte-un pahar de votcă, iar de fumat, fumează mahorcă – nu de alta, dur mai mult fiindcă nu le ajunge, cum de altfel fumează mahorcă cea mai mare parte a lumii de rând. Da. Natural că de aceea se întâmplă, ca să zic aşa, să pută a balegă şi a votcă. Toate aceste-s adevărate. Totuşi trebuie să recunoaşteţi, Anna Gavrilovna, că sunt şi vizitii care cu toate că-s vizitii, după treaba pe care o fac, sunt mai degrabă vătafi peste cai, decât vizitii. Slujba lor, sau ca să zic aşa, funcţia lor e să împartă ovăzul, sau să mai muştraluiască pe câte un surugiu sau pe un grăjdar, când se fac vinovaţi de mai ştiu eu ce.

ANNUŞKA: Ce frumos vorbiţi dumneavoastră, Lavrenti Pavlovici! Nu mă mai satur ascultându-vă.

LAVRENTI: (*cu un zâmbet de mulţumire pe buze*). Nu face să-mi mulţumiţi, domnişoară. Desigur că nu tot omul are darul vorbirii. Natural că se-ntâmplă câteodată să dai şi de unul care este, cum se zice… peltic. Da, da. Sau mai dai şi de alte cazuri asemănătoare, care îşi au, de altfel, obârşia tot în natură… N-aţi dori cumva să poftiţi la mine în odaie?

Annuşka iese. Lavrenti se ia după dânsa, dar văzându-l pe Petruşevici, care-i cu gândul aiurea, se opreşte.

Ah! Grigori Savici! Eram cât pe ce să te închid aici. Iartă-mă. La noi s-a făcut demult vremea să prânzim.

PETRUŞEVICI: (*deşleptându-se din visarea lui*). Doamne, dumnezeule! Doamne, dumnezeule! Care va să zică asta-i tot! Am slujit şi-am tot slujit. Şi cu ce m-am ales? Hm! (*Cu-n zâmbet amar*). Aici se tot aude de un bal. Nu-mi arde mie de baluri. Chiar azi a fost vorba să mă duc cu Andrei Ivanovici la un Boston. Nu. Nu mă duc. Nu-mi trebuie mie acuma Boston! Nu ştiu singur ce am să fac şi unde am să mă duc. Ce-o să spună oare Maria Grigorievna mea? (*Iese încet şi maşinal.*)

Cortina cade.

A L F It E D

ACTUL I

Norodul se îngr & mădeşte pe chei.

V

UNUL DIN MULŢIME: Aoleu! Ce mă-mpingi aşa? Dă-mi răgaz să răsuflu!

ALTL L DIN MULŢIME: Pentru dumnezeu! Daţi-vă la o parte! AL TREILEA GLAS: Ian te uită cum se îmbrânceşte! Ce vrei tu, spune? Ei, uite marea, apa… Atâta-i tot. Ce? N-ai mai văzut-o niciodată? Şi tu crezi c-ai să-l vezi pe rege aşa, dintr-odată?

TURKHILL: Ei, de acuma cum o da dumnezeu! Poate c-or veni timpuri mai bune când o fi regele aici. Poate c-o izbuti să alunge pe câinii aceştia de danezi.

— De unde eşti tu, frate?

TURKIIILL: Din comitatul Ilurting. Sunt Tom Turkltill şi am acolo o fâşie de pământ.

— N-am auzit.

TURKHILL: Am fugit din Coldingham.

— Aha! Ştiu! Acolo unde au ars pe nişte călugăriţe? Valeu, ce grozăvii s-au petrecut acolo! Aşa păgâni nu s-au mai pomenit de când I-au răstignit jidovii pe Christos.

O FEMEIE DIN MULŢIME: Da’ ce-a fost acolo?

— Uite ce-a fost: Când călugăriţele au aflat că se

apropie Ingvar cu danezii lui şi trebuie să ştii dumneata, mătuşă, că ăştia-s o naţie pentru care nu-i femeie pe care s-o lase în pace, numai să fie ea cât de cât drăguţă. Şi, mă-nţelegi dumneata…

j că eşti doar femeie. Atunci stareţa – care era o sfântă, cu adevărat o sfântă – le-a hotărât pe călugăriţe să-şi cresteze faţa şi şi-s crestat-o ea cea dintâi. S-a sluţit de tot. Şi când fiarele acelea au văzut că nu nimeresc nicio faţă drăguţă, au zvârlit. În foc pe toate călugăriţele.

UN GLAS; Vai de mine!

UN GLAS DIN MULŢIME: Ehei! Aşa-s anglo-saxonii! …

ALT GLAS; Tare îi lifta asta blestemată!

— Adevărat. Parcă-i necuratul!

— Ei, da-n comitatul vostru cum îi?

— Cum îi la noi în comitat? I-a doua lună de când nu mai auzim slujbă.

— Da’ cum aşa?

— Toate bisericile îs pustii. Nu-l poţi găsi pe episcop, să-l câţi cu luminarea.

— Rău cu danezii, da[5]cu ai noştri şi mai rău! Toţi *lânii1*) se târăsc în faţa danezului, ca să capete cât mai mult pământ. Iar dacă vreun gospodar vrea să fugă de stăpânirea afurisită şi câinească a duşmanului şi se pune sub ocrotirea vreunui *Ian*.

crezând că dacă-i să plăteşti dările atunci mai degrabă să le plăteşti unuia de-ai tăi decât unui străin, o păţeşte încă şi mai rău. Şi aşa-i de grea robia lui cum nici bretonul n-a mai cunoscut-o.

— Ei, acuma în sfârşit, om mai prinde şi noi curaj. Vorbeşte lumea că ne vine un rege cum nici n-a fost vreo

! dată, un rege înţelept ca David din cărţi.

— Gum se face atuncea că-i peste mare şi nu aicea?

---

5 Cavaler, nobil. (N. refl, rom.)

ALTUL: Unde peste mare?

— Într-o cetate. La Roina.

— Da’ de ce stă acolo?

— Pentru că acolo în cetatea aceea, vestită pentru înţelepciunea ei, a învăţat el carte. Acolo a învăţat tot – tot ce se poate învăţa pe lumea asta.

ALT GLAS: Gum îi zice cetăţii?

t – Roma.

ALT GLAS: N-am auzit.

— N-ai auzit de Roma? Ei, că deştept mai eşti!

ALTUL: T) ar care cetate o fi Roma asta? Nu-i unde stă sfântul părinte?

— Drept grăieşti! maică precită, de m-aş putea duce şi eu o dată la Roma! Oamenii zic că îi mai mare decât toată Anglia, iar casele-s acolo de aur.

ALT GLAS: Nu mi-e atâta să văd Roma, cât aş vrea să-l văd pe papa. Gândeşte şi tu: mai presus decât papa nu-i nimic pe lume. Şi episcopii, şi chiar regele sunt mai prejos decât papa. Şi atâta-i de sfânt, încât oricâte ţi-ar fi păcatele, el de toate te poate dezlega.

— Ian-ascultă! Este aici unul care spune că l-ar fi văzut pe papa.

UN GLAS DIN MULŢIME: (*venind din cealaltă parte*). Şi l-ai văzut tu chiar pe papa?

BRIFRICK: (*din mijlocul mulţimii*). L-am văzut.

— Şi unde l-ai văzut?

BRIFRICK: Chiar la Roma.

GLASURI: Ei, cum a fost, de l-ai văzut? Cum îi? Cum arată?

Mulţimea se îngrămădeşte spre partea unde-i vorbitorul.

Ia daţi-ne pace! Ce vă vârâţt peste noi? Ce, n-aţi mai auzit poveşti prosteşti?

BRIFRICK: Am să vă spun toate pe rând, aşa cum s-

au întâmplat… Când a murit mătuşă-mca Markinda, mi-a lăsat jumătate de *hydes* de pământ. Şi mi-am zis: Ce nevoie ai tu, Brifrick, fiul lui Anikhelm, să-ţi mai lucrezi pământul, când poţi să ajungi cu armele la glorie? Şi zicându-mi asta, am plecat cu corabia la regele Franţei. Regele Franţei strângea tocmai o ceată alcătuită din bărbaţii cei mai viteji, care să-l apere în lupte sau să-l însoţească oriunde ar fi să se ducă, şi, de-ar fi să se uite la mea la ei, să-i vadă toţi cât sunt de chipeşi. Când m-am rugat să mă primească şi pe mine, m-au primit. Buni oameni, franţujii! Platoşele n-or fi ele de-o sută de ori mai bune decât ale noastre. Zalele li-s la Iei cu ale noastre, numai că nu-s toate de fier. Când te uiţi la ele, au în unele locuri câtu un rând de inele de alamă, iar în altele inelele-s de argint. Fiecare din ei are spadă, iar arcuri n-au deloc, ci numai lăncii. Securea lor e mai mare, cât o jumătate de pud. Ba chiar şi mai grea, iar tăiuşul nici că se poate mai ascuţit. Tăiuşu] securii lui Wulfing cel bătrân, nu face două parale faţă de al lor.

WULFING: (*din mulţime*). Ia mai tacă-ţi gura!

BRIFRICK: Şi iată-ne plecaţi, cu regele Franţei, la Roma, ca să îngenunchem în faţa papii. Oraşul i-aşa că nici nu vi-l pot zugrăvi. Casele şi bisericile domnului nu-s clădite ca cele de la noi, şi n-au acoperişurile ascuţite ca fierul de lance, cum le au la noi ci rotund, ca un arc întins şi nici n-au vârf. Peste tot sunt numai coloane şi ciopliturі în lemn, peste tot aur. O minunăţie! îţi ia ochii, nu alta! Iar acuma, să vă spun despre papa. Într-o seară a venit un tovarăş al meu, un neamţ anume Arnold. Bun soldat, bun luptător! Avea o grămadă de inele şi de cruci de aur, dobândite în războaie. Tare frumos mai cântă din chitară! … „Vrei, mi-a zis el, să-l vezi pe papa?” Mai întrebi? Sigur că vreau!” „Atunci vin mâine la tine mai de dimineaţă. Slujba o face însuşi papa”. Şi m-am dus eu Arnold. Va leu, câtă lui ne era pe uliţe! mai multă decât aici. Norodul

Romei, bărbaţi şi femei, era gătit de-ţi lua ochii. Ne-am împins şi am ajuns în locul cel mai Bun, da' şi aici, de eram mai mărunţel, nimica nu vedeam, din pricina mulţimii. Întâi şi-ntâi au ieşit nişte băieţi, cam de zece ani. îmbrăcaţi cu veşminte cusute cu fir de aur şi cu luminări în mâini. Şi când au ieşit parcă ne-au vorbit. Să fi văzut drumul, drumul pe care mergeau! Era aşternut cu postav roş, roş aprins ca sângele… Aşa postav roş, zău că n-am văzut de când sunt. Spun drept, în faţa tuturor, că de-ar fi să-mi pot face dintr-un postav ca ăsta o mantie, nu numai c-aş da coiful meu cel nou aurit şi băţul cu nestemate pe care îl ştiţi, dar şi armura lui Kentus cel roş, schimbată de el pe-un murg, ş-oi mai adăuga barda şi mănuşile bă te înului Wulfing ş-aş mai pune pe deasupra un cal, şi zău că tot n-ar trebui să-mi pară rău să le dau pe toate pe-o mantie ca aia, roşie-roşie ca focul.

UN GLAS DIN MULŢIME; Ce dracu' ne tot baţi capul? Ce nevoie avem noi de mantilele tale? Tu să ne spui de papa.

WULFING: (*din mulţime*). Lăudărosul! ia uite cum se mai laudă! BRIFRICK: Spun îndată şi de papa. Şi iată că-n urma copiilor vin ăia, cum le zice?… într-un fel, parc-ar fi nişte episcopi. Numai că nu-s episcopi, ci mai degrabă aduc cu cavalerii sau baronii noştri, care şi-au pus nişte răntii. Nu-mi aduc bine aminte, dar au un nume sâsâit. De cum au ieşit cavalerii sau episcopii, ţi-au şi luat ochii! Iar când s-a ivit însuşi papa, aşa de tare strălucea, că nici de mai puteai vedea ceva! Veşmintele episcopi lor erau toate de argint; ale papei numai aur. Podişca pe care treceau episcopii era şi ea de argint, iar aceea pe care trecea papa, de aur. Şi podeaua pe care stăteau episcopii tot de argint era, iar aceea pe care sta papa tot de aur…

UN GLAS DIN MULŢIME: Browâng. O corabie! Zău că vine o corabie!

Toţi se aruncă înainte, cu Brifrick în frunte şi se înghesuie şi mai tare spre ţărm.

GLASURI DIN MULŢIME: Ia stai! Pentru dumnezeu! M-aţi strivit!

— Lăsaţi-mă măcar să mă trag înapoi.

GLASUL UNEI FEMEI: Vai de mine! Ce dihanie neîndemânatică! Mi-a sucit mâna. Of! Dă-mi drumul să trec! în numele lui Christos, lăsaţi-mă să trec.

BRIFRICK; Ce te sui pe umerii mei? Da' ce-s eu? Cal de călărie? Unde-i regele? Unde-i corabia? Vai de mine, că mare înghesuială!

UN GLAS DIN POPOR: Nu-i nicio corabie!

— Cine-o fi născocit că vine regele?

— Cum cine? N-ai spus tu?

— Nici gând n-am avut!

— Atunci, care a spus că-i regele?

— John Sping!

— Ei, Spâng, de ce ai spus că vine regele?

SPING: Stimată adunare, zău că semăna aidoma cu o corabie.

— De acuma-ncolo ţine-ţi gura, prostule, dacă nu vrei să pluteşti şi tu.

O BĂTRÂNĂ: (*făcându-şi drum în faţă*). Iaca, şi-au găsit oamenii să se-nghesuie! Şi de ce, mă rog, se-nghesuie, că doar nu-i nimeni.

BRIFRICK: Aha! Tu erai, Kudred! De unde vii, prietene? KUDRED: De-acasă.

BRIFRICK: Ai venit să vezi pe rege?

KUDRED: Chiar mai mult decât să-l văd.

BRIFRICK: Şi ce treabă te-aduce aici, mă rog?

KUDRED: Am venit să mă jeluiesc de-a dreptul regelui. BRIFRICK: Împotriva cui?

KUDRED: Împotriva lui Ethelbald, tan regesc.

BRIFRICK: Glumeşti, frate?

KUDRED: Ba nu glumesc deloc.

UN GLAS DIN MULŢIME: Ian te uită! Se plânge împotriva lui Ethelbald! A căpiat! Ethelbald e cel mai puternic din tot regatul.

— Are oaste mai mare şi bogăţii mai multe chiar decât regele!

EGBERT: Cine se plânge împotriva lui Ethelbald, să-mi întindă mâna! Cu toate că eşti un moşnean de rând, pe când eu sunt tan, am să ţi-o strâng, fiindcă eşti şi anglo-saxonşiom cinstit. Şi ţi-oi da ajutor.

BRIFRICK: Şi de ce te plângi împotriva lui Ethelbald?

KUDRED: De ce? Să-ţi spun; cu toate că Ethelbald este cel mai puternic dintre toţi tanii regeşti, este un ticălos şi un pungaş. Când danezii au cotropit Wessex-ul şi au pornit jaful, am alergat la porcul de Ethelbald. M-am gândit că era aşa de bogat şi avea atâta pământ, încât n-avea de ce mă obijdui pe mine. I-am făgăduit că la nevoie, am să vin cel dintâi în oastea lui cu calul şi cu toată armura mea. Iar potlogarul, îndată ce-au plecat danezii, m-a trecut printre robii lui. Ce nevoie am eu să pietruiesc puntea dracului care duce la castelul lui? Şi de ce-aş căra cu, pe cei doi cai ai mei, cei mai falnici cai, nuiele pentru fascine? Iar acuma, când m-am dus şi eu, pentru nevoile mele, în comitatul Hexham, mi-a răşluit pământul strămoşesc în întindere de peste două *hydes* şi l-a dat în stăpânire unui vasal de-ai lui, iar mie mi-a zvârlit douăzeci de coţi de pământ nisipos dincolo de ţintiriin. „Uite! mi-a spus el, ai şi tu pământ!” Dar ce crezi tu, bătrâne potlogar, că ţi-s rob? Sunt moşnean, sunt om slobod! Să fi vrut numai, îmi mai cumpăram încă două *hydes* de pământ, duram o biserică şi o casă, şi eram şi eu tan! După legea anglo-saxonă, nimeni nu poate jigni sau robi un om liber. Ce-am făcut eu? Am săvârşât poate vreo fără-de-lege?

BRIFRICK: Şi nu te-ai dus cu plângerea ta la

schirgemotul vostru? KUDRED: Toţi îs nişte ticăloşi. Îşi ţin parte unul altuia. BRIFRICK: Oricum, ce-a hotărât judecata?

KUDRED: Uite, ţine hârtia. Citeşte-o dacă poţi!

BRTFRICK: Ce spui tu? Va să zică judecătorii voştri scriu! auziţi oameni buni: o hotărâre scrisă 1 în tot comitatul nostru, şi nici măcar în tot Wessex-ul, nu se află *sherijf* sau *caldorman* care să ştie a scrie. Ia uitaţi-vă oameni buni la mâzgăliturile acestea de buchii. Undeva, pe aici, trebuie să fie şi a şi b şi c. Mă cam pricep la de-alde astea, că pe timpuri, am început să învăţ carte cu un dascăl.

TURKHILL: (*către Wulfing*). Nu cred să fie ştiinţă mai grea de învăţat, decât să scrii.

WULFING: Da' oricum o fi, popii ştiu carte.

BRIFRICK: (*către Kissa*). Prea slăvite tan, îi fi ştiind să citeşti. Citeşte tu!

KISSA: Vezi-ţi de treabă. Doar nu-s popă!

HURTING: Ia dă-o încoace. Ţi-o citesc eu!

TURKHILL: Cine-i ăsta?

WULFING: Nu ştiu.

UN GLAS: Ăsta-i unul care a fost învăţător. Dar acuma şcoala lui e dărâtuată de danezi.

HURTING: (*citeşte*). „Se aduce la cunoştinţa tuturor din *Schirgemotul* Agelmostand comitatul Hereford, că în timpul domniei lui Ethelred, fiind…"

— A, ăsta-i încă de pe timpul răposatului rege. Viteaz rege! Toată viaţa s-a bătut cu ticăloşii ceia de danezi!

HURTING: (*urmează*), „… fiind de faţă: episcopul Dunslan, aldermanul Keolrick, Wawick, fiul acestuia Esgwin, fiul lui Sentwân şi Turkltill cel saşiu, iar drept comisari regeşti, fiind de asemenea de faţă-…"

WULFING: Ai, auzit, Turkltill? Tu ai fost ăla…

TURKHILL: Dar ce, eu îs saşiu?

HURTING: (*urmează*), „fiind de faţă la scaunul de judecată şeriful Brining, Althelwald de Fromrn, Leofin de Froinin, poreclit cel Negru, Godrick de Stock şi toţi *tanii* comitatului Hereford. Kudred feciorul lui Edwin a chemat în judecată pe prea nobilul comite şi pe *tanul* regesc, pentru a i se recunoaşte că a avut de la prea nobilul comite Ethelbald…”

În mulţime se aud ţipete şi se vede înghesuială

— Lasă-mă, lasă-mă! Dă-mi drumul! Unde-ai vrea să mă dau la o parte? Doamne, dumnezeule, plesnesc nu alta! Aşa mă strâng din toate părţile!

UNUL ÎNALT: (*care îşi agită mâinile ridicate deasupra capului*). Tarc-aş vrea să ştiu, la ce se vâră aici muierile astea?

BRIFRICK: De ce se înghesuie lumea? (/*şi face loc şi el.*)

— Au căpiat toţi, nu alta! Şi nimeni nu vine. Iar a dat zvoană un prost că vine o corabie.

KUDRED: (*răcneşte*). Hârtia, hârtia! Daţi încoace hârtia! Fricosul! A şi rupt-o…

KISSA: Cine a spus că vine regele?

GLASURI: N-am spus-o eu! N-am spus-o eu! Se vede că tot Sping a născocit-o!

SPING: Nu, prea nobile ton. Nici limba în gură nu mi s-a mişcat. BRIFRICK: Zău că tare-i prost norodul! Ei, şi ce mare lucru ar fi de-ar veni în adevăr o corabie?

WULFING: El îi doară cel care s-a vârât întâi să vadă! BRIFRICK: Ei şi? Eu n-am dreptul să mă uit?

UNUL DIN MULŢIME: Uite, tonii au pornit călări. Pesemne că vor să-i iasă înainte regelui.

UN CAVALER: (*călare*). Cale slobodă! Oameni buni, daţi-vă la o parte!

EGBERT: Dar cine vine?

CAVALERUL: (*călare*). Dă-te la o parte, ţi-am spus.

Faceţi loc să treacă prea nobilul Ethelbald, ton regesc.

EGBERT: Dă-i din partea mea palma asta! (*îl loveşte şi fuge*.) CAVALERUL: (*răcnind după el*). Las' că ne mai întâlnim noi, drac blestemat cu braţe lungi.

WULFING: Uite-l pe comitete Edwin c-a pornit. L-ai văzut? TURKHILL; L-am văzut-Frumoasă armură are!

WULFING: Uite-l şi pe Ethelbald! Ce mai de oaste stă în jurul lui. Parcă-i în mijlocul unei păduri de cavaleri. Ehei! Şi ce frumos sunt îmbrăcaţi! Ce armuri! Ce scuturi! Zău, să fi vrut numai, şi-i băteau pe danezi.

TURKHILL: Şi de ce n-au vrut?

WULFING: Iac-aşa! Sunt doar mână în mână cu duşmanul. TURKHILL: Ei poftim!

WULFING: Şi de ce nu i-am bate, când ai noştri sunt de cinci ori pe-atâta? De i-am aduna pe toţi saxonii şi pe toţi Anglii, numai călărimca ar cuprinde tot drumul de la Londra la York. Pe când toţi danezii, laolaltă, n-ajung la trei mii.

TURKHILL: Ei, stimate amice! Cum te cheamă? Wulfing? WULFING: Da, Wulfing.

TURKHILL: Hai atunci şi-om fi prieteni, Wulfing.

WULFING: Uite, ţine mâna mea!

TURKHILL: Să nu mai vorbeşti aşa de danezi, stimate Wulfing. Pe ei îi ajută necuratul. Chiar satana, aceta care ispiteşte oamenii, despre care ne citeşte preotul în biserică. Să ştii, măi frate, că ei se pricep să farmece şi marea. Din furtunoasă, se liniştеşte câteodată ca un copil, iar de vor, se porneşte să urle ca lupul! Altminteri, de mult le venea de hac călărâmea noastră…

WULFING: Iar prinde a se înghesui lumea! Şi văd că şi *tanii* îşi flutură coifurile. Ia să ne uităm şi noi! mai ştii? Poate că ±a urma urmei, o fi venind chiar regele.

UN GLAS DIN MULŢIME: Ei, acu zic şi eu: Asta-i corabie! TURKHILL: Iar începe înghesuiala!

GLASURI: O corabie cu trei pânze. De ce te îmbulzeşti? Nu te vârî înaintea mea!

— Uite că-s şi oameni pe punte! Par nişte muşte.

— Dar de ce nu se vede regele?

— Cum vrei să-i vezi de pe acuma? Doar îs o mulţime de oameni pe punte!

— Uite c-a sclipit ceva la soare!

— Repede mai vine corabia! Se vede cât colo că-i lucru de peste mare! Cum mai lucesc ferestruicile. La noi nu-s aşa corăbii!

— Ala trebuie să fie vreun *tan*, că tare mai sclipeşte!

— Nu, celălalt sclipeşte mai tare! Uite ce coif! Ce armură bogată!

WULFING: Aceştia-s *tanii* care au plecat în solie la Roma, să aducă pe rege.

TURKHILL: Dar unde-i regele? Că doar regele trebuie să poarte coroană.

WULFING: Dacă n-a fost încă încolonat...

TURKHrLL: Aha, uite: şi-a scos pălăria... *Tanii* îşi flutură coifurile. Vivat!... Trăiască regele!

ÎNTREG ŢĂRMUL: (*strigă*). Vivat! Trăiască regele!

— Iată, iar flutură coifurile... Trăiască regele!...

POPORUL: Trăiască regele!

UN CĂLĂREŢ: (*de pe cal*). Daţi-vă la o parte oameni buni!(*Flutură halebarda.*)

Oamenii se dau înapoi. Se aud ţipetele celor striviţi.

TURKIIILL: Ce strigă aşa? Cine-I cel ce strigă?

CĂLĂREŢUL: *Tanul* din Kenulf, feciorul lui Egald, *tanul* din Middlesex, războinicul vestit.

Corabia s-a apropiat de ţărm. Mulţimea înghesuită arată ca o mare de capete.

ALFRED: (*colorând din corabie*). Bine v-am găsit, bunii mei supuşi!

POPORUL: Trăiască regele! Vivat!

Regele şi suita lui, care au suit pe cai, se zăresc mulţimii.

POPORUL: Vivat! Trăiască regele!

ALFRED: Vă mulţumesc, vă mulţumesc dragii mei! Sunt tot atât de fericit ca şi voi, că vă văd şi că revăd Anglo-saxonia, moşia mea strămoşească.

EGBERT: Auzi? Anglo-saxonia! Nu ştie încă, pesemne, că Mercia şi East-Anglia nu mai sunt ale noastre.

Regele pleacă. Tanii şi poporul îl urmează, în urale.

TURKHILL: Halal rege! 'Nalt de stat, arătos, mai chipeş decât toţi! Şi ce frumos păşea! întocmai ca şoimul. Îmi vine a crede că armura lui preţuieşte mai mult decât viaţa ta! Hai să privim şi noi!

WULFING: Stai! De ce-am merge? Uite-te şi tu, nu le poţi ajunge din urmă: sunt călări şi au pornit-o în trap mare spre York.

TURKHILL: Şi de ce nu spre Londra?

WULFING: Vezi că la Londra se pregătesc acum toate după cuviinţă. Când pregătirile or fi gata, s-o duce şi acolo.

EGBERT: (*întorcându-se*). Nu, n-aş vrea să fiu printre cei din urina! Sunt şi eu de-o seamă cu *tanii*. Ba am avut şi eu vasali şaisprezece *tani*. Am pierdut ce-i drept, multe în război, şi acuma nu-i mai am! Dar am apărat pământul nostru strămoşesc. De ce comitele Edwâg, Kenulf, – nu mai vorbesc de câinele de Ethelbald şi de mucosul de barbăroşie, Kill, fecioru-său, – de ce aceştia să aibă dreptul să însoţească pe rege în rândul întâi? Şi de ce trebuie să urmez eu abia după alţi doi *tani*? Eraiu să-l dobor cu lancea din şa pe ticălosul de Kill, dar m-am oprit, că era regele de faţă!

KISSA: Lua-l-ar dracu'! La urma urmei, sunt bucuros de întoarcerea regelui. Iar îi gonim pe danezi dincolo de mare şi iar avem să cucerim East-Anglia, Mercia şi chiftr Northumherland! Chiar dacă ţara-i pustiită, are pământuri

bune de arat şi păşuni pentru vite. u

EGBERT: Voinic şi frumos e regele ăsta al nostru! Mie unul, îmi place. M-oî duce de-a dreptul la dânsul, i-oi întinde mâna după obiceiul saxon străvechi şi i-oi spune: „Uite măria-te, asta-i mâna mea. La cea dintâi nevoie vor sta totdeauna alături de tine paisprezece călăreţi înarmaţi, cu cai buni, iar eu al cincisprezecelea”. Nu-s eu om de nădejde? Ia te uită numai câte urme de răni am. Haidem, Kissa, să bem în sănătatea lui! Ei, Kudred! Te-a obijduit Ethelbald? Fii mâine la Londra şi întreabă de *tanul* Egbert pe *tanul* comitatului Somerset. Lumea mă cunoaşte.

KUDRED: Ei, cred c-acuma regele are să-i mai astâmpere un pic pe nobili.

WULFING: Şi ce-are să le facă regele? Regele nu le poate spune: „Ia să dai înapoi cutare şi cutare pământ. Îţi poruncesc eu!” Şi ce-are să răspundă *witenagemotul*?

KUDRED: Oricum, neorânduială are să fie, ce-i drept, mai mică. Orice ar răspunde, tot va fi mai bine! Cel puţin, au să fie drumurile mai păzite. Dar tu Wulfing, din ce trăieşti?

WULFING: Ţiu un petic de pământ de-al *lanului*.

KUDRED: Şi-l plăteşti cu dijmă?

WULFING: Nu. Pământul nu mi-a murdărit încă niciodată mâna. KUDRED: Atunci ce faci?

WULFING: Sunt păstor. Am şaizeci de oi şi treizeci de vite cornute, toate ale mele pe care le port la păscut pe păşunile de la Helgut. Străine, dacă vrei, opreşte-te de te odihneşte la mine. Ţâoi da să mănânci brânza şi să bei lapte cum nu se găseşte în tot Wessexul. Iar mâine dimineaţa, devreme de tot, ne-om îndrepta spre Londra, ca să privim şi noi la sărbătorirea regelui. Ia te uită, la ce se zgâieşte iar norodul? De ce vă-ngrămădiţi iar, bărbaţi viteji?

UN GLAS DIN MULŢIME: O corabie. Iar vine o

corabie! KUDRED: Aşa-i. O corabie! Dar ce să fie cu corabia asta? Să fie în adevăr tot cu suita regească?

TURKHILL: D-apoî vezi că asta nu mai este ca cealaltă. Catargul şi pânzele nu-s deloc la fel. Ia stai s-o vedem mai de aproape. Nici lumea de pe corabie nu pare îmbrăcată la fel.

UNUL DIN MULŢIME: (*lovindu-şi palmele una în alta*.) Saxonii! Hai să fugim! Să fugim!…

KUDRED: Ce s-a întâmplat?

O FEMEIE DIN MULŢIME: Regele mării!…

KUDRED: Nu se poate!

TURKHILL: Sunt creştin şi vă spun drept! Parcă voi nu vedeţi că-i o corabie daneză?

GLASURI: Ei, oameni buni! Chiar aşa-i! Daneză!

— Uite cum fac senine ca să rămânem pe ţărm.

— Da, cum de nu!

— Hai s-o ştergem fraţilor!

Toţi o iau la goană în neorânduială.

Corabia trage la ţărm. Ruald stă agăţat de catarg.

GLASUL LUI HUBBO: Aruncă odgonul Ruald. Cârmacă, trage mai la vale. Acolo dai de un banc de nisip.

Normand înoată cu odgonul în dinţi.

Mai la vale! Şi mai la vale! Afurisită lume! Toţi au şters-o! Acuma, drept înainte! Normand, prinde cârligul!… Stai!

HUBBO: (*Ieşind pe mal*). Iată-ne şi-n Anglia. Trageţi luntrea cea mare la mal!

Luntrea este trasă la mal.

Ce facem, bersekerii mei fără teamă? Să-l aşteptăm pe Ingward, sau să pornim de pe-acuma năvala şi să ne stropim armurele cu sânge de saxon, roşu, ca asfinţitul dinaintea furtunii?

RĂZBOINICII: Lăncile ni-s gata!

RUALD: N-ar fi mai bine, Hubbo, regele meu, să

trimitem iscoade să cerceteze şi să afle numărul duşmanilor? IM

HUBBO: Tu, Ruald, spui asta? Se vede că ţie, nu marea ţi-a legănat pruncia! Pentru cuvintele acestea ale tale, s-ar cuveni să fii aruncat în valuri! „Care îndrăzneţ a întrebat vreodată de numărul duşmanilor?” a spus tatăl meu, Lodbrod, biruitor în treizeci şi trei de bătălii.

RUALD: Hubbo, fiul lui Lodbrod! Mă învinuieşti c-aş fi fricos. Dar când oare ne-am acoperit de ruşine, frate-meu Grimuald şi cu mine, în faţa oastei noastre? S-a întâmplat cândva în viaţă, să mă-ncălzesc la vatră sau să dorm sub acoperiş? Parcă haina mea s-a uscat pe catarg şi nu pe mine?

HUBBO; Iart3-mă, Ruald. Frate-tău Grimuald a fost un războinic vestit. Am pierdut, prieteni, pe un tovarăş viteaz. Mărite Odin! Ce furtună şi ce luptă! Vijelia ne-a rupt veşmintele de pe noi şi le-a luat cu ea în întuneric, iar stropii mării ne-au ciuruit feţele înfierbântate! Şi totuşi jur pe spada şi pe lancea mea, că n-aş fi precupeţit nimic pentru o astfel de soartă, soartă vrednică de pizmuit. Acum Grimuaid benchetuieşte cu legiunile de viteji. Şi însuşi Odin îi umple cupa, făcută dintr-o tigvă largă, şi-l întreabă: „Cu câte răni te-ai ales, Grimuaid, în cea din urmă luptă a ta?” „Cu şaptesprezece răni şi cu încă patru pe deasupra”, îi răspunde Grimuaid. „Aprig luptător! lată, îţi dau, Grimuaid, ciute nemuritoare cu părul strălucind ca argintul. Înveseleşte-te viteaz îndrăzneţ, şi loveşte-le cu lancea ta, care nimereşte departe”. Ascultă Stemid! Acum n-avem timp, dar când vom benchetui pe cadavrele saxonilor, acoperite cu pulbere, şi vom aprinde stejarii Albionului, ai să ne cânţi atunci isprăvile vitejeşti ale lui Grimuaid. Ştii tu care anume cântec ai să ne cânţi? Acela care-ţi răscoleşte tot sufletul, care te umple de îndrăzneală, de-o veselie turbată, şi face mâna să apuce

minerul sabiei… Acum, tovarăşii mei, trebuie să vă spun ce avem de făcut. Anglia este o ţară frumoasă, cu vite multe, şi cu păşuni şi pământiirî iarăşi multe la număr. În Northumberland şi în Mercia, unde-s aşezaţi de-ai noştri, locuitorii sunt săraci, dar aici locuinţele şi mai cu seamă bisericile sunt foarte bogate şi pline de aur. Nu-i războinic care să rămâie fără lanţ de aur. Spadele anglo-saxonilor bânt cum nu se poate mai bune. Ei le aduc de departe. Ne putem alege de aici orice săbii vrem şi lănci şi tot felul de armuri. Şi am să vă mai spun acum ceva, care-mi face plăcere şi are să vă placă nu mai puţin şi vouă, tovarăşii mei. Au anglo-saxonîi nişte fete cu feţele albe, cum îi zăpada noastră scandinavă, stropită cu sânge roşu de ciută tânără. Dar luaţi aminte, tovarăşi! Da, mai sunt în Anglia şi războinici călări, cu săbii şi cu lănci, gata să pună mâna pe arme, iar mulţimea lor este fără de număr. Numai că Odin nu-i primeşte pe niciunul la el în Walhala, fiind că-s toţi nişte păcătoşi de creştini. Mai aduceţi-vă aminte şi asta, că mai vin azi aici şi alţi războinici de-ai noştri şi-n timp ce noi izbim dintr-o parte, năvălesc şi ei din cealaltă parte… Vedeţi ce frumos şi ce cald e pe aici! La noi în Scandinavia, n-avem asta! Iarna ţine aici în totul numai două luni.

RUALD: Am să-mi câştig în luptă cel mai bun castel din toată Anglia. Nouăzeci de robi anglo-saxoni mă vor sluji şi-mi vor umple cupa la ospăţ.

— Să fie adevărat, Hubbo, regele nostru, că-s pe undeva ţări şi mai calde?

HUBBO: Sunt.

— Şi unde nu-i deloc iarnă?

HUBBO: Ei, ca să nu fie chiar deloc iarnă, asta nu se află. Târnă tot este. Oricum, ar trebui să încercăm. Ţi se urăşte să trăieşti multă vreme în acelaşi loc. Noi doi, Elgad, om porni-o apoi mai departe, ca să ne pomenească în cântece şi de cealaltă parte a oceanului. Jur pe armura

mea că de acolo vei veni pe o corabie aurită. Mantia va fi roşie ca focul, iar coiful bătut cu pietre scumpe! Iar aripile de pe coif, strălucitoare ca luceafărul de seară. Şi cum oi ajunge la cea dintâi fiică de împărat din lume, am să-i spun: „Prea frumoasă principesă, sunt rege şi am venit adus de dragoste fierbinte pentru ochii tăi albaştri. Cu aceeaşi mână care a răpus zeci de sute de viteji, vine acuma regele Hubbo să te ia pe tine împreună cu zestrea pe care ţi-a pregătit-o bătrânul tău tată!

RĂZBOINICII: Vivat! Trăiască regele Hubbo!

HUBBO: Să trăiţi şi voi tovarăşi! Hai s-o pornim! Avlug şi Roii, voi doi rămâneţi la luntre. Iar noi – n-om ierta pe nimeni şi vom sătura săbiile noastre cu sânge până va fi…

ALFRED: (*înconjurat de tanii şi comiţii regatului*). Vă mulţumesc, vă mulţumesc, nobili *tani*, pentru urările voastre. Nădăjduiesc că-mi veţi da din partea voastră ajutor să gonim barbaria şi neştiinţa, de care pătimeşte naţia anglo-saxonă.

COMITELE EDWÂG: Sire, sunt gata oricând! Cincizeci de călăreţi înarmaţi pot intra în orice clipă în luptă.

COMITELE ETHELBALD: Braţul meu şi cei optzeci de vasali ai mei îţi aparţin, sire!

SIFRED: Sunt gata să îndeplinesc orice cerinţă legiuită a stăpânirii. Am douăzeci de puşcaşi călări şi o sută patruzeci de pedestraşi…

CLEOBALD: Pe meleagurile mele, caii-s puţini, în schimb pedestraşi pot strânge câţi pofteşti…

ALFRED: Prieteni, greşiţi cu toţii! Nu acesta-i ajutorul pe care vi-l cer vouă, ajutor la care, se înţelege, am tot dreptul. Mă gândesc la binefacerile învăţăturii care lipsesc în Anglia, V-am rugat să mă ajutaţi a-i deprinde pe anglo-saxonî să lepede năravurile lor grosolane care-i

acoperă asemenea unei scoarţe vechi.

Tanii stau tăcuţi. Unii dintre ei, nedumeriţi, întind braţele înlături, neştiind ce să creadă.

EDWIG: Cum vine asta, sire? Spui că Anglii şi saxonii sunt grosolanî? Doară Anglia ei au cucerit-o!

ALFRED: Împotriva acestui adevăr nu-mi rămâne nimic de spus. Dar pare-se, că afară de lupte, nici nu vor să se gândească la altceva. Ţi-ai văzut, Edwâg, feciorul?

EDWIG: L-am văzut, sire.

ALFRED: Ei şi? Cum l-ai găsit?

EDWIG: Bun băiat! Numai parc să aibă prea mare slăbiciune pentru învăţătură şi mânuieşte rău lancea.

ALFRED: N-ai dreptate, Edwig. Ar trebui să mulţumeşti lui dumnezeu pentru asemenea fecior. Stai azi de vorbă cu el, iar mâine trimitela mine. Am fost amândoi prieteni, tot timpul cât am petrecut la Roma. N-am mai văzut demult Anglia. De cum era odată îmi aduc aminte ca prin somn. Trebuie să mai fi rămas resturi de monumente romane. Se mai află încă zidul pe care l-a ridicat împăratul Constantin la Londra şi baia construită de romani lângă York?

EDWIG: Nu ştiu, sire, de care romani vorbeşti.

ALFRED: Romanii sunt poporul care a cucerit Anglia şi i-au supus pe britani.

EDWIG: Britani, ce-i drept, au fost, dar de romani, sire, nici pomeneală.

ALFRED: Nu ştii pentru că n-ai citit… Romanii au fost un popor mare. Au învins întreaga lume, printre care şi Britania.

EDWIG: Orice ai spune măria-ta, dar romanii locuiesc la Roma. Nu, sire, cei ce ţi-au spus astfel, au minţit! Sunt la noi bătrâni care îşi mai aduc aminte că saxonii au biruit un neam cum mai îndrăzneţ nici n-a fost vreodată. Dar ei stăruie că aceştia au fost numai britanii.

ALFRED: Ei, despre asta n-are niciun rost să stăm atâta la sfat. Frumos, n-am ce zice, halal de *tanii* noştri! Eu unul, iubiţii mei, aş vrea să vă aud zugrăvându-mi starea în care se află astăzi ţara şi toate întâmplările câte au fost în lipsa mea, de la moartea fratelui meu Ethelred. N-aveţi teamă că mă obosiţi. Găsesc eu vreme să mă odihnesc. Tu, Ethelbald, ca unul ce eşti cel mai vechi în slujba ţării şi întâiul sfetnic în *wilenagemot*, stai şi-mi spune cu de-amănuntul despre toate.

ETHELBALD: Toate-s bune, sire. Rău e numai dinspre partea danezilor. De altfel, şleau 1 mare de la York la Londra a fost îndreptat şi pe de-a-ntregul pietruit. Menajeria ta e în bună stare. Armurile tale regeşti, scuturile păi inteşti, precum şi cele dobândite de răposatul tău frate Ethelred, le-am păstrat în bună stare.

— Minte, ursul bătrân. Cea mai bună lance a şterpelit-o pentru el.

ALFBED: Tu, Ethelbald, îmi vorbeşti de gospodăria mea. Astea-s fleacuri! Ce te-am rugat, eu, e să-mi spui ce-i cu regatul. Cum stau lucrurile cu regatul?

COMITELE EDWÂG: Regatul se află în stare foarte proastă. Megieşii, ca şi robii bretani nu plătesc nicio dajdie. Lanuri le-s toate pustiite de danezi. N-avem cu ce-i înarma pe cavaleri. Caii, nişte mirţoage…

ALFRED: De ce i-aţi lăsat pe danezi să pună mâna pe Mercia şi pe East-Anglia?

— Ce puteam face, măria ta? Răposatul rege, adică fratele tău, a luptat cu vitejie, dar danezii s-au dovedit mai tari. Danezii sunt fraţi buni cu diavolul, iar balaurii mării le întovărăşesc corăbiile.

ALFRED: Ethelred, fratele meu, a fost un saxon viteaz şi plin de bărbăţie, care a luptat cum se cuvenea să lupte. Dar vinovăţii, voi aţi fost! Nesupunerea vasalilor, asta a fost pricina!

SIFRED: Dacă pământul meu era în East-Anglia sau în Mercia, îl apăram cu mâna mea şi cu a vasalilor mei. Însă eu îmi am pământurile mele…

ALFRED: Dar parcă ale voastre aţi fost în stare să le apăraţi? De ce, de-a lungul întregului drum pe care am venit, păşunile-s pustiite, iar două biserici dărâmate? Un pâlc de câţiva danezi şi-au bătut joc de voi, iar voi, creştini, înarmaţi până-n dinţi, aţi putut suferi una ca asta!

— Bravo! Că bine grăit-ai, rege!

— Aşa rege zic şi eu!

— Ager ca vulturul de stâncă!

SIFRED: N-am fost niciodată necinstit. Eram totdeauna gata de luptă. Iar dacă comitele de Middlesex nu s-ar fi certat cu mine, nu-i lăsam pe danezi să pătrundă în ţară, şi scăpăm Wesexul cu toate posesiunile lui.

ALFRED: Voi sunteţi de vină! Voi, cu certurile voastre mărunte! Nu-mi place deloc năravul acesta feudal al vostru. Numai dumnezeu ştie ce-i asta! Fiecare orânduieşte cum îl taie capul! Unuia mai mare nu i se supun, iar când sunt între ei, nu se pot învoi. Într-un stat, lucrurile trebuie să fie cum erau în împărăţia romană. Regele-i acela care trebuie să poruncească cum crede el că-i mai bine şi cum îi este voinţa!

O DO: (*plecând ochii*). Hm! Parcă n-aş fi înţeles prea bine. Ştiu că *tanul* anglo-saxon este om slobod, şi numai dacă regelui i-ar trece prin gând să-i ia pământul lui, atunci…

ALFRED: Dar de ce nu văd aici niciun episcop? Doar un singur bătrân şubred a ieşit să mă-ntânipine…

— Episcopul de Wesex a fost ucis în timpul războiului cu danezii, iar Athelstan, cel de Kent, a. murit.

ALFRED: Şi nimeni nu s-a îngrijit să aleagă alţi episcopiân locul lor?

HAROLD: Nu, măria ta! Dar nu-i din vina noastră. *7*

anii s-au adunat toţi, anume pentru treaba asta, numai că n-au avut pe cine alege. N-au găsit pe nimeni care să ştie a citi sfântă scriptură.

ALFRED: Cum aşa? Să nu fie în toată Anglia un preot care să ştie carte! Doar tatăl lui Ethelbald a întemeiat un colegiu...

— De când nu mai este colegiul!

ALFRED: Ce s-a făcut cu el?

— L-au ars danezii.

ALFRED: Iar danezii! Mare năpastă şi cu danezii ăştia! Sau Anglia este alcătuită numai din fricoşi, sau într-adevăr danezii sunt nişte... Dar cine-i omul ăsta? (*Omului.*) Ce vrei, omule?

TRIMISUL: Măria ta!

ALFRED: Spune!

TRIMISUL: Au năvălit danezii şi pradă Londra.

REGELE: (*uimit*). Vorbeşti de lup şi lupu* Ia uşă! Ei, domnilor *lani* şi comiţi, trebuie să ne gândim numaidecât să punem mâna pe arme. N-avem ce face. Trebuie să lăsăm toate la o parte.

— Sunt gata!

— Sire, toţi vasalii mei se găsesc aici cu mine.

— Am oastea mea totdeauna în preajmă!

ETHELBALD: Pentru tine, sire, sunt gata să jertfesc tot! HARQLD: Mă înarmez cât ai clipi! (*Pleacă.*)

ALFRED: Vijelios începe domnia mea! Faceţi, nobili *lani*, jurământ, să nu-i lăsăm pe danezi să cucerească nicio palmă de pământ!

TANII: Juram pe mântuitorul nostru Iisus şi pe fecioara Maria! ALFRED: Atunci să încălecam pe dată şi să pornim! Dar mai întâi aş vrea să văd şi eu ce-i cu oastea voastră. Ei, rege! Arată acum ce poate sufletu-ţi dornic de isprăvi! Iată ogorul pe care râvneai să-l lucrezi! Multă treabă te-aşteaptă! înfăptuirile se arată împovărătoare! Ai

de adus făclia învăţăturii şi a cunoaşterii aici, unde nici urmă nu găseşti de ele, unde în toată ţara nu dovedeşti un singur slovar!... Ai de înblânzât şi de adus la ascultarea legilor, neorânduială şi samavolnicia acestor neast împăraţi magnaţi ai ţării, care te privesc cu ochi de fiară. Iar pe deasupra ne-a sărit acuma şi duşmanul în spate. Deie-ne numai domnul putere!...

(*Pleacă*.)

CEOLIN: Tare-mi place regele!

EDRICK: Nu-l cunoşti încă bine, Ceolin. Regele ăsta-i un zeu! EDWIG: Kedovall, oamenii tăi sunt toţi înarmaţi? KEDOVALL: Toţi!

EDWIG: Ce zici de rege? Vorbeşte ca un viteaz.

KEDOVALL: Da, viteaz. Mi se pare numai că...

EDWIG: Ce ţi se pare?

KEDOVALL: Prea face pe înţeleptul!

A C T U L 11

Alfred, comitele Ethelbald, comitele Edwig, Ceolin, Kedowall urmaţi de pilcul de luptători, intră în scenă.

ALFRED: Tot nu-mi vine a crede că suntem bătuţi. O mână de oameni, o ceată de tâlhari ş-atâta tot! Iar cincisprezece mii de călăreţi, împreună cu floarea naţiei saxone şi cu nouăzeci de mii de oameni pedestrime, n-au putut ţine piept acestei cete. Nobili *tani*, stâlpi ai acestei naţii, ce aveţi de răspuns?

COM IŢELE EDWIG: Dă-ne drumul, rege. Adun toată slujitorimea palatului meu şi-mi mân din urmă chiar eu vasalii. Facă fiecare la fel, cum fac eu.

ALFRED: Tu, comite, ai părul alb, şi dai astfel de sfat? Nu, nobili *tani*! Toate ţin acum de noi înşine şi de dârzenia noastră. Dacă dăm acum înapoi, pierdem tot şi facem numai să crească mândria duşmanului. Pe legea mea! vom face să creadă că-s de neînvins! Şi atunci, pe cine are să-l mai tragă inima să meargă împotriva lor? I-aţi

văzut doar cum luptau. Un pas să dăm înapoi, şi obrăznicia lor va creşte uriaşă, ca a lui Goliat. Baroni, n-avem decât un singur mijloc! Să nu mai stăm pe gânduri! Acum, câtă vreme naţia n-a prins încă de veste de înfrângerea noastră, trebuie cu aceleaşi forţe, să trecem de la apărare la atac.

KEDOWAL: Ai văzut şi tu, rege, că vitejia noastră e fără de reproş. Nu m-am gândit nici când să-mi cruţ viaţa. Jur însă, pe sfântă fecioară, că numai diavolul e cu dânşii! I-am văzut chiar eu chipul întunecat, a ier gând alături de neînfrântul lor Hubbo. Întâia dată vasalii mei au pălit de spaimă. Şi întâia dată mi-au fost străpunse zalele, binecuvântate de episcop acum doi ani.

ALFRED: Neagră-i neştiinţa care răzbate din tine, Kedowall! Ştiu că degeaba aş căuta să te încredinţez că n-ai dreptate. Prea veche-i coaja care-ţi învăluie sufletul. *Tani*, bine se mai vede că aţi fost creştinaţi nu demult şi nu înţelegeţi o boaba din credinţa asta! V-aţi speriat de duhul cel rău! Dă-i oare cu putinţă ca duhul cel rău să i se împotrivească lui dumnezeu? Este cineva în lumea asta mai mare decât dumnezeul creştinesc? Aţi auzit strigătele şi aţi văzut lăncile ascuţite cu care oamenii aceştia ai mării au năvălit în rândurile noastre. De ce strigau aşa? Implorau în toată clipa pe zeul lor păgân Odin, care, faţă de dumnezeul nostru creştinesc, nu-i decât ţărână şi pulbere. Iar voi sunteţi fără niciun fel de nădejde. Ce soi de creştini sunteţi voi? Cu voi sunt Cliristos şi sfântă fecioară!

TANII: Să pornim, rege. Nu le dăm danezilor nică doi coţi de pământ.

O PARTE DIN NOROD ŞI CĂLĂREŢII: Rege, danezii…

ALFRED: Opreşte!

UN CĂLĂREŢ: … se apropie!

ALFRED: Toţi *tanii* să rămână locului! Departe-s danezii? CĂLĂREŢUL: Vin pe urmele noastre.

ALFRED: În numele sfintei Maria, rămâneţi locului, neclintiţi ca stâncile Kentului.

Pe scenă năvăleşte un pâlc de danezi. Saxonii îi întâmpină cu lănciile»

HUBBO: Fii ai lui Odin! Ospăţul vostru n-are să fie desăvârşit dacă nu-i nimiciţi pe saxoni.

ALFRED: Nu uitaţi, anglo-saxoni! Cu noi sunt Christos şi fecioara Maria!

HUBBO: Rinald, Rinald! Prea încet zăngăne spada ta! Prea puţine scântei îţi scapără lancea, lovind armurile duşmane!

RINALD: N-ai dreptate, Hubbo, regele meu! Sângele curgând din leşurile duşmanului, ţi-a înceţoşat privirea.

ALFRED: Ţineţi-vă tari, creştini! Sfântul Gheorghe, călare pe-un cal alb, e cu voi!

HUBBO: Odin! Mâna mea abureşte de sânge. Pe Ingwarânsă, nu-l simt alături. Rinald, Rinald, de ce ţi-e coiful spart? Oare nu-ţi tremură mâna?

RINALD: N-avea grijă, Hubbo, regele meu, nu-i nimic, mai poate izbi!… Uite, câine, ţine!… Fiii lui Odin vor strânge destule tigve pentru cupele ospăţului.

ALFRED: Anglo-saxoni! Pentru Maria! Pentru Christos! HUBBO: Mi-s buzele arse, mi-e limba uscată. Dar Ingwar al meu nu vine să m-ajute!

RINALD: (*căzând*). Odin, pregăteşte-mi un loc în Walhala.

— Ţine, câine de danez! (*Ji străpunge capul cu lancea.*)

ALFRED: Anglo-saxoni, am biruit!

HUBBO: N-ai să ai odihnă, Alfred, cât timp spada asta mai joacă în mâinile mele!

ALFRED: Opriţi-vă, danezi! Dă-te prins, Hubbo, şi zvârlă spada! HUBBO: Niciodată! Socoti că fiii lui Odin s-au dat cândva robi cuiva?

ALFRED: N-am nevoie, Hubbo, de libertatea ta. Nu ţi-o iau. Aş vrea numai să-ţi spun două vorbe.

Hubbo se opreşte numaidecât. Amândouă părţile lasă jos lănciile.

Sunt gata să fac cu tine pace şi să cruţ ce ţi-a mai rămas din tovarăşi, numai să pleci îndată peste mare şi să faci jură-mânt, după datina credinţei tale, că nu te vei mai ivi niciodată pe ţărmurile Angliei. Armele vi le puteţi lua cu voi! Nu ne atingem de nimic ce aveţi pe voi!

HUBBO: Rege Alfred, primesc!

ALFRED: Atunci, viteazule, rosteşte jurământul.

HUBBO: Jur pe Odin, pe armura mea, pe spada mea tocită că niciodată eu şi tot pâlcul meu de viteji, nu vom mai năvăli pe moşia ta. Iar de nu-mi voi ţine jurământul, să îngălbenim ca arama zalelor noastre şi întoarcă-ni-se 15 ne iile împotriva noastră!

ALFRED: Aţi auzit cu toţii jurământul? Hubbo, eşti slobod. Poţi pleca! Corăbiile tale te aşteaptă la ţărm.

HUBBO: Haidein, tovarăşi! N-are de ce ne fi ruşine, uitându-ne unul la altul! Ne-am bătut cu vitejie. Dacă nu azi, mâine – dacă nu aici, aiurea, corăbiile noastre vor aduce pieire duşmanilor cu armuri de aur…

NOTE PENTRU O DRAMĂ DIN ISTORIA UCRAINEI CLM TREBUIE REALIZATĂ ACEASTĂ DRAMĂ

Cadrul acţiunii trebuie să fie atmosfera luxuriantă a sudului, peste care, noaptea, să se reverse luciul argintiu al lunii.

Ziua trebuie să fie scăldată într-o ploaie de raze vii ale soarelui şi plină de o strălucire care să-ţi ia ochii.

Drama urmează să fie pusă în lumina veacurilor trecute, demult apuse şi pătrunsă de atmosfera timpurilor pe când domneau nesăbuita voie bună, jocurile căzăceşti şi toată libertatea fără de niciun frâu.

Ea trebuie să se petreacă într-un torent de vorbe,

venind dintr-o patimă nestinsă, şi în acelaşi timp, într-un laconism hotărât şi sacadat, izvorât din putere şi libertate şi într-un avânt groaznic care să respire a cumplită răzbunare, şi în virtuţi primitive şi aspre şi în vicii neînduplecate care să aibă tăria fierului şi într-un sacrificiu nemaipomeuât, care să fie de o mărinimie sălbatică şi neomenească.

Ea mai trebuie să se petreacă în totala nepăsare a veacurilor apuse.

Răspunsurile prin comparaţii şi prin alegorii: „E adevărat că se întâmplă ca boul să fie răpus, să moară – însă de mâna omului, căruia dumnezeu i-a dat mintea de a născoci cuţitul; până acuma însă, nu s-a întâmplat niciodată ca boul să piară din pricina unui porc”.

Dispoziţiile cu privire la vânzarea peştelui şi aprovizionarea de iarnă, sunt date tocmai pe vremea când flăcăii o duc într-o beţie. De asemenea, acelea pentru cumpărătura sării, cu privire la bostărtării, la grâne, cum şi la îndestularea cu iarbă de puşcă, cu sâneţe şi contâşuri pentru soldaţi – „Pare-se că n-ar trebui să ne aşteptăm la război, însă aşa-i de mare năravul mujicului şi al cazacului de a se răscula, încât nu-i chip ca norodul acesta blestemat să nu se ridice. Mereu îl mănâncă palma. De făcut, nu fac decât să umble lela [Srin crâşme şi pe uliţe”.

Călugărilor de la mănăstirea cutare să li se cumpere ştergare din cele ţesute în casă şi cusute cu arnici.

În privinţa cavalerilor întrecerile lor de arme nu sunt dueluri, ci adevărate încăierări. Iau cu dânşii cât pot mai mulţi slujitori, ies la câmp şi tabără pe adversarii lor.

mujicii

Discuţii între mujici. „Tare s-au mai scumpit toate. Toate-s scumpe foc. Pentru o sfoară de pământ, care zău că nu-i mai lunga decât degetul ăsta, îţi cer douăzeci de baniţe de grăunţe, câte patru perechi de pui, de ziua

sfântului duh şi de paşti câte o pereche de gâşte şi a zecea parte de fiecare scroaâă, din miere şi la trei ani o dată, câte un bou din trei.

Vorbeşte lumea despre comori le şi bogăţiile ascunse ale zaporojenilor: „Plec în Zaporojie, pentru că aici orice drac te bate de te strânge”.

Dernian ajunge bucătar, iar Samko, precupeţ.

De născocit cum i-a intrat unui tânăr nobil un gând în cap. Născocire cu adevărat căzăcească. Cum trebuie pusă la cale. Lukaş spune că el nu înseamnă nimic şi că-i nevoie să fie înduplecaţi polcovnicii. Norodul le împresoară casele şi-i sileşte să… Trebuie spus felul în care o face…

Norodul clocoteşte şi se înghesuie în piaţă, lângă casa «celor doi polcovnici şi le cer stăruitor să li se alăture, adică să se puie în fruntea lor. Unul dintre polcovnici iese în cerdac, îi mustră, stăruie şi le arată neputinţa de a face ce vor ei1).

Intră, îi anunţă şi îi sfătuiesc să fugă.

„Femei şi neveste, fugiţi şi scăpaţi unde puteţi! Leşii vin pe urmele noastre, jefuind şi pârjolind tot!” Sunt găsiţi în starea asta. O bătrână îşi strânge boarfele şi plânge, luându-şi rămas bun de la casa unde a locuit de atâta amar de vreme şi de unde n-a ieşit niciodată.

O noapte splendidă, inspirată, plină de miresme paradiziace! Mă mai iubeşti oare? Te mai uiţi cum te uitai odată la ibovnicul tău, pe care nu I-au schimbat nici anii şi nici pierderile suferite? Mai arzi de focul dragostei? Mai străluceşti dinaintea lui şi-l mai săruţi pe buze şi pe frunte? Tot mai râzi cum râdeai altă dată lumină a lunii? O, doamne, doamne, doamne!… Acestea-s sunetele care freamătă şi clocotesc în tine? Jur că le-am auzit, că le-am auzit cu urechile mele, stând singur la fereastră. Aveam cămaşa desfăcută la piept şi stăteam cu gâtul şi cu pieptul în bătaia vântului răcoritor al nopţii. Cât e de dumnezeiesc

vântul nopţii! Şi cât de minunat, de reînnoitor, de îmbietor este acest vânt al nopţii, aducător de voluptăţi şi miresme cereşti şi paradiziace. Boarea răcoroasă şi aducătoare de bucurie mă îmbrăţişa şi mă învăluia cu adierile ci, apoi fugea şi iar se întorcea să mă îmbrăţişeze, iar codrul uriaş, negru şi posomorât îşi înclina ramurile privind de departe, iar

*7 însemnare făcuta mal târziu cu creionul în ciorna „Mantalei”. (N. red. ruse).

deasupra lui aerul era nemişcat şi solemn... * Şi, deodată, se auzi privighetoarea. O ceruri! Cum s-a aprins tot! Cum a răbufnit tot! Ah, ce tunet! Dar luna! Luna... înapoiaţi-mi tinereţea! Daţi-mi iar tăria tinereţii mele şi prospeţimea mea de altă dată! Tot ce a fost odată pe lumea asta, nu se mai întoarce!

După ce-şi spune monologul, fata mai ţipă multă vreme. Apoi iese mama ei, care îi spune: „Fata mea, te doare capul” şi altele de acestea.

— Nu, nu capul mă doare. Toate mă dor. Sunt bolnavă. Mă dor mâinile, mă dor picioarele, mă doare pieptul, mă doare inima, mă doare sufletul. Simt că mă arde un foc. Dă-mi apă, mamă, mămucă!... Dar dă-mi o apă care să-mi stingă flacăra care mă arde. O! Blestemată fie nelegiuita! Blestemat să-i fie neamul! Blestemaţi să fie acei ti...(*cuvântul este neisprăvit*) care au ţipat. Mamă, mămucă! De ce m-ai mai făcut, dacă eram sortită să fiu aşa de nenorocită? Se vede că nu te-ai dus la biserică; se vede că nu te-ai rugat la dumnezeu; se vede că te-ai scăldat într-o apă necurată, printre buruieni veninoase, între care s-a târât un şarpe.

— Mi se sfâşie inima. Şi nu-i ceva să-mi fie drag: nici pământul, nici cerul, nici nimic din ce-i în jurul meu.

Renunţare desăvârşită la lume. Şi cu toate acestea, trebuie zugrăvită fericirea şi bogăţia de altă dată, care ar fi

putut... îşi ia adio printre lacrimi, de la anii tinereţelor, de la bucuriile tinereţelor, de la toate. Supunere severă sorţii. Jurămintele pe care le va face. Felul cura se va ruga şi cum va cădea în genunchi în faţa icoanelor: „Voi plânge mereu şi nicio hrană nu-i voi da bietei inimi a mele şi nici n-am s-o bucur cu vreo amintire”.

Şi, deodată, urmează aici întâlnirea cu rivala care este într-o stare jalnică şi totul izbucneşte iarăşi, cu tot focul şi puterea de mai înainte. Torente de mustrări şi de bucurii răutăcioase. Apoi îşi vine în fire, şi, aducându-şi aminte de jurămintele făcute, îngenunchează şi cere iertare.

NOTE FINALE

DRAMATURGIA LUI GOGOL

Interesul pentru teatru a luat naştere la Gogol încă de prin anii adolescenţei-Trezirea timpurie a acestui interes este datorată pe de o parte cunoştinţe) pe care o făcuse cu teatrul ucrainean popular (aşa-zisul „Vertep”) iar pe de altă parte, influenţei lui Vasili ATauasievici, latul său, pătimaş amator de teatru şi autorul mai multor comedii scrise în spirit popular ucrainean* Gogol-tatăl îşi punea chiar el în scenă comediile ia un teatru improvizat în casa unui oarecare Troşciński din Kibinţi, unde şi juca rolurile principale. Nu încape nicio îndoială că aceste spectacole au lăsat urme în amintirea băiatului. Curând după sosirea lui la Petersburg, fapt care se întâmplă în 1829, Gogol o roagă pe maică-sa să-i trimită comediile tatălui său (care murise între timp). La 30 aprilie 1829, Gogol scrie mamei sale: „Toată lumea este aici aşa de preocupată de tot ce-i ucrainean, încât voi căuta să încerc dacă nu se poate pune în scenă una din ele la un teatru de aici14* Gogol s-a folosit de altfel de comediile tatălui său, la motto-urile din „Iarmarocul de la Sorocinţi”.

Încă din şcoală, Gogol îşi manifestase de altfel

talentul pentru scenă, interpretând cu succes roluri comice la spectacolele date de liceul din Nejinsk. Mai târziu Gogol s-a arătat a fi un excelent lector al propriilor opere.

Atracţia lui Gogol pentru teatru era legată de nemaipomenitul lut dar de a reda vorbirea vie cu toate nuanţele ei realiste. Limba eroilor lui Gogol se deos-Jjeşte prin plasticitatea caracterului ei social – psihologic şi e atât de expresivă în ce priveşte intonaţia, gesturile şi mimica, încât aproape că s-ar putea lipsi de însemnările de regie. Încep înd cu „Serile în cătunul de lângă Dikuuka4 acest element dramatic apare în toate nuvelete şi povestirile lui Gogol, care le şi pune în scenă, lăsând ca subiectul să se desfăşoare mai cu predilecţie în dialoguri. Mai cu seamă se deosebesc prin caracterul lor dramatic „Iarmarocul de la Sorocânţâ4, „O noapte de mai4, „în noaptea de ajun4 (de unde şi uşurinţa transformării acestor povestiri în librete de operă, a căror muzică a fost compusă de Riniski Korsakav şi Ceatkovski). Asupra calităţilor scenice ale „Serilor41 atrage atenţia şi P.A. Pletnev, care scrie lui Jukovski în decembrie 1832 cu privire la comedia: „Ordinul Vladimir clasa treia4 comedia pe care avea de gând s-o scrie Gogol şi care este prima încercare a autorului în domeniul artei dramatice: «Lui Gogol îi umblă în cap o comedie. Nu ştiu dacă are să ajungă s-o scoată la lumina zilei iarna aceasta, însă mă aştept să iasă o perfecţiune a genului. Totdeauna m-a impresionat elementul dramatic din basmele lui.

Gogol atribuia teatrului şi dramei o înaltă semnificaţie socială şi nu-şi închipuia că piesele ar putea avea alt rost decât să fie jucate* „Drama trăieşte numai pe scena; aiurea decât pe scenă, drama este ca un suflet fără trup”, St scrie ei lui M* P-Pogodin la 20 februarie 1833* înalta concepţie pe care o avea despre importanţa teatrului, şi-a găsit mai târziu expresia în monologul final

al autorului din „La ieşirea din teatru14 (1842): „Poveşti!… Iată că balcoanele şi parterele teatrelor gem de lume: toată sala se cutremură de jos şi până sus şi preschimbată fulgerător într-un singur om şi un singur simţământ, toţi s-au întâlnit ca nişte fraţi, într-o Singură pornire sufletească-.11

Această forjă unificatoare a teatrului ca armă de propagandă, Gogol o mai subliniază şi în „Extrase din corespondenţa cu prietenii” (1847). Iată ce scrie el într-un articol despre teatru: „Teatrul nu înseamnă câtuşi de puţin un lucru mic şi deloc o treabă fără importanţă, mai ales dacă iei în consideraţie că într-un teatru pol începea deodată de la cinci la şase mii de oameni şi că toată această mulţime în care, dacă stai s-o analizezi în parte, nu-i om care să semene cu altul, este zguduită dintr-odată de aceleaşi emoţii, plânge cu aceleaşi lacrimi şi râde cu acelaşi râs general. E o catedră de la care poţi spune lumii multe lucruri bune” * O părere analoagă, asupra teatrului, considerat drept „catedră”, a fost expusă mai înainte şi de Bieiiński, El vedea însemnătatea teatrului în faptul că aici omul se contopeşte cu toţi spectatorii din sală „în acelaşi sentiment44* «Aici nu trăiţi propria voastră viaţă, scria Bieliński în „Visări literare44 (1834). nu vă bucuraţi de propria voastră fericire şi nici nu tremuraţi de vreo primejdie care vi s-ar putea întâmplă vouă; aici „eul” vostru rece dispare în eterul înflăcărat al dragostei. * Este însă cu putinţă să descriu tot farmecul teatrului, toată puterea lui magică asupra sufletului omenesc?,» *

Cu toate acestea, teatrul de atunci era departe de a corespunde menirii lui. Repertoriul era alcătuit din spectacole istorice, cu caracter feeric şi prelucrări după melodramele şi vodevilurile străine* Piesele originale ruseşti erau în genere foarte puţine. De obicei spectacolele erau de ansamblu şi erau alcătuite din piese în câte un act

şi un „divertisment” cu cântece şi dansurr. Se înţelege cât de greu Ei venea vestitului actor Miliari Setuionovici Şccpkin să se vadă silit să joace în nişte piese de nimica şi de asemenea plăcerea pe care ia făcut-o rolul primarului din „Revizorul”, în care Şccpkin şi-a putut arăta în toată plenitudinea, genialul lui talent realist, aşa cum şi-l mai arătase în rolul lui Famusov din „Prea multă minte strică”.

Cu cât mai înalte erau concepţiile lui Gogol despre teatru, cu atât mai sever judeca el starea în care se afla acesta» A luat poziţie cu dârzenie împotriva pieselor fără niciun conţinut, de care era plin repertoriul, şi, mai cu seamă, împotriva tendinţei de a pune în scenă piese străine, cerând crearea unei dramaturgii ruse autohtone, care să oglindească realitatea rusească vie, Unde-i viaţa noastră? exclamă el cu privire la melodramele străine „reci şi umflate”. Unde suntem noi, cu toate patimile şi ciudăţeniile noastre de azi?. * * * („Povestiri din Petersburg” 1836). Gogol cerea teatrului un tablou viu şi actual al societăţii şi situaţii veridice ale realităţii ruseşti El se apropie din acest punct de vedere de Bielíński, care, în „Visări literare” exclamă: Bine ar fi fost să fi avut un teatru al nostru rusesc, popular!... într-adevăr, să poţi vedea pe scenă întreaga Rusie cu tot binele şi răul ei, cu tot ce are înălţător şi caraghios, să auzi vorbind eroii victorioşi, scoşi din morminte de puterea fanteziei, să auzi bătând puternic pulsul vieţii ruseşti4.

Chiar de la începutul activităţii lui dramatice, Gogol năzuia să creeze o comedie socială, întemeiată pe raporturi sociale şi nu pe raporturi personale, private. El socotea că orientarea socială este o trăsătură naţională caracteristică a comediei ruse. „După câte mi se pare, comedia 11-a avut asemenea expresie la niciun alt popor4. („Extrase din corespondenţa cu prietenii”. Articolul despre Poezia rusă). Goşol considera ca modele de comedii „cu

adevărat sociale” numai „Neisprăvitul4 de Fonvizin şi „Prea multă minte strica” de Grăbocduv. În acelaşi articol, rpferindu-se la predecesorii săi, Fonvizin şi Griboedov, Gogol apunea: „Autorii noştri comici nu erau animaţi de motive personale, ci sociale, şi nu s-au ridicat împotriva unui singur om, ci împotriva unui şir întreg de excese, împotriva abaterii întregii societăţi de la calea cea dreaptă. M În „La ieşirea din teatru4 scrisă în legătură cu „Revizorul”, Gogol a dat următoarea definiţie a principiilor de construcţie a comediei sociale, definiţie pusă în gura celui de al doilea amator de artă. „O comedie trebuie să se înnoade de la sine, în tot cuprinsul ci, într-un singur mare nod, un nod general, lui riga fiu trebuie să se oprească numai la unul sau doi eroi ai piesei, ci trebuie sări cuprindă pe toţi şi să atingă ceea ce frământă, mai mult sau mai puţin toate peraouajele. Fiecare trebuie să fie un erou. Mişcarea şi cursul acţiunii trebuie să zguduie întreaga maşină” * Pe acest temei, el cere să se renunţe la tradiţionala intrigă amoroasă, pe care cel de al doilea amator, o compară cu „un nod mic făcut în colţul unei batiste”. După cuvintele celui de al doilea amator, tematica socială este „rolul direct şi adevărat4 al comediei. Chiar de la începutul ei, comedia, a fost în mâinile lui Aristofan, după spusele aceluiaşi „al doilea amator”, „o creaţie socială, populară4 care „a păşit abia mai târziu pe drumul îngust al intrigii particulare şi a introdus acţiunea amoroasă, care a ajuns veşnica intrigă obligatorie”. A reda comediei însemnătatea ei iniţială şi a o face din nou „o creaţie populară, socială”, iată scopul pe care şi ba pus Gogol încă de la început şi către care tindea nezdruncinat.

Primul pas întreprins de Gogol în această direcţie a fost comedia „Ordinul Vladimir clasa treia”, pe care a început s-o scrie pe la sfârşitu1 anului 1832 sau la începutul anului următor, 1833. Comedia fusese concepută

pe un plan toarte larg. Gogol avea de gând să cuprindă aici şi marea birocraţie cum şi cercurile lumii înalte. Intriga se desfăşura pe câteva planuri şi cuprindea o sumedenie de personaje, de la boieri şi până la lachei. Ciocnirea micilor ambiţii ale tagmei cinovniceşti, interese venale, vanitatea lumii mari, servili ta tea de lacheu şi în genere – vulgaritatea şi Superficialitatea vârfurilor societăţii – trebuiau să constituie conţinutul comediei, a cărei concepţie avea în acest fel un caracter satiric ascuţit. Subiectul comediei era goana ambiţioasă după Ordinul Vladimir de clasa treia şi nebunia pe care o avea drept urmare, reflectată în parte în „Însemnările unui nebun". Într-unul din caietele de note ale lui Gogol, este schiţată schema acestei comedii: „vrea să ajungă, să apuce, să pună mâna, când, deodată înnebuneşte, iar obiectul mult dorit se pierde în depărtare". Această schemă şia găsit apoi întrebuinţarea în „Revizorul", unde ca tastrofa îl prinde pe primar tocmai în clipa iluzoriu tui său triumf, când toate visurile lut de a ajunge general plesnesc ca nişte baloane de săpun. Comedia lui Gogol „Ordinul Vladimir clasa treia11 s-a oprit la actul al doilea. Pletnev îi scrie în această privinţă lui Jukovski la îl martie 1833: „Comedia asta a lui Gogul n-a pornit din cap. Prea multe voia el să cuprindă". Mai era însă şi altă pricină care l-a făcut pe Gogol să abandoneze comedia, şi anume piedicile pe care le-ar fi pus cenzura, cum prevedea eli dacă piesa era să fie adusă pe scenă. La 20 februarie 1833, Gogol îi scria lui M.P. Pogodin cu privire la această cotuedie: „Zilele acestea a început să se înfiripeze şi subiectul* Am scris şi titlul, pe un caiet alb şi gros: Ordinul Vladimir clasa treia1. Câtă ironic, cât râs şi câtă sare!... Dintr-o dală, văzând însă că pana mea dă întruna de hopurî pe care cenzura (teatrală → 1. S.) nu ne va lăsa cu niciun chip să le sărim, m-am oprit. Dacă piesa n-are să poată fi jucată, ce

rost are s-o scriu?... * Nu-mi râiuâiie altceva uni bun de făcut, decât să născocesc subiectul cel mai nevinovat, de care să n-aibă du ce se supura nici măcar gardistul de pe stradă. Dar ce preţ poate avea o comedie fără adevăr şi fără ironie? * La aceste piedici ale cenzurii făcea aluzie şi Puşkin în scrisoarea lui către prinţul V.F. Odoevski, (din 30 octombrie 1833) în care îl întreba dr soarta comediei lui Gogol: «Ce-i cu comedia lui? S-a ivit vreo piedică?" Câteva scene din primele două acte ale acestei comedii nerealizate, au fost utilizate de Gogol mai târziu (în 18 – 42) în fragmentele lui dramatice („Dituineaţa unui om ocupat11, „Procesul", „Anticamera" şi „Fragment".

Prima realizare a problemelor ridicate de comedia cu adevărat socială care să conţină „adevăr" şi „ironie", a fost „Revizorul", piesă pusă în scenă întâia dată în 1836, care a văzut în acelaşi timp şi lumina tiparului, însuşi Gogul considera „Revizorul" drept o cotitură a creaţiei lui. Comicul operelor lui, anterioare „Revizorului" i se parca superficial şi fără scop. După propria-i afirmaţie, abia în „Revizorul", râsul lui capătă o orientare serioasă. Gogol considera că această schimbare s-ar datora influenţei lui Puşkin, care, după câte spunea el, l-a silit să privească lucrurile cu seriozitate (Cum a arătat Gogol, tot Puşkin a fost acela care i-a dat şi subiectul „Revizorului".) De la satira „Mirgorodului" şi a „Arabescurilor", satiră localizată şi comparativ limitată la un anumit cadru, Gogol trece aici la o satiră generalizată cu un conţinut cuprinztud întreaga alcătuire a statului. Despre această seinnifiraţie generalixantă vorbeşte chiar şi Gogol în „Spovedania unui autor" (1847). «Dură e să râzi, scrie el, atunci mai bine să râzi tare şi de acele lucruri care merită în adevăr să fie obiectul batjocorii întregii lumii... în „Revizorul" m-am hotărât să adun laolaltă tot ce-i rău în Rusia – râu de care ştiam atunci – adică toate nedreptăţile rare se fac tocmai

în funcţiile şi împrejurările când i se cere omului să fie cât mai drept – şi a rid de toţi dintr-odată. Însă după câte se ştie, lucrul a făcut o impresie zguduitoare. * „Revizorul*” ne-a arătat uimitoarea pricepere a lui Gogol de a ridica particularul la general, rămânând în acelaşi timp credincios realităţii. Generalizarea tabloului pe care l-a arătat este atinsă prin faptul că dezvăluie rădăcina întâmplării în totalitatea ei, şi arată pricinile generale, explic înd astfel întreaga purtare a personajelor. Cum du s-a putut întâmplă ca un slujbaş cu experienţa pe care o are primarul, să ia pe un „sfrijit” oarecare, pe „o cârpă de om”, drept cine ştie ce persoană însemnată? Asemenea încurcătură se poate întâlnipla numai acolo unde domneşte o supunere oarbă faţă de ranguri şi nici nu i-ar trece măcar prin minte cuiva să pună la îndoială un cuvânt al „mai marilor” săi. Anecdota falsului revizor, searbădă la prima vedere, se transformă sub pana lui Gogol într-un rechizitor ameninţător împotriva întregii maşini administraţi vo-birocrat. ice a Rusiei ţariste, împotriva întregului regim autocrat întemeiat pe un arbitrar nelimitat al unora şi o deplină lipsă de drepturi a celorlalţi. Revizorul nu e deloc o comedie despre mită: Mita nu e decât un detaliu din tabloul general şi una din nenumăratele racile ale ordinei existente. Tocmai această ordine generală a zugrăvit-o Gogol în comedia lui, „Revizorul” aşa cum „Sufletele moarte” – „reprezentau, după cum spune Uerzen groaznica spovedanie a Rusiei actuale, care corespunde aidoma demascărilor lui Kotoşihin din secolul al XVII Iea”, în afară de conţinutul social, o inovaţie îndrăzneaţă a fost de asemenea renunţarea la intriga amoroasă, renunţare diclală de considerentele realiste de care vorbeşte Gogol în „La ieşirea din teatru4 tot prin gura celui de al doilea amator de artă: „Acum, năzuinţa de a ţi găsi un locşor convenabil,

de a străluci cohorindu-L eu orice preţ pe altul, de a te răzbuna de o mojicie sau de-o batjocură, mai degrabă alcătuiesc intriga unei piese. Oare goana după rang, după avere, după o însurătoare potrivită, nu-s ele subiecte de intrigă, mai atrăgătoare decât dragostea?" Tocmai această lipsă a „intrigii", în înţelesul obişnuit al cuvântului, a fost ceea ce a uluit mai mult pe spectatori în prima reprezentare a „Revizorului". După spusele lui P.V. Annenkov, majoritatea specia Lori lor, „smulsa din toate obişnuinţele şi aşteptările teatrale, a rămas la presupunerea că se joacă o farsă? * „Totuşi, în farsa asta, spune Annenknv mai departe, erau trăsături şi fenomene atât de pline de forţă vitală, că de vreo două ori, şi tocmai în pasajele care erau mai puţin în contradicţie cil înţelesul obişnuit al comediei, aşa cum o vedeau majoritatea spectatorilor, răsuna un râs general/1 Annenkov mai subliniază cu publicul care a asistat la acest spectacol, era pun public ales, în cel mai deplin înţeles al cuvântului4. În legătură cu acest fapt e caracteristic sfatul unui „cunoscător4. O. I, Senkovski – (baronul Brambeus) pe care acesta i l-a dat lui Gogol în revista „Biblâoteka dlia citenia" (Biblioteca de lectură). Pentru crearea unei „intrigi puternice", Senkovski a propus să fie introdus în comedie „încă un personaj feminin", „Tllestakov ar fi putut să facă curte vreunei domnişoare provinciale, prietena sau rivala fetei primarului, să trezească în Ir-insa un sentiment gingaş, care să reverse interes asupra întregii piese etc, a Răspunsul la acest sfat îl dau cuvintele celui de al doilea amator de artă din „La ieşirea din teatru" cu privire la „intriga amoroasă, w de caretul se putean lipsi dramaturgii.

Comedia lui Gogol a provocat vâlvă şi comentarii. Mulţi râdeau, deoarece vedeau în „Revizorul 1 numai o farsă distrării vă în numărul celor rare făceau liaz se afla şi

Nirola** L, care, după cum spunea Herzen se tăvălea de râs, nu alta, la premiera… Revizorului". „O, ironici Sfântă ironic, apari numai şi am să mă închin ţiel" exclama 1 Lei zeu cu acest prilej… Majoritatea reacţionarilor însă, care ghiciseră adevăratul tâlc al comediei: demascarea stării de lucruri din Rusia – erau furioşi. «Comedia a fost socotită de către mulţi drept o manifestare liberală cam în felul comediei „Bărbierul din Seviâla4 a lui Reaumanliais, recunoscută de toţi ca un fel de bombă incendiară politică, aruncată în societate sub forma unei comedii… „seria despre „Revizorul" prinţul P.A. YiazemskL

Şi mai departe: „Unii o aclamau, alţii se bucurau de ca ca de un atac indrfizneţ, deşi ascuns, împotriva autorităţii constituite. După părerea lor, Gogol, alegând drept câmp de bătaie un orăşel capitală de judeţ, ţintea mult mai sus… Pornind de la acest punct de vedere, ceilalţi bineînţeles considerau comedia drept un atentat la siguranţa statului, atentat de care erau neliniştiţi şi speriaţi, şi vedeau în nenorocosul sau norocosul autor comic, un răsculat primejdios". Contele F.I. Tolstoi – poreclit A merit anul, un aventurier şi un cartofor (de care şia bătut joc Griboedov în „Prea multă minte strică") l-a numit pe Gogol, după cum relatează S, T. Aksakov, „duşman al Rusiei" şi spunea că „trebuia trimis în Siberia în lanţuri". Cunoscutul reacţionar F.F. VYiglicl îi scria lui M.N. Zagoskin curând după prima reprezentaţie a „Revizorului": „Autorul a născocit un fel de Rusie şi în această Rusie va fel de oraş în care a îngrămădit toate ticăloşiile pe care rar de le în Uneşti ieşind la iveală în adevărata Rusie… Te domnul autor îl cunosc: Reprezintă tânără Rusie în toată obrăznicia şi cinismul ei". Toate aceste aprecieri rău intenţionate s-au oglindit şi în presă. Un ziarist venal F.V. Fulgarin a aruncat public lui Gogol, în două foiletoane dedicate „Revizorului", pe care le-a

publicat în „Severnaia peela” (Albina nordului) învinuirea de a „cleveti” împotriva Rusiei.

Zguduit de învinuirile literare şi politice care plouau pe capul lui, Gogul şia dat seama că societatea rusă nu era încă destul de coaptă pentru a înţelege adevăratele probleme ale comediei şi în genere ide literaturii. Aşa, la 15 mai 183C, Gogol! scrie lui M.P. Pogodin: „Trist lucru să vezi starea jalnică în care se mai află la noi scriitorul. Toţi sunt împotriva lui şi nu-i nicio forjă echivalentă care să-i ţină partea. Scriitorul este un răsculat, un incendia lor! Şi cine o spune? O spun oamenii de stat, îmbătrâniţi în slujbe, oamenii cu experienţă care nr. trebui să aibă măcar atâta minte ca să înţeleagă adevărata faţă a lucrurilor, oameni care se socotesc cultivaţi”. Acelaşi lucru îl scria Gogol în 29 aprilie 183 fi şi lui Şccpkin: „Toţi sunt împotriva mea. Cinovnicii stimabili, care nu mai sunt tineri, ţipă că dacă am ajuns să vorbesc aşa despre slujbaşi, înseamnă că nu mai am nimic sfânt; poliţiştii sunt împotriva mea; negustorii sunt împotriva mea, lileraţii sunt şi ei împotriva mea…”

Persecuţiile care i se făceau de către reacţionari l-au determinat pe Gogol, precum se ştie, să părăsească Rusia pentru o vreme. El a renunţat de asemenea la gândul să reformeze teatrul şi să-l aducă la adevărata lui menire. După cum scrin în „Scrisoare către un iitrmt”, i-e „scârbă” de comedia lui. Fără să mai vorbim de faptul că interpreurea „Revizorului14 pe scena Teatrului Alexandrovski din Petersburg nu l-a satisfăcut deloc – deoarece mulţi actori jucau aceasta comedie ca pe o farsă obişnuită – Gogol a mai simţit şi lipsurile piesei aşa cum fusese scrisă în prima ei versiune (1836). În „Scrisoare către un literal” Gogol spune: „Numai de un singur judecător din toţi cei care erau de faţă, în sală, mă temeam, şi judecătorul acesta eram en. Auzeam în mine tot

felul de mustrări şi de proteste împotriva piesei mele, care le acopereau pe celelalte”. Probabil că atunci! s-a înfiripat în minte planul prelucrării piesei, prelucrare realizată în 1841 (pentru ediţia din anul 1842). În versiunea tipărită în 1842, Gogol nu numai că n-a slăbit conţinutul satiric al piesei, dar I-a întărit încă şi mai mult. Tocmai aici se dezvăluie în toată plenitudinea lui, largul înţeles generalizant şi demascator al comediei. Efectul scenei finale a fost foarte mult intensificat şi tot aici apar pentru întâiaşt dată cuvintele veitite ale primarului pe care acesta le aruncă de-a dreptul în sala de spectacol. „De cine râdeţi? De voi râdeţi! * în cuvintele acestea, se aude glasul mânios şi demascator al însuşi autorului. Nicolae I, „care se tăvălea de râs” la premiera „Revizorului”, ar fi putut lua aceste cuvinte ca spuse pe socoteala lui. Comedia a mai suferit şi o transformare stilistică, din care dialogul a căpătat un curs ritmic şi o formă mai reliefată şi mai cizelată. Această „epurare* artistică a contribuit la expresivitatea şi mai vie a ideii piesei. Nu degeaba mărturisea însuşi Gogol că râsul lui n-a apărut niciodată cu atâta tărie ca în „Revizorul”.»

După „Revizorul”, Gogol lasă la o parte teatrul pentru multă vreme, şi nu-l reia decât în 1840. Acum însă, îşi considera piesele drept opere destinate în primul rând tiparului. Încă din 1836, Gogol transformă începutul comediei „Ordinul Vladimir clasa treia” într-o scenetă separată; „Dimineaţa unui om ocupat”, care a şi apărut în „Sovreme nnâk” (Contemporanul), revista lui Puşkin. De prin anii 1841 – 1842 datează un grup de piese pregătite de către Gogol pentru prima ediţie a operelor lui complete, care cuprindea „Căsătoria”, „Jucătorii de cărţit „Procesai”, „Anticamera”, „Fragment” şi „La ieşirea din teatru”. Toate aceste piese sunt sau transformări, sau opere anterioare terminate abia atunci, însă concepute şi schiţate cu mult

înainte de a fi început „Revizorul”.

În piesele lui de mai târziu, Gogol nu mai este preocupat de situaţii scenice acute. Dacă în „Revizorul” mai este păstrat un echilibru între „intrigă” şi „caractere”, în piesele de mai târziu, „caracterele” predomină „intriga”, lucru care se observă cu deosebire în „Căsătoria”. Această comedie este alcătuită dintr-un şir de episoade care au drept scop să zugrăvească caracterele cu mai multă plenitudine şi să lărgească tabloul moravurilor. Aici nu-şi mai aveau locul considerentele care l-au făcut pe Gogol să scoată din „Revizorul” două scene complet terminate sub motivul că „ar fi încetinind acţiunea piesei”, scena între Anna Andreevna şi Maria Antonovna, din actul al treilea, şi scena între Hlestakov şi Rastakovski, din actul al patrulea, care au fost apoi tipărite separat. Asemenea încetiniri se potriveau pe deplin problemelor de descriere a moravurilor din „Căsătoria”. De aceea, de pildă, discuţia dintre logodnici cu privire la Sicilia, pe care Gogol o scosese la început, pe motive de construcţie a piesei, a. putut fi uşor repusă în versiunea definitivă din 1842, când principiile de construcţie ale comediei de moravxiri au fost stabilite cu destulă claritate. Ga şi în „Revizorul”, Gogol s-a arătat a fi un novator şi în „Căsătoria”. Construcţia episodică a „Căsătoriei” uimea pe contemporani, care o considerau drept nu defect vădit. Vestitul actor I.I. Sosuitki, prietenul lui Gogol, era de părere că piesa nu era deloc o comedie, deoarece n-avea niciun fel de subiect. Acelaşi lucru îl scotea în evidenţă şi critica mioapă şi duşmănoasă, cu prilejul punerii în scenă a „Căsătoriei” din 1843. Din spusele contemporanilor, roiesc că mulţi socoteau piesa neisprăvită, deoarece nu sfârşea cu o căsătorie.

„Căsătoria” a constituit un pas înainte în dezvoltarea sistemului dramaturgiei lui Gogol şi este piesa care

deschidea calea spre dramaturgia realistă a lui Ostrovski. Dezvoltarea lentă a acţiunii, largile tablouri din viaţă, episoadele puţin legate de subiectul principal – toate aceste erau elemente care pregăteau sistemul de construcţie al pieselor lui Ostrovski, determinat de scopurile pe care le urmăreau piesele satirice şi de moravuri. În „Căsătoria”, Gogol s-a arătat a fi predecesorul lui Ostrovski şi în privinţa zugrăvirii trăsăturilor tipice ale vieţii negustorim! î. Tatăl Agafiei Tihonovna, schiţat în treacăt în povestirea Arinei Panteleâmonovna, constituie prototipul despotâlor lui Ostrovski; Fiokla lui Gogol anticipează peţitoarele lui Ostrovski; fata de negustor care visează un logodnic nobil, reprezintă prima schiţă pentru Li poc ik a din comedia lui Ostrovski „Rănnâne în familie4. După cum scria mai târziu Cernîşevski, Ostrovski „n-a adăugat prea multe” la zugrăvirea vieţii negustorim îi peste „ceea ce ne-a dat Gogol”. Considerată astfel, plăsătoria” este aceea care a predeterminat şi forma şi conţinutul comediilor lui Ostrovski.

În „Căsătoria” sunt scoase la iveală principiile artistice de care s-a călăuzit Gogol în cele mai bune opere ale lui; „Suflete moarte” şi „Mantaua”, care au ajuns temelia şcolii realismului critic al anilor 1840 – 1850. O anecdotă cu un peţit neizbutit, La servit lui Gogol drept motiv pentru o „schiţă” de moravuri. Chipurile arătate în „Căsătoria” aveau o însemnătate de generalizare din cele mai mari. Podkolesin reprezintă evoluţia mai departe a tipului lui Sponka din „Serile în cătunul de lângă Dikanka”, pe care ni-l aminteşte prin timiditatea lui şi frica lui de însurătoare. Discuţia lui Sponka cu logodnica lui e o schiţă premergătoare a discuţiei dintre Podkolesin şi Agafia Tihonovna. Totodată Podkolesin, alături de Temeni kov din „Suflete moarte”, a fost prototipul lui Oblomov şi al întregii galerii de „oameni de prisos”. În raportul pe care 11 face

comitetul de cenzură cu privire la „Căsătoria”, cenzorul Nikitenko, (care, ce-i drept, îl simpatiza pe Gogol}, defineşte piesa ca un fel de schiţă de moravuri a vieţii cinovnicilor subalterni şi a târgoveţilor din Petersburg, care nu are niciun fel de scop rău intenţionat. Însă cu toată aparenta nevinovăţie a conţinutului, comedia avea un înţeles satiric adânc. Coborând în domeniul micilor fleacuri ale vieţii, Gogol a arătat mobilele generale care o conduc. El ne-a zugrăvit întreaga viaţă a unei burghezii blajine dar în acelaşi timp vătămătoare, în care cinul, titlul, averea, slujesc drept singură măsura a meritelor cuiva. Aceasta e lumea sărăciei mintale, unde nuri nimic care să treacă dincolo de graniţa unor interese mărunte şi meschine şi unde lipseşte logica normală a faptelor. Oamenii care ţin de lumea asta banală, sunt atât de străini de sentimentele umane fireşti, încât ajunge să le vadă numai licărind, ca să şi iasă din fire, după cum ne arată zbuciumul neputincios al lui Podkolesin de a-şi exprima sentimentul de dragoste, nou pentru ol, care l-a copleşit şi îndată s-a şi stins. „Căsătoria” e o demascare a întregului regim feudal autocrat, şi anume a laturii lui sociul-politice şi era firesc că tocmai această adânc ime satirică să st hne a stă atâta iritare în cercurile reacţionare.

Dacă Gogol, luându-se după dimensiunile piesei, mai putea socoti „Căsătoria” drept comedie, atunci piesele lui într-un act cu intriga lor destul de dezvoltată – în numărul cărora intru şi „Jucătorii de cărţi” erau considerate de el drept „fragmente dramatice şi scene izolate”, în noiembrie 1842 în scrisoarea către Şcepkin care numise „Jucătorii de cărţi” comedie, Gogol subliniază că piesa n-ar fi o comedie ci o scenă comică şi atâta tot. Originalitatea „Jucătorilor de cărţi” constă în lipsa desăvârşită de roluri feminine şi în faptul că intriga rămâne ascunsă până la sfârşit. Interesul nuri concentrat aici asupra jocului de cărţi, că asupra

caracterului rolurilor, care sunt ale unor măsluitori, ai căror scop este de a-l înşela pe Iharev, Unele din persoanele acestei „comedii în comedie” nu apar aici sub faţa lor adevărată, fără mască, şi de aceea rămân necunoscute cititorului şi spectatorului, (bătrânul Glov şi slujbaşul Zamuhrîşkin]. Anecdota potlogăriilor unor trişori nu-i aici decât un motiv pentru zugrăvirea unor personaje tipice, dintre care slujbaşul Zamuhrîşkin a influenţat neîndoielnic tipurile de slujbaşi ai lui Ostrovski, începând cu Rispolojenski din „Rămâne în familie” şi isprăvind cu Gâugunov din „Lupii şi oile”. Şi aici tot Gogol este acela care i-a netezit calea lui Ostrovski.

Cele patru scenete provenind din transformarea unor fragmente din „Ordinul Vladimir clasa treia”; „Dimineaţa unui om ocupat”, „Procesul”, „Anticamera” şi „Fragment” zugrăvesc nişte unghere ale lumii de sus şi ale birocraţiei care trebuiau să constituie mediul acelei comedii ne terminate. „Dimineaţa unui om ocupat” şi „Procesul” sunt satire muşcătoare împotriva înaltelor sfere ale birocraţiei, cu trândăvia, carierismul, venalitatea şi invidia lor faţă de succesele rivalilor. Reflexul acestei lumi, Thoiereşti” este lumea servitorimii, zugrăvită în scena „Anticamera”. Şi aici există o ierarhie strictă după modelul cinevnicimii, aceeaşi ploconire dinaintea rangurilor, acelaşi orgoliu şi aceeaşi vanitate meschină. Majordomul comunică cu ifos că după câte a auzit el, la balul lacheilor care urmează să aibă loc, vine şi „Lacbeul contelui Tolstogub” Annuşka, fata în casă, socoteşte că-i înjositor pentru dânsa să se afle în societatea unor vizitii, pentru că ei sunt „bădărani” şi aşa mai departe. În privinţa asta, înnuşka este bucăţică ruptă din Maria Alexandrovna, sclifosită cucoană din „Fragment”, care nu se poate uita fără de dezgust Ja „un conţopist” şi doreşte ca feciorul ei să ajungă militar şi să fie primit „la toate balurile curţii”.

Obiectul piesei „La ieşirea din teatru” îl constituie problema teoretică generală a comediei şi a însemnătăţii râsului. Această formă neobişnuită de dispută teoretică, scrisă în formă scenică, ajunge la Gogol un tablou larg de gen, care cuprinde viaţa diferitelor pături ale societăţii şi o întreagă galerie de personaje caracteristice. Aşa de pildă, cei doi ofiţeri, cei doi „literaţi”, cei „doi în scurtă”, negustorul cu nevastă-sa, nacialnâcul cu grad de general, „tânărul cinovnic”, care se gudură în jurul lui, şi ceilalţi. Desfăşurarea treptată a temei în episoade cu dialog viu, dau scenetelor o mişcare dramatică. În afară de chestiunea literară propriu-zisă, Gogol atinge aici şi problema politică pusă în… Revizorul”. În felul acesta el se întoarce aici la tematica generalizantă a „Revizorului”, cu care ne începea volumul de teatru al ediţiei operelor lui din 1842. Iar „La ieşirea din teatru”, cure e pusă la sfârşit, cousiituie un fel de concluzie ideologică a volumului.

Comediile lui Gogol ocupă un loc de onoare şi foarte însemnat în istoria dramaturgiei universale. Ele reprezintă un fenomen inedit, original, care a jucat un rol uriaş în dezvoltarea opiniei publice ruse progresiste şi a teatrului realist rusesc. Înalta comedie socială în care visa Gogol, s-a transformat lu’ el într-o dezaprobare mintoasă şi necruţătoare a întrogei realităţi politice şi sociale a timpului său. Bieliński socotea „Revizorul” drept una din acele „creaţii artistice strălucite” şi „adânc veridice”, cu care Gogol „a contribuit puternic la ridicarea conştiinţei publice ruseşti şi oare a dat putinţa Rusiei să se poată vedea ca într-o oglindă”. Bieliński punea „Revizorul” la acelaşi nivel cu „Suflete moarte”. Şi aici, şi acolo, el vedea spus „cu brutalitate”, „adevărul amar”. Conţinutul social al pieselor lui Gogol a dat teatrului său un larg caracter democratic. După părerea lui Herzen „Revizorul” n-a fost o comedie pentru o parte din public, ci o comedie pentru

întreg poporul şi o defineşte: „O comedie pentru toţi”.

Nu o dată a încercat Gogol să iasă din limitele genului comediei. Sunt extrem de sugestive incursiunile lui în domeniul dramei istorice, adică drama istorică neisprăvită „Alfred” (1835) şi „Notele pentru o dramă din istoria Ucrainei” (1839 – 1840}. Şi în una, şi în cealaltă, sunt puse probleme sociale şi politice. Regele Alfred e arătat drept un suveran care vrea să răspândească cultura în popor şi drept un conducător al poporului în lupta lui împotriva jugului feudalităţii. În drama ucraineană urma să fie arătată răscoala ţărănimii ucrainene împotriva tiraniei moşierilor polonezi. Cum reiese din notele păstrate, Gogol avea în vedere să redea aici un tablou viu al raporturilor feudale, al sărăciei ţăranilor, al boierescului greu şi al birurilor apăsătoare.

Operele dramatice ale lui Gogol sunt cuprinse în volumul al 4-lea şi ultimul al ediţiei din 1Ş42 a operelor lui. Ordinea în care au apărut acolo, este cea indicată de însuşi Gogol în scrisorile lui către Prokopovică, datate fiad-Gaslein, 29 august (10 septembrie) şi Roma 10 (2) octombrie. În ediţia de faţă a fost păstrată în total ordinea stabilită de Gogol.

REVIZORUL

Piesa „Revizorul” este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.s-a volumul IV, 1951 şi după cea de a 10-a ediţie a operelor lui Gogol publicată sub îngrijirea lui N.S. Tihonravov, volumul II, 1889.

Timpul la care a fost scrisă comedia este determinat după următoarele date: În toamna anului 1835, după ce a terminat „Căsătoria” în prima ei formă, Gogol I-a rugat pe Puşkin să-i dea un subiect pentru o nouă comedie. Gogol îi scrie lui Puşkin la 7 octombrie 1835: „Faceţi-mi bunătatea de a-mi da un subiect, sau măcar o anecdota, comică sau

nu, însă autentic rusească, îmi tremură mâna de nerăbdare să scriu o comedie". Această scrisoare afirmă indirect indicaţia lui Gogol în „Spovedania unui scriitor" că subiectul „Revizorului" i-a fost dat de Puşkin. În scrisoarea lui din 6 decembrie 1835, Gogol îi comunică lui AI. P. Pogodin că a terminat de trei zile comedia, ceea ce înseamnă 4 decembrie. Gogol îi scrie: „Trăiască comedia! M-am hotărât, în sfârşit să dau un exemplar 3 a teatru. Am să poruncesc să copieze alt exemplar pentru tine, pe care să ţi-l trimit la Moscova, împreună cu rugămintea să avertizezi acolo, în chestia asta, pe cine trebuie. Spune-i lui Zagoskin (Zagoskin era pe vremea aceea directorul teatrului din Moscova – *A.* S.) că am să-i scriu în privinţa asta şi că-l voi ruga insistent să facă tot ce poate ca să mă ajute. Spune-i simpaticului nostru Şccpkin că are în comedia asta zece roluri pentru el, să ia pe care îl vrea, ba din partea mea, poate să le joace, dacă pofteşte, chiar pe toate deodată. Îmi pare foarte rău că n-am pregătit nimic pentru reprezentaţia lui de beneficiu, în timpul din urmă am fost atât de împovărat de griji, încât abia de-am izbutit acum trei zile să isprăvesc piesa". (Este vorba aici de „Revizorul" – *A*, 5.) Astfel, comedia, începută în octombrie, a fost isprăvită la 4 decembrie 1835, adică în mai puţin, de două luni. După cum se vede din scrisorile lui Gogol, comedia a mai fost supusă totuşi unor schimbări în perioada punerii în scenă şi a pregătirii pentru tipar.

„Revizorul" a fost reprezentat întâia dată la 19 aprilie 1836 la Teatrul Alexandrovski din Petersburg, şi apoi, la 25 mai 1836 şi la Moscova, la Teatrul Mic. Rolul primarului a fost jucat la Petersburg de I. I* Sosnitkât iar la Moscova de M.S. Şcepkin. Tot atunci, în primăvara aceluiaşi an, a apărut o ediţie separată a „Revizorului". (Textul, acestei ediţii coincide aproape în întregime cu versiunea pentru teatru). În 1841 apare a doua ediţie care aduce unele

schimbări, iar abia în 1842, în volumul IV al ediţiei operelor lui Gogoi, „Revizorul” apare în versiunea lui definitivă. Textul acestei ultime versiuni a fost prelucrat în mod simţitor. (Minciuna lui Hlestakov capătă un caracter inspirat şi hiperbolic, scena finală este schimbată! s-a adăugat apostrofa primarului către public: „De ce râdeţi ş.a.m.d.? 1) Abia aici înaltul patos social al comediei şi-a căpătat expresia deplină. Cu toate acestea, textul ultimei versiuni, apărute în toate ediţiile posterioare ale operelor lui Gogol, a fost introdus pe scenă abia în 1870.

Prima punere în scenă de la Petersburg a „Revizorului” l-a dezamăgit pe Gogol. Era nemulţumit şi de actori şi de piesă, în care a descoperit o mulţime de lipsuri. Cu toate sfaturile lui Puşkin, Gogol nu s-a învoit să vină la Moscova ca să citească el piesa actorilor. La 29 aprilie 1836, Gogol îi seria lui Şcepkin: „Puteţi face cu piesa mea tot ce vreţi, dar eu n-am să m-apuc să alerg pentru ea. M-am săturat de ea, la fel cum m-am săturat şi de alergături.

„Revizorul” a provocat tot felul de atacuri vehemente din partea criticii reacţionare. Cele două articole ale lui Iiulgarin, publicate în „Severnaia peela” (nr. 97 din 30 aprilie şi nr. 98 din 1 mai 1836) se deosebeau prin caracterul Ier neobişnuit de veninos. Scopul acestor articole era să dovedească caracterul „neverosimil” şi „himeric” al „Revizorului” şi că „abuzurile administrative” nu pot în genere constitui obiectul unei comedii» iar orăşelul zugrăvit de Gogol nu-i un orăşel „rusesc” ci un orăşel „ucrainean sau bielorus”. Aşadar Gogol n-avea de ce cleveti... „Rusia”, încheia plin de venin Bulgar în raţionamentele lui denunţătoare. Lui Bulgăriţi îi ţinea isonul în „Biblâoteka dlia Oltenia” (mai 1836} O. 1. Senkovski, care găsea şi el că oraşul arătat de Gogol nu era un oraş rusesc. După părerea acestui critic „orăşelul se găsea mai curând în Ucraina sau în Bielorusia, decât în

altă regiune a Rusiei”. Ca şi Bulgarin-Senkovski afirma că o comedie nu putea fi construită pe nişte „abuzuri administrative**, făcând cu acest prilej aluzia că piesa lui Gogol este o calomnie.

„Abuzurile administrative care se petrec în locuri îndepărtate şi puţin cercetate, scria Senkovski, le găseşti în toată lumea şi nu există niciun motiv satisfăcător să le pui în socoteala numai a Rusiei, muţind această anecdotă pe pământul nostru şi populând piesa cu personaje exclusiv din mijlocul poporului nostru”. Prinţul P. A, Viazemski a luat apărarea lui Gogol în „Sovremennâkul” lui Puşkin (nr. 2 din 1836), dârei a apărat comedia lui Gogol din punctul de vedere al „artei pure” şi nega sensul ei protestatar şi critic. După Viazemski, ţoală comedia se rezolva în râs.

O analiză amănunţită a „Revizorului” a fost făcută de Bielînski în 1840, în articolul dedicat piesei lui Griboedov „Prea multă minte strică”. Acest articol, scris în perioada unei „scurte împăcări cu realitatea” nu dezvăluie pe deplin caracterul demascator al Revizorului”. Bieliński se opreşte mai alea asupra părţii artistice a comediei lui Gogol. Cu toate acestea, el subliniază transpunerea fidelă a realităţii şi printr-o analiză subtilă, arată dependenţa caracterelor şi a purtării personajelor din comedie, de condiţii le sociale ale vieţii. În acest fel el aduce pe cititor la înţelegerea profundei însemnătăţi sociale a piesei. * în viaţă, omul trebuie să fie fericit, formulează Bieliński „filosofia simplă” a primarului – lucru pentru care este nevoie de bani şi de cinuri, pe care nu le poţi căpăta însă decât din mită, furind vistieria statului, fiind slugarnic şi lârându-te înaintea mai marilor tai, a notabililor şi a celor bogaţi, şi împilând şi purtându-se cu grosolănie de vită, faţă de subalterni... Primarul ştie că mijloacele cu care îşi poate atinge aceste scopuri sunt păcate împotriva lui dumnezeu, însă acestea

le ştie abstract, cu mintea şi nu cu sufletul, şi el se dezvinovăţeşte cu scuza simplă la care recurg toţi oamenii vulgari că „nu-s eu nici primul, nici ultimul şi pe urma, toţi fac aşa…” Şi nu numai de-alde Skvoznik Dmuhanovski sunt târâţi de şuvoiul puternic al acestei fraze magice „toţi fac aşa”… Primarul nostru nu era din oamenii prea îndrăzneţi din fire, aşa că: „toţi fac aşa!\ era pentru el un argument suficient pentru a-i linişti conştiinţa bătătorită. În felul acesta Bieliński a subliniat cri dintâi tipicul eroilor lui Gogol, dependenţa lor de condiţiile sociale şi influenţele mediului şi a întregului sistem birocratic autocrat. Datorită acestei tipizări, numele lui Hlestakov, al lui Derjimorda, al lui Bobciński şi al lui Dobciński, au devenit nume comune. În polemica lui cu duşmanii de clasă, V.I. Leniu se folosea adesea de aceste nume.

pag. 14 Folterienii – liber-cugetătorit adepţi ai lui Voltaire.

pag. 21 „Cartea fui foan AJAJ – onuf” este vorba de o carte cu privire la masonerie, tradusă în limba rusă în veacul al XVIII.

pag. 29 Stos – joc de cărţi.

pag. 29 „Ttofterf *le Diableu* – operă muzicală a compozitorului francez Meyerbeer.

pag. 30 Joafentt – maistru caretaş din Petersburg.

pag. 48 lui Figuro” – comedia dramaturgului francez Beaumar chais (1787); „Norma”, operă muzicală a compozitorului italian Bell ini (1831). Comicul replicii lui Hlestakov reiese din amestecul diferitelor genuri: opere, comedii.

pag49 Ifaronut *Brambeus* – pseudonimul lui O-I. Senkovski, redactorul revistei „Biblioteka dlia câtenia”; „Fregata Speranţa” (Fregat Nadejda) nuvelă scrisă de A.A. Bestujev Marliński (1797 – 1837); Telegraful moscovit” (Moskovski Lelegraf) revistă editată în 1825 de N.A.

Pnlevoi. A fost suspendată în 1834 din ordinul lui Nicolae! Comicul replicii lui Hlestakov reiese din amestecul titlurilor de reviste şi lucrări.

pag. 49 Sinirdtn A, F. – librar din Petersburg. Edita revista „Băblioteka dlia citenia”.

pag. 57 Cicero (196 – 43 înaintea erei noastre) – om politic roman cunoscut prin talantul său oratoric.

pag. 64 Casa asistenţei sociale – instituţie de binefacere, care se ocupa şi cu operaţiuni băneşti.

pag. 73 „O, fu, om, care, tei «maraciune, cârte-ţi zadarnic impolrira înî dumw cu…” – primele versuri din oda lui Lomonosov „Aleasă din Iov”.

pag. 75 „Legtâc *condamnă** – vers din nuvela „Insula Bomholniu de Nt M. Karamzin: „Legile condamnă obiectul dragostei mele…”

CĂSĂTORIA

Este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949

Prima schiţare neterminată a „Căsătoriei”, datează din 1833. Aici, acţiunea se petrecea la ţară, într-un mediu moşieresc-Subiectul amintea puţin de situaţia Solohâi din povestirea „în noaptea de ajun”. O iată de măritat nu vrea să renunţe la niciunul din pretendenţii la mâna ci, iar urmarea este că-i pierde, probabil, pe toţi. Comedia avea titlul „Pre tendenţii” şi în ea mi figurau încă nici Podkolesin şi nici Kocikariov. Prima redactare a comediei a fost terminată în întregime în primăvara anului 1835 – Podkolesin şi Kocikariov figurau acum între personaje-Gogol a citit comedia în această formă la 4 mai 1835 acasă la AL P. Pogodin, la Moscova, când i s-a dat şi noul titlu, „Căsătoria”. În toamna anului 1835, Gogol a pregătit textul în vederea prezentării lui la teatru, însă ocupat în lunile octombrie-decembrie 1835 cu „Revizorul”, a am luat

prezentarea manuscrisului pentru mai târziu. Comunicând lui Pogodin la 6 decembrie 1835 că a terminat „Revizorul”, el îi scrie cu privire la „Căsătoria”: „N-am de gând să prezint teatrului comedia pe care am citit-o la dumneata la Moscova1. Totuşi, în primăvara anului următor 1836, determinat de rugăminţile stăruitoare ale lui Şcepkin, căruia îi făgăduise piesa pentru reprezentaţia de beneficiu, Gogol o mai transformă încă o dată. După această transformare, „Căsătoria” a fost lăsată deoparte până în 1841, când Gogol i-a dat forma definitivă în vederea cuprinderii ei în ediţia operelor lui din 1842. Unele îndreptări şi adăugiri au fost făcute chiar sub tipar

„Căsătoria” apare întâia dată sub tipar în 1842 în volumul IV al operelor. Piesa a fost jucată pentru prima oară Ea 9 decembrie 1842 la Petersburg (la reprezentaţia de beneficiu a lut Sosnitki) iar în 5 februarie 1843 la Moscova (la reprezentaţia de beneficiu a lui Şcepkin). La Petersburg, datorită jocului prost al actorilor, „Căsătoria” nu are niciun succes. La 9 decembrie 1842, Bietiński scria lui V.P. Botkin la ieşirea de la spectacol: „Viu chiar acum de la teatru, „Căsătoria” jucată odios şi josnic, a fost fluierată şi a căzut. Sosnitkî, care ba jucat pe Kocikariov, nici nu ştia măcar rolul. Sosnâtkaia (fata de măritat) a jucat admirabil, nici Martânov (Podkolesin) n-a fost deloc râu, însă ceilalţi s-au prezentat cât se poate de odios. Acum duşmanii lui Gogol jubilează». În 1843 Bieliuskl publică în „Gtccestrennâie xupiski” (Însemnări din patrie) o notiţă specială, în tare sub forma unui îndreptar pentru ac ieri, caracterizează toate rolurile acestei comedii… Bieltnski care se opreşte în această notă în mod deosebit asupra rolului lui Kocikariov, cu intenţia de a-i face morală lui Sosnitkî, scrie referindu-se la jocul acestuia: „Dacă un actor care interpretează rolul lui Kocikariov, auzind despre intenţia lui de a se însura, ia o mutră serioasă, ca un om

care are în vedere un anumit scop, atunci va strica totul chiar de la început, ** La Moscova „Căsătoria” a fost jucată mult mai bine, cu toate că şi aici iivterpreţii rolurilor principale* Şcepkin (Podkolesin) şi Jivokini (Kocikariov) au fost slabi. Şcepkin n-a reuşit să interpreteze cum trebuie pe Podkolesin. După cum spune S-T. Aksakov, sfiiciunea lui în scena cu fata de măritat „aducea aminte de primar” – iar schimbarea neaşteptată a stării sufleteşti a lui Podkolesin din ultimul monolog, a fost extrem de prost exprimată. Aksakov scrie mai departe; „Trecerile de la entuziasmul provocat de faptul că se însoară.

Va îndoiala care se iveşte mai întâi şi apoi la teama lui de neînvins, chiar atunci când vorbele pe care le rosteşte exprimă bucuria, au dispărut toate cu desăvârşire şi au fost exprimate cu mijloace teatrale şi vulgare”. Cauza insuccesului pe scena al „Căsătoriei”, era forma neobişnuită a piesei (lipsa unei intrigi exterioare, desfăşurarea lenta a acţiunii, episoadele intercalate, detaliile specifice din viaţa negustorească etc.).

„Căsătoria” a fost întâmpinată cu duşmănie de critica reacţionară, pe care căderea piesei o făcea să jubileze. Criticul revistei „Severnaia peela” (nr. 279 din 12 decembrie 1842} scria: „Nici intrigă, nici dezuodământ, nici caractere, nici spirit, nici măcar veselie. Şi asta vrea să fie o comedie? Este ceea ce francezii numesc *scenes a tiroirs* (piese cu săltăraşe). Revista „Repertoari Panteon” (Repertoar şi Pantheon) scria: 41 Aceste scene, schiţate cu cbâu şi cu vai, a căror intrigă nu-i suficientă şi cărora le lipseşte deznodământul, nu pot fi numite comedie. O comedie mai are însă nevoie pe deasupra şi de verosimil. În „Căsătoria” n-avem niciuna, nici alia. * Atacând „Căsătoria”, critica duşmănoasă a lui Gogol, avea în vedere orientarea generală satirică şi realistă a operei lui, care s-a manifestat cu atâta vehemenţă în lucrarea „Suflete

moarte” apărută chiar atunci.

Bieliński a fost singurul a cărui critică favorabilă a apărut în presă, lămurind publicului înalta valoare artistică şi socială a comediei lui Gogol.

JUCĂTORII DE CĂRŢI

Comedia este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949.

„Jucătorii de cărţi” a apărut întâia dată în ediţia din 1842 a operelor lui Gogul volumul IV, în partea intitulată „Fragmente dramatice şi scene izolate” * Toate operele cuprinse în această parte sunt date chiar de Gogol ca provenind din perioada 1832 – 1837. Versiunea definitivă a „Jucătorilor de cărţi” a fost terminată în 1842, însă a fost începută fără doar şi poate mai devreme. În 29 august 1842, trâmâţând comedia lui Prokopovici, Gogol îi scrie din Germania unde se afla pe atunci: «Piesa „Jucătorii de cărţi”, pe care v-o trimit azi, abia am putut-o reconstitui. Foile ciornei erau scrise de atâta vreme şi atât de neciteţ, încât mi-au dat mult de furcă până le-am putut descifra». N.S. Tihonravov socotea că manuscrisul iniţialul „Jucătorilor de cărţi” provine din perioada petrecută de Gogol la Petersburg până la 1836.

Gogol a atins de multe orî în opera lui tema jocului de cărţi. Jocul de cărţi este una din trăsăturile caracteristice ale lui Hlestakov din „Revizorul” şi a celor doi cinovnici din „Dimineaţa unui om ocupat”. Tot despre un pachet de cărţi măsluite este vorba şi în „Suflete moarto”. Nozdriov ca şi Iharev se străduieşte „să aleagă din câteva zeci de duzini, cărţile pentru o singură talie, dar cea mai bine marcată, pe care să te poţi biz-ul ca pe cel mai credincios prieten” (Cap. X}.

Piesa „Jucătorii de cărţi” a văzut lumina rampei întâia dată la Moscova, în ziua de 5 februarie 1843, la

reprezentaţia de beneficiu a lui Şccpkin, în aceeaşi scară cu „Căsătoria”, în ciuda sfatului lui Gogol de «L păstra „Jucătorii” pentru spectacolul de beneficiu următor. Şcepkin a jucat în seara aceea rolul lui Uteşitelnîi; iar rolul lui Zamuhrîşkin era interpretat de Prov Sadovski.

La Petersburg comedia s-a jucat mai târziu, abia la 26 aprilie 1843. Rolurile principale au fost interpretate de Martânov (Iharev), Sosnitki (Uteşilolnîi) şi P.A. Karatîghin (Zamuhrîşkin). Versiunea scenică a fost Lare ciopârţită de cenzură care a scos tot ce amintea de husari şi de ofiţerime. De asemenea au fost scoase vorbele lui Zamuhrîşkin ca: „Şi cei care-s mai sus decât noi, iau şi ei şperţuri/

La Petersburg comedia a fost primită cu răceală, fapt pe care Bielinskiâl explică prin nivelul scăzut al spectatorilor obişnuiji ai teatrului Alexandrovski. Bieltnski scria: „Prin adevărul ei adânc, prin concepţia creaţiei ei, prin grija cu care sunt cizelate personajele, prin ţinuta păstrată în ansamblul ei ca şi în amănunte, opera aceasta nu putea avea niciun sens şi niciun interes pentru cea mai mare parte a publicului care frecventa Teatrul Alexandrovski”.

În caietul de note al lui Gogol din anii 18411842 găsim o listă cu termenii jocurilor de cărţi, pregătită probabil pentru „Jucătorii de cărţi”. Chiur hi timpul tipăririi piesei, Gogol a mai adăugat o frază cu termeni de joc, pe care i-a comunica i-o lui Prekopovici într-o scrisoare din 26 noiembrie 1842, scrisa din Germania: „Baftă! Hotărât baftă I şi nu-i decât o exoflă „Fraza asta te rog s-o adaugi numaidecât. E o expresie autentic ofiţerească, în felul ei, nu fără merite.

pag. 162 *Parole* – termen care înseamnă că miza se dublează, pag. 162» tunde – de la fr. alfendez (aşteptaţi) cuvânt folosit ca termen de joc, pentru a marca o

întrerupere în timpul partidei.

pag. 162 Tafta – o partidă de joc, în timpul căreia se distribuie toate cărţile dintr-un pachet.

pag. 174 Const/tuf *de tutelă* – forul tutelar al instituţiilor de binefacere, care primea spre păstrare sume de bani, plătind dobingi.

pag. 177 *Parole pe* – termen de joc, care înseamnă sporirea mizei de două ori faţă de parol.

pag. 177 *Plie* – termen de joc care înseamnă carte îndoită pentru a marca faptul că s-a mizat pe ea.

pag. 178 Banco – termen de joc care înseamnă că s-a mizat pe toată suma.

pag. 178 *E.ro/tă* – carte simplă (nici figură şi nici as).

DIMINEAŢA UNUI OM OCUPAT

Este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol ediţia Academici de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949.

Sceneta a fost tipărită mai întâi în 1836 În „Sovremennâkul 11 lui Puşkin vol. I, şi retipărită cu schimbări neînsemnate în ediţia din 1842 a operelor, volumul IV, în partea intitulată „Fragmente dramatice şi scene izolate”. Aceasta era prima scenetă ieşită din transformarea comediei neterminată „Ordinul Vladimir clasa treia”. După conţinut, ţine probabil de actul întâi al comediei-Ivan Petrovici Barsukov, zugrăvit aici drept „om ocupat”, este de altfel chiar eroul comediei care, după planul iniţial al lui Gogol, trebuia să înnebunească în goana lui după ordinul Vladimir clasa treia. Sceneta era cunoscută în cercul lui Puşkin încă din toamna anului 1835. Puşkin se referă la aceasta, în scrisoarea pe care i-o scrie lui Pletnev în octombrie 1835 din Mihailo vskoe: „Ell pe Langher să deseneze o vignetă fără un npiis prea adânc (în legătură cu pul» licăre» almanahului – A. S.) – care ponte reprezenta o liră, floricele, o cupă, iederă, ca colea

din apartamentul lui Ales. Iv. u (în textul definitiv, „Ivan Petrovici" – *A*» S.). În scrisoarea lui din martie 1836 către Puşkin, Gogol numeşte această scenă: „Dimineaţa unui cinovnic". Se prea poate ea titlul să fi fost schimbat de cenzură.

PROCESUL

Sceneta este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949.

Este prelucrarea unei scene din actul întâi din „Ordinul Vladimir clasa treia11. În martie 1840, Gogol citeşte această lucrare la Moscova, în casa lui Aksakov, iar de tipărit, a fost tipărită întâia dată în ediţia operelor lui Gogol din 1842. Proletov, eroul scenetei corespunde personajului n-are apare în „Dimineaţa unui om ocupat" sub numele de Alexandr Ivanovică. Ivan Petrovici Barsukov din „Dimineaţa urnii om ocupat" se numeşte aici Pavel Petrovici Burdiukov. „Procesul" este singura dintre scenetelo lui Gogol care a fost jucată în timpul vieţii autorului. (I-a Petersburg, în seara de 27 septemlirie 1844, de către turneul de beneficiu al lui Şccpkin, unde acesta îl juca pe Burdiukov, iar Martinov pe Proletov.)

ANTICAMERA

Sceneta este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academici de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949.

Din comedia „Ordinul Vladimir clasa treia" a Intrat în textul acesta numai dialogul majordomului cu Annuşkă, restul fiind scris mai târziu, spre sfârşitul anului 1839 sau începutul anului 1840. Acţiunea se petrece în anticamera lui Ivan Petrovici Barsukov, personajul principal al comediei, pe care aici îl cheamă Feodor Feodorovici- Sceneta a Fost tipărită întâia dată în ediţia din 1842 a operelor lui Gogol.

pag. 211 „... wk *ştiu care din infanterie44* – general de infanterie* pag, 211 „Tâon/un, comiutvn *frarwe*...” – frază fără sens alcătuită din cuvinte franţuzeşti, „Bonjour” – bună ziua; „cuman vu frânse” în Inc de commen/ în «jt *portez* vanacum vă simţiţi.

FRAGMENT

Sceneta cwle tipărită nici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949.

Este o prelucrare a uneia din scenele comediei, Ordinul Vladimir clasa treia”. Prelucrarea, începută în 1840, a fost isprăvită în 1842, mai târziu decât prelucrarea celorlalte scenete, şi publicată întâia dată în ediţia operelor lui Gogol din 1842. Iniţial avea titlul „Scene din viaţa lumii mari”, schimbat apoi de Gogol, după sfatul lui Prokopuvici în cel actual. Maria Alexandrovna din „Fragment” (în manuscris Maria Petrovna) este sora lui Ivan Petrovici Barsukov, eroul comediei nerealizate „Ordinul Vladimir clasa treia” şi care apare în h Dimineaţa unui om ocupat”.

LA IEŞIREA DIN TEATRU, DUPĂ REPREZENTAREA UNEI COMEDII NOI

Piesa este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui

Gogul, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R. & – S. volumul V, 1949.

Apare întâia dală la sfârşitul volumului IV al ediţiei operelor din

1842. Primele schiţe au Fost făcute în aprilie şi mai 1S3G sub impresia primei reprezentaţii a „Revizorului”» Punând definitiv la punct această piesă, Gogol s-a străduit foarte mult să-i dea o semnificaţie principiala şi genera Uzanţă, pentru ca să nu apară numai ca un comenlar la „Revizorul”, Gogol îi scria lui Prokopovici la 15 iulie 1842

din Germania unde se afla:

«Trebuie să fac piesa aceasta oarecum ideală, adică să poată fi aplicabilă oricărei piese care atinge problema abuzurilor sociale. De aceea te rog să nu faci nici oaluzie sau să nu arăţi că a fost scrisă cu prilejul „Revizorului”», într-o altă scrisoare din 29 august 1842, Gogol ti scria aceluiaşi: «Cea mai mitre bătaie de cap am avut-o cu ultima piesă, intâlulală „La ieşirea din Lentru”, dar aceasta e partea Finală a operelor mele şi de aceea deosebit de însemnată, motiv care a cerut o punere la punct minuţioasă». În replicile «literatului” şi „încă unui literat” sunt parodiate părerile lui Bulgari» din „Severnaia peela” şi ale lui Scnkovski din „Biblioteka dlia ci tenia”. Prin gura celui de „al doilea amator de artă”, Gogol răspunde lui Scnkovski, care recomandase introducerea la comedie a unei „intrigi amoroase”. Locul acţiunii este foaierul Teatrului Alexandrovski din Petersburg.

pag. 231 zlugttef *Kotzebue* (17G1 – 1819) dramaturg german, autor de piese sentimentale cu subiecte banale care se traduceau în limba rusă şi se jucau pe scenele teatrelor în primul pătrar al veacului XIX, agent al lui Alexandru 1, asasinat pentru activitatea sa reacţionară de studentul Karl Sand în 1819.

pag. 241 *Consilier de stat* – unul din cinurile cele mai înalte din „tabelul de ranguri”, pag. 251 *Frontispiciu* – desenul de i» e prima pagină a unei cărţi.

pag, 254 *Colegial afacerilor externe* – departamentul afacerilor externe. La acest departament tinerii intrau în slujbă pentru a face cariera.

ANEX E

ANEXE LA „REVIZORUL*

Anexele la „Revizonii” se tipăresc după textul din Operele complete ale lut Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul IV, 1951.

1, „Jfrpizomt** (*prima versiune apărută în rdifto din 1S36*).

Prima versiune a apărut cu puţin înainte de reprezentarea comediei pe scena Teatrului Alexandrovski din Petersburg, (Aprobarea cenzurii poartă data de 13 martie 183G). În timp ce se tipărea comedia, Gogol a comandat să i se tragă câteva exemplare „în quarlo", cu marginile largi. Pe unul din aceste exemplare a fost scris noul text definitiv al comediei pentru a treia ediţie a operelor apărută în 1842. (Transformări parţiale fuseseră introduse şi în ediţia a doua din 1841). În timpul prelucrării primei versiuni, Gogol a şters în întregime uncie scene, înlocuindu-le cu altele noi.

(Primele trei scene din actul I. Scena a cincea, a opta şi a zecea din actul al II-lea; ultima scenă din actul al V-lea şi altele.) În alte cazuri (schimbări în replici) noile replici sunt scrise pe margine* Puţine sunt scenele rămase neschimbate (scena a cincea din actul I, primele trei scene din actul al II-lea, primele patru scene din actul al IIL – le-a etc. J. Trebuie să notăm faptul că Bielînski în articolul lui din 1840 dedicat piesei lui Griboedov „Prea multă minte strică11 a analizat versiunea „Revizorului" din 1836.

La începutul Anexei la comedia „Revizorul" este dat afişul primei reprezentaţii a „Revizorului".

2. >oue *scene scoase din prima versiune a „Revizorului" ca încetinind desfăşurarea acţiunii.*

Prima scenă (dintre Anna Andreevna şi Maria Antonovua) a Fost tipărită întâia dată în Anexele din ediţia a doua a „Revizorului" 1841; a doua scenă (între Hlestakov şi Rastakovski) a fost tipărită mat întâi în „Moskvitianin 1841, trimestrul III.

pag. 349/lumianfev – Znduwiisăi *P. A.t* conte, (1725 – 1796) vestit conducător de oşti şi comandant suprem ai trupelor ruseşti în războiul cu turcii din 1770 – 1774.

3. Secttă cere n-a fost incliud de colre autor în *prima versiune imprimată a „Revizortdui*”.

Scena a fost tipărită întâia dată în „Uibliografictski zapiski” (însemnări bibliografice nr. 7 din 1859, ca scrisă în prima versiune a „Revizorului” din 1835.

4. Fragment dintr-o scrisoare adresată de autor unui literatenrind după prima reprezentare a „Revizorului.

Fragmentul a fost tipărit întâia dată drept prefaţă la a 2-a ediţie a „Revizorului” din 1841. În scrisoarea lin din 5 martie 1841, către S.T. Aksaxov, Gogol îi comunică că această scrisoare din 25 mai 1836, fusese destinată lui Puşkin, însă nu i-a fost trimisă. Se prea poate ca Gogol să îi început în adevăf o scrisoare către Puşkin cu privire la „Revizorul”, însă ciorna arată că fragmentul de scrisoare a fost scris între 1840 – 1841. pag. 352 Dior JV. *O*. (*1807 – 1830*) – actor mort de tânăr. A avut mult succes în vodeviluripag. 352/Une-ftorov – eroul comediei „Castelul aeriau” de N.I. Ilinelnâtki.

5. /încrturment piniru acei care ar vo*i să joace cum se cuvine piesa vrevizorul** s-a tipărit întâia oară de K.S. Tihonravov în 1886 la editarea versiunii scenice a „Revizorului”. După presupunerea acestuia, „A vor tis m³ ritul” trebuie să fi fost scris în 1842.

6. Deznot Mnur Hul „*Revizo*rului Această piesă a fost scrisă în 1846, în perioada misticismului bolnăvicios al lui Gugol lu’ acelaşi timp cu „Extrase din corespondenţa cu prietenii”. Gogol, care ce afla în străinătate, a trimis piesa lui Pletnev, ca să fie tipărită ca anexă la noua ediţie a „Revizorului” şi în acelaşi timp şi lui Şcepkin la Moscova, ca s-o joace la reprezentaţia lui de beneficiu. Totuşi protestul categoric al prietenilor lui Gogol (Aksakovilov, Şevâriov şi alţii} împotriva Dez undăm în lu’ lui „Revizorului” fr, l-a făcut să renunţe la punerea în scenă a piesei şi la tipărirea ei. Şcepkin îi scria lui Gogol în mai

1847: „După ce m-am fă-ut bine şi am citit sfârşitul dumitale la „Revizorul”, am fost furios pe mine şi pe miopia mea, căci până acum am studiat pe toţi eroii „Revizorului41

ca pe nişte oameni vii, – Lăsaţî-mi-i aşa cum sunt... Nu-mi daţi niciun fel *

de indicaţii, că aceştia n-ar fi nişte cinovnici, ci propriile noastre patimi. Dumneavoastră aţi adunat în acelaşi loc câţiva oameni din toată lumea, din care aţi alcătuit un grup. În cei zece ani de când trăiesc în preajma lor, am ajuns să mă înrudesc cu ei şi acum voi ţi s-a mi-i luaţi. Nu, nu vi-i daul Cât va fi să trăiesc nu vi-i dau! După mine n-aveţi decât să-i prefaceţi chiar şi în ţapi, însă până atunci nu vi-l las nici măcar pe Derjimorda, căci şi el mie drag. & * Deznodământul „Revizorului” * a fost tipărit întâia data în 1856 în Operele postume ale lui Gogol.

7* *A doua versiune a sfârşitului din* t Deznodfimânftfl”. Revizor ului” * Versiunea aceasta a fost scrisă în 1847, în legătură cu protestele prietenilor împotriva t Deznodământuiul „Revizorului”»

ORDINUL VLAHI MI R CLASA TREIA

Piesa este tipărită aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949. Paginile comediei acesteia neicnninată, care s-au păstrat, sunt incluse în caietele cu „Procesul” şi „Anticamera”, Aceste foi conţin două fragmente: unul din ele este de fapt sfârşitul scenei a doua şi scena a treia a comediei, celălalt sfârşitul unui act, (probabil al celui de al II-lea). Părţile din text care n-au Toal folosite pentru „Procesul” şi „Anticamera” sunt barate. Zakatâşcev din cel de al doilea fragment e prima conturare a lui Sobacikin din sceneta „Fragment”.

ALFRED

Drama este tipărită aici după textul din Operele

complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949*

Textul a fost publicat întâia oară în 1856 de către P. A, Kuliş în „însemnări din viaţa lui Gogol”. Manuscrisul dramei datează din 1835* pag, 393 *Hydes* – măsură de pământ.

pag, 397 *Schirgemof* – judecata comitatului Schir – şerif; judecător, pag. 401 inferutgimof – consiliul coroanei [în trad. literală; sfatul înţe.

lepţilor).

pag. 402 *Berseker* – viteaz (din mitologia scandinavă).

NOTE PENTRU O DRAMĂ DIN ISTORIA UCRAINEI

Notele sunt tipărite aici după textul din Operele complete ale lui Gogol, ediţia Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. volumul V, 1949.

Aceste note au fost făcute în 1839. În 10 august 1839, Gogol îi scrie din Vioria lui S. P, Şevâriov următoarele cu privire la dramă; lucrarea pe care am început-o nu merge. Simt însă că poate ieşi de aici ceva frumos. Oare pentru a realiza o operă dramatica nu trebuie să lucrezi, aşa cum făceam eu înainte, cu gândul la teatru, la învolburarea de chipuri şi de priviri ale spectatorilor care se uită la tine ţintă din toate părţile? La 15 august 1839 Gogol scrie lui Pogodin: „Am la mine cântece le ucrainene. Mă aprovizionez şi mă străduiesc pe cât se poate mai mult, să prind atmosfera vremurilor bătrâneşti”. Acelaşi lucru îl comunică peste zece zile – 25 august 1839 – lui Şevâriov: „În faţa mea trec unele după altele, tot mai lămurite, vremurile poetice de altă dată ale câzăcimii, iar de n-oi izbuti să fac ceva din toate aceste, am să fiu nu prost* Nu ştiu dacă am fost îndemnat să fac acest lucru de cântecele ucrainene pe care le am la îndemână, sau m-am trezit cu sufletul cuprins de o viziune clară a

trecutului. Sunt însă o sumedenie de lucruri care astăzi rar dacă se întâmplă”. Totuşi drama a rămas nescrisă – Schiţele rămase au fost tipărite întâia dată de către P.A. Kuliş în revista „Osnova” („Baza”) în ianuarie 1861.

XI. *Slonimski*

E RATĂ

		Und ai:	«*loc de*:	I/a «li.	
2	4	de		Judecătoru	
2	sus		Judecătorul	l.	
1	1	ţi	Koeikaiov.)	Kocikariov	
31	2 de		Cum.	) Cum.	
			tătucule?	tătucule?	
		sus	Asta-i	Asta-i	
			batjocura?	batjocură!	
2	2	de	— riul	„Crud	
25	jos				
2	4	de	Nr. 2	No2	
35	jos				
2	10				
91	de mis		ninse	masa	
3	17				
27	de jos		r îge	trage	
3	49		plite	pufeu	
61	de jos				
3	2	de	şt III	ştiut	
B4	sus				

CUPRINSUL

ftevizorul 5
Călătoria 97
fragmente drama Itce *şi scene izolate*
Jucătorii de cărţi... – ... 155
Dimineaţa unui om ocupat 191

Procesul... 198
Anticamera... 206
Fragment, 214
La ieşirea din teatru, după reprezentarea unei comedii noi 227
j4 Zia + TC
Anexe la „Revizorul” 267
Ordinul Vladimir clasa treia 383
Alfred: 391
Note pentru o dramă din istoria Ucrainei 412
JYotr *finale* 417
Redactor de carte: Câcăte>eu 14. Tehnoredactor: Bachmayer V.
Corector; Goldste în J.
Dat la cutes 17. XJ956. Sun de *tipar 11. VH957. Tiraf 13.110, Hârtie velină mată* de 63 r. nu-ţi. FI *bix86 f 16. Coli ed, 30, 97, Coti de tipar 27.5, Comanda HI. Planşe 14. A. tir. Q3 fof. penirti bibliotecile mici indicele de clasificare S* $*-ţi. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 3 S*
) Vers din „Rusfon şi Liudroua de A.S. Puşkin, Opere alese, vol. I Editura Cartea Ru & S, 19S>4. În româneşte de Miron Radu Paraschivescu. (N. retl. rucn.)